LASZLO LAKNER

EMMETT WILLIAMS

Das Goethe-Institut Budapest
(Andrássy út 24., Budapest VI.)
lädt ein zur Eröffnung der Ausstellung von

A budapesti Goethe Intézet
(Budapest VI., Andrássy út 24.)
meghívja Önt

Laszlo Lakner - Emmett Williams

Konzept-Arbeiten und visuelle Poesie / Konzept-művek és vizuális költészet

am 28. Februar 1994
um 18.00 Uhr

kiállításának megnyitójára
1994. február 28-án 18 órára

Einführung / Bevezeti: Beke László

Die Künstler sind anwesend.
Emmett Williams zeigt die performances
"MUSICA" und "GENESIS"

A megnyitón a művészek jelen lesznek.
Performance: Emmett Williams
"MUSICA" és "GENESIS"

Die Ausstellung ist bis zum 15. März täglich außer Samstag/Sonntag von 10.00 bis 18.00 Uhr geöffnet
A kiállítás március 15-ig szombat/vasárnap kivételével naponta 10-18 óráig látható

Mit Unterstützung des Instituts für Auslandsbeziehungen Stuttgart und des Berliner Kultursenats
A stuttgarti Külföldi Kapcsolatok Intézete és a berlini Kultúrális Szenátus támogatásával

GOETHE-INSTITUT

LAKNER László

Új Mű. 1993/3

nizmusból, expresszív formatanulmányokat feldolgozó informelből kibontakozó festészete hosszú évtizedekig várta, hogy a Documentára kerülhessen, hiszen Leroy az École de Paris negyvenes-ötvenes évek absztrakt generációjának tagja. Társai az első Documentákon tűntek fel, Leroy-nak majd negyven évig kellett erre várnia.

A kiállítás nagy meglepetését a New Yorkban élő orosz festő, *Ilja Kabakov* szolgáltatta. Berendezett egy szobát, amelyben három, egymástól oldalfallal elválasztott WC-fülke volt. A három falusi budi a szoba berendezéséhez tartozott ugyanúgy, mint a televízió, a villanytűzhely, a gyermekágy, komód, vagy az ünnepi finomságokkal megrakott asztal. Kabakov New Yorkban az orosz hideg telekre emlékezhetett, amikor az együvé tartozásnak ezt a furcsa szimbolikus helyét kigondolta. Nem *Edward Kienholz* szürrealisztikus elemeket felhasználó pop-artos environmentjeit követi, hanem önálló világot teremt, kedélyes művészi objektummá változtatva a számunkra elfogadhatatlannak tűnő helyzetet.

A Documenták a nemzetközi kiállítások történetében kiemelkedő szerepet játszottak, mert indulástól kezdve a meghívott művészek szerepeltetésénél, a művek bemutatásánál kizárólag művészeti szempontok domináltak, s háttérbe szorultak azok a reprezentációs elgondolások, amelyeket hosszú ideig a Velencei Biennálé rendezésénél érvényesítettek. Ott ugyanis önálló nemzeti pavilonokban mutatták be nemzeti biztosok választása alapján egy-egy ország reprezentáns képzőművészét. Kasselban minden alkalommal irányzatok szerint szelektáltak, a korszak vezető művészeit hívták meg, a szakértőkből álló rendezők ötévenként felmérést kívántak készíteni a művészet aktuális helyzetéről. Valószínűleg 1992-ben is erre törekedtek. Ha nemzeti pavilonban gyűlt volna össze a 44 Egyesült Államokból meghívott művész, biztosan jó áttekintést adott volna az USA művészetének jelenéről és közelmúltjáról. Hasonlóképpen tájékozódhattunk volna 34 alkotóval a német művészetről, de az olasz vagy a francia képzeletbeli pavilon 11—11 résztvevővel már az összeállításban nem mutatott volna teljes képet. A belga művészet egykori nagy hagyományaihoz méltóan szerepelt, ami nemcsak a belga igazgatónak köszönhető, hanem annak a prosperitásnak, amely e kis ország művészetében bekövetkezett — nyilatkozta Jean Hoet. Ha Európa keletebbre lévő régióinak művészetét vizsgáljuk a kiállítás tükrében, akkor némi hiányérzetünk támad. Három lengyel, két szlovák, két jugoszláv(?), két román és egy magyar képezte a széthullló tábor egyre elevenebb művészetét. Ezek egy része is külföldön él. Örülünk, hogy a Documenta 6 óta, ahol *Lakner László* több szekcióban is szerepelt, ismét magyar résztvevője van a rendezvénynek, nem örülünk, hogy nincs több, a magyar művészetet nemzetközi elismerése jelentősebb résztvételre predesztinálná.

A Documenta eredeti célja, hogy megbízható látleletet készítsen a kortárs művészetről, egyre inkább háttérbe szorult az utóbbi kiállításokon, miközben egyre nagyobb nézősereget vonzott magához nagyszabású rendezvénysorozatával. A Documenta első kiállítására 130 000, az ötödikre is csak 220 000 néző volt kíváncsi, a hetediken már 380 000, a nyolcadikon pedig 476 000 látogató járt. Ezt a csúcsot döntötte meg a Documenta IX, amelynek nézőszáma a bezárás előtt egy hónappal már elérte a 600 000-t. A Documenták egyre nagyobb szabású rendezvényei számára elégtelennek bizonyultak a múzeum falai, kiterjedtek az intézmények falain kívülre is, magukhoz csalogatva a nézők egyre nagyobb seregét. A látványos események, a kiállítási helyszínek bővítéseivel, szerencsére nem adták fel a legfőbb vívmányt, hogy a mindenkori kiállítási igazgató a művészek meghívásának és szelektálásának a legfőbb őre maradjon. Így a Documenta megőrizte alapvető értékeit, miközben a közönség egyre szélesebb körei számára vált vonzó látványossággá, de felduzzasztott kiállítási programjait már egyre kevésbé tudta az alapítók eredeti céljainak megfeleltetni, hogy a Documenta-kiállítások a kortárs művészet megbízható értékmérői legyenek.

CONCEPTION INSTEAD OF QUALITY

Documenta IX in Kassel

The international Documenta show takes place every fifth year; it is not an exaggeration to call it the world exhibition of fine art since it is the parade of the most important contemporary artists or at least of those whom the actual Documenta manager considers the best. The presentation-series of last year were organized on 38 locations including some outstanding establishments such as the vast classicistic halls of the Museum Fridericianum, the Orangerie, the buildings of the Ottoneum and the light-construction hall of Documenta Halle where the major exhibitions were presented.

Documenta IX had to answer the question about the state of art in the 1980-90s, and the predictions of the international staff organizing the exhibition about the changes to be expected; the other question was how they evaluated the works produced in the recent past, and what they considered lasting values in today's artistic culture. The task was marvellous but disquieting owing to the great responsibility it involved. They had to find the topical elements of art in a medium characterized by uncertainties and the total disintegration of value systems. At the turn of the 1960—70s, the time of the renaissance of the avantgarde, the cavalcade of the trends following and replacing each other had en-

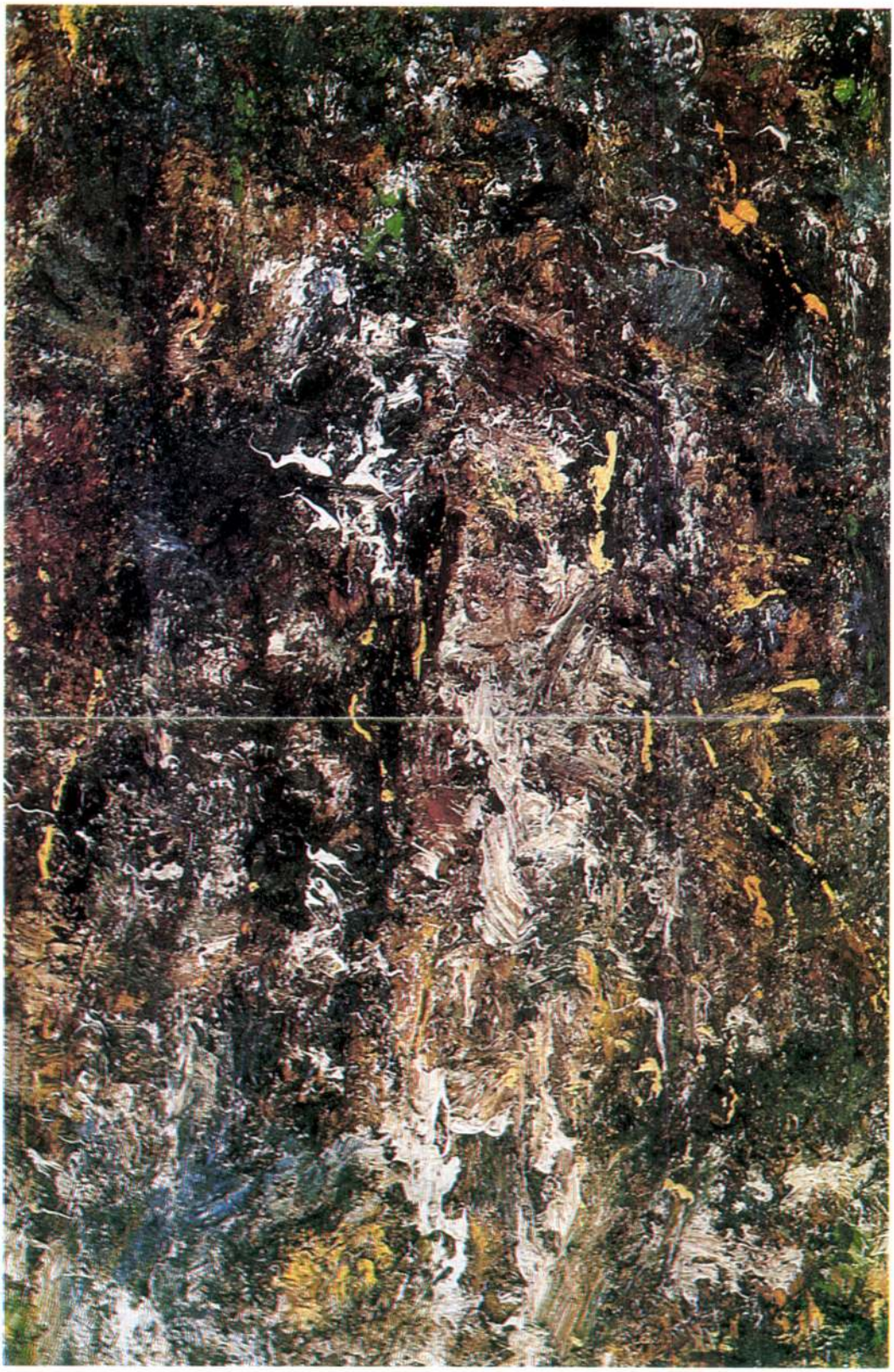

Eugéne Leroy: Az aggastyán/Le vieil homme, 1989/90, olaj, vászon, 195×130 cm

pest fölé magasodó közös alkotásán? Gellérthegy emlékművéről a nagytétényi szoborparkba vándorolt a zászlós szovjet katona eredeti – illetve az 1956-os szobordöntést követően újraformált – hatalmas bronzalakja, amely így, önmagában csupán részletszépségeket csillanthat fel, de azért a korabeli visszhang sorait felidézheti emlékezetünkben: „... A Szovjet Hadsereg történelmi küldetését örökíti meg ez a hatalmas emlékmű, azt az elévülhetetlen érdemet, amely népünk felszabadításáért illeti a halhatatlan hősöket. Nagyságában, szellemében és elhelyezésében egyaránt kifejezésre juttatja ez a monumentum azt a gyökeres fordulatot, amit a Szovjetunió győzelme a fasizmus felett hazánk számára jelentett. ..." (Szabad Művészet, 1949. 11-12.) A zászlós katona új helyszínen való felbukkanása ismét egy gyökeres fordulatot „juttat kifejezésre", de immár egy egészen más jellegűt.

Miként Nagytétényben a gellérthegyi katona mellett hiába keressük a rendszert alkotó összetevőket, minden egyes mű mellől hiányoljuk, hiányolhatjuk az eredeti környezetet is: a meghitt Néphadsereg teret, a ligetes kőbányai városközpontot, a Budaörsi út zsongító torkolatát, a Dózsa György út fenséges felvonulási szakaszát, a jellegtelen összevisszaságban fürdő Köztársaság teret, a hetyke Vérmező-csücsköt, s oly sok, megszokott környezetünkké vált városrészt. A hely szellemének, egy-egy mű eredeti atmoszférájának sugárzása nélkül természetesen vesztenek hatóerejükből, szürkévé válnak, csonkulnak a szobrok. A helyválasztás sohasem volt véletlenszerű: biztos vagy tétova szándékokat tükrözött a színtér, s az architektonikus vagy természeti közeg valamiképpen – negatív vagy pozitív előjellel – szoboralkotó elemmé alakult. Nehezen fogadjuk el – példának okáért – az új környezetben Kerényi Jenő 1956 után rekonstruált Osztapenko-szobráról, hogy „... a felszabadulás óta, Mikus Sándor Sztálin-szobra mellett a legszebb, legtartalmasabb, legmaradandóbb alkotás, újjászülető szobrászművészetünk erőteljes fejlődésének szemléletes példája..." (Szabad Művészet 1952. 2.), mert a megszokott autófolyam, a benzingőz, a felüljáró és a zászlóval integető kapitány alakja együtt egészen más volt odakint, mint idebent, a skanzen művi környezetében. (És a lelkes fogadtatás feljegyzése óta eltelt négy évtized sem a mű erényeit erősítette.) Ezt a feltételrendszert, a helyszín problematikáját bölcs előrelátással mérlegelték a szoborpark tervpályázati anyagának bírálói is: „A művek egykor épített környezetbe, térbe komponálva jelentek meg, illúzió lenne ezt a hatást a funkciótévesztéses helyzetben az újraelhelyezés alkalmával számon kérni." (A művek új, megváltozott funkciója, dokumentatív jellege volt a fontos a szoborpark tervezője számára is.)

Eleőd Ákos hűvös tárgyilagossággal, mértéktartással, a bemutatandó anyagot szolgáló megoldásokkal, elegáns, nagyvonalú koncepcióval, kevés eszközzel teremtett kitűnő feltételeket, méltó környezetet.

Tervének műleírása szerint: „... Öröm részt venni a könyvégetés elmaradásában. A pályamű ezen gondolat jegyében fogalmazódott: a rezervátum összezártságán túl törekedett az egyes alkotások gúnyos felhangoktól mentes, korrekt bemutatására (ez nem egy vicces pár, abszolút nem az), s e szobrok születésénél bábáskodó ideológia kritikáját a park egészének hangulatával, egyes ... elemek hangsúlyos alkalmazásával kívánta megfogalmazni. ..." (2000, 1993. július) Az eredeti építészeti, környezetalakítási elképzelés – anyagiak hiányában – sajnos nem valósulhatott teljességében meg, s a meglehetősen kis területen elhelyezett művek zsúfoltsága úgyszintén a skanzen létesítésére fordított anyagi eszközök szűkösségéről árulkodik. Mindezek ellenére a kényszerű tervezői kompromisszumok nem okoztak végzetes tragédiát – bár Előd Ákos a meg nem valósult, szobrokat végigkísérő falat a park lelkeként, építészeti gyöngyfüzérként határozta meg. A szoborskanzen

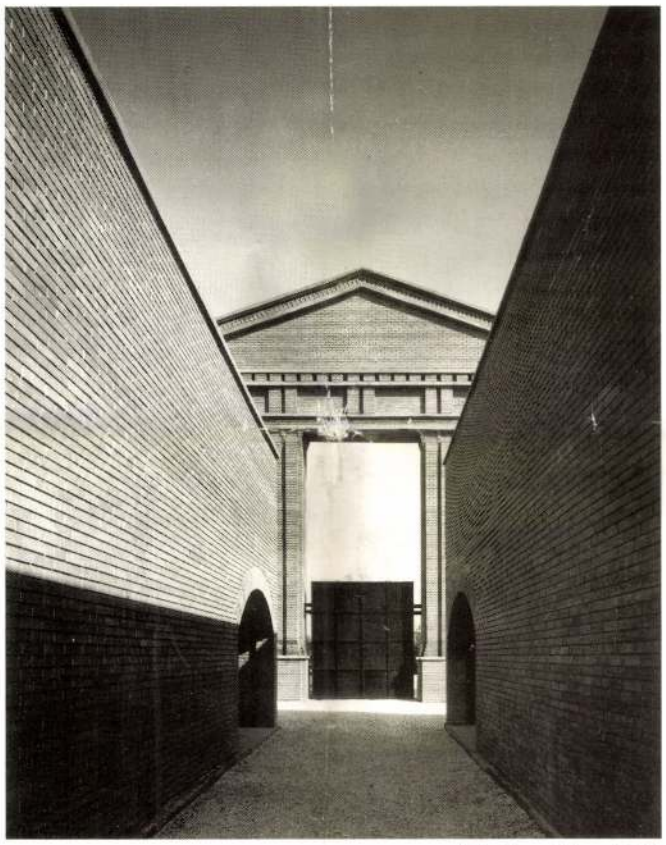

fotó: Lugosi Lugo László

domináns alkotóeleme így is a nyers téglafal,amely kapuépítményként, szoborposztamensekként, térelválasztó domborműr-, illetve emléktábla-hordozó falakként, valamint zárófalként, és kiszolgálóépületek vakolatlan homlokzataiként megjelenvén egységes hangulatot, a szobrokat szolgáló, nemesen egyszerű közeget teremt.

Az óriási Potemkin-fal – antikizáló timpanonnal koronázott – sötét kapuzatán Illyés Gyula Egy mondat a zsarnokságról című sorai olvashatók, s a nyomasztó érzéseket keltő, pillérekkel tagolt bejárat két oldalán a kommunista szellemiség főideológusainak, Leninnek és a Marx–Engels párosnak szobrai állnak áttört fülkékben. A túlméretezett kapuépítmény pengeszerű kiképzése, Pátzay Pál és Segesdi György egykor központi fontosságú emlékműfiguráinak monumentális kapuszobrokká avatása az építész szándékait erősíti: a formai elemekkel és a tartalmi utalásokkal a klasszicista palota és a kommunista barakk keverékét, bizonytalan elegyét sejtetni, érzékeltetni. Belépvén a kapun a két fogadóépület közötti, szorongató, keskeny sikátoron keresztül kell végighaladnia a látogatónak. Fokozatosan tárul fel a látvány: a park főtengelyére, központi útjára felfűzve íves, virágsziromszerű, egymással szimmetrikus sétautak mentén állnak a szobrok: felszabadulási és szovjet hősi emlékművek, tanácsköztársasági- és mártír-mementók, munkásmozgalmi monumentumok, a kommunista mozgalom vezetőinek és hőseinek portréemlékművei. Az alkotók: a szocialista korszak ünnepelt, sokat foglalkoztatott művészei: Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Mikus Sándor, Kiss István, Kalló Viktor, Marton László, Varga Imre és kisebb-nagyobb jelentőségű kor- és sorstársak. (A magyar szobrászok sorai közé – némi testvéri érzületről, internacionalizmusról tanúskodva Dimitrov kapcsán két bolgár szobrász, Kracsmarov és Sztarcsev is beférkőzhetett.) A legkorábbi mű 1947-es, a legfrissebb 1988-as keltezésű: volt, amelynek néhány évtized, volt amelynek csupán néhány év adatott meg Budapest valóságos közterein. A múlandó értékek és eszmék szobrászati panteonjának központjában az egykori Clark Ádám téri virágcsillag lapos változata (mert az ott, az Alagút-Lánchíd tengelyében plasztikus kertészeti megoldású volt) szervezi a teret, s az együttes ezt metsző, központi útja – a két kétségbeesetten-lelkesen integető szovjetkapitány, Osztapenko és Steinmetz mögött húzódó – végfalban enyészik el. Nincs tovább, innen vissza kell fordulni. Elhagyva a közelmúlt lejárt szavatosságú rekvizitumainak terét a hatvanas évek ma is érvényes, rendkívül pontos konklúzióját jegyezhetjük be a képzeletbeli vendégkönyvbe: „a szocialista emlékműszobrászat – bár egy tőről fakad, a proletariátus világnézetéből merít ihletet – nem uniform, mert sokféle módon adhatja elő az anyagi és szellemi szabadságért folyó küzdelmet, különböző rétegeit érintheti a forradalomért megmozduló léleknek. Leggyakoribb változata a szimbolikus megnyilatkozás, amikor is átvitt értelmű alakok, közismert attribútumok az általánosítás szerepét játsszák, az elvhűség, bátorság, az osztályöntudat, a hősiesség, a következetesség, a népszeretet erényére figyelmeztetnek..." (Művészet, 1967. 11.)

A szoborpark környezete ma még rendezetlen. Az Eleőd-terv szellemében még megvalósításra vár a Tanú tér, ahol az idegenforgalmi-művészeti központ egységei fejthetnék ki korhű, korfestő tevékenységüket. A 25 autóra méretezett parkolóból három állandóan foglalt lenne: az ötvenes–hatvanas éveket egy Pobeda, a hatvanas–hetveneseket egy Csajka, és a hetvenes–nyolcvanas évtizedet egy doboz-Volga jelképezné. Az Eleőd-féle műleírás szerint: „... hangsúlyozottan: kifogástalan állapotban lévő, karbantartott, tiszta, ápolt autó mindhárom. Nem roncs – a szoborparkhoz tartozó kiállítás tárgy. Nem gúny – mementó. ..." (2000, 1993. július)

S bent a városban, a park szobrainak megüresedett helyét lassan elfoglalják az új rendszer régi-új művei.

Wehner Tibor

LAKNER László

Jim Dine festmények, rajzok, szobrok

LUDWIG MÚZEUM
1994. március 17–május 1.

JIM DINE-NAL BESZÉLGET KOZÁK CSABA

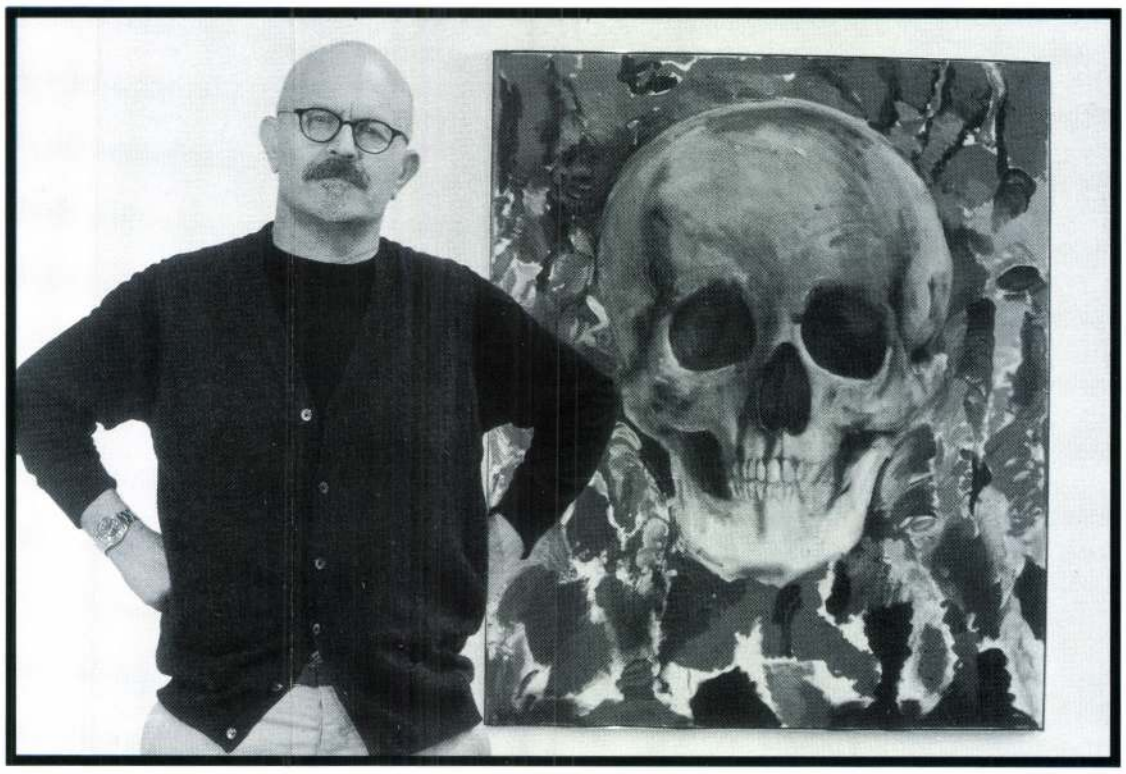

JIM DINE • fotó: Rosta József

Kozák Csaba: Feleséged, Nancy 1992-ben forgatott egy portréfilmet rólad, amiben a tárgyak szeretetéről beszéltél.

Jim Dine: Nagy hatással volt rám a családi háttér. Kiskoromban sokat voltam apám és nagyapám vaskereskedésében, ami tele volt zsúfolva mindenféle tárgyakkal. Ez nekem olyan érdekesnek és romantikusnak tűnt, mint maga a festészet, nem is tettem különbséget közöttük. Nem úgy néztem a tárgyakra, mint valamiféle giccsre vagy népművészetre. Ezek elsődlegesen objektek voltak, természetesen akkoriban ezt nem gondoltam így végig, tulajdonképpen olyan metaforák, melyek a későbbiekben művészetem inspirálták.

K. Cs.: Tudatosan lettél művész?

J. D.: Soha nem volt más választásom. Ez számomra elrendeltetett. Isten adta nekem. Mindig tudtam, hogy csak ez lehetek, nem voltak kétségeim.

K.Cs.: Kétségeid nem, de fóbiáid voltak. Féltél az állatoktól, kutyától, a légytől, és hasonlóktól. A mostani kiállításon viszont semmiféle fóbia nem érezhető munkáidon, talán a visszatérő koponya kivételével.

J. D.: A koponyát különbözőképpen értelmezték, de nem erről van szó. Amikor a fóbiáimról beszéltem az a gyermekkoromról szólt. Ez mára teljesen elmúlt. Nincs. A fóbiáim többsége metaforává alakult, amit úgy dolgozok fel munkáimban, ahogy elkeverem a zabpelyhet a tejben. Aztán megeszem. Olyan vagyok, mint az alkimista, aki különböző anyagokból akar aranyat csinálni, és még a szarral is próbálkozik.

K. Cs.: A veled készült interjúk egyikében azt mondtad, hogy inkább romantikus vagy, mint realista.

J. D.: Romantikus festő vagyok, romantikus művész. Ez alatt azt értem, hogy lefestem életem kalandos regényét és azt a románcot, amit körülöttem látok, vagy különböző dolgokkal kapcsolatban érzek. Nem csak kefélésből áll az élet.

K. Cs.: Miért szakítottál a New York-i pop-art érával?

J. D.: Mert nagyon kellemetlenül éreztem magam benne. Más bőrében voltam. Csak egyedül érzem jól magam. Nem vagyok alkalmas arra, hogy csoportban dolgozzak. Egyébként pedig úgy éreztem, hogy Lichtenstein, Warhol, Rosenquist, Oldenburg voltak a pop művészek, akik megfeleltek a definíciónak: „megfestették a környezetüket és ebbe mindennapi használati tárgyakat építettek be" meg a többi blabla. Ők így dolgoztak. Én viszont mindig saját belső tájképemet festettem meg, igaz ugyan, hogy hozzájuk hasonlóan ismerős anyagokat használtam fel. De, mint már említettem, ezeket metaforaként fogtam fel, és nem azért, hogy glorifikáljam a populáris kultúrát, amiért egy kalap szart sem adnék.

K. Cs.: Amerikai vagy európai művésznek tartod magad? Úgy értem, hogy egyrészről képzőművészeti nyelvújító voltál, másfelől viszont klasszikusokat dolgozol fel, gondolok itt a fáraó- vagy Venus-átírásokra.

J. D.: Európaiak neveltek fel, a nagyszüleim európaiak voltak. Nagymamám családja Magyarországról, nagyapámé pedig Lengyelországból jött át. Én viszont csak harmincévesen jöttem Európába. 1965-ben mentem Londonba, ahol egyből tökéletesen otthon éreztem magam, sohasem néztem vissza és így araszoltam Közép-Európa felé. Majd harminc éve van Londonban műtermem, de már nem érdekel az ottani xenofób világ, viszont nagyon közel áll hozzám a világ ezen része. Bécsben két hónapot dolgoztam, honpolgárként sétáltam a városban. Nos, igen. Amerikai művész vagyok, mert ott születtem és a DNS-spirálomban viselem ezt, de a másik lábammal ezen a földrészen állok, bárhol könnyedén tudok közlekedni, pedig nem beszélek más nyelvet, de ez sohasem zavart; képzőművész vagyok és nem író.

K. Cs.: Ha már a fogalmaknál tartunk: sokszor úgy érzem, hogy valamiféle zavarodottság van a performance, a happening vagy az akció értelmezése között. Ti hogy hívtátok, amit csináltatok?

J. D.: Az akció utánunk jelent meg. Mi performance-nak hívtuk. Volt egy közös esténk, ahol Kaprow, Oldenburg, Robert Whitman, Red Grooms és én szerepeltünk. A kritikusok és a közönség happeningnek hívta, Oldenburg és én pedig a festészet színházáról beszéltünk.

K.Cs.: Színház és varázslat. Az illuzionisták, bűvészek sohasem árulják el trükkjeik titkát. Arra gondolok, hogy ezen a kiállításon is valami ilyennel állunk szemben, hiszen biztos vagyok benne, hogy a látogatók többsége egyszerűen észre sem veszi, hogy a szobrok jó része bronzból öntött, hiszen minden részletét-elemét az eredeti tárgynak megfelelően visszafested. Mire szolgál ez a technika?

J. D.: Nem csinálok trükköket, nem ezért teszem. Először is szeretem az öntés technikáját, azt, hogy ma már bármit ki lehet önteni. Néha nagyméretű szobrokat öntök nagyon élethűen és szeretem, ha ezeket más dolgokkal együtt állítják ki. Jó, ha az emberek élvezik a munkáimat, ha nem is mindig tudják, hogy mi is az, hogyan készült. Ez így van rendjén, ez csak a dolgoknak egy másik rétege. A szándék nem a trükközés, hanem az, hogy a mű olyan realisztikus legyen, amilyen csak lehet.

K. Cs.: Az örökkévalóság miatt dolgozol bronzban? Hiszen ellentétben a performance-szal, ez maradandó, míg a korai munkásságodról csak fotó-, film- és videorögzítések maradtak.

J. D.: Szóval ez két dolog, bronzot önteni és performance-ot csinálni. Nem az az érdekes, hogy mivel dolgozol, hanem, hogy mit csinálsz. Most például a Stuttgart melletti Ludwigsburgban lesz kiállításom, kaptam 15 nagyméretű falat, azt festek rá, amit akarok, a feleségem pedig lefilmezi az egész folyamatot. Hat héttel később minden elmúlik, egyszerűen elpusztítják a munkákat, megvenni ugyebár lehetetlen. Tehát például ez is egyfajta performance, mi a csudát lehetne kezdeni a festményekkel, ha a falakra festettem?

K. Cs.: El lehet adni Amerikában egy ilyen filmet a Tv-nek?

J. D.: A fenét. Az Államokban egy állami csatorna van, azon nem megy. A többi pedig reklámmal és baromságokkal foglalkozik.

K. Cs.: Rengeteg egyéni kiállításod volt. Fontos számodra az emberek véleménye?

J. D.: Számomra az a legfontosabb, hogy az emberek lássák ezeket a dolgokat. Nem magamnak dolgozok. Nagyon fontos számomra ez a kiállítás Budapesten, holott itt semmiféle üzlet nem várható. Nagy esély nekem és privilégiumnak tartom itt kiállítani, egyből benne voltam, amikor hallottam, hogy Svenrobert Lundquist és Néray Katalin megegyeztek.

K. Cs.: Ki válogatta az anyagot?

J. D.: Én. Ez egy nagyon személyes kiállítás, hiszen húsz év munkája van itt. Az anyag a svédországi Borås Konstmuseumban szerepelt, innen pedig Nizzába megy a Museé d'Art Contemporaine-be.

K. Cs.: Miért nem hoztad el Pestre az "Ancien Fishing" című művet?

J. D.: Valami probléma volt vele, vagy túl nehéz volt, vagy nem fért be az ajtón.

K. Cs.: És mi van a nyomatokkal? Hiszen úgy tudom, hogy ez nagyon fontos az életedben, ezeket ismerik a legjobban Európában.

J. D.: Igen, nagyon fontosnak tartom a nyomatokat, grafikai lapokat. Nem arról van szó, hogy otthon felejtettem volna, hanem egyszerűen ez egy ilyen kiállítás. Más alkalommal szívesen bemutatom azokat is Budapesten.

K. Cs.: Úgy érezted, hogy kötelező volt megtanulni a klasszikus-akadémikus rajzolást, mint az európai tradíció részét?

J. D.: Pontosan. Nagyon kellett, hogy másképpen is tudjak szólni.

K. Cs.: Csinálsz vázlatokat a szobrokhoz? Vagy csak talált tárgyakkal dolgozol?

J. D.: Sohasem készítek vázlatokat. A metódusom az, hogy válogatok és korrigálok és újra korrigálok, egészen addig, amíg ki nem öntöm bronzba a munkát. A tárgyak valójában nem „találtak", egyszerűen ott vannak a helyszínen. Összeállítottam egy szótárt, amibe tárgyakat és formákat írtam le. Ezek valójában a szótár címszavainak reinkarnációi.

K. Cs.: Síkban-térben állandóan különböző formákat ismételsz. Ezek egyike a szív, vagy a szív alakú fej. Miért?

J. D.: A hatvanas években csináltam egy dekorációt egy performance-omhoz. Nos ez egy univerzális forma, amivel mindenkinek van valami kapcsolata, én pedig nagyon sok mindenre tudom használni és sok mindent csináltam ezzel. Szinte neutrális, akár tájképként is használhatom. Mára tudom, hogy ez az enyém és fontos számomra.

K. Cs.: Hol élsz jelenleg, hol dolgozol?

J. D.: Mindenütt, szerte a világban. Nagyon kényelmes nekem, hogy ezt megtehetem, hiszen sok művész egyszerűen nem engedheti meg magának, hogy kimozduljon műterméből. Én bármilyen semleges helyen, még hotelszobákban is tudok dolgozni. Sokat vagyok New Yorkban, ott vannak az unokáim, kb. hat hónapot töltök ott, hatot pedig úton vagyok, bárhol legyen is az, akár Amerikában. Washington államban például gyakran megfordulok egy kisvárosban, a Walla Walla Öntödében öntetem a bronzokat, akárhol kerüljenek is felállításra.

K. Cs.: Mennyit dolgozol naponta?

J. D.: Mindig dolgozom. Életemben nem vettem ki egy szabadnapot, mivel mindig saját szabadságomon vagyok. Ez valami hihetetlen öröm, szerencsés vagyok, hogy pontosan azt csinálhatom, amit akarok.

K. Cs.: Múlt év májusában a berlini Martin-Gropius-Bauban láttam „Az amerikai művészet a XX. században" című kiállítást. A katalógusban csak egy fotó van művészetedről (The Smiling Workman, Judson Gallery, 1960), és csak két helyen vagy megemlítve, mint pop művész, de a későbbiekről semmi. Hogy is van ez?

J. D.: A válogatók döntése. Szálka vagyok a szemükben. Ők az ellenségeim. Minden politika!

K. Cs.: Mi a kapcsolatod az egykori pop-art társaiddal?

J. D.: Úgy érted, hogy találkozunk-e? Nem. Senki nem akar senkivel találkozni. Szétváltak az életutak, mindenki a maga ösvényén halad.

K. Cs.: Személyes kérdés. Nekem a „Köntösök a földi siralomvölgyben" (Robes Existing in the Vale of Tears) és a „Lausanne" című munkák tetszenek a legjobban, holott két teljesen különböző dologról van szó. Leírnád ezeket?

J. D.: Csaknem 15 év választja el a két munkát egymástól. Az első nagyon kontemplatív, hűvös munka. Ezen megpróbáltam megtanítani magam, hogy is kell festeni egy bizonyos módon. A másik pedig azután készült, hogy Lausanne-ban egy gyűjteményben megnézhettem elmebetegek képeit. Teljesen a hatásuk alá kerültem. Úgy értem, hogy nem mindegyik festészet, nem mindegyik jó, nem tekinthető mind festészetnek, de van néhány fantasztikus kép közöttük. Hommage-ként festettem a Lausanne-t, valamiféle megemlékezést akartam.

K. Cs.: Mi a művészet szerepe egy olyan világban, ahol háború és terror uralkodik?

J. D.: Nem tudom mi a művészet szerepe ebben a *Mad Max* világban. Nem hiszem, hogy lenne bármiféle szerepe. Aki fest, az nem tud változtatni a dolgok menetén. Teszem, amit teszek, mert csak ehhez értek. Nem hiszem, hogy jól tudnék bánni a fegyverekkel.

K. Cs.: Don McCullin, az angol fotós nemrég azt mondta, hogy pesszimista az emberiség jövőjét illetően. Mi a véleményed erről?

J. D.: Ismerem őt. Én sem mondhatok mást.

K. Cs.: Mi a különbség a korsókból festéket ivó performer Jim Dine és a mai csodálatos portrékat és csendéleteket, szobrokat alkotó Jim Dine között?

J. D.: 35 évvel idősebb vagyok, sokkal többet tudok. Annyi a különbség, hogy valóban sokkal többet tudok és sokkal inkább belül élek.

JIM DINE: Donatella Ferro házában (Ninának) • vászon, olaj, bronz, fatárgyak, 1986-91 • fotó: Rosta József

EMMETT WILLIAMS

A Fluxus egyik frontembere és (valamikori) európai koordinátora Lakner László közvetítésével érkezett Budapestre és mutatta be vizuális és fónikus munkáit a Goethe Intézetben. A most hatvankilenc éves művész jó ideje Berlinben él, akárcsak Lakner, és sok szálon kötődik a modern német művészethez.

Amerikában született, Dél-Karolinából vezetett az útja – 1949-ben – Európába. A Ransom at Kenyon College fiatal hallgatója Párizsban tanul ethnológiát, majd az ethnológus Paul Radin asszisztense lesz Luganóban. Kezdő újságíróként és íróként sokat utazik, s hol itt, hol ott áll meg rövidebb-hosszabb időre. 1957 és 59 között Daniel Spoerrivel és Claus Bremerrel a konkrét költészet Darmstadt-i körének vezetője; Párizsban részt vesz a Domaine Poétique létrehozásában. A Fluxus másik – 1987-ben elhunyt – nagy alakjával, Robert Filliou-val gyakran dolgozik együtt: fesztiválokat szerveznek, „feltaláló társként" jegyeznek tárgyakat, illetve performance-okat („Spaghettis szendvics űrhajósoknak", „The Pink Earplug", „Kézfogás rózsaszín spaghettivel" stb.).

Williams első könyvei Európában jelentek meg (*ja, es war noch da.* München, 1960; *poésie et cetera américaine.* Párizs, 1963; *rotapoems.* Ed. Hansjörg Mayer, Stuttgart, 1967), legfontosabb munkáit azonban a Dick Higgins-irányította híres „small press"-kiadó, a West Glover-i Something Else Press adta ki (*Anthology of Concrete Poetry*, 1967; *Selected Shorter Poems*, 1973). A konkrét költészet antológiája a műfaj legjobb, „klasszikus" antológiája. A 342 oldalas könyvhöz mindössze három oldalnyi előszót (bevezetést) írt a szerkesztő, de bő bio-bibliográfiát mellékelt a 74 költő vizuális anyagához. A konkrét költészet szélesebb körű megismertetése ezzel a ma már könyvritkaságnak számító antológiával kezdődött, mely ráadásul mintául szolgált a további fontos vizuális költészeti antológiákhoz, Amerikában és Európában egyaránt (Pierre Garnier, *Spatialisme et poésie concrète.* Gallimard, Párizs, 1968; Klaus Peter Dencker, *Text-Bilder-Visuelle Poesie international.* DuMont Schauberg, Köln, 1972; Richard Kostelanetz, Breakthrough Fictioners. Something Else Press, 1973 etc.).

A budapesti kiállításon Emmett Williams kis színes emberkékből kirakott képeit és legismertebb munkájának, *Sense Sound* permutációs versének nagyméretű, látszólag frissen festett változatát állította ki. Lakner elegáns gesztussal berlini barátjának és művésztársának engedte át a személyes szereplést, amit Williams azzal hálált meg, hogy remekül felépített, főleg hanganyagra épülő performance-okat mutatott be. A tizenkét kottatartóról felolvasott tíz (tizenkét) szóból (részből) álló (Dante) parafrázis olasz szövegből indított, de bravúrosan fél tucatnyi más nyelvből (többek között japánból és egy afrikai nyelvből) származó fordításba – permutációba csapott át. A kontemplációs ihletésű tükörábécé egyszerű rendezőelvre épül, a rombusz alakban felrajzolható betű-kompozíció azonban csak vizuális látványnak egyszerű:

a
aba
abcba
abcdcba
abcdedcba
abcdefedcba
abcdefgfedcba
abcdefghgfedcba
abcdefghihgfedcba
abcdefghijihgfedcba
abcdefghijkjihgfedcba
abcdefghijklkjihgfedcba
abcdefghijklmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnonmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprsrponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprstsrponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprstutsrponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprstuvutsrponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprstuvzvutsrponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprstuvutsrponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprstutsrponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprstsrponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprsrponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoprponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnoponmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnonmlkjihgfedcba
abcdefghijklmnmlkjihgfedcba
abcdefghijklmlkjihgfedcba
abcdefghijklkjihgfedcba
abcdefghijkjihgfedcba
abcdefghijihgfedcba
abcdefghihgfedcba
abcdefghgfedcba
abcdefgfedcba
abcdefedcba
abcdedcba
abcdcba
abcba
aba
a

A szöveg *elmondása* (papír segítsége nélkül) rendkívüli koncentrációt és jó emlékezőtehetséget igényel. A gyertyaelfújás rítusa, melyet ugyancsak permutációs szöveganyag kisér, jellemzően Williams-i produkció; többek között az 1983-as bécsi nemzetközi fonetikai költészeti fesztivál résztvevői láthatták és hallhatták az akusztikus költészet amerikai mesterének ezt a művét.

A pesti közönség – a tömeges jelenlét legalább annyira szólt Lakner Lászlónak és a Goethe Intézetnek, mint Emmett Williams-nek – kissé dermedten figyelte az eseményeket, hallgatta a soknyelvű szöveget, sokan nem tudták, mennyire kell (lehet, szabad, illik) komolyan venni az efféle játszi dolgokat. Az újdonságra éhes fiatal nemzedék azonban vette a lapot; hol csodálkozott, hol jól szórakozott.

NAGY PÁL

EMMETT WILLIAMS • Bécs, 1983 • fotó: Françoise Janicot

A rotterdami FLUX Fesztivál plakátja, 1974

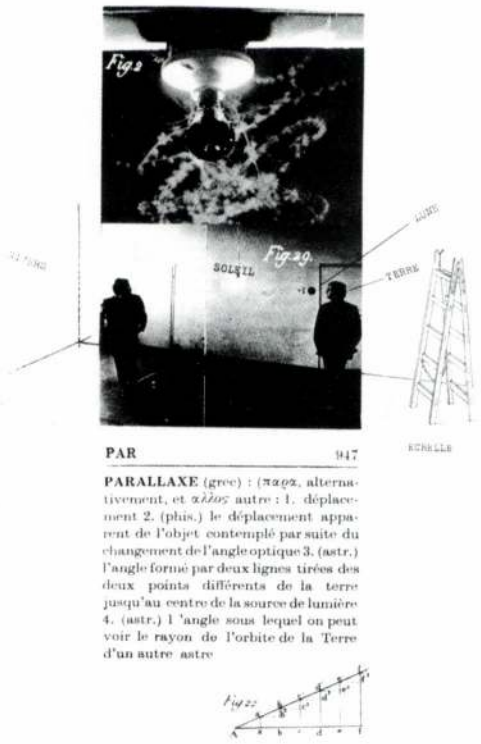

LAKNER LÁSZLÓ: Kopernikusz, 1971, kollázs

eszmék megdöntésére. Egy fiatal művészekből toborzódott egyetemi kiállításon konceptuálisan a megmozdíthatatlan megmozdításáról, közvetlenebbül egy súlyában monolitikus rendszer átfordíthatásáról volt szó.

Az utcakőakció kétszeresen volt konceptuális jellegű. Kockaidomot használt, egy olyan "minimal art" formát, amelyet ideológia ellenességében ideológus voltában tulajdonképpen tiltottak; a téma variálása lehetőséget adott a kocka politikai értelmezésére. (A résztvevők, akik egy-egy akcióban részt vettek – skálája Pauer Gyulától Attalai Gáboron, Gáyor Tiboron, Gulyás Gyulán át Lakner Lászlóig széles spektrumot képviselt. Felhasználták a témában és a formában rejlő anyagi és asszociációs lehetőségeket.)

A befejező részt következő számunkban közöljük.

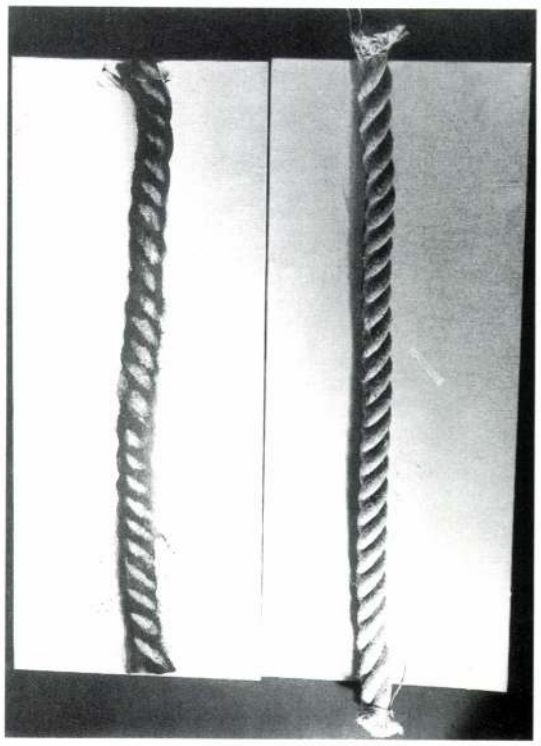

LAKNER LÁSZLÓ: Kötelek, 1968, olaj, vászon, kötél

"jövendölés [illegible] művészet" Kopernikusz tiszteletére/ - végrehajtja Lakner László a budapesti obszervatóriumban, 1971. szeptember 5.-én /egy derült estén/ du. 6 órakor.

budapest 1969 / lakner lászlé

PAUER GYULA: Pszeudo kocka, 1970, vegyes technika, 20 x 20 cm

FEJEK

BIRKÁS ÁKOSSAL BESZÉLGET FITZ PÉTER

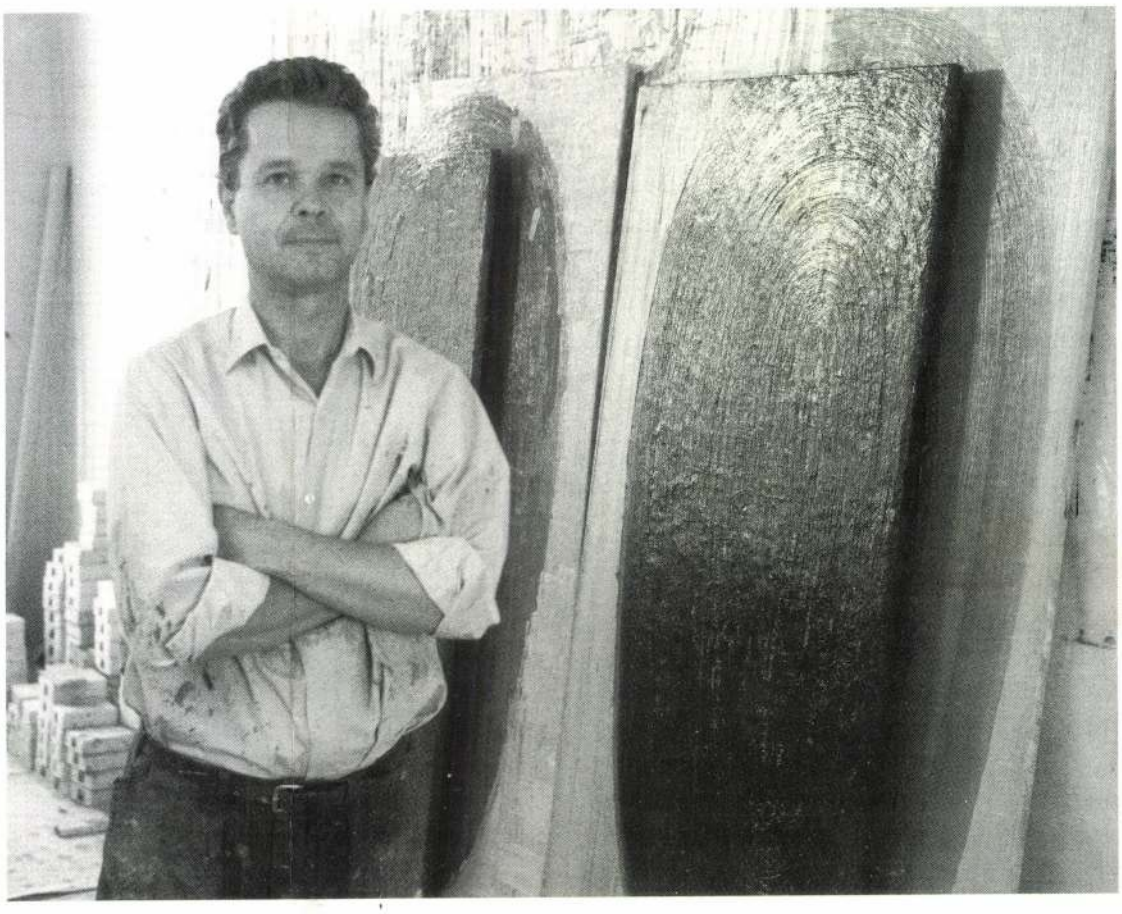

A művész alkotás közben alapvetően magányos. Másrészt, szinte kötelező valahová tartozni. Téged a kritika ebből a szempontból meglehetősen nehezen tudott besorolni.

Magamat mindig egy kicsit kívül állónak érzem. És hogy ez miért van, azt igazában nem tudom. A magyar művészetnek van egy-két fő áramlata, én pedig valami ösvényen megyek. Igaz, s ez számomra is váratlan volt, egyszer-kétszer ott találtam magam valamelyik főáram kellős közepén.

Belekeveredek valamibe, hirtelen nagyobb nyilvánosságot kapok, hirtelen reflektorfénybe kerülök. El kell gyorsan mondani, ami mondanivalóm van. de aztán mindig rosszul érzem magam, és amennyire csak lehet, kihúzódom.

Gondolom, hogy engem inkább a 80-as évek elején, közepén lezajlott események, előadások, kiállítások miatt, az úgynevezett újfestészet és a posztmodern művészet kapcsán ismernek.

A mellékösvénytéma nagyon foglalkoztat. Megpróbáltam utána olvasni, tanulmányozni és megérteni olyan pályákat, amelyek iskolapéldái ennek. A XX. században ilyen Alberto Giacomettié, aki fiatalon egy pompás csapattal indult. A 20-as években a szürrealisták a lehető legjobb csapat. Sokan figyelnek rá, ő a jövő egyik nagy ígérete, de egyszercsak kivonja magát. Elkezd valami fura, predesztinációszerű kényszerességgel realista dolgokat mintázni, embert mintázni. Nem tudja megoldani. Valami nagyon lényeges dolgot akar, redukálja a formát, hogy a lényeghez érjen. Nem akar kicsit alkotni, de kétségbeesve látja, hogy egyre kisebb lesz, míg végül babszem és borsó nagyságú fejeket, és gyufaszál, meg gombostű méretű emberfigurákat mintáz. Teljes kétségbeeséssel látja ezt, ő maga is csődnek tartja. Mindenki azt mondja, hogy megbolondult. 10-15 évbe tellett ez a meredeken lefelé rohanás vagy zuhanás. Pontosan tudja, hogy nem lehet valaki nagy szobrász, ha borsószem nagyságú dolgokat csinál, mert a világ természete szerint ami csak egy borsószem, az csak egy érdekes, titkos tipp: egy külvárosi, romos helyen él egy kis szobrász, aki pici dolgokat csinál. Végül elkezdi lépésről-lépésre, nagyon-nagyon óvatosan felnagyítani, és minél nagyobb lesz a szobor, annál nagyobb sikere van. Életnagyságú figuráit már New Yorkban állítják fel. Ha megnézzük, hogy közben mi zajlott a művészetben, akkor ez valami teljesen másfelé kanyargó ösvény, mint amerre a nagy események zajlanak, ugyanakkor egyszer-kétszer keresztezi a főútvonalat, és bekerül a zsibvásárba.

A te ösvényed hányszor keresztezte a főáramot?

Talán kétszer. Mind a kétszer tulajdonképpen megrémültem. Egyszer '73 körül. Attól a portréfestéstől, amivel én a főiskola után magamnak kitalált programként elindultam, attól, olyan 5-6 év múlva valahogy mégis meg kellett szabadulnom. Képeim lépésről lépésre átalakultak egy kritikai szemléletű, groteszk, szándékosan nagyon banális elemekkel dolgozó, úgynevezett "rossz festészetté". Hirtelen olcsó sikere lett. Vadidegen emberek veregették nevetgélve a vállam. Azért én ezt nem így gondoltam. Megijedtem. A realisztikus érdeklődés, a kritikai mozzanat egy hűvösebb, meggondoltabb szemléletté alakult át, akkori szóval: hiperrealizmussá. A hiperrealista stílust igazán nem is nagyon szerettem, de arra jó volt, hogy az előző, expresszív szemléletet végképp lehűtötte. Fokozatos intellektualizálódás történt, eltávolodás az ösztönös gesztusoktól, a teljesen érzelmi irányítású festészettől. A főiskola után végiggondoltam, hogy ott nem tanultam semmit a művészetről, de rengeteg portrét rajzoltunk, mert ez realista iskola volt, és ezt tényleg megtanultam. Egy emberre ránézni, szemébe nézni – akármi történik a művészetben, akármennyire a periférián van az ember – a festészeten keresztül a kontaktust felvenni, az nemes és jó dolog – így gondoltam. Aztán ez a program nem volt tartható, mert belesorolódtam egy konzervatív festői, szinte pártolt kategóriába. Olyanok társaságában találtam magam, akikkel nem voltam szívesen egy dobozban, akiket viszont szerettem vagy tiszteltem Iparterv, meg minden, azok egészen máshol voltak. Az történt, hogy '67-'68-tól '74-ig ettől az expresszív portréfestő programtól elidegenedtem. Képről-képre. Olyan festészetté alakult, amibe nem vagyok lelkileg és emberileg áldozatszerűen belekeveredve.

A hiperrealizmust igazán nem szerettem, s most sem szeretem, mert van benne egy trükk. Kikerüli a festészet drámáját, és közben még nagyon hatásos is. Mégis kénytelen voltam erre továbbmenni, hogy aztán egészen el tudjam távolítani magamtól a festészetet. '75-től a képpel, már, mint tárggyal és szereppel foglalkoztam.

'67-től '75-ig tartott életem leggyötrelmesebb korszaka. Minden szempontból reménytelen volt, mindenhonnan kimaradtam. Nagyon régimódi festői ideálom volt. A régi művészet jobban érdekelt, sokkal erősebb faszcinációt gyakorolt rám, mint a 60-as évek nyugati művészete, viszont azt éreztem, hogy ha ragaszkodom ennek a varázsnak a kiéléséhez, akkor visszazárom, lezárom magam a provinciális, perifériás, reménytelen kis festőcske szerepébe. De még kacérkodtam is ez-

KÖNYV-TÁR
Lakner László a Goethe Intézetben

Lakner könyv-falát, könyv-tárát, könyv-oltárát látva úgy rémlik, nincsen idő. Nem megállt, nem kimerevedett, nem nosztalgikusan elfelejtődött menése, haladása, percegős őrlése könyörtelen vasfogának (ahogy mondani szokás) vagy visszakívánódott volna az elveszített, vagy megszűnt volna a valaha volt; egyszerűen nincs. Nincs – és még ha ez valami rendes képzavar is, nem tudom másképpen fogalmazni – *rétegzetten*, rakottan nincsen. Nincs idejük a tárgyaknak, egyrészt. Vagyis időn kívüliek, mert bár egy több mint húsz éves ideát rögzítenek, mert bár maga Lakner is a szemérem fátylát húzza maga és a munkák közé a katalógusban olvasható beszélgetésben, mondván: régen készült az első könyvmű, s nem is egészen tudatosan a mai interpretáció számára vagy ahhoz készségeskedve, mindezek ellenére – s még annak is, hogy a kés@ő hatvanas évek konceptualizmusának érvényében-szellemében születtek – kortalanok, s ami talán még fontosabb, korszaktalanok. Vagyis, bár van dátumuk, s tudható, érzékelhető, hogy nem korábban találta ki Lakner az ideát, az adat a végeredményt illetően teljesen érdektelen és lényegtelen: a könyvek túllibbennek a periodizálható concept arton, az assemblage-on, a

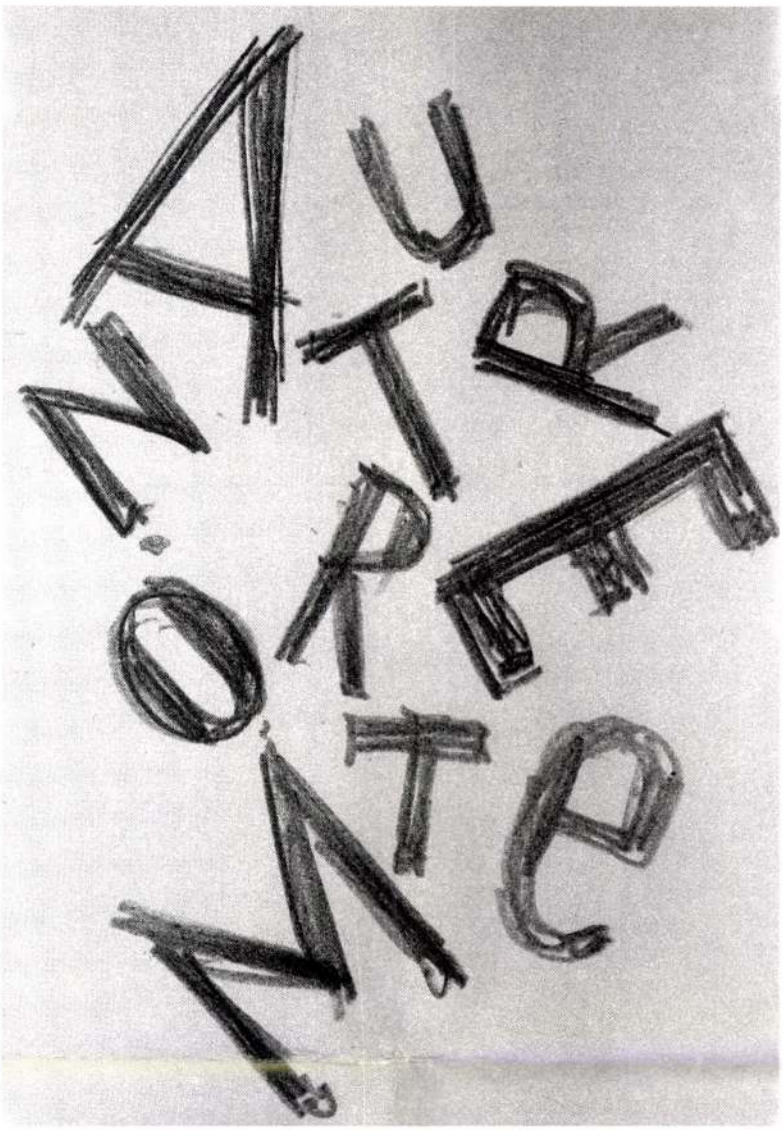

LAKNER LÁSZLÓ: Natura morte, 1985 • ceruza, papír, 18 x 14 cm

történeti helyen. Ám ahogy nem mutatják meg saját korukat a forma szintjén – mert nincsen –, nem teszik meg spirituálisan sem. Lakner ugyanis becsapja az időt és a szellemet: héjat ad nekik, hogy aztán mint a tojásból a tojást, kifújja a könyvből a könyvet, kifújja a kötésből a tartalmat, csak a nevet, a címet, a megnevezést, a címkét és a hozzá tartozó burkot, a kötést (a köteléket átvitt és szó szerinti értelemben), a befoglaló formát tartja meg. Konceptuális trompe l'oeil-ökké lesznek az esztétika klasszikusainak alapvetései; más szóval: *laknerizálódnak*.

Lakner ugyanis madzaggal, kötéllel, olykor dróttal összekötött és falra akasztott könyveket állít ki, melyek Hegel, Lukács (ez volt az első, a megvilágosító és sorozat-teremtő), Nietsche, Boileau, Schoppenhauer, Novalis, Heidegger és mások széptani munkáinak címeit hordozzák, archaikus kötésekben, szabályosnak látszó könyvtestekkel. Ám a kopott és öreg borítókon (a használtsággal és a régiséggel ismét átverődik az idő) a szerzők neve és az írások címe új, egyen arannyal és egyen antikvával metsződik szemünk elé, hogy általuk végre észrevegyük: a falon függeszkedő kötetek nem mások, mint valami furcsa kedélyességet árasztó, szépen avíttas álcák. De mégsem csak üres burkok, inkább az intellektuális vágyak és konvenciók rezignáltan és ironikusan kijelölt helyei.

(HAJDU)

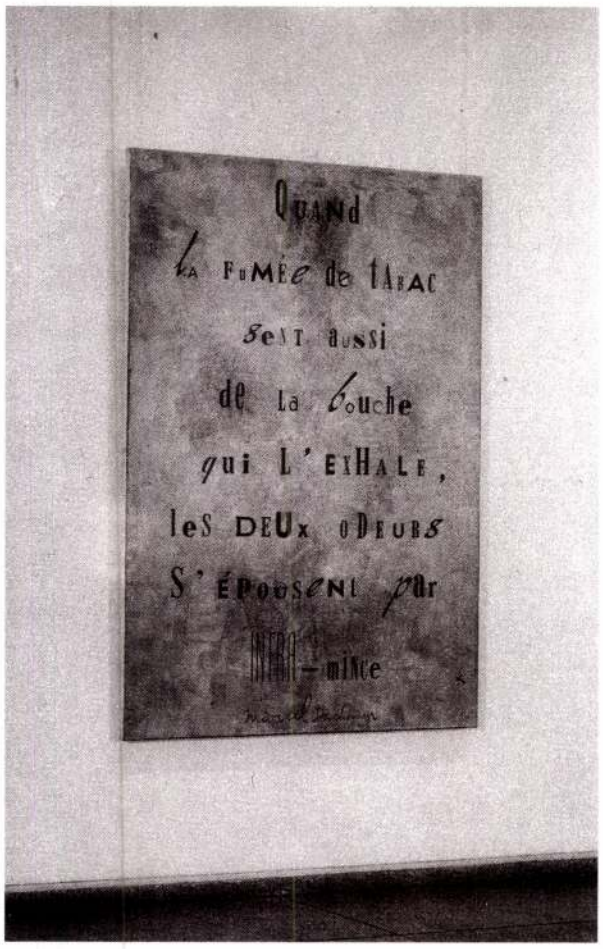

LAKNER LÁSZLÓ: Duchamp, 1976 • olaj, vászon, 200 x 150 cm

LAKNER LÁSZLÓ: Képvers, 1992 • vegyes technika, papír, 21 x 14,5 cm

BÖRÖCZ BUDAPESTEN

VÁRFOK 14 MŰHELYGALÉRIA (1994. március 3– március 27.)

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM (20. SZÁZADI ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁS)

Böröcz András, a '80-as évek egyik magyarországi performer sztárja (Max und Moritz és jó néhány társuk), számos firkagrafika és jóval kisebb mennyiségű festmény és néhány zseniális kerámiaszobor (Kéményseprők és hasonlók) szerzője több külföldi vendégszereplés után idestova hat éve New Yorkban él. Művészete odakint jelentősen megváltozott. Szobrász lett. Erre ugyan már voltak jelek idehaza is – lásd kerámiaszobrok, ma a székesfehérvári István Király Múzeumban – de az itthoni közvélemény semmiképp sem mint szobrászt tartotta számon. A távozás pillanata úgy tűnik, több okból is szerencsés volt. Egyfelől szigorú és következetes munkára sarkallta, másrészt, és ez a korszakból következik, az elszakadás a honi színtértől nem volt olyan végzetes, mint a korábbi távozások (lásd disszidálás) esetében. Végül is Böröcz többé-kevésbé jelen volt a magyarországi kiállítótermekben, Székesfehérvárott, az Óbudai Társaskör Galériában, Pécsett, a Fészek Galériában és több alkalommal a Várfok 14 Műhelygalériában. Ott, ahol márciusban újabb ceruzaszobrait mutatta be.

A sorozat más részeit már korábban is kiállította idehaza, így ezek rendkívüli meglepetést nem okoztak. Változás persze van, és nem is jelentéktelen. Először is van egy nagyméretű figura is. Ő az ellenpólus. A légies szobrocskák ugyanis egyre kifinomultabbak, valahogy – bár tudom, hogy fizikai lehetetlenség a kötött ceruza forma adottságai miatt – egyre kevésbé emlékeztetnek cerkákra. Ettől a kiállítás szöveges része, amely a ceruza mint metafora gondolatkörre hívja fel figyelmünket, végül is nem fontos. A stilizálás ugyanis elsősorban az emberi testre vonatkozik – a pálcika-ember típusú ábrázolás egészen ősi és atavisztikus kifejezési forma –, és a ceruza alappal való kapcsolat inkább csak gondolati kapocs. Való igaz, hogy a hagyományos szobrászati témák megformálása (Szent Sebestyének hada, szerelmesek) némi abszurditást hoz a dologba, de Böröcztől az abszurd sohasem állt távol. Mindazonáltal sokkal erősebb rokonságot érzek a korábbi Böröcz-rajzokkal (firkákkal), mint ahogy első pillantásra gondolná az ember. Az átdöfött Szent Sebestyének ugyanis nemcsak drámaiak – mert azok is –, de mint sündisznóvá nyilazott indiánok is (radír kalap = tolldísz) felmerülnek lehetőségként. Az viszont már tényleg teljesítmény, ha egy mű egy időben tud tragikus és mulatságos lenni. Továbbá eldöntetlen számomra, hogy egyedül álló műként egy-egy ceruza szobor hogyan viselkedik, milyen hatást vált ki? Ugyanis egy szobrot, egyedül, soha nem láttam, mindig csak csapatostól, egymást támogatva és erősítve. Lehet, hogy összetartozó sorozatként működik az egész?

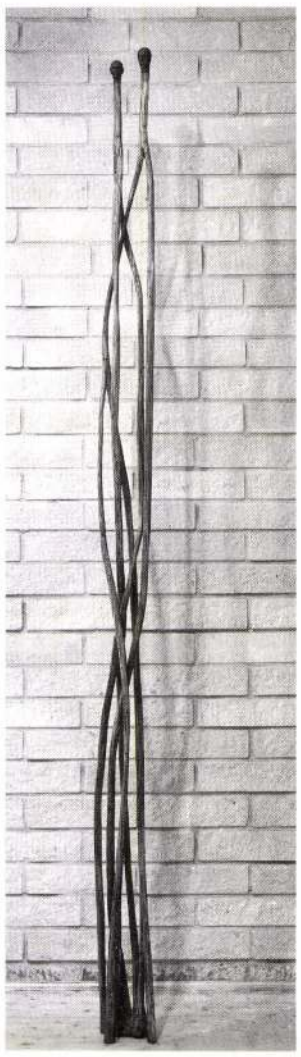

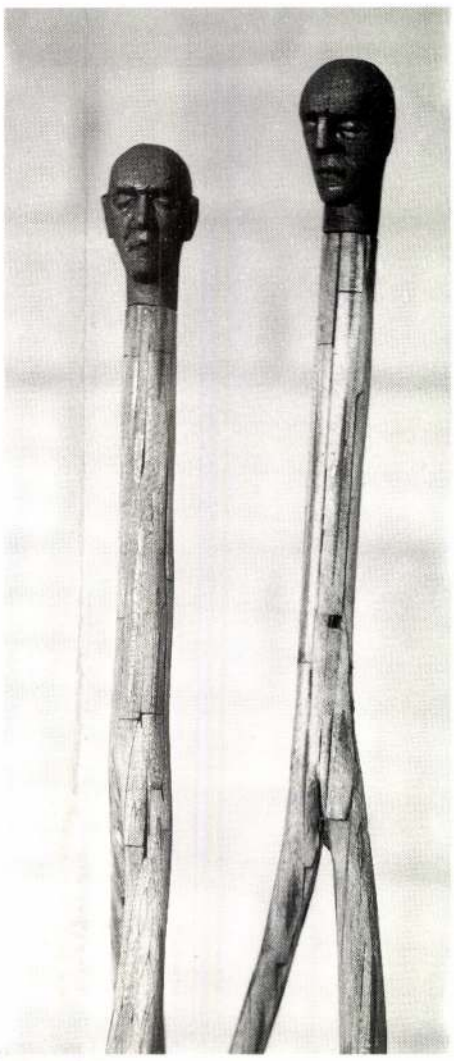

BÖRÖCZ ANDRÁS: Barátok • fa, 200 x 13 x 15 cm • fotó: Rosta József

Az *Akasztottak* egy másik történet. 1989–90 fordulóján készült, New Yorkban, a művész harminchárom éves volt. A pillanat is jelentős, a történeti változások éve. Nemcsak boldog és pozitív hozadékokkal, (természetesen a kelet-európai politikai eseményekre gondolok), de a múlt összes elfojtott és elhallgatott szörnyűségének szabad nyilvánosságra kerülésének ideje is volt az évtizedforduló. Nyilvánvalóak az érzelmi összefüggések, különösen, ha innen nézem. Persze az értelmezések lehetősége tágas, a Delta Axis kiállításon a látogatók zöme színes volt, számukra a lincselés volt a magyarázat. A magyar nézőnek viszont Berczeller Rudolf Akasztottjai merülnek fel emlékezetében.

Különös a viszonyom az *Akasztottak*kal. Először 1990-ben láttam, lenyűgözött drámaiságuk, morbid kórusuk. Az együttesnek nyomasztóan grandiózus hatása volt, különös ritmusban lengtek; az egész olyan volt, mint valamiféle szobrászati requiem az elmúlt évszázadért. Ezzel az élménnyel két alapvető baj van: az egyik az időhöz kötöttsége (a történeti pillanat), a másik az, hogy egy kitűnő videón láttam a szoborcsoportot és nem tárgyi valójukban.

A valóság más. Sokkal lebegőbb, légiesebb, és áttételesebb, talán általánosabb. A Green Point-i kivágott platánok átalakultak lógó emberekké, de fák is maradtak. Helyenként kérgük is megmaradt. Belsejük üreges, dobok, szólnak is. Mint amikor az indiánok a lelkekért dobolnak. Tizenháromszor megcsavart kötélen lóg testük. Nem szenvednek. A tarokkban van ilyen szenvtelen akasztott. Különféle magasságokban függnek, ez elbizonytalanító, ideges ritmust kölcsönöz az együttesnek.

Akasztottak erdeje. A történeti összefüggések tovatűnni látszanak. Ez nem használt a csoportozat drámaiságának.

Különös az *Akasztottak* hazatérésének története. Dr. Budai György vásárolta meg és helyezte letétbe a Szépművészeti Múzeumban. Nem mindennapos eset, sok ilyenre lenne szükség, még akkor is, ha Böröczöt nehezen tudom külföldi magyarnak tekinteni.

BÖRÖCZ ANDRÁS: Akasztottak, 1989-90 • fa • fotó: Doug Beube

FITZ PÉTER

NER László

tinek, a látszatnak és a valónak egyazon tárgyban megtestesülő képe a manipulációról, mint a létezés legaktuálisabb kérdéséről, de az ahhoz való alkalmazkodásról is szól.[46]

Ha egymás mellé tesszük Jovánovics, Haraszty és Pauer 1970-es műveit, világossá válik, hogy mindhárman ugyanarról szólnak: a jelen álságos, visszájára fordított, manipulált voltáról.

*

Egyelőre nem lehet pontosan kijelölni az időben, hogy mit nevezünk „hatvanas évek"-nek, így hát azt sem, hogy mi történt akkor a művészetben. A Magyar Nemzeti Galéria tervezett kiállítása két dátum közé szorítja az évtized művészetét: az 1957-es Tavaszi Tárlat és az 1970 decemberi „R-kiállítás" közé. Ez a lehatárolás ugyanolyan rossz, mint mindenfajta más önkényes korszakolás, mégis kijelöl bizonyos határpontokat. Ezek persze sokkal inkább a politika, mintsem a művészet állomásai, és már ezzel a ténnyel is kifejezésre jut, hogy a művészet mennyire nem volt autonóm, hogy minden – a tudomány, a termelés, a művészet, az egész élet – a politika vetületében ítéltetett meg. A Tavaszi Tárlat egy pillanatra megengedte, hogy felszínre bukkanjanak a modern törekvések „nagy öregei", akiket ugyan ismét el lehetett hallgattatni, de letagadni már nem. Az „R-kiállítás" pedig összefogta – legalábbis szimbolikusan – az öregeket és a pályára lépő fiatalokat, akiket időnként be lehetett tiltani, mégis egyre inkább el kellett tűrni. A közbeeső másfél évtized – generációváltás a magyar művészetben, és ez a fontos.

A hatvanas évek olyan átmeneti kor, amelynek kezdetén a magyar művészet jelenségei (művek, anyagok, technikák stb.), még megnevezhetők a hagyományos, szinte 19. századi fogalmakkal, a végén azonban már nem. A magyar művészetre ekkor már mindazok a meghatározások érvényesek, amelyeket a kortárs európai-amerikai művészet használ. Vannak assemblage-ok és kinetikus művek, happeningek és fotografikák, konceptuális és minimal art művek. A plasztikai problémák olyan expanziójának lehettünk tanúi, amelyek túlnőttek a műfaji besorolás lehetőségén, és párhuzamosak a kortárs nyugati művészettel. Olyan művek, mint Lakner László *Rózsa*ja vagy *Vérző láb* című plasztikus képe, Attalai Gábor függesztett textil-csíkjai, Keserü Ilona vászondomborításai, Méhes László és Konkoly Gyula tárgy-együttesei ennek jellegzetes bizonyítékai. Az évtized második fele talán a legdinamikusabb korszak a magyar művészet történetében, a szobrászatában pedig mindenképpen.

Ebben a nagy változásban azért sokminden kimaradt. Elsősorban az az elvont, „tiszta szobrászat", amely a 20. századból legalább félévszázadot átfogott, és amelynek különféle lehetőségei csak épp hogy felsejlenek Megyeri Barna töredékeiben. A magyar szobrászatból hiányzik a tér önfeledt élménye, azok a plasztikai evidenciák, amelyekkel egy szobor valóban birtokba veszi a teret. Ezáltal a szobrászati gondolkodásból is hiányzik valami, mégpedig az, hogy a szobor nem a tömeg, hanem a *tér* művészete. Mire a magyar szobrászat kezd magára találni a hatvanas évek végén, ez már nagyon is kimunkált probléma. Az egyetemes művészet ekkor már túl az absztrakción az újfiguráció irányába fordult. És persze kimaradt az 50-es 60-as évek fordulójának nyers, brutális fémszobrászata is, amelyre Pauer néhány korai műve jelent csak kísérletet. A modern szobrászatnak ezek a fontos állomásai nemcsak a kiállításokról, hanem a gondolkodásból, a gyakorlatból, az ízlésből is hiányoznak.

Vannak persze meglepetések is. Így mindenekelőtt a függő szobrok sora (Megyeri, Jakovits, Csutoros). Mind az imitatív formák, mind a spekulatív konstrukciók olyan új szemléletet jelentenek, amely szakít a szobor akadémikus fogalmának legtovább fennmaradó jellemzőjével és a súlynak, a nehézkedésnek a legyőzésével tagadja a földdel való tektoni-

kus viszonyt. A szobrászat elvont problémái közül erre reagált legérzékenyebben a magyar művészet.

Húsz év után visszatekintve a 60-es évekre örömmel regisztrálhatjuk, hogy a mozgó szerkezeteknek az az agyafúrt-ironikus változata, amelyet Haraszty István Fügemagozója indított el, a mai napig kontinuus. Bukta Imre vagy Lois Viktor tökéletesen működő hiábavaló gépeiben a kinetikának ugyanaz a „magyar modellje" él tovább, amelyre Haraszty érzett rá.

JEGYZETEK

1. Válogatás húsz év szobrászati irodalmából: RITCHIE, A. C.: Sculpture of the twentieth Century. New York, 1953; GERTZ, U.: Plastik der Gegenwart, Berlin, 1953, 1964; TRIER, E.: Moderne Plastik von Rodin bis Marini, Berlin, 1954; uő.: Figur und Raum, Berlin, 1960; GIEDION-WELCKER, C.: Plastik des 20. Jahrhunderts. Volumen- und Raumgestaltung. Stuttgart, 1955; PLATTE, H.: Plastik (Die Kunst des 20 Jahrhunderts. Bd. 2), München, 1957; HOFMANN, W.: Die Plastik des 20. Jahrhunderts. Frankfurt am Main, 1958; SEUPHOR, M.: La sculpture de ce siècle, Neuchâtel, 159; SELZ, J.: Modern Sculpture: Origins and Evolution. New York, 1963; READ, H.: A concise history of modern sculpture, London, 1964; A modern szobrászat, Bp., 1968; BADT, K.: Raumillusionen und Raumphantasien. Wesen der Plastik, Köln, 1964; GOLDWATER, R.: What is Modern Sculpture? New York, 1969; FUCHS, H.: Plastik der Gegenwart, Baden-Baden, 1970; HAMMACHER, A. M.: L'evolution de la sculpture moderne. Tradition et inovation. Paris, 1971; ELSEN, A.: The partial figure in modern sculpture from Rodin to 1969, Baltimore, 1969; uő.: Origines of Modern Sculpture: Pioneers and Premises, New York, 1974.

2. TRIER, E.: Bildhauertheorien im 20. Jahrhundert. Berlin, 1971, 1979, 1984.

3. Ilyen volt pl. REDSTONE, L. G.: Art in Architecture (New York, 1968) c. könyve, mely a hatvanas évekre igen jellemző, az absztrakt szobrászat idején eleven és aktuális problémát, a modern építészet és a társművészetek lehetséges kapcsolatát mutatta be.

4. Érdekességképpen: 1967-ben ismét megjelent Palágyi Menyhért: Neue Theorie des Raumes und der Zeit (Leipzig, 1901) c. könyve, ezúttal Darmstadtban.

5. ALBRECHT, H. J.: Skulptur im 20. Jahrhundert. Raumbewusstsein und künstlerische Gestaltung. Köln, 1977.

6. READ, H.: i. m. 231.

7. GERTZ, U.: i. m. Zweite Folge. 1964. 8.

8. A minimum hódításai. (Schrammel Imre keramikusművész, 1981) In: ROZGONYI I.: Párbeszéd művekkel. Bp., 1988. 250.

9. PERNECZKY G.: A magyar szobrász dilemmája. In: Tanulmányút a Pávakertbe. Bp., 1969, 305.

10. Felelősség az értékmegőrzőben. (Borsos Miklós szobrászművész, 1955) In: ROZGONYI: i. m. 309–313.

11. BORSOS M.: Visszanéztem félutamból, Bp., 1971. 302.

12. BORSOS: i. m.: 306.

13. PÁTZAY P.: A szobrásznevelés elvi és gyakorlati terve. (1954) In: Alkotás és szemlélet, Bp., 1967. 78–91. Az idézetek ebből az írásból valók.

14. PÁTZAY P.: Korunk esztétikai zűrzavara (Kortárs, 1962/12. 1863–70) Újra közölve: i. m. 13–22.

15. RABINOVSZKY M.: Kerényi Jenő újabb szobrai. Magyar Művészet, 1948. szept. In: Két korszak határán. Bp., 1965. 224.

16. Emlékezés Erdélyi Attilára. Lejegyezte: V. Kiss Margit. Új Auróra, 1979/2. 81.

17. NAGY I.: Avantgarde és nemzeti hagyományok a magyar szobrászatban. Ars Hungarica, 1988/1. 33–42.

18. Vilt Tibor (1966). In: FRANK J.: Szórabírt műtermek. Bp., 1975. 93–95.

19. A boldogító szerkezet (Vilt Tibor szobrászművész, 1956). Rozgonyi: i. m. 346–351.

20. Pesti Hírlap, 1930. jan. 12. A KUT kiállításáról.

21. Schaár Erzsébet (1967). In: Frank J.: i. m. 111.

22. GOETHE, J. W.: Gedenkausgabe der Werke, Briefe und Gespräche, Band 13, Schriften zur Kunst. hg. von Christian Beutler, Zürich, 1954. 735. Idézi: TRIER, E.: i. m. 130.

23. FRANK J.: i. m. 112.

24. Jakovits – önmagáról. (részletek Körner Évához írt leveléből)

25. Bálint E.: Jakovits József szobrairól. Tér és Forma, 1947/1. 21–23.

26. Alfréd Lörcher (1875–1962) kiállítását 1988 decemberében rendezték meg Berlinben, a Nationalgalerie-ben.

27. Berczeller szerkesztési rendszerének részletes elemzését lásd: BEKE L.: B. R. szobrászata. Ars Hungarica, 1985/2. 205–212.

28. Berczeller Rudolf (1969). In: FRANK J.: i. m. 243.

29. Forgács Éva előszava Jakovits József szobrászművész kiállításához. MNG. 1983. kiáll. katalógus, számozatlan oldalakkal.

30. n. n.: Ár és fizetség. Élet és Irodalom, 1971. szept. 11.

31. MEGYERI B.: Lengő, 150x120 cm. fémlemez. Megsemmisült az Építész Pincében.

32. Pátzay: i. m. 14.

33. Szinte Gábor emlékezése Megyeri Barnára. In: M. B. emlékkiállítása. MNG 1971. Katalógus, számozatlan oldalakkal.

34. KÖRNER É.: Periodizáció és művészettörténet. Kritika, 1969/5. 27–28.

35. Szándék és anyag párbeszéde (Vigh Tamás szobrászművész, 1965) In: ROZGONYI: i. m. 278–284. A további idézetek is ebből a beszélgetésből valók.

36. JOVÁNOVICS GY.: Wotrubáról. Művészet, 1973/3. 11.

ner László: Rózsa

68–69. Haraszty István: Fügemagozó, 1970 (két nézet)

Népszabi 98.02.26

LAKNER Lajos

Magyarok Párizsban

Konok, Lakner, Rozsda kiállítása

Konok Tamás, Lakner László és Rozsda Endre szinte egyidejűleg állított ki a közelmúltban Párizsban, s e tény még akkor is magyar műtörténeti esemény, ha az említett festők már évtizedek óta nem, vagy nemcsak magyar állampolgárok. Lakner utoljára 1977-ben szerepelt nagyobb anyaggal Párizsban, miközben német nyelvterületen azóta évente többször is jelentkezik műveivel. Konok képeivel is gyakrabban lehet találkozni Zürichben vagy Budapesten, mint emigrációja első hivatalos lakhelyén.

Ami pedig az 1956 óta egyhuzamban Párizsban élő Rozsda Endrét illeti, a 85. életévében járó művész hosszú ideje már láthatóan sem Franciaországban, sem másutt nem igazán vágyott a kiállítás-előkészítéssel járó fáradalmakra. Mostani tárlata ezért ritka esemény a szürreális absztrakt híveinek, s nyilván még inkább az lesz majd fél évszázad utáni első bemutatkozása májusban Budapesten, az életmű-kiállítása keretében. Az idős mester most a Picasso és Van Dongen korábbi lakhelyén kialakított Bateau Lavoir művészház kiállítótermében félszáz olajképét és rajzát mutatta be az érdeklődőknek. Jórészt a legfrissebb termést vonultatta fel, az anyag meggyőző jele volt annak, hogy Rozsdának nemcsak az alkotókedve, hanem az alkotóereje sem apadt el az évek múlásával. Az Európai Iskola egykori tagja továbbra is lényegében azt csinálja, amit még 1937-ben, első hosszabb franciaországi tartózkodása idején kezdett el, vagyis a lírai absztrakció egy rendkívül sajátos változatát. A színpompás vásznakat a művész ezeknél semmivel sem kevésbé fontos rajzokkal egészítette ki. E grafikák azonban gyakran figuratív munkák; játékosak, artisztikusak, bizonyítják, hogy Rozsda rajzolni is változatlanul nagyon tud.

Az artisztikum meghatározó jegye Konok most bemutatott párizsi képeinek is. A Bastille környékén, a Vekava galériában látható Konok-tárlaton az életmű fontos darabjai jelentek meg. Nagyméretű, akrillal festett vásznak éppúgy a falra kerültek, mint néhány centiméteres akvarellek. E munkákat kivétel nélkül az absztraktokra nem mindig jellemző műgond jellemzi, s az is meghökkentő, hogy Konok a konstruktív absztrakció sok évtizede kialakított motívumrendszerén belül még mindig keres és talál új kifejezési módokat. Nagyméretű vásznait hatásosan egészítik ki bensőséges hangulatú papírmunkái.

Több kisméretű festményt állított ki Lakner is a Claude Samuel Galériában, túl a Lyoni pályaudvaron. A szűk falfelületen Lakner ráadásul Olsvaldo Romberg argentin festővel osztozik, valójában most csak egy kamaratárlat erejéig van lehetősége a bemutatkozásra. Művei a nyolcvanas és a kilencvenes évek termése – többségük Lakner monokróm periódusához kapcsolható. A kiállítás katalógus a Németországban élő Lakner művészetének komolyságát, hitelességét és mélységét emeli ki.

Kis Tibor

Az Itthon mellékletet szerkeszti: Veres Mária
Termékmenedzser: Kovács Ildikó

kelyek a tulajdonosra, és megszenvedik a gondatlan kémiai beavatkozást.

Ha már bementünk a gazdaboltba és a növényvédő szeres pultnál válogatunk, a tél végi lemosó permetezőszerek között is nézzünk szét. Gyümölcsfáinkat, különösen ilyen enyhe tél után mindenképp tanácsos valamilyen gombaölő permetezőszerrel „lemosni". A szabadon vásárolható termékekből is bő választékot találunk. Általában kén-, réztartalmú vagy olajos készítményeket ajánlanak erre a célra. Csak néhány márkanév ezek közül: Nevikén, Novenda, Tiosol. Valamennyi a régen kipróbált és bevált mészkénlé szerepét és hatását kívánja magára vállalni. Legjobban a bárium-poliszulfid hatása hasonlítható az egykor igen népszerű otthon főzött mészkénlééhez.

Hasz[illegible] fonto[illegible] permetlé-koncentráció pontos betartása és a kezelés idejének megválasztása. Rügypattanás előtt kell bő lémennyiséggel, szinte áztatva permetezni fáinkat. Ha elkéstünk, és a rügyek duzzadtak, feslenek, akkor már ne használjuk a téli hígítást, mert könnyen kárt is tehetünk a magasabb koncentrációval.

A tél végi, kora tavaszi ápolási munkák fontos fejezete a metszés. A növényvédőszer-bevásárlás alkalmával egy kis doboz fasebkezelő szert is tehetünk a kosarunkba. Biocera, Fagél, Fadoktor, Faplaszt vagy Fabalzsam néven találjuk meg a polcon. Nagyobb metszési felületek, sérülések kezelésére alkalmas faápoló szerekre mindig szükség van a kertben.

Dr. Inczédy Péter

Üdülési támogatás

A legtöbb csekket eddig az inaktív réteghez tartozók köréből vásárolták, míg a munkáltatók többnyire csak érdeklődtek. Jó hír, hogy a Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány kuratóriuma kibővítette az inaktív réteghez tartozók üdülésére szánt keret felhasználási körét, miszerint a szülőkkel együtt üdülő gyermekeknek – 18, illetve középiskolás évveszteseknél, maximum húszéves korig – személyenként tízezer forint összegű támogatás adható. Ez névre szólóan üdülési csekként rendelhető meg a Hunguest Travel két budapesti (VII., Dohány u. 27., VI., Bajcsy-Zs. út 55.), valamint húsz vidéki irodájában. Az önrészt azonban be kell fizetni. Csekkvásárlásnál a két szülőnek – inaktív állapotuk igazolása mellett – be kell mutatni a családi pótlék jogosultságát bizonyító igazolást vagy a gyermek tajszámát tartalmazó kártyát. Gyermekét egyedül nevelő szülőnél az emelt szintű családi pótlék jogosultságot igazoló irat bemutatása szükséges. Így ezen támogatási lehetőséggel kedvezményhez juthatnak a gyermeküket nevelő nyugdíjasok, járadékosok, gyeden, gyeten, gyesen lévők, munkanélküli-segélyen, önkormányzati jövedelempótló támogatásban, ápolási díjban részesülők.

A hátrányos helyzetű munkavállalók üdülési támogatása maximálisan tízezer forint lehet. A pénzre nem egyénileg pályázhatnak, hanem a munkahelyük teheti ezt meg. Olyan személyek pályázhatnak, akiknek a tavalyi havi átlagkeresetük bruttó ötvenezer forintnál alacsonyabb volt. A pályázatot a Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány kuratóriumának titkárságára (1051 Budapest, Arany J. u. 6–8.) vagy a Nemzeti Üdülési Szolgálathoz (1022 Budapest, Bimbó u. 37.) nyújthatják be 1998. március 31-ig. További információt nyújtanak a Nemzeti Üdülési Szolgálat ingyenesen hívható telefonszámán: 06-80-455-444.

Bányai János

Lakner László

Szombat, 1986. július 26. Magyar Nemzet

Magyar

Festői szigor és poézis

Találkozás Lakner Lászlóval

A rendkívüli mesterségbeli tudású festőtől, a hatvanas évek különféle új művészeti próbálkozások főszereplőjéből a hetvenes évekre „*Lakner-jelenség*" lett. Ugyanis közismertsége, szakmai tekintélye ellenére festményei igen ritkán kerültek a közönség elé. A „szürnaturalista" festőiskolában tűnt föl először, ahol *Csernus* Tibor volt a mester, s amely a Bernáth Aurél-féle elegáns posztimpresszionista, természetelvű piktúrát fokozta „ad absurdum". Azután a pop art érinti meg *Lakner* Lászlót, majd a rákövetkező évek legkülönfélébb avantgard törekvéseinek részese.

Egyetlen önálló kiállítása idehaza, a Dorottya utcában, 1969-ben nagy közfigyelmet vonzott, kritikai méltatása azonban nem volt épp lelkes. Képeihez, főként a hetvenes évek elején, gyakran választott 20. századi történelmi témákat; a megfestésmód a fotópontosság határán mozgott, a mintául vett fotót valamilyen egyéni, mágikus fénybe állítva; hangvétele nemritkán élesen politikus. Gondolkodási közhelyeink precíz és kíméletlen leltárán dolgozik, felelősségérzetünkre apellál.

Lakner László több mint egy évtizede Nyugat-Berlinben él. Ezt a beszélgetést azonban New Yorkban rögzítettük, ahol mint ösztöndíjas dolgozott egy évig a komoly nemzetközi tekintélyű PS 1 művészstúdióban.

Javíthatatlan európai vagyok

— *Érdemes volt eljönni New Yorkba?*

— New Yorkba nem lehetett nem eljönni. 1975-ben jártam itt először, akkor határoztam el, hogy ide vissza kell jönnöm, legalább egy fél évig itt kell élnem. Most adódott alkalom. Mi marad vissza ebből a „kalandból"? Még nem tudom. Az egyéves ösztöndíj még nem telt le. Mindenesetre már eddig is sok újat éltem meg. Egy sor elképzelés, amit fiatal koromban magamban a New York-i művészetről alkottam, még Budapesten, délibábnak bizonyult. Egy csomó más elképzelés, ami korábban csak ködösen élt bennem, itt egyszerre világos formát öltött. Amolyan tisztítótűz nekem New York. Hagyom átégni magamon, de már nem gyulladok meg tőle. Én már javíthatatlanul európai vagyok, megváltoztathatatlanul. Mi több: már az elő művészet súlypontját is Európában látom — ellentétben mindazzal, amit Magyarországon, a hatvanas években gondoltam erről. Itt, New Yorkban nagyobb a variációs skála, meg a gyorsaság, amivel egy tegnap-még-új, holnapra „túlhaladott" lesz, és megfordítva, de hogy ez egyúttal valami *valóban* újnak az útját egyengetné? És ebben a pillanatban több kereső, „avantgard" művészetet látok Európában — hogy mást ne is említsek, például Berlinben —, mint itt.

— *Avantgardistának lenni a hatvanas években Magyarországon kockázatot is rejtett magában?*

— Hát persze, ön is tudja. Én egyébként furcsa módon voltam avantgardista, másként, mint társaim legtöbbje. Ha egyáltalán az voltam. Nekem, mint a főiskoláról „jó bizonyítvánnyal elereszett" művésznek, ráadásul Bernáth-tanítványnak, a szakma bizalmával a hátam mögött, a „hivatalos" elismerés útján is lehetett volna haladnom, amely sok kiváló, de főiskolát nem végzett kollégám előtt nem állt nyitva. Ez a lehetőség azonban bennem föl sem merült: fenntartás nélkül léptem azoknak a mindig rossz szemmel nézett művészeknek a sorába, akik az akkori művészetpolitika „árnyékos oldalán", anyagi problémákkal dacolva, mondhatni hősiesen küzdve próbáltak meg Magyarországon internacionális érvényű művészetet csinálni. Tehát ami számukra szükségszerű, részemről egy választás volt. Kerülőutakat tettem. Ma ennek a kerülőnek egy szakaszaként értékelem azt a néhány évet a főiskola elvégzése után is, amelyet Csernus Tiborral való barátságom és a szürrealizmusért való közös lelkesedés határozott meg. Tartott mindez 1957-től 1962-ig. Az ekkori munkáimat — például az *Egy szoba múltja*, ha ismered, vagy a *Koch Róbert mikroszkópjai* —, de az egész „szürnaturalista" kísérletet (az elnevezés Perneczky Gézától származik) immár szkeptikusan ítélem meg. Ami máig fontos, eleven bennem: azok a hosszú, éjszakába nyúló beszélgetések Csernussal, egyéves párizsi útja élményeiről. Mathieu vagy Yves Klein kiállításairól, Hantai Simonnál tett látogatásáról, a gesztusfestészetről.

A *Planimetrikus vonat*, az 1964-es Stúdió-kiállításon bemutatott képem jelzi, hogy addigra kikerültem a szürrealizmus igézetéből. Ez idő tájt kezdődött el az a periódus a magyar művészetben, amikor nemzedékem végre nyilvánossághoz jutott. Együtt léptünk fel, szimpátiák és barátságok alapján, radikális programmal. *Erdély* Miklós és *Bak* Imre, *Nádler* István, *Major* Jancsi, *Jovánovics*, *Konkoly*. Gombamódra szaporodó kisebb-nagyobb kiállítások, happeningek, szerzői estek a műegyetemi R-épülettől az Ipartervig — mind annak a bizonyítékai, hogy egy új művészi magatartás volt kialakulóban.

Elsősorban festő vagyok

— *Ehhez az új szellemi alapálláshoz hozzátartozott a klasszikus műfajok, így a festészet elutasítása is. Az életnek és a művészetnek újra kapcsolatba kell kerülnie egymással, hirdették. Ebben a műfaji korlátok csak hátráltatnak. Ugyanakkor ön festő volt.*

— Így volt. Ugyan én is megpróbálkoztam akkoriban tárgykészítéssel, szoborral, tárgyaknak képbe applikálásával, verssel, sőt „performance"-szal is (talán lehetne így nevezni például a beszélgetéssel egybekötött egynapos tárlatot a Közgazdasági Egyetemen 1971-ben, ahol René Magritte naplója alapján készített fotókat és szövegkollázsokat „állítottam ki" — ruhacsipesszel spárgára rögzítve őket), de mindezzel együtt elsősorban festő voltam.

De azért ennek a lázasan kísérletező időszaknak volt a terméke egy máig folytatott műfajom, a *könyvobjekt*. Még 1970-ben történt, hogy szimbolikusan megkötöztem, falra akasztottam és műnek neveztem ki egy Lukács-kötetet. 1971-ben erről szitanyomatot készítettem, amelyet a következő évben a Velencei Biennálé nemzetközi szekciójában bemutattak. Lukács után „nekiestem" az egész esztétikatörténetnek Platontól Heideggerig, megpróbálván szimbolikusan eltanácsolni az emberiséget az esztétikaolvasástól... De hogy ne maradjon egyoldalú az eltanácsolás, megkötöztem és fölakasztottam saját „szimbolikus" verseskötéteimet is, hosszú sorban, az *Átkok*tól (Curses) a *Szőrszálhasogatások*ig. Ez a két sorozat a képként fölakasztott könyvekből váratlan sikert aratott külföldön. Szerepelt például az 1977-es kasseli Documentán, ahol külön szekciót szenteltek ennek az időközben önálló rangra emelkedett új műfajnak, a „könyvobjektnek".

— *Ugyanakkor idehaza képei a hetvenes évek elejétől egyre ritkábban kerültek a nyilvánosság elé. Kapott viszont plakátmegbízást, szép számmal.*

— Megtiszteltetésnek tekintem máig is, hogy akkor a grafikusszakma befogadott. Nem utolsósorban ennek köszönhetem, hogy családostul meg tudtam élni ekkoriban. Különösen nagy kedvvel csináltam filmplakátokat — remélem, maradt ennek valami nyoma otthon.

— Szóval szerettem „grafikus lenni". Mégis nyomasztó volt, hogy ez a fajta tevékenység hovatovább annyira igénybe vett, hogy alig maradt időm a festészetre. Mivel nem voltam profi grafikus, nekem ötször annyi időbe telt egy munka elkészítése, mint kollégáimnak. Még inkább frusztráló volt az eljövetelem előtti években az akkori avantgard belső széthúzása. Mindenesetre izolálódásom otthon 1973-ra majdnem teljes volt. Nem állítom, hogy ebben nekem, nehéz természetemnek ne lett volna része.

— *Németországban is tartozik valamilyen művészcsoporthoz, avantgardhoz, ott is megvan a „csapat"?*

— Erről szó sincs. Az avantgard megvan, de a „csapat" teljes mértékben hiányzik. Ha azt mondtam, hogy Magyarországon izolálódtam, akkor ez itt csak meghatványozódott. Igaz, a különállásomnak itt más az előjele. Itt ez természetesebb, általánosabb, a festők általános helyzetére jellemzőbb, de alkalmas arra is, hogy energiával telítsen, összefogottabb, „sarkított" gondolkodásra szorítson rá. *Itteni* izolációm nekem tiszta nyereségnek tűnik. Ha privát életemben szenvedek is tőle, a munkában nélkülözhetetlen „kábítószer" lett a számomra.

A művek fontosak, nem a kommentárok

A „csapat", az összetartozás romantikája különben is a fiatalság kiváltsága. Legfeljebb harmincöt éves koráig hihet valaki abban, hogy művészetet lehet „közösen" csinálni. Addigra világossá kell váljék, hogy *magányos pálya* a mienk, és ez így van rendjén. Vagy tud ellenpéldát a művészettörténetből?

Végül is az áttelepülésem óta eltelt időről pozitív mérleget csinálhatok: festő maradtam, szabadon, kompromisszumok nélkül folytatom a munkámat. Ha a nyugati világot kicsit is ismeri, akkor tudja, hogy ezek egyáltalán nem maguktól értetődő dolgok!

— *Kérem, fogalmazza meg mai festői ars poéticáját.*

— Fontos ez? Konzervatív módon azt vallom, hogy a művek a fontosak, nem a kommentárok. Talán ha nekiülnék, összehoznék valami jól hangzó szöveget, de így, „blattolva"... Én még Joseph Beuysnál is, aki pedig igazán híres a kommentárjairól, akinek egy társadalomjavító, utópisztikus és szép teóriája van a művészetről, szóval még Beuysnál is gyengének, düledezőnek érzem a teóriát a művekhez képest. A műveit, azokat nagyon szeretem.

— *Ez tehát hitvallás a festőmesterség, a festészet, a mű mellett. Ön azonban évek óta igen sajátos képeket fest. Jelentős történelmi személyiségek kézírása jelenik meg a vásznain, felnagyítva, meglehetősen komor, szürke-barna-fekete színekben. Miért pont kézírás?*

— Ha megkérdezte volna Cézanne-t, hogy miért épp almát festett... De válaszolok: nemcsak a kézírás, hanem egyáltalán az írás, ez az elemi és végsőkig tömörített közlésfajta áll a munkáim középpontjában tíz év óta. E mögött nincs semmilyen hangzatos teória, csak lelkesedés és eltökélt közlésvágy. Az írás egy „motívum", egy téma, amit ahhoz használok, hogy festészetet csináljak — ürügy, metafizikus kiindulópont. Ennyiben egyezik a művészet évszázadainak más témáival, például Cézanne almájával.

Magához az írás motívumához — legyen az kézírás vagy nyomtatott betű — egy sajátos redukciós folyamat során jutottam el, érdeklődésemet, hajlamomat követve. Talán azzal kezdődött, hogy gyermekkorom óta írtam és fordítottam verseket. (Bernáth Aurél és Pártos Alice még kiadásukban is megpróbáltak segíteni 1960 táján.) Ezzel a tevékenységgel kerültem konfliktusba 1969—70-ben. Akkor kezdtem el a citátumokkal egy új fejezetet. Nemcsak „jelentős személyeket" citálok, legalább annyi névtelen, az utcán talált szöveget is. Sőt, a legelső képre vetített levél, amit megfestettem (ha jól emlékszem, 1970-ben), egy ilyen névtelen, „anya levele a fiának a frontra" volt, egy anonim dokumentum. Tehát nem a „jelentősség" befolyásol, amikor motívumot keresek, hanem csak a képpéírhatóság. Ha valami különbséget lehet mégis regisztrálni az utolsó otthoni éveimben festett és az itteni munkáim között (a formai különbségektől most eltekintve), az inkább abban van, hogy a hangsúly a speciálisan történelmiből egy általánosabb, „archetipikusan" emberi, közös kiindulópont felé tolódott el. Egy olyan nyelv felé, amely mindenütt és mindenkor érvényes, a jelek felé, a költészet felé. Nekem legalábbis így tűnik.

Bán András

Nemzet

Szombat, 1986. július 26.

A magyar Stendhal

Kevesebb lesz egy látogatóval a párizsi Montmartre temetőjében. Nem megy végig többé Illés Endre a kurta avenue Rachelen, hogy a sírkert kapuján belépve, nyomban balra fordulva fölkeresse a sárgás emlékkövet, és letegye elmaradhatatlan virágát. Egy percre megáll, szembenéz, miközben ő tudja igazán, hogy a fölirat megtévesztő. Olasz költőt sejtet. Arrigo Beyle, Milanese, Visse, Scrisse, Amo. A milánói Arrigo Beyle, Élt, Írt, Szeretett. A zarándok mosolyog Napóleon egykori hadbiztosán, a konzulon, aki bármennyire Itália rajongója volt is, minden sejtjéig francia, és a világirodalom óriása. Nagy bűvésze volt a jóindulatú füllentésnek. Íme, a sírkövére olaszul vésette föl a nevét: bár az eredeti Beyle-t nem tagadta meg, a könyveire mégis mást nyomatott. Egy német kisvárosét, amelybe ugyancsak olthatatlanul beleszeretett, és így örökítette meg az irodalomtörténetnek. Egyszerűen Stendhal.

Adatok híján nem tudhatni, mennyi olvasója volt Magyarországon a „másik orvos", dr. Salgó Ernő ihletett, bár kissé csiszolatlan fordításában a Vörös és feketének. Annyi azonban bizonyos, hogy az itthoni százezrek igazán Illés Endre tolmácsolásában ismerték meg Julien Sorelt, Fabrizio del Dongót és Lucien Leuwent, lettek rajongóikká. Illés Endre fölfedezése különösen az ifjú hadnagy, a katonazubbonyban idegenül feszengő bankárfiú, a Vörös és fehér hőse. Még a regény címe is részben a fordítótól származik, hiszen Stendhal nem hagyott egyértelmű eligazítást az utókorra. A kéziratot egy szorgalmas lengyel lelte meg Grenoble poros padlásain matatva, több évtizeddel az író halála után.

Honnan tudjuk mindezt? Roppant gazdag a nemzetközi „beyleista irodalom", úgyszólván ma már alig van ismeretlen részlete, de a magyar olvasó mindent Illés Endrének köszönhet. Korántsem becsüljük le az életművet — a regényeket, színműveket, novellákat, kis és nagy esszéket —, ha azt mondjuk, legalább a felét mégis Stendhal tölti ki. És nem is csak, vagy nem elsősorban a fordítások. A három tanulmány, amely a Vörös és fekete, A pármai kolostor és a Vörös és fehér történeteit bevezeti, mind megannyi remeklés. A Stendhal-rajongóknak kedves lehet Léon Blum értő magyarázata, Stefan Zweig kissé pongyola, de zseniális karcolata, mégis, nekünk, magyaroknak Illés Endre a hiteles.

Nem elfogultságból, frankofil megszállottságunkból, hanem mert korlátozott terjedelmében is teljes. A három történet, a három regény születésének az aprólékos rajza csaknem az egészét adja a stendhali életműnek. Micsoda megfigyelések! Élénk varázsolódik a megszállottan dolgozó regényíró, amint lázasan rója A pármai kolostor sorait, hihetetlenül rövid idő alatt, mégsem rögtönözve. Megismerjük az alkotói módszert. A szorgalmasan jegyzetelőt, az áthúzót és újrafogalmazót; minden könyv terjedelmében sokszorosa volt a végül megjelentnek. Aprólékos vázlatok minden jellemről, a lélek gyötrődései, a cselekedetek habozásai; Illés Endre kutatásai tárták föl igazán, miért hús és vér minden Stendhal-szereplő, miért kell figyelnünk valamenynyi mellékalakra. Mint például Leuwen bankárra, a születő kapitalizmusnak erre a rokonszenves egyéniségére, holott a többiekhez képest alig bukkan föl a könyv oldalain. Hát még Mosca grófra, Sanseverina hercegnére. Illés Endre szinte jobban befogadta őket, mint a maga teremtette művek figuráit, de legalábbis annyira együttélt velük. Máskülönben nem írhatta volna így meg a tanulmányait.

Illés Endrének külön is van egy remeklése, amely alighanem világirodalom-történeti fölfedezés. A Vörös és fehér java Civita Vecchiában készült el, ahol Stendhal a polgárkirályság konzulaként dolgozott. Kínozta a számára unalmas és keserves munka; a külügyminisztérium bürokratái megintették, hogy ne foglalkozzék külpolitikával, ne írjon haza Párizsba részletesen elemző jelentéseket az itáliai viszonyokról, elégedjék meg a hivatalnok kötelességeivel. És ha nem engedelmeskedett, remek beszámolóit undorral dobták a papírkosárba. A konzult gyötörte a köszvény, hiúságát kínozta az öregedés; ha tehette, menekült Civita Vecchiából, az első postakocsin Rómában termett, ahol élvezte a muzsikát, a könyvtár csöndjét, a szellemes, fennkölt társaságot. És mert ott lelt fölüdülésre, Civita Vecchiát pokolnak írt le. Kopárnak és barátságtalannak, kínzókamrának.

Illés Endre másfélszáz év múltán beyle-ista megszállottságból fölkereste Civita Vecchiát. Kíváncsi volt rá, milyen is lehet az az inferno, mit vétett a regényíró óriás ellen. Először megdöbbent, majd megértően elmosolyodott. Kedves, életvidám ligetet talált, üdítő szigetet, ahol mint Itáliában általában, megifjul a lélek. Mi történt? Megint Stendhal félrevezető füllentése? Nem, itt jött rá az igazi titokra. Stendhal soha nem ferdítette el az igazságot, csak belülről ábrázolta. A maga belsejéből. Ami neki gyötrelem volt, az vetítődött ki a külvilágra, akárcsak regényhőseinél. Semmit sem fölületesen ábrázolni, a futó benyomások alapján; a fontos csak az, ami bennünk él. Így alakult ki az, amit az utókor immár kritikai realizmusnak mondott.

Csak az juthatott el ennek a fölfedezésére, aki ugyancsak nem kívülről hatolt be Stendhal világába, hanem benne élt. Ezért lett Illés Endre „a magyar Stendhal". Ne csodáljuk szinte lehetetlen kívánságát. Azt követelte a ma íróitól, akiket igazán becsülhetett volna, hogy alkossák meg korukat Julien Soreljét. Ábrázolják úgy a jelenüket, amiképpen a korabeli francia társadalom fölvonult a három nagy regény lapjain, de mindenekelőtt a Vörös és feketében. Embertelen igény. Mégis, neki volt igaza. A stendhali mérce elérhetetlen, de legalább a szándék legyen meg. Ezt az örökséget is ránkhagyta a montmartre-i temető hűséges zarándoka.

Várkonyi Tibor

---

társadalomba munkaterületének nemcsak szabályait, de feladatait ismerte, de múltját is: nem egy irodalomtudóssal felvehette volna a versenyt.

Ismétlem: az említett arckép megfelel annak az eszményi képnek, amely kialakult róla. De én ismertem egy másik arcképét is. Ezt egyik ragadozó-ösztönű, kiváló fotóművészünk készítette, s Illés Endre nem engedte közzétenni. A pályája zenitjén álló, érett alkotó mester arca ezen

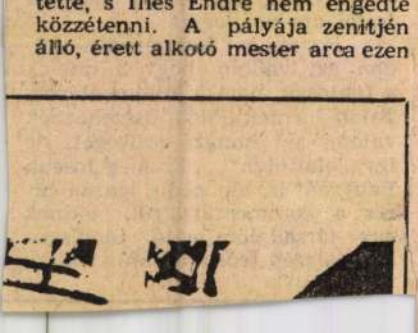

mindennek ellentéte is. Áttekinthetetlen összefonódásban fölény és megalázottság, siker és kudarc, remény és kiábrándultság, részvét és kegyetlenség, rend és anarchia.

S ha most azt kérdik tőlem s én is azt kérdem magamtól: ki volt hát Illés Endre, nem tudok mást mondani: az, akit műveiből megismerhetünk. Műveiből, amelyeket zárt életműve kerekített, s amelyek most már, az ő szándéka szerint elrendezve, de tőle egyre inkább függetlenedve lépnek az idők sodrába, s ott a maguk sorsának fordulóit követik majd.

ka emléke

je! A nyarai! Az előadásai! A szorongató halála.

Magyar Imre életre keltette az elmúltakat: egy nagy klinikát, egy nagy orvost, s mindazt, ami ezt a teljes embert körülvette — és már magam is hallom olvasás közben a régi évek szívhangjait.

Igen... Igen...

Már kora reggel fél nyolckor, nyolckor kezdődött a munka az osztályokon, a laboratóriumokban, az állatműtőben, a járóbetegrendelésen — a fiataloknak igyekezniük kellett, hiszen pontosan kilencre el kellett készülni a kórlapokkal, a fejtáblákkal — kilenckor tartották a tanársegédek első vizitjüket.

Igen...

És tíz órakor, egy perccel sem előbb, vagy később, megállt a klinika előtt a professzor jól ismert Chryslerje, a lépcsőn feltűnt a „báró", a professzorunk, sötét utcai ruhában, mindig sötétszürkében, a medikusok már az előadóteremben várták, ő legfeljebb egy-két percet időzött szobájában, utána megindult, hogy megtartsa aznapi előadását, melyre előző este gondosan felkészült.

Egy óráig beszélt, időnként belepillantott apró papírdarabokra írt jegyzeteibe, majd az előadás után félórás betegbemutatás következett.

Amikor én hallgattam őt, a terem mindig zsúfolt volt. Nemcsak medikusok szorongtak a padokban, elöl, oldalt a klinika orvosai is, gyakornokok, tanársegédek, az adjunktusa, sőt, feltűntek más klinikák, távoli kórházak orvosai is.

Gyenge, fátyolozott, rekedt volt a hangja. És előadás közben egyre fakóbb lett, mondatait egyre többször szakította ketté egy-egy köhögési roham. De ahogy múlt az idő, egyre jobban lenyűgözött a logikája, az egymásba illeszkedő részletek szoros összefonódása, a kristálytiszta szerkezettel kibontakozó téma, a táguló körök, az egyediség észrevétlen átváltozása általánossá, a pontos végkövetkeztetés, az elmélet és a gyakorlat összhangja, s legvégül a lezárás oldottsága —, hogy semmi sincs befejezve, keresztutakon állunk, nem választhatjuk csak az egyiket, mindent és minden irányban végig kell járnunk, ne tegyünk könnyelműen pontot valaminek a végére, mindig van folytatás...

Így volt... igen...

A másfél óra után a professzor visszavonult szobájába, adjunktusa követte. A klinika konyhájáról hozták a tízórait, ezt mindig adjunktusával, a klinika második emberével költötte el. Szigorú szertartással: kettesben. Más nem lehetett jelen.

És következett a nagyvizit, a nagy, orvosi szvittel. Alig-alig hangzott el szó ezeken a viziteken — de ezek útbaigazító, néha csak később megvilágosodó szavak voltak.

És a nagyvizit után egyszerre méhkas lett a klinika. Orvosok siettek a széles lépcsőkön, apácák suhogtak a folyosókon. A professzor szigorlatoztatott, vagy tanársegédei témareferálását, cikkbeszámolóit hallgatta.

Majd szinte észrevétlenül távozott. Úr támadt utána.

De a laboratóriumokban, a könyvtárban sokszor éjfélig is égett a villany — ezen a klinikán csak megfeszített munkával maradhatott, aki ott akart maradni.

„A klinika menedék volt — emlékezik Magyar Imre a régi évekre. — Menedék, csodálatos oázis, melyben éjszakánként ugyan kísérleti kutyák ugatnak, a betegek álma mégis csendes volt és zavartalan."

Mire emlékszem még?

Hogy híve volt a legfrissebb kémiai—fizikai kutatásoknak, bevonta őket az orvoslás tudományába — de konzervatív elhatározottsággal mindvégig egyszerű sztetoszkóppal hallgatta betegeit, amikor pedig már a fonendoszkóp volt a divat.

Hogy szemérmes és zárkózott volt.

Hogy egyenes volt, és mindig igazat mondott.

Hogy figyelmes és nagyon udvarias volt. A medikusokkal a legudvariasabb.

Hogy soha nem hagyta, hogy elragadja valamilyen indulat.

És mi volt még? A rosszallás és bosszúság kifejezésére volt egy különös szava — ha egy-egy ostobaság, valamilyen mulasztás mentegetése, szigorlatokon a nagyon rossz felelet mégis kibillentette egyensúlyából, csak legyintett, és csak ennyit mondott: „Macskát!" Kissé emelt hangon mondta.

Azt már csak hallottam, klinikájától távol élve, hogy utolsó előadásait betegen, karosszékben ülve, nehéz lélegzéssel küzdve, hosszú, gyakori köhögésekkel megszakítva mondta el — de elmondta, s mindig pontosan tízkor kezdte őket.

Még a búcsúzást is szigorú szépséggé és tudománnyá tudta emelni. Ostwald szavaival búcsúzott híveitől, az épülettől: „Tanítványaimban feleslegessé tettem önmagamat."

ner László

Lakner László rézkarca

Magy

205 • LAKNER LÁSZLÓ (1936-)

Limlomok, 1960

60 x 90 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra fent: Lakner 960

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

IRODALOM

Perneczky Géza: *A magyar „szür-naturalizmus" problémája.* Új Írás, 1966/11.

Szabadi Judit: *Lakner László festészete.* In: Képzőművészeti Almanach 2., Budapest, 1970

Tóth Ferenc: *Pszeudokollázs és fotóreprodukció. A fénykép Lakner László és Méhes László festményein.* Művészet, 1985/5.

Szentesi Edit: *Beszélgetés Lakner Lászlóval.* In: Hatvanas évek, szerk: Nagy Ildikó, Budapest, 1991

Szabadi Judit: *Max Ernst nyomdokain: a magyar szürnaturalizmus.* Új Művészet, 1996/5.

Brendel János: *Lakner László budapesti munkássága 1959-1973.* Budapest, 2000

Az 1973 óta Berlinben élő és 1979 óta az esseni egyetemen tanító Lakner László a hatvanas években a budapesti avantgárd képzőművészeti törekvések egyik legfontosabb képviselőjeként vált ismertté. Első egyéni kiállítását kultúrpolitikai okokból csak 1969-ben rendezhette meg, korábban azonban olyan mára már legendássá vált kiállításokon vett részt, mint a Stúdió 1966 és az Iparterv I-II. Tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Gimnáziumban, majd a Képzőművészeti Főiskolán folytatta, ahol Bernáth Aurél volt az egyik mestere. 1957-es Férfi papagájjal című festményéről megállapítható, hogy elsősorban Bernáth harmincas évekbeli teljesítménye nyűgözte le az ifjú tanítványt. Bernáth műtermében ismerkedett meg Csernus Tiborral, a Három lektor és a Saint Tropez festőjével, akinek képei elementáris hatást gyakoroltak a fiatal Laknerre. Csernus körül alakult ki az a friss diplomásokból álló baráti társaság (Lakner, Korga György, Szabó Ákos, Gyémánt László, Konkoly Gyula), akikre Perneczky Gézának köszönhetően ragadt rá a szürnaturalisták elnevezés. Csernus 1964-es francia emigrációja és a '64-es Velencei Biennálé megtekintése után Lakner a pop art honosításán kezdett el munkálkodni. 1964-es Hírek c. festménye az egyik első magyarországi pop alkotásnak tekinthető, amelyet olyan sokat idézett és reprodukált munkák követtek, mint a Rembrandt-parafrázisok és a Száj-sorozat. Lakner popos hiperrealizmusa a hatvanas évek végére egyre közelebb került a konceptuális művészethez.

A hetvenes évek első fele Budapesten és Nyugat-Berlinben már a szövegekkel és fotókkal operáló concept art égisze alá tartozik Lakner pályaképében.

Az 1960-as Limlomok a diplomamunkák évében keletkezett, de alkotója már inkább tekinthető Csernus barátjának, mint Bernáth tanítványának. A Limlomok igazi szürnaturalista kép. A rengeteg apró és precizen megfestett, valósághű részlet "egymásra hányásának" eredménye egy szürreális festmény lett. A különféle fa és fém lim-lomok közül egyes daraboknak ugyan még felismerhető az eredeti funkciója, de festői összességük meghaladja még a legrendetlenebb fáskamráról alkotott képzetünket is. A natúrán túlmutató szürreális hatást csak fokozzák a képet uraló fenyegető motívumok, a láncok és a pengeéles fogazatú gereblyék, melyek inkább kinzóeszközre, mint kerti szerszámra emlékeztetnek.

A Limlomok egyik legközelebbi analógiája az életművön belül Lakner úgy nevezett „pót-diplomamunkája", az Egy szoba múltja, amelyen saját szavaival szólva egy „szinte szétrobbanó szürrealizmus irányába helyesbítette" hivatalos, realistább diplomamunkáit. Az Egy szoba múltja valószínűleg többet köszönhet korabeli bálványának Max Ernstnek, mint akár Csernusnak, akár Bernáthnak. Ehhez a lopótöket, fúvós hangszereket, faliórát, sakktáblát és próbababa-töredékeket vegyítő, vérbeli szürrealista képhez képest a Limlomok kevésbé freudista, kevésbé franciás, közelebb áll a „magyar valósághoz".

A Limlomok tónusa és faktúrája talán még közelebb áll egy másik 1960-as Lakner képhez, a kavicsokból és vízinövényekből építkező Sekélyvíz-hez.

Mindhárom festmény számos apró technikai trouvaille-t tartogat az alapos szemlélő számára. Ekkoriban Lakner különböző trükkös eljárásokkal vitte föl a festéket a vászonra. Előszeretettel alkalmazta a szürnaturalista munkákra jellemző „kaparásos" és „cuppantásos" modellálást is. Az előbbi során zsilettpengével, vagy késsel alakították a faktúrát, az utóbbi fedőnév alatt pedig az alkotó egy pillanatra egy másik felületet nyomott (cuppantott) a festett vászon felületére. Az egyetemes művészetben e két technika frottázs és decalcomania néven ismert, legismertebb művelői a szürrealisták, s közülük is mindenekelőtt Max Ernst, akinek munkái, dekalkomániái nagy hatást gyakoroltak a szürnaturalisták szellemi vezérére, Csernus Tiborra is 1957-es párizsi tanulmányútja idején.

Hornyik Sándor

daknet 960

206

206 ▪ ROMÁN GYÖRGY (1903–1981)

Modellek

50 × 60 cm
Olaj, farost
Jelezve a hátoldalon: Román György

Kikiáltási ár: 550 000 Ft

207 ▪ LAKNER LÁSZLÓ (1936–)

Száj

39,5 × 40,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve a hátoldalon: Lakner

Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft

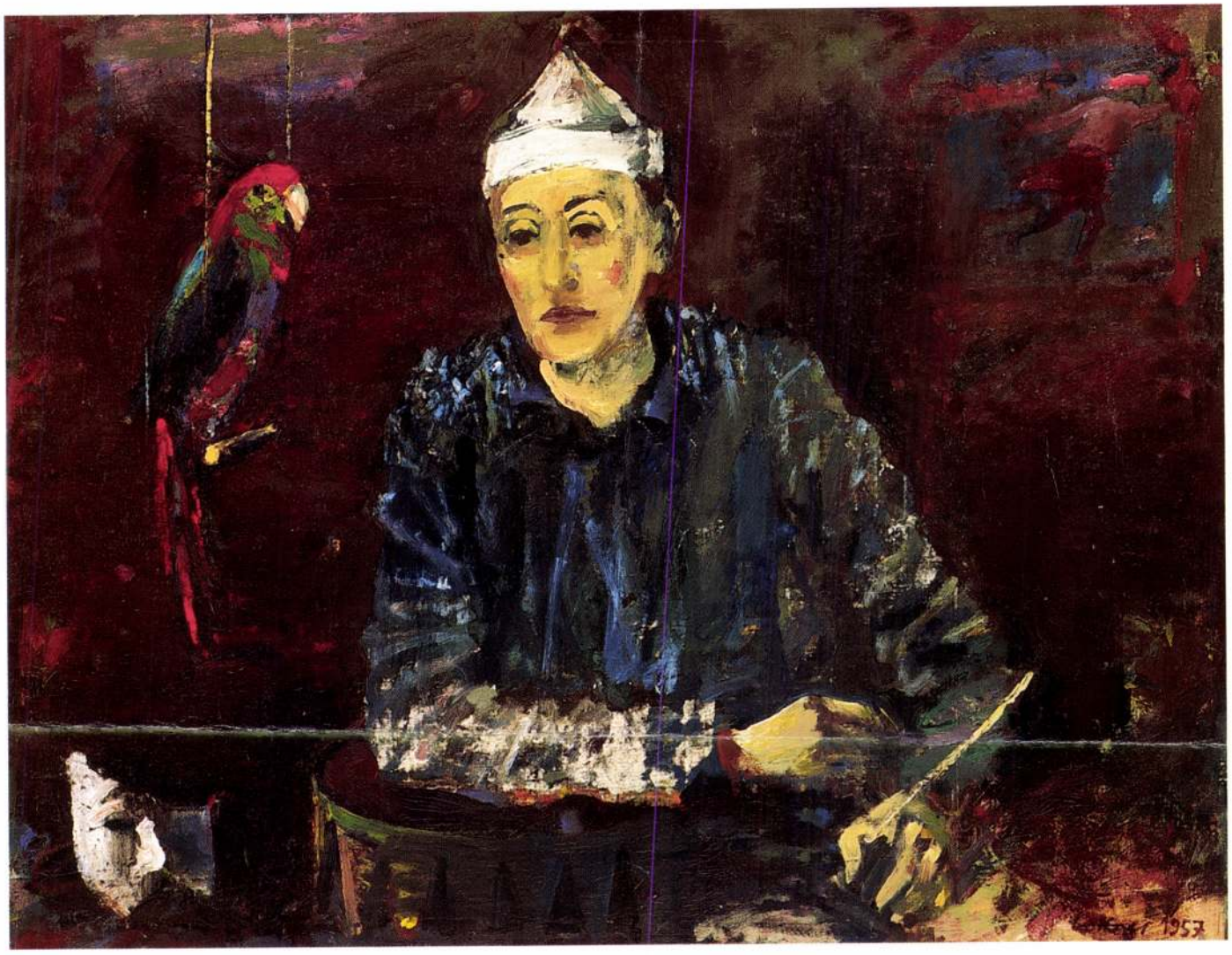

208

208 ▪ LAKNER LÁSZLÓ (1936–)

Bohóc

60 × 80 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Lakner 1957

Kikiáltási ár: 800 000 Ft

209 ▪ CSERNUS TIBOR (1927–)

Bernáth Aurél portréja

100 × 125 cm
Olaj, vászon
J. n.

Kikiáltási ár: 1 000 000 Ft

Az ÉS könyve januárban

■ *Tatyjana Tolsztaja: Kssz. Fordította: M. Nagy Miklós. Ulpius-ház Könyvkiadó, Budapest, 2004. 311 oldal, 3480 Ft*

GORETITY JÓZSEF:

Moszkva–Fjodor-Kuzmicsszk–Moszkva

Tatyjana Tolsztaja íróvá válását már szinte a génjei meghatározták: apai nagyapja a tehetséges író, a „szovjet gróf", Alekszej Tolsztoj, nagyanyja a finom hangú lírikus, Natalja Krangyijevszkaja-Tolsztaja, anyai nagyapja pedig a költő-műfordító, Mihail Lozinszkij volt. Tolsztaja annak ellenére az egyik legérdekesebb (nő)író napjaink orosz irodalmában, hogy 1983-as, meglehetősen kései debütálása óta (32 éves volt ekkor) mindössze egy jó kötetre való elbeszélést, egy vaskos kötetre való esszét és egy regényt mondhat magáénak: 1987-ben jelent meg az *„Aranytornácukon ültek…"* című kötete, majd pontosan tíz év múltán, 1997-ben került a könyvesboltokba a *Szeretsz – nem szeretsz* című kötete, aztán 1998-ban nővérével társszerzőségben adott ki egy vékony kis novellagyűjteményt (*Nővérek*), 2000-ben pedig nagy port kavarva megjelent a *Kssz* című regénye. Ennek sikerén felbuzdulva orosz kiadója sorra jelenteti meg a régebbi és újabb, meglehetősen piacképesnek bizonyuló írásaiból készített legkülönfélébb válogatásokat – *Nappal* (esszék) *Éjszaka* (novellák), *Ketten* (Nataljával társszerzőségben), legutóbb két kötetben, *Kssz* és *Nem Kssz* címmel láttak napvilágot munkái. S miközben hazájában megkapta a nagyon rangos Triumf irodalmi díjat és valóságos kultuszfigurája lett a (még) olvasó közönségnek, sőt, a világban számtalan nyelvre lefordították műveit, addig nálunk, Magyarországon (néhány szakmabélit leszámítva) jószerivel ismeretlen maradt. Az Európa Könyvkiadónál 1992-ben Rab Zsuzsa kitűnő fordításában készült ugyan egy novellaválogatás *Mamutvadászat* címmel, amely azonban csak szűk körben vált ismertté, mint ahogyan gyakorlatilag észrevétlen maradt az a későbbi novelláiból és esszéiből készült két-két fordítás, amelyet a jelen sorok írója „követett el" a *Jelenkor*, a *Nagyvilág* és *Az Irodalom Visszavág* lapjain. És gyanítom, nem sok kellett hozzá, hogy a magyar könyvkiadás lecsússzon a *Kssz* című, alighanem az egyik legjobb mai orosz regény megjelentetéséről…

Műfaji szempontból a *Kssz* meglehetősen hibrid terméknek mondható: a benne ábrázolt világ egyfelől folytatja az elbeszélésekből ismert archaikus-mitikus jelleget, másfelől viszont tipikusnak tekinthető „után"-regény, s mint ilyen, antiutópia. Az „után" műfajjal Tolsztaja érzékeltetni tudja, hogy a XIX. századi orosz irodalomból oly jól ismert világvégeérzés nem volt hiábavaló, a katasztrófa, az atomrobbanás (ne feledjük, Tolsztaja 1986-ban, a csernobili katasztrófa évében és a peresztrojka kezdetén fogott a regény írásához) bekövetkezett, ám ezt se nem a Szolovjov-féle keresztény utópia, se nem a Dosztojevszkij által megsejtett és Zamjatyin által kibontott társadalmi utópia, a „tökéletes társadalom" követte, hanem egy olyan kulturális állapot, amelyben mindent (vagy majdnem mindent) elölről kell kezdeni. Az emberek több csoportra oszthatók: túlélőkre („régentiek"), akik a sugárzás következtében képtelenek meghalni, szőrös-piszkos-bűzös korcsokra és pógárocskákra, akiknek különféle Következményeik vannak: kinek három lába, kinek taréja, kinek karma, kinek farkacskája nőtt. A pógárocskák a Dolgos Gunyhóban dolgoznak (például könyveket másolnak), egérrel táplálkoznak, egérrel kereskednek, egérbőrből készült ruhát viselnek. Fölöttük állnak a szanitécek, a mirzák, és maga a Legnagyobb Mirza, Fjodor Kuzmics. A hely, ahol élnek, a néhai Moszkva romjain (és persze hét dombon) jött létre, és a Legnagyobb Mirzáról kapta a nevét (Fjodor Kuzmicsszk). Ha jobban megnézzük, ez az egész világfelépítés nem is annyira antiutópia, mint inkább annak paródiája: Tolsztaja az antiutópiát az orosz folklór és a karcolat elemeivel vegyítette.

Ugyanakkor az egész ábrázolt világ mintha nagyon is a történelmi Oroszország elemeire hajazna: a cári önkényuralmi hagyományokra tett utalásokat éppúgy megtalálhatjuk benne, mint a szovjet korszak reáliáinak visszfényét (például az októberi ünnepet, amelyet novemberben ünnepelünk) vagy az évszázadokon át érvényes eszmetörténeti vita, a talajos-nyugatos szembenállás töredékeit. Borisz Paramonov állítja ezzel kapcsolatban, hogy Tolsztaja regényében megteremtődik Oroszország történelmének parodisztikus ismétlődése, Oroszország parodisztikus önújrateremtése, s ezzel a(z orosz) történelemnek nem történelemként, hanem mitológiai időn kívüliségként való kezelése. Ezt a ciklikusságot mutatja a regény végén a mű keletkezésének helyszíneit felvonultató felsorolás (Moszkva, Princeton, Oxford, Tyree, Athén, Panormo, Fjodor-Kuzmicsszk, Moszkva), amely a valóságos helyszínek és a fiktív helyszín egyberántásával a szerzőt is a regényfikció részének, a normál esetben a mű keletkezési helyét és idejét feltüntető datálást objektív, külső „hozzátoldás" helyett regényszövegnek ismerteti el. Vagyis – másfelől nézve – Tolsztaja regénye posztmodern regény, amennyiben témájául Oroszország parodisztikus önismétlését teszi meg.

Posztmodern a regény abban az értelemben is, hogy a mű gyakorlatilag minden helyzete, szereplője, mondata, szava másodlagos jellegű, valamely korábbról ismert helyzet, szereplő, mondat, szó parodisztikus újraértelmezése. A regény antiutópia jellegével belekerül a műbe a műfaj minden jelentősebb képviselője Zamjatyintól Platonovon és Nabokovon át a Sztrugackij testvérekig, vagy Huxley-tól Orwellen át Bradbury-ig. A könyvmásolás említése feleleveníti az egész XIX. századi orosz irodalmi csinovnyikhagyományt Gogoltól Dosztojevszkijen át Csehovig. A város és Oroszország, a város története és Oroszország története közötti szatirikus párhuzam, valamint az értelmetlen rendeletek szerepeltetése a XIX. századi szatirikus író, Szaltikov-Scsedrin *Egy város története* című munkáját idézi. A Legnagyobb Mirza a XIX–XX. század fordulóján élt egyik legjelentősebb orosz író, Fjodor Kuzmics: Szologub kereszt- és apai nevét hordozza. És ha figyelembe vesszük, hogy a regény fikciója szerint Fjodor-Kuzmicsszk lakói mindent, de mindent a Legnagyobb Mirzájuktól kaptak, hogy minden könyv az ő szerzőségében (?), átiratában (?) kerül a pógárocskák elé, talán megkockáztathatjuk, hogy Tatyjana Tolsztaja szerint – Dosztojevszkij után szabadon – a XX. századi orosz irodalom Szologub írásaiból bújt elő (Istenem, mióta ajánlgatom a hazai kiadóknak, hogy jelentessék meg magyarul az orosz irodalom egyik legzseniálisabb művét, Fjodor Szologub *Teremtett legendáját*!). Egy másik századfordulós író, Andrej Belij *Az ezüst galamb* című regénye egyik szereplőjének, az asztalos és szektafőnök Kugyejarovnak a nevét kapta meg Tolsztaja Főszanitéce, az, aki megdönti Fjodor Kuzmics hatalmát, ezután tehát ő fogja a régi könyveket a hatalmában tartani, és az ő nevét fogja ezentúl a város is viselni (Kugyejar-Kugyejaricsszk).

És hát persze Puskin. Nemcsak arról van szó, hogy a regény „régenti" értelmiségije szobrot faragtat a főhőssel, Benedikttel (*áldassék* a neve!), és hogy a kifaragott faszobor kísértetiesen hasonlít a moszkvai Puskin téren állóra (lehajtott fej, behajlított könyök, szívre tett kéz), hanem arról is, hogy Puskin költészete léptennyomon felbukkan a szövegben, legyen szó akár hóviharról, akár géniuszról, akár nyugalomvágyról. Van azonban valami, ami a Puskin-allúziórendszert a mű alapvető problémájává teszi. Volt valaha a neves költőnek, Apollon Grigorjevnek egy kijelentése, amely arra volt hivatott, hogy az orosz élet kulturális alapozottságát, illetve az orosz kultúra irodalomcentrikusságát bizonyítsa, és amely aztán szállóigévé vált: „Puskin a mindenünk". A Puskin-utalások sokaságával mintegy ez a kijelentés ismétlődik meg a *Kssz*-ben is. Csakhogy… Csakhogy a regény *C – Szlovo* fejezetében ezt olvashatjuk: „Hisz az egér a mindenünk". Sőt, amikor a *Д – Dobro* fejezetben Benedikt és Varvara Lukinyisna azt igyekeznek megfejteni, mi lehet az a „ló" Fjodor Kuzmics verseiben, Benedikt, annak bizonyságául, hogy a „ló" nem más, mint egér, a következő versidézetet hozza: „Élet, egérmotozásod / Miért izgat úgy, mondd, miért?", ami természetesen nem más, mint Puskin *Álmatlan éj* című versének részlete. Majd folytatva a gondolatmenetet, a két regényhős arról elmélkedik, hogy ha a ló – egér, akkor vajon mi lehet a szárnyas ló? Mire megkapjuk az egyértelmű választ: bőregér (az oroszban *letucsaja müs'*, azaz 'repülő egér'). Az egér és a bőregér azonban Andrej Belij legismertebb regényének, a *Pétervár*nak leitmotívuma (nagy fülei, csontos koponyája miatt Apollon Apollonovics Ableuhov kapja meg a bőregér állandó jelzőt, miközben az egér és az egérfogás is az ő megjelenését kíséri). Van Makszimilian Volosinnak, a szimbolista költőnek egy 1911-ből származó esszéje, az *Apolló és az egér*, amelyben az Apolló-kultusz, illetve az apollói művészet összefüggéseit tárgyalja. Vagyis ha a Tolsztaja-regény „Puskin a mindenünk" és „az egér a mindenünk" kijelentéseinek egymásra vonatkoztatását ezeken az irodalmi és kultúratörténeti utalásokon keresztül végiggondoljuk, a művészet, az irodalom degradálódását, hétköznapivá, banálissá válását olvashatjuk ki belőle, annak megfelelően, ahogyan Fjodor Szologub (majd az ő nyomán Nabokov) műveinek vezérmotívuma a minden dolgok elposványosodása, közönségessé válása lett. Valami hasonló mutatkozik meg egyébként Tolsztaja egyik remekbeszabott esszéjében, *A négyzet*ben is, amelyben a képzőművészetben bekövetkezett hanyatlást az ikonként a falra helyezett Malevics-képnek, a szörnyűséges fekete lyukként ránk meredő *Fekete négyzet fehér alapon* műnek megszületésétől számítja (nota bene: a *Kssz* első orosz kiadása külső megjelenésében – egy majdnem négyzet alakú könyv, fekete borítóval, rajta fehér betűkkel a szerző és a cím, valamint a Kreml vázlatos-primitív fekete-fehér rajza – kísértetiesen hasonlít a Malevics-képre).

Bada Dada rajza

Az egér kapcsán ki kell térnünk a címre is. Az orosz eredeti cím (*Küsz*) ugyanúgy nem jelent semmit, mint magyar változata, a *Kssz*. Vagy talán mégis. Merthogy a 'küsz' hangsor az orosz olvasó tudatában akaratlanul is azonosul egyfelől a kisz hangsorral, amely a macska hívószava (kb. cicc), másfelől a küs' hangsorral, amely erdőben, fákon élő manót jelent, de ráolvasó szóként valaminek (gonosz szellemnek, egérnek – ez utóbbihoz különösen alkalmas a küs' – müs' rímpár miatt) az elűzésére is szolgál. Akárhogy is nézzük tehát, a cím mindenképpen felidézi a macska és az egér jelenlétét. Mindehhez tegyük még hozzá: a főhősnek, Benediktnek egy farkinca a Következménye, feleségе családjának pedig az, hogy lábukon karmok nőttek. Amikor Kugyejarov és Benedikt Fjodor Kuzmicsot a palotájában, a könyvei közt kergeti, a jelenet leírása olyan, mintha két macska kergetne egy egeret. Mármost ha komolyan vesszük azt, amit Nyikita Jeliszejev írt a recenziójában, hogy a küsz' hangsorból a brüsz' (sicc), rüsz' (hiúz) szavakon keresztül levezethető a Rusz' hangsor, meg ha figyelembe vesszük azt, amit a regény és az orosz történelem kapcsolatáról állítottam, akkor egészen nyilvánvalónak tetszik, hogy a *Kssz* nem más, mint Oroszország és az orosz történelem – macska-egér harcként elmesélve. (Minden ironikus megjegyzése ellenére talán éppen emiatt kell megértenie Tolsztajának a *Jég és láng* című esszéjében, hogy egy másik nagybirodalom lakói, az amerikaiak miért is állnak ki nemzetivé-népivé vált hősük, a Tolsztaja által egyébként viszszataszítónak érzékelt Mickey Mouse mellett.)

Az elmondottak alapján talán egyáltalán nem meglepő, hogy az orosz kritikában visszatér a *Kssz*-ről az az értékelés, amelyet valaha Visszarion Belinszkij mondott a *Jevgenyij Anyeginr*ől: az orosz élet enciklopédiája. Az enciklopédista szemléletre utal, hogy a könyv tartalomjegyzéke az egyházi szláv nyelv ábécéje szerint van felépítve. A tartalomjegyzék tehát nemcsak tartalomjegyzék, hanem a regény szerves része (ezért nem lett volna szabad az utolsó fejezet, illetve az utolsó fejezetet záró idő- és helymegjelölés meg a tartalomjegyzéket alkotó ábécé közé beiktatni az orosz szövegből hiányzó, a regényszövegtől idegen versidézetlistát), koncepcionális alapja. Az ábécé a dolgok számbavételére hivatott: mi van, mi volt, mi maradt. A „régenti" világ reáliáiból nem maradt más, csak a megnevezésük (lásd a temetési jelenetben a hajdani, de már nem létező hétköznapi tárgyak felsorolását). Ugyanakkor az ábécé a nyelv alapja is, azé a nyelvé, amelyen megnevezhetők a normális élet reáliái, és amelyen a hajdani, a mű jelenére már csak töredékben fennmaradt, másolásra szoruló irodalom is keletkezett. (Egy amerikai russzista, Tolsztaja műveinek fordítója és rajongója, bizonyos O'Neal állítólag azért kezdett el hajdanán oroszul tanulni, mert amikor meglátta az orosz Ж betűt, úgy gondolta, feltétlenül tudnia kell azt a nyelvet, amelynek ilyen gyönyörűséges betűi vannak.)

Tolsztaja regénynyelve egy sosemvolt orosz nyelv: egyfelől neologizmusokból, elferdített szóalakokból áll, másfelől az orosz népi nyelv és valami álmosító mesenyelv archaikusságát mutatja. Becézős-kicsinyítő képzős-familiáris nyelv, amely egyúttal az orosz őrület és durvaság kifejezője (lásd az „ugrós" és a „fojtogatós" játékok leírását). Nyelvi látszat, amelyhez a realitás látszata, a világ nem létező jellege társul. Mutáns nyelv, a (nyelvi) katasztrófa terméke. Neologizmusában és archaikusságában nyugtalanító, az elbeszélő nyelvi botladozásaira épülő „platonovi" nyelv, amely mégis képes szervesen összeállni és saját világot, saját mikrokozmoszt teremteni. Vagy esetleg fordítva: nem az egyházi szláv ábécé alapján rekonstruált (irodalmi) nyelv teremti-e újjá a világot is? Hogy így van-e vagy sem? A mű egészének értelmezésére, egyáltalán, az értelmezhetőség problematikusságára hívja fel a figyelmet a regény cselekményét lezáró mondat: „A ponyimaj, kak znajes'!.." – szó szerint: „Értsd, ahogy tudod!.."

Az Ulpius-ház nem kis tettet hajtott végre azzal, hogy Tatyjana Tolsztaja *Kssz* című regényét megjelentette, mégpedig egy szép kiállítású, egérlyukat-egérfarkincát ábrázoló, „malevicsesen" geometrikus rajzolatú borítóval ellátott könyvben. Mindemellett minden elismerésem a fordítónak: a sosemvolt orosz nyelvhez megtalálta az adekvát, sosemvolt magyar nyelvet, amelynek sikerességét jelzi, hogy egyes frázisai máris szállóige-gyanússá váltak. (Állítólag Oroszországban értelmiségi körökben például újabban dívik ez a vendégségbe hívó formula: „Látogasson meg ma este: van még egy kis dióm... Meg egeret is sütök."). Kár ugyanakkor, hogy a fordító és a szerkesztő gondos, precíz munkáját némileg rontja a tördelés sutasága – a rosszul elválasztott szavak sokasága, a folyószövegben lévő versbetétek indokolatlan kiemelése – és a külső borítóra kiírt cím felkiáltójeles „mutánsa".

BÁRON GYÖRGY:

Film

...a züllött városon át...

„Éjszaka, a züllött városon át, nyakig a megromlott atmoszférában, egyszerre felötlik, hogy lám, az evangéliumokat sohasem voltam képes nagyobb adagokban bevenni, és azért nem, mert *ottan-ottan* a nyelv és a nyelvhez ragadt tendencia ostoba és ízléstelen. Az eredeti semita alaktörténet-atmoszféra letagadva, kipucolva, átfüstölve, bearanyozva – és katholizálva. Én, mint a Római Birodalom alattvalója, *tudom,* mi történt akkor, és velem van *az a bizonyos ember,* ezért halkan elhárítom ezt az utolsó kétezer évet" – írja Jeles a *Büntetőszázad*ban.

Éjszaka, züllött városban, megromlott atmoszférában kezdődik a *József és testvérei.* A modern harcászatban használatos éjszaka-látó infrakamera zöldes képein át először afféle szereplőválogatásba pillantunk bele, készülődésbe a József-történet előadásához, némely játszón jelmez, gúnya vagy állatmaszk van már, míg mások mai ancúgban téblábolnak a szocreál művház kihalt büféjére emlékeztető térben, felidézve az *Álombrigád* erős nyitányát. Az ártatlannak tetsző, ám a homályos-remegő infrakép miatt szokatlan-zavart téblábolásban a figyelmünk középpontjába szép arcú lány kerül, akihez különös, idegen férfiak érkeznek, beültetik luxusautójukba, elhagyjuk velük a helyszínt, s követjük őket a kivilágított város fölött terpeszkedő elegáns villába, ahol a lányt megverik, megerőszakolják, megalázzák, majd – már a film vége felé – oszlophoz kötözik és eladják. Mindez finoman, simán és olajozottan megy végbe, akár egy állófogadás.

A töredékesen bevágott kegyetlen e világi történettel párhuzamosan bontakozik ki József, Ábrahám, Izsák, Jákob, Lábán ószövetségi meséje. Mai belsőkben játszódik az egyik, időtlen plein airben a másik, egyszerre idézve az évezredekkel ezelőtti históriát és – dokumentumbevágásokkal, régi slágerekkel – a két világháború közötti Magyarországot. József és társai története árnyjáték formájában elevenedik meg: mintha Platón barlangjában ülnénk, ahol, háttal a bejáratnak, a tér belső falára vetődő árnyékokat bámulva figyelnénk a külvilág történéseit. Ezek a képsorok, bár a hagyományos filmképekhez szokott szemnek legalább annyira meghökkentőek, mint az infrakamerás fölvételek, mégis, az utóbbiakkal ellentétben, harmonikusak, időnként játékosak: az előtérben tábortűz lobog, parázs vöröse izzik, mintegy ellenpontozva a „megromlott atmoszféra" dermesztő hidegségét. Az árnyképek egy olyan korról tudósítanak, pontosabban egy olyan korba „látogatnak el", amelyben Isten, ha ez a szó ma egyáltalán leírható, még jelen volt a mindennapokban, átszínezte a történéseket, értelmet adott nekik. Jeles, mint a bevezető idézetből is kitetszik, pontosan tudja, hogy Istenről szólni (márpedig ő minden művében, játszódjanak azok bárhol és bármikor, csakis arról beszél, semmi másról), elsősorban nyelvi kérdés. „»ISTENRE« terelni a szót minduntalan – írja –, számomra ez érthetetlen beidegződés; emlékeztet a Nagy Levin motyogása, aki a sivatag közepén étlen-szomjan előételekről, mártásokról tart élménybeszámolót a csonttá aszott légionáriusoknak."

Jeles ebben a munkájában fordult szembe a legradikálisabban a mozgóképkészítés nyelvi konfekcióival-konvencióival, hogy visszataláljon egy olyan nyelvhez, amelynek jelei még közvetlenül kapcsolódnak a jelentéshez. Ez a törekvés közel áll a Böhme által vizionált „paradicsomi beszédhez", amelyen az első emberpár szólalt meg, s amelynek szavai pontosan visszatükrözték az érzéseket és a gondolatokat. Ennek a kísérletnek volt meggyőző dokumentuma a film alapjául szolgáló, a *Holmi*ban megjelent archaizáló szöveg. Jeles abban megkísérelte rekonstruálni az evangéliumok naiv és tiszta nyelvét, megtisztítva az eltelt évezredekben rárakódott értelmezésektől; úgy, ahogy az a parasztok ajkán megszólalt, kapcsolódva a mindennapjaikhoz, mintegy annak részévé válva, azt „mesélve" tovább. Lehetetlen föladatnak látszott ezt az erős, sűrű szöveget mozgóképre átültetni, elvégre a film nem elbeszél, hanem megmutat, vagyis a nyelve konkrét és tárgyszerű, nem metaforikus. Márpedig hogyan mutatható meg, ami nincs, ami elveszett? Ezért, hogy Jeles a *József és testvérei*ben kizárólag olyan képeket használ (a „vendégszövegekként" bevágott régi dokumentumfelvételek kivételével), amelyekkel mozifilm eddig nem mesélt el történeteket. Az ószövetségi história árnyképekben kerül elénk, miközben narrátor mondja az archaikus-naiv szöveget; a mai történet térfigyelő kamera íriszszeme által rögzül: alatta férfihang ismétli meg egyes szám harmadik személyben a szereplők mondatait. A narrációnak ez a megduplázása, amit a rendező Erdély Miklóstól vett át (filmjét az ő emlékének ajánlja) az életmű vissza-visszatérő kérdését veti fel: ki mondja, miért és hogyan a történetet? A modern filmelbeszélés alapproblémája ez, amely különös élességgel vetődik fel a bibliai mese fölidézésekor, elvégre itt igencsak kétséges – vagy túlzottan is egyértelmű – az elbeszélő(k) személye és az elbeszélés célja.

Sokatmondó, hogy Jeles András épp azt a történetet meséli el nem hagyományos módon, amelynek szinte kizárólag kanonizált elbeszélésmódjai ismertek. A filmnél maradva: előtte, tudomásom szerint, csak Rossellini (akit Fellini az egyetlen igazi neorealistának nevezett) és Godard (aki az elbeszélés szabadságának kérdésében Viscontival szemben éppen Rossellinire és Fellinire hivatkozott) mesélt el szakrális történeteket újszerűen (a rebellis Pasolini hozzájuk képest meglehetősen tisztelettudó); előbbi a *Ferenc, Isten lantosá*ban birkalegelőn, parasztokkal játszatta el Szent Ferenc történetét; utóbbi *Üdvözlégy Máriá*jában modern füstös-zajos benzinkútnál esett meg a szeplőtelen fogantatás, a töltőállomásra érkezett az angyali üdvözlet. Rossellini munkája a *József és testvérei* árnyjátékához áll közelebb, Godard-é ugyane film mai bűntörténethez. Ám mindőjük közül Jeles veszi a leghatározottabb revízió alá a szöveget és a képeket, szakít a legélesebben a játékfilmes elbeszélés képi nyelvével.

Jean-Luc Godard a hatvanas évek közepén azt nyilatkozta: „A Biblia nem utolsósorban attól vált azzá, ami, mert kikerült belőle mindaz, amit nem tartottak fontosnak vagy hitelesnek. Engem azonban, ha Krisztus életéről kellene forgatnom, épp az izgatna, ami kimaradt az Új Testamentumból." Godard lényegében ugyanarra utal, amire Jeles, amikor halkan elhárítja magától az azóta eltelt kétezer évet. A „Római Birodalom alattvalója" ebben a szövegösszefüggésben nem feltétlenül azt jelenti, hogy aki mondja, az kortárs és szemtanú, hanem azt, hogy nem *barbár,* nem a züllött, éjszakai város lakója.

(József és testvérei. Magyar film. Író-rendező: Jeles András.)

HONTHY ÉS HANNA A TILOSBAN!
péntek 4-től 6-ig
Tilos Rádió FM 90,3

BEKE LÁSZLÓ:

Tárlat

Lakner visszanéz

Összefüggések, elágazások és visszacsatolások

Az idő múlásával egyre kétségesebbé vált, hogy az 1974-től Németországban (Essenben és Berlinben) élő, 70. életévét betöltő művésznek, az „Iparterv-generáció" egyik legjellemzőbb tagjának lesz-e egyáltalán retrospektív kiállítása Budapesten. Még a 80-as években merült fel először egy kiállítás terve, aztán a mindenkori Műcsarnok-igazgatók tárgyaltak a maximalista festővel reménytelenül, míg végre Néray Katalinnak, a Ludwig Múzeum igazgatójának sikerült a lehetetlen. (Közben Lakner mindössze egy fél Goethe Intézetet vállalt 1994-ben, azt is inkább kiállítótársa, a berlini Fluxus-művész, Emmet Williams kedvéért. Annál nagyobb meglepetést keltett, hogy tavaly előbb kiállított egy nagy kollekciót a varsói Zachêtában – az ottani Műcsarnokban –, nyilvánvalóan a budapesti időszak eddigi legkomolyabb monográfusa, a Poznańban élő Brendel János szervező munkájának eredményeképpen.)

Néraynak viszonylag nagy árat kellett fizetnie a bemutatás jogáért, csaknem teljes múzeumát – a földszintet, az első emelet legnagyobb részét és az egész második emeletet – beáldozta az életmű-kiállítás kedvéért. Ilyesmire sem élő, sem halott művész esetében az egész budai Vár területén még nem volt példa. A térbeli elrendezés ugyan elsősorban az áttekinthetőség elvének engedelmeskedik, s nem annyira az időrendnek, mégis megállapíthatjuk, hogy Lakner kristálytiszta logikával fogta össze életművének szétágazó műfajait és periódusait – nemcsak ezen a kiállításon, hanem egész élete során is. Egyfajta közömbösnek látszó realizmussal kezdett, mint bárki más az 1950-es években, csupán egy kis fanyar szürrealisztikus, „balthusos" íz jelent meg a különös *Pál utcai fiúk*on (1957), majd a legközelebb a szürnaturalisták között találjuk, s mindjárt a csoport kellős közepén, virtuózabb képekkel, mint maga a vezéregyéniségnek számító Csernus Tibor.

*

Negyven év távlatából hajlamosak vagyunk azt mondani, hogy ezzel a markáns irányzattal kezdődött el Magyarországon az avantgárd utolsó kibontakozása (a neoavantgárd?). Némi Max Ernst-i utóhatások segítségével a realizmus vált itt metafizikussá, Laknernál pedig a tárgyi világot kaleidoszkópszerűen felaprító, zsonglőrügyességű faktúrajátékká, melynek példái a kiállításon egy egész termet kitöltenek. Csernus a hiperrealizmus felé lépett tovább, Lakner, a másik Bernáth-tanítvány némi késéssel követte (noha az is igaz, hogy első idesorolható képe, a *Varrólányok Hitler beszédét hallgatják* 1960-ból való), de úgy, hogy munkásságába még egy pop art periódust is beiktatott. A *Danaé,* a *Rembrandt-tanulmányok* és más képek Rauschenberg, Larry Rivers és más amerikai festők szellemiségétől nem idegen, németalföldi ihletésű, mégis nyersen kommersz ikonográfiájában a szürrealizmustól átvezető fakturális elem egy technikai lelemény: a festékbe mártott drapéria (vagy éppen farmerkabát) lenyomata egyszerre naturalista és fényképszerű. És nincs kizárva, hogy ezzel a gesztussal érkezett el Lakner a hatvanas évek második felében körül arra a pontra, ahol már „minden mindennel összefügg"; a művész egyszerre több szálat tart a kezében. Először is, a részben naturalista pop-festményeken feliratok jelennek meg, ami már jellegzetes konceptuális fogás (is): *Engedelmesen,* 1966.

Másodszor: Lakner nagyvonalú, megduplázott, színes száj-, rózsa- és combcsontmotívumok segítségével juttatja eszünkbe Warhol híres princípiumát: a kettő több, mint az egy. Ennek a „kétszer mondom, kétszer mondom" „narratívának" az egyik elágazása a nagy fehér hátterekből átívelés az olyan idézetszerű–konceptuális–hiperrealista festményekhez, mint a filmkockát felnagyító *Amon Düül,* a képeslapot imitáló maoista termelési festmény vagy a *Forradalmi csoport,* mely utóbbi mellett számos filmplakát jön létre, aztán immár burkoltan vagy nyíltan politikai témák, mint az 1969-es *Saigon* vagy az 1972-ben készült, de csak ma igazán aktuális Európa-plakát.

Másik elágazása az akkoriban „mintázott vászon"-nak (shaped canvas) nevezett irányzat felé mutat, amennyiben a motívum nem keretbe van foglalva, hanem a motívum kontúrja/széle jelöli ki magát a (vak)keretet: *Cikk-Cakk-Rózsa.* Innen már csak egy lépés a csakugyan háromdimenziós bronzrózsa, mely megnyitja a szobrok jóval később folytatódó sorát. Harmadik elágazása (a megkettőzött műveknek), ha lehet mondani, „még konceptuálisabb": egy kötél és annak festői lenyomata vagy még inkább az *Anyag a + b, Azonosság:* egy – legalábbis általam eddig – észre nem vett főmű 1970-ből, melyet alaposan, oldalakon át kellene elemezni. Zsákvászonra készült, mint ahogy a popképek között több is hordoz zsákapplikációt; olajfestmény, de nincs rajta motívum, hacsak a gyűrődéseket és a hajtogatás nyomait nem tekintjük annak; informel festmény, mely magát a hordozót és a festéket mutatja meg, továbbá konceptuális gondolkodásról tanúskodik, amennyiben a festmény egyik térfelét mintegy a másik lenyomataként – vagy egymás másolataiként? – tételezi. Mindezen kívül ez a filozofikus „azonosság" még érzékien szép is!

*

Az olvasó feltehetőleg nem képes tovább követni a feltételezett csomópontok és elágazások rendszerét, ezért csak egyszerűen utalok arra, hogy a „zsák" nemcsak anyag, hanem motívum is lehet, például a *Liszteszsák*on, melyen a maga a zsák festékes zsákvászonlenyomattal ábrázoltatik, a bal felső sarokban ugyanezen kép fényképének festett másával Ebből a „kép a képben" típusból alakul ki a néprajzi tárgyak *(Suba, Főkötő)* fényképes múzeumi kartonjainak hiperrealista másolata, mely ismét csak konceptualista motívum. Az 1960-as évek végén és az 1970-es évek elején Magyarországon is a konceptuális művészet kibontakozásának időszakában vagyunk, s e tendenciának képi (festészeti–fotografikus–rajzi) művelésében leginkább Major János, Méhes László, Maurer Dóra vagy az ekkoriban Franciaországba disszidáló Konkoly Gyula a most kiállító festő legközelebbi párhuzamai.

Időközben, azaz 1968 táján Lakner megkezd tisztán konceptuális műveket is kigondolni/létrehozni. Szinte minden műcsoportnál gondosan ügyel arra, hogy fontos szerzőkre hivatkozzék: bizonyos nyelvi játékoknál Wittgensteinre, Magrittera, az idézetműveknél neves filozófusokra, strukturalistákra, saját magát különböző szerepkörökbe állító fotómunkáinál Kopernikuszra vagy – magát egy lexikonba becsempészve – egy XVIII. századi, Luckner nevű arisztokratára, könyvobjektjeinél esztétákra, kedvenc könyv-(kő-)baltájánál Lukács Györgyre. Messzire vezetnek ezek az idézetek és hivatkozások, mert 1977-ben a kasseli *Documentán* Lakner már teljes fegyverzetben állítja ki hiperrealista facsimiléit (!), azaz Cézanne és más hírességek kéziratainak, aláírásainak vetítéses technikával festett, felnagyított hasonmásait.

Van egy terem a kiállításon, ahol mindez, illetve minden ismét hallatlanul jelentőségteljesen „összejön": Beethoven-kotta hasonmás, Tatlin nevét viselő zsákvászonfestmény ábrázolt textíliával (mely nem más, mint Josef Beuys filc-environmentjéről készült fotó hiperrealista felnagyítása *Csend* címen), és nem utolsósorban fotónaturalista módon festett kavics-, majd kockakőkupacok, úgy is, mint a 68-as párizsi diáklázadások barikádjainak állított „hommage"-ok – miközben a néző még nem felejtette el a korábbi szürnaturalista kavicshalmazokat. Talán fölösleges is megemlíteni, hogy az egész terem „mintegy véletlenül", már-már bántóan esztétikus barna-szürke-fekete árnyalatokban van tartva.

Azonban nem esztétizálás, csupán nagyon tudatosan átgondolt gondolati stratégia (mint a konceptualista korszak szellemi háttere) segíti át a festőt azon a konfliktushelyzeten, amelyet az avantgárdizmusból az újfestészetbe váltás kihívása jelent csaknem minden kortársának, s amely fordulatot Lakner Németországban éli át. És míg a „kozmopolita" festő fölényes biztonsággal festi meg újinformel gesztusokkal, kedvenc szerzőjének, Paul Celannak újabb töredékeit, addig a *magyar* festő az első magyar nyelvemlék szavait nyújtja át egzotikumként a német közönségnek, „heves" gesztusokkal felidézve *Isa pur* festményein (1981-től kezdve).

A figyelmes tárlatlátogató csak most kezdi valódi kontextusban látni a bejáratnál, a földszinten és az első emeleten körben elhelyezett újabb és legújabb informel műveket (a festmények mellett szobrokat és domborműveket is!): rácsos, pöttyös és hálózatos, gombolyagos, gombócos és írásjelszerűen firkált és metszett vásznakat, képzeletbeli jeleket, megdolgozott faktúrákat, szikár okkereket és szürkéskékeket, halálos feketéket, hosszú sorokba rendezett kalligrafikus vagy még inkább graffiti-variációkat. Az utólag, fél évszázad óta épülő összefüggésrendszer az írás és a nem-írás, a grafikai jel és az irodalmi idézet, a festés/kép és a filozófia határai közti *kontextussá* vált, e fogalom szó szerinti és elvont értelmében egyaránt.

Ebbe a rendszerbe az újabb médiumok magától értetődő természetességgel épülnek be, akár úgy, hogy a kép egyik térfele a firenzei Palazzo Vecchio kapuján ma is látható vasszögeinek fotója, míg a másik e szögek gesztuálisan foltszerű, festett hálózata. Még azok a neokonceptuális fotografikus munkák is, melyek kompúterprintként vagy hátulról megvilágított „lightbox"-ként jelennek meg, Manet- vagy Ferenczy Károly-festményparafrázisok.

*

Érdemes eltűnődni mindezeken az összefüggéseken egy „magyar" vagy „magyar származású" németországi festő magyarországi kiállításán egy olyan posztmodern (utáni) korszakban, amikor a teoretikusok még mindig az identitás problémáin vannak fönnakadva. Beletartozik-e Lakner a „magyar kánonba"? Számomra a válasz nem kétséges, de az is lehet, hogy a kérdés nincs jól föltéve. Kissé távolabbra nyitva a kanonizáció ollóját (ha van ilyen): van-e/volt-e már Lakner generációja minden jelentős tagjának életmű-kiállítása, œvre-katalógusa, monográfiája, múzeumi helye, és ha igen, az már a (művészet)történelem?

(Lakner László Metamorfózis című kiállítása a Ludwig Múzeumban. Megtekinthető január 30-ig.)

Ludwig Múzeum, Budapest

Lakner befogadása

Azt mondja Lakner László a kiállítása közepén vetített interjúban, hogy halhatatlansága azóta garantált, mióta portréja bekerült az Uffizibe. Távol a világ zajától, klasszikus mesterek művei mellett az egyetemes művészettörténeti kánon részévé vált. Kérdőjelnek helye nincs. A mostani, első nagyszabású magyarországi életmű-áttekintés apropóján mégis felmerülhet a kérdés: vajon a magyar művészettörténet, a hazai közönség befogadja-e a harminc éve nagyrészt Németországban élő Lakner László művészetét? Vagy másképp, sarkosabban fogalmazva: lefordítható-e Lakner festészete? E rövid írás keretében nem térek vissza a romantikus olvasathoz, de a nemzeti és egyetemes fogalmait vagy a művészet individualizálódásának problémáját sem feszegetném. Arra szeretnék fényt deríteni, honnan indulhatna ki Lakner – véleményem szerint mostanáig akadozó – recepciója, hogyan kerülhetne méltó helyére itthon is e sokrétű, nagyszabású életmű. Hiszen a majdnem fél évszázadot átfogó kiállítás egy valóban megkerülhetetlen, történelmi ollóval kettévágott életművet tár a magyar néző elé.

Lakner László a magyar művészettörténetben az Iparterv-generáció tagja: művei a hatvanas-hetvenes éveket bemutató kiállítások kihagyhatatlan darabjai. A szürnaturalizmus, a popart, a fotórealizmus vagy a konceptuális művészet hazai története elképzelhetetlen a Sekély víz, a Danaé, a Kötél vagy a Barikád nélkül. Neve az elsők között szerepel a magyar neoavantgárd emigrációjának szomorú listáján. A „hazatérők" között szinte az utolsó. Lakner Németországban elismert, az ottani festészeti mércével mérve fontos alkotó; hosszas hezitálása érthető: a félbeszakadt, majd külföldön folytatott életművek Magyarországra visszatérve legtöbbször értelmezési vákuumba kerültek. Gyakorlatilag visszhangtalan maradt Szentjóby Tamás monumentális műcsarnoki kiállítása vagy Konkoly Gyula első tárlata. Csernus Tibor retrospektívje inkább régmúlt idők nosztalgiáját hívta elő. Talán egyedül Tót Endre volt az, akinek külföldi elismeréséből a magyarországi recepcióba is sikerült valamit átmenteni. Jellemző módon Tót és Lakner művészetének máig ható alapkérdései még egyaránt Magyarországon töltött éveik során alakultak ki, az egyetemes művészet áramlataiból építkezve. Kettejük kettős életműve a német kortárs művészeti közegben ma is hasonló színvonalú és elismertségű. Mindketten ott találtak új otthonra és új közönségre. Munkáikon érezhető a más elvárásoknak történő megfelelés, amely itthon egyben annak veszélyével jár együtt, hogy művészetük a magyar művészettörténetből kiíródva hontalanná válik. Ha Laknert egyszerűen német festőnek tekintjük, nincs min tovább gondolkodni. A mostani kiállítás arra nyújt alkalmat, hogy a be nem fogadás reflexét befogadói reflexióvá alakítsuk.

Lakner László: Kijárat New York, 1982
vegyes technika, 200x250 cm

Lakner „fordításának"-befogadásának egyik lehetősége az életútból bontható ki. Nem a puszta adatokból – hiszen művei idővel, úgy tűnik, egyre inkább függetlenednek az életrajzi vonatkozásoktól –, sokkal inkább annak vizsgálatából, vajon személyes sorsa mennyiben áramlik át a képekbe, objektekbe. Az irodalmi fordításhoz hasonlóan el kell döntenünk, lehetséges-e egyáltalán jeleit a saját rendszerünkben értelmezni? Amikor fordításról írok, elsősorban Lakner Celan-képeire (Műértő, 2004. szeptember) gondolok, illetve a Celan-versek nyelvi struktúrájára, amely esetében képformában jelenik meg. A benjamini „nyelvre irányuló szándék" Lakner művészetében a képnyelvre irányul: szándéka, látásmódja festői. A költemények és a festmények között elmosódik a határ oly módon, ahogy a Halotti beszéd vagy a Halálfúga személyessége és egyetemessége elválaszthatatlan egymástól. Az utóbbi évtizedekben számos magyar költő, író készített kiváló Celan-fordításokat, Marno Jánostól Oravecz Imréig. A nehezen megnyíló Celan-versek a fordítások és értelmezések nyomán mára egyértelműen otthonra találtak a magyar kultúrában. Lakner Celan-képei a szellemi otthonkeresésről szólnak, amely nem köthető földrajzi helyhez.

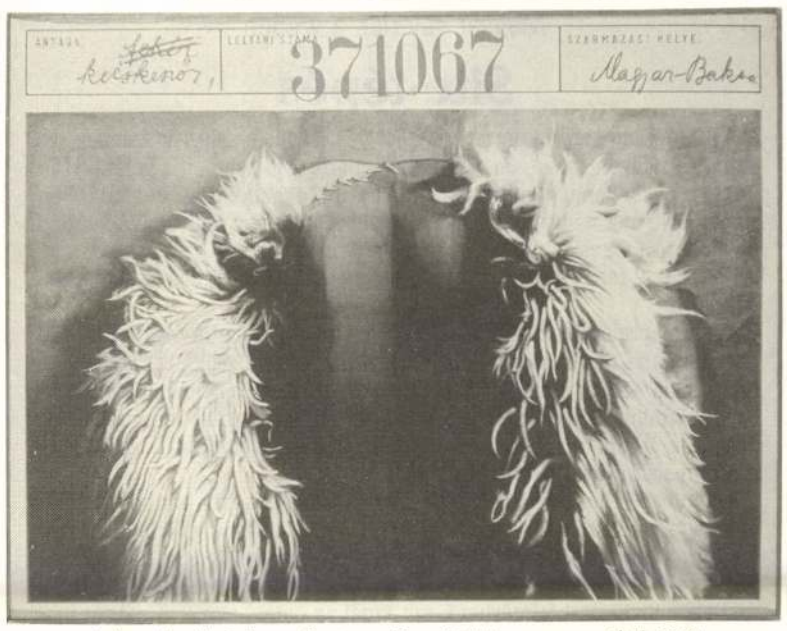

Lakner László: Suba – a Karton a Néprajzi Múzeum sorozatból, 1972
olaj, vászon, 150x200 cm

Nagyon találó a cím – Metamorfózis –, amelyet a legérzékletesebben a kiállítás legtávolabbi termében elhelyezett, egymásba hajló Danaé-változatok tesznek kézzelfoghatóvá. Az átváltozás gondolata végigkísér a két emeleten, a korai absztrakt képektől a betű- és számfestményekig, majd vissza. A metamorfózis visszatérő elemeinek megragadását Lakner folytonos hely- és szerepváltoztatása nehezíti meg: ha a nemzetközi pop-art hatásra gondolunk, rögtön maga elé rántja Rembrandtot, ha Lukácsot idéznénk, csak a megkötözött könyvborító mered ránk. Az ironikus bújócska rendszerének feltárása, a műveket visszatérő motívumok és több oldalról megközelített témák formájában átszövő belső fonalak feltérképezése adhat kulcsot a „fordító" számára. Danaé nemcsak a múló idő miatt alakult át, Lukács után Celan nemcsak az új olvasmányélmény miatt kapott helyet.

A fentiekben a befogadói fordítás és a szakmai feldolgozás szándékos egybemosásával a kényelmes recepció lehetetlenségére és Lakner életművének kikerülhetetlenségére akartam felhívni a figyelmet. A számtalan egymásra rakódó – egyetemesen értelmezhető – réteget rejtő művészi teljesítményt kétfenekű iróniája, dinamikája, festői nagyvonalúsága, költőisége teszi különlegessé: valódi életművé, amely most hazatért. Hogy mennyi időre, az rajtunk is múlik. *(Megtekinthető január 30-ig.)*

MÉLYI JÓZSEF

Korai Lakner-muráliák sorsa

A Savoytól a Borostyánig

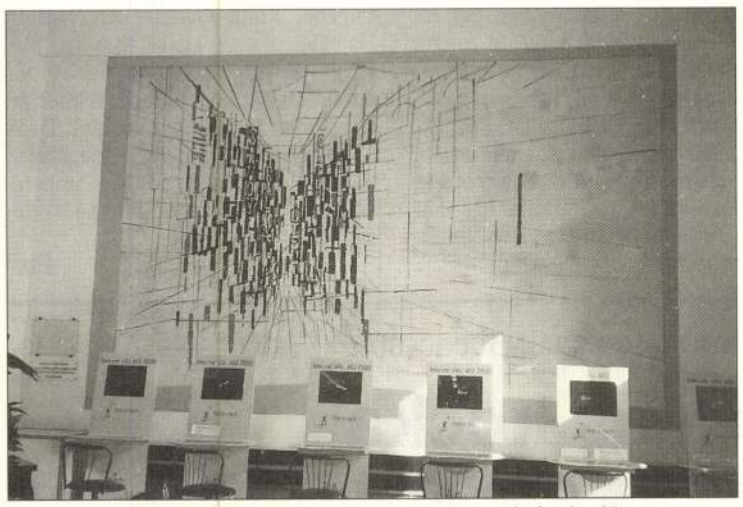

Lakner László: Város, 1961–1962, a 2003-as eltakarás előtt

A Lakner-művet eltakaró városkép a Burger Kingben, Oktogon tér 1.

A művésznek nincs szerencséje a pályája első felében keletkezett köztéri munkái nyilvánosságával. A Ludwig Múzeumban rendezett kiállítása fölvetheti itthoni, korai, közösségi terekben, középületekben fölállított művei kérdését: megbecsüljük-e, művészi értékeikre figyelve birtokoljuk-e ezeket? Egy rendszerváltozás körüli emlékem jut eszembe minden alkalommal, amikor az Oktogonon a Burger King előtt haladok el. Az ott lévő Lakner-műről kapott hevenyészett és ellentmondásos információk alapján mentünk oda, az akkori Savoy étterembe. A Pannónia Szálloda és Vendéglátó Vállalat emberei kivörösödötten éppen a bérleti jog – akkor valószínűleg előnyösnek látszó – eladását ünnepelték, kicsit „utánunk az özönvíz" hangulatban. Az a hír terjedt el akkoriban, hogy az új bérlő/használó nem tart igényt Lakner László murális munkájára.

Németh Lajos művészettörténész professzor és Keszthelyi Ferencné, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus igazgatója segítségével sikerült a folyamatot ellenkező irányba, a megmentés, majd a megőrzés stádiumába fordítanunk. A mű sorsának vizsgálata előtt vegyük szemügyre keletkezése körülményeit, mert azok is bőven szolgálnak tanulsággal. Létrejöttére, megszületésére az alkotó így emlékezik: „1961-ben én nyertem meg váratlanul egy pályázatot, amit Gyémánttal közösen kiviteleztünk: a Város című faliképet a Savoy étteremben". A pályázatnyertes munka megalkotása tehát a „Gyémánttal közös időre esik", így együtt dolgozásuk emléke is. „Falfestmény vagy falgrafika" – bizonytalanít el Lakner, ám további bizonytalanságok (vagy nagyon is bizonyosságok) merülnek föl. Íme: „Tegnap láttam a Savoy étteremben – mondja 1962-ben, a Művészeti Bizottság ülésén Bernáth Aurél – Lakner Lászlónak, volt növendékemnek egy munkáját, amely valamilyen dekorációs ábra, az építészeti stílushoz valamilyen homogén egységbe ott összeállt, azonban az nem képzőművészet. Én megállapítottam magamról, hogy én oda nem tudtam volna csinálni semmit, én ezzel a mai építészettel nem tudok együtt haladni." Bernáth az idő tájt úgy félt az absztrakttól, mint ördög a tömjénfüsttől, tanítványait, sőt talán az egész magyar művészetet, vizuális kultúrát szerette volna megvédeni a mételyétől. A murális képzőművészeti munka tőle a „valamilyen dekorációs ábra" besorolást kapta. Így, ezzel a rafinált érveléssel megvédte Laknert, akinek a festészete ekkoriban (Szabó Ákossal és Korga Györggyel) „általános probléma a képcsarnoki zsűrikben" is. A korszak hivatalos művészetpolitikai fölfogása szerint az elvont, az absztrakt felé merészen hajló műveket „dekoratív munkaként" az iparművészet körébe, másodvonalbelinek tartott műfajba sorolták. (Árazásánál is ezt vették figyelembe: 1200–1500 Ft/m².)

Ám „25 évvel később... hősi halált halt... a Város. 85-ben, tehát 25 éves fennállási évfordulóján festette át... egy vendéglátó-ipari igazgató, ...aki átépítésre és renoválásra hivatkozott s a falon egy fehérre hengerelt felület" keletkezett. Az 1990. december 13-i keltezésű lektorátusi állásfoglalás is megállapítja, hogy „a Savoy étterem bisztróvá történt átalakításakor (...) a falképre tapéta és falburkolat került". A gyorsétterem megnyitása előtti átépítés „ismét felveti az utóbbi években elfalazott nagy értékű műalkotás megmentésének a kérdését". Szakértők által megerősített alternatívaként merült föl a mű helyszínen való megőrzése, restaurálása vagy szakszerű lebontása utáni múzeumi (Fővárosi Képtár) elhelyezése. Kiderült, hogy a „falkép beilleszthető az új belsőépítészeti koncepcióba", s így ezt a megoldást választották: a bérlő restaurváltatta (Herendi György és Menráth Péter dolgoztak rajta), s ezzel megmentette és eredeti helyén megőrizte a művet. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus 1991. szeptember 11-én kelt állásfoglalásában „a falkép megmentését szorgalmazók nevében is örömét fejezi ki, hogy (...) a korszak murális festészetében a dekoratív, geometrikus ábrázolás egyik első darabja eredeti helyén megőrizhető volt". Most már megnyugodva dőlhetnénk hátra székünkben: a hamburgerezők zavartalanul ehetnek, ihatnak a restaurált kép alatt.

Majdnem 12 éven át így is történt. Ám a Burger King 2003-as fölújításáig eltelt időben a zsíros levegő és a párásodás hatására sötét foltok jelentek meg a mű felületén. Ráadásul „a kép nem illett bele az új Burger King-megjelenésbe, ezért azt alumíniumelemekre szerelt gipszkarton lapokkal eltakarták. (...) A takarófal építői a legnagyobb gondossággal jártak el, és a munkálatok alatt a műalkotást nem érte károsodás, ...a szűk helyre »befalazott« festmény nem károsodik" (Velledits Lajos restaurátor szakvéleményéből, 2003. július 4.). Ma tehát ismét elrejtve, világítós, felhőkarcolós amerikai városkép takarásában van Lakner László 14 négyzetméteres falképe.

A Budapesti Mézüzem portáljára készült 1962–1963-as Lakner-relief nem került a helyére, és a Rózsa (1968–1969, bronz, átmérő: 340 cm) nagyméretű változatának a Halászbástyán történő fölállítását sem engedélyezték 1986-ban. Az Évszakok (1968, 200x192 cm, mélysége: 40 cm) című nagyméretű relief Sárospatakon a Borostyán étterem falát díszítette. A 2000 kora tavaszán kezdődött épületfelújítás során az egykori kápolna padlózata alól sírok kerültek elő, és a föltárt egyéb emlékanyaggal is gazdagított együttes az épület történetét bemutató állandó kiállításon szerepel. A Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma szeretné restaurváltatni a négy éve raktárban őrzött Lakner-munkát és elkészülte után – a művész más műveinek társaságában – kiállításon bemutatni.

De mi lesz, mi lehet a sorsa az úttörő jelentőségű Oktogon-falképnek, a merészen elvont, modern, textúrájában Savoy Hotel feliratot is rejtő (a betűnek, szónak, szövegnek korai kompozíciós fölbukkanása ez), a Lakner-életmű kezdeteihez visszavezető műnek? Brendel János monográfiája (Új Művészet Kiadó, 2000) sem említi, s ha egy idegen kép végleg elfedi, nem létezik műként többé. Fölelevenítheto persze az 1990-ben elvetett alternatíva: a főváros tulajdonában lévő épületből (szakszerű levétel után) a Fővárosi Képtárba helyezzék el a méltánytalanul sokat szenvedett munkát.

SÜMEGI GYÖRGY

Magyar galériák a weben

Site-tépés

Az internet egyszerre komoly lehetőség és csapda a galériák számára. Ha van site, nagyon sokat elárul a fenntartójáról – jó esetben a galéria szándékával egybehangzóan, rossz esetben attól függetlenül vagy azzal ellentétben. Ma már az is üzenet, ha egy galéria nem tart fenn honlapot. Szóval érdemes jól csinálni. Sőt, csak jól érdemes csinálni.

Mit árul el tehát a fentiek jegyében az acb Galéria site-ja (www.acbgaleria.hu)?

A nyitólapra érkezve azonnal azt, hogy miképp lehet a maximumot kihozni a flash technológiából. A maximum: öncélú trükkök, látvány- és hangmágia helyett sikerült ízlésesen, a látványban, a prezentáció módjában, a tartalom strukturált elrendezésében (lásd a menüt) azonnal kifejezni azt az átgondoltságot, koncepciózusságot és színvonalat, amelyet az acb önmagáról üzenni kíván.

A nyitólap tehát felkelti az érdeklődést, szép és közöl mindent, amit a nyitólapon közölni kell: a menüből (jelenlegi kiállítás, a galéria művészei, hírek, korábbi kiállítások, készülő projektek, szolgáltatások, módszerek, partnerek, munkatársak, háttér és célok, kapcsolat, támogatók és barátok) egy pillantással felmérhető, mit kínál az oldal belseje. Kínál, és nem rejt, ugyanis, amint ez látható, a menüpontok – az elterjedt rossz „nevezéktani" gyakorlattal szemben – nem ítélik rejtvényfejtésre a látogatót, nem kell blikkfangokat kibogoznia ahhoz, hogy megtalálja, amit keres, illetve amit a szerkesztők szeretnének, hogy megtaláljon. Már a címlapon szerepel az összes információ az elérhetőségről, az egérrel egy pillanat alatt előcsalható térképet is beleértve. (Feleslegesnek is tűnik a „kapcsolat" menüpont, mert rákattintva olyan oldalra jutunk, ahol egyetlen elérhetőségi adat szerepel, amely a többivel együtt már nyitólapon is megjelenik.)

Mit árul el még az acb honlapja? Láthatóan tudják: egy site komoly marketingeszköz, valamint hogy önmaguk és a látogatók mellett a művészeknek is tartoznak azzal, hogy méltó módon jelenítik meg őket.

Külön figyelmet érdemel a hírek, bibliográfia szekció. Itt az aktuális közölnivalókon kívül a galériáról és a galéria művészeiről szóló internetes és nyomtatásban megjelent cikkek, valamint a munkatársak által publikált számos írás linkjeit, illetve adatait sorolják fel. Ez önmagáért is fontos tájékoztatás, ugyanakkor jó lehetőség arra, hogy a látogató már csak a tételek címeit végigfutva is információt, sugallatot kapjon az acb tevékenységének szakmai megítéléséről, munkatársainak szak- és egyéb sajtóbeli megnyilvánulásairól, a galéria művészetkommunikációban vállalt szerepéről. Összegezve: az acbgaleria.hu modellértékű site.

K. Zs.

World Wide Web

1. qijkr ql_qn ru_pu mrmby mnssq dic – írja a költő. Az idézet szó szerint pontos – csak betű szerint nem. A szöveg ugyanis kódolt: a washingtoni Nemzetközi Kém Múzeum honlapján működő rejtjelezővel íródott át, és a címzett csak a megfelelő kulcs ismeretében fejtheti meg. Az említett intézmény – ahogy ez a nevéből sejthető – a kémkedés XX. századi történetével kapcsolatos tárgyakat és tényeket gyűjt, dolgoz fel és állít ki. A kémfilmekből

www.spymuseum.org

ismert komputermonitor-képsorral induló oldalon bőséges ízelítőt találhatunk a gyűjteményből. A hely ismertetőin kívül a kémkedésről szóló rövid ismeretterjesztő szövegek, adatok, valamint kedvcsinálónak – inkább a múzeumlátogatáshoz, mint a kémkedéshez – két játék is szerepel itt: ezek egyike a rejtjelező, amellyel kódolt e-mailt küldhetünk tetszőleges címre. A másik játékban hírhedt kémeket üthetünk agyon, és közben megtudhatjuk, kit tettünk el láb alól. Az angolul tudók vagy tanulók számára legalább ennyire izgalmas a rövid kémzsargonszótár.

2. Bécstől valamivel több mint 70 kilométerre nyugat felé, az A1-en autózva már messziről feltűnik a ma is működő melki bencés apátság barokk épületmonstruma. Az építészeti remekmű nemcsak méreteivel és tökélyével ejti ámulatba az arra járókat, hanem a látogatók számára megnyitott termeivel, könyvtáraival és kiállításaival is – nem beszélve a parkról és persze az étteremről, ahol nagyon jól főznek, és az ételek mellé az apátság remek borait kortyolgathatjuk, egészen megfizethető árakon. Az apátság honlapja is tanulságos: a rend nemcsak a valós térben való megjelenésére fordít maximális gondot, hanem arra is, hogy a virtuális térben ugyancsak méltó módon legyen reprezentálva – legalábbis ami a tartalmat illeti. A küllem itt ugyan visszafogott, de a gazdag (német, angol, francia és olasz nyelvű) írott anyagot rengeteg kitűnő, a monitoron is élvezhető kép egészíti ki. A legkomolyabb mutatvány a virtuális túra: az itt alkalmazott technológia segítségével körbenézhetünk az apátság leghíresebb termeiben, ráközelíthetünk a részletekre és a mennyezetfreskókat is megszemlélhetjük.

3. Az ebben a hónapban harmadikként ajánlott webhely nem tartozik ugyan a képzőművészeti honlapok körébe, de kulturális vonatkozásai vitathatatlanok, és átgondoltságával, koncepciózusságával, teljességével és kivitelével nemcsak a kulturális weboldalak, hanem minden weboldalkészítő és üzemeltető számára magasra teszi a lécet. Az Egyszervolt.hu gyermekek számára készült, folyamatosan bővülő, képes, hangos online-mese-

Egyszervolt.hu

könyv, daloskönyv, játszószoba és oktatóhely. Animált mesék, a Kaláka, Halász Judit és más előadók dalai, estimese-gyűjtemény, online-kifestő, mesetévé, játékkészítő műhely, gyerekprogram-ajánló – csak néhány pont a menüről. Az Egyszervolt.hu társasjátékszobájában a gyerekek társakat találhatnak, akiket kihívhatnak sakkozni, malmozni vagy más játékokat játszani. Előfordul, hogy az oldalra való belépéskor azonnal feltűnik egy panel, amelyen egy kihívó valamilyen játékra invitálja a frissen érkezettet.

Centre Céramique, Maastricht

A bútorbolt árnyéka

Végeztem egy kísérletet otthon: az ételátadó ablakba egy monitort állítottam, a konyhai oldalán fehér borítással szépítettem, művészvideót futtattam rajta: rövid, ismétlődő, 1–10 perc közötti hosszúságú, kevésbé a történettel, inkább a hangulattal, a formákkal, a látásmóddal játszó mozgó képeket, amelyek bármelyik pillanatában el lehet merülni, új és új részleteket lehet felfedezni.

Tanulságos volt. Ha valami mozog, azt nem lehet sokáig bírni, a szem is pihenni akar. Az első, amit vizuálisan észreveszünk, a mozgás. Aztán a kontrasztok, a szín, és csak utoljára a konkrét forma. Egy mozgó kocsit, egy közeledő embert már a szemünk sarkából észreveszünk, mielőtt bármit is tudnánk a kinézetéről.

Ezért muszáj folyton ránézni a monitorra, ha a konyhában tartózkodunk. Ha ott eszünk, megakasztja a beszélgetést, egy idő után zavar. De milyen kellemes, ha az ember csak elmegy mellette, vet rá egy pillantást, figyeli a változást! A videó megtöri egykedvűségünket, a fejünk forgatására késztet, meglep minket. Mindez lehetséges a folyosón, a lépcsőházban, a hallban – vagy éppen az utcán. A boltok zárva, a kirakatok mozdulatlanok, a járdák kiürültek. Ablakról ablakra látjuk a mai nap maradékát. És akkor valami életre kel az alkonyatban: az üvegfelületen mozgó képek elfedik egy bútorbolt árnyékát...

Maastricht, Hollandia: tömegdemonstráció vonul az egyik kirakatban. Kicsit homályos a felvétel, de mindenki nagyon figyel valamire, ami kívül esik a képen, olyan, mintha minket keresne mindenki, talán éppen mellettünk, talán mögöttünk van valami fontos. Vagy a múltunkban; a kirakat másik oldalán egy modern metróállomás látszik. Egy kis csoport régiesen öltözött ember gyülekezik, transzparenst vesznek elő, „Sales", „Happiness" feliratokkal. Senki sem figyel rájuk, kicsit olyan a helyzet, mint Kupcsik Adrián Moratórium című festménysorozatán: üres táblákkal valami ellen tüntetnek, senki előtt.

A következő háztömb közepén, egy zárt, de még ilyenkor is alaposan kivilágított üveg előcsarnok homlokzatán, három méter magasságban óriási női arc – beszél, akartam írni, de

Sugár János: Az analfabéták írógépe, 2001
videó

hallani nem lehet semmit. Amikor megpróbáltam az ajkáról olvasni, rájöttem, nem valamilyen technikai problémáról van szó, hanem a szájmozgás mindig akkor van elvágva, amikor kezdődne egy szó, így a 45 perces monológból öt perc maradt. Persze éppen ezért lehet hosszan nézni, arra várni, hogy mégis elkapjunk egy szót, majd saját történetet szőjünk belőle.

Ezek a mozgóképek valamilyen szinten mindig elérhetetlenek maradnak, a kirakatüveg az érintőfelület, valahol mögötte néha észre lehet venni egy szépen kidolgozott, dizájnbútorra emlékeztető posztamenst, az rejti a vetítőt. Egy másik ablakot még megközelíteni sem tudunk, magas, hegyes vaskerítés tart minket ötméternyire távol, de csaknem örülünk neki, mert képről képre embereket, csoportokat látunk agresszív pózban, kalasnyikovval a kezünkben. A gépfegyver itt misztikus tárggyá válik, amely körül az emberek torzulnak, egymásba olvadnak, mintha ez lenne az egyetlen eszközük önmaguk kifejezésére.

Körülsétáljuk a háztömböt, egy folyónál lyukadunk ki, a másik partról fények köszöntenek. Mellettünk viszont megnyílik a fal, hatalmas felüljáró alatt találjuk magunkat. Egy férfival találkozunk, akinek a feje a háta felé van fordítva. Később egy szexi lány leveszi a melltartóját egy híd előtt. Hirtelen ismerős a helyszín. Ez a budapesti Lágymányosi híd!

A sétát mégis 1300 kilométerre északnyugatra, Maastrichtnak egy olyan városrészén tettük, amely tökéletesen illik a videókhoz, vagyis a kurátorok nagyon pontosan és professzionálisan választották ki és helyezték el a műveket. A negyed az elmúlt években egy régi kerámiagyár területén felépített házegyüttesből áll. A fő avenue-n boltok sorakoznak. A hely magját a kulturális központ alkotja, tágas, korszerű könyvtárral, kiállítóhelyekkel. A múltat idézően elnevezett Centre Céramique (Kerámia Központ) művészeti igazgatója, Bart van der Boom találta ki az utcára kiterjeszkedő koncepciót és hívta meg a nemzetközileg ismert kurátort, Jan Schuijrent, hogy válasszon 16 művészt az újonnan az Európai Unióhoz csatlakozott országokból az Extended Views című videókiállításra.

Schuijren nem kvóták alapján döntött, hanem egyes országokból többet, másokból egyet sem hívott meg. Így találhattuk itt a fent említett bolgár X-Tendo művét (Onnan ide) és a horvát Nika Radicét ([pause]), valamint Sugár Jánosét (Az analfabéták írógépe, Knoll Galéria) és Németh Hajnalét (Babak + 512 és a Sztriptíz vagy nem?, Vintage Galéria). És láttam a saját konyhámból a kísérleti kutyáimat is (Lajka nyomán, Deák Erika Galéria), amelyek megállásra bírták a mellettük elsétáló embereket. Van mit kezdeni a médiaművészettel!

EIKE

Karácsonyfa-fesztivál, Budapest

Reagens kocka

Reagens festékkel átitatott kötelek, UV reflektorok esti fénye, egy öreg platán Budapest központi helyén, a Roosevelt téren, valamint a köztérből kihasított rész – ezekből áll Csáki László és Mátai Erik karácsonyi fényinstallációja, amely december közepétől január 15-ig látható – a mű természetéből fakadóan inkább esténként. Az installáció egy Svájcban már több éve működő, a kezdetek óta mozgalommá nőtt projektsorozat magyarországi debütálása révén jött létre: helyi cégek vagy intézmények művészeket kérnek fel, hogy közös ajándékként egy-egy köztéren álló fát valamilyen módon feldíszítsenek. Csáki és Mátai munkája a MindShare médiavállalat szponzorálásával jött létre: a cég szakértők közreműködésével választotta ki több művész pályázata közül a most megvalósult, Reagens kocka című projektet.

A kötelekből egy hattól tizenkét méteres magasságig terjedő, lilás fényben játszó kocka – karácsonyfadísz, ajándékdoboz – áll össze. Az öreg platánfa átváltoztatása, s a kocka által a köztérből kiemelt, a mű részévé tett és az év végi ünnepek idejére szakralizált, láthatatlanból átlátszóvá „csomagolt"

Fotó: Somlói Kolos

Csáki László és Mátai Erik munkája

térrész a művészek és a szponzor közös ajándéka. A teret használó művészeké és a mindennapokban a teret – ezt a teret és más köztereket – használó médiacégé. Állítás nemcsak azokról a dolgokról, amelyekről karácsony, illetve az év végi ünnepek kapcsán szoktunk beszélni, hanem arról is, hogy a velünk egy térben tevékenykedő cég tudja, ezt a teret használatra „kapja" a helyiektől, és hogy ezzel a térrel a munkán kívül más dolga és felelőssége is van. Ezt pedig úgy fejezi ki, hogy a térrel szintén napi és nagyon is tudatos kapcsolatban lévő embereknek, művészeknek nyit teret egy más jellegű vizualitás, művészi minőség létrehozására.

Az ilyen típusú szponzorálás révén a vállalat már nem egyszerűen PR-tevékenységet és imázsépítést végez (a budapestiek nem ügyfelei, és a cég nem óriásplakáton köszönti a városlakókat; a mű alatt elhelyezett szponzortáblát csak azok látják, akik odagyalogolnak a fa alá). A művészek munkája által természetesen épül a cég imázsa is, de a köztérről, abban elfoglalt, illetve vállalt szerepéről tett állítása egy a nálunk ma megszokottnál árnyaltabb magatartást mutat. A Reagens kocka nem karácsonyi alkalmazott művészet, nem is konkrét megrendelésre készült darab, hanem szponzorálással szabadon létrehozott műalkotás.

A Karácsonyfa-fesztivál néven Magyarországon az Edward Mocsi által elindított kezdeményezéshez idén a CIB Bank is csatlakozott egy, a Ferenciek terén felállított fával.

KOZMA ZSOLT

Lakner László

Budapesti beszélgetés Lakner László festőművésszel

Európai rangú tehetségeink vannak

A kortárs magyar festőművészet kimagasló jelentőségű képviselője, Lakner László 1974 óta Berlinben él, 1982 óta az esseni egyetemen tanít. Művei háromszor szerepeltek a velencei biennálén, kiállították őket a kasseli documentán, a világ jelentős múzeumaiban kaptak helyet. 1999-ben Kossuth-díjat kapott. Tervei szerint a következő években Budapesten is nagyobb kiállítással mutatkozik be, ezúttal azonban nem hozott, hanem éppenséggel visz műveket a magyar fővárosból. Pontosabban a Magyar Nemzeti Galériából, ahová afféle „szocialista megőrzésre" kerültek annak idején.

■ P. Szabó Ernő

– Két kisebb méretű olajképet és grafikákat kapok vissza. Annak idején, mikor külföldre mentem, a kivitt munkáimat mintegy „zálogként" be kellett adni, s azóta ott maradtak. De meg kell vallanom, velem nagyvonalúak voltak, mert a nagyméretű festmények „ellenértékeként" megelégedtek grafikákkal. Egyszerre kaptam meg a Daad egyéves ösztöndíját és az aacheni Ludwig Múzeum kiállítási meghívóját. Az ösztöndíj Nyugat-Berlinbe szólt, ahová hivatalosan nem is kaptam útlevelet. A kiállításra szóló engedély négy hónapra szólt, s ennél hosszabb idő telt el, amíg a budapesti hatóságok intézkedtek, így el kellett halasztani a kiállítás időpontját. Végül svájci barátaimmal – akik véletlenül éppen akkor jöttek Budapestre – utaztam először Bécsbe, majd Genfbe, onnan repültem Berlinbe.

– Ahol azután meg is kezdte az ösztöndíjas évet. A sok hercehurca vége az lett, hogy végül is nem jött haza az engedélyezett négy hónap után meghosszabbítani a kinnt tartózkodási engedélyt. Szerepe volt ebben a döntésében az itthoni légkörnek, az újra „bekeményedő" művészetpolitikának is?

– A levélben, amelyben felszólítottak, hogy térjek haza, nem volt határozott ígéret, hogy újra kiutazhatom. A három „T"-ből én egyébként a másodikba, a tűrt kategóriába tartoztam. *Bernáth Aurél* atyai barátságával tüntetett ki, de sem Derkovits-ösztöndíjat, sem más támogatást nem kaptam. A szövetségbe azonnal felvettek, de plakáttervek készítéséből, illusztrálásból éltem, négy évig készítettem például rajzokat *Tarr László* A kocsi története című könyvéhez, a végén már a barátok is besegítettek, annyira untam. Az is igaz viszont, hogy festőként volt valamelyes tekintélyem. Emlékszem, 1969-es, máig egyetlen budapesti egyéni kiállításomat a KKI Galériában Bernáth Aurél és *Aczél György* együtt nézte meg. „Majd kell beszélnünk róla" – írta Bernáth a vendégkönyvbe. Volt a Mesterben valami prófétai. Egyszer, amikor *Csernus Tibor* először ment Párizsba, és én még főiskolás voltam, azt mondta: „Nem Csernusnak, magának kellett volna nyugatra menni".

– Ma is fogalom Bernáth-tanítványnak lenni. Mit adott Bernáth Aurél a fiataloknak?

– A pályáját jellemző sok ellentmondás ellenére ma is azt tartom, hogy igen sokat. Az ő pályáján is az okozott törést, hogy hazajött, hiszen a húszas évek Berlinjében a legtehetségesebbek közé tartozott. *Julius Maier-Graefe* írt róla elismerően, a Sturm Galériában állított ki. Berlinben *Moholy-Naggyal* bérelt hónapos szobát, s a Bauhausban is eltöltött jó pár hónapot... Tanárként egy európai szellemiséget képviselt. Sajnos legtöbben egyszerűen a festésmódja eleganciája miatt becsülték. Tizennégy évesen rám is akkora hatást gyakorolt, hogy felkerestem, abban a reményben, hogy rögvest tanítványa lehetek a főiskolán. Mivel Magyarországon akkoriban az absztrakt művészet tiltva volt, az övé volt a legjobb művészet, amit kiállításokon látni lehetett. A főiskola évei alatt azután megtanultam tisztelni másokat is, például *Barcsay Jenőt.*

– Ha amolyan „földalatti sztárként" is, de ön Budapesten mégiscsak a legfontosabb művészek egyike volt. Berlinben szinte újra kellett kezdenie. Nem okozott ez nehézséget?

– Bekerültem egy „mezőnybe", a legkisebb sansszal. Pont egy hullámvölgynek számító időszakban. Az „Új Vadak" („Neu Wilde"), *Lüpertz*, *Baselitz*, *Immendorf*, Berlinben *Hödicke* még nem voltak a színen. A domináns még az úgynevezett „ugly realizmus" volt. Ez a helyzet megerősítette a meggyőződésemet, hogy a korábbi fotorealizmusomból ki kell lépnem, változtatnom kell. Itthoni utolsó munkám egy Bartók-portré volt, egy vicinálisra szóló bérlet alapján készült, számokkal, stemplivel. Berlinben az első két év után a fotó, a figurális elem eltűnt, az írás megmaradt.

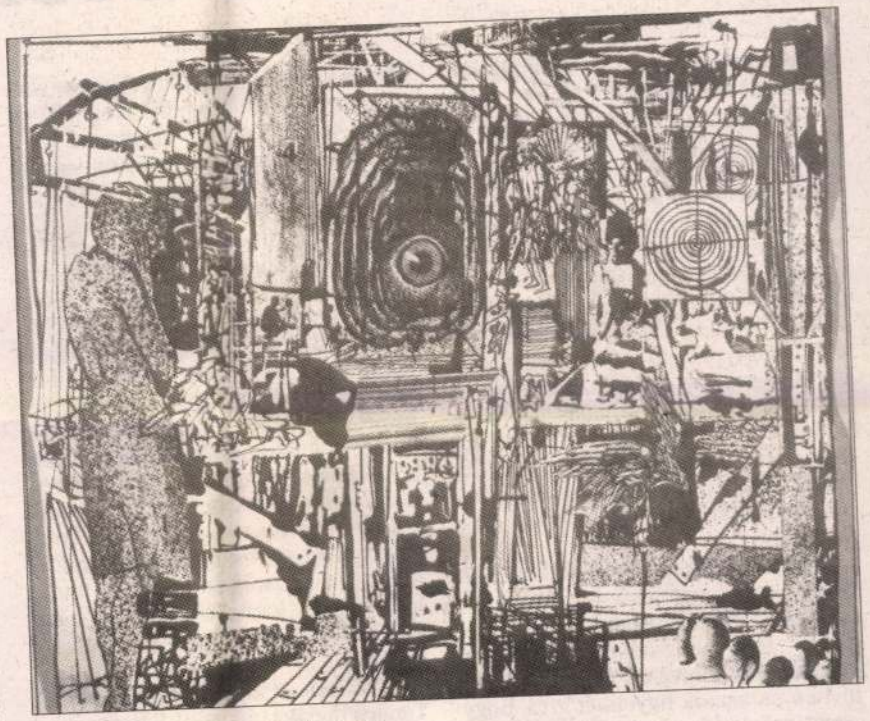

Lakner László: Cím nélkül, 1962

– Mi vitte el az íráshoz, nyomtatott, kéziratos szövegek képbe emeléséhez?

– Valamiféle festői alázat. Mindig „valami nyomán" készültek ezek a képek. Vagy hírességek, vagy teljesen névtelen emberek szövegei alapján. *Balzac* kései követőjeként egyféle „emberi színjáték" járt a fejemben. Átfogó képet akartam adni a világról az írás segítségével. Ez volt a koncepció, az elképzelés, de persze évekig tartott, és sosem sikerült a megvalósítás. 1976-ban készült például Schopenhauer-sorozatom, amelyhez a Porosz Kulturális Javak Archívumában tanulmányoztam a filozófus kézírását. Ezeket a képeket ugyanebben az évben a kasseli Kunstvereinben rendezett egyéni kiállításomon, majd a velencei biennálén mutattam be.

– Az 1973-ban Budapesten megszakadt figurativitáshoz, pontosabban a fejmotívumhoz majd egy évtized múlva, az 1981–82-es New York-i tanulmányútja után tért vissza. Mi ihlette az ezután készült koponyasorozatot?

– Jó barátom, *Lőrinczy György* fotóművész halála. New Yorkba érkezve tudtam meg, hogy súlyos beteg, s azután három hónapig láttam a szenvedéseit. Ahogyan korábban azért mondtam le a figuráról, mert úgy éreztem, a továbblépés érdekében el kell felejtenem tudásomat, újra kell kezdenem, úgy döbbentem rá ekkor, hogy mindenek ellenére még mindig érdekel az emberi alak. Az „alázatos szerzetes" szerepéből nyolc év után léptem ki, miközben Lőrinczy Gyuri fejét, testét rajzoltam. Gyönge, halál előtti testéről csináltam egy egészen kis méretű rajzot, ez volt a kezdet, így jött vissza nálam a képbe a figura.

– New York más szempontból is nagyon fontos. Ahogyan egyszer fogalmazott, páratlan élmény volt az ön számára.

– Az a lényeg, amit *Andy Warhol* valahogy így fogalmazott meg: New York azért őrjíti meg az embereket, mert gránitra épült, s az megőrzi, fölerősíti az elektromosságot... Így van-e, vagy nem, nem tudom, tény, hogy ez a város felvillanyozza és elektronizálja az embert. Galériák, múzeumok kivételes anyaga ambicionálja ott a művészt. S ott volt maga a PS 1 ösztöndíj, amelynek részesei negyedévente kiállításokat rendeztek, s ezekre olyan személyiségek is eljöttek, mint például a galériás *Leo Castelli* vagy *Robert Rauschenberg*, akinek művei már az 1964-es velencei biennálén nagy hatást gyakoroltak rám. Nagy élmény volt számomra ez az év, fordulatot hozott a művészetemben. Ma bizonyos mértékig zavaros képem van az ottani művészetről. Az érdekes dolgok, mondják az ottaniak is, ma Európában történnek, ezért érkezik nagyon sok művész manapság Berlinbe.

– A nyolcvanas–kilencvenes évek művészetében nagy változások történtek az óceán mindkét partján. Ön miben látja a legújabb törekvések lényegét, értékét?

– A legutóbbi években a korábbitól nagyon eltérő világ kezdődött, amelyet például már Antal fiam is formál. Tárgyak, komputerek, videofelvételek, fotók határozzák meg az összképet, a média a középpontba került. Hogy ez meddig tart, nem tudom. Egy azonban biztos: akármilyen gyorsan, akármilyen nagyra nőnek a múzeumok, ez a dinamikus multiplikálás nehezen lesz követhető. Van egy olyan érzésem, hogy egyfajta felszínesség uralkodik, de nem bírálom a jelenséget, hiszen Moholy-Nagy Lászlón nőttem fel, nagyra tartom *Schöffer*, *Hantai* művészetének értékeit, s a maguk idejében ők is „robbantottak". A fotót egyébként magam is régóta használom, legutóbb a Celan-kiállításomon a Nothelfer Galériában állítottam ki egy sorozatot, amelynek címe A hely volt. A Szajna mellett fotózva azt a helyet kerestem, ahol a költő, *Paul Celan* öngyilkos lett. A fotó – és bármely technikai eszköz – használatát az igazolja, ha szervesen beépül a művész koncepciójába. Bizonyos szempontból úgy érzem, sok munkám mutatta az utat az új generáció számára már a magyarországi munkásságom alatt is. Ha úgy tetszik, úgy is fogalmazhatunk, hogy „avantgardizmusomat máig megőriztem".

– Miközben szervesen kötődik a tradíciókhoz is. Ez a kettősség a hazai művészet nagy részét mintha nem jellemezné. Ezért vagy másért nincs jelen ma sem a magyar művészet a határokon kívül?

– Ha nem lennék az esseni egyetemi tanársággal odakötve, akkor is azt mondanám: a személyes jelenlét a „mouvement"-ben nagyon fontos. Egy-egy, a kulturális minisztériumok cseréje alapján szervezett nemzeti kiállítás nem elég az üdvösséghez. Pedig – látom a fiamnak és a barátainak munkáin keresztül is – európai rangú tehetségek vannak az új magyar alkotók között. Galériák, kiállítási intézmények, gyűjtők tevékenysége, kapcsolatrendszere adhatja csak azt a többrétegű szövedéket, amely bekapcsolhatja a magyar művészetet az egyetemes vérkeringésbe.

– A Berlinben dolgozó Lakner László művészetét a világ rangos intézményei tartják számon – jelzi ezt, hogy számos alkotását kitűnő múzeumok őrzik. A legújabb hír, hogy 1970-ben Budapesten festett önarcképe az Uffizi önarcképgyűjteménybe kerül. Itthon viszont legfeljebb egy-egy képe szerepel kiállításokon, pályája állomásairól nehezen kaphat képet az érdeklődő. Lehet, hogy mostani látogatása fordulatot ígér ebből a szempontból?

– Annyira előrehaladtak a magyarországi működésemről szóló könyv munkálatai, hogy a kötet az év második felében végre megjelenik. *Brendel János* monográfiája a budapesti Új Művészet és a berlini Niessen GmbH együttműködésének köszönhetően lát napvilágot magyar és német nyelven, de először bizonyosan a magyar olvasókhoz fog eljutni.

Az ünnep alakváltozásai

Szent István és a biciklialkatrészek

■ Ablonczy Balázs

Az ünnepek szükségképpen anakronisztikusak. Minél távolabbi és írásos vagy egyéb történeti források által kevésbé körülírt egy esemény, annál inkább alkalmas arra, hogy minden hatalom a maga ideológiáját lássa igazolva benne. Így lehetett Franciaországban *Jeanne d'Arc* népfelkelést vezető nemzeti hős vagy a királyságért (és az angolok ellen) harcoló hadvezér, akiben megtestesült a nemzeti géniusz; bal- és jobboldali ideál. A Szovjetunióban pedig így kaphatott helyet az engedélyezett történelmi panteonban *Alekszander Nyevszkij* és *Nahimov* tengernagy. *Szent István* ünnepét sem kerülte el Magyarországon a XX. században átívelő ideologizálás, amelynek során valamennyi rendszer magát igyekezett igazolni. Augusztus huszadika az első magyar király szentté avatása, 1083 óta ünnepnap. Bár viszonylag kevés a személyéhez kapcsolódó néphagyomány, István szerepel a Kárpát-medencei népek népköltészetében. *Mária Terézia* korától ünnepe az apostoli királyság védőszentjének ünnepe is volt egyben, 1867 után pedig határozottan bátorították az e napon tartott népünnepélyeket és aratóbálokat. Az 1891. évi XIII., az ipari munka vasárnapi szüneteltetéséről szóló törvénycikk már úgy nevezte meg „Szent István király napját", mint nemzeti ünnepet, amelyen az ipari munkások dolgoztatása tilos volt.

Az ünnep a két világháború között telítődött politikai eszmékkel. Szent István napja egyszerre jelezte, hogy a megkisebbített magyar állam továbbra is igényt tart Szent István birodalmának (a történelmi Magyarországnak) teljes területére. A szabadelvű kor megbukott nemzetiségpolitikáján okulva a politikai elit hangadó többsége már a Szent István-i államesme alapján képzelte el a terület-visszacsatolást. Ez az új magyar állam nem szorgalmazta volna a közvetlen asszimilációt, hanem a nemzetiségek kulturális, oktatási autonómiájának tiszteletben tartásával, bizonyos fokú önkormányzatisággal kívánta megajándékozni a visszatérni kívánó nemzetiségeket. Ezt a föderalizált „Új Hungáriát" a „neopatriotizmus" tartotta volna egybe, mint ahogy ezt – nyilvánvalóan *Bethlen István* sugallatára – a fiatal *Ottlik László* is megírta a korszak reprezentatív folyóiratában, a Magyar Szemlében 1928 őszén. Az első magyar király szent voltának hangsúlyozása pedig amellett, hogy erősítette a rendszer deklaráltan keresztény-nemzeti jellegét, nyilvánvalóan a katolikus egyházszinte egyöntetűen a szent király ünnepeként aposztrofálták az eseményt, sőt így tett maga *Rákosi Mátyás* is. Az ez idő tájt zajló földreformmal egy időben megjelent azonban egy új elem, amely azután szép pályát futott be: egyes kisgazda újságok és politikusok az új kenyér és a földosztás ünnepéről írtak és beszéltek. 1947-ben az ünnep után tíz nappal választások voltak: *Ortutay Gyula* vallás- és közoktatásügyi miniszter még megjelent a körmeneten, de a rendezvényekre az egyre kilátástalanabb választási harc nyomta rá bélyegét. És ezen nem sokat segített az sem, hogy augusztus 20. volt a *Mindszenty* bíboros által meghirdetett Mária-év első komoly rendezvénye.

Egy évvel később már Rákosi Mátyás is az új kenyér és Szent István ünnepeként jellemezte augusztus 20-át, de a tőle megszokott álparaszti kalendáriumfelolvasás keretében felhívta a parasztok figyelmét arra, hogy „saját érdekükben" csávázzák gondosan a vetőmagot, és ne mulasszák el a tarlóhántást. Beszédében kiemelte továbbá a kerékpárok és kerékpáralkatrészek gyártásában bekövetkezett minőségi és mennyiségi ugrást. Ez a hangütés azonban még nem volt általános. A Magyar Nemzetben a lassacskán a kommunisták felé forduló *Parragi György* még egyértelműen a szentkirály-értelmezés mellett állt ki, és vezércikkében hosszasan idézte *Deér József* Pogány magyarság, keresztény magyarság című könyvének megállapításait. „Európai hivatásról", „ezeréves Magyarországról" írt. E né-

Mindszenty József vezeti az 1946-os Szent István-napi körmenetet Szegeden

rán az ünnephez tapadt, erősen egyházi-nemzeti jelképrendszerrel (Szent Jobb, Szent Korona, körmenet stb.). Az 1949-ben megszavazott új, szovjet típusú alkotmány ünnepe lehetőséget adott arra, hogy megtörténjék a teljes csere: az új kenyér mellett ekkortól az alkotmány ünnepe is lett augusztus 20. Az első királyt egészen 1956-ig nem is említették a lapok vezércikkei. A kommunista propaganda – újfajta legitimáció igényével – 1945-öt tette meg az új államiság kezdetének, és ügyesen igyekezett egybemosni ezt az alkotmány ünnepével, feledésre ítélve a koalíciós időszakot. Az István-nap korábbiakban is létező népünnepélyi jellegét pedig azzal igyekeztek hangsúlyozni, hogy vásárokat rendeztek vidéken, a városokban pedig az ünnep környékén kapható volt néhány, egyébként elérhetetlen tartós fogyasztási cikk.

1956-ban az addigra már az Elnöki Tanács tagjává előlépett Parragi írta a Magyar Nemzet vezércikkét, és hosszú évek után először ismét István nevéhez is kötötte az ünnepet. Elítélte a közelmúltban elkövetett „hibákat, bűnöket és törvénysértéseket", egyúttal a kibonatkozás útjaként jelölte meg az MDP-kongresszus által kijelölt irányt. Hivatkozott *Bajcsy-Zsilinszky Endrére* és *Molnár Erikre*, majd kijelentette, hogy „ki-ki a maga történelmi meggyőződése szerint egyformán" emlékezhet ezen a napon. A Szabad Nép megelégedett egy sablonos, pártnyelven írt, névtelen vezércikkel, amelynek címe (Alkotmányunk ünnepén) betűre egyezett a Magyar Nemzet

Kádár János és Dobi István az új kenyeret és az alkotmányt élteti a Jászságban

Fotó: MTI

pokból, és a Népszabadság továbbra is az alkotmányt ünnepelte. A hatvanas évek végén azonban finom hangsúlymódosítások következtek: a Magyar Nemzet már rendszeresen megemlíthette István királyt, 1969-ben Pécsváradon leleplezték az első háború utáni István-szobrot. A hatvanas évek végétől az elméletileg a társadalom egészét képviselő *Losonczi Pál*, az Elnöki Tanács elnöke lett az ünnepségek állandó vezérszónoka. 1969-es beszédében – bár elég fennhéjázó módon – megemlítette az egyházakat, a határon túli magyarokat, és – a Kádár-rendszer akkoriban kibontakozó mosolyoffenzívájától nyilván nem függetlenül – együttműködést ajánlott a „becsületes nyugati magyaroknak". A Kádár-rendszerben felújították a tűzijáték szokását, lett vízi és légi parádé és (háború előtti mintára) tisztavatás.

A hetvenes–nyolcvanas években az ünnepi méltatásokban megerősödött a történelmi szál: ismeretterjesztő, történelmi, művelődéstörténeti cikkek elevenítették föl a szigorúan csak I. Istvánnak nevezett uralkodó korát. Mindez szintén nem lehetett független a párt akaratától. Megfigyelhető volt, hogy ahogyan kopott az MSZMP viszonylagos jólétre és hallgatólagos kiegyezésre alapozott legitimációja, úgy kerültek előtérbe a történelmi hivatkozások. Ez nem jelentett nacionalizmust: a rendszer felelősei tudták: '56 után nem maradt lehetőségük a nemzeti

kellett volna, ez pedig teljes lehetetlenségnek tűnt. A történelem csupán pótszer volt.

Három korszakot kedvelt különösen ez a típusú propaganda: az egyes erdélyi fejedelmekre történő hivatkozásnak megvolt az az előnye, hogy közvetetten utalt az erdélyi magyarság létére, és egyúttal Bethlen Gábor-i kompromisszumnak igyekezett beállítani az '56 után történteket. E törekvésnek köszönhető bizonyos Bethlen-idézés, és nyilván nem független ettől az Erdély története 1986-os kiadása sem. A reformkorra, különösen *Széchenyire*, *Deákra*, *Kossuthra* tett utalások pedig az állandó működési zavarral küzdő rendszer reformjának történeti legitimálását szolgálták. Arról nem is beszélve, hogy a szivarozó haza bölcse mögött így felsejlett egy másik, a tarokk helyett az ultit és a sakkot kedvelő magyar politikus: *Kádár János* képe, azt sugallva, hogy személyében deáki nagysággal van dolga Magyarországnak. István személye a nyolcvanas években került előtérbe, amikor a fokozatosan – pénzügyi, gazdasági és technológiai kényszerűségből – Nyugatra forduló magyar politika a király „európaiságát" kezdte sugallni. Ekkoriban kezdtek el például „aratóünnepet" és felvonulást rendezni a budai Várban. A korszakot tárgyaló munkák iránt támadt igény kiszolgálása azt is lehetővé tette, hogy 1988-ban, a király halálának 1050. évfordulóján a Magyar Katolikus Püspöki Kar és a Magyar Tudományos Akadémia közös konferenciát rendezzen Istvánról, és megjelenhessék az 1938-as emlékkönyv reprintje is.

VADAS JÓZSEF:

Berlin színeváltozása

A húszas évek elején Berlinben gyülekezett Európa forradalmár nemzedéke: Ehrenburg és El Liszickij, Moholy-Nagy és Eggeling, Piscator és Hans Arp, akik meg akarták váltani a világot. Úgy képzelték: Oroszország példáját követve, innen — Németországból — bontakozik majd ki mind az új társadalom, mind az új művészet. Csalódniuk kellett. A művészek lázadását nem követte a világforradalom.

Berlin most ismét reflektorfényben. Hosszú időn át azt demonstrálta, mit jelent a világ kettéosztottsága. Eleven művészetet a fal egyik oldalán, pórázon vezetett népet a másikon, s mindezt a forradalom nevében. Ennek az abszurditásnak a láttán vetődött fel a gondolat egy olasz művészettörténészben: egyesítsék — közelítsék egymáshoz legalább — a két Berlin művészetét. Mutatkozzanak be közös tárlaton a város festői és szobrászai. Mégpedig a Velencei Biennálén. Így született az *Ambiente Berlin*, amely most a *Műcsarnok*ban látható. S mit tesz az élet? Nemcsak követte — kivételesen — a művészetet, hanem — még kevésbé hihetően — meg is előzte. Mire — a nyáron — megnyílt a Velencei Biennálé, már csak egy Berlin létezett; természetesen, nagyon különböző művészekkel.

Ez a Berlin már nem az a „vörös" Berlin, ahol annak idején a szegény csavargók összegyülekeztek. Ezt nekünk, magyaroknak, tudni illik. A város ösztöndíja segítette *Lakner Lászlót*, *Haraszty Istvánt*, *Jovánovics Györgyöt*, a hatvanas évek nemzedékének e vezető egyéniségeit, akik közül Lakner végleg ott telepedett le. Tudjuk miért: nálunk éppen csak megtűrték, ott viszont megtalálta közönségét —, mégse ítéljünk ilyen merőben csupasz, kelet-európaian egzisztenciális logikával. A holland *Armando*, akinek képeit néhány hónapja már láthattuk Budapesten, aligha az otthoni létbizonytalanság vagy a kulturális politika visszás döntései miatt költözött Berlinbe. Valami fontos dologra lelt ott.

A volt német főváros, talán éppen lebegő politikai státusának köszönhetően, az elmúlt évtizedekben kulturális központ lett. Fesztiválokkal, hangversenyekkel, múzeumi rendezvényekkel. Értelmiségi találkozóhely. A modern művész szereti a nagyvárost (itt sűrű az élet) és nem feltétlenül kedveli az államiságot (korlátozza cselekedeteiben). Berlinben (hasonlót mondhatunk New Yorkról is) ez a kellemes állapot fogadja az embert; a metropolis amolyan senkiföldje volt, ahol németek és nem-németek egyaránt otthon érezhették magukat.

Ez a közérzet — az otthonratalálás — mutatkozik meg a Budapestre küldött képekben és szobrokban. A kiállítók többsége az ország más tájáról vagy külföldről került Berlinbe — tanulni, illetve tanítani. Itt talált tehát magára. Ezt látjuk a műveken is, amelyek nem szimpózium-rögtönzések vagy alkalmi kísérletek, hanem jelentős életművek kiérlelt darabjai. Olyan kiválóságoktól, mint az olasz *Vedova* (Frank János írt róla lapunk előző számában), az amerikai *Kienholz*, a már említett holland *Armando*, a román *Pomona Zipser*, vagy a német *Raffael Rheinsberg*.

Az *Ambiente Berlin* tehát nem politikai tett (ha volt ilyen jelentősége, az az egyesüléssel elenyészett), hanem művészeti. Többen megírták már, hogy az idei Velencei-Biennálé egyik attrakciója volt. Az viszont, hogy ez az együttes alig néhány hónappal az eredeti helyszín után Budapesten látható, nemcsak kárpótlás (azoknak a magyaroknak, akik nem utazhattak ki), hanem egyúttal a magyar (kulturális) diplomácia sikere. Ezek után már csak annak szurkoljunk, hogy a nemsokára ismét fővárossá felfejlődő Berlinben továbbra is jó soruk legyen a művészeknek. Esetleg a mieinknek is.

1991. JANUÁR 18.

got ...
szeretőként, játszótársként lepheti be.

A kisebbségi irodalom sokszor kisszerűséget védelmező várárkait Balla Kálmán már régóta töltögeti, emlékezetes 1979-es vitairatával is többek között, mellyel alaposan felkavarta a szlovákiai magyar irodalom állóvizét. E bátor és szép kötet szerkesztői zárszavában, mintegy összefoglaló magyarázatát is adja az akkor elkezdett küzdelemnek, mely a „jelző nélküli", azaz a „normális" irodalom munkálásáért folyt.

Így ez a nem tiszteletkörös, minőségelvű, a versek és nem a költők kanonizált hierarchiájából eredeztetett antológia a „természet, életidő és a szerelem belső tagolódása" szerint válogat: nagyon helyesen. Remekül megfér így *Győri Dezső, Rácz Olivér* meg *Krausz Tivadar* és *M. Csepécz Szilvia.* (Bár valaki igen nagyon hiányzik: a *költő* Balla Kálmán.)

Egyébként mindenki bízvást találhat kedves, becses, érzelmi állapotához való költeményt. Nekem éppen most *Csalényi László, Tóth László* meg *Bettes István* idill-törögetése tetszett. *(Madách, Pozsony, 248 old.)*

Fábián István: Némulat

Az utóbbi esztendőben nem ütött meg így könyv, nem ért ilyen elementáris versélmény — melyet már-már a befogadás egy túlhaladott állapotának véltem ebben az inkább közérzetet kifejező, szövegnyomolvasó, érthetetlenségeket racionalizáló újabb költészetben.

Romantika? Szenvedély? Póz-próbálgatás? Van benne az is. De mintha Fábián István, harmincöt éves, második kötetes költő az írás *előtt* egy poharat a kezében vagy a foga közt összetört, elmorzsolt volna, szilánkostul. „Azután lesz a vers".

Nem mondom, hogy előbb megyünk az Erdély-tüntetésre a Hősök terére, ha a *Szent Anna-tó* című versét már a n
táján olvashattuk volna — de még
biztos.

A szerelmes versei is *(A rémüle*
jai, Szerelem és létezés dolgairól,
Mese stb.) is sötétlőek, vadak — de
módon énekelnek. Alapérzése: a sz
tartozás, az esküszegés. Ebből a he
nem írni a nehezebb, s fölsejlik, h
bián nyilván azt is próbálta. „Csak
vannak / darabja valami igaznak'
nyomdaipari szakképzettségét meg
gadva, erős képversekkel is bizo
fenti ars poéticát. Érzem benne
Nagy Lászlót, Kányádi mondatfűzés
dikcióját: de akkor is már tévesz
a hangja. Ilyenekre gondolok: „Ho
bolsz, hová viszel? / A fájás sála
visel. / Arcomba temetővirággal le
igazat mondasz: mindig becsapsz.
irodalmi, 85 old., 48 Ft)

Szép Ernő:
Szegény, grófnővel álmodott

Szép Ernőről nem tud elég kider
lehet eléggé kimeríteni ezt a me
gazdagságot. Pedig de sokat tesz e
dori Dezső, jegyzetlapjai publi
Bárdos Pál, vagy éppen a legutóbb
Évkönyv egyik szép tanulmányáva
nyi Judit — s mindenki, aki olva
újra és újra színpadra viszi, e szí
nézőként élvezi.

Egy nagyon igényesen bemuta
könyvkiadó, a *Pesti Szalon* alapos
kodott a Szép Ernő-i kincsekben é
egy gyönyörűséges könyvet tőle, an
ben jelent meg Bécsben, háromszá
számozott példányban, s ami nek
kább tetszik, *Johann N. Vernay* bé
dász cicero sorbonne betűivel, m
híres akverellistájának, *Erich*
képeivel. Könyvészeti kuriózu
ínyenc csemege e ritka kis kötet
tett újrakiadása — de talán még
több. Egy huszonkilenc éves fiktí
tériumi segédtitkárnak az íróhoz ki
tív álomnaplója ez — egy bevonu
halálra szánt ember életjelei, „bo
relmes álmai"-nak leírásai, az 191
közötti két esztendőből. Obszcén? E
tóan szépséges és fájdalmas, Freud

a virágokkal ékes, mindig
ban. Jártam Rainis szobr
dalmi múzeumbéli tárlóin
nyaralójában is, Jurmalá
színműveinek képeit, kosz
szerűen gazdag rigai Szín
zeumában. Láttam s emel
kardot s azt a pengetős h
Játszom, dalolok című, lett
nagy színpadi alkotásából
is láttam volna ezeket a
is meg kellett volna ismerl
volt olyan lett írástudó, ak
ne hivatkozott volna rá,
szál virágot ne vitt volna
ban álló szobra lábához.

Ezt a rajongást, ezt a
tüzelt — kultuszt nehéz
nek, illetve a művek bizon
a túláradó szeretetet re
Európa Könyvkiadó, s fő
dítók, többek közt *Baka I*
Rab Zsuzsa vagy *Székely*
a századforduló valóban
ségű, európai mértékkel is
gát ismerhetjük meg. Jāni
az eredeti neve — 1865-b
ségével, a szintén híres
hosszú ideig élt svájci en
lélek, világot átkarolni v
romantikus emberbarát, a
zófia és az etika mellé re
dolkodó, itt közölt naplóré
hatóan rendkívül tiszta
látnok — s hál' istennek
ban ennek némileg ellen
erős képekkel élő, bátran
lírikus.

Kár, hogy a válogató Sa
szavában nem tudta közv
összetett érzelmi-szellemi
lyet mindmáig Rainis ho
rol. Talán a költemények
(Európa, 191 old., 75 Ft)

LAKNER LÁSZLÓ

1021

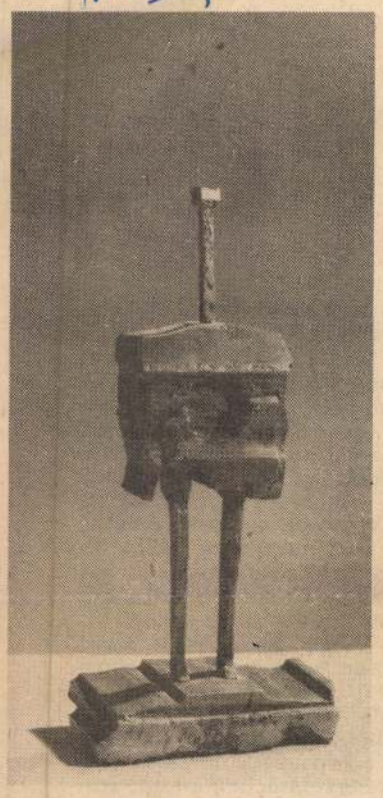

Vilt Tibor plasztikája

Csohány Kálmán: Furulyázó fiú, 1964

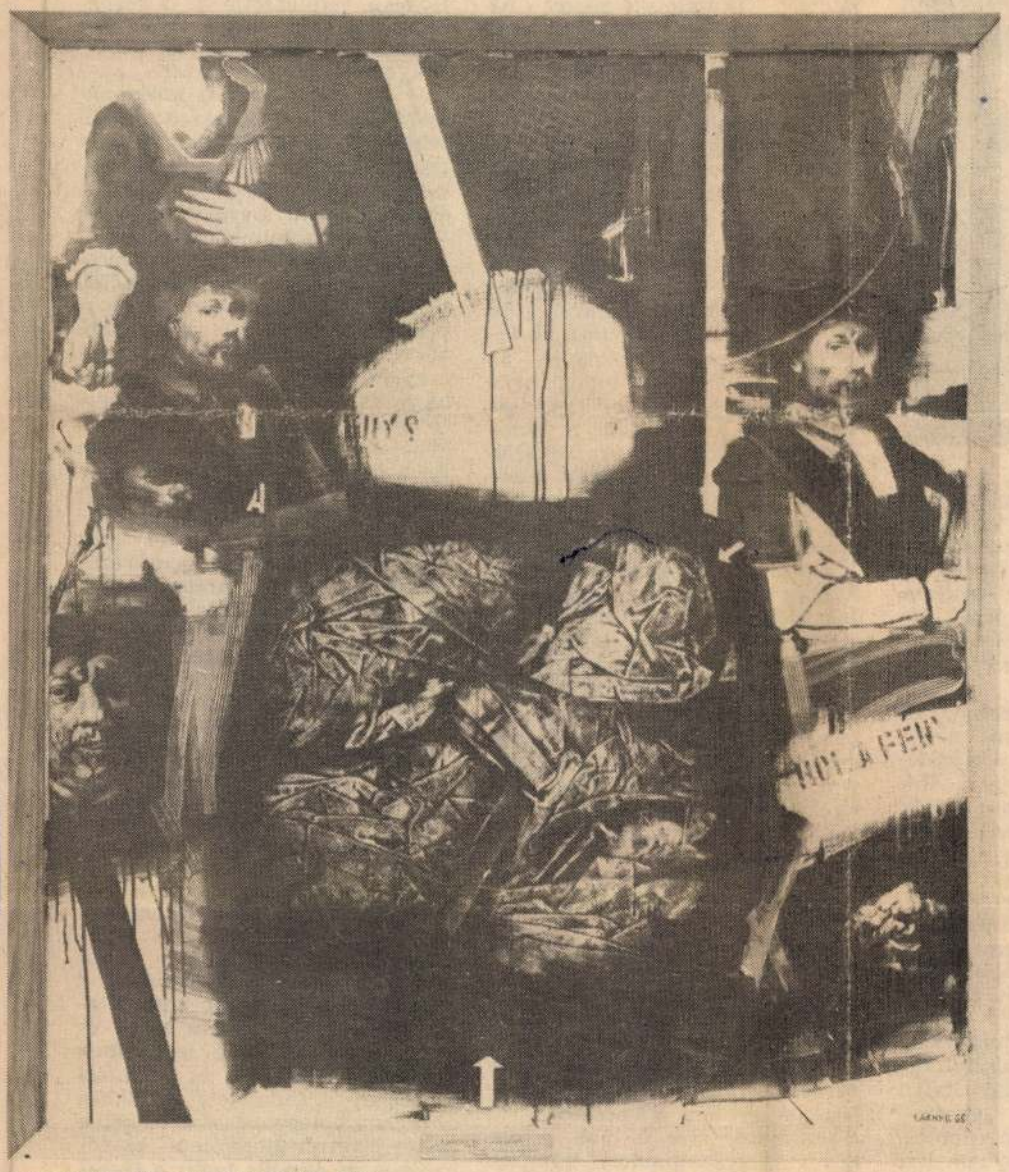

Lakner László: Rembrandt tanulmány, 1966

Tévutak, zsákutcák nélkül?

A mai fiataloknak (tizenévesektől a harmincasokig), kevés közvetlen élményük van egy, a magyar képzőművészet mai arculatát döntően meghatározó korszak, a hatvanas évek eleje művészetéről. A jelen festészete, szobrászata iránt érdeklődő fiatalok jó része akkor még meg sem született, vagy gyerekként viszonylag keveset járt múzeumba, modern képtárba pedig még annyit sem. Ami tehát az idősebb korosztályok számára izgalmas, érdekes visszatekintés, az az utánuk következőknek hézagpótló kulturális információ, adalék egy, néha-néha már nosztalgiával felidézett kor kulturális panorámájához.

E kettős és kétszeresen hasznos, szükséges funkció miatt kell elsősorban nagyra értékelni a székesfehérvári Csók István Galéria kiállítássorozatát, amelynek keretében (A huszadik század magyar művészete átfogó címmel) egy-egy rövidebb, de jellegzetességei alapján jól körülhatárolható korszak sajátságos művészeti törekvéseit és eredményeit mutatják be. A nagy közönségsikert és mélyenszántó szakmai vitát kiváltott tavalyi, az ötvenes évekkel foglalkozó tárlatuk után idén december végéig a hatvanas évek magyar szépművészetéből adnak szemelvényeket. A kibontakozás évei alcím sejteti: sorsdöntő változások, tartós, részben máig is érvényes irányt szabó tendenciák megerősödésének korszaka volt ez. Az egyéni és kollektív fellélegzés ideje az ötvenes évek „szűk levegője" után; és a kitekintés — immár szemellenzők nélkül és befolyásmentesen — a művészet fejlődését világméretekben alakító jelenségek, történések felé; a dogmák, elvárások és direktívák utáni, régen sürgetett szabadabb művészi cselekvése.

Ugyanakkor azonban belső harcok és szakmai összecsapások ideje is; a zavart útkeresésé, az egyéni bizonytalanságé. Természetes, hogy a nyitottabb kultúrpolitikai légkörben hirtelen rájuk szakadt szabadsággal sokan nem tudtak azonnal élni, jól gazdálkodni. Így az ötvenes évek elején még a stílusterror ellen vadul küzdő nagybányaiak, a Gresham kör egyes tagjai nyilván tovább védték volna időközben kényelmessé (mert jövedelmezővé és kivételezett helyzetet adóvá) vált hadállásaikat, s vele együtt mindazt, ami a szocialista realizmusból átmenthető. Eközben azonban a vásárhelyi művészcsoport fiatal alkotói *(Németh József, Szalay Ferenc)* már egy őszintébben csengő plebejus hangot ütöttek meg monumentális munkáikban, s velük egy időben önálló erőt képviselve törtek előre azok a főleg Bernáth-tanítvány fiatalok is (köztük *Lakner László, Csernus Tibor)*, akiknek művészete, a „nagy szuverén" *Kondor Béla* együtt a hatvanas évek közepére a magyar képzőművészet legígéretesebb elemévé válik. Tömbjüket kitűnő grafikusok egész sora erősítette, a tömör és hazugságra képtelen, mesterkéletlenül rusztikus *Csohány Kálmán*, a *Picasso* nyomán nagyvonalú illusztrátorrá vált *Reich Károly*, az eredetiségét és sajátos líraiságát mégis teljes értékében őrző *Gross Arnold*. S a „régi" avantgarde újra színrelépő nagy mesterei: *Korniss* és *Kassák* és (az erről a tárlatról véleményem szerint méltatlanul kirekesztett) *Bálint Endre*.

Különböző művészi célok, sokszínű látásmód, eltérő egyéni ambíciók, testreszabott technikák, sokszor ütközően ellentétes szemléletek és saját — nagyon erőteljes — elképzelések a magyar művészet jövőjéről. Mindehhez a közös feladat: sorompóba állni a személyi kultusz idejéből visszamaradt káros beidegződésekkel, a közönség puha konzervativizmusával, a rutint kényelmes rutinnal méltányoló kritikával, az előítéletek formájában jelentkező értékbizonytalanságokkal szemben. A harc kemény volt, ha nem is mindig nyilvános és látványos. (Közvetlen emlékem magamnak is kevés van a csaták részeredményeiről, de nemrég volt szerencsém bepillantani *Fóth Ernő* első önálló kiállításának vendégkönyvébe, amelynek lapjain a kiállításlátogatók — szakemberek és laikus érdeklődők — az édelgő feldicséréstől a gyalázkodásig terjedő szélsőséges hangnemek teljes skáláján cserélik ki nem éppen higgadt véleményeiket az absztrakció egyik első hazai próbálkozásáról.)

Nos, a székesfehérvári tárlat elsősorban az ehhez hasonló, önmaguk elfogadtatásáért folyó küzdelemben különböző vehemenciával részt vevő művészek „stáblistája". A kiállítási anyagból kitetsző erőviszonyok már belső, intern erőterek viszonylatait fejezik ki, az akkori progresszió belső hierarchiáját, méghozzá az elmúlt csaták ismert kimenetelét s a ma értékítéletét véve alapul.

Az első terem lényegében tisztelgés a két nagy, a különböző dimenziók felé eltávozott Kondor Béla és Csernus Tibor előtt. Kondor munkásságához, jelenléte fontosságához ma már nem szükséges kommentárt fűzni — a kor tablójában egyértelműen ő a centrális alak, a legérzékenyebb tanítvány és a tudás minden fájdalmával fölkent mester: a szükségszerűen tragikus hősz, akinek élete, görnyedve terhei alatt, a zsenik kudarcában ért véget. A szerencsésebb alkatú Csernus az idő sürgetésére csak a számára addig adott térből dezertált: rugalmasságot sem tagadó sajátos konoksága, következetes önfejlesztő képessége itt látha-

van-e az oktatás?

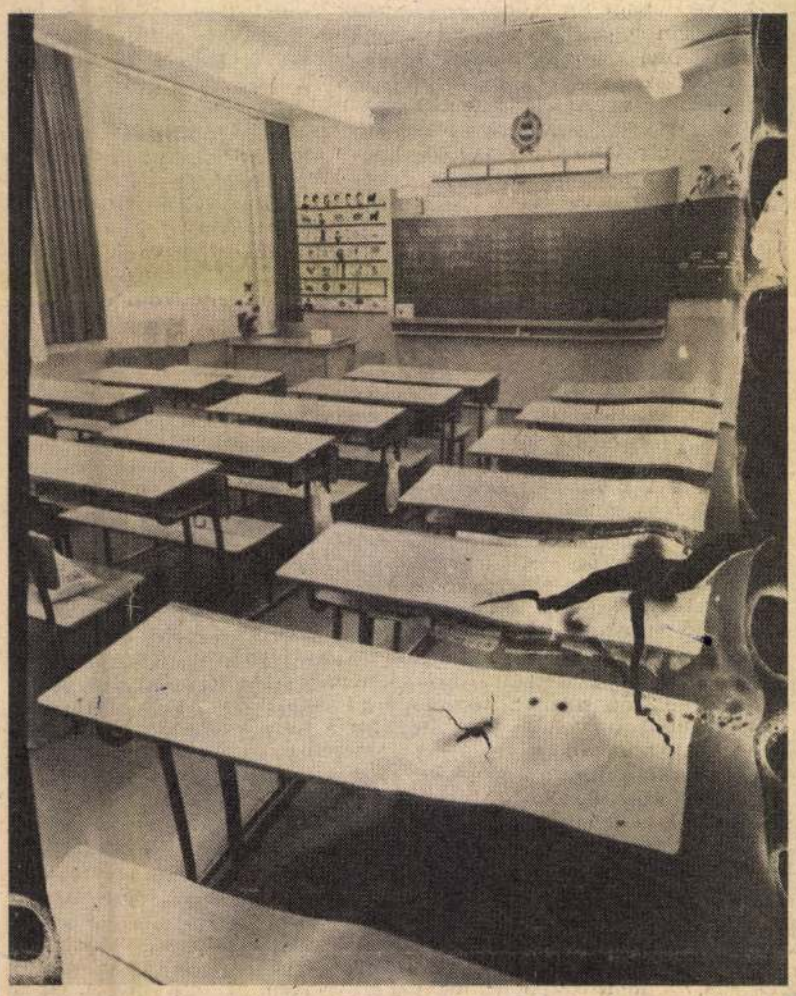

lóban olcsó munkaerőt jelentenek. Ezért nem ritka eset, hogy sokszor nagy számban alkalmazzák őket ott is, ahol képzettségükre igazán nincs szükség. Ebben kifejezésre jut az is, hogy társadalmunkban a szellemi munka és a tudás anyagi, erkölcsi elismerése nem kielégítő. A fiatal szakemberek említett problémáinak megoldása tehát attól is függ, hogy általában hogyan alakul a magasabb szakképzettség és a teljesítmény társadalmi elismerése. Ha a fiatal diplomás nem lesz „olcsó" munkaerő, a vállalatok is meggondolják, hogy hány diplomás szakembert alkalmazzanak, és akkor a pályakezdők is hamarabb jutnak majd olyan feladatokhoz, amilyenről még egyetemi hallgatóként ábrándoztak.

— *Minap olvastam az egyik napilapban, hogy az országban 3000 pedagógusi állás betöltetlen, hogy 4100 szakképzettség nélküli pedagógus dolgozik, hogy a tanári és tanítói oklevéllel rendelkezők 75 százaléka dolgozik csak ilyen munkakörben. Ezek az adatok elgondolkoztatóak. Hogyan „kommentálja" a statisztikát?*

— Meggyőződésem, hogy az oktatási rendszer olyan épület, amelyet csak felülről lehet építeni, tehát nagyon sok függ a pedagógusképzéstől. De a pedagógusképzés csak akkor töltheti be feladatát, ha a pálya vonzereje megfelelő. Ma a fő gond a pályaelhagyás magas, illetve a végzettek pályára kerülésének alacsony aránya. Sajnos a felsorolt számoknál riasztóbb adatokat is ismerek. Például a budapesti bölcsészkart végzetteknek csak 35—38 százaléka kerül pedagógusi pályára. A pedagógushiány tehát nem tervezési hibákkal függ össze elsősorban, hanem a pálya vonzerejének évtizedek óta tartó csökkenésével. A pályán dolgozó szakképesítés nélküli pedagógusok száma emellett összefügg a szakma elnőiesedésével is. Ma már a pedagógusok több mint 75 százaléka nő. Nagy részük fiatal. Ennek következtében magas a szülési és gyermekgondozási segélyen lévők száma, s ezek helyettesítése legtöbbször csak képesítés nélküliekkel oldható meg. A Művelődési Minisztérium a Központi Bizottság tavalyi határozata alapján vizsgálja a pedagógusok anyagi és erkölcsi megbecsülése érzékelhető javításának lehetőségeit. Remélhető, hogy ennek nyomán javulni fog a pálya vonzereje. Így talán mérsékelni lehet az „elszívó" hatásokat is. Nagyon fontos, hogy mielőbb megnyugtatóan megoldódjon a pedagógus-továbbképzés ügye is, ami szintén fontos feltétele a pálya presztízsének. S végül: a pálya társadalmi megbecsültsége szempontjából talán a legfontosabb, hogy a tanácsi irányítószervek és a szülők szemében emeljük a pedagógusok tekintélyét, védjük meg őket azoktól a sokszor megalázó feladatoktól és kötelességektől, amiket rájuk hárítanak. Ma sokszor ezek riasztanak el a pályáról olyanokat, akik szeretik a gyerekeket, a tanítást, azt az „együttes élményt", amit csak az ismerhet, aki állt már katedrán, s tudja, mit jelent együtt „dolgozni" egy osztállyal.

— *A klasszikus egyetem egyben kutatóközpont is. Ezzel szemben ma egyetemeink ilyen funkciója mintha megkopott volna, s ennek következményeként nem sugároznak kellő innovatív és kreatív szellemet a hallgatóság felé sem. Egyetemeinken gyakran a rutin uralkodik, s a tudomány és az iskola elég nagy mértékben elszakad egymástól. Mi a teendőnk?*

— 1969-ben a tudománypolitikai irányelvek egyetemeink kutatási tevékenységének kiemelt fejlesztését tűzték ki célul. Az elmúlt 15 esztendőben az egyetemek ilyen irányú lehetőségei dinamikusabban is fejlődtek, mint a kutatóintézeteké. Az utóbbi másfél évtizedben tett erőfeszítések ellenére még ma is nagy a különbség a kutatóintézetek és az egyetemek tudományos tevékenységének feltételei között. Ma is az egyetemeken a legalacsonyabb az egy kutatóra jutó tudományos ráfordítások összege, ami a kutatómunka hatékonyságára is kihat. Az egyetemi oktatók közül kevesebben jutnak el a külföldi kutatóhelyekre, tanulmányutakra. Az egyetemi kutatási lehetőségek lemaradását nem indokolja az egyetemi oktatók tudományos felkészültsége, szellemi kapacitása, hiszen itt dolgozik a tudományos minősítéssel rendelkezők többsége. A most elkészült felsőoktatási fejlesztési program egyik fontos eleme, hogy e téren áttörést érjünk el az elkövetkező években. Ez az egyetemek és főiskolák tudományos kapacitásának erősítését, elsősorban a műszerezettség javítását teszi szükségessé. Igényli az egyetemek és a kutatóintézetek közötti elkülönültség felszámolását is, s ennek érdekében szervezeti és más lépéseket is kell tenni. Az egyetemi kutatások fejlesztése, feltételeinek javítása azért is fontos feladat, mert a hallgatóságot, a leendő szakembereket meg kell ismertetni a korszerű kutatási eredményekkel, szemlélettel és módszerekkel, amik nélkül nem válhatnak jó szakemberekké sem.

— *Gyakran lehet arról hallani, hogy a felsőoktatásban zárt személyi csoportok alakulnak ki, olyanok, amelyek aztán nem tűrnek meg semmi újat. Mi a véleménye erről a jelenségről?*

— Sajnos, erre is van példa. Egyes megcsontosodott irányzatok ideig-óráig konzervatívvá tehetik az oktatást. Nem ritka, hogy egyik-másik felsőoktatási intézményben nehezen áttörhető monopolhelyzetek, beltenyészetek jönnek létre, ahová természetesen okosabb, kezdeményező kutatókat nemigen engednek be. Ez olykor súlyos károkat okoz. Az új és a korszerű elterjesztése olykor súlyos konfliktusok árán valósul meg a közoktatásban is. A konfliktusokat természetesen sehol sem lehet az élet dialektikájából kiiktatni, de kezelésük módja, az új, korszerű törekvések és irányzatok sorsa az oktatási rendszer egészének, illetve azon belül egy-egy intézmény szelleme tekintetében is rendkívül fontos lehet. Az iskola, az oktatási rendszer szelleme, újító légköre ugyanis nevelési tényező is, s nem egyszer kihat a felnövekvő nemzedék arculatára is. Kreatív embereket csak kreatív, önmagukat megújítani képes intézmények nevelhetnek ki. A szocialista iskola, a szocialista nevelés feltételezi az iskola állandó belső megújulását. Ezért különösen veszélyesek az olyan személyi csoportosulások, amelyek fékezik, gátolják az új, színvonalasabb, korszerűbb tudományos és pedagógiai törekvéseket.

— *Népgazdaságunk anyagi erőforrásai szűkösebbek lesznek. Hogyan befolyásolja ez a közoktatást? Miként lehet ilyen körülmények között a reformokban előrehaladást elérni?*

— Bár általában a közkiadásokra fordítható források szűkösebbek, mint korábban, a közoktatásra évről évre nagyobb összegeket fordítunk — ami az áremelkedéseket figyelembe véve — a növekvő tanulólétszám mellett is biztosítja, hogy ne romoljanak az oktatás feltételei. Ugyanakkor rohamosan nőnek az iskolával szembeni társadalmi igények is. A szülők dolgoznak és a gyermeknevelés egyre nagyobb hányada az iskolára hárul. „Szétrobbantak" azok a társadalmi közösségek, amelyek korábban ilyen feladatokat is betöltöttek, s a családok is mind elszigeteltebb kis egységekké váltak. Sajnos iskoláink többségében ma még nem tudjuk megoldani sem a szabadidő kulturált eltöltését, sem az étkeztetést, de még a sportolást sem. Az iskolának ezekhez a — ma már társadalmilag „elvárt" — funkcióihoz képest különösen nagy az elmaradás. Gondoljunk csak a tornatermekre, az éttermekre, a szabadidős helyiségekre. A gyerekek — miután általában kulturáltabb, az iskolánál jobban felszerelt lakásokból érkeznek az iskolába — ezeket a hiányosságokat ma jobban érzékelik, nem is szólva a szülőkről. A minőségi fejlődésnek vannak persze belső tartalékai is. Világosan kell látni azonban, hogy hosszabb távon csak jelentős, a mainál jóval nagyobb ráfordításokkal lehet biztosítani a mai és még inkább a jövő igényeinek megfelelő iskola- és oktatási rendszer kifejlesztését. Ehhez azonban a népgazdaságban kell a feltételeket megteremteni. Az előrelépés az oktatás terén a társadalmi-gazdasági fejlődés fontos feltétele. Az oktatás minősége ma már nemcsak az általános kultúra része, hanem beruházási, fontos termelési tényező is. Társadalmi méretekben jobban kell tudatosítanunk, hogy csak magasabb szakértelem, műveltség és képzettség birtokában vívhatunk ki a felgyorsult tudományos és technikai haladásban olyan helyet magunknak, ami társadalmunk felemelkedését és az egyének boldogulását egyaránt lehetővé teszi.

Wiesel Iván

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

MAGYAR IFJÚSÁG
„Lakner László festő- és grafikusművész"
1983 DEC 16

tó, a hatvanas évek legelején készült munkáiból is kiviláglik, a Taxiállomás 1960 körül című kép technikájában még az előző évtizedet idézi, de szemléletében már a következőt vetíti előre: a hetvenes évek kiforrott hiperrealizmusát.

A felső — nagyobb — teremben, sőt az oda vezető lépcsősor mentén is nagy nevek és (többségében) nagy művészek közelmúltját ismerhetjük meg; az új kultúrpolitikai éra kedvezőbb feltételeket biztosító laboratóriumában végzett kezdeti, tétova vagy — egyéni alkat szerint — éppenséggel impulzív kísérleteiket. Amint azt a cím is ígéri: az egyéni és kollektív kibontakozás dokumentumai, eredményei láthatók itt. Mármint kizárólag a pozitív, sikeres, ma is tiszteletre méltó eredmények. Sehol a változásokat valószínűleg kísérő kudarcok, tévutak, zsákutcák nyoma: mintha a hatvanas években csupa kitűnő vagy legalábbis nagyon jó, előremutató alkotás született volna. A kiállítás az önmagának föltett „milyen volt?" kérdést tulajdonképpen nem igazán a kiszemelt korszak, hanem az akkori művészeti élet egyes — itt kiemelt, mert később önerőből kiemelkedett — művészegyéniségek tükrében, személyreszólóan válaszolja meg. *País Lili* Heliopoliszában fölismerjük a későbbi áramkörlabirintusok előképét; *Korga* Acheológiájában a művészt ma is jellemző parttalan képi és kromatikus fantáziát: *Gyémánt* Cosmopolisában az eredményes hatásvadászat egyik első attratív próbálkozását. És tanúi lehetünk Lakner László átgondolt stílusváltásának is: a burjánzó kolorizmus, és a dolgokat töredékek kavalkádjába foglaló expresszió (A konzervgyártás kezdetei, A szoba múltja) szkepszisbe, direkt társadalombírálatba átfejlődő, technikájában és tartalmában egyaránt letisztuló, tömörségbe forduló érdekes folyamatának.

A gondos válogatásban képviselve van majdnem mindenki, aki ma is számít és akinek a hatvanas években talán jobban számítania kellett volna. Nos, éppen ez, a mai értékítéleteink szerint megnyugtató teljesség válik a tárlat előnye mellett hibájává is: bár a felsorakoztatott művek valóban a címben megadott időszakhoz kötődnek, így, együtt mégsem hiteles kordokumentumok. Hiányoznak a nagy hibák, tévedések: az összkép túl idilli, olyan, amilyen a maga idejében semmiképp nem lehetett volna. Amit látunk: az értő művészettörténész múltba vetített álma, olyan anyag, amilyet a művek keletkezésének évtizedében valószínűleg a mostani gesztorok sem tudtak volna összeválogatni.

Acsay Judit

a lá-
tóru-

tár-
sok-
hogy
adsá-
st is
mint
volt
ről és
mint
adása
onyí-
Szült

tán

revor

pró-
ezdő-
n na-
folyt-
kel-
vszól-
A be-
már

oglal-
ame-
nódon
a ci-
min-
aladó
tt, a
nden

ja, állandóan lesték a mozgásukat, s próbáltak hasonlítani hozzájuk. A folyosón minden előzetes jel nélkül egymásra ugrottak, fújtak, karmoltak. A teljes azonosulás érdekében valaki megette a macskaele delt! Megtörtént, hogy a nagy lendülettel zajló előadás közben az egyik táncos a nézők közé zuhant. A sérülés helyén összevarrták, majd a varratokkal együtt, két nap múlva ismét a színpadon volt. A meghúzódott inszalagokat fagyasztják, nem pihentetik. Van, aki a hangját veszélyezteti, mégis, csomóval a hangszálán, énekel! Lazítani egy percre sem lehet, mert azonnal a helyére állnak, és ezt tudják is mindannyian. A barátság csak addig tart, ameddig nem sértik egymás pozícióit. A kenyérharc óriási, csak az amerikaik tartanak össze, valószínűleg azért, mert itt ők vannak a legtöbben. A nemzetközi szereplőgárda zöme angol anyanyelvű, de az előadást német nyelven éneklik.

Webber a díszbemutató után azt nyilatkozta, hogy Európában több helyre már nem adják el a játszási jogot. Egy éven keresztül, minden este játsszák, sőt gyakran kétszer is műsorra tűzik. Jegyet Bécsben is legalább olyan ne-

vetendő, a szövegírók idegen nyelvek mondatszerkesztési módszereit alkalmazzák, hiszen a nyelv gyakran épp az ilyen kívülről jött hatások által fejlődik; hanem az, hogy ezeket a módszereket meglévő egyszerűbb mondatszerkesztési módszereink helyett használják. Minden nyelv közös törvényeinek egyike ugyanis az eszközök ökonómiája. „Én vagyok az, aki kell neked" — ez magyarul így hangzik: „Én kellek neked". Ámbátor ez talán nem volna kellőképpen öntelt megszólalás, és az efféle bugyuta tartalmakhoz, úgy

Az ünnep alakváltozásai

Szent István és a biciklialkatrészek

■ Ablonczy Balázs

Az ünnepek szükségképpen anakronisztikusak. Minél távolabbi és írásos vagy egyéb történeti források által kevésbé körülírt egy esemény, annál inkább alkalmas arra, hogy minden hatalom a maga ideológiáját lássa igazolva benne. Így lehetett Franciaországban *Jeanne d'Arc* népfelkelést vezető nemzeti hős vagy a királyságért (és az angolok ellen) harcoló hadvezér, akiben megtestesült a nemzeti géniusz; bal- és jobboldali ideál. A Szovjetunióban pedig így kaphatott helyet az engedélyezett történelmi panteonban *Alekszander Nyevszkij* és *Nahimov* tengernagy. *Szent István* ünnepét sem kerülte el Magyarországon a XX. században átívelő ideologizálás, amelynek során valamennyi rendszer magát igyekezett igazolni. Augusztus huszadika az első magyar király szentté avatása, 1083 óta ünnepnap. Bár viszonylag kevés a személyéhez kapcsolódó néphagyomány, István szerepel a Kárpát-medencei népek népköltészetében. *Mária Terézia* korától ünnepe az apostoli királyság védőszentjének ünnepe is volt egyben, 1867 után pedig határozottan bátorították az e napon tartott népünnepélyeket és aratóbálokat. Az 1891. évi XIII., az ipari munka vasárnapi szüneteltetéséről szóló törvénycikk már úgy nevezte meg „Szent István király napját", mint nemzeti ünnepet, amelyen az ipari munkások dolgoztatása tilos volt.

Az ünnep a két világháború között telítődött politikai eszmékkel. Szent István napja egyszerre jelezte, hogy a megkisebbített magyar állam továbbra is igényt tart Szent István birodalmának (a történelmi Magyarországnak) teljes területére. A szabadelvű kor megbukott nemzetiségpolitikáján okulva a politikai elit hangadó többsége már a Szent István-i állameszme alapján képzelte el a terület-visszacsatolást. Ez az új magyar állam nem szorgalmazta volna a közvetlen asszimilációt, hanem a nemzetiségek kulturális, oktatási autonómiájának tiszteletben tartásával, bizonyos fokú önkormányzatisággal kívánta megajándékozni a visszatérni kívánó nemzetiségeket. Ezt a föderalizált „Új Hungáriát" a „neopatriotizmus" tartotta volna egybe, mint ahogy ezt – nyilvánvalóan *Bethlen István* sugallatára – a fiatal *Ottlik László* is megírta a korszak reprezentatív folyóiratában, a Magyar Szemlében 1928 őszén. Az első magyar király szent voltának hangsúlyozása pedig amellett, hogy erősítette a rendszer deklaráltan keresztény-nemzeti jelle-

szinte egyöntetűen a szent király ünnepeként aposztrofálták az eseményt, sőt így tett maga *Rákosi Mátyás* is. Az ez idő tájt zajló földreformmal egy időben megjelent azonban egy új elem, amely azután szép pályát futott be: egyes kisgazda újságok és politikusok az új kenyér és a földosztás ünnepéről írtak és beszéltek. 1947-ben az ünnep után tíz nappal választások voltak: *Ortutay Gyula* vallás- és közoktatásügyi miniszter még megjelent a körmeneten, de a rendezvényekre az egyre kilátástalanabb választási harc nyomta rá bélyegét. És ezen nem sokat segített az sem, hogy augusztus 20. volt a *Mindszenty* bíboros által meghirdetett Mária-év első komoly rendezvénye.

Egy évvel később már Rákosi Mátyás is az új kenyér és Szent István ünnepeként jellemezte augusztus 20-át, de a tőle megszokott álparaszti kalendáriumfelolvasás keretében felhívta a parasztok figyelmét arra, hogy „saját érdekükben" csávázzák gondosan a vetőmagot, és ne mulasszák el a tarlóhántást. Beszédében kiemelte továbbá a kerékpárok és kerékpáralkatrészek gyártásában bekövetkezett minőségi és mennyiségi ugrást. Ez a hangütés azonban még nem volt általános. A Magyar Nemzetben a lassacskán a kommunisták felé forduló *Parragi György* még egyértelműen a szentkirály-értelmezés mellett állt ki,

Mindszenty József vezeti az 1946-os Szent István-napi körmenetet Szegeden

és vezércikkében hosszasan idézte *Deér József* Pogány magyarság, keresztény magyarság című könyvének megállapításait. „Európai hivatásról",

rán az ünnephez tapadt, erősen egyházi-nemzeti jelképrendszerrel (Szent Jobb, Szent Korona, körmenet stb.). Az 1949-ben megszavazott új, szovjet típusú alkotmány ünnepe lehetőséget adott arra, hogy megtörténjék a teljes csere: az új kenyér mellett ekkortól az alkotmány ünnepe is lett augusztus 20. Az első királyt egészen 1956-ig nem is említették a lapok vezércikkei. A kommunista propaganda – újfajta legitimáció igényével – 1945-öt tette meg az új államiság kezdetének, és ügyesen igyekezett egybemosni ezt az alkotmány ünnepével, feledésre ítélve a koalíciós időszakot. Az István-nap korábbiakban is létező népünnepélyi jellegét pedig azzal igyekeztek hangsúlyozni, hogy vásárokat rendeztek vidéken, a városokban pedig az ünnep környékén kapható volt néhány, egyébként elérhetetlen tartós fogyasztási cikk.

1956-ban az addigra már az Elnöki Tanács tagjává előlépett Parragi írta a Magyar Nemzet vezércikkét, és hosszú évek után először ismét István nevéhez is kötötte az ünnepet. Elítélte a közelmúltban elkövetett „hibákat, bűnöket és törvénysértéseket", egyúttal a kibonatkozás útjaként jelölte meg az MDP-kongresszus által kijelölt irányt. Hivatkozott *Bajcsy-Zsilinszky Endrére* és *Molnár Erikre*, majd kijelentette, hogy „ki-ki a maga történelmi meggyőződése szerint egyformán"

emlékezhet ezen a napon. A Szabad Nép megelégedett egy sablonos, pártnyelven írt, névtelen vezércikkel, amelynek címe (Alkotmányunk ünne-

Kádár János és Dobi István az új kenyeret és az alkotmányt ölteti a Jászságban Fotó: MTI

pokból, és a Népszabadság továbbra is az alkotmányt ünnepelte. A hatvanas évek végén azonban finom hangsúlymódosítások következtek: a Magyar Nemzet már rendszeresen megemlíthette István királyt, 1969-ben Pécsváradon leleplezték az első háború utáni István-szobrot. A hatvanas évek végétől az elméletileg a társadalom egészét képviselő *Losonczi Pál*, az Elnöki Tanács elnöke lett az ünnepségek állandó vezérszónoka. 1969-es beszédében – bár elég fennhéjázó módon – megemlítette az egyházakat, a határon túli magyarokat, és – a Kádár-rendszer akkoriban kibontakozó mosolyoffenzívájától nyilván nem függetlenül – együttműködést ajánlott a „becsületes nyugati magyaroknak". A Kádár-rendszerben felújították a tűzijáték szokását, lett vízi és légi parádé és (háború előtti mintára) tisztavatás.

A hetvenes–nyolcvanas években az ünnepi méltatásokban megerősödött a történelmi szál: ismeretterjesztő, történelmi, művelődéstörténeti cikkek elevenítették föl a szigorúan csak I. Istvánnak nevezett uralkodó korát. Mindez szintén nem lehetett független a párt akaratától. Megfigyelhető volt, hogy ahogyan kopott az MSZMP viszonylagos jólétre és hallgatólagos kiegyezésre alapozott legitimációja, úgy kerültek előtérbe a történelmi hivatkozások. Ez nem jelentett nacionalizmust: a rendszer felelősei tudták: '56 után

kellett volna, ez pedig teljes lehetetlenségnek tűnt. A történelem csupán pótszer volt.

Három korszakot kedvelt különösen ez a típusú propaganda: az egyes erdélyi fejedelmekre történő hivatkozásnak megvolt az az előnye, hogy közvetetten utalt az erdélyi magyarság létére, és egyúttal Bethlen Gábor-i kompromisszumnak igyekezett beállítani az '56 után történteket. E törekvésnek köszönhető bizonyos Bethlen-idézés, és nyilván nem független ettől az Erdély története 1986-os kiadása sem. A reformkorra, különösen *Széchenyire*, *Deákra*, *Kossuthra* tett utalások pedig az állandó működési zavarral küzdő rendszer reformjának történeti legitimálását szolgálták. Arról nem is beszélve, hogy a szivarozó haza bölcse mögött így felsejlett egy másik, a tarokk helyett az ultit és a sakkot kedvelő magyar politikus: *Kádár János* képe, azt sugallva, hogy személyében deáki nagysággal van dolga Magyarországnak. István személye a nyolcvanas években került előtérbe, amikor a fokozatosan – pénzügyi, gazdasági és technológiai kényszerűségből – Nyugatra forduló magyar politika a király „európaiságát" kezdte sugallni. Ekkoriban kezdtek el például „aratóünnepet" és felvonulást rendezni a budai Várban. A korszakot tárgyaló munkák iránt támadt igény kiszolgálása azt is lehetővé tette, hogy 1988-ban, a király halálának 1050. évfordulóján a Magyar Katolikus Püspöki Kar és a Magyar Tudományos Akadémia közös konferenciát rendezzen Istvánról, és megjelenhessék az 1938-as emlék-

Budapesti beszélgetés Lakner László festőművésszel

Európai rangú tehetségeink vannak

A kortárs magyar festőművészet kimagasló jelentőségű képviselője, Lakner László 1974 óta Berlinben él, 1982 óta az esseni egyetemen tanít. Művei háromszor szerepeltek a velencei biennálén, kiállították őket a kasseli documentán, a világ jelentős múzeumaiban kaptak helyet. 1999-ben Kossuth-díjat kapott. Tervei szerint a következő években Budapesten is nagyobb kiállítással mutatkozik be, ezúttal azonban nem hozott, hanem éppenséggel visz műveket a magyar fővárosból. Pontosabban a Magyar Nemzeti Galériából, ahová afféle „szocialista megőrzésre" kerültek annak idején.

■ P. Szabó Ernő

– Két kisebb méretű olajképet és grafikákat kapok vissza. Annak idején, mikor külföldre mentem, a kivitt munkáimat mintegy „zálogként" be kellett adni, s azóta ott maradtak. De meg kell vallanom, velem nagyvonalúak voltak, mert a nagyméretű festmények „ellenértékeként" megelégedtek grafikákkal. Egyszerre kaptam meg a Daad egyéves ösztöndíját és az aacheni Ludwig Múzeum kiállítási meghívóját. Az ösztöndíj Nyugat-Berlinbe szólt, ahová hivatalosan nem is kaptam útlevelet. A kiállításra szóló engedély négy hónapra szólt, s ennél hosszabb idő telt el, amíg a budapesti hatóságok intézkedtek, így el kellett halasztani a kiállítás időpontját. Végül svájci barátaimmal – akik véletlenül éppen akkor jöttek Budapestre – utaztam először Bécsbe, majd Genfbe, onnan repültem Berlinbe.

– Ahol azután meg is kezdte az ösztöndíjas évet. A sok hercehurca vége az lett, hogy végül is nem jött haza az engedélyezett négy hónap után meghosszabbítani a kinnt tartózkodási engedélyt. Szerepe volt ebben a döntésében az itthoni légkörnek, az újra „bekeményedő" művészetpolitikának is?

– A levélben, amelyben felszólítottak, hogy térjek haza, nem volt határozott ígéret, hogy újra kiutazhatom. A három „T"-ből én egyébként a másodikba, a tűrt kategóriába tartoztam. *Bernáth Aurél* atyai barátságával tüntetett ki, de sem Derkovits-ösztöndíjat, sem más támogatást nem kaptam. A szövetségbe azonnal felvettek, de plakáttervek készítéséből, illusztrálásból éltem, négy évig készítettem például rajzokat *Tarr László* A kocsi története című könyvéhez, a végén már a barátok is besegítettek, annyira untam. Az is igaz viszont, hogy festőként volt valamelyes tekintélyem. Emlékszem, 1969-es, máig egyetlen budapesti egyéni kiállításomat a KKI Galériában Bernáth Aurél és *Aczél György* együtt nézte meg. „Majd kell beszélnünk róla" – írta Bernáth a vendégkönyvbe. Volt a Mesterben valami prófétai. Egyszer, amikor *Csernus Tibor* először ment Párizsba, és én még főiskolás voltam, azt mondta: „Nem Csernusnak, magának kellett volna nyugatra menni".

– Ma is fogalom Bernáth-tanítványnak lenni. Mit adott Bernáth Aurél a fiataloknak?

– A pályáját jellemző sok ellentmondás ellenére ma is azt tartom, hogy igen sokat. Az ő pályáján is az okozott törést, hogy hazajött, hiszen a húszas évek Berlinjében a legtehetségesebbek közé tartozott. *Julius Maier-Graefe* írt róla elismerően, a Sturm Galériában állított ki. Berlinben *Moholy-Naggyal* bérelt hónapos szobát, s a Bauhausban is eltöltött jó pár hónapot... Tanárként egy európai szellemiséget képviselt. Sajnos legtöbben egyszerűen a festésmódja eleganciája miatt becsülték. Tizennégy évesen rám is akkora hatást gyakorolt, hogy felkerestem, abban a reményben, hogy rögvest tanítványa lehetek a főiskolán. Mivel Magyarországon akkoriban az absztrakt művészet tiltva volt, az övé volt a legjobb művészet, amit kiállításokon látni lehetett. A főiskola évei alatt azután megtanultam tisztelni másokat is, például *Barcsay Jenőt*.

– Ha amolyan „földalatti sztárként" is, de ön Budapesten mégiscsak a legfontosabb művészek egyike volt. Berlinben szinte újra kellett kezdenie. Nem okozott ez nehézséget?

– Bekerültem egy „mezőnybe", a legkisebb sansszal. Pont egy hullámvölgynek számító időszakban. Az „Új Vadak" („Neu Wilde"), *Lüpertz*, *Baselitz*, *Immendorf*, Berlinben *Hödicke* még nem voltak a színen. A domináns még az úgynevezett „ugly realizmus" volt. Ez a helyzet megerősítette a meggyőződésemet, hogy a korábbi fotorealizmusomból ki kell lépnem, változtatnom kell. Itthoni utolsó munkám egy Bartók-portré volt, egy vicinálisra szóló bérlet alapján készült, számokkal, stemplivel. Berlinben az első két év után a fotó, a figurális elem eltűnt, az írás megmaradt.

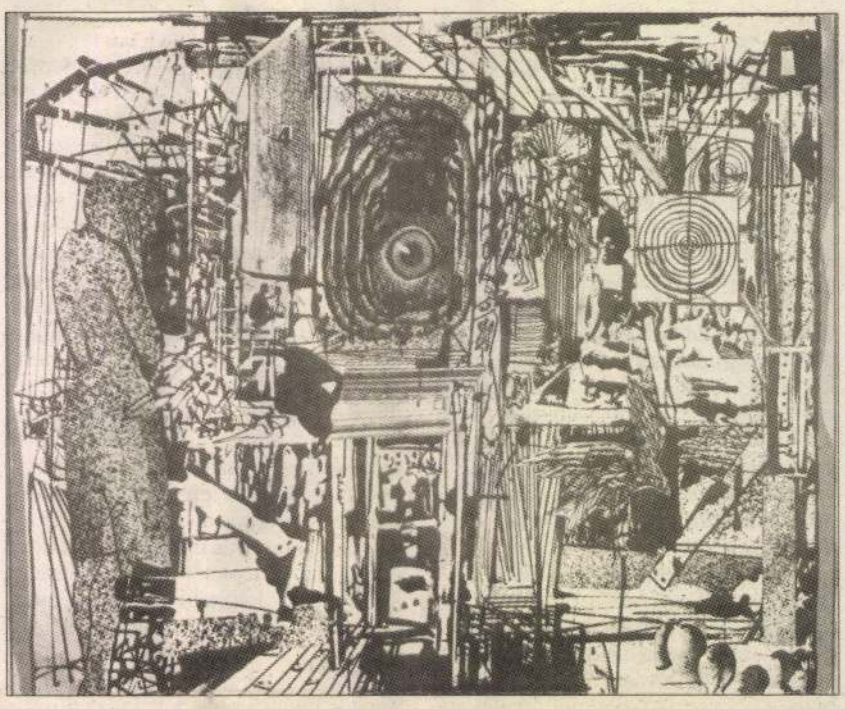

Lakner László: Cím nélkül, 1962

– Mi vitte el az íráshoz, nyomtatott, kéziratos szövegek képbe emeléséhez?

– Valamiféle festői alázat. Mindig „valami nyomán" készültek ezek a képek. Vagy hírességek, vagy teljesen névtelen emberek szövegei alapján. *Balzac* kései követőjeként egyféle „emberi színjáték" járt a fejemben. Átfogó képet akartam adni a világról az írás segítségével. Ez volt a koncepció, az elképzelés, de persze évekig tartott, és sosem sikerült a megvalósítás. 1976-ban készült például Schopenhauer-sorozatom, amelyhez a Porosz Kulturális Javak Archívumában tanulmányoztam a filozófus kézírását. Ezeket a képeket ugyanebben az évben a kasseli Kunstvereinben rendezett egyéni kiállításomon, majd a velencei biennálén mutattam be.

– Az 1973-ban Budapesten megszakadt figurativitáshoz, pontosabban a fejmotívumhoz majd egy évtized múlva, az 1981–82-es New York-i tanulmányútja után tért vissza. Mi ihlette az ezután készült koponyasorozatot?

– Jó barátom, *Lőrinczy György* fotóművész halála. New Yorkba érkezve tudtam meg, hogy súlyos beteg, s azután három hónapig láttam a szenvedéseit. Ahogyan korábban azért mondtam le a figuráról, mert úgy éreztem, a továbblépés érdekében el kell felejtenem tudásomat, újra kell kezdenem, úgy döbbentem rá ekkor, hogy mindenek ellenére még mindig érdekel az emberi alak. Az „alázatos szerzetes" szerepéből nyolc év után léptem ki, miközben Lőrinczy Gyuri fejét, testét rajzoltam. Gyönge, halál előtti testéről csináltam egy egészen kis méretű rajzot, ez volt a kezdet, így jött vissza nálam a képbe a figura.

– New York más szempontból is nagyon fontos. Ahogyan egyszer fogalmazott, páratlan élmény volt az ön számára.

– Az a lényeg, amit *Andy Warhol* valahogy így fogalmazott meg: New York azért őrjíti meg az embereket, mert gránitra épült, s az megőrzi, fölerősíti az elektromosságot... Így van-e, vagy nem, nem tudom, tény, hogy ez a város felvillanyozza és elektronizálja az embert. Galériák, múzeumok kivételes anyaga ambicionálja ott a művészt. S ott volt maga a PS 1 ösztöndíj, amelynek részesei negyedévente kiállításokat rendeztek, s ezekre olyan személyiségek is eljöttek, mint például a galériás *Leo Castelli* vagy *Robert Rauschenberg*, akinek művei már az 1964-es velencei biennálén nagy hatást gyakoroltak rám. Nagy élmény volt számomra ez az év, fordulatot hozott a művészetemben. Ma bizonyos mértékig zavaros képem van az ottani művészetről. Az érdekes dolgok, mondják az ottaniak is, ma Európában történnek, ezért érkezik nagyon sok művész manapság Berlinbe.

– A nyolcvanas–kilencvenes évek művészetében nagy változások történtek az óceán mindkét partján. Ön miben látja a legújabb törekvések lényegét, értékét?

– A legutóbbi években a korábbitól nagyon eltérő világ kezdődött, amelyet például már Antal fiam is formál. Tárgyak, komputerek, videofelvételek, fotók határozzák meg az összképet, a média a középpontba került. Hogy ez meddig tart, nem tudom. Egy azonban biztos: akármilyen gyorsan, akármilyen nagyra nőnek a múzeumok, ez a dinamikus multiplikálás nehezen lesz követhető. Van egy olyan érzésem, hogy egyfajta felszínesség uralkodik, de nem bírálom a jelenséget, hiszen Moholy-Nagy Lászlón nőttem fel, nagyra tartom *Schöffer*, *Hantai* művészetének értékeit, s a maguk idejében ők is „robbantottak". A fotót egyébként magam is régóta használom, legutóbb a Celan-kiállításomon a Nothelfer Galériában állítottam ki egy sorozatot, amelynek címe A hely volt. A Szajna mellett fotózva azt a helyet kerestem, ahol a költő, *Paul Celan* öngyilkos lett. A fotó – és bármely technikai eszköz – használatát az igazolja, ha szervesen beépül a művész koncepciójába. Bizonyos szempontból úgy érzem, sok munkám mutatta az utat az új generáció számára már a magyarországi munkásságom alatt is. Ha úgy tetszik, úgy is fogalmazhatunk, hogy „avantgardizmusomat máig megőriztem".

– Miközben szervesen kötődik a tradíciókhoz is. Ez a kettősség a hazai művészet nagy részét mintha nem jellemezné. Ezért vagy másért nincs jelen ma sem a magyar művészet a határokon kívül?

– Ha nem lennék az esseni egyetemi tanársággal odakötve, akkor is azt mondanám: a személyes jelenlét a „mouvement"-ben nagyon fontos. Egy-egy, a kulturális minisztériumok cseréje alapján szervezett nemzeti kiállítás nem elég az üdvösséghez. Pedig – látom a fiamnak és a barátainak munkáin keresztül is – európai rangú tehetségek vannak az új magyar alkotók között. Galériák, kiállítási intézmények, gyűjtők tevékenysége, kapcsolatrendszere adhatja csak azt a többrétegű szövedéket, amely bekapcsolhatja a magyar művészetet az egyetemes vérkeringésbe.

– A Berlinben dolgozó Lakner László művészetét a világ rangos intézményei tartják számon – jelzi ezt, hogy számos alkotását kitűnő múzeumok őrzik. A legújabb hír, hogy 1970-ben Budapesten festett önarcképe az Uffizi önarcképgyűjteménybe kerül. Itthon viszont legfeljebb egy-egy képe szerepel kiállításokon, pályája állomásairól nehezen kaphat képet az érdeklődő. Lehet, hogy mostani látogatása fordulatot ígér ebből a szempontból?

– Annyira előrehaladtak a magyarországi működésemről szóló könyv munkálatai, hogy a kötet az év második felében végre megjelenik. *Brendel János* monográfiája a budapesti Új Művészet és a berlini Niessen GmbH együttműködésének köszönhetően lát napvilágot magyar és német nyelven, de először bizonyosan a magyar olvasókhoz fog eljutni.

Lakner László

Lakner László Metamorfózis/ Metamorphosis

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
2005. január 30-ig

Az 1936-ban Budapesten született és harminc éve Németországban élő *Lakner László* nevét sokáig a pop art megjelenésével azonosították a magyar művészetben. Mint az ún. Iparterv-csoport tagja (egy belvárosi tervezőintézetben rendezett nem hivatalos kiállításra utalva), lényegében a magyar neoavantgárd egyik központi alakja, akinek főiskolai mestere a nagyhatású festő, *Bernáth Aurél* volt. A Bernáth-tanítványok kisebbfajta forradalmat csináltak a hatvanas években; részben elrugaszkodva mesterük stílusától, másrészt viszont a szakmai igényesség betartásával mesterük szellemében dolgoztak. Lakner esetében legalább ennyire fontosak voltak azok a régi és új mesterek, akiket maga választott szellemi vezérnek: *Rembrandt, Goya, Ben Sahn, Francis Bacon, Robert Rauschenberg,* hogy csak a legfontosabbakat említsük. Lakner tehát már igen korán élt a művészettörténeti idézeteknek a nyolcvanas években divatossá vált eszközeivel, hogy mondanivalóját kifejezze. A korai popos Lakner-festmények tematikája – eltérően az amerikai pop arttól – nem elsősorban a populáris témákra, sokkal inkább társadalmi-politikai kérdésekre koncentrált.

Ez az életműkiállítás rávilágít arra a tényre, hogy Lakner László zavarba ejtően sokféle műfajban dolgozott. A festészet mellett készített konceptuális műveket, objekteket, szobrot, sőt fotózott, könyvillusztrációkat, sokszorosított grafikát és plakátokat készített, és forgatott kísérleti filmeket is.

A hetvenes években festményei is bizonyos dokumentarista irányt vettek: a fotó felhasználásával megfestett, felnagyított levelezőlapok, igazolványok, számlák, múzeumi leírókartonok, filmkockák valamiképpen távolságtartó megjelenítése érdekelte. *Gesammelte Dokumente* címmel ezekből rendezte első németországi kiállítását az aacheni Ludwig Múzeumban.

Csírájában tehát mindaz megtalálható a korai munkákban is, ami később fontossá vált számára: a festészet és a könyv, legyen az költészet vagy filozófia, avagy az érzékletesen megfestett informel felület és a betű szimbiózisa. Ennek a kettőnek az érzelmi töltése, minden emocionális alapnak ellentmondó intellektuális feszessége a nyolcvanas és kilencvenes évek Lakner-festményeinek legfontosabb művészi problémája. Lakner számára az írott szó és ennek tárgyi manifesztációja, a könyv, valamiféle mágikus erővel bír. Nem elégszik meg a könyvek megfestésével, hanem számos könyvobjektet, sőt bronzba öntött könyv-tornyot és könyv-baltát is készít (ez utóbbi ironikus utalás a kőbaltára, és leginkább afrikai törzsi jelképekre emlékeztet).

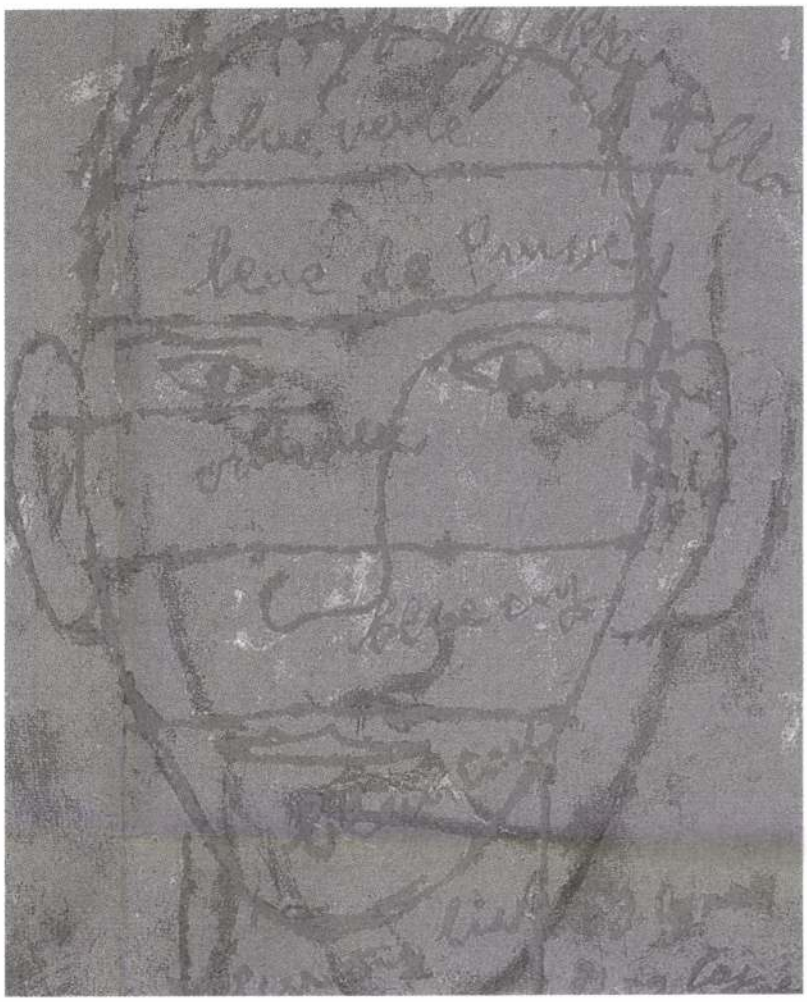

Meghatározó a viszonya az íráshoz is: híres és ismeretlen emberek aláírását, vers- és szótöredékeit egyaránt felhasználja. A nyolcvanas évek elején, New York-i tartózkodása alatt kezdi el festeni az Isa purképeket az első magyar nyelvemlék, a Halotti beszéd archaikus szavainak felhasználásával, és ide tartoznak a Celan-képek is, a Halálfúga számos variációban megfestett kezdő sorával (Schwarze Milch). .

Lakner németországi életművében a formai kérdések mellett egy igazán fontos filozófiai problémát jár körül, és ez a művészet identitásának kérdése. Mint a kétféle kultúrában élő emberek, ő is folyamatosan rákérdez a festészet identitására, az általa kiválasztott példaképek identitására, és nem utolsó sorban a sajátjára. A kiállítás anyagát a művész saját tulajdonában lévő művek mellett 16 magyar és 18 német köz- és magángyűjtemény kölcsönözte. A kiállítás alkalmából az életművet bemutató könyv jelenik meg.

„MODERN MAGYAR RAJZOK" – Válogatás Gombosi György művészettörténész gyűjteményéből

Magyar Nemzeti Galéria
III. emeleti kamaraterem
2004. november 11. – 2005. március 31.

Gombosi György (1904–1945) a huszadik századi művészettörténet-írás egyik legjelentősebb személyisége. Kutatási területe elsősorban a középkori és reneszánsz itáliai művészet volt. Eredményeit több cikkben, tanulmányban és monográfiában (Spinello Aretino, 1926; Palma Vecchio, 1937; Moretto da Brescia, 1943; Rubens, kézirat) foglalta össze. A kortárs magyar művészetről szóló írásai közül kiemelkedik *Beck Ö. Fülöp* munkásságáról megjelentetett könyve (1938), valamint az *„Új magyar rajzművészet"* című, összefoglaló kötete (1945), amelyben a műfaj elméleti kérdéseivel is fogalkozott, bemutatta és értékelte a 20. század első felének magyar rajzművészeti törekvéseit. Gombosi kortársaihoz *(Bedő Rudolf, Radnai Béla, Szegi Pál, Frankl Sándor)* hasonlóan nem csupán méltatója, hanem gyűjtője is volt a rajzoknak és vázlatoknak. Az egykor közel 200 lapot számláló gyűjteményében *Rippl-Rónai József* tanulmányaitól *Vajda Lajos* önálló kompozíciójáig számos művész munkái szerepeltek, melyek baráti ajándékozás, gyűjtői csere vagy vásárlás útján kerültek a kollekcióba. A művészettörténész születésének 100. évfordulóján rendezett kamaratárlatunkon a századelőtől a második világháborúig terjedő időszakot reprezentáló modern rajzgyűjtemény hagyatékban őrzött 60 válogatott darabját ajánljuk a szakmai- és nagyközönség figyelmébe.

Tudományos tevékenység

Új kiadványok

Az ókori Pannonia történetének forrásai II. Pannonia története Kr. u. 54-től a markomann háború kitöréséig (166)

Szerk.: Kovács Péter– Fehér Bence. Kiad.: Károli Egyetem Kiadó Károli Gáspár Református Egyetem BTK Ókortörténeti Tanszéke, Bp., 2003. 216 p. ill.

Az egyetemi segédkönyvnek szánt forráskiadványsorozat történészeknek, régészeknek, filológusoknak egyaránt használható kézikönyv. A kötetben egy helyen találjuk meg az eredeti nyelven, fordítással, kommentárral, mutatókkal és térképpel a római Pannonia tartomány történetére vonatkozó ókori írott forrásokat. Eddig csak rövid, bár alapvető összefoglalások voltak elérhetők, így a kutatónak és a korszakot tanulmányozónak egyaránt egy-egy szerző szövegkiadásaiból és szakmonográfiákból kellett összeszedegetnie az egy-egy eseményre vonatkozó anyagot, s a legritkább esetben találhatta meg magyarul.

Mostantól korszakokra bontva egy-egy kötetben megtalálható az ókortól ránk hagyományozott történelmi-földrajzi ismeret, ami a szerzők reményei szerint nem tudásuk összefoglalása és lezárása, hanem sokkal inkább eszköz és ösztönzés újabb kutatásokra.

A második kötetben szerepelnek a megszilárdult római tartomány markomann háborúk előtti életéről fennmaradt töredékek, összefoglalások, történetírói munkák, egyebek mellett Tacitustól, Cassius Diótól, Iosephustól, valamint földméréstani szakmunkák, a korszak költőinek Pannoniára vonatkozó versei, végül, de nem utolsósorban a kortárs hétköznapokat megörökítő feliratokból és katonai elbocsátólevelekből egy reprezentatív válogatás.

A sorozat előző kötete tartalmazza a korai földrajzi írókat és a római hódítás korát, a következő kötet a markomann háborúkat tárgyalja.

A kötet megvásárolható: Kis Magiszter- és Atlantisz Könyvesboltokban, valamint a Károli Gáspár Református Egyetem BTK jegyzet boltjában (Bp. Reviczky u.4. szám alatt)

S. G.

Úszóházak a Tiszán

Kiad: Móra Ferenc Múzeum.

Bátyai Gitta vegyész technikus, a Móra Ferenc Múzeum preparátora, a Természettudományi Osztály munkatársa. Tíz évvel ezelőtt elhunyt férje, az utolsó szegedi polihisztorként számon tartott *Bátyai Jenő* hatására kezdett történeti témájú kutatásokba. „a régi szegedi napilapokban és könyvekben való keresgélés aztán lassacskán a szenvedélyemmé vált" – mondja Bátyai Gitta, aki az utóbbi években feldolgozta a Kass Szálló, az újszegedi liget históriáját és tanulmányt írt a vadászati almanachba a legendás csongrád megyei vadászokról. Legutóbb önálló kötetet publikált a tiszai úszóházakról.

A szerző úgy látja, Szegeden a nyár akkor kezdődik, amikor a téli kikötőből kihozzák az úszó-

5

Tanulmány

2 Pszeudókollázs és fotóreprodukció *Tóth Ferenc*

Dokumentum

6 Dési Huber István levelei Detre Lorándnak *Tímár Árpád*

Műhely

9 Gondolattársítások, képtársítások (Abrahám Rafael művészete) *Wehner Tibor*

12 Forgácsokból teljes világ (Kováts Albert képei) *Tellér Gyula*

16 Szürke szamár a ködben (ef Zámbó István képeiről) *P. Szabó Ernő*

Fórum

20 Fényes rapszódiák (Beszélgetés Bolmányi Ferenccel) *Menyhárt László*

26 Egy fél évszázados festői pálya (Beszélgetés Bartha Lászlóval) *Rideg Gábor*

Kiállítás

32 Túl a látványon *Lóska Lajos*

36 Az Alföld vonzásában (Kurucz D. István kiállítása) *Dömötör János*

38 Mai mesék (Orosz János kiállítása az Ernst Múzeumban) *Kovács Gyula*

44 Városok, stációk (Wilhelm Lehmbruck szobrai Budapesten) *Nagy Zoltán*

48 Feszl Frigyes-életmű-kiállítás a Budapesti Történeti Múzeumban *Bibó István*

Művészek a fasizmus ellen

51 A Szlovák Nemzeti Felkelés a kisplasztikák tükrében *Z. Bartošová-Pinterová*

54 **Nemzetközi sajtószemle**

61 **Napló**

62 **Vita**

A borítón Bartha László: Meteora, olaj, vászon, 100x80 cm, 1976 (fotó Somfai I.)

1985. május. XXVI. évfolyam, 5. szám
A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének lapja – Főszerkesztő: Rideg Gábor
Szerkesztőség: 1121 Budapest, Agancs út 26–28. – Telefon: 166-048
Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest VII., Lenin krt. 9–11. Levélcím: 1906 Pf. 223. – Telefon: 222-408
Felelős kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója
85.2551/2–5 Zrínyi Nyomda, Budapest – Felelős vezető: Vágó Sándorné vezérigazgató
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál és
a Posta Központi Hírlap Irodánál (postacím: Budapest V., József nádor tér 1. – 1900)
közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással
a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy évre: 360,— Ft
Külföldön terjeszti: a „Kultúra" Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat
H–1389 Budapest, Postafiók 149. – INDEX 25602 – HU ISSN 0580–3608
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!
A folyóirat példányonkénti ára: 30,— Ft

Pszeudókollázs és fotóreprodukció

A fénykép Lakner László és Méhes László festményein

LAKNER LÁSZLÓ festőművész
Művészet 1985/5/2–5 old.

A fénykép képzőművészeti műfajként való alkalmazásának viszonylag nagy hagyománya van nálunk, elég, ha *Kassák Lajos, Vajda Lajos, Bálint Endre, Korniss Dezső* és *Ország Lili* fotómontázsaira gondolunk. A klasszikus fotómontázs műfaját és gondolatkörét tekintve egyértelműen a század első feléhez, a dadához, a konstruktivista és szürrealista mozgalomhoz kapcsolódik. Újraélesztése az 1950-es években egy sajátos magyarországi helyzet eredménye. A század hatvanas éveiben a fotó más vonatkozásban kerül napirendre: nem csak új, a képzőművészet területére vont önálló műfaj, hanem a festészet (a táblakép) médiumának kitágítását szolgáló, a festékhasználattal egyenrangú elem. Magyarországon a fénykép képzőművészeti közegbe való beépítésének kezdő lépéseit a pop arthoz közelítő Bernáth-tanítványok tették meg. *Csernus Tibor* tárgyias szemléletmódja még fotó nélkül, *Lakner László, Gyémánt László* és *Altorjai Sándor*, majd *Méhes László* és *Baranyay András* művei viszont már fényképek közvetlen alkalmazásával állítják kontrasztba a festő kifejezését és a mechanikus leképezést.

Az 1960-as évek közepén Lakner, majd néhány évvel később a főiskoláról éppen kikerülő Méhes a korai pop art montázs illetve kollázs jellegű kompozíciós technikájához közeledik. A fotó azonban nem közvetlen alkotóelemként fontos náluk, mert sem beragasztott fényképpel, sem nyomdai reprodukcióval nem találkozunk műveikben, inkább tematikai alapanyagot jelent a képen belüli részletek megoldásához. És gyakran nemcsak mint vizuális információ, hanem mint kulturális termék, az ábrázolás közvetlen tárgyi motívuma nyújt kiindulópontot. A kép összes eleme azonban olajfestékkel (bár nemcsak ecsettel) készül, s minden részlet a festészet matériájában jelenik meg. A magyarországi pop art-montázsok egyik sajátossága épp az, hogy a képzőművészet szférájába bevitt idegen elem nem befolyásolja a mű alapvetően „picturesque" jellegét. Ennek talán az az egyik oka, hogy az 1960 körüli neodada kollázsok és combine paitingek kompozíciós megoldását követik, de néhány évvel később: amikor az amerikai popművészek egy része már nem eredeti tárgyakat applikál képekre, hanem a kulturális emblémákat a táblakép műfajában jeleníti meg. A hétköznapi, sőt banális tárgyat környezetéből kiemelve, érzelem nélküli objektivitással reprodukálják (gyakran technikai-sokszorosító eljárások segítségével), megsokszorozva vagy természetellenesen felnagyítva. A magyarok tehát ezt a megoldást állítják a korábbi szerkesztésmód szolgálatába, de – a szitanyomat és a kifinomult nyomdai sokszorosító eljárások ismerete híján – manuális módszerekkel dolgoznak.

Lakner László 1964-ben fedezi fel maga és a magyar kortársai számára a pop artos montázstechnikát, amikor a velencei biennálén *Rauschenberg* nagydíjas műveit láthatta. Rá egy évvel *Heartfield*-kiállítás volt Budapesten. Minden bizonnyal ezek az inspirációk is közrejátszottak az évtized közepén született alkotásainak létrejöttében (*Hírek*, 1964; *Kivégzés*, 1965; *Menekülő*, 1966), amelyeken azonban a figurális montázselemek csakúgy, mint a kép egyéb részei, egységesen olajjal vannak megfestve. Az 1966-os *Rembrandt-tanulmányok*on a szélek mentén, csaknem szabályos négyszögben Remb-

1

2

1 Lakner László: Rembrandt-tanulmányok, olaj, vászon, 110x95 cm, 1966 (fotó Somfai I.)
2 Lakner László: Menekülő, olaj, fa, 106x73 cm, 1966
3 Lakner László: Építők, papír, akvarell, kollázs, 25x38 cm, 1959
4 Cartier-Bresson: Építkezés Kínában, riportfotó

3

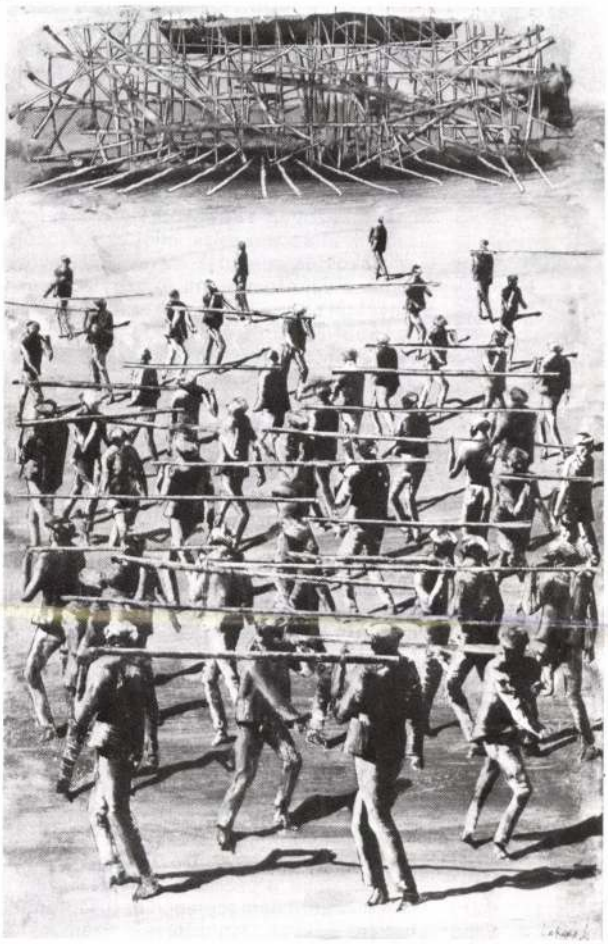

4

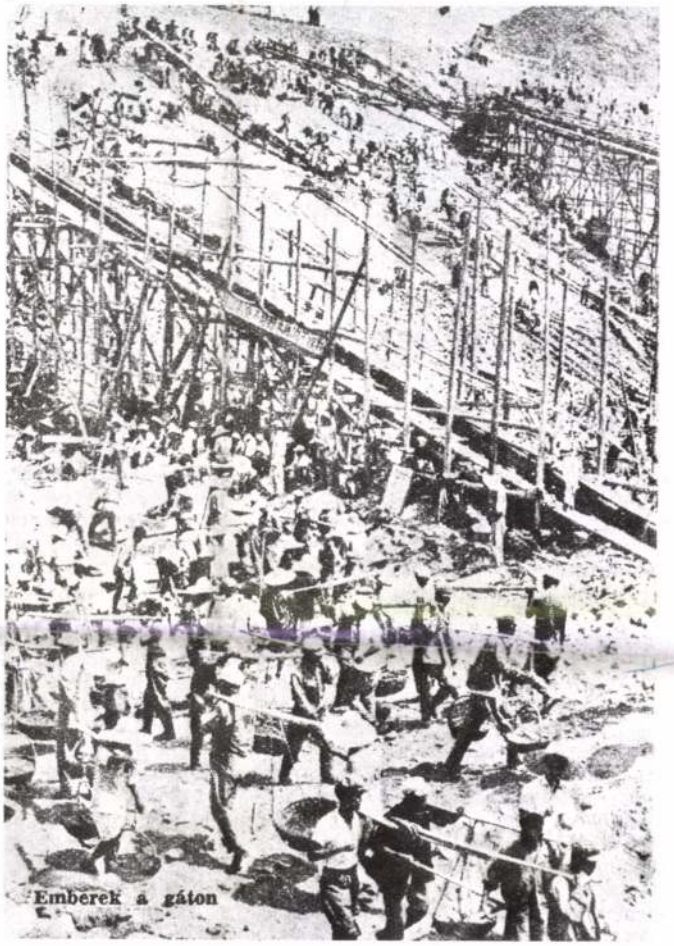

randt önarcképeinek, a bal felső sarokban pedig egy Saskia-kép részletének a másolata látható. Valószínű azonban, hogy a hangsúly nem egy-egy Rembrandt-mű pontos megidézésén van: sokszorosított fotóreprodukció az ábrázolás közvetlen tárgya, s a kiindulópontot képező dokumentumokat Lakner szabadon kezeli. A reprodukciókról átvett motívumok a modellálásához radírgumit használ, olykor elmosódottan, erősen elkenve másolja át őket, lemaradnak egyes részletek, illetve a festő egyéni elképzelése szerint kiegészülnek. A kép fennmaradó felületét mechanikus lenyomatok, spachtlihúzások és festékcsurgatások töltik ki. Az „önarcképekkel" azonos sűrűségű, súlyú, anyagú középső sáv egy percig sem érdektelenebb, mint a kép figurális részei, sőt a hatalmas átkötözött csomagot idéző textillenyomat különösen kiemelt része a műnek. Mintha egy újabb, ötödik Rembrandt-portrét takarna – az igazit. A megfestett arcképek pedig kísérletek (tanulmányok, I. cím) a példakép felidézésére vagy szellemének megismerésére – nem művei reprodukálásával, hanem átértelmezésével a hozzá való személyes közelkerüléssel. Mintha ennek érdekében viaskodna a művész az anyaggal és a rendelkezésre álló tárgyi dokumentumokkal. Erre utal a betűsablonnal írt nagyon tárgyilagos, szűkszavú, de misztikus kérdés is: „Hol a fény?" A válasz talán a kép centrumában van elrejtve, megközelíthetetlenül.

Méhes egy évvel későbbi, pályája indulását jelentő *Lacházai emlék* és *Palánk* című montázsain viszont egyértelműen a mechanikus leképezés lehetőségeivel és határaival kísérletezik, aminek végeredménye hasonlóan bizonytalan és véletlenektől vezérelt mint a fényképezésé. Ezek az eljárások azonban, amelyeket a *Kacatleltár* című főiskolai képén is alkalmazott már, nem teljesen gépiesek, így lehetősége van a művésznek arra, hogy beavatkozzon a lenyomat végkimenetelébe. A Max Ernst által népszerűsített technikák, a frottázs és a decalcomanie (vagy cuppantás, amit Csernus terjesztett el Magyarországon) mellett Méhes új eljárást is felfedezett, a monopoltípiát. Ez utóbbinak a radír a kiindulóanyaga, amelybe a művész különböző tárgyakat présel, majd a negatív formába festéket tölt, és átnyomja a képfelületre. Ezekhez a mechanikus jellegű fogásokhoz társulnak a Lacházai emlék és a Palánk című kép fotómásolatai, amelyek – szemben Laknerrel, aki mintegy naturalizálja a gépi reprodukciót – a szitanyomat eljárás effektusait kívánják felidézni, de kézzel és ecsettel. A faktúrát megmozgató szürrealista le-

5

nyomatokhoz hasonlóan, a fotók szinte hiperrealista pontosságú kézi reprodukálása a mechanikus áttétel illúzióját kelti. Ezek az elemek az alapréteg Laknernél is látott széles ecsethúzásainak, lendületes, kalliagrafikus vonalainak személyes motívumait a kontraszt folytán még személyesebbé teszik. A fotók felhasználásának jellegében azonban különbség van a két Méhes-mű között. A Lacházai emléken az applikált „fényképek" kapcsolata személyes asszociációra inspirál, valami „képen túli" történet eseményeit jelzi, és ezt sugallja a cím is. A Palánkon viszont az ábrázolt személy lényegtelen, a megjelenített fotók csupán tárgyak, egy álkollázs ugyanolyan értékű és funkciójú materiális elemei, mint a kép többi mechanikusan rögzített részlete.

A kollázs technikájában – a montázs tematikus ütköztetésével szemben – a hangsúly a különböző anyagi minőségű elemek kontrasztján van. A fényképnek kommunikációs eszközt megtestesítő tárgyként való felhasználásakor azonban a fényképroncsolás különféle módjaiban (átrajzolás, átragasztás, szakítás, vágás) igen gyakran a művészi gesztus dominál. Rauschenbergnél vagy a francia „nouveau réalisme" csoport tagjainál a fotó gépi úton létrejövő mechanikus eljárást képvisel a képzőművészet individuális, manuális tevékenységével szemben. Nálunk elég ritka ez a kötetlen médiumértelmezés a hatvanas években, a festészet műfajhatárainak ily módon való felszabadítását leginkább talán Altorjai Sándor kísérelte meg Rauschenberg és Spoerri módszereit idéző technikai eljárásokkal. Elterjedtebb ennél a Larry Rivers-féle megoldás, amit Lakner hatvanas évek közepétől készített művei és Méhes pop artos pályakezdése mellett, *Tót Endre* korai festményei jeleznek. A mechanikus lenyomat és a szabad festői gesztus kontrasztja itt műfajilag homogén közegben jelenik meg, ahol a különféle nyomdai reprodukciók és folyóirat-illusztrációk ezekkel egyenrangú, hasonló szerepű egyezményes jelekkel és vizuális patronokkal (sablonbetűk, geometriai jelölések stb.) társulnak.

Ennek az útnak a továbbfejlesztéseként készít a későbbiekben mind Lakner, mind Méhes direkt fotómásolatokat, de eltérő alapállásból. Lakner pop art jellegű „individuális naturalizmussal" növel monumentálissá hétköznapi tárgyakat és kimerevített gesztusokat: a fénykép mellett égett papírt, kézírásos szöveget vagy testrészeket; Méhes viszont hiperrealista műveket alkot, mintegy előkészítéseként a közvetlen testlenyomatoknak. Lakner fényképmásolatai bár technikailag többé-kevésbé fotónaturalista művek, nem hiperrealista alkotások: egy általános használati tárgy (a fénykép) monumentálissá nagyításáról van itt szó, a részleteknek a kordába fogott gesztusfestészet technikájával való végigtapogatásáról. Szemben a külföldi pop művekkel, az ábrázolás narratív jellege minden esetben lényeges. A személyes vonatkozásokat és a témában rejlő asszociatív információt nem lehet elhanyagolni.

Lakner már indulása idején létrehozott néhány, még Csernus számára is meghökkentő fotómásolatot: 1959-ben az *Építőket* (egy Cartier-Bresson-felvétel után), 1960-ban pedig a *Varrólányokat* és az *Egy ócskás láda belseje* című képet (a Magnum folyóirat, illetve egy amerikai fotós szaklap illusztrációja alapján). E művek a lírai naturalizmussal szembeni oppozícióként születtek meg, a naturalizmus mint stílus szó szerinti értelmezéseként. A látszólag száraz előadásmód a tárgyak gondos és szeretetteljes ábrázolását rejti magában, a túlzott műgond folytán azonban, amivel Lakner ezeket a banális témájú képeket festi, a természetelvűség iróniába csap át, sőt irreális jellegűvé válik. A fotón – jellegéből adódóan – elfogadható komponálatlan zsúfoltság és rendezetlenség a festményeken „festőietlennek" hat. Ahol viszont Lakner beavatkozik a kompozícióba és formát ad a tömegjeleneteknek, fokozottan az ironikus hangnem felé csúszik el az ábrázolás, mint az *Építőkön* az alakok és gerendák merev, így nevetségessé váló formaritmusa vagy a Varrólányokon az arcok groteszk naturalizmusa.

1968–70 körül, a montázs jellegű művek után, Lakner ismét visszatér ehhez a fajta naturalizmushoz, de már egyértelműen pop artos összefüggésben. A személyiség kinyilvánításának hasonló módját választja: visszahúzódik az alkotás aktusa mögé (*Mosoly*, 1968; *Rózsák*, 1969). 1971-ben készül a *Doszvidányija*, egy katonai csoportkép óriás méretű felnagyítása. Ha az ábrázolásból nem derülne ki, a kép alsó szélén lévő cirillbetűs szöveg utal a konkrét témára: „Fénykép a szovjet hadsereg megalakulásának idejéből." Látszólag a hűvös objektivitás útját választja Lakner, a legapróbb részletekig hűen felnagyít és lefest egy számára talán közömbös témájú fényképet. Nem egy témát örökít meg, hanem hangsúlyozottan egy tárgyat, egy régi fényképet, ami – annak ellenére, hogy a fotó kivágása egybeesik a festmény széleivel – azonnal szembetűnő. Az eredeti fénykép motívumaként érzékelt nyomtatott szöveg, az 1919-es évszám, a kézírásos „Doszvidányija" felirat, valamint a pecsét a „45–7.1" számsorral viszont nem szerepelt az újságfotón, hanem Lakner „hamisítása". Számunkra azonban a fotó elemeként jelenik meg, s új összefüggésbe helyezi azt: egy valós dokumentum költött utóéletét, képzeletbeli történelmi transzformációját képviseli. Ugyanakkor maga a jelenet, a csoportkép elmosódott, néhol szándékosan elnagyolt, kétoldalt pedig az akciófestészet gesztusaira emlékeztető elkenődések és elcsurgatott festékcsíkok láthatók, amelyek az eredeti fotóhoz képest szintén külső beavatkozások. Ez a korábbi műveket idéző megoldás jellemzi Lakner ekkoriban készült többi alkotását is *(Csontok, Füst)*: nincs szándékában teljes mértékben elidegeníteni a felnagyított tárgyat, otthagyja rajta saját keze nyomát, és a látszólag mechanikus eljárást mindvégig intellektuális kontroll alatt tartja.

Valamennyi eddigi példán megtaláljuk a kép egyik alkotóelemeként jelenlévő fényképnek és az azt individuális szférába vonó képzőművészeti gesztusnak a kont-

5 Lakner László: Doszvidányija, olaj, vászon, 1971
6 Méhes László: Palánk, olaj, vászon, 60x80 cm, 1967
7 Méhes László: Langyos víz I. olaj, farost lemez, 60x80 cm, 1970
(fotók Kovács F.)

rasztját. Bár e művek megtartják a kép anyagi és szellemi egységét, éltető elemük a mechanikus és artisztikus közeg ütközése és az ebből fakadó emocionális feszültség – még Lakner utóbbi tárgyreprodukcióiban is. Egyrészt tehát montázsoknak, másrészt „pszeudókollázsoknak" tekinthetők, ahol a fotó mint idegen virtuális elem – a többi lenyomatszerű technikai fogással együtt – nemcsak a tényközlés személytelenségét hordozza, hanem vizuálisan is felerősíti a művész személyes jellegű gesztusait.

Méhes hiperrealista képein ugyancsak a mechanikus leképezés, a reprodukció és a személyes kézjegy viszonyáról van szó. A különbség az eddig tárgyalt pop art jellegű kollázsokkal szemben az, hogy a hiperrealizmusban hangsúlyosan a tárgyak képéről, a „képmásról" kapunk információt a szinte anyagtalan vizualitás szférájában. A fotó a leképezés (képmás) és a kommunikáció modelljeként jelenik meg, Méhes szavaival, a festészet „meditációs objektumává" válik. Első fotónaturalista művén, a *Hétköznap*on (1969) a fényképkivágás lehatárolja és kiemeli a valóság egy szegmentumát, de olyan strukturális összefüggésben láttatja a jelenetet, mely hangsúlyozza a két szereplő összezártságát és közönyét. A művész, a harmadik szereplő, azért kerülhet szinte már intim közelségbe velük, mert nem a valósággal, hanem a fényképpel van dolga. A *Langyos víz* sorozat is úgy tekinti az alapanyagként kezelt fotót, mint a valóság dokumentumát. Maga a jelenet festői szempontból érdektelen, sőt hibás képkivágásával igazi amatőr fényképtéma. A kompozíció fotós szempontból esetleges tehát, s Méhes igyekszik is elkerülni a komponálás minden látszatát. Az antinaturális effektusok (egységes színtónus, irreális zöld és piros szemüveg a sorozat egyik darabján) viszont azt hangsúlyozzák, hogy átfestett képet látunk. A művész nem tudott ellenállni a kísértésnek, hogy direktebben, közvetlenül láthatóbban be ne avatkozzék a képbe, ami az egyébként is ironikussá váló témának még groteszkebb hangvételt ad.

A hiperrealista képfelület úgy működik, mint egy háló vagy szűrő a valóság és a néző közt. Ha az ember egy fotót vagy a tévé képernyőjét nézi, a látványt azonosítja a mögötte lévő valósággal; a képfelület olyan, mint egy ablak, ritkán ötlik szembe, hogy amit nézünk, az síkban van. Egy hiperrealista mű első megpillantásakor is az előbbiekhez hasonlóan, „fotó vagy valóság" ambivalenciája között tévelygünk, a fénykép felnagyított megfestésének különféle manipulációi azonban elkerülhetetlenül szétrobbantják ezt az ambivalenciát. A fotó megjelenítésében rejlő metonimikus szándék azonban nem elsősorban az ábrázolt valóságszegmentumra, nem is a fényképre vonatkozik, hanem a valóság értelmezésével van összefüggésben. „A valóságban gyakran látott, fotóról jól ismert képekről van szó – írja Méhes az Iparterv-kiállítás katalógusában. – Szinte észre sem vesszük, és főként nem nyűgöz le. Hirtelen más környezetbe kerül, egy ideig úgy látjuk, oly tisztán, mint aki ma látja először. Az újszülött szemével. Kiszabadítva a környezetből, esetleg felnagyítva, soha meg nem figyelt részletek bűvölnek el. Az első ocsúdás után rögtön felvetődik, hogy ez tulajdonképpen kézzel készült. Míg mechanikusan szinte pillanatok alatt elkészült volna, így fáradságos emberi munka rejlik mögötte. Megrázó, elgondolkoztató, s megmozgat bennünk újabb tartományokat."

A képeknek közvetlen valóságként való felidézésével az eredeti helyzet teljes precizitású illúziója adható. Ez az illúzió azonban nem más, mint a kép és a valóság konfliktusának kiélezése. A jelenségekről csak képeket, illetve emlékképeket őrzünk, amelyek a múltat elhomályosítják. Méhes, hasonló szellemi alapállásból, mint ahogy Lakner, a Rembrant-művek reprodukcióihoz fordult, nem az eredeti jelenséggel akar valamit kezdeni, hanem a megszürkült, értelmi vonatkozásban elhomályosult képet kívánja az értelmezett valósághoz közelíteni. A létrehozott mű, a fényképpel szemben, így nem gépiesen rögzített másolat, hanem – a manuális reprodukálást vezérlő belső biológiai mechanizmus révén – személyiséghordozó lenyomat lesz. Ilyen értelemben reálisabb ábrázolás jön létre, mint az eredeti fotó. Ez az 1975 utáni közvetlen testlenyomatok szellemi indítéka is.

Tóth Ferenc

6

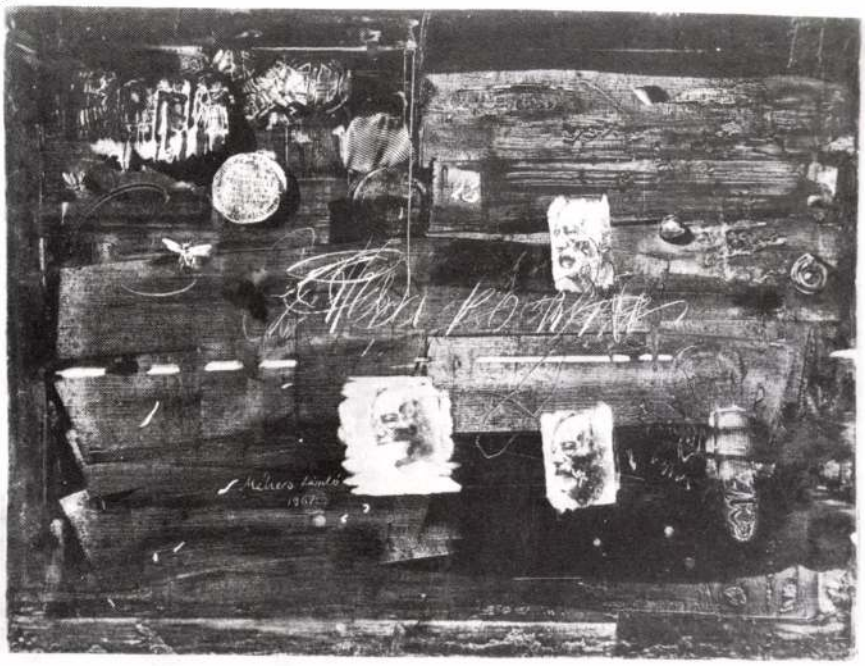

7

Dési Huber István levelei Detre Lorándnak

Detre Loránd festőművész 1903-ban született Budapesten. A Képzőművészeti Főiskolán Vaszary János tanítványa volt. Barátsága Dési Huber Istvánnal a 30-as évek közepén kezdődött, a budakeszi tüdőszanatóriumban ismerkedtek meg, ahol mindketten hosszabb időt töltöttek, gyógyulást remélve. Egy ideig szobatársak is voltak. A két festő találkozása barátsággá fejlődött, kapcsolatuk – levelezés formájában – Dési Huber haláláig fennmaradt.

Detre Loránd a 40-es évek elején kivándorolt, előbb Svájcban élt – ebben az időben íródtak az alább közölt levelek –, majd átköltözött az Egyesült Államokba. 1967-ben hazalátogatott, kiállítása volt a Kulturális Kapcsolatok Intézetében, a Dorottya utcában, 1982-ben pedig részt vett a Tisztelet a szülőföldnek című műcsarnoki kiállításon is. Dési Huber hozzá írt leveleinek fotókópiáját itthonjártakor ajándékozta Dési Huber Istvánnénak, akinek szíves hozzájárulásával közöljük most őket.

(1941. VI. 1.)

Kedves Detre, nálunk úgy látom törvényszerűen egy félév kell egy levél megírásához. A mai dinamikus világban elég sok s már ez is mutatja, milyen korszerűtlen emberek vagyunk mind a ketten. Pedig annyi jó szándék élt bennem és úgy elhatároztam, hogy azonnal válaszolok a leveledre, mikor megjött. S talán meg is válaszoltam volna, ha néhány dolog közbe nem furakodik. 1. egy kiállítást, amit öten tartottunk az Ernst Múzeumban még márciusban s amire még visszatérek. 2. a balkáni háború, ami persze egy csomó izgalmat jelentett. 3. mindaz, ami az ilyen eseményekkel jár, vagyis bizonyos közöny saját dolgaink iránt: mit írjak és minek, miért? Bizonyára jól ismered ezt a lelkiállapotot. Azóta mindez a múlté, az ember mindent megszokik s én ismét festek, különféle esztétikai problémán rágódok, mintha ez lenne a legtermészetesebb.

A kiállításon a következők vettek részt, festők: Barcsay, Dési Huber, Domanovszky, Gadányi, szobrász: Ferenczy Béni. Maga a kiállítás s ezt túlzás és részrehajlás nélkül mondhatom, esemény volt. Az első nap kb. 1000 látogató volt, ami igen nagy szó. A hivatalos körök tetszését persze nem nyertük meg. A megnyitón ott volt mindenki, aki számít, sőt, már előbb is kint jártak, hümmögtek, igen-igen, hisz nem mondom, de hol a korszerűség!, a közérthetőség! és így tovább. Gerevich meg egyenesen kijelentette, ha ilyen a modern magyar művészet, úgy kétségbe kell essen hazája sorsán. Ugyanígy voltunk a kritikákkal is, dicsértek, szidtak, átkoztak, felmagasztaltak, ki-ki ízlése, tudása és pártállása szerint.[1] Az anyag jó volt, legtisztábban Kállai írta meg, miről is van szó a művekben, ha lehet, megszerzem azt a kritikát és mellékelem.[2] Elküldöm egyébként Lyka bácsi előszavát is, amit a katalógusba írt s ami szintén kiváló szép kis írás. Eladni ott nem sokat adtunk el, helyesebben Domanovszkytól és én tőlem vettek egy-egy kisebb dolgot, az enyémet egy műgyűjtő vette meg s a Szépművészeti Múzeumnak ajándékozta. De utána mindannyiunknak sikerült párat elhelyezni, úgy hogy végső fokon az anyagiak is elég jól ütöttek ki.

Maga a bemutatott anyag nagyon egységes volt, pedig a körön belül mindegyik ember élesen különvált, más egyéniség. De egy bizonyos zordság, a tetszetősség teljes mellőzése, a sötét, mély színek kedvelése s egy sokak szerint önkényes formaalakítás összefogta őket. A magyar festészet, akárcsak a költészet, erősen, sőt elsősorban lírai természetű s ez itt is kiütközött s úgy látszik a borulátás (erre magyarították a pesszimizmust) is eredendő tulajdonságaink közé tartozik. Hogy ez mennyire így van, azt nagyon jól megfigyelhettem az egyik este. Valamelyik barátomnál többen verődtünk össze, főleg költők, festő csak magam voltam s még egy színpadi rendező.[3] Úgy éjfél körül az egyik fiú régi, majd új verseket szedett le a könyvespolcról és csöndesen recitálni kezdte őket, a társaság folyton újabb neveket, verseket dobott közbe, hol az egyik, hol a másik vette át a szót, és egymás után hangzottak fel Vörösmarty, Berzsenyi, Kölcsey majd Juhász Gy., József Attila, Arany, Kosztolányi – milyen különös, csak most tűnik fel, ahogy leírom, hogy Petőfit, Adyt kihagytuk, pedig mind nagyon szeretjük őket, különös. Mondom, egymás után hangzottak el a versek s egy csodálatos mély tűzű tragikus érzés ömlött el rajtunk. Komor ragyogás, zord villogások közt, mennyi vágy a tisztaság, az emberibb élet, a melegség után és mennyi melankólia. Soha sem éreztem így, ennyire tisztán, hogy mi, ennek a generációnak a festői is ezt az utat járjuk s ezt a dalt énekeljük. Bizonyára igazuk van azoknak, akik elégedetlenek velünk, a hangunk még nem elég tiszta és mélyen alattuk állunk ezeknek a remek költőknek (milyen kár, hogy a nyelvünk árvasága magányra kárhoztatja őket, Európa úgyszólván semmit se tud róluk, pedig legjobb költői közé tartoznak), de ezt magunk is tudjuk s minden erőfeszítésünk arra irányul, hogy továbbfejlesszük a dolgokat.

Ferenczy Béni külön hang volt közöttünk, bár ugyanakkor sok szál fűzi hozzánk. Egy kicsit külön áll ő az egész magyar szobrászatban. Ha azt mondom, hogy ő a legnyugatosabb köztük, ezzel nem jellemeztem eléggé, mert sok michelangelesk, vagyis olaszos (...) Közelebbről Maillol, távolabb Michelangelo s egész mélyen messze messze a közös alap, melyből mind a hárman kinőttek: a görögök. Ezek után a felületes szemlélő könnyen eklektikusnak bélyegezné – meg is teszik sokan –, de nem az, sőt igen erős, tiszta egyéniség. Remek rajzoló, kitűnő akvarelleket csinál, ilyenkor egész festőivé válik, ebben is hasonlít a jó francia szobrászokhoz. Nehány kivételesen szép kis plasztikát állított ki: lépő leány, Atalanta, játszó fiú, Bajadér, (ez voltaképpen egy kitűnő akt). Külön hely illeti meg a plakettjeit, ebben is a Bartók plakettet. –

Azt hiszem, elég részletesen beszámoltam magunkról.

Pár nappal később.

A levelet kint írtam Csabán, ahol az ünnepet töltöttük mert 1940. VIII. 1. óta pesti lakosok lettünk, de nem volt nálam a leveled, nem emlékszem rá, miket írtál magadról s azért folytatom csak most az írást (néhány nap nálunk igazán mit se számít) – Előkerestem és elolvastam, amit februárban írtál (tehát csak 4 hónap s nem fél évre válaszolok!), rovás 1) úgy látom, te megint túlkritizálod a dolgaidat. Ezóta talán meg is volt már a bázeli kiállítás; de mégse – gondolom, hisz Ilse,[4] akivel olykor találkozni szoktam, említette volna (E. Iván[5] angyalbőrben van). Szóval jó lenne látni a dolgaidat, vagy egy kívülálló véleményét hallani. Bizonyára dolgozol és jól dolgozol. Mennyi mindenről kellene beszélni még, de a papír végére jár s ha nem fejezem be, még itt éri a félév.

Nyáron le szeretnék menni néhány hétre Erdélybe, egyelőre belekezdtem nehány nagyobb képbe s azokat nyúzom. Hogy vagytok? Én elég sokat köhögök, de az állapotom nem rosszabbodott s ez a fő. A feleségemmel együtt sokszor üdvözlünk

[1942 tavasza]

Kedves Detre, szó, ami szó rámpirítottál. Pedig olyan szépen elgondoltam karácsony táján, mikor első leveledet megkaptam, no most megtöröm a jeget és azonnal válaszolni fogok. Aztán a jó ég tudja, hogy elmaradt az egész. Míg végre most megjött a második leveled s erre már csakugyan elszégyelltem magam, de azért így is eltelt nyolc nap, amíg hozzáfogtam az íráshoz.

Nemrég, a hét elején együtt voltunk valahol társaságban Engel Ivánékkal, Ilse nagyon érdeklődött hogylétetek iránt. Mint mondta, már a nővérétől is kérdezte, mi van Veletek, hogy úgy elhallgattatok. Prittyék is jól vannak, olykor össze-összejövünk. Eszter

LAKNER László

Budapesti mütermek-Die Ateliers in Budapest-Les ateliers de Budapest-The Studios of Budapest. Ed. István Hajdu. Paris : Editions Enrico Navarra, 1990 19.p. ill.
ISBN 9 782908 072006

Kvt. ltsz. 22.297

Lakner László

fotóművész

Repro: Stúdium, cenzúrazáj. 1973

Budapest
1980 2. 11

Nagy Vidi fő
gépe

LAKNER László

BÁNYAI Györgyi: Szocreálos fügefalevél [beszélgetés Mészáros Géza festővel] = Kurir, II.évf.209.sz. 1991. aug. 1. 10. p.
ill.

Bernáth Aurél Munkásállam c. falfestményének születéséről mesél mint az egyik résztvevő a kivtelezésben

Lakner László festő- és grafikusművész

A budapesti Történeti Múzeum kiscelli részlegében megnyílt új állandó kiállításon külön fejezet foglalkozik Mondok Béla, Lakner László műépítészével.

Lasonci Miklós: Képzőművészetünk múltja és jelene a Kiscelli múzeumban.
Népújság (Heves), 1983. okt. 29. 6. old.

Lakner László festő- és grafikusművész

a Budapesti Történeti Múzeum Miscellt szalonjában új, állandó kiállítás nyílt. E kiállítás jelzi a mai magyar művészet irányait és tendenciáit.-
Külön fejezet foglalkozik Barcsay, Kondor Béla, Lakner László, Csiszár Lili műveivel.

L.M. Gránátunk ünnepe.
Kisalföld, 1983. okt. 29. 8. old.

Laknor László festő- és grafikusművész

a Magyar Nemzeti Galériában kiállítás nyílt meg „Válogatás 3 év szerzeményeiből" címmel. A Galéria tudatos vásárlási programja már az ily korszerű anyagot gyűjti. Nagyon helyesen gondolunk a múltra, az előzőket követő nemzedékek kivétel nélkül szerepelnek ott, a középnemzedék köréből: üdvös Laknor László és Gomus Tibor szemléletén kívülálló élő festőink is ott-szórgos gyűjteményünket gyarapítják új munkáikkal.

Losonci Miklós: Nemzedékek találkozása.
Test Magyar Hírlap, 1984. febr. 8.

Lakner László, szobrászművész

1983.-ban, 31 millió forintot költött a fővárosi szobrokra és emlékművekre, a tan. Tanács végrehajtó bizottsága erről illetezett. – Ez évben várható Lakner László „Rózsa" c. nagyméretű alkotásának felállítása a XX. kerületben. A kőbányai szobrászműtőben már az utolsó simításokat végzik a műveken. /emlitve/.

TV-Híradó

1984. I. 18. TV 1. 19.30 /Sz. Kiss Zsuzsa/.

Lakner László

Assay Judit: Keretben, kereten kívül
Beszélgetés Tóth Irmával

Művészet, 1983. november

Lakner László, festő

L: Keserű Ilona

Vadas József: Hullámzás

13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. jan. 20. XXVIII/3

Lakner László festőművész

Liska Lajos: Áthatások
Beszélgetés Schmal Károllyal

Művészet, 1982. április

Lakner László festőművész

P. Szabó Ernő: Illusztrációsok - feloldás nélkül?

Művészet, 1982. október

Lakner László festőművész

Nagy Zoltán: Nemzeti tárlatok – a közelmultban és ma

Művészet, 1982. augusztus

Lakner László festőművész

Szurovi Pál: Dynyertesek

Művészet, 1982. november

Lakner László festőművész

Meszhárd László: Az oltfelejtett stafétaj

Művészet, 1983. Május

Lakner László festőművész

Róska Lajos: Tárgyak díszben

Művészet, 1983. június

Lakner László

Járfás Péter: Arany- és fény-képek

Művészet, 1958. december

Lakner László

Gyatoai Ágnes: A föld mellett

Kőrösvend, 1983 december

Lakner László

kiállítá szkopfkirávrott

Meger Marcel 1984. II. 7.

LAKNER László festő

Kossuth-díj 1998.

gbiztosabb hátteret nem a már meglévő
k jelentették, hanem gazdag családi
űemléki búvárlatoknak élő hagyományai
859-ben kezdett fényképezni egy bártfai
expedícióval és hordozható fotográfiai
gon elsőként - a Magas Tátrában
alapított Eperjesen, majd 1878-ban
val felszerelt fénynyondáját, megoldva
rosításának a problémáját. 1914-ig , alig
vagy építészeti kiadvány, amelynek
Korának jellegzetes középpolgáraként
vállalkozásait folyamatosan gyarapította.

László Lakner. [Lakner László.] [Ausstellungen.] Berlin, Galerie Georg Nothelfer, [1985.] - Berlin, Riehmers Hofgarten, [1985.] [Org.: Berlin.] Galerie Georg Nothelfer. [Katalog. Einl.]: Roland H. Wiegenstein, Manfred de la Motte. Berlin 1985, Galerie Georg Nothelfer. 57, [4] l., illusztr.

B 1

28. 1988.

2504.

Zsupos Zoltán
Dél-Gömöri gyüjtögető gazdálkodás. De
recen 1987, KLTE Népr.Int. /Folklór és
nográfia 29./
Ism.: Kotics József. = Demos. 28. 198
1. 50.

ás történe-
Népr. Int.

8. 1988. 1.

2505.

Zsupos Zoltán
Esztár néprajza. Debrecen 1987, KLTE
Népr. Int. /Folklór és etnográfia 30./
Ism.: Kotics József. = Demos. 28. 198
1. 42-43.

emporary
dinamika s

culture
1. B 1

Magyar szerző

2506.+

[Evszev'ev, Timofej Evszev'evics] Jevse
jev, Timofej
Ethnographische Sammlungen über die
Tscheremissen. -Cseremisz néprajzi gyü
mények.] - Lehtinen Ildikó: Timofej Jev
jev - der grosse tscheremissische Samm
(Übers.: Gabriele Schrey-Vasara.) Hels
1985, Suom.-ugril. Seura. 138 l., illus
/Suomalais-ugrilaisen Seuran kansatie-
teellisiä julkaisuja. Travaux ethnogra
ques de la Société Finno-ougrienne 13.

sans
Transylva-
és mellék-
n.] En col-
1987, [La-
le]. 110 l.
lkaniques
B 785

A festészet szabadságát keresve

Esseni beszélgetés Lakner Lászlóval

A mesterének, Bernáthnak festői világát meghaladva-megtartó szürrealizmus, Csernus-barátság, Egy szoba múltja, Hommage à Louise Nevelson, korszerű figuralitás és avant-gard-magatartás, Danae, kollázsok, politikus festmények, pop art, Iparterv, plakátok, Makovecz-barátság, közös munkák, Az én Lukács György könyvem, Rembrandt-tanulmányok, fotorealizmus, elvitathatatlan hatás a 70-es években induló fiatal művészek jelentős részére: hirtelenjében ennyi jut eszembe, ha a jelenleg Nyugat-Berlinben és Essenben élő és dolgozó, ötvenedik évét éppen betöltő Lakner Lászlóra gondolok. Ismereteink művészetéről, tevékenységéről tulajdonképpen csak a múltra, a 60-as, 70-es évekre vonatkoznak. Újabb festészeti eredményeiről csak a Tisztelet a szülőföldnek című kiállításon bemutatott nagyméretű képe hozott hírt.

Egy Lakner munkásságát földolgozó monográfia hozzájárulhatna ahhoz, hogy ne csak a Magyarországra szorítkozó, hanem az életmű immár jelentős részét képező külföldi évek termését is magában foglaló, új, módosított képet alkothassunk művészetéről. Beszélgetésünk – amelyet Lakner László esseni műtermében folytattunk – talán kezdeményezője lehet egy ilyen hézagpótló munkának.

– 1974 óta él Nyugat-Berlinben. Megérte ez a választás akár művészeti, akár egzisztenciális szempontból?

– Nehéz válaszolni efféle kérdésekre. Egy sóhajtás lenne a legjobb válasz – kár, hogy annak érzékeltetésére hiányzik az írásjel. Hogy csináljon mérleget, hogy ítéljen az, aki nyakig benne van valamiben, arról, amiben nyakig benne van, amit nem befolyásolhat többé? Egyet mindenesetre korrigálnék: nem választottam, hanem követtem sorsomat. Otthoni életemben 1972–73-ban súlyos krízis állott be, mind a magánéletemben, mind a művészegzisztenciámban; a nyugati világból ugyanakkor ösztöndíjak és kiállítási meghívások egész sora érkezett. A diszkrepancia éles volt, a mérleg abba az irányba billent, ahol a munkám már ekkor elismerésre talált. Gondolja csak meg: harmincnyolc éves voltam akkor, és otthon még mindig a gyanakvás légköre vette körül munkámat. Más volt a helyzet akkor, mint manapság, 1986-ban.

– Úgy gondolom, hogy nem romantikus hajlandóságok vezették, mikor kijött. Racionális döntés eredményeként él Nyugat-Berlinben. Mi kerül a döntésnél a mérleg egyik serpenyőjébe, és mi a másikba?

– Hogy nem romantikus hajlandóság? Hát dehogynem. Minden emigránst romantikus hajlandóság vezet. Ebben nem különbözik egymástól Picasso vagy egy vasúti munkás. Mindegyik reménykedik abban, hogy valami jobbra fordul – és ez a remény már romantika. Persze racionális érvek is szerepet játszanak, de a racionális érvek legracionálisabbja is álmokból táplálkozik. Az események összejátszása itteni életem elején talán annyiban volt rendkívüli, hogy az egyéves berlini ösztöndíjas időmben csinálhattam meg Aachenben, a Ludwig Múzeumban első németországi egyéni kiállításomat. Ez a kiállítás 1975-ben továbbvándorolt Lübeckbe, az Overbeck-Gesellschaftba, majd a nyugat-berlini Kunstvereinban is bemutatták. Már egy Németországban festett képválogatásból volt 1976-ban a kasseli Kunstvereinben egyéni kiállításom, amelynek anyaga – hat nagyobb méretű kép – még ugyanazon évben a velencei biennálé internacionális pavilonjában, a Giudeccán volt bemutatva. Nem sokkal később meghívtak a kasseli Dokumentára, egyszerre három kiállítási részlegbe is. A könyv mint tárgy, mint önálló művészeti műfaj, akkor vált ismertté: ez 1977-ben volt.

– Mi volt az első művészeti kapcsolata Németországgal?

– 1968-ban kezdődött. Az esseni Folkwang Múzeumtól kaptam egy utazási ösztöndíjat, egy, a múzeumban rendezett magyar festészeti kiállítást követőleg. 1970-ben Dr. Vogt, az esseni múzeum igazgatója és akkori helyettese, Dieter Honisch Pesten jártak és megvették

Viola József

Nyelvescsók

mielőtt először csókolództunk
te az ablak és az ebédlőasz-
tal közt ténferegtél majd megálltál
az egyik szék mögött én az író-
asztalnak támaszkodtam fenékkel
és amolyan „jobb híján nincs más" szö-
veggel tessékeltük odább az i-
dőt éreztem hogy itt az alkalom
most kell megcsókolni téged mert a-
karod ez sírt le rólad (s marha let-
tem volna ha kihagyom a ziccert)
odalódultam hát hozzád és azt
mondtam váratlanul „Engedd meg hogy
megcsókoljalak!" s a szájam máris
a szádra tapadt (megengedted vol-
na kérés nélkül is de a két moz-
zanat közti távolságot jobb ha
áthidalja az ember valami-
vel) a szájam a szádhoz ért s a rajta
sütő kis bioáram hatásá-
ra újra meg újra szájon csókol-
talak és akkor egyszerre szétfes-
lett az ajkad és mint táguló ne-
miszervből a tüzes csikló a nyel-
ved becsúszott a számba (anélkül
hogy zörgetnie kellett volna) s én li-
hegve szoptam eszegettem nem so-
kon múlt hogy le nem nyeltem mert egyszer
amikor megszívtam oly engedel-
mesen siklott tövestül befele hogy
elérte tán a gégefőmet
is nem is csókolódzás volt hanem
párzás szájon keresztül erőszá-
kolt eszeveszett egyesülés (s ben-
nem úgy nőtt felfele a kéj mint fel-
gyorsított filmen a növény) hátra
is dőltem rá az ebédlőasztal-
ra hogy a megdőlés folytán rám fe-
küdj (akkorra már a karod a nya-
kam köré tetettem hogy jó szoros
legyen a testi érintkezés) s míg
nyeldekeltem „Szeretlek!" lihegtem
a füledbe ahányszor két fulla-
dásig hosszú csók között egy-egy lé-
legzetvételre felbukkantam a
hullámzó (s tajtékzó) gyönyörből mint
az úszó aki kiszabott idő-
közökben beleszippant a leve-
gőbe és megint a vízbe hasít-
ja már-már folyékony arcát

hány szájban kellett megfürösztened
a nyelved hogy így érts a csókhoz vagy
volt aki megtanított hogyan ér-
demes csókolódzni vagy csak egysze-
rűen arról van szó hogy „a gyakor-
lat teszi a mestert" mit bánom én
csak visszajönnél és csapra vernéd
a szájad még halálnak is szép len-
ne pazarolt nyáladba fulladni

Barrikád című képemet a múzeum számára. 1973-ban annyira összetorlódtak a külföldi meghívások, hogy például a grazi múzeum meghívását le kellett mondanom. Annak idején levélben kértem Skreiner urat, a grazi igazgatót, hogy helyettem Pauer Gyula vehesse igénybe az ösztöndíjat. Skreiner elfogadta javaslatomat. Csak azért említem meg, mert kollégáktól hallom, hogy Skreiner azóta is fontos szerepet visz a magyar képzőművészet külföldi megismertetésében.

– *Nyugati mércékhez akarta mérni magát. Nem játszott szerepet abban, hogy annak idején elfogadta az ösztöndíjat, az is, hogy meg akarta magát mutatni a nagyvilág előtt?*

– De, természetesen minden művész számára igen fontos hajtóerő ez. De a berlini ösztöndíj elnyerése ezt a bemutatkozási lehetőséget nem foglalta magában. Én tökéletesen ismeretlenül, azaz baráti és szakmai kapcsolatok, német nyelvtudás nélkül érkeztem Berlinbe, és az, hogy munkáimmal „a világ elé léphetek", csak álom volt, a realizálásáról halvány sejtelmem sem volt. Festeni, dolgozni akartam, és ezt minden késlekedés nélkül meg is kezdtem. Amúgy nem én voltam az első DAAD-ösztöndíjas magyar Berlinben. Évekkel korábban Bálint Endre és Kurtág György jártak itt, sőt Ligeti György zeneszerző is, aki ma Hamburgban tanít a zeneakadémián, ugyanúgy, mint én, „itt-ragadt" valamikor az ösztöndíj lejárta után. 1974-ben velem egy időben töltött el egy berlini vendégévet Mészöly Miklós író is.

– *Úgy is fogalmazhatnám előbbi kérdésemet, hogy tulajdonképpen szerencsés időszakban jött Önnek ez az ösztöndíj: a koncept és a fotorealizmus voltak akkor az avantgard irányzatok a világban, és az Ön munkái e két irányzat sajátos összeszövődését, dokumentáris vonulatát képviselték.*

– Lehet, hogy igaza van, nem tudom. Mai szemmel, tizenkét év elteltével nehéz megítélnem, miben is volt szerencsém. Egy biztos: a krízis, ami Budapesten elkezdődött, itt jutott el a mélypontra – évekig szenvedtem az elszakadtság neurózisában, és sokkal szerencsétlenebbnek éreztem magam, mint valaha is, amíg otthon voltam. Ha netán valaki azt gondolta volna Magyarországon, hogy engem „párnázott karosszék" várt a nyugati világban, az téved. Egy Keletről Nyugatra szakadt művész alaphelyzete hasonlít a sanszokban azéhoz, akinek egy százméteres futóversenyen a starthelyét egy méterrel a föld szintje alatt ásták meg... – majdnem reménytelen pozíció, úgy is mondhatnám, hősies.

– *Hogy megkapta az ösztöndíjat, az mégiscsak azt jelentette, hogy egy hullámhosszon volt nyugati kortársaival.*

– Más oka nem lehetett, mert mint már mondtam, a nevem akkor ismeretlen volt Berlinben. Ez egy kicsit azóta megváltozott. Sokszor az az érzésem, hogy ma jobban ismernek Berlinben, mint Budapesten. De más tekintetben is megváltozott a helyzet azóta itt: 1975-ben Dieter Honisch, az egykori esseni igazgatóhelyettes a berlini Nationalgalerie igazgatója lett és egyúttal állandó tag a DAAD művészprogram zsűrijében. Így a magyaroknak lett ott egy szószólójuk. Az utóbbi években több magyar művész is megkapta a berlini stipendiumot.

– *Visszatérve Önre: mit hozott még az eltelt több mint egy évtized, ha arról szívesebben beszél, mint a múltról?*

– Szívesen beszélek én a magyarországi múltról is, csak mostanában túl sokat is beszéltem róla, tartok tőle, hogy ismétlem magam. Végül mindig ugyanazokhoz a történetekhez jut el az ember. A múlt tárgyilagos körüljárása, amire szeretnénk törekedni, általában elakad a szubjektív részletek labirintusában, a pillanatnyi nézőszög deformálja a tényeket, akár akarja az ember, akár nem.

Ha lehet egyáltalán összevetést csinálni „két élet" között, amelyek egymástól óhatatlanul elszakadtak, akkor az itt töltött évek hozta lényeges változást úgy regisztrálnám, hogy „magamabb magam" vagyok most, mint budapesti éveimben, az egyedüllét egy addig nem ismert dimenziója a munkáimban is befelé, a szubjektivitás felé vezetett. De nem valami „letisztulásig" – épp ellenkezőleg: a belső tartalékok felszabadítása, ösztönösségem szóhozatása irányába. A festészet, minden egyes kép, ma még inkább rizikóval teli kaland a számomra, mint fiatalabb éveimben. A szakmai tudás már nem elégít ki.

Az instinktre, a „belső szemre" figyelek. Nehezemre esik mindennek a megfogalmazása,

hiszen a folyamat tart, és a folyamatban benne vagyok. Fix pontokat találni, összehasonlítható pontokat, amelyeken mérhetővé lesz a változás, csak egy kívülálló tud. Külső szemmel nézve – pontosabban azoknak a szemével, akik magyarországi tevékenységemet ismerték – a döntő különbség ott mutatkozik majd, hogy munkásságom középpontja eltolódott a figurativitásból egy – minek nevezzem? – lírikus képi közlés felé. Amit ma csinálok, talán elvontabb, de a festői intenzitás erősödött.

A figurativitás lehetősége is megmaradt mai működésemben, ha egy más formát is fog találni, mint korábban. Itt, az esseni műtermemben például láthat néhányat a koponyáimból: ez egy sorozat, amit 1981-ben New Yorkban kezdtem el; hosszú évek után az első kísérlet volt ez, amely az „írásból" a „rajzba", a figurálisba váltott át. Számomra a kettőt ugyanis egy hajszál – vagy még kevesebb – választja el egymástól. Sokszor szándékom ellenére jön létre ez az átváltás, hogy a vonalból nem szavak keletkeznek, hanem rajz. Hogy értse, mire gondolok, hadd utaljak Pollockra. A „dripping painting"-ben jól megfigyelhető az írás motorikájának festészetté válása, a kettő tulajdonképpeni azonossága. A festékdobozból kifolyatott vonal, a vonalak kötege, ez az egyetlen elem elég volt neki, hogy a festészet ismert elemeinek egész leltárát helyettesítse vele. Ha akarja, ez egyfajta redukció, de ugyanakkor a telítettségből, a festői gazdagságból semmi se ment veszendőbe. Épp Pollockot csodálva tudatosodott bennem, hogy a lemondás bizonyos eszközökről sokszor a festészet gazdagodását vonja maga után.

Mindez akkor kap csak értelmet, ha az ember jobban behatol a 20. század festészetének olyen területeire, mint a gesztusfestészet vagy az informel. Ezeknek – s egyáltalán az absztrakt művészetnek – a befolyásától az én művészetem sem maradt mentes.

– Magyarországon azt a Lakner Lászlót ismerjük, akit ismerhetünk, s arról azt tudjuk, hogy a 60-as, 70-es évek avantgardjának, a magyar festészetnek egyik kulcsfigurája volt. Ezért nem tudom elképzelni, hogy az, amit elmond – akármilyen szubjektíven is, vagy ismétlésekkel –, ne érdekelné az embereket. Hiszen ennek a korszaknak, a 60-as évek művészetének nagyobbik része még föltáratlan. Önről és kortársairól legendák élnek. Ilyen legenda például az Iparterv, amely kiállítást úgy tartanak számon, mint a Zuglói Kör és a Lakner-kör nagy, közös jelentkezését. Mi volt a Lakner-kör? Volt-e egyáltalán Lakner-kör?

– Visszakérdezek: mi volt a Zuglói Kör? Ilyenről én sose hallottam. Ezek a meghatározások elmenetelem után születhettek. A Lakner-kör is. Ami nem jelenti azt, hogy ne lett volna egy hébe-hóba összejáró, inkább kiállítások alkalmából tömörülő, hol sakk-, hol pingpong-partikra összefutó, laza baráti kör, amelynek én is tagja voltam, talán „oszlopos" tagja. De Lakner-kör? Hacsak nem így akar az utókor egy „lázas-szép" időszaknak egy eltávozott nevével „méltó emlékművet" állítani. Egy fejezet címeként, egy, a 64–74-es évtizedet tárgyaló művészettörténetben... talán még stimmel is. Mint csoportosulás biztosan nem – de mint szellemi affinitások találkozási pontja talán létezett egy „Lakner-kör". Valahogy úgy volt ez, hogy Csernus Tibor emigrálása után, 1964-ben – magam 1974-ben hagytam el Magyarországot –, akartam vagy sem, rám hárult valamiféle szerep. Németországban úgy mondanák: az „oppozíció képviselőjéé", amelyet ha nem is éreztem testemre szabottnak, sőt sokszor az volt az érzésem, hogy belekényszerítenek, magamra vállaltam. Ilyenfajta szerep inkább egy íróhoz passzol... igaz, ebben az időben több olyan mű, manifesztum, vers, koncept került ki a kezem alól, amelyek meghaladták az ún. képzőművészet határait. Hogy csak egyet említsek: kézről kézre járt Budapesten 1970-ben készült szitanyomatom, a „Lukács György-könyvem", amely Magyarországon ugyanakkor nem volt kiállítva, viszont az 1972-es velencei biennálén igen, a párizsi Lettres Française pedig Lukács-nekrológjának illusztrációjaként publikálta. Ez a munkám hozott össze az akkoriban hasonlóképpen a bizalmatlanság és gyanakvás légkörétől szenvedő Biró Yvette-tel és a Lukács-tanítványok körével, akik mindmáig is barátaim.

– Még egyszer az Iparterv-témáról. Pontosítva a „köröket": sokan tartják úgy, hogy a Molnár Sándor vezetette Zuglói Kör absztraktjai és a Lakner-kör figurális avantgardjai ott egyfajta szintézist valósítottak meg. Így látja ön is?

– Most mindenesetre világos, mit értenek a Zuglói Körön. Nekem továbbra is idegen ez a kifejezés, mint ahogy a Lakner-kör is. Ami bennem az Iparterv-ügyből a legjobban megmaradt, az a katalógus címlapjául felhasznált csoportkép, amelyet Baranyai Bandi a

Kmetty utcai műtermem erkélyén vett fel. Ezen a képen látható mindenféle „körök" átmérője, összeérése: Major, Keserű, Méhestől Bak Imréig. Hogy mi a véleményem a szintézisről? Én nem beszélnék ezzel a bemutatkozással kapcsolatban szintézisről. Érdekes, kezdeményező, bátor kiállítás volt, meglepetésekkel, széles spektrummal, de szintézis nem volt, semmilyen értelemben. Kérdés különben, hogy lehetséges-e egy csoportos kiállításon egyáltalán szintézis? Szerintem nem. Képzelje el, hogy egy kiállításon kedve szerint egymás mellé tehetné mindazokat a képeket, amiket csak szeret vagy nagyra tart a 20. századból – Picassót és Duchamp-t, Max Ernstet és Kleet, Mondriant és Schwitterset stb. –, gondolja, hogy abból valami szintézis születne? Aligha. Minél jobb egy mű, annál sarkítottabb, karakteresebb, amit közöl, annál kevésbé „párosítható össze" valaki máséval, annál inkább lesz anticipációja a másiknak. Maximálisan egy szimbiózis érhető el egy csoportos kiállításon, még a legzseniálisabb művek esetében is.

– Ön mit állított ki az Iparterven?

– Egy kettős képet, azaz egy kétrészes képet. Az egyik képrészben egy tíz centiméter átmérőjű hajókötelet applikáltam fel, függőleges helyzetben, a másik képrészben ugyanennek a hajókötélnek egy barna festékbe mártott lenyomatát. Több képet festettem akkoriban, aminek a kötél vagy a csomó volt a témája. Az iparterves képnek a viszony a valóságos tárgy és a kétdimenziós vetülete között volt a témája, az azonosságban rejlő áthidalhatatlanság.

– Az Iparterv után évekig fotó után dolgozott. Milyen folyamat játszódott le itt? Hogy tudta szubjektumát alárendelni a tárgynak, a fotó objektivitásának? Hiszen a fotó, mint dokumentum, kényszerít az objektivitásra.

– Először is: ma is használom a fotót. Nem okvetlenül, nem szükségszerűen kényszerít a fotó a szubjektivitás feladására. Mégis igaz, hogy akkor, 1971–72-ben – ez volt a krízis kezdete, amely, mint mondtam, vagy 75-ig eltartott – hihetetlen erőfeszítést tettem a „kamera objektivitásának" az elsajátítására. Ez az igyekezetem nagyobbrészt kudarcba is fulladt; vagyis nem sikerült „kiküszöbölnöm" minden diszciplína ellenére sem a szubjektumomat... Ha például egyszer kiállításra kerül „meztelen önarcképem", amelyet 1970-ben festettem, láthat erre egy jó példát. Ehhez a kétméteres képhez a festés egész ideje alatt egy néhány centis fotót szorongattam a kezemben, mint „modellt", amit ráadásul az ujjaimmal mindjobban összefestékeztem. És noha csak a fekete és fehér színeket használtam, meg talán valami barnát, mégis színes – sőt, ahogy a Doma mondaná: „sommás" – festészet lett belőle, olyan ábrázolat, amin nyomát se találja majd a fotófestő kollégák pedáns pimplizésének.

Egyébként a fotó, a fénykép festészeti felhasználása, vagyis hatása a festészetre olyan téma, amiről könyvek sorát írták már tele és fogják még teleírni. Már-már az a probléma, hogy „kiírt" téma lett, túl sokat is foglalkoztak vele, meg lett világítva, „ki lett magyarázva". Egyszer Matisse naplóját olvasva találtam egy meglepő bejegyzésre, amelyből kiderül, hogy ő se maradt mentes a fotó vonzásától, festett fotó után. A bejegyzés végén elszámol ezzel a kísérlettel, és minden ezen az úton tett kísérletét tévútnak nevezi. Azután következik a bejegyzés dátuma: 1916... Azóta tévedtek még egynéhányan erre a tévútra...

– Mi volt a jelentősége a 60-as, 70-es években a figuralitásnak? Az Ön realizmusát kedvelők tábora hogy egyezett meg művészete másik érintkezési pontjával, az avantgarddal? Az Ön helyzetének sajátossága abban rejlett, hogy egyfelől avantgard művész volt, új utakat keresett, ugyanakkor – sok társával ellentétben ebből a körből – elismert alkotó volt. Magyarországon mindez akkor szokatlan párosítás.

– A helyzetemnek ez a kettőssége valóban mindig fennállt, mi több, fennáll ma is. Minden sorból kilógok, itt is és ott is. Magyarországon ez egy csomó hátránnyal járt pályafutásomban. Miközben kiállítottam, szolidarizáltam avantgard társaimmal – akiknek nagyobbrészt velem ellentétes hitvallásuk volt a művészetről, s csak az irányunk volt közös –, természetesen elvesztettem egy másik, széles és a kultúrpolitikában hatékony tábor szimpátiáját, akiknek teszem azt, olyan barátaim tevékenysége, mint Bak Imréé, egyszerűen kívül esett a horizontján. Nem kevésbé kockáztattam odaállásommal azon szakmabeliek szimpátiáját, akik számára a Bernáth-iskola egyik utolsó oszlopa voltam, akik ezt a tradíciót és nem az újat értékelték a munkámban. Ez a tábor különben még politikai proteszt-képeimet is akceptálta, míg azok festőisége nosztalgiájukat a „klasszikus igény" irányában kielégítette.

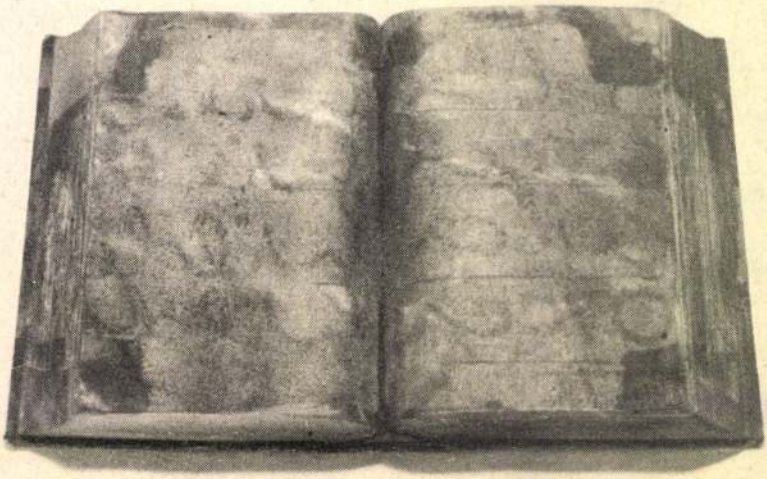

Lakner László: Könyvobject Oscar Wilde (könyv, vegyes technika 27 × 36 × 5 cm, 1974.)

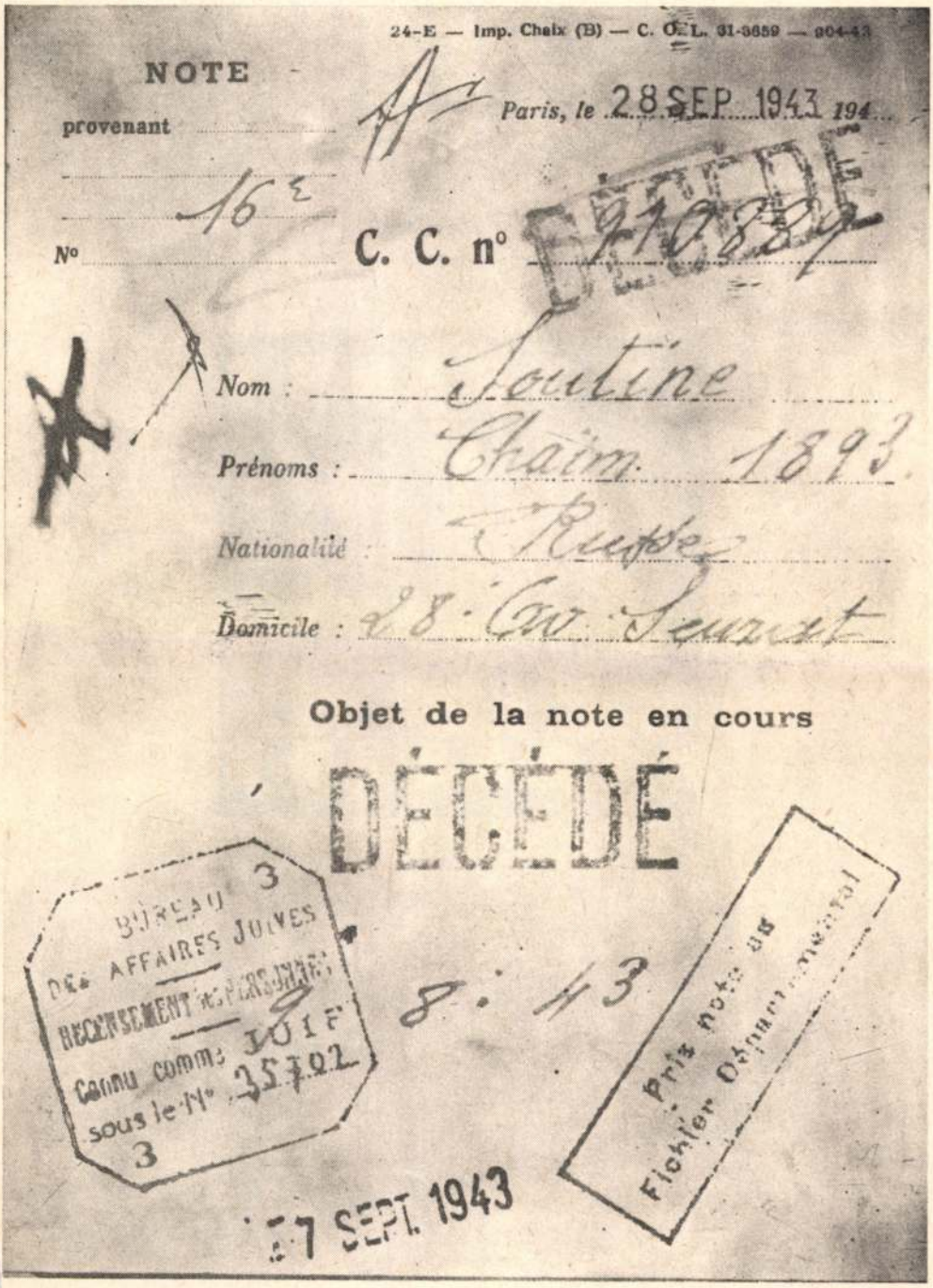

24-E — Imp. Chaix (B) — C. O. L. 31-3659 — 904-43

NOTE

provenant

Paris, le 28 SEP 1943 194

16 E

N° C. C. n° 21088

DÉCÉDÉ

Nom : Soutine

Prénoms : Chaïm 1893

Nationalité : Russe

Domicile : 28 Av. Teuret

Objet de la note en cours

DÉCÉDÉ

BUREAU 3 DES AFFAIRES JUIVES RECENSEMENT DES PERSONNES Connu comme JUIF sous le N° 35702 3

8 : 43

Pris note au Fichier Général

27 SEPT. 1943

Chäim Soutine halotti bizonyítványa (olaj, vászon 200 × 150 cm 1975.)

AMON DÜÜL

A

Gábor, vájjuk ismerős?
C.ca. 12szeres nagyítás (filmről)

Amon Düül (olaj, vászon 200 × 150 cm, 1971.)

Törzsi tárgy (objekt, 20 × 17 × 80 cm, 1974.)

Cím nélkül (papír, ofszet 29 × 22 cm, 1985.)

Kollázs /Rovásírás/ (kollázs, 21 × 27 cm, 1986.)

Kollázs (tus, papír 16 × 14 cm, 1981.)

Berlin az én Bakonyom (papír, lavirozott tus 21 × 27 cm, 1985.)

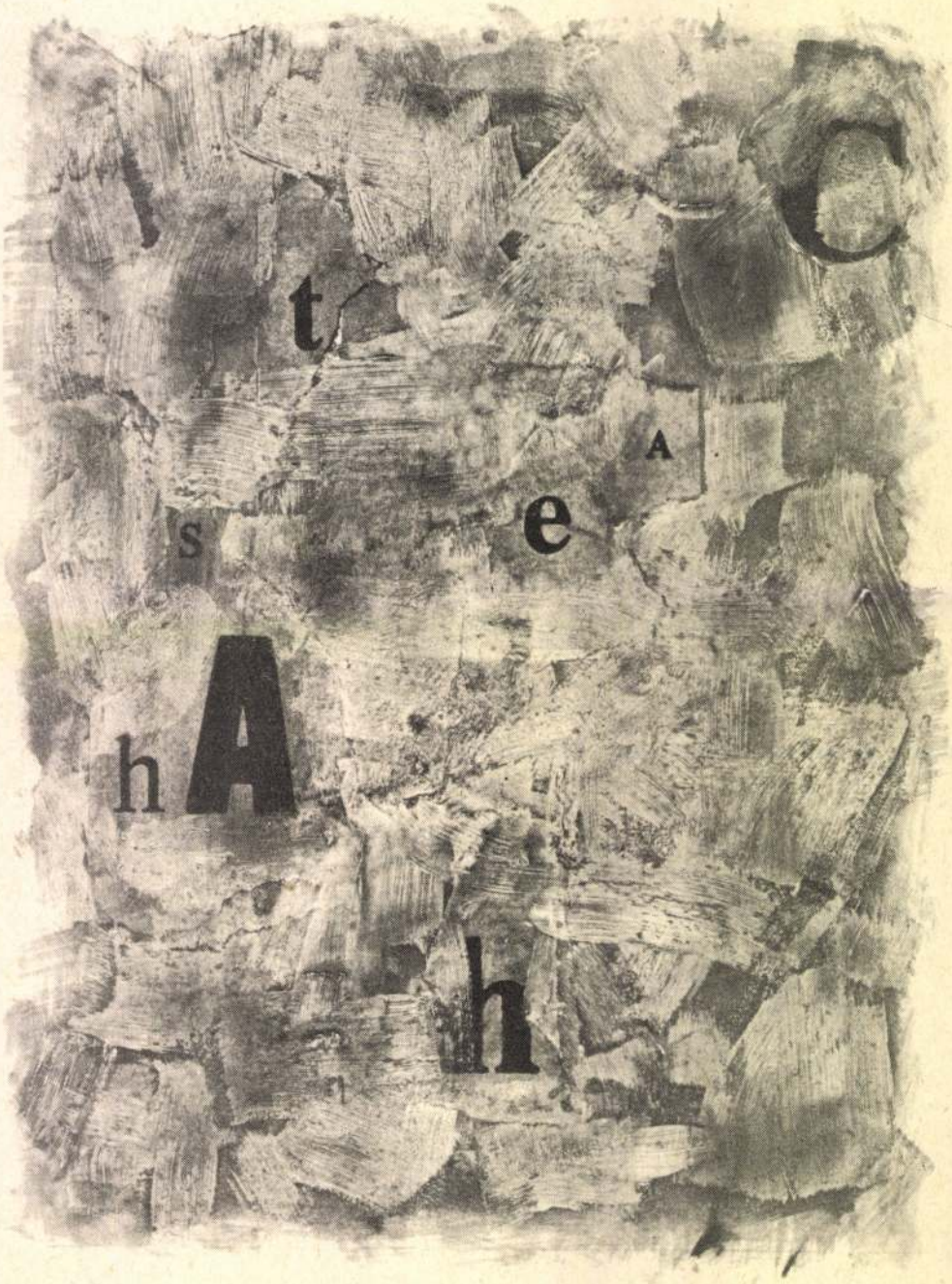
t
A
s
e
h
A
h

Ezt visszaolvashatja a korabeli kritikákból, amelyek munkáimra reagáltak.

Mai nézetem szerint éppen ez a krritérium, a „szépnek", a „mívesnek" a túlbecsülése – amely a művészeti értékítéletnek legfontosabb alapköve Magyarországon ma is –, gyökeres revízióra szorul. Akkoriban sokat köszönhettem ennek a kritériumnak. Sokszor kényelmetlen, kritikus és vallató tartalmú képeim ennek alapján, a forma „tökélye" folytán kaptak kiállítási „menedékjogot". Tökély helyett mondhattam volna kikezdhetetlenséget is... Az „általános tetszés" különben mindig visszariasztott, munkám felülvizsgálására késztetett. Emlékszem egy szociológiai felmérési kísérletre 1971–1972-ben, amit S. Nagy Katalin művészettörténész vezetett le, ha jól emlékszem, a Csepel Művek munkásaival. A jelentkezők, miután buszokkal felszállították őket Pestre, a Nemzeti Galériába – az ekkor még a régi épületben, a Parlamenttel szemben volt –, statisztikai lapokat kaptak, amelyeken szavazatokat kellett leadniuk az ott, Katalin által, ebből az alkalomból összeállított kiállítás képeiről. A kiállítás megpróbálta átfogni az akkori avantgard teljes spektrumát, a figurálistól az organikus-népiesen keresztül a geometrikus absztrakcióig. Az én kiállított képem az „Amon Düül" volt, egy akkori rockegyüttes csoportképe fotó után. Noha elidegenítő elemeknek nem volt híján ez a kép, pl. a keretező filmperforációt, a Kodak-emblémát, saját felnagyított kézírásomat is belefestettem, mégis – „olvasható" volt mindenki számára. Logikus, hogy a munkások szavazataiban elnyerte az első helyet. Ilyen sikert hozzá kell fűznöm, se azelőtt, se azóta nem arattam képemmel. Talán ezért is jutott eszembe az eset. Mert éppen ez a „siker" tette számomra világossá akkor, hogy ezen az úton nem haladhatok. Mi több, ezóta gyanús nekem minden ún. közönségsiker a képzőművészetben.

– Hogy jutott el a másodlagos információk, dokumentumok, mások írásainak festészeti felhasználásához?

– Egyáltalán nem teoretikus úton. Az egész a gyűjtőszenvedélyemből következik, a cetlik, fényképek, újságkivágatok halmazából, amivel már fiatalkoromban tele voltak a fiókjaim és mappáim. Már az Ócskásláda belseje vagy a Varrólányok – más címen: Hitler beszél – című képeim 1959–60-ból újságfotók nyomán készültek, a fotóhoz való több-kevesebb hűséggel. Már akkor eljutottam egy pontra, ahol a közvetített kép, a reprodukcióban viszontlátott jobban inspirált, hamarabb gyújtotta be a fantáziámat, mint a közvetlenül megélt. Ez talán nemcsak az én betegségem, ez egy epidémia, azt hiszem, ami terjed az egész világon. Akkoriban mindenesetre még ritka volt ez a betegség. Ez az egyszer-már-leképzettből való kiindulás olyan mértékben fixálódott bennem a főiskolai évek végén, hogy pl. az Egy szoba múltja című képemhez, amelyen tárgyak enciklopédikus, szótári egymásrahalmozását festettem meg, modellül a Larousse egy 1936-os kötetét használtam. Ebből a könyvből szelektáltam ki a tárgyakat ehhez az óriási csendélethez, semmit se festettem rá „természet után"; a szótári egymás-után-következés önkénye hihetetlenül inspirált. Nem kevésbé a manapság már nem is létező, abszurd tárgyak, amik az 1936-os Larousse lexikonban még akkurátusan „le voltak ábrázolva".

Szóval ez volt a kezdet az ún. másodlagos információkkal. Amikor ehhez az újság- és könyvkivágás-gyűjteményemhez a 60-as évek végén újra visszatértem, mint festészeti inspirációhoz, akkor először az anyaghalmazokat – Utcakövek, Kavicsok, Filc-rétegek stb. –, majd a figurális csoportképeket „vettem sorra", festettem meg, csak azután a leveleket. Mint pl. a kék alapra festett Anya levelét fiának a frontra, amely először első németországi katalógusomban került reprodukálásra. Vagy a Bartók-igazolványt, a Bartók-archívum egyik dokumentjét, amit 1973-ban festettem, s amit aacheni kiállításom után Peter Ludwig vett meg gyűjteménye számára. Ezek a képek voltak az „írásossággal" való első találkozásaim, az első nyomjelzők.

– Milyen alapérzés vezeti, amikor „citál" a képen? Hogy jutott el az írásokból, mások és a saját írásfragmentumaiból épített képig?

– A gödörben álló alapérzése a kiindulópont. Az az alapérzés, hogy „a javán túl vagyunk:" hogy a zeniten túl vagyunk, hogy számunkra, ma élők számára már csak a „koncok maradtak". A több ezer éves emberi történet lehet, hogy holnap véget ér, lehet hogy tíz év múlva, mindenesetre beláthatóvá vált a vége; a radioaktivitás már benne van a csontjainkban. Számomra ez a történet a maradékok egy csataterét hagyta hátra, ahol egy Goethe- vagy egy Lautréamont-verseskötet legfeljebb gyújtósnak lesz jó, a tv-néző világ számára

egyszerűen elvesztette jelentőségét. Mint Esztragon és Vladimir egy személyben, látom magamat, körbejárva az „elhagyott csatamezőn", a szellem hulladékai között, a könyvek ezrei között guberálva. Nekem minden jó, amivel a félelmet elűzhetem. Mindent felemelek a földről, ami valahol az ideáljaimra emlékeztet. A legközhelyesebb töredék is jelentőséget kaphat a megőrzésnek ebben a mániájában. Igen, ezeket a törmelékeket mutatom aztán fel a képeimen – ezeket a veszendőbe menő üzeneteket. Hogy odafigyel-e valaki, hogy jelzéseim megérkeznek-e valahol? Ugyanúgy nem tudom, mint ahogy nem tudhatjuk, jön-e Godot, vagy sem. Én a felmutatásra szorítkozom, a megőrzésre.

– *Milyen mértékben befolyásolja a személy, akinek az írását a képen idézi?*

– Néha befolyásol, néha nem. Tény, hogy sok esetben egy olvasmány spontán következménye, hogy festeni kezdek. Például amikor 1979 karácsonyán Marcel Duchamp kéziratait olvastam. Arturo Schwarz akkoriban adta ki ezt a könyvet, amely két nyelven, franciául és angolul fakszimilében hozza a kéziratos hagyatékot. Egész napi olvasás után még az éjjel nekiláttam festeni és megfestettem két nagyméretű képet a Chariot litániáiból. Könnyű kézzel dolgoztam, majdnem úgy, ahogy az ember naplót vezet. Igen, ez a legjobb szó: egy nagy, vászonra írt naplója ennek a találkozásnak Duchamp-mal ez a sorozat. Egy hét leforgása alatt kilencre növekedett a képek száma. Fehér képek ezek, ahol a vastagon felrakott fehérfestékbe karcoltam bele a szavakat.

– *Nem azért nyúlt a példaképekhez, az írásokhoz, hogy valamiképpen megkösse az elszabaduló indulatot? Képei hátterében előtűnni látom a gesztusfestészet elemeit.*

– Jól látja. A gesztusfestészet, a festésmód egyfajta hevülete mindig ott van a munkámban. Ha visszamegyek a kezdetekig, úgy tűnik, hogy már a Bernáth festészetéhez való fiatalkori vonzódásomnak is ez a hajlam a magyarázata. Ne felejtse el, hogy Bernáth volt az, néhány társával, aki az expresszionizmust annak idején Magyarországra közvetítette, s méghozzá Berlinből. Bernáth – furcsa adat, de igaz: Moholy-Naggyal közös albérletben – hosszú ideig lakott Berlinben, a Fasanenstrassén; kiállított Herwarth Walden galériájában, a „Sturm"-ban, élete mondhatni döntő festészeti élményei itt érték. Ezt csak közbevetőleg. Amit még a gesztusról, annak a festészetemben betöltött szerepéről mondani akartam: a kifejezésnek ehhez a módjához való ösztönös hajlamom a 60-as években több képemen is konkrét formát kapott. Jackson Pollock „action painting"-jeinek szuggesztiójában már az idő tájt megpróbálkoztam a szabad, a tudatos kontrollt kiküszöbölő festészettel. Ezekről a próbálkozásokról is maradt dokumentum, Kovács Ferenc fotográfiái jóvoltából. Ez a vonal hol erősödött, hol visszavonult pályafutásom során, mindig játszott azonban valamilyen szerepet, ami a figuratív képeimen is jól követhető. Mint választóvonalat otthoni avantgardista társaim legtöbbjétől, akik különböző módokon, de a Kassák–Vasarely–Albers-iskolát, valamint a hard edge vonalat folytatták,lehetne meghúzni nálam a gesztikus-emócionális festészeti tradícióhoz való kapcsolódást. Pollock mellett máig is lelkesedem pl. Tapies, Franz Kline, de Kooning képeiért. Később, már a berlini években, majd New Yorkban hozzájött ehhez a keleti, a kínai és japán festészet intenzív tanulmányozása. Nem a Hokuszai-féle dekoratív-epikus stílus érdekelt, hanem elsősorban a zen festészete, amely a kalligráfián, a szabad és lirikus ecsetvonáson alapul.

– *Hol követhető ez a vonzalom otthoni, figurális képein?*

– Egy sor példát mondhatnék; egyik például a Danae első változata 1967-ből, amelyet először egy milánói kiállításon mutattak be, s amely ma, ahogy tudom, egy közületi gyűjteményben van Magyarországon; vagy pedig a Levél Barbarának című kép, amelyet zsákvászonra festettem, ha jól emlékszem, 1966-ban. Majd minden képemen a 60-as évek közepe táján megfigyelhető a figuralitásnak és a gesztusnak az egymásba ötvözése.

Ha maga és egész generációja nem ismeri ezeket a képeket, annak egy igen egyszerű oka van: legtöbbjük nem volt kiállítva Magyarországon. Ez nem vád akar lenni, ellenkezőleg. sok elkallódottnak hitt képem láttam viszont az utolsó három évben múzeumi gyűjteményekben és állami kiállításokon, így a Nemzeti Galériában, vagy pl. Kovács Péter és Kovalovszky Márta székesfehérvári, a 60-as éveket átfogó nagy kiállításán. Patkó Imrének – aki akkor kezdte gyűjteni képeimet, amikor az még egyáltalában nem volt divat – ugyancsak volt néhány képe ebből a korszakból; ezek, ahogy hallom, rövidesen hozzáférhetők lesznek a győri múzeumban.

– Van még egy korszaka, amiről nem beszéltünk: a szürnaturalista periódusból kinövő, új eszközöket is fölvonultató pop art korszaka, amely nem kevés szakember szerint – a mi irányunkból nézve – a 60-as évek művészetének legjobbjai közé tartozik. Ma tévútnak tartja ezt a periódust?

– Nem emlékszem, hogy ezt a kifejezést használtam volna. Tény azonban, hogy elfogult vagyok saját képeimmel szemben, hogy előszeretetemmel mindig más képeimet tüntetem ki... De nem korszakokat „utasítok el", ha elutasítok valamit, csak képeket. Vannak képeim, amiket a legszívesebben letagadnék; de ki nincs így vele. Ez, azt hiszem, más festővel is előfordul. Így az ún. pop korszakomban is vannak munkáim, amelyeket máig is szeretek, megint mások, amiket nem. Annyira különben sem élesek a határok; ezek az ún. „korszakok" átváltanak egymásba, a gesztus és a pop pl. összefonódik abban a bizonyos pop korszakomban is. Ami zavar, az éppen ez a stiláris tisztogatás, ez a szétválogatása a műveknek a rendszerezés cimkéivel. Ez lehet, hogy a művészettörténetnek támpontot ad, de engem csak összekever. Én a problémákra emlékszem csak, amelyeket a képekben egyenként meg akartam oldani, és fogalmam sincs ma már, hogy tudat alatt mi befolyásolt még. Egyáltalán, egyet ne várjon el tőlem: objektivitást. Se emberekkel, se munkáimmal, se mások munkáival szemben. Talán az öregedés jele, hogy egyre szubjektívebb leszek, és hogy életművem „összefüggésbe rázása" egyre kevésbé érdekel. Az ellentmondásokat, ugrásokat és visszakanyarodásokat nem akarom megindokolni, ma úgy látom, hogy ezekben van a sava-borsa, a vitalitása az egésznek. Egy huszadik századi oeuvre nem lehet egységes, legalábbis nem abban az értelemben, ahogy Picasso előtt lehetett.

Talán egy nagyobb kiállítás jövőre módot ad majd rá – most nem egy retrospektívre gondolok, csak egy összefogóbb bemutatójára az utolsó tizenöt évnek –, hogy láthatóvá tegyem, milyen magától értetődően kapcsolódnak egymásba a művek, milyen világos az összetartozás. A biztosíték erre nem más, mint hogy ugyanaz a szem, szív, ugyanannak a testnek a gesztusai, motorikája, ugyanaz a kéz hozta létre őket, ha tíz-húsz év differenciával is. A fizikai összetartozásnak a kötése ugyanolyan fontos, mint a szellemié. A képet a zsigerek diktálják, az egész organizmus; és éppen ez a biztosítéka, hogy egy életmű metamorfózisai akarva-akaratlan végül egységes egésszé állnak össze. Ezt a hajszálcsöves összefüggést szeretném tapinthatóvá tenni majd ezen az előkészületben lévő kiállításon, amelynek néhány külföldi állomása mellett Budapest lesz a starthelye.

– Meddig nyúl vissza majd időben ez a kiállítás? Hol lenne a kör kezdőpontja?

– Mint már mondtam, ez nem lesz retrospektív. A magyarországi működésemből csak néhány példát szándékozok bemutatni. Célom elsősorban annak az utolsó tizenkét évnek a termését dokumentálni, amelyet otthon nem ismernek. Egy fontos láncszeme lesz a kiállításnak az Isapur, az a nagyméretű kép, amely a Tisztelet a szülőföldnek című kiállításon a Műcsarnokban 1982-ben szerepelt, s ami azóta a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona. E motívumból egy képsorozat keletkezett, nagy- és kisméretű munkák, nagyobbrészt New Yorkban, amelyek közül annak idején a Tisztelet a szülőföldnek kiállításra az egyiket kiválasztottam.

A fiatal magyar festőgeneráció, amely egy új kezdet ígéretével jelentkezett az elmúlt években, s akiktől én is sokat várok még, azt hiszem, megértette annak idején ennek a képemnek a nyelvét. Hogy hol lesz tehát a kör kezdőpontja, még nem tudom, hisz több száz munkából áll az a konvolut, amiből a kiállítás anyagát ki kell válogatnunk. Csak annyi rajzolódik ki már most, hogy az egyik csomópont az Isapur-képek lesznek. Hogy meddig nyúlok majd vissza az időben, abban nem kötném meg a kezemet. Nyilván befolyásolni fog, hogy a régi képpel való szembesítéskor rátalálok-e abban akárcsak egy elemére azoknak a problémáknak, amik ma foglalkoztatnak. A régi képek közül is a még be nem mutatottakat fogom előnyben részesíteni.

– A fiatalokról tett említést. Tudja, hogy a mai harmincévesek korosztályában sokan mintha az Ön iskolájából jöttek volna, mintegy a Lakner-kör folytatói, legalábbis pályájuk kezdetén? Ha a „kör" centruma távol is van, mégis lehet beszélni egyfajta kisugárzásról, amely máig is hat.

– Ennek természetesen örülök, noha iskolát csinálni nem kenyerem. A diszkrepancia ott következhet majd be, ha ez a generáció, amely a Magyarországon maradt munkáim alapján

szeret vagy kapcsolatot talált velem, egyszer csak szembesül majd e „második életem" műveivel, amelyek mégiscsak alapvetően mások. A nehézségek már ott elkezdődnek majd, hogy a nyelv, a szavak, amikből képeim épülnek, többnyire idegen nyelvek és szavak: német, angol, francia... és néhanapján a szó jelentése is szerepet játszik újabb képeimen.

– Úgy gondolja, hogy a mesterségbeli igényt, amit a következő generáció egy része épp Öntől tanult, elvárják Öntől újabb munkáimban is; hogy a „mestert" várják el Önben, és ez a szerep Önnek ma nem tetszik? Tart tőle, hogy nem tudja kielégíteni az elvárást?

– Lehet így is mondani. A „Tudást" – egészen általános értelemben is, de a festészet csínja-bínjára vonatkoztatva még inkább – ma sokszor ballasztnak érzem. Ha munka közben sikerül „megkerülnöm", ha „elébe tudok vágni", sikerül, hogy „gyorsabb legyek", mint saját tudásom, akkor jó napom van, akkor vagyok boldog. A nyolcéves gyerekeket irigylem a tudásukért. De még inkább a négyéveseket. Gondolja, hogy véletlen, hogy legnagyobb elődeink, a modern klasszikusok, mint Picasso vagy Klee, a legnagyobb inspirációt a gyerekrajzokból merítették? Miróról nem is beszélve. Persze délibábokat ne fessünk magunknak: sem úgy nem festhetünk, mint Picasso, sem úgy, mint a gyerekek. Ez már csak biológiailag sem lehetséges. Ami esetleg sikerülhet – nagy erőfeszítéssel, vagy éppen játékos önfeledtséggel; ki-ki vérmérséklete szerint –, hogy többé-kevésbé megszabaduljunk azoktól a rögeszméktől, amiket az iskolák, külső elvárások vagy éppen magunk szabta normák a nyakunkba akasztottak. Mit gondol, szentségtörésként olvassák majd Pesten, ha így mondom: „hasból festeni"? Amivel csak azt akarom kiemelni, hogy kevesebb „agyi pedantériát", kontrollt, kihültet beleengedni ebbe a folyamatba.

– Ennyi tudással „megvert" ember, aki ráadásul szüntelenül gyarapítja az ismereteit, odaáll a vászon elé, és elkezdi ecsettel, spachtlival s más mindenféle eszközökkel „kaszabolni" a vásznat – tudja ezt úgy tenni, hogy a tudás ne áramoljon bele abba, amit csinál? Van-e köze annak, amit fest, az új expresszionizmushoz?

– Nem, a „régi" expresszionizmushoz van köze. Beszélgetésünk során említettem már egy egész sor nevet, azokét a mesterekét, akik az én generációm előtt jártak, akiktől tanultam és tanulok: Wolstól Tápiesig. Rajtuk kívül csak a New York-i subway festőivel vállalom a rokonságot.

– Tehát a gyerekek festészete lenne a festői szabadság birodalma?

– Pontosan. Itt fut most egy rockénekesnek, Herbert Grönemeyernek egy dala, ami kitágítja ezt a témát, azt ajánlja: Kindern an die Macht, vagyis – hatalomra a gyerekekkel... Azt hiszem, mindnyájunknak jót tenne, ha megvalósítható lenne ez a propozíció. Például Reagan helyett... De visszatérve a festészetre: az egész témában az a lényeges, hogy a bennünk élő gyereknek nem szabad meghalnia. Hogy a festő ebből a gyerekből, aki benne tovább él, meríti minden erejét. A gyerek szeme a legtisztábban látó szem, belülről néz. Ez a látás még közelebb áll a zsigerekhez, a káoszhoz, amiből minden születik. Közelebb áll az élet rejtett áramaihoz, az indulathoz, az önkéntelenhez, mindahhoz tehát, ami a festészetnek is a gyökere. És távol áll tőle, vagy dacol mindazzal, ami norma, alkalmazkodás, leszűkítés, szabály. Vagyis mindazzal, ami a festészetnek is akadálya, amit a festészet is meg kell haladjon.

Nem tudom, ismeri-e, megért-e újabb kiadást Magyarországon Füst Milán esztétikai-elméleti vázlatgyűjteménye, a Látomás és indulat a művészetben? E csodálatos könyvben, amelynek a címe már a lényegre tapint, emlékszem, Dosztojevszkijt, Dosztojevszkij egy leírását idézi, egy megfáradt, öreg lóról s az őt néző gyerekről, a lovat a gyerek szemszögéből megrajzolva – felülmúlhatatlan kép. A gyerek megindultsága bennünk a festészetnek is kiindulópontja, erről beszéltem az imént. Füst Milán könyve természetesen irodalomról szól, abból veszi példáit, de amit mond,az érvényes a művészetre is... egy adag „füsti" érzelgősséget leszámítva. A megindultság és az indulat így, első hallásra, két különböző dolog. Füst Milán könyve érzékelteti a kettő közösségét.

– Amikor a négyévesek festenek-rajzolnak, élvezik, kiélik magukat a színekkel. Időközben megszínesedtek az Ön képei is?

– Attól függ, mit tart színességnek. Én mindig is kevés színnel dolgoztam. Ez az utolsó tizenkét évben sem változott, igaz, a szín intenzitása lényegesen nagyobb szerepet kapott.

Például a monokróm képeimen, 1976–1979 között talál tiszta kék, tiszta barna, tiszta szürke, tiszta fehér színfelületeket, amelyek mintegy testet adnak a notációknak. A legtöbb képem alapja azonban a szürke szín. Amit a négyévesekről nyilatkoztam, az inkább nyomjelzés volt, ne vegye egészen készpénznek. Szeretnék ahhoz a közvetlenséghez, alvajáró biztonsághoz és természetességhez visszatalálni – de elérni ezt az ideált természetesen nem fogom.

Különben is – az az érzésem, hogy példáimnak hiányzik a vizuális alátámasztása. Amíg pl. Magyarországon nem kerül bemutatásra Picasso, úgy, ahogy van, az egész oeuvre, de legalábbis egy áttekintés, különös tekintettel az utolsó, az ún. mougins-i periódusra, amelynek főművei – a legszabadosabbak – az amszterdami Stedelijk Múzeumba kerültek, addig nehéz ezt az egész gyerekkomplexust az új festészetben érthetővé tenni. A neue Wildék, a divat már „áthúzott" Magyarországon, Chia és a többiek, de még nem került sor az atyákra, azokra a mesterekre, akik az egész század művészetére hatást gyakoroltak. Miro pl. egy ilyen mester, akit teljesen hamisan ismernek Magyarországon. Ezt azért merem így mondani, mert én is el voltam tájolva, ahogy azt jó magyarsággal mondani szokták, Miróval kapcsolatban. Kell eredetiben látni, az eredeti méretekben. Ugyanígy egész sora a festőknek hiányzik a magyarországi nézőszögből: Fautrier, Vedova, Dubuffet, de Kooning, Fontana – a század nagyjai, és úgy tudom, még egyiknek sem volt Budapesten bemutatója. Németországban is előfordulnak hasonlók: Hödicke, a mester pl. később csinálta első New York-i kiállítását, később lett ismert, mint Salome vagy Fetting, a tanítványai.

– Számos kollégája, akikkel együtt volt a 60-as években, kint él nyugaton. Mi a véleménye az ő művészetük további alakulásáról?

– Erre a kérdésre azért nehéz válaszolnom, mert alig érintkezem velük. Az egyetlen régi barát, akivel kapcsolatban vagyok, már amennyire ezt a földrajzi távolság megengedi, Csernus Tibor. Majdnem csoda, hogy ez a barátság kitart, annak ellenére, hogy festészetünk fényévnyi távolságba került időközben egymástól. Az igazság az, hogy nincs időm a baráti kapcsolatokra. A festészet egy „single"-foglalatosság, és én örülök, ha rendbe jövök a magam dolgával. Elég problémát okoz négy év óta már csak a tanári és saját műtermi munkámnak az összehangolása, a „pendlizés" Berlin és Essen között. Eleinte csak Berlinben volt lakásom, most itt, Essenben is bérelek egy műtermet, hogy a munkám folyamatosságát biztosítsam. Én mindenhol tudok dolgozni, a nehézségek nem ebben, nem kívül vannak, hanem belül. Ma ugyanúgy, mint húsz évvel ezelőtt, ellentmondásokkal teli, vívódó, nehéz természet vagyok, s ez a munkámra is rányomja bélyegét. Az önfelszabadítás folyamatában, amely másoknál sokszor tánclépésben halad, én centiméterenként jutok előre. Érzésem szerint legalábbis. De a folyamat azért tart – ha nem is tánclépésben, de kitartóan.

– Kívánságai, tervei?

– 1984-ben Somogyi József meghívására egy hónapot töltöttem a tihanyi művésztelepen, ahol egy sor tehetséges fiatal művészt ismertem meg. Intenzív közös munkát, néhány ahhoz szükséges külső feltétel hiányában, nem tudtunk kialakítani, de valami azért megkezdődött, ami folytatásra vár. Ha egyszer sikerül egy ilyen kurzusnak a külső feltételeit is biztosítani – pl. egy nagy, fedett helyiséget, ahol az előző napon elkezdett pasztellképet nem mossa le egy éjszakai eső –, szívesen folytatnám a két év előtti „szimpoziont".

Az 1987-es év nyara már foglalt: a salzburgi Nyári-akadémia, az az intézmény, amit valamikor Oskar Kokoschka alapított, hívott meg egy festőkurzus vezetésére.

Amivel már most foglalkozom, az a készülő, 1987-es, 87 vége felé induló, az előzőekben már említett nagyobb kiállításom előkészítése. A képek képzeletbeli kiválogatása már megkezdődött. Nem egyszerű feladat.

Mindenesetre 1987-ben, a Műcsarnokban alkalma lesz magának is, meg mindazoknak, akiket érdekel, a műveken keresztül – és nemcsak így, ahogy most, a szavak görbe tükrében – megismerkedni velem, szembesíteni a „mai" Laknert a „régi"-vel. Ennek a találkozásnak én is várakozással nézek elébe.

Gyárfás Péter

Délibábos zenetörténet

Monstrecenzió

Körültekintőnek kell lennünk az ítélkezésben, és még körültekintőbbnek kell lennünk, ha olyasmit állítunk, ami ellenkezik mindennapi, közös tapasztalatunkkal. Breuer János *Negyven év magyar zenekultúrája* című könyvéről s az 1953–1956 közötti időszakról van szó. Mivel a kérdés szerteágazó, rögtön belevágok.

Breuer kijelenti, hogy a kommunista muzsikusok „őszintén és elvi alapon törekedtek a hibák kijavítására",[1] majd megállapítja:

„...a zenekultúrára a fordulat évét követő látszólagos bőség után most még szűkösebb esztendők vártak. Láttuk, hogy az intézményrendszer megteremtésekor nem sikerül a normális működéshez szükséges művészi-ipari-terjesztői bázist létrehozni; láttuk, hogy valamennyi intézmény azzal kezdte tevékenységét, hogy »idővel sikerül a megfelelő feltételeket biztosítani«. Az 1953-as új kormányprogram életszínvonal-emelő törekvései azonban – az 1954-ben végrehajtott racionalizálással – elvonták a zenekultúra fejlesztésének anyagi eszközeit. Újabb intézmény megteremtésére nem volt lehetőség többé, a már meglevők közül is több megszűnt, vagy művészi létszámában csökkent. Feloszlott a SZOT hivatásos szimfonikus zenekara és kórusa; megszűnt a Gördülő Opera, a Békés-Tarhosi intézet; radikálisan csökkent az első években oratóriumlétszámú Rádió-kórus és az Állami Népi Együttes vegyeskara tagjainak száma; csökkentették a vidéki operaegyüttesek művészi állományát; egyetlen vidéki szimfonikus zenekart sem sikerült hivatásossá fejleszteni; katasztrofális visszaesés következett be az amatőr kórusmozgalomban; kommercializálódtak a zenekultúra intézményei. Ez volt hát – tömören – a Nagy Imre-féle új kormányprogram hatása a zenekultúrára."[2] Később újra leszögezi:

„...az 1953-ban meghirdetett új kormányprogram súlyos zenei következményekkel járt. Veszélybe sodorta a demokratikus zenekultúra azon vívmányait, amelyekért a felszabadulást követő első években közösen harcoltak haladó gondolkodású társaikkal a kommunista muzsikusok. Növekvő nehézségekkel küzdöttek azok az intézmények, amelyeket 1949–1952 között alapítottak, hogy a zenekultúra széles körű terjesztése elől minden akadály elháruljon. Ha tehát a magyar muzsikusok egy részében – jelenségeket a lényeggel összetévesztve – kételyek támadtak a szocializmus iránt, annak oka nemcsak a személyi kultusz időszakának megannyi torzítása volt, hanem mindaz, ami a torzítások kijavításának jelszavával rákövetkezett és vészesen meggyengítette a zeneművészet pozícióit."[3]

A beruházási tevékenységek visszafogása korántsem kötődött oly szorosan egy új politikai irányzathoz, mint ahogy azt Breuer János feltételezi. Sztálin még jó erőben volt és még nem lehetett tudni, hogy az NDK-ban felkelés lesz, amikor 1952-ben, lassítani kezdték a művelődési otthonok építésének az ütemét[4] és az üzemekben takarékossági „mozgalom" indult meg, amely a kulturális kiadásokat is erőteljesen csökkentette vagy meg is szüntette.[5]

Az 1953-as változások korántsem voltak forradalmiak. Az MDP KV június 25-i ülése után mind a PB-ben, mind a KV-ben „megnyugtató" súllyal képviselve volt a régi vezetőgarnitúra. A KV első titkára Rákosi maradt. A minisztertanács elnöke Nagy, helyettese azonban Gerő Ernő és Hegedüs András lett. Sőt, a PB javaslatára a KV augusztus 12-én ismét beválasztotta Farkas Mihályt a PB-be és a Titkárságba. Rákosi, Gerő és Farkas tehát továbbra is a vezetés élén maradt, s Nagy legfőbb támogatója éppen Farkas volt (1954 decemberéig). Szabó Bálint értékelése szerint „Farkas újbóli bevonása a vezetőségbe kétségtelenül botrányosan rossz (...) döntés volt, nemcsak korábbi súlyos hibái és vétkei miatt, hanem azért is, mert így valóban avatatlan kezekbe került többek között az ideológia és a kulturális terület felügyelete, irányítása, s gyakorlatilag ő lett a párt második titkára..."[6]

Az új szakasz „ötlete" nem Nagy Imértől származott. Mint köztudott, a kiváltó ok Sztálin halála volt, s a magyar pártküldöttség június 13–14-én, Moszkvában kapott útbaigazítást az új irányvonal hazai megvalósítására. A KV elé terjesztett javaslatot sem Nagy, hanem Gerő készítette el, mivel a küldöttségből ő tudott a legjobban oroszul, s az ő jegyzetei voltak a legmegbízhatóbbak. (Ezzel persze nem akarom a többiek szerepét csökkenteni, hiszen a javaslat végül is közös produkció volt.)

Az új irányvonal nyilvánosságra hozatala sem Nagy „magán-akciója" volt. A PB maga döntött úgy (a KV előző határozata ellenében), hogy a 28-i határozatot nem hozza nyilvánosságra (s ezt a KV jóvá hagyta). Talán felesleges is mondanom: a pártvezetésnek a kiadott szereposztással korántsem az volt

– Simek – ordítottam, és mindnyájan kiugráltunk a gödörből. Jobbra tőlünk kis porfelhő lebegett a föld felett. Simek ott feküdt alatta, elnyúlva, mozdulatlanul, kezében a szétrobbant gránát fanyelével.

Óvatosan a hátára fordítottuk. Szemei csukva voltak, egyik füléből szivárgott a vér. És rögtön rá is száradt poros arcára.

Egymásra néztünk Radiccsal. És akkor Radics leszegett fejjel a gyomromba rohant, egy pillanatra meg is szédültem, Radics közben jó néhányat bevágott, de aztán én is ütöttem, ököllel az arcába, amíg a többiek szétválasztottak bennünket, és akkor Simek egyszer csak felült:

– Na mi van – kérdezte reménykedőn –, győztünk?

A FESTÉSZET SZABADSÁGÁT KERESVE (94. OLD.)

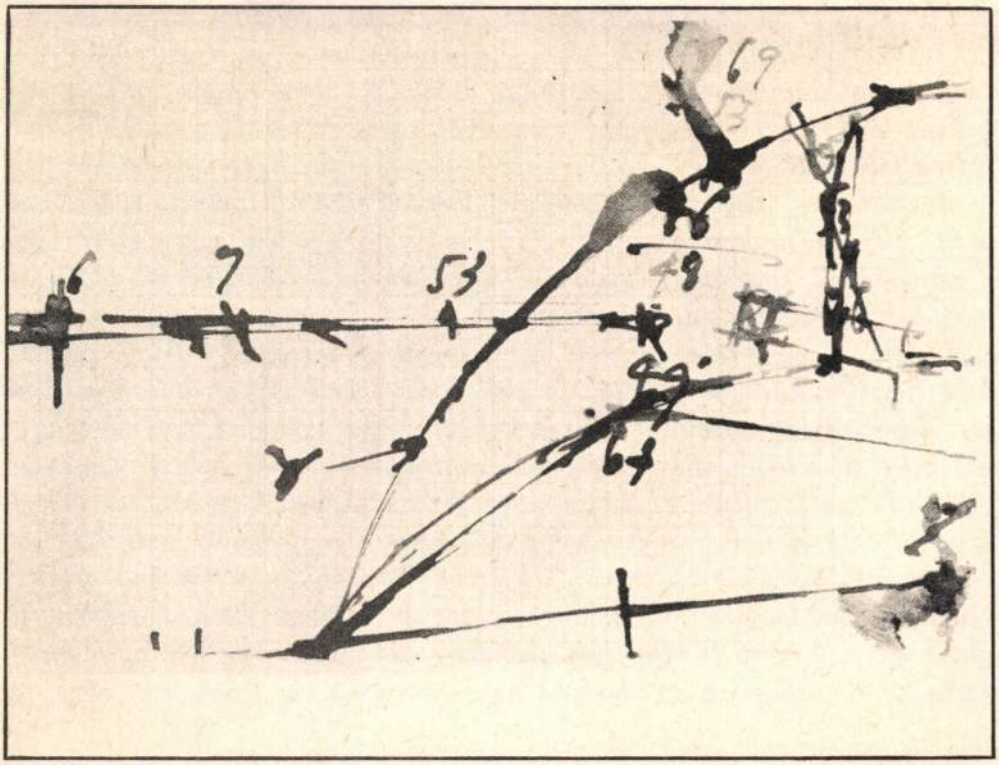

Jég, szikla, szél és csönd – fészek-remény

Jóna Gudvardardóttir szoborkerámiái elé

Nézem a földrajzatlaszt – milyen közel s milyen távol is van Jégföld, azaz Izland. Tudom fővárosának nevét; tudom, vikingek; *tudom, gejzírek; tudom, sziget; tudhatom: sivár, kietlen, hideg; tudhatom: kis nép, sőt – kicsinyke; tudhatom: európai, bár északi voltával és elszigetültségével ki a megmondhatója végül is, hogy* valóban *európai* még *és* már, *és nem atlanti-óceáni, nem norvég-tengeri, nem jeges-tengeri? Mint a rideg valóság, úgy kövül elém – maró szél, dermesztő tenger, kopárság, megszokott zimankó. Mint a hihetetlen gyopár-remény, úgy igéződik belém mégis: hogy lakják emberek, életüket élik ott, az egyetlent, hogy 16. századi nyelvük a köznyelvük ma is, Bibliájukat, a reformált fordítását, úgy olvassák, mint ma írt szöveget... Egyszerre rejtély és álmodatlanul szikár tudás: hogy jégtarajos sziget, szikla-por föld, és mégis emberek, ott is emberek és élet. Évszázadok óta már – otthonná szelídítve közömbös, kegyetlen természetet. Izland nem Hawaii, nem Capri, nem Kanári, nem Kréta, nem Bahama. Nem Tűzföld – hanem Jégföld. Nem turistaparadicsom, ismernem muszáj sebző, önsebző fájdalmainkat itt, Európa* kellős közepén. *Hogy testvérekkel is testvértelen a nyelv, hogy csapda-történelem és kelepce-jövő, hogy alkalmatosból kicsinnyé zsugorodott haza a köröttünk hullámzó folyam-tó-országok-hazák között, mint sziget; hogy elszigetelődöttség és elszigeteltség, hogy* comme-il-faut *turistaberkenye, ízesített egzotikummal... Itt, minálunk valóban négy évszak van, fúj őszi-téli-tavaszi-nyári szél, vizek áradnak, apadnak, megfagynak, indulatok-érzelmek zihálnak, föltámadnak, bölcsen-beletörődötten elnyugszanak...*

Képzelgek: ha sorsom nem ide köt, nem ide gyökereztet – vajon például *izlandiként miként gondolkodom és élek, cselekszem? Akkor milyen gátlások feszülnek öröklötten bennem, milyen jóslatokat-vágyakat csíráztat elmém hittel és tehetetlen? S hogy valódi szigetlakóként hogyan élem meg és át a gyámolítatlannak látszó kis népek szederjes mítoszát? És mégis azt érzem, azt tudom: hogy* hitellel *semmit sem érezhetek és semmit sem tudhatok. Mivel Izland csupán egy térképfolt bennem – kékségben barnaság –, történelme, nyelve, kultúrája, test-langyos hagyománya, egész hétköznapi élete ismeretlen. És hiábavaló a hasznos és mentséges önáltatás: hogy* ugyan *mi más volt-lehetett eddig az izlandiaknak az, hogy Magyarország, s hogy finnugor rokon, de*

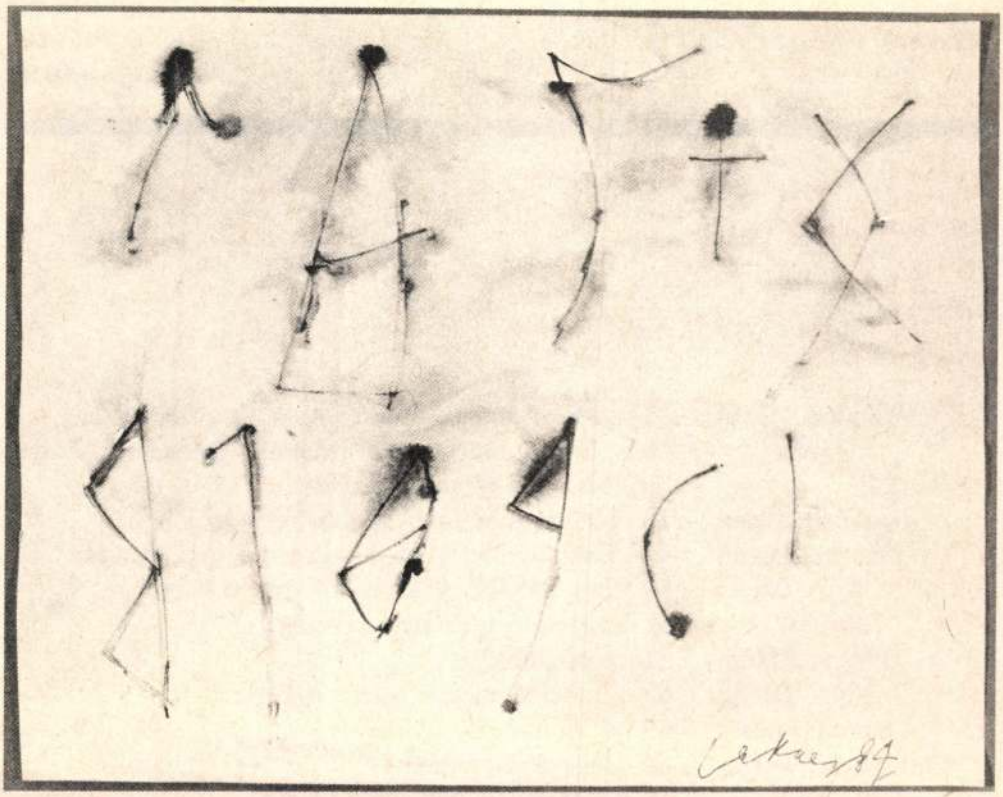

A FESTÉSZET SZABADSÁGÁT KERESVE (94. OLD.)

Mozgó Világ 86/szeptember **tizenkettedik évfolyam**

Főszerkesztő: P. Szűcs Julianna. A szerkesztőség Címe: 1051. Münnich F. u. 26. telefon: 114-430., 114-418. Felelős kiadó: Siklósi Norbert a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója. A kiadó címe: Budapest, VII., Lenin krt. 9–11. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR 1900 Budapest, V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámlára. Előfizetési díj: ½ évre 108,– Ft, 1 évre 216,– Ft. Indexszám: 25604. Petőfi Nyomda, Kecskemét (86/60021). Felelős vezető: Ablaka István igazgató. Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (867939/09) HU ISSN 0324–4601

Kéziratot, grafikát, rajzot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

Mozgó Világ · 1986/9

IRODALOM
MŰVÉSZET
TÁRSADALOM

Tandori Dezső 3 A körbeérő hozzáértés *Vers*
6 „Ember jobban nem lehetne..." *Jancsó Miklóssal beszélget Osgyáni Csaba*
Pünkösti Árpád 25 Vasalt ruha mángorolva *Szociográfia*
Dálnoki István 49 Kalandor királyfi, A páfrány virága *Versek*
Kara István 50 Egy dáliához, Egymásra éhesen *Versek*
Tordai Gábor 51 Alvajáró sanzon, Ja *Versek*
Onagy Zoltán 52 Csingilingi *Novella*
Boros István 62 Én lelkemnek ékessége *Novella*
Svantek János 65 Katonadolog *Novella*
Ördögh Szilveszter 68 Jég, szikla, szél és csönd – fészekremény *Jóna Gudvardardóttir szoborkerámiái elé*
Jóna Gudvardardóttir 70 Szoborkerámiák
Sumonyi Zoltán 80 „Nem mindegy: Genezáret, Michigan...?!" *Részlet az Amerikai naplóból*
Viola József 93 Nyelvescsók *Vers*

Műhelysarok

94 A festészet szabadságát keresve *Lakner Lászlóval beszélget Gyárfás Péter*

Műközelben

Tokaji András 112 Délibábos zenetörténet *Monstrecenzió Breuer János Negyven év magyar zenetörténete c. könyvéről*

Küszöbön

Bonta János 120 Bordács László–Gergely Katalin–Pályi Gábor: Sorházak Kecskeméten
Vadas József 123 Demeter Zsuzsa: Kortársaim

Ára: 18,– Ft

Nálunk eléggé összetett jelenségről van szó: érzékelhető bizonyos fokú gazdasági progresszió, amit viszont nem követ megfelelő mértékben a társadalmi struktúra változása. És ebből adódnak azok a feszültségek, amelyek elemzésében a művészetnek mondandója, sőt feladata lehet.

Itt, minálunk valóban négy évszak van, fúj őszi-téli-tavaszi-nyári szél, vizek áradnak, apadnak, megfagynak, indulatok-érzelmek zihálnak, föltámadnak, bölcsen-beletörődötten elnyugszanak...

Én mindenhol tudok dolgozni, a nehézségek nem ebben, nem kívül vannak, hanem belül.

A festészet szabadságát keresve (94. old.)

MOZGÓ VILÁG

A szerkesztőség tagjai:

Bognár Róbert	szociográfia, publicisztika
Hovanyecz László	társadalomtudomány
Kunert Éva	tördelőszerkesztő
Mező Ferenc	próza, kritika
Schreiber György	olvasószerkesztő
Sumonyi Papp zoltán	vers
P. Szűcs Julianna	főszerkesztő

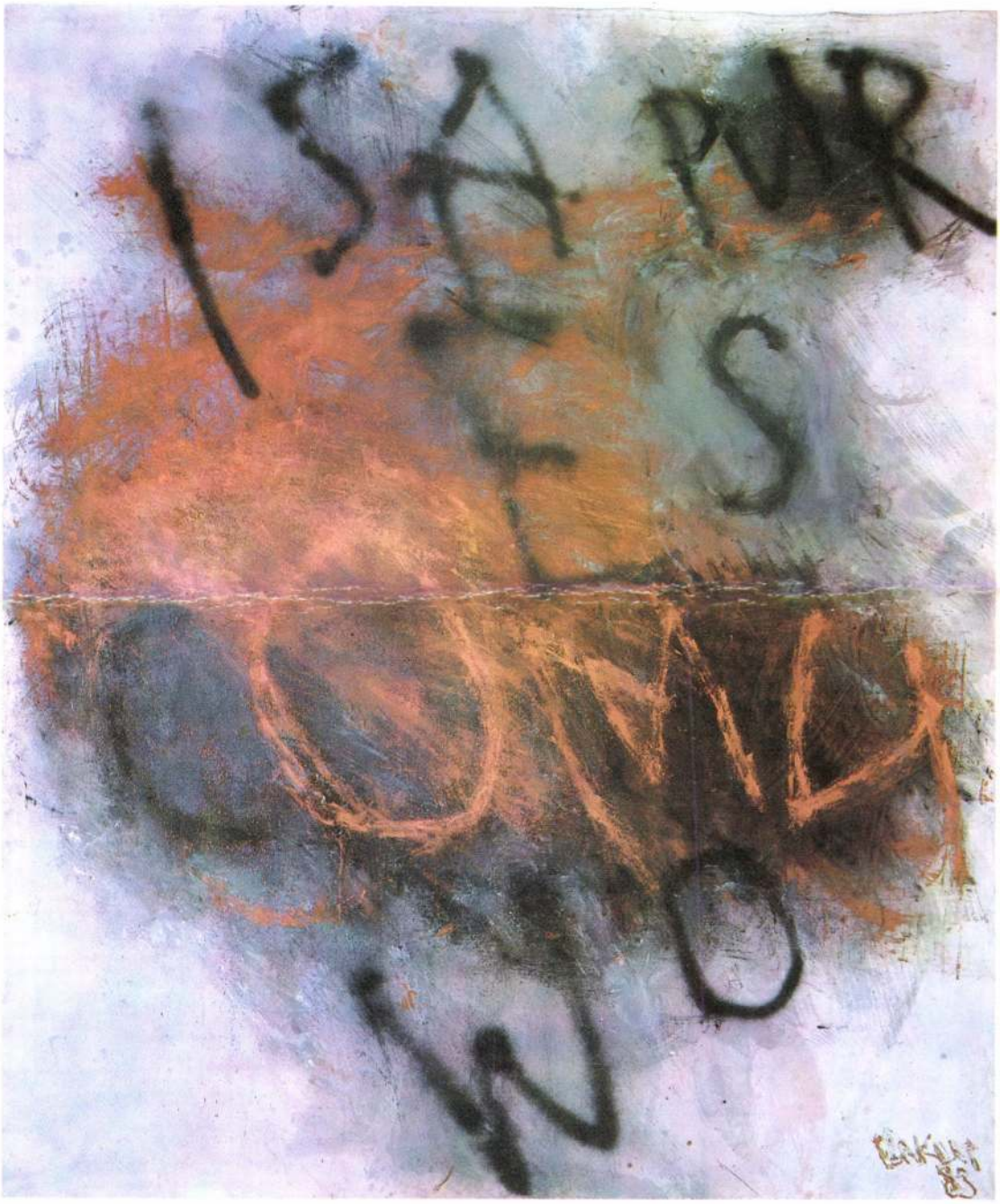
ISRA PUR
ES
OUMO
WD

Lakner László: ISA PUR (vászon, akril, spray, kréta 260 × 220 cm, 1983.)

Lakner László: Cím nélkül (papír, vegyes technika 56 × 65 cm, 10985.)

Kárpótlási jegy a képzőművészetben?

A „HATVANAS ÉVEK" A NEMZETI GALÉRIÁBAN

Mielőtt a címben feltett kérdés parlamenti interpretációvá dagadna, lássuk a tényállást. A *Magyar Nemzeti Galéria* földszinti teremsorában egy fontos kiállítás és mellékleteként egy háromszázharminc oldalas katalógus készül egy peresíthető helyzetet alátámasztani. A rendezőszerkesztők nem titkolják viszonyukat a múlthoz, amely számukra kérdés formájában tételeződik: „azt kell-e rekonstruálnunk, ami a '60-as években a legnagyobb súllyal jelent meg a közönség előtt, vagy azt kell kiemelnünk, amit utólag — lehántva a jelenségekről a történelmi kontextus »esetlegességeit« — *ma* tartunk fontosnak?" A döntés az alternatíva második felére esett. Minden látvány és minden mondat ebből a választásból következett.

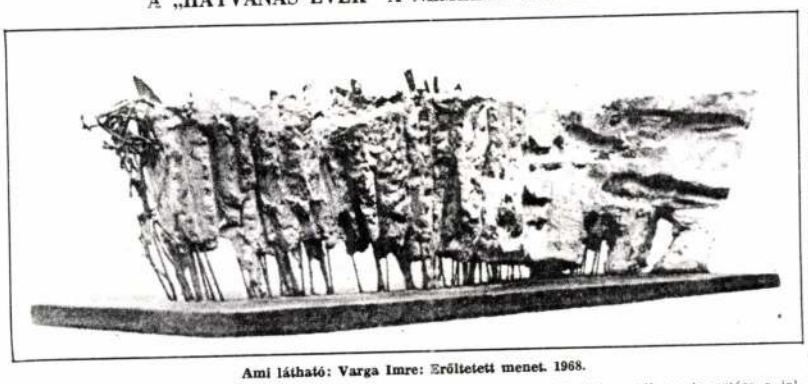

Ami látható: Varga Imre: Erőltetett menet. 1968.

Kereset az elmaradt haszonért?

A rendezők és a szerkesztők abból a hipotézisből indultak ki, hogy a képzőművészet egyetemes mozgása a maga autonóm módján leír egy ideális vonalat. Fejlődik valahonnan valahová. Eljut A pontból B pontba. Saját genetikai kódja befolyásolhatatlan sorsszerűséggel hajtja végzetes célja felé. Ez az ideális vonal sajnos nem nagyon hasonlít a valóságos emlékanyag számszerűsített trendjéhez. Ha az ideálkép nem lenne ennyire szigorú, akkor többféle módon lehetne összeparósítani a „van"-t a „legyen"-nel. A terjedelmes katalógusból ketten is súgnának ehhez a toleráns trükkhöz. Egyrészt a bevezető író *Vajda Mihály*, aki külön fejezetben méltatja azt az igazságot, mely „pedig többé nem egy!" és *Frank János*, akinek credója nyíltan hirdeti: „művészettörténésznek ne legyen meggyőződése, hanem nézze a neki nem megfelelő irányzatból is a legjobbakat". Nem így a döntéshozók! Ők *tudják*, hogy ha egyszer az egyetemes képzőművészet *legitím* vonala szerint (lásd negyvenes-ötvenes évek euroamerikai művészetét) a dolgok a szürnaturalizmusból haladnak a lírai absztrakció és informel felé, továbbá a pop arttól a tiszta konstruktív formák irányába, akkor csak nem fognak inkább *hinni a szemüknek*, amely megtöri a vonal lendületét holmi kvalitásproblémákkal?

Kellene, hogy legyen egy Mark Tobey-szerű monokróm felületet kezelő mester? Ilyen nincs igazán? Hunyorítva *Frey Krisztián* betöltheti azért azt az űrt, amit a még fel nem fedezett elemek a Mengyelejev-táblázatban pusztán spekulatív alapon szoktak betölteni. Kellene egy Germain Bazaine-féle autentikus foltfestő? Hogy ilyen sincs igazán? Annyi baj legyen, a pályakezdő *Bak Imrének*, midőn hónapokat időzött külföldön és kreatívan végigutánozta a sóvárgott nagyokat, a „tache"-hoz, a foltho is eljutott, zsengéje éppen beleillik a kontextusba. Csak a napilapi terjedelemhatár miatt nem részletezendő, hogy — bocsánat, ha ló nincs, a szamár is jó alapon — mit és kit helyettesít *Hortobágyi Endre* és *Illés Árpád*, *Türk Péter* és *Gedő Ilka*, *Tót Endre* és *Kovács Albert*, *Molnár Sándor* és *Vajda Júlia*. (És fenntartom: *Lossonczy Tamás*.)

Kereset a sérelmek miatt?

A kereset világosan kimutatja, hogy a kár „az eszme frontján" valóban tetemes. Ha a külső erők (amelyek a produkció védnökei szerint kizárólag a pártállami hatalom szerkezetében meg a művészetirányítás elnyomóapparátusában — és soha nem a nép-nemzeti konzervativizmusban, netán más ízlésvonulat preferenciájában — keresendők) támogatták volna az egyetemes stílusok szabad áramlását, akkor mi is letehettük volna a magunk Skira-albumát, Knaur-lexikonját, Rizzoli-katalógusát, azaz olyanok lehettünk volna, mint „ők". A rendezőbiztosok követelik tehát, hogy a képzőművészetben állítsák vissza a negyvenhetes állapotokat, de az egyetlen és isteni igazság nevében csak és kizárólag azt, ami a betiltott és szétszórt, megalázott és agyonvert Európai Iskola extrapolálásából, meghosszabbításából következik. Ez a pártos szemlélet csak és ennyit képes felvállalni. A negyvenhetes plebejusbaloldali képzőművészet tönkretételéért, a negyvenhetes paraszti-népi vonulat eltüntetéséért más párt nyilván máskor fogja benyújtani a maga keresetét. A hatpárti konstelláció illő sorrendjében.

A katalógus tanúsága szerint az interjú-dokumentum gyűjteményből egyebek mellett az alábbi peresíthető károk érték az érdekelteket. Frank János csak fősamesz lehetett a biennálék magyar pavilonjának rendezésénél, és egyszer sem küldték ki Velencébe. *Anna Margit* vastag tomuszt szeretett volna kiadatni a Corvinával, de a szerkesztő ezt a kívánságát nem tudta teljesíteni. *Lakner László* szatirikus festményét, a *Hitler beszélt*, a főzsűror *Ridovics László* — félve a „fasiszta nép" dehonesztáló minősítéstől — leakasztotta a stúdiókiállításról. *Keserü Ilona* római tartózkodása során lakhatott ugyan a Magyar Akadémián, de ezért jelentős összeget kellett fizetnie. *Schrammel Imre* kerámiareliefjét, mint „pesszimista munkát", jogtalanul eltávolították a Budapesti Történeti Múzeumból, és a harmadik részlettel mind a mai napig adósak. *Deim Pál* egy illegálisnak tartott kiállításon való részvétele miatt sokáig nem szerepelhetett, és nem kapott Derkovits-ösztöndíjat sem. *Fajó János* valósággal beleroppant, amikor leváltották a stúdió progresszív vezetőségét. Bak Imre sosem fogja megbocsátani *D. Fehér Zsuzsának* és *Ormos Tibornak*, hogy művészetpolitikai okokra hivatkozva bezárették a Ferihegyi repülőtéren rendezett kollektív kiállítást. És *Vigh Tamás* sem fogja elfelejteni *Czifka Péternek*, hogy megalázta saját műtermében, meg *Varga Imrének*, hogy nem állt ki bátran terve melleti. Súlyos sérelmek ezek. Empátiahiányokról, hatalmi túlkapásokról, alkalmi gonoszságokról szólnak. És nem von le súlyosságukból semmit, hogy ha a ma induló művészgeneráció elé fogják odatartani a mikrofont, az minden bizonnyal nyafogásnak tartaná mindezt, mert ő még „apuka" igazságtalanságára sem hivatkozhat. Egyszerűen néma csöndben veszi tudomásul, hogy a piac vastörvényei szerint kell lavírozni — az egzisztenciális megsemmisülés, a külföldre tántorgás és a begiccselés Bermuda-háromszögét elkerülendő.

Azért van katarzis, van vádirat is, de nem pontosan ott, ahol a tételes panaszok találhatók. *Kokas Ignác* — a kötet legjobb interjúja! — szerette „azt a rendszert". Az övé volt, népi kollégista volt, és sose lett volna festőművész, ha egy politikai kampány, egy demagógiával megszórt tehetségkutatási láz nem „emeli ki". Kapott a hatvanas évek elején egy hatalmas sgraffittómegbízást Oroszlányban. Ha megcsinálja, horribilis összeg ütötte volna markát, a mellékdíjakról nem is beszélve. De nem csinálta meg. Nem ideológiai okokból, és nem a progresszív művészéletforma csábítása miatt. Nem ellenállásból és nem sértődésből. Egyszerűen az ízlése miatt. Az a válságélmény ugyanis, ami egy esztétikailag elfogadhatatlan — bár keggyel osztott — megbízás teljesítésének vágya és végső visszautasítása között feszül, mélyebbről és beljebbről jön, mint amit a külső hatalom valaha is elérhet a leakasztgatott képekkel és a betiltogatott kiállításokkal. Az efféle nevesíthetetlen sérelmek összegyűjtésével, a belső meghasonlások listájával, a Kokas-típusú művészeknél az ideiglenes munkaképtelenség okainak feltárásával, másoknál viszont a művészi elvacakulás rajzával ez a tárlat is, ez a katalógus is adós maradt. Úgy látszik, könnyebb hétszer elsorolni az Aczél elvtárs vagy Aradi Nóra konkrét beavatkozásaiból származó vélt és valódi károkat, mint egyszer szembenézni a lényeggel: egy fejlődésképtelen hatalmi konstrukció kiürült reprezentációs igényével és a „negyven év"-nél lényegesen meszszebbre nyúló magyar konzervatív művészetszemlélet, a rendi, a tekintélyelvű, az antidemokratikus hagyományok nem feltétlenül rendszerspecifikus mindent meghatározó jelenlétével.

A megszűnt NDK egyik legelbájolóbb ideológiai mutatványa volt a szocialista nemzet történelem és kultúra utólagos beosztása a jaltai egyezmény szellemében. Így Goethe és Lucas Cranach nagy NDK-művészeknek minősültek, mert emlékanyaguk zömmel in situ volt található, ellenben Hölderlinben és Dürerben volt valami megbízhatatlanul polgári, Tübingen és Nürnberg, a szülővárosok mégiscsak a későbbi NSZK területén találhatók.

És a többiek keresetlevele?

Ez egy politikai logika karikatúrája. De nem kevésbé tartható karikatúrának, hogy a Nemzeti Galériában és katalógusában majdnem mindenki hiányzik, aki véletlenül nem vett részt az Iparterv hajdani tárlatán vagy kimaradt a Zuglói Körből, vagy nem szilveszterezett együtt a Műegyetem R kiállításának szervezőivel, vagy már öregebb volt annál, semhogy az 1966-os stúdión pukkassza a hivatal kiszálló képviselőit. Annak ellenére hiányoznak, hogy jelenlétük feltűnő volt, visszavonhatatlan és nélkülözhetetlen abban a *képzőművészeti közvéleményben*, amely azért nemcsak acsargó pártboncokból és magánlásokba szorult elnyomott újítókból áll. Hogy a mikrovilágot rézlemezre karcoló *Gross Arnold* és az archaizáló *Rékassy Csaba*, a Szántó Kovácsot mintázó *Somogyi József* és a Földmarkolót festő *Fóth Ernő*, a fanyar formákat alakító *Berki Viola* és a túl korán elment nagy ígéret, *Gruber Béla* mind voltak és mind *ott voltak* a hatvanas évek nyilvánosságában, ez — azt hiszem — nemcsak nekem nem kétséges, hanem e művészettörténeti vállalkozás spiritus rectorának, *Beke Lászlónak* sem. Hiszen végül is mindketten olvastuk *Németh Lajos* alapvető munkáját az 1968-ban megjelent Modern magyar művészetről, és kettőnk közül én csak távoli tisztelőnek, ő viszont tanítványnak számít.

A kimaradtak listája viszont oly markáns és reprezentatív, hogy semmiképpen sem lehet a véletlen számlájára írni. Beke nyilván úgy gondolkodott, hogy valahol, valakik, valamikor majd megrendeznek egy olyan hatvanas évek retrospektív tárlatot, amelynek főhelyén például a korszak végén keletkezett *Szerbátusz Tibor*-féle Dózsa-szobor állhatna, körülötte az MDF-hez közel álló olyan jelentős mester, mint a Megégett embereket festő *Orosz János*, esetleg a Nyári reggelt festő *Szinte Gábor*, a szomszédos teremben a *vásárhelyiek*, élükön a megindító realizmust teremtő *Szalay Ferenccel* és a nyers hagyományokat folytató *Németh Józseffel*, még hátrébb pedig a peremműfajokban (grafikában, érmében) tevékenykedő és lesajnált kismesterek, akik ha mást nem, de azt azért híven illusztrálnák, amiről a bevezetőben Vajda Mihály még megejtő eleganciával szólt: „egy ország élni akart." Mert kárpótlási igényük — ezt Beke is sejtheti — nemcsak „ezeknek", de „azoknak", sőt „amazoknak" is lehet. Tehát valahol, valakik, valamikor majd megrendeznek egy másik vagy egy harmadik kiállítást, amely éppúgy a *kizárólagosság* elve szerint egy másik vagy egy harmadik párt kulturális *előtörténetét* keresi össze a heterogén emlékanyagból. Aztán majd a megrendezett és a megrendezendő tárlatok versenyéből — jelige: ezentúl minden másképpen volt — a nézőnek módja lesz eldönteni, hogy melyik tetszik neki jobban, és kire adja szavazatát. Brrr!

Félreértés ne essék, ezen a látható kiállításon nemcsak jó festmények és szobrok, de remekművek is vannak. Nemcsak azoké, akik az elemi illem okán — más koncepció ide, Euro-Amerika oda — legalább jelzésszerűen megmutathatták magukat (*Kondor Béla* és *Barcsay Jenő*, *Kokas Ignác* és *Vigh Tamás*, *Tóth Menyhért* és *Deim Pál*). Remekműgyanús alkotásokat ugyanis hátrahagytak a megalázottak és megszomorítottak, az ellenkultúra minősített mesterei, a külföldre csodálkozó akkori fiatalok is. *Jovanovics György* homunculushűvösségét, Keserü Ilona monumentális forróságát, *Hencze Tamás* látomásos szcientizmusát és Lakner László keserű világmagyarázatát nem nélkülözhetné semmilyen „beállítottságú" művészettörténet-írás. Éppen ezért kerültek itt és most veszélyeztetett helyzetbe. Egy féligazság mulatságához tartják mindannyian a gyertyát.

Ki fizeti a költségeket?

Nem taktikus dolog a kárpótlási igényt és a kirekesztési politikát egyetlen kulturális vállalkozáson belül összehozni. Nem taktikus, mert a liberális művészet előtörténetét antiliberális szelekciós elv aligha hitelesítheti. És azért sem, mert köztudomású, hogy az intézményesült liberális gondolat ma Magyarországon kárpótlásellenes.

A költségeket tehát mi, a művészeti közvélemény fizetjük. Azzal fizetjük, hogy az esztétikai, kvalitásszempontok háttérbe szorulnak a szoc. hazások utódaiként fellépő kap. hazások érdekérvényesítése mellett. És akkor minden kezdődhet elölről.

P. Szűcs Julianna

[illegible] 1968

SIMON LAJOS:

PICI ZSOLTÁROK

Az ötvenhatodik év

Istenem, mondd el most nekem,
mint lesz a holnap reggelem!
Aludjak, mint a kisgyerek?
Avagy járkáljak hajnalig,
mint cellában az elítélt,
míg éppen ötvenhatodik
esztendőm rozsdás láncait
halálrazzántan csörgetem.

Jézus mellett

Kereszten függök Jézus mellett,
bűnös lator, de a szelíd,
s megtérek egykor-álmaimhoz,
ha az időmből még telik.
Mikor „Feltámadott a tenger"...

Talán nekem is engedik!

Jaj

Nem mennydörög, villám se vagdal,
fényes az ég, körös-körül,
jaj, mégis eldőlnek a nagy fák,
jaj, mégis borzongatsz, Úram!

Tudjuk, majd ránk is sor kerül.

Tor

A gazdáé a teljes disznó,
a gyereké a malac farka.
Add Úram, add, jó Istenem,
legyek még picikét gyerek!
Nem érdekel a zsíros disznó,
ha farkincáját engeded!

LAKNER László

ÍRÁS(OK) A FALON

A 45. velencei biennále: felbomló posztmodern és (transz)avantgard retró

Az idén ismét Velencében sűrűsödött, fókuszálódott mindaz, aminek köze van a képzőművészethez. (Az egy év kihagyásának oka, hogy 1995-ben centenáriumához érkezik a nagy szemle.) A ráközelítés szempontjait idejekorán közzétették. A főrendező, Achille Oliva Bonitó, a modern képzőművészet pápája(aki több alkalommal megfordult Tácon, Fehér László műtermében) ezuttal az „együttélés — közös létezés" (kulturális nomadizmus) gondolatát választotta az idei biennálé mottójául. Számos szép és értékes társulás, befogadás jött létre ennek a törekvésnek a jegyében. (S néhány össze nem illés, fals kisérlet.)

De hagyjuk az elméleteket, inkább nézzük a Giardini hatalmas parkjában fölkinálkozó látnivalókat!

Az ötven valahány ország képzőművészeti felvonulása mindig esemény a csatornák városában, és mindig választ valami közérthető jelképet magának. Egy Leonardo-rajz komputer által térbe mintázott, felnagyított makettje fogadja az öbölben a bejáratnál a látogatókat. A tengerből kiemelkedő acélhálóból „szőtt" lófej azonban nem kelt túlzott érdeklődést. Annál inkább a Giardini parkjában két macedon szobrász, Gligor Stefanov és Nikolski Petre „ gally-faág-széna" építménye. Ez a mű akár ráhangolásnak is tekinthető, ami egyuttal azt jelzi: az avantgárd nem múlt el, alakváltozataiban szívósan él tovább. Mi ez? Dac, makacs ellenállás, világközérzet? Nem lehet pontosan tudni, annyit azonban igen: korai volt temetni az avantgárd tendenciákat. Az „életképesség" jele a Magyar Műhely közelgő, augusztusi (keszthelyi) találkozójának munkacíme: „Friss, meleg az avantgárd". De visszatérve a macedon szobrászokra, nem csak nekem idéződött föl az 1988-as biennálé, amikor Bukta Imre és Samu Géza „rurális avantgárdja" képviselte elismerést keltve a magyar színeket.(Samu Géza korai halála fájdalmas vesztesége a kortárs szobrászatnak.) Mi már tudjuk, s éppen tőlük: műalkotás elemei lehetnek a kövek, gallyak, s a trágyaszóró villa is átváltozhat mesebeli királyfivá...

...

A hatalmas parkban elszórt épületek a belépés után mindig elbizonytalanítják az embert: hol is kezdje? A kiváncsiság a magyar pavilon felé húzna, ám a józan megfontolás, a viszonyítási alap megszerzése inkább a végére tenné a találkozást a hazai kiállítókkal. (Ami ez esetben nem egészen pontos, lévén Joseph Kosuth-ról szó.) Maradjunk az utóbbinál: nézzünk körül előbb más nemzetek házatáján. Vándoroljunk kedvünk vagy a bejáratnál osztogatott kis térkép szerint.

Rögtön feltűnik a sok videoinstalláció: korunk „jellegzetes" műfaja. Villogó képernyők a legbizarrabb helyen, formában elhelyezve zúdítják ránk a szürreális képeket, a megfelelő hangeffektusok kíséretében. A japán Shigeko Kubota például szupermodern édenkertbe csalogatja a nézőt, a paradicsomi hangulatot lágy zene és misztikus fények biztosítják. A német „mellékpavilont" teljes egészében a koreai származásu, több évtizede Németországban élő Nam June Paik video-kompozíciója tölti be. Több hatalmas video-fal ontja a köznapiság, a banalitás torzított, különös szemszögből felvett, monoton zenére variált jeleneteit. Ez nem koreai, nem német, az egyetemes konzumtársadalom érzéki kábítása.

Fang Lijun:Rózsaünnep (az új kínai festészet jellegzetes műve)

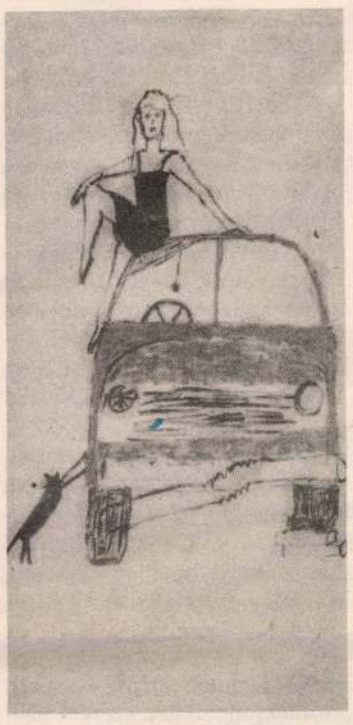

JennyWatson: „Kedvelem, amikor g. cicával találkozom reggel a műterembe menet"

Ha már a nagy tradíciójú nemzetek pavilonjánál tartunk, szinte bevett szokás, hogy egyetlen motívumnak „áldozzák" épületüket. A franciák mestere, Jean-Pierre Raynaud kőkorszaki koponya mintázatú csempével borított be a rendelkezésre álló összes helyiséget. Meg kell vallani, borzongató látványt nyújtott ez a modernősi hullakamra, a higiénikus vércsatornákkal, a falakon kirajzolódó „haláldiagrammal". (Nem is tolongtak itt a nézők.) Ugyanígy a németek, akik kiszolgáltatták főcsarnokukat Hans Haacke elképzeléseinek. A művész az előcsarnokban kinagyíttatta azt a fotót, melyen Hitler tekinti meg a Duce társaságában az 1938-as biennálén a birodalmi művészek kiállítását. Bent a sötét teremben a feltört cementpadló „hullámain" átkelő nézők szeme megakad az egyetlen kivilágított feliraton: Germania. Nem kell különösebb magyarázat: *onnan ide* vezetett az út.

Az amerikai kiállítás meghatározó egyénisége a francia-amerikai szobrász, Louise Bougeois volt. Emberi testrészek variációiból összeállított plasztikái mintha egy gén-háború sérültjei lennének. A britek merész húzással egy konzervatív megoldást választottak: festményeket állítottak ki. Olyan sikerrel, hogy a fődíjat ők kapták.Csalódást okoztak az oroszok, néhány body art művészük már szinte anakronizmusnak tűnt ebben a közegben. Viszont igényes látnivalót kínált a görög pavilon Zongolopoulos vízzel, meleg levegővel mozgó szerkezeteivel vagy érdekesnek hatottak az ausztrál Jenny Watson kontúros (némileg Fehér Lászlóra emlékeztető) festményei.

A helyszínekként változó benyomások lassan valami összképpé állnak össze: túl sok a gesztus, az ötlet, az ideiglenességet sugalló installáció. Kevés a maradandó élmény, az emlékezetes mű. A szélső példát kétségtelenül az izraeliek szolgáltatták: Hamama(üvegház,melegház) címmel egy intenzív öntözőrendszert állítottak ki, melyen ott zöldelltek az uborkaszárak. Az Avital Geva nevéhez fűződő „műalkotás"-nak egyetlen előnye volt a kánikulában, hűsítő árnyékot, kényelmes székeket és friss uborkát kínált az eltikkadt látogatóknak. Persze, azért távolról mégis egybecsengett ez a provokatív megoldás a több műben is megjelenő aggodalommal a pusztuló természeti környezetért, értékekért. Egy japán művész műtárgyait szinte belerejtette a dombos-fűves térségbe, mintegy arra figyelmeztetve, a természet megőrzött harmóniája nélkül nincs emberi harmónia. A svájci kiállításon a hegyek között kanyargó sztrádákról láthattunk festményeket; a képözön ebben a formában már-már a színes, mechanizált környezetszennyezés hatását keltette.

A kelet-európai országok ezúttal nem brillíroztak. (Mint legutóbb.) Fáradt, szürke, igénytelen rendezésben láthattunk érdektelen műveket. A volt csehszlovák pavilon immár két részre van osztva, ám sem a cseh, sem a szlovák kollekció nem dobogtatta meg szíveket. A legkiábrándítóbbnak a lengyel pavilon bizonyult; panel-elemekre erősített szappantartókat állítottak ki, de az illúzió erősítése kedvéért kenőszappannal kenték be a falat. Így a műegyüttes új (csípős szagú) szférával gazdagult.

Némi izgalmat ismét a határeset keltett: Nyitás Keletre címmel fiatal, kínai festők mutatkoztak be. Bonitó Olíva nem volt rest, elutazott Kínába és felkereste a mellőzött, a hivatalos iránytól eltérő művészeket. A groteszk, a szoc.realból kinövő, annak modorát gúnyorosan idéző festészet nekünk nem újdonság. Giorgo Armani, az amerikai divatdiktátor azonban látott benne fantáziát, drága katalógust csináltatott, melyen történetesen az ő neve szerepelt a fő helyen. Hiába, nem adnak semmit ingyen!A hatásos és visszafogott experimentalizmus szép példája volt Yoko Ono Két szoba című installációja. Két ellentétes szellemű meditációs teret komponált, az egyik kék tiszta szakrális hely, csonka korpusszal, a másik brutalitás, erőszakkal meggyalázott kínzókamra. A hozzá írt kommentár két szülőről szól, talán az ember kettős természetére utalva. Az ez évi botránydíjat Gianfranco Gorgioni vehette volna át a női altesti tájak fotósorozatával. (Akinek hiányérzete támad, megnézheti ugyanezt az Apertoban, a fiatal, kísérletező művészek kiállításán, kiegészítve a téma férfias részével.)

Azt hiszem, ennyi kitekintés után bemerészkedhetünk a magyar pavilonba. Valóban, a kelet-európai kiállítások egyik jellegzetessége volt az emigrációban élő, disszidált, leszármazott, elüldözött művészek visszafogadása. A román pavilonban pédául a Párizsba menekült híres szobrász, Damiani állított ki. Az előzetes tervek szerint — hiszen nekünk is van külföldön élő és dolgozó művészünk nem egy— az annak idején Budapest helyett Berlint választó Lakner László kapott volna bemutatkozási lehetőséget a magyar pavilonban. Teljes joggal, hisz pályája csúcsán van, nemzetközi rangja vitathatatlan.

Ám végül is Joseph Kossuth, a konceptualizmus atyja, valóban kíváló „szövegező" művész vehette birtokba a kis szecessziós palotát. (Kétes, hogy mi köze van a történelmi Kossuth családhoz, ő egyértelműen amerikainak vallja magát.) A falon Italo Svevo befejezetlen regényéből vett idézet fut körbe — mely a műalkotás létrehozásának lehetetlenségéről szól —, s a tiszta foglmazású szöveg mintegy be van borítva, körbe van véve a kommunikáció vizuális- és szöveghordalékával. Egyesek lelkesednek, mások fanyalognak. A lelkesedők máris hivatkozhatnak arra, hogy az egyik díjazott ez a kipreparált épületbelső. Így került a pincébe — időleges kiállítóhelyre — Lois Viktor hangszer-mobil kollekciója. A valóban szellemes konstrukciók — melyeket a Csók Képtárban is láthattunk — ebben a szűk, homályos térben nem igazán érvényesültek.

A 45.velencei biennále minden hiányérzete mellett mégis fontos híradás a világ képzőművészetéről. Még akkor is, ha a felbomló posztmodern és a (transz)avantgárd retro uralja a mezőnyt. Az írások a falakon válságról, a művészet ellehetetlenüléséről tanuskodnak, viaskodásról a kaotikusság érzetével. Az egyik fiatal festő írta a falra: Chaos — my house. (A káosz az otthonom.) Ettől a (köz)érzettől — úgy látszik — egyelőre nem tudunk szabadulni.

Péntek Imre

André András

Szent László patak

(részlet)

Szülői ház. A kert alatt
sorvad a Szent László patak.

Árboca fűzfa — süllyedő hajó,
merülve lassan, békén lankadó.

Mi eddig rajta sohase volt,
belepte sok-sok hullafolt.

Burjánzik hátán zöld penész,
ablaka fogytán hol égre néz.

Vize hallhatatlan csordogál,
elbotlik sűrűn, s meg-megáll —

akárha gondolkodna hosszan
mit el nem követett — a rosszon.

De dolgát tudva továbbfoly. Intene;
elhagyott sorsomnak Istene.

Villan még tükre, fecskeszárny
kisérti emlékként és lenge árny

kikötve mártózott íres hűvösében,
méltán hihette; ez itt az éden.

— Meder-középen ringó sás,
haldoklót becéző susogás,

térdelni kell, oly gyönge nesz;
„hosszadalmas, szép halála lesz.

Hiába segély, égi zendülés,
visszafordíthatatlan végelgyengülés,

egyszercsak végleg kiapad,
nem lesz a partján új fapad

hová kiülhet a lelkiismeret
mely borzongó bájjal elmereng

s imádja csöndben anyját a csöndet,
s a szöcskét ki lyukas órára csönget."

Miklós Gábor

Hihető idő

Mint a kő: hanyattfekve
számlálgatod
képzelt történelmed
árnyait, pillanatait.

Bilincsben,
mégis szabadon.

Vajon merre zuhan a semmi,
ha jelenléted titkos
epicentrumába?

Önmagát gyilkoló
mozdulat: jövő.

Hihető idő.

Balajthy Ferenc

Óceán az érben

(1993)

rakosgatod egymásra a sok évet
számadás ne legyen idejekorán
múltak bár okosan vagy épp ostobán
hamujuk szerteszórt tüzük nem éget

nyílik a szem világra tágul éber
képzelet holt zörgő virágra száll
boldogság rejtve kazalban szalmaszál
ahol kell sohasem ott keresgéled

aki ismert egykoron mind elfeled
búbánat kezdi ki jobbik feled
s kifejlődik elefánt az egérben

Holdistennődnek lebiggyesztett ajka
csillagait ringatja égi dajka
űr zsong földiben, óceán az érben

Labur László

Molnár Ferenc: Megint mi szenvedünk meg mindent

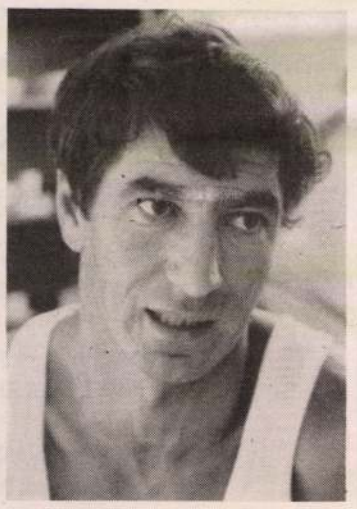

Krizsó János: Fuldoklunk az adósságban

Csősz Ferenc: A gazdakör sem a megváltó

Egy új parasztdráma első felvonása Csőszön

Hová megy ennek a vége?

A tanácstalanság, a bizonytalanság, a félelem lett urrá Csőszön azóta, hogy a hitelezők — jogszerűen, de sietve — „dobra verették" az Új Tavasz vagyonát. Ami maradt, azon legelőbb az ügyesebbek, majd törvény szerint mindenki osztozott. Így történhetett meg, hogy a több tízmilliót érő tanya 3-4.5 millióért kelt el, a jobb gépek is igen olcsón találtak új gazdára. Így jutott kevés híján száz ember Csőszön a Munkaügyi Központ nyilvántartásába, mint volt tsztag, munkanélküli, tizenöten pedig — egyelőre — az önkormányzat terhére, akik jövedelempótló támogatásban részesülnek.

— Ez így történt, kevés kiigazítással — tanusítja Csősz Ferenc önkormányzati jegyző, a helyi gazdakör elnöke.

— Mit kellene egyáltalán kiigazítani?

— Attól függ mindig, honnan nézzük. Azok, akik valójában közelebb álltak a tűzhöz, nyilván bizonyos előnyöket élvezhettek. De hát az ember esendő, és soha sem mond le arról, amit megfoghat. Mégsem ez a lényeg, hanem az, hogy aki ilyen nehéz gazdasági helyzetben valójában mindenét, minden megtakarított pénzét föláldozza, az megérdemelné a támogatást. Név nélkül, vannak itt olyan volt tsz-tagok, akik a sajátjukkal, a bérelt területekkel együtt száz hektárhoz jutottak, és ebben a mostoha időjárásban is mindent képesek feláldozni, hogy fönnmaradjanak.

— A falu tehát kettészakadt.

— Talán még három-négy felé is, hiszen itt kialakulóban van egy régen középbirtokosnak mondott réteg, van egy ennél valamivel nagyobb, ötven hektár alatti társaság, és van egy lényegesen nagyobb réteg, egy hektártól 10 hektárig terjedő tulajdonnal. Akinek „ősi" jussként csak pár hektárra valója van, az joggal azt mondja, hogy majd megint lesznek gazdagok, meg szegények, urak és napszámosok, netán cselédek is. A tehetősebbek, akik tényleg a tsz-ben is húzták az igát, azt mondják, nem kevesebb joggal, hogy aki többet produkál, kapjon többet, legyen neki több. Ez utóbbi álláspont legfeljebb abban gyengélkedik, hogy a lehetőség nem mindenkinek áll egyformán, tekintve a földtulajdon-viszonyokat.

A Rákóczi utca 38 szám alatti lakos, Molnár Ferenc nyugdíjas, másfél hektárral lett 64 évesen újra földtulajdonnal rendelkező kisparaszt (?), még nincs rá megfelelő meghatározó jelző. Tény, hogy a tizenvalahányezer forintos nyugdíj és a másfél hektár hozama nem keresett, nem kívánt létlehetőség Csőszön sem. De a két házzal odébb lakó Baditz Sándor tsz-nyugdíjas számára sem, aki 12 hektár örökét kapta vissza, amit aranykoronánként 15 kiló búzáért adott bérbe. Több a semminél. A volt tsz-tagság, a falu összlakosságának nagyobbik részét ők és a hozzájuk hasonlóak képezik. Ez a többség lesz most az a kisebbség, amelyik mégsem lesz döntő tényező a termelésben, ismert okoknál fogva.

— Igen, hát már mondogatják, hogy megjelentek az új földesurak. Neveket is mondhatunk, de minek, hiszen itt a faluban ezt mindenki tudja — magyarázza az alakuló paraszti sorsot Molnár Ferenc.

A fiatalabb nemzedék, köztük az igen ambiciózus, 36 éves Krizsó János, a gazdakör gazdaboltvezetője a saját és a bérelt földdel együtt kevés híján nyolcvan hektárt bír. Vásárolt egy jó állapotban lévő John Deere traktort is az Alföldön, mivel neki, és ezt nagyon nehezményezi, nem adatott meg a csőszi-táci tsz-gépparkból olcsón vásárolnia. Most nem kevesebb, mint 700 ezer forint adóssággal terhelte meg magát, és ha nem jön be a búza, a kukorica meg egyéb, akkor pontosan olyan csődhelyzetbe kerül, mint a tsz, és a hitelezők — ahogyan ez a szövetkezet esetében is történt — nem lesznek jóságosak hozzá, megverik a dobot.

— Ettől félünk. A kormányzat már nem is ígér, a miniszter is csak beszél — vélekedik Krizsó János.

De az aratás is áll; az E-516-os kombájnhoz felhordó lánc kéne, de nincs. Nem úgy van, mint a tsz-ben, hogy beszaladtak az alkatrész-raktárba és hozták, ha nem volt, akkor telexen gyorsan rendeltek, és kész. Most Tóth István kislángi kombájnos áll ölbe tett kézzel egész délelőtt, hogy majd a tulajdonostárs valahonnan kerít egy láncot. Ha vitt magával elég pénzt, mert egy ilyen alkatrész, négy éve, már 40 ezer forint volt.

— Igazán bosszantó, mert az ember csak ámuldozik azon, hogy előbb kapni külföldi intimbetétet, mint, amire égetően szükség volna. De hát a műtrágyával is így van. Péten, vagy hol, eddig műtrágyát készítettek, most állítólag valami mást gyártanak, mert arra van vevő.

A gazdakör elnöke pedig jegyez, hogy majd mindezekre gyors megoldást kér. A kérdés, lesz-e, s elég gyors lesz-e a megoldás, mert már minden kalász érett. A határ azonban nemcsak ezért siralmas, azért is, mert a magára hagyott, kifosztott parasztságnak a tavaszon nem futotta a vetésfehérítők elleni védekezésre, a kukoricagyom-irtásra, a répabolha és barkó elleni védekezésre, és ez nem kevesebbet, mint 30-40 százalékot elvitt a várható termésből. Tetejébe, a hízott disznót sem viszik el, amit megvesznek, azt is csak 60 nap múlva fizetik.

Az öregebbek is, a fiatalok is azt kérdezik most már: Hová megy ennek a vége?

Peresztegi T. Ferenc
Fotó: Somogyi Tamás

Tóth István kombájnos kényszerpihenőben, de meddig?

Dr. Halmos István

Vörösmarty érvényessége*

Mielőtt átlépnénk a „szent hajlék" küszöbét, néhány gondolattal emlékeznünk kell a hely szellemére, géniuszára, e szép, szelíd poetikus pannon táj képzeletalkotó, jellemet formáló atmoszférájára. Hamvas Béla írja egyik dolgozatában, hogy a helyet nem szabad összetéveszteni a térrel. A tér és a hely között az a különbség, hogy a térnek száma, a helynek arca van...A tér mindig geometriai ábra, a hely mindig festmény, rajz. A helynek nemcsak fizikája, hanem metafizikája is van, és nemcsak látvány, hanem géniusz, szellem, lélek. Ez a hely, ahol most állunk és ünneplünk, volt szülőföldje nemzeti irodalmunk nagy és halhatatlan alkotójának, *Vörösmarty Mihálynak.*

Versolvasó, verskedvelő emberek közt számosan akadnak, akik, ha megkérdezik őket, kit tartanak a legnagyobb magyar költőnek, habozás nélkül válaszolják: „Vörösmartyt". Jól tudjuk persze, hogy ilyen kérdésfeltevésnek semmi értelme nincs, hiszen arra, hogy ki a jó költő, ki a nagy költő, akár tudományos indoklással is lehet válaszolni, hanem, hogy valóban nagyok közül kit vallunk a legnagyobbnak, ez nem objektív mérce, hanem szubjektív megítélés kérdése. Annyi azonban bizonyos, hogy a legnagyobb költőink sorában Vörösmartynak kiemelt helye és szerepe van. A magyar romantikának kétségtelen ő a főszereplője, a múlt század első felének *versenytárs nélkül* a legkimagaslóbb költői egyénisége. Fellépésével gazdagabb lett az egész magyar irodalom. Helyét világviszonylatban is a romantika nagyjai között jelölhetjük ki *Byron, Victor Hugo, Lermontov, Mickiewicz* társaságában. Ami a század elejétől fogva készülődött — életművével vált teljessé.

Szegény sorsú Fejér megyei — pusztanyéki kisnemesi család fia volt, együtt született a XIX. századdal, 1800 decemberében. A székesfehérvári, majd a pesti diákévekben ismerkedik meg a kor nagy eszmeáramlataival és a korszerű irodalommal: a felvilágosodással és a bontakozó romantikával. A német romantika mellett nagy hatással van rá Shakespeare és a vele együtt felnövekvő francia romantika.

A magyar történelem az 1820-as években a reformkor előestéjénél tart. A gazdag és művelt Perczel családnál nevelősködő Vörösmartyban kialakul az a magas fokú felelősségtudat, amely 1825-től élete végéig munkál benne: vezérköltőnek lenni, mint hajdan Zrínyi, azonosulni nemzetével, jó és balsorsában osztozni, de igényt is kelteni újkori Mózesként.

1825-ben, az első reformországgyűlés megnyitására írja meg a *Zalán futását,* hexameteres romantikus eposzát, amelyben a honszerző Árpád és daliáinak alakját idézve, tettekre akarja hevíteni az álomba hanyatlott magyar nemességet. Telibe talált egy éppen korszerű igényt. A hexameteres eposz időszerűsége csak néhány rövid év volt, de ezekben az években ez a fő műfaj. És Vörösmarty művétől elámul a nemzet. Úgy érzik, mindenki gazdagabb lett általa. A dúsgazdag nyelv, melyhez hasonló nem volt eddig a magyar irodalomban, a zabolátlan színes képzelet, a képalkotás merészsége elragadtatással tölti el az olvasókat.

Vörösmarty ettől kezdve hivatásának és életformájának tudja az irodalmat. Ez a költői hivatás közéleti funkció. Azokban az években, amikor a társadalmi haladást a még nemesi hazában a polgári liberalizmus jelentette, Vörösmarty ennek a nemzeti progressziónak a lelke. A 30-as évektől 1855-ig, haláláig írt verseiből úgy lehet összeállítani 10-15 darabot, hogy költőjük a világköltészet első sorába kerül általuk. A Szózat, a Gondolatok a könyvtárban, Az emberek, az Előszó, vagy A vén cigány a mi magas színvonalú költészetünkben is a legnagyobb alkotások közt foglalnak helyet. Ennek a zengő lírának az alaphangja a reformkor éveiben lelkesen közéleti töltésű és bizakodó szellemű, ámbár gyakorta megkísérti a romantikus borongás, a leskelődő tragédia, az ólálkodó semmi. Ott van a riasztó végső kép: „Örökké a világ sem áll! / Eloszlik mint a buborék / S marad, mi volt, a puszta lég" — de azonnal nyomában a felismerés, hogy ez a világ „amíg áll, és amíg él,/ Ront vagy javít, de nem henyél..." Gyakorló nyelvi eszközeimmel arról a műről szólnék, amelynek szerzői üzenete, eszmei kisugárzása napjainkban is világít és fényleni fog, míg egyetlen magyar ember él a Kárpát-medencében vagy a világon. Vörösmarty Szózatáról van szó. A költő kiáltványába, a nemzethez írt szózatába beleömlik tragikus sorsú nemzetünk küzdelemre szólító hagyományának kifejezéskészlete. „A nagy világon e kívül Nincsen számodra hely..." gondolat csaknem azonos szavakkal szólal meg a régi magyaroknál:

Bocskai István mondja 1606-ban: „... Az mi nemzetségünknek több hazája ennél soha nem lészen, s nincsen is, más minékünk az övét nem adja."

Czobor Mihály, 1606: „Az magyaroknak ennél több ez kis darab országocskánál nincsen, kit ha elvesztnek, semmink sem leszen." Esterházy Miklós, 1634: „... Nem hazánk-e tehát nekünk is ez, mint édes eleinknek? Az bizony, nincs más kívüle."

Zrínyi Miklós, 1661: „Elfussunk? — Nincs hova, soha másutt Magyarországot meg nem találjuk... az mi nemes szabadságunk az ég alatt soha nincs, hanem Pannóniában. Hic vobis vel vicendem vol moviorien-dum est."

Széchenyi István, 1835: „A magyarnak csak itt van egyedül hazája... A szegény magyar édes hazánkat kivéve, széles e világopn se találtatik."

1836-ban vagyunk. Az országgyűlés, amely 1832 végén kezdődött és annyi reménységet táplált, tart még ugyan, de világosan látni, hogy nem teljesítheti be azokat az álmokat és követeléseket, melyeket Kölcsey, Széchenyi és Wesselényi fogalmaztak meg. Az udvari körök és hazai támogatóik megakadályozzák — ha másként nem megy, erőszakkal — a polgári átalakulást, az ország erkölcsi megújulását. 1835-ben Kölcseyt lemondatják, Wesselényit perbefogják, sokakat meghátrálásra késztetnek, s próbára teszik az erőslelkűeket is. Mi lesz, ha tömegessé válik a megingás, ha elvész a nemzet erkölcsi ereje? Akkor valóban meg lehet kondítani fölötte a lélekharangot... És akkor hangzott el Vörösmarty szava: „rendületlenül"... A nagy világon e kívül / Nincsen számodra hely / Áldjon vagy verjen sors keze, / Itt élned, halnod kell/

A romantikusok, Széchenyi, Kölcsey és Vörösmarty számára humanum és hazaszeretet egyet jelentettek. „Legszentebb vallás a haza és emberiség." A nemzetet azért kell szeretni, mert rajta keresztül szolgáljuk az emberiség ügyét. Távol áll tőlük a hagyományok őreinek idegengyűlölete és a következő generáció egocentrizmusa. Soha magyar nacionalizmus nem volt átfogóbb, egyetemesebb, emberi értékben gazdagabb, mint a romantika éveiben. A magyar romantika éveiben még nem volt bizonyos, hogy a magyar, mint nemzet fennmarad-e a germánszláv tengerben. A fenyegető tények mellett fenyegetett Herder történetfilozófiai jóslata: a magyarság történelmi hivatása az volt, hogy a kereszténység védőbástyája legyen — ezt a hivatását betöltve, elvesztette létértelmét, és el fog tűnni lassan az idegen népek tengerében. A nemzethalál képe ott borong a Szózatban is, és költőnk egyik legszebb verse, az Élő szobor, a rokonérzés fájdalmával siratja a lengyeleket. Az "és mégis, mégis fáradozni kell" felkiáltás munkás hazaszeretet követel, megfeszített küzdelmet, mert a küzdelem az ember célja és rendeltetése ezen a földön:

„Mi dolgunk a világon? küzdeni

Erőnk szerint a legnemesebbekért.

Előttünk egy nemzetnek sorsa áll..."

Vörösmarty politikailag Széchenyihez áll közel. 1848-at lelkesen köszönti, de Kossuthtot nem tudja és nem akarja követni. Vörösmarty magára marad. A forradalom ellenségeinek ő is forradalmár, a forradalmároknak maradi. Ekkor is igyekszik szolgálni a hazát, de nincs hozzá megfelelő helye. És amikor elkövetkezik a bukás, Haynaunak ő ugyanolyan forradalmár, mint sógora, az igazi forradalmár, Bajza. Együtt bujdosnak. Bajza elméje elborul.

Az ő idegeit is szétzilálják az események, a tragédiából semmire sem lát kiutat. 1850-ben írja meg az Előszót, mely költészetünk egyik legkorszerűbb remekműve. Visszatér szülőföldjére, búskomorságban él, valahol az őrület határán. De csak a határán. Költészete ebből a mélységből emelkedik a legmagasabbra. A vén cigány olyan költői orom, amelyet eddig legföljebb elért, de túl nem haladhatott néhány legnemesebb alkotása a mi gazdag költészetünknek. Üzenete máig érvényes: a mélységek mélyéről, a poklok pokláról üzen: „Lesz még egyszer ünnep a világon..."

***Elhangzott július 10-én Kápolnásnyék 800 éves évfordulója alkalmából tartott ünnepségen, a Vörösmarty Emlékháznál.**

FIGYELMÉBE AJÁNLJUK

Alig, hogy 1988 őszén a 43. Velencei Biennálé bezárta kapuit, Berlinben megkezdődtek az előkészületek az 1990-es kiállításra. A város nyugati felében működő Berlinische Galerie munkatársai kelet-berlini galériákat kerestek meg, hogy előkészítsenek egy olyan kiállítást, amely Berlint egységes városként képviseli 1990-ben Velencében. (Miközben a nemzetek pavilonjában természetesen külön-külön készült Nyugat- és Kelet-Németország a bemutatkozásra.) Akkor még úgy tűnt, hogy a kelet-berlini művészeknek le kell mondaniuk a közös szereplésről. Hogy végül mégis megvalósult az

AMBIANTE BERLIN,

amely Velencéből most Magyarországra, a Műcsarnokba érkezett, ahhoz történelmi, politikai sorsfordulónak kellett bekövetkeznie. Amikor a berlini fal leomlott, a keleti városrész művészei előtt is megnyílt az út a közös berlini kiállításhoz.

Noha a kiállítás ízig-vérig modern képzőművészetet reprezentál, a rendezők nem a legmeghökkentőbb, nem a legújabb tendenciákat akarták elhozni. Hanem ezeket is beépítve, minden létező irányzatot képviselő keresztmetszetet kívántak adni a berlini művészetről. Ezért van jelen a tárlaton a realizmus és az absztrakt expresszionizmus, figurális és koncepturális, politikai és vallási indíttatású alkotás.

Berlin, mint „művészeti egység" igen ellentétes gondolatokból áll össze, amelyeket nemcsak berlini vagy német művészek munkái képviselnek, hanem mindazok, akiknek életművében Berlin jelentős állomás. Így került a válogatásba számos külföldi művész alkotása, a velencei Emilio Vedováé, az ugyancsak olasz Giuseppe Spagnuloé, a holland Armandoé, az amerikai Nancy és Edward Reddin-Kienholz-é, meg a magyar Lakner Lászlóé.

Negyven művész nyolcvan nagy méretű festménnyel, plasztikával szerepel a budapesti kiállításon, amely némileg különbözik a velenceitől, mert – helyhiány miatt is – a műveknek csupán kétharmadát hozták el Magyarországra. Így aztán mások a hangsúlyok, másként érvényesülnek a műtárgyak, de hát egyazon kiállítás más-más közegben is másképpen „szól". Ezúttal nincsenek elkülönítve a keleti és nyugati művészek. Még a katalógus sem tünteti fel, hogy ki honnan jött.

A bemutatót még a velencei szereplés előtt felajánlották Magyarországnak, s most, a Berlini Napok egyik jelentős eseménye a január végéig látható tárlat.

K. M.

TIT STÚDIÓ

(Budapest XI., Bocskai út 35.)

Tanfolyam ásványbarátoknak

A TIT Természettudományi Stúdiójának Ásványbarát köre tizenkét részes előadássorozatot szervez azok számára, akik az ásványkőzetek és ősmaradványok szakszerű meg- és felismerésére törekednek. A foglalkozások január 24-én, majd minden további csütörtökön 18 órakor kezdődnek.

Vadászatból vizsgázhat!

Állami vadászvizsgával záruló vadászati tanfolyamot szervez a TIT Természettudományi Stúdiója. A január végén kezdődő, összesen 72 órás program résztvevői – miután vizsgát tettek – vadásztársaság létrehozásához is segítséget kapnak.

Intenzív előkészítés egyetemre

Fizika, kémia és latin tantárgyakból intenzív egyetemi előkészítő foglalkozásokat szervez a TIT Stúdió. Az előkészítők február első hetében kezdődnek, a foglalkozásokat heti két alkalommal tartják. Jelentkezni január 21-éig lehet. További felvilágosítást nyújt Naményi Béla a 166-7622-es és a 166-7666-os telefonszámon.

BUDAPESTI ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT

20. (vasárnap): Tárlatlátogatások a Budapesti Történeti Múzeumban. *10.30 és 13.30 óra:* A középkori Buda királyi várpalotája és gótikus szobrai; Régészeti ásatások Budapesten.

22. (kedd) 14 óra: Körséta az Országos Széchényi Könyvtárban. Találkozás az előcsarnokban.

Beiratkozás nyelviskolába

A Budapesti Ismeretterjesztő Társulat nyelviskolájába, a tavaszi félévre január 15-éig lehet jelentkezni minden munkanapon 14 és 18 óra között a társulat központjában (Budapest VIII., Múzeum u. 7. Telefon: 118-0065 és 118-6055).

PLANETÁRIUM
(Budapest X., Népliget)

18. (péntek) 9.30 óra: Az élet bolygója: a Föld; *11 óra:* A Földről a csillagokig; *13* és *14.30 óra:* Az UFO-vadászok csapdája; *16 óra:* Égiekkel játszó földi lelemény.

19. (szombat) 9.30 óra: A Nap családja; *11 óra:* A Nap családja; *13 óra:* Az égbolt csodái; *14.30 óra:* Csillagszemű robotok; *16 óra:* A betlehemi csillag.

20. (vasárnap) 9.30 és *11 óra:* A Nap családja; *13 óra:* Égiekkel játszó földi lelemény; *14.30 óra:* Az égbolt csodái; *16* és *17.30* óra: Az UFO-vadászok csapdája.

21. (hétfő) 9.30 óra: A Földről a csillagokig; *11 óra:* A százmilliárd csillag világa; *13 óra:* az élet bolygója: a Föld; *14.30* óra: Égiekkel játszó földi lelemény; *16 óra:* Az UFO-vadászok csapdája.

22. (kedd) 10 és 15 óra: A ZIZI bolygó titka.

23. (szerda) 9.30 óra: Az élet bolygója: a Föld; *11 óra:* A Nap családja; *13 óra:* A Földről a csillagokig; *14.30:* Az UFO-vadászok csapdája; *16 óra:* Az égbolt csodái.

24. (csütörtök) 9.30 óra: A Földről a csillagokig; *11 óra:* Az élet bolygója: a Föld; *13 óra:* A Nap családja; *14.30 óra:* A százmilliárd csillag világa; *16 óra:* Égiekkel játszó földi lelemény.

ÚJ KÖNYVEK

Linda Waniorek: Természetes kozmetika mindenkinek.
(Medicina, 1990, 87 oldal, 80 Ft). A Természetes életmód című sorozat új kötetében az egyénileg készíthető, természetes alapanyagú bőrápoló készítményekkel (bőrtisztító szerekkel, testápoló krémekkel és maszkokkal, test-, fürdő- és masszázsolajokkal, samponokkal, hajöblítőkkel és -pakolásokkal, dezodorokkal, kölnivizekkel és fényvédő szerekkel) ismerkedhet meg az olvasó. A könyv különlegessége, hogy az ajánlott készítményeket az igényeknek megfelelően, bőrtípusonként állította össze a Bajorországban élő, natúr kozmetikával foglalkozó szerző. A receptek annyira részletesek és áttekinthetők, hogy azok alapján bárki elkészítheti a számára legmegfelelőbbnek vélt testápoló szereket.

KITAIBEL

E számunknak a Kitaibel Pál középiskolai tanulmányi verseny anyagát adó cikkei: Madarak csoportokban; Feketerigók télen; A tévé és a tini szex.

142-0324

a száma üzenetrögzítőnknek, amelyet az INNO-KER (az Innovációs Vállalkozási és Kereskedelemszervezési Kisszövetkezet) bocsátott rendelkezésünkre. A fenti számon minden hét végén péntek 17 órától hétfő reggel 9 óráig olvasóink rendelkezésére állunk. Várjuk kedves olvasóinknak a tudományokkal kapcsolatos kérdéseit, a válaszokat tudós szerzőinktől kérjük, és lapunkban közreadjuk.

A TUDOMÁNY VILÁGA

Nem lávamező: kerámiafelület!

Németországban olyan, *Elsam* nevű ultrahangos mikroszkópot fejlesztettek ki, amely 10 megahertz–2 gigahertz hullámhossztartományban működik, s a vizsgálandó tárgynak még 0,5 centiméteres mélységéről is készít képeket. A vele vizsgált tárgyak felületközeli rétegeiből kapott felvételek felbontóképessége minden eddiginél jobb: 0,3 mikrométeres.

Képünk egy bárium-réz-oxid *kerámia* felülete, amelyet az Elsammal 200 mikrométer szélességben 1,7 gigahertzes hullámhosszon tapogattak le. A lávamezőre emlékeztető képen a zárványok hegyes csúcsok alakját öltik. *(Urania)*

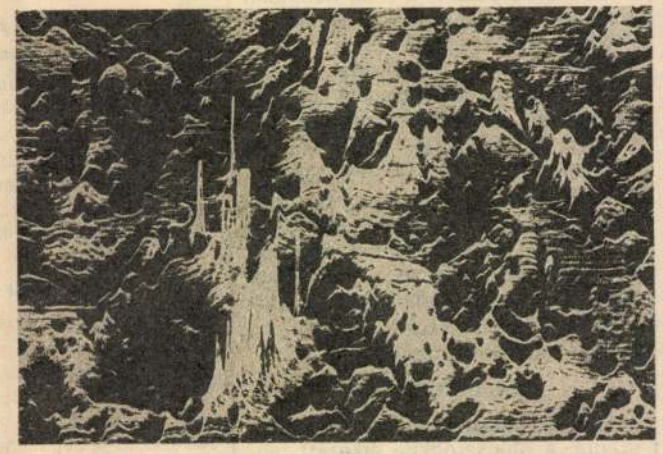

A szén harmadik módosulata

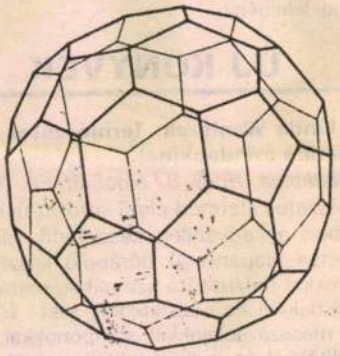

Az új C–60 szénmolekula szerkezete

Eddig csupán a grafitot és a gyémántot ismertük a kémiailag tiszta szén módosulataiként. Most sikerült laboratóriumban előállítani egy harmadik szénmódosulatot is. Egy kristályos, szilárd anyagról van szó, amelynek molekuláit futball-labda formában héjszerűen összekapcsolódó hatvan szénatom alkotja. A tucsoni Arizona Egyetem, valamint a heidelbergi Max Planck Magfizikai Intézet Donald R. Huffmann vezette kutatócsoportja *fulleritnek* nevezte el az új szénmódosulatot. A fulleritet a Nature-ben megjelent közlemény szerint körülbelül száz Torr-ra ritkított héliumlégkörben grafitkorom-elektródok elgőzölögtetésével lehet előállítani. Az így létrehozott, benzolban oldható, sötétbarnától feketéig változó színű szilárd anyag több grammnyi mennyiségben keletkezik, így a műszaki alkalmazásra is van lehetőség. Kisebb molekulák „csomagolását" lehetne megoldani vele, esetleg kenőanyagként is számításba jön. *(Bild der Wissenschaft)*

Zöld színű lézer

A lézerek immár „klasszikus" anyaga, a gallium-arzenid, rendes körülmények között mintegy 860 nanométeres hullámhosszúságú infravörös fényt bocsát ki. A Philips eindhoveni kutatólaboratóriumában most olyan, 3 milliwatt teljesítményű lézert fejlesztettek ki, amelynek 555 nanométeres *zöld* fénye van. Ennek aktív övezete tizenhat, mindössze 1–1 nanométer vastagságú indium-gallium-foszfid-rétegből, s közéjük beékelt, még vékonyabb, alumíniumot is tartalmazó rétegekből áll. Hullámhosszúságának rövidségét illetően ez a lézer *csúcstartó.*

(Igaz: az IBM kutatóinak 1989-ben sikerült még rövidebb, 428 nanométer hullámhosszúságú *kék* lézerfényt létrehozniuk, de nem közvetlenül, hanem úgy, hogy egy félvezetőlézer infravörös színének hullámhosszát egy káliumniobát kristályban a felére csökkentették. – Lásd 1990/45. számunkat. – *A szerk.)*

Minél rövidebb valamely lézersugár hullámhossza, vele az optikai adattárakba annál több adat írható be, illetőleg olvasható ki belőlük. Ezért az optikai lemezek tárolókapacitásának fokozására a zöld fényű lézer jobban megfelel, mint az infravörös. Egyelőre azonban ez a gyakorlatban nem alkalmazható, mert csak a folyékony nitrogén hőmérsékletére lehűtve bocsát ki zöld fényt. Magasabb hőfokon a színe a sárgába-zöldbe tolódik el. Ez a sajátossága is hasznosítható azonban. Ha a hőmérsékletét változtatva, fényének a hullámhosszát változtatják, vele ismeretlen vegyi anyagok összetételét deríthetik fel, lévén, hogy azok jellegzetesen más-más hullámhosszúságú sugarakat nyelnek el. *(Frankfurter Allgemeine Zeitung)*

Új típusú napkollektorok

A spanyolországi Almeriában létesített naptoronyerőműben a Német Légi és Űrutazási Kutatóintézet egy olyan új típusú napkollektort próbált ki, amellyel rekord hőmérsékletet értek el, s így minden eddiginél jobb volt a hatásfoka. A naptorony tetején elhelyezett hagyományos napkollektorok úgy nyelik el a napsugárzást, hogy az így összegyűjtött napenergiával egy az elnyelő felszín alatt keringő folyadékot, például nátriumot hevítenek. Az újonnan kifejlesztett kollektor egy kerámiahab-fóliával borított drótszövet, amelyen át levegőt szívnak be a kollektor belsejébe. Míg a hagyományos kollektorokban a nátrium hőmérséklete legfeljebb 530 Celsiusfokot ért el, a kerámiakollektor belsejében a hőmérséklet 1200 Celsiusfokig emelkedhet. Ekkora hőmérsékleten már a besugárzott napenergiának a 75 százaléka hasznosítható. A továbbiakban ezen az úton a kollektorok hatásfokát 90 százalékra kívánják javítani. További előny, hogy az új eszköz meglepően olcsó. *(Bild der Wissenschaft)*

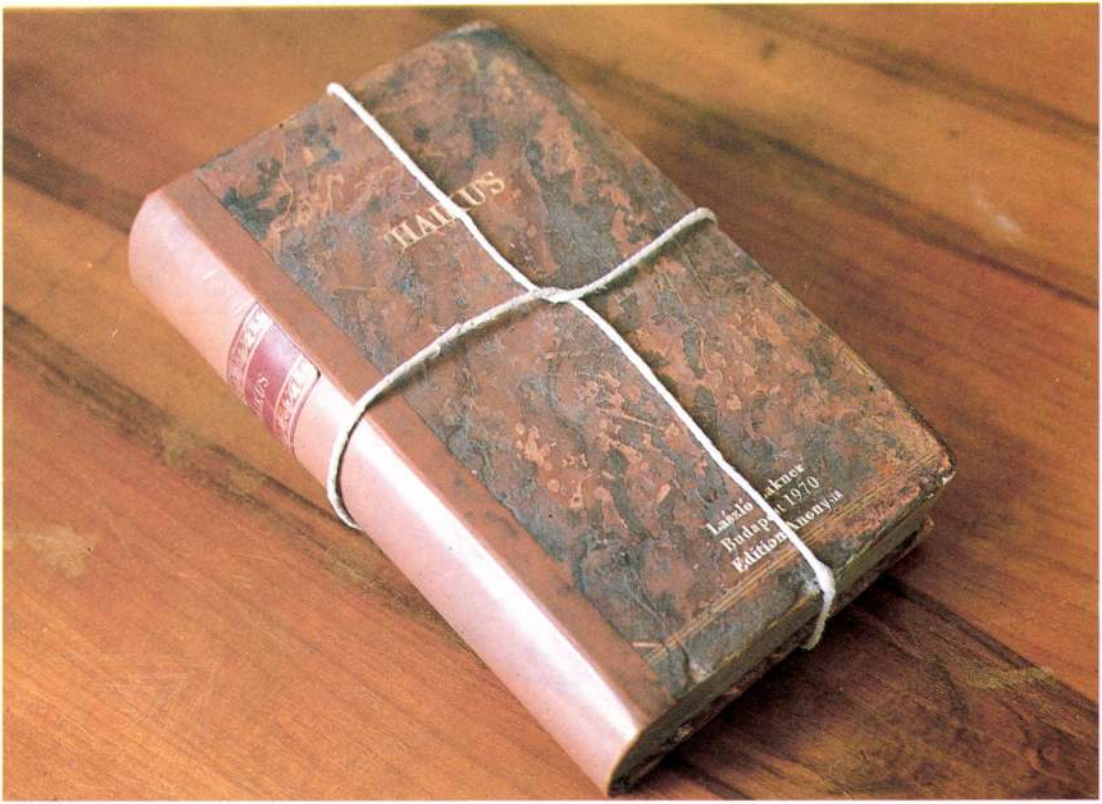
HALLUS
Budapest 1970

Lakner László (NSZK): Haikuk

MOZGÓ VILÁG, 1502 BUDAPEST PF. 205

LAKNER László

Sik Csaba: Müvek, jelek, jelképek. Uj Irás, 1983.8.sz. 112.p.

Lakner László képének aligha a Halotti beszédből vett szavak révén találhatunk helyet a magyar festészetben, hiszen az isa pur... helyettesíthető más nyelvű idézettel a festmény karakterének megváltoztatása nélkül. A magyar nyelvemléknél inkább a sötét színek s fokozataik fájdalmas vallomássossága teszi a Nagybányáig visszavezethető magyar hagyomány örökösévé a festményt, amelynek közvetlen példája esetleg egy New York-i bérház omladozó tűzfalának látványa lehetett. Meglepő, bár nem érthetetlen, hogy Lakner ma kevésbé tart lépést a divattal, mint pályája itthoni szakaszában bármikor. Márkus Anna festményhatású műanyagreliefjein olyan emlékeket fedezhetünk fel, amelyekben mindenki a magáéra ismerhet, aki Budapesten élte át a háborút.

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

LAKNER LÁSZLÓ

1936 -

Magyar származású Kossuth-díjas festő- és grafikusművész. 1950 és 1954 között a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnázium diákja volt. A Képzőművészeti Főiskola első évében Pap Gyula volt a mestere, 1960-ban Bernáth Aurél növendékeként szerezte meg a festő diplomát. A hatvanas évek közepén tanulmányutakon járt Olaszországban, Ausztriában, Svájcban, az NSZK-ban. Formabontó alkotásai állandó jelleggel jelen voltak a hatvanas-hetvenes évek magyar avantgárd reprezentációin, külföldi és hazai bemutatóin.1972 és 1976-ban művei szerepeltek a Velencei Biennálén, 1977-ben a kasseli dokumenta 6. 3 szekciójának kiállításán, 1990-ben pedig a Velencei Biennálé Ambiente Berlin - című tárlatán.

1974-ben megkapta a DAAD Művészprogram berlini ösztöndíját és Nyugat-Berlinben telepedett le. Ettől az évtől rangos díjakkal elismert műveit közel félszáz egyéni kiállításon mutatta be Európa különböző nagyvárosaiban és az Egyesült Államokban. 1982-től a Esseni Főiskola tanára.

TANU, 1966
vászon, olaj, papírragasztás,
115x70 cm.
j.j.l.: Lakner 966
Ltsz.: K. 85.34.1.

VALAKI ELMENT, 1957-1958
papír, olaj, 38x18 cm.
j.n.
Ltsz.: K. 85.82.1.

VÉRZŐ LÁB, 1964
vászon, olaj, szegek, fa, 79x110 cm.
j.j.l.: 964 Lakner
Ltsz.: K. 85.83.1.

RÓZSA, 1969
papír, rézkarc, 205x295 mm.
j. a grafikán: Igazi rózsa helyett
fogadd el most ezt a szürkét
b.l.: 50/38. Rózsa 1969
j.l.: Lakner László
Ltsz.: K. 85.202.1.

KOCKÁK EGY RÉGI FOTÓMASINÁBÓL, 1970
papír, vernis, 550x430 mm.
j.b.l.: Kockák egy régi fotómasinából
k.l.: 3/20/1970
j.l.: Lakner László
Ltsz.: K. 85.218.1.

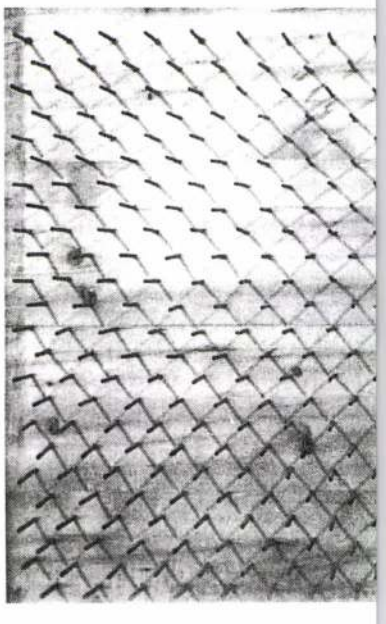

Vér

113 • LAKNER LÁSZLÓ (1936–)

Esernyős kislány

52 × 35 cm
Vegyestechnika, falemez
Jelzés nélkül
Hátoldalán felirat: Lakner László műve, 1965 körül
Kikiáltási ár: 900 000 Ft

Irodalom:
Beke László: Az 1960-AS ÉVEK MŰVÉSZETÉNEK REJTETT DIMENZIÓI.
Szentesi Edit: BESZÉLGETÉS LAKNER LÁSZLÓVAL.
In: Hatvanas évek. Új törekvések a magyar képzőművészetben. Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában. 1991.

Lakner László 1936-ban született Budapesten. 12 évesen kezdett el rajzolni. 14 éves korában érte első intenzív festészeti élménye; találkozott Bernáth Aurél Reggel című képével. Ennek hatására megmutatta Bernáthnak a rajzait, azzal a szándékkal, hogy általános iskolai tanulmányai befejezése után egyenesen a Képzőművészeti Főiskolán folytassa tanulmányait. Ez csak négy évvel később sikerült neki, miután elvégezte a Képzőművészeti Gimnáziumot. Itt Viski Balás László volt a mestere, osztálytársai pedig, többek között, Gyémánt László, Kóka Ferenc, Veress Sándor. Balás, lévén festészete szabad-figurális, koloritja Matisse-ra emlékeztető, nem találta meg a helyét az ötvenes évek szocreál művészetében, viszont tanítványának átadta „a festés és a kompozíció ezeréves, mégis íratlan szabályait". (Szentesi, 126. o).

A Képzőművészeti Főiskolán Bernáth Aurél növendéke volt 1954 és 1960 között. Itt találkozott Csernus Tiborral is, akivel barátsága immár több mint harminc éve tart. Főiskolai évei alatt Ben Shahn, Max Ernst, és Jackson Pollock voltak rá nagy hatással. A főiskola végére már két helyen dolgozott egyszerre; otthon festette az „igazi" képeit, a főiskolán pedig a Kádár-rendszer elvárásainak megfelelő munkáit, az otthon készült képeket már nem is mutatta meg Bernáthnak. A főiskola után folytatódott szoros baráti és művészi kapcsolata Csernus Tiborral. Nála ismerkedett meg Erdély Miklóssal, Konkoly Gyulával. A Csernus-kör voltaképpen a Bernáth-i látványfestészetet vitte tovább, bravúros technikai trükkökkel zsúfolva tele a vásznat – ezt az irányzatot szürnaturalizmus néven ismerjük. 1964-ben Csernus végleg elhagyta Magyarországot, és ez Lakner munkásságára valamiképpen felszabadítólag hatott. Ehhez hozzájárult, hogy 1964-ben látta a Velencei Biennálét, és az ott látottak (többek között Rauschenberg, és a Svájcban élő Kemény Zoltán művészete) megerősítették benne azt a folyamatot „amely a szürrealizmustól egyfajta új realizmus irányába, egy, a „kort visszatükröző", az élet paradoxonaira reagáló, a felnagyítás és kivágás, a képen belüli ismétlés technikájával, tehát a filmmel is rokon képszerkesztés irányába tartott, és ugyanakkor egy nagyívű gesztusfestészet nyelvét is megpróbálta magába olvasztani." (Szentesi, 134. o.) Ebből a korszakból való az itt látható mű. Az előző, szürnaturalista korszakot így foglalja össze Beke László: „Figyelemre méltó Lakner László fejlődése, aki az irányzat jó néhány főművét alkotja meg (...), majd hamarosan a pop-art első képviselőjévé válik és a hiperrealizmusnak is egyik első művelője lesz." (Beke 24. o.). A következő lépés a pop-art: „A szürnaturalisták közül először Lakner László kezdett egyértelműen az amerikai pop-művészek felé orientálódni: a Larry Riversre is utaló Rembrandt-parafrázisokkal 1966-tól; feldolgozta Jim Dine, és természetesen Andy Warhol hatását is. (Beke 25. o.)

Lakner László a hatvanas évek magyar képzőművészetének meghatározó alakja, akinek ritkán felbukkanó művei közül, egy fontos korszakának fontos alkotása kerül most aukcióra. Lakner 1973-ban Nyugat-Berlinbe emigrált, azóta ott él. 1979-től az esseni főiskola tanára. Magyarországon maradt művei közül jónéhány megsemmisült, számos alkotása fontos közgyűjteményeink tulajdona, és sok kép került magyar és külföldi magángyűjteményekbe.

V. Á.

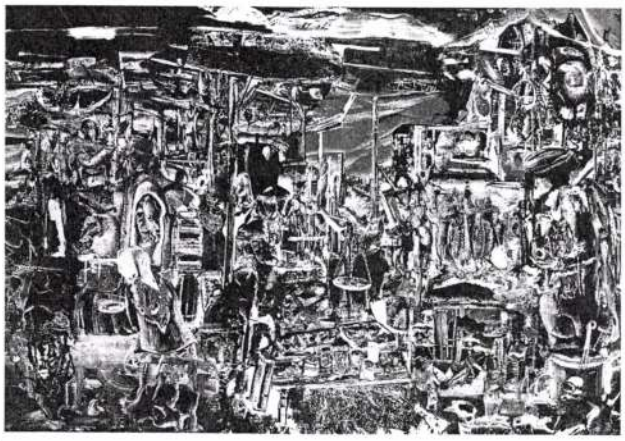

Csernus Tibor: Lehel téri piac, 1962.
140 × 182 cm, olaj, vászon, MNG
Reprodukálva: Hatvanas évek. Új törekvések a magyar képzőművészetben, 247. oldal

Lakner László: Rembrandt tanulmány, 1966.
110 × 95 cm, olaj, vászon, MNG
Reprodukálva: Hatvanas évek. Új törekvések a magyar képzőművészetben, 292. oldal

LAKNER László

Tiszatáj 1966/8.

Lóránt János Faulkner-illusztrációinak szomorúsága vagy *Alexin Andor* részletekre figyelő formavilága, s *Fülöp Erzsébet*nek a grafikai teremben elhelyezett zománcai érdekesen egészítik ki a kiállítás anyagát.

Meglepő kísérletek vagy formai bravúrok nincsenek a kiállításon: a művészek — főleg a festők — az alföldi festészet megszokott vonalán haladva építik művészi világukat. S ha kikívánkozik is az incselkedő megjegyzés, hogy helyenként talán több bátorságra és kísérletező kedvre lett volna szükség, azt nem tagadhatjuk, hogy megnyugtatóan egységes színvonaláért és meleg, emberi világáért mindenképpen elismerést érdemel a kiállítás.

GÁDOROSI VASS ISTVÁN

A „STÚDIÓ 66" FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSA AZ ERNST MÚZEUMBAN

Első ízben történt, hogy a Stúdió kiállítása lényegében, alapjában mást mutatott be, más szemléletű művekkel lépett a közönség elé, mint a műcsarnoki nagy kiállítások. Mindeddig inkább az ismert mesterek, Domanovszky, Bernáth vagy Barcsay követőinek körével találkoztunk — nem egyes utánérzőkkel, hanem egész csoportokkal, s ebből adódott, hogy a képek még stiláris finomságaik ellenére is mind végtelenül hasonlítottak egymásra. Az utolsó években rendezett tárlatoknak ezt a megszokott hangulatát itt, az Ernst Múzeumban leginkább a nagyterem képviseli, de még az sem egyértelműen, még itt is kiugranak, szembe tűnnek művek egyéni és őszinte hangjukkal.

Az igazi feszültség azonban a kisebb, oldalsó termekben van, ahol — nagyon ügyesen rendezve — szétválnak, s így egyenként koncentrálódnak az egyes irányzatok, amelyek közül most részletesebben a legújabb törekvésekkel szeretnénk foglalkozni. Ezek a törekvések először kaptak helyet így, együttesen, tisztán és félreérthetetlenül ilyen nagyszabású tárlaton. S az, hogy *először*, ez indokolja, hogy az újdonság varázserejével hatnak, puszta létük számtalan kérdést, számtalan előttünk álló feladat lehetőségét veti fel. S az, hogy *először*, menti is helyenkénti kísérlet voltukat. A fiatalok hasonló, szürrealisztikus informálé, op-art vagy akár konstruktivista stílusjegyben fogant művet itthon csak elvétve láthattak, és szemük, festői látásmódjuk még nem szokott hozzá, még nem mindig tud jól differenciálni. Ahhoz, hogy ezeken az irányzatokon belül is kialakuljon egy többé-kevésbé biztos normarendszer, szükséges, hogy sokkal több hasonló újszerű megfogalmazású mű kerüljön a közönség elé, hogy valóban kialakuljon egy reális, a kísérletek értékét sem nem lebecsülő, sem pedig túlértékelő kritika.

A fiatalok először szólaltak meg ilyen őszinte és egyéni hangon. Az egyéni persze nem jelenti azt, hogy ne lennének „őseik" — akár a legmodernebb külföldi irányzatok egyes képviselői, akár — ami fontosabb — hazai mesterek. De ezeket az ősöket nem készen kapták, hanem saját maguk keresték ki maguknak, s tudatosan vállalták. S ezek az ősök maguk is más úton jártak, mint azok, akiknek színeivel, kompozíciós megoldásaival azelőtt lépten-nyomon találkoztunk. S így nagyon örülnünk kell, hogy pl. Fajó János művein főként a magyar konstruktivista hagyomány, Kassák Lajos szerkesztési elvei szólalnak meg, vagy hogy pl. Karátson Gábor képei Bálint Endre lírai, bensőséges hangulatvilágának hatásáról árulkodnak. De éppen akkor, mikor a fiatalok bátor törekvéseit értékeljük, nem szabad elfelejtenünk, hogy hasonló problémákkal nem csak ők küszködnek a legutolsó egy-két évben, hanem hogy létezik a hazai mesterek középgenerációja is, amely már évtizedek óta elszigetelten, kedvezőtlenebb feltételek között alakította ki a maga stílusát. S amiért ők megszenvedtek, az még jórészt ismeretlen a legfiatalabb generáció előtt, holott a hazai élő hagyomány mindig erőteljesebb, mint a nyugati reprodukciók távoli híradása.

Kiugrik a fiatalok alkotásai közül *Lakner László* három műve; Lakner észszerűen használja fel a pop-art eszközeit, s képeit szigorú egységbe komponálja — az összhatás tisztasága emeli a többi művészek fölé. Ugyancsak meggyőző erejű *Gyémánt László* kompozíciója: „Az idő melléktermékei". Nála még erősebben érvényesül a szürrealisztikus hagyomány. Az ún. „Csernus-kör" többi képviselője: inkább a jó átlagot képviseli ezen a műfajon belül. Tiszta, friss hangon szólal meg viszont *Keserű Ilona;* dinamikus színvilága, eleven folthatása alig érzékelteti, hogy

milyen sok fejlődési fokon, áttételen keresztül jutott el megnyerő könnyedségéig, melynek alapja: biztos szerkeszteni tudása. A szerkesztés bizonytalansága gyengíti valamelyest *Karátson Gábor* nagyobbik, „Az ország" című festményének hatását, míg kisebbik zártsága s a felület rendkívül finom színhatásainak megmunkálása révén válik harmonikussá. Evvel a lírai hangvétellel szemben *Fajó János* szigorúan — de nem mindig egészen tisztán — megkomponált művei képezik az ellenpólust, a geometrikus formák látszólag rideg tárgyilagosságát. Az informále művelői még gyengébben állnak: sem Molnár Sándor, sem Bak Imre nem találták meg még igazán önálló, egyéni hangjukat.

A figuratív művészek közül a díjat nyert *Sváby Lajos* még kicsit mesterkéltnek hat, mint aki inkább csak felhasználja, de valójában nem teszi sajátjává az expresszív kifejezésmódot. Érett, humánus művészetéről tesz újabb tanúságot egészen kis képével *Somos Miklós*, akit már önálló kiállításán volt módunkban jobban megismerni, és *Kováts Albert* „Dunántúli táj" című festményével, amelynek biztos, lendületes vonalvezetése és erőteljes térhatása további lehetőségek kibontakozását ígéri.

A Stúdió kiállítása így, együttesen, éppen sokszínűsége révén vált elevenné, s keltette fel a közönség érdeklődését a fiatalok további fejlődésével szemben.

PASSUTH KRISZTINA

„MIÉRT SZÉP?"

PICASSO: GUERNICA

A kép kaotikussága döbbent meg először. Emberi kontúrok élesre vágott, másutt alaktalanná széjjelnyomorított vonásai villannak róla elénk, valami ősi mélységekből felszakadó sikoly hangjait felidézőn. A szem nem nyer rajta nyugvópontot: a vonalak abszurddá stilizált, de torzultságukban is emberi arcokat és testeket vízionáltató figurák kidülledő szemének, égre tátott szájának rajzolatához rántják magukkal tekintetünket, kettétört kard szilánkjainak cikcakkján akasztják meg egy pillanatra, egy-egy görcsbe csavarodó ívvel sodorják tovább — hogy aztán megint széttépett gyermeki tagok látványa torpantsa meg mozdulatát.

Egymást zűrzavaros szögletekben keresztező, másutt hajlataikkal szerteívelő vagy éppen függőlegesen a kép aljának rohanó vonalak — egymás mellé tolult szemek, egymásból kinövő, egymásba gabalyodó emberi és állati testrészek, — fa- és rongybábukká merevedett és puhult emberi kezek és fejek, lángként lobogó, füstként örvénylő, kócként szétfoszló hajak. Egy bika félelmetes erejű egy helyben állása, egy halálra sebzett ló eltorzult feje, egy lámpa fénye — és első pillantásra meg nem érthető rajzolatok egymásba gubancolódása.

Az elszabadult rettenet uralma.

Mindaz, amit látunk, végtelenül távolra esik azoktól a képektől, melyeket mindennapi életünk szereplői és eseményei tárnak elénk, egy-egy vonal mégis egy-egy emberi mozdulat végletessé fokozottan megjelenített rajzolatát adja. Valamit, amihez foghatót soha nem láttunk — valamit, ami mégis mintha az emberiség minden megélt tragédiáinak vízióit sűrítené magában: víziókat, melyek talán évezredek óta ott rejlenek valahol tudatunk legmélyén, látomásokat, melyekből nyomasztó álmokban tör néha felszínre valami. Groteszk és ijesztő egyszerre — mégsem tud róla leszakadni a tekintet.

Legkevésbé talán a ló látványáról.

Hátracsavarodó hosszú nyakának íve magasba lendül az alatta összecsomósodott, félbeszakadt vonalak kuszaságából, és tovább sodródik a késpengeként meredő nyelvnek fogak közül kitörő hegyéig. Állati fájdalom panaszát nyeríti messzire hangzón, az emberinél mélyebb, ősibb régiókból feltörőt: a létezés legősibb, legelemibb törvényeinek kellett itt megtiprat**ni**. De messzebbre is hangzik ez a kiáltás, mint az, amely**ek**, képzeletünk emberi arc látványához felidézhetne. És mégis: a kiáltó vagy elfulladt kiáltások görcsét őrző emberarcok közül felmagasodó állat hangja képzeletünkben az elnyomorított *emberek*kével hangzik egybe, azokét erősíti fel. Széttépetése közben az ember szava sem lehet emberibb, testének elgyötört vonalai pedig nem idézhetik fel a szenvedélyes tiltakozásnak olyan nemes pátoszát, mint ennek az állatnak a mozdulata. Az ő nyakának vonalaihoz ívelődik a hallatlanul megnyúlt, ablakon kihajoló kar kontúrja, emellé rohannak egy fehér fényektől villódzó háromszög két oldalának vonalai. Mélyről indult az átlós irányú hosszabbik: a földre terí-

MAGYAR HÍRLAP
2000. december 21., csütörtök

Bőrgyár helyén kortárs gyűjtemény

Egyedülálló vállalkozásként, magánszponzoroknak köszönhető, hogy tavasszal megnyithatja kapuit a Modern Művészeti Gyűjtemény. Az új intézmény nemcsak a közönség, hanem a képzőművészeti irányzatok előtt is nyitott lesz.

Tölgyesi Gábor

A Modern Művészeti Gyűjtemény az újpesti bőrgyár egyik csarnokában lelt otthonra. Az épület mintegy százmillió forintos ráfordításnak köszönhetően újul meg, s tavasszal háromezer négyzetméteres kiállítótérben reprezentálja a hazai kortárs képzőművészetet. A gyárcsarnok kultúrtörténeti vonatkozással is bír: a Wolfner-bőrgyár egykori tulajdonosa Mednyánszky László és Székely Bertalan mecénása volta a múlt században. Az épület rekonstrukciójának költségeit kizárólag magántámogatók állják, az intézményt életre hívó modern Művészeti Szolgáltató Kht. állami segítséget nem kapott. A gyűjtemény alapítója Kováts Lajos galériatulajdonos és Winkler Márton műgyűjtő. Lapunk úgy értesült, az alapítók engedélyt kértek a kultusztárcától, hogy a gyűjtemény múzeumként működhessen, a minisztérium ideiglenes engedélyt adott, majd azt visszavonta. Az intézmény működési költségeit a kht. fogja előteremteni, ez becslések szerint évente mintegy negyvenmillió forint lesz.

„Számos külföldi múzeum, így a londoni Tate Modern példája is azt igazolja, lehet olyan kortárs múzeumot működtetni, amely tömegeket vonz" – nyilatkozta lapunknak Kováts Lajos alapító. „Ha egy múzeum jó alkalmat teremt a társasági életre, előadásokat szervez, filmeket vetít, nem a megszokott módon, közönségbarát programokat tart, akkor a kortárs művészet is közelebb vihető a befogadókhoz." Az elképzelések szerint a Modern Művészeti Gyűjtemény kiállításai interaktívvá válnak, a néző nem azon fog tűnődni, mit lát a falon, maga is a tárlatok szereplőjévé lép elő. A gyűjtemény egyfajta „vidámpark" lesz, könyvesbolttal, kávézóval, iskolások részére alternatív rajz- és művészettörténeti tanfolyamokat fog tartani, de lehetőséget teremt a műgyűjtők, festők és átlagpolgárok művészeti képzésére is.

A kiállítás nemcsak a közönség, hanem a különféle kortárs irányzatok felé is nyitni kíván, nem fognak előnyben részesíteni klikkeket és elképzeléseket. „Egy alkotás, egy kiállítás mércéje az aktualitás és az esztétikai érték lesz" – fűzi hozzá Kováts Lajos. Ami biztos: a gyűjteményben találkozhatunk Bak Imre, Keserü Ilona és Nádler István, valamint Szűcs Attila, Krupcsik Adrienn, Lakner Antal, Tóth Endre és Lakner László alkotásaival. Fiatal alkotók és külföldön élő, elismert magyar művészek is helyet kapnak, s a tervek szerint a későbbiekben a gyűjtemény nemzetközivé válik.

Mint ismert, az új Nemzeti Színház mellett hasonló intézmény épül. Kováts Lajos szerint a világvárossá váló Budapesten akár tíz kortárs múzeumnak is létjogosultsága van. A világ nagyvárosaiban a hasonló profilú, ám különböző karakterű múzeumok nem konkurálnak egymással, inkább az együttműködés a jellemző.

LAKNER LÁSZLÓ

LAKNER ZSUZSA

A grafikus, aki az ég és a föld üzenetét keresi...

86. 11. 23. Fejér-m. i. f. Hírlap

„Az a vágyam, hogy jeleket adjak a külvilágnak"

A rőt bundás, virgonc, ugrásra lendülő, fekete tintavonásokkal szálkázott mókus hatalmas diószemeket egyensúlyoz... Az állatka képe — amelyről a szemlélőnek joggal támad gyanúja, egyszer csak megmozdul — nem képzeletbeli. Húszegynéhány éve került az emlékkönyvembe. Hasonlóan pompás társaihoz, amelyek meg az akkori „móriczos" lánypajtásokét díszítik. Gyerekfejjel hinni sem mertük, hogy *Lakner Zsuzsa* egymaga rajzolta őket. Gyanakvásunk alaptalanságát ma már az Iparművészeti Főiskolán szerzett diplomája, egyremásra nyíló kiállításai, a hazai és nemzetközi művészeti mozgalmaktól érkező felkérések is bizonyítják.

„Kezdettől grafikus akartam lenni, de ahogyan Alvy Singer az Annie Hall-ban, én is mindig olyan klubhoz akartam tartozni, amelyik nem vesz fel tagnak. Majdnem elájultam a főiskolán, amikor a felvételin megláttam — nem éppen egyedül jelentkezem. Kiestem néhány rostán. De jobb, hogy nem ment minden simán. Így többet láttam, többet megéltem, tapasztaltam, míg az lettem, ami ma vagyok. Kitanultam a nyomdászszakmát, majd gyártástervező grafikus lettem, megismerkedtem a fényképezéssel és végül csomagolóanyagokat terveztem egy cégnél. Főiskola után többek között a Rubik Stúdió és a Malév felkérésére is dolgoztam."

Hét éve Stuttgartban él és kizárólag grafikusként, tipográfusként dolgozik. Legújabban számítógépes programokhoz tervez garfikát.

Éveken át elmélyülten foglalkozott a keleti bölcsek és filozófiák megismerésével. Állítja, korábbi életében valahol Ázsiában élhetett, mert az ottani erkölcsök és világszemlélet rendkívül nagy hatással vannak rá. Az ég és a föld üzenetét keresi, közvetíti, az ég és a föld közötti „létrát" akarja megtalálni. Jelenleg montázsokat készít.

„Saját fotográfiáimat, grafikáimat és avítt újságképeket tépkedek apró darabokra, amivel kibélelek és élettel töltök meg egy falra akasztható dobozt. Az a vágyam, hogy jeleket adjak a külvilágnak. Ha a szavaim véget érnek, de még van mondandóm, azokat képpé formálom. Megcsinálom, majd szelektálom őket s amikor úgy érzem, eljött az alkalom, hogy elvágjam a köldökzsinórt, ami hozzájuk köt, akkor érdekes módon mindig adódik egy kiállítási lehetőség. De ehhez nekem is látnom kell: a munkáim készen állnak arra, hogy másoknak is megmutassam... Iszonyúan fáj, hogy mindig a kedvenc darabokat akarják megvásárolni. De eladom őket, mert az a funkciójuk, hogy készítője megváljon tőlük, s utána már más nézegesse."

Azt mondja: kint nem elég „vagány" a művészeti élet. Ha újszerű, ötletes, érdekes dolgokat akar látni a művészet bármely területén, akkor hazajön Magyarországra. Legújabb, több száz darabból álló kiállítása az Újpest Galériában tekinthető meg a jövő hét közepéig. Talán a jövőben szülővárosában, Dunaújvárosban is bemutatkozhat.

Kazai M.

nak, sok szenvedés további élete.

Tisztelt levélíró ugyanezen oldalon olvashatta a „Szomorú kutyakaland" című olvasói levelet. Annak a kutyának a gazdája is kutyabarát, s a véletlenül nyitva maradt kapu következményei csaknem emberéleteket követeltek.

Községünkben is megfigyelhető „bizonyos ebfajták" megjelenése. Az ebek gazdái talán nem is tudják, hogy milyen potenciális veszélyforrást okoznak közvetlen, illetve tágabb környezetüknek. Ez abból is fakad, hogy az eb viselkedése adott esetben a legjobb szándék feltételezése kapcsán sem számítható ki egyértelműen.

Tudom, hogy minden kutyatulajdonos ragaszkodik kutyájához és viszont. Éppen ezért és embertársaink védelmében az ebtulajdonosok érdeke és egyben kötelessége kedvencének olyan tartása, hogy az megfeleljen az ebtartás szabályainak.

Hegedűs Sándor
polgármester

le a buszt

felhívni, hogy lemaradtam a buszról. Hála Istennek Májer úr megvárt, pedig az ideje ki van számolva. A sok szatyrommal nem kellett gyalogolnom.

Nálam emberségből jelesre vizsgázott. A többi buszsofőr is példát vehetne róla. Ha ő nem lett volna, 20 percet fagyoskodhattam volna a megállóban. Az Alba Volán illetékeseinek üzenem, mindenhol ilyen sofőrök kellenek. **özv. Baranyi Ignácné**
rokkantnyugdíjas

lletékes

tatták, hogy még ez sem volt elegendő. Ezért döntött úgy részvénytársaságunk, kihasználja a takarékszövetkezetek meglévő hálózatát, hogy megbízásos, bizományos formában, a kiadott áramszámláinkat beszedjék. A takarékszövetkezetek működési területükön vállalták azon településeken a díjbeszedést is, ahol állandó fiókjuk nincs. E lehetőséget nem csak az ügyfelek részéről történő választási lehetőség bővítésére, hanem bizonyos költségek csökkentő hatása miatt javasoltuk.

Technikailag e díjbeszedési formára csak úgy lehetett áttérni, hogy egy-egy kisebb településen valamennyi ügyfelünk áramszámlája a takarékszövetkezeti díjbeszedés keretében kerüljön kiegyenlítésre. Ezért kellett azon ügyfeleinket, akik más fizetési módot tartanak kedvezőbbnek, jelezzék igényüket. Sajnos a tájékoztatás sem volt sok esetben megfelelő, így jogos volt néhány ügyfelünk elégedetlensége. Ezen tapasztalatok alapján újabb körzetek be-

sem? A lámpa
léptem egyet-kettőt és ösztönösen a táskámra néztem. Nyitva volt, üres volt! Ügyesen kilopták a pénztárcám. Bizonyára nem kell sok fantázia kitalálni ki ill. kik lehettek. Hárman voltak egy nő és két férfi. Kétségbeesve kértem a mellettem haladókat, hogy segítsenek. Senki nem mert segíteni. Emberek! Ennyire féltek?

Végül is én, védtelen nő futottam a pénzem után. Először a „hölggyel" foglalkoztam, kabátjánál fogva megráztam a pénztárcámat követelve. Még ő volt megsértődve, hogy merem molesztálni. Nem törődtem semmivel, nem féltem, mert a dühöm erősebb volt a félelmemnél. Futottam tovább, a következő rendőrlámpáig és a két férfi

Télvégi gond

Február közepén járunk. Vinnyogva sűvít a szél, zörgetve redőnyöket, hajlítva gyenge fákat. Néha dübörgő, morajló hangot hallat. Mintha kergetne, üldözne valamit, amiből már neki is elege van.

Már biztos vagyok benne: Ő is megunta a kemény fagyot, a hosszú telet. Őt üldözi, hogy végre előbújhassanak a fehér fe-

A TÁPOK ÁF
A CSIILAGO

Szűkebb településünk Székesfehérvár, ahol közel 240 éve élnek rokonaik, illetve őseink — mivel e település régen is parasztlakta vidék volt — az itt élő emberek a munka mellett gondoskodtak arról, hogy a család ellátását biztosítani tudják. A kis fizetések mellett a háztáji állattartás adta a kiegészítést és sok helyen adja napjainkban is. Főleg kis állatok jöhettek itt számításba, leginkább csibe, tyúk, nyúl, kacsa, esetleg sertés. Itt elsősorban a nyugdíjasokat érint legérzékenyebben az állattartás. Sokan panaszkodnak, hogy az

Elnézést kér

Január 24-én reggel kezembe vettem a Hírlapot és elolvastam a Reggeli indulás busszal N. Sz. aláírással ellátott olvasói levelet. Mivel én autóbuszvezető vagyok, én is elmondhatom, hogy ez a nap is jól kezdődött. Tisztelt N. Sz.! Engedje meg, hogy néhány sorban elmondjam cikkéről a véleményemet. Először is a buszjegy ára nem 55 Ft, mint ahogy ön írja, hanem 45 Ft, csak vegye a fáradságot és előre váltsa meg a menetjegyet. A buszok állapotát csak megjegyezte, de semmi konkrétat nem írt, mit kifogásol. Mi is szívesen vinnénk utasainkat új autóbuszokkal, de tudnia kell, hogy egy új csuklós autóbusz ára ma 20 millió forint

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX. ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1982 MÁR 5

ÉLET ÉS IRODALOM

Lakner Zsuzsanna,

1021

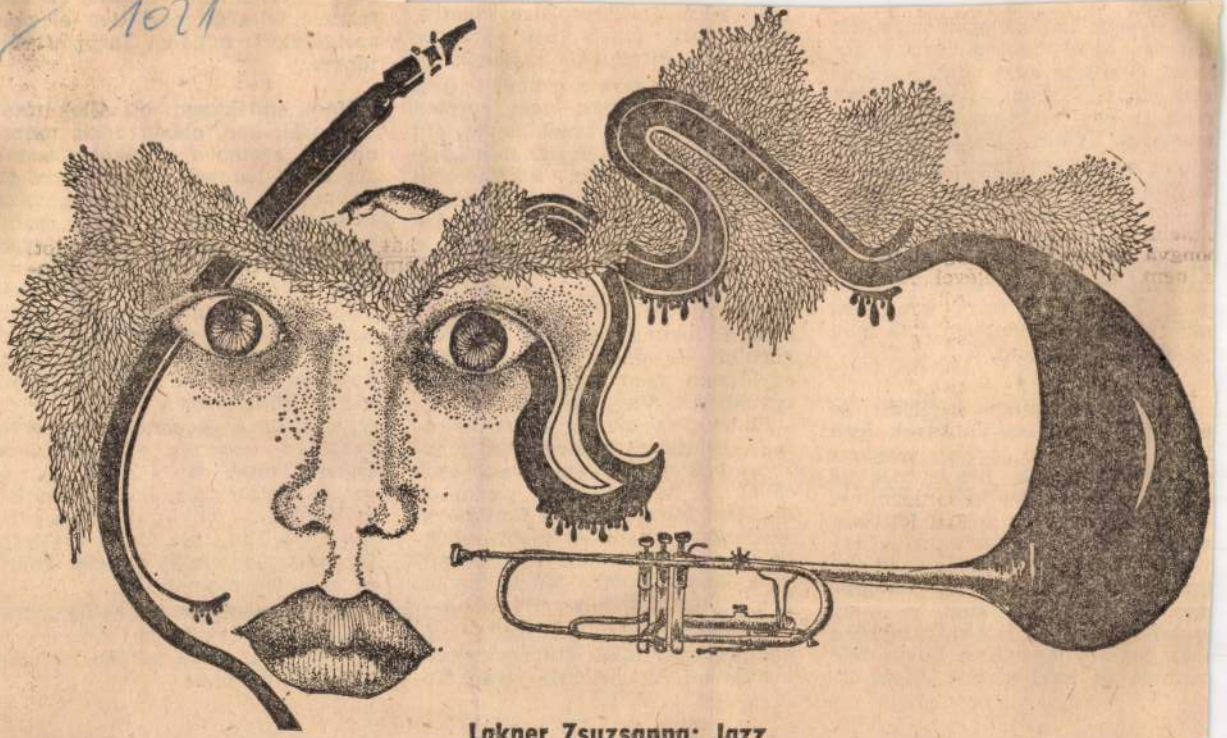

Lakner Zsuzsanna: Jazz

kapjon?

A gyerek kezébe nyomom a két húszast, és el akarom venni a kosarat. Ő vissza akar adni, *No, gracias, no.* Szótlanul visszaül, többet ránk se néz, tekintete még szenvtelenebbé válik. Mégis koldussá tettem e sekélyes „jó cselekedettel"? Megfosztottam *egyetlen* jogától, hogy *kevesebbért* is adhatja az árját? Hálás vagyok, hogy nem azzal az érzéssel kell továbbmennem: valamit adtam neki ezzel a semmi pénzzel. Néhány falat ennivalót, mit tudom én. Nem: *így* csak még jobban kifosztottam.

•

Mintegy harminc külföldi és mexikói íróval együtt Senor José Lopez Portillo y Pacheco rezidenciájában vagyunk, illetve még az előcsarnokában. Be kell lépnünk. Az ajtóban hölgy áll, a kezében névsor: rá kell mutatnunk a nevünkre. Egyéb igazoltatás vagy óvintézkedés nincs. Kissé lemaradunk, amikor belépünk, a nagy asztal körül már jóformán minden szék foglalt. Egy üres sziget felé tartunk, és letelepszünk. Sötét öltyült arra a Chevroletre (nem a miénk volt), amelyikben várakoztunk, míg piros volt a lámpa.

Emlékszem arra a gyönyörű és a fájdalomig kedves, nem európai módon figyelmes kreol lányra, aki orvostanhallgató, és sok más „úrilányhoz" hasonlóan, kedvtelésből törődött a költőtalálkozó vendégeivel. Egyhetes, nagyjából „hivatalos" ismeretség után zokogott a búcsúzáskor. Azt mondta, nem éli túl az elválást. Ha esetleg tíz év múlva újra találkozunk, ugyanilyen módon fogunk egymás nyakába borulni — de valójában addig egyáltalán nem fogunk hiányozni egymásnak. Vagy mégis?

Emlékszem arra a fiatal apácára, aki önfeledt boldogsággal fényképeztette magát egy idősebb apácával a teotihuacáni piramisok egyikén. Fáradhatatlan fantáziával rendezgette újabb és újabb redőkbe durva szürke ruháját, rakosgatta a lábát otromba fekete cipőjében.

Emlékszem arra a mesztic csónakmesterre, aki átkormányozott bennünket Agua Verde taván. Ke-

lat, ember és isten. Hosszú, szögletes pofája van, az egyik szeme nagy, fehér golyó, középen fekete obszidián ponttal. A másik szeme már hiányzik, de ettől csak még élőbb. Kiáltó, fojtogató, lenyűgöző, szuggesztív, állati-emberi szomorúsággal, groteszk keserűséggel, várakozással és céltalansággal bámul rám. Elképesztően eleven. Nem úgy, mint a szobor, mely megtévesztően hasonlít egy élőlényre. Hanem mint egy élőlény, akinek az az életformája, hogy ilyen kőszobor legyen. Ő kőszobor — és mint ilyen, lesújtó, lenyűköző valóság: fennség és megalázottság, irónia és végtelen szomorúság.

Az idő nem tud ártani neki. Minél többet pusztítottak rajta a századok, csak annál inkább lecsupaszították vonásait.

Lakner Zsuzsanna, grafikus

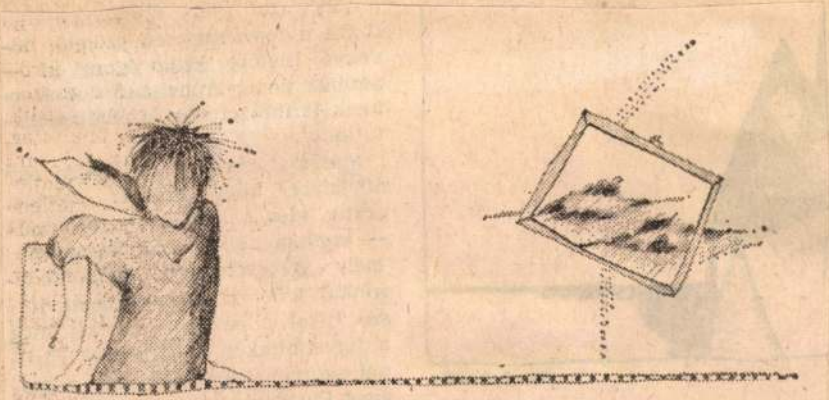

Lakner Zsuzsanna: A mester is tévedhet olykor

Lakner Zsuzsanna: A mester is tévedhet olykor 12

Élet és Irodalom Dr. 1985. nov. 1. XXIX/44

LAKÓ FERENC építész (1910-1991)

Magyar Nemzet, 1991.aug.26.

– **Lakó Ferenc** építész, úszó, vízilabdázó, vitorlázó életének 81. évében elhunyt. Temetése augusztus 29-én du. 2 órakor lesz a Farkasréti temető főbejáratánál. Lakó–Hanzély.

Lakner Zsuzsanna

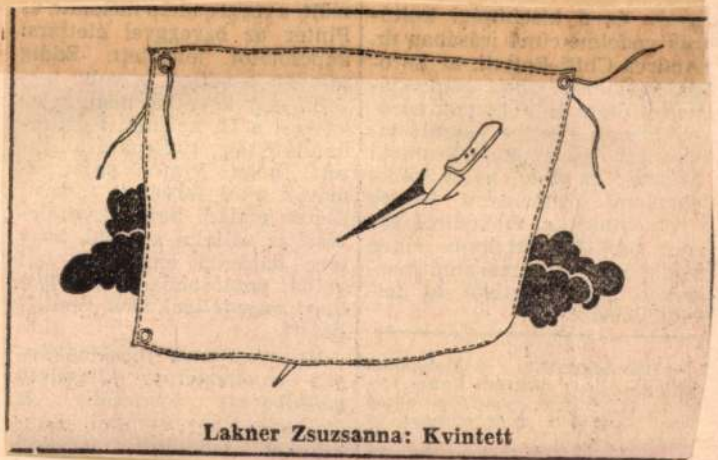

Lakner Zsuzsanna: Kvintett

Magyar Nemzet 1985. VIII. 10

a23

LAKNER László

LASZLO LAKNER neben seinem Bild einer Postkarte von Franz Kafka und Max Brod. Zu unserer Besprechung der Ausstellung des ungarischen Künstlers in der Jebensstraße.

Foto: von Jaanson

Etwas Schönes – trotz der Zeit

Der Neue Berliner Kunstverein stellt László Lakner aus

Still und leise hängt er seine Bilder. Still und leise war es in den Räumen. Nichts lag oder stand herum. Keine Künstlerutensilien auf dem Fußboden, so gar nichts von dem üblichen Chaos vor den offiziellen Eröffnungen. László Lakner, Ungar (Jahrgang 1936) und zur Zeit als DAAD-Stipendiat in Berlin, stand zwischen seinen Bildern, zog eine Schnur durch „Franz Kafkas Postkarte" und machte glauben, der zu erwartende Vernissage-Rummel gelte ihm nicht. Der Rummel steht ihm auch nicht, gehört auch nicht zu ihm, und seine Bilder vertragen ihn erst recht nicht.

Das Betrachten der Bilder von László Lakner erfordert die gleiche Präzision, mit der Lakner sie gedacht und gemacht hat. Mit Öl auf Leinwand trägt er „eine Fülle von Gedanken, Empfindungen, Anspielungen, Erinnerungen, Assoziationen" zusammen, die er dann still und leise zu einem Fragment dieser Gedankenfülle reduziert — und das dann wiedersichtbar und lesbar zu gleichen Empfindungen, Anspielungen, Erinnerungen und Assoziationen führt.

Nicht allein sein malerisches Können, dieses Talent, alten Meistern des 18. und 19. Jahrhunderts die Pinselführung zu entwenden, macht ihn so faszinierend. Lakner erlebt die Realität mit all ihren Differenzierungen und ihrer Sensibilität; er ist immun gegen Oberflächenreize. Seine Bildinhalte sind Telegramme, Briefe, Testaments- und Notenseiten, Bücher, Buchumschläge, Buchseiten, Unterschriften, Filmstreifen, Zitate und Postkarten. Eine Dokumentation von Vorhandenem, der nichts hinzuzufügen ist. Das große Ölbild der Postkarte Franz Kafkas an seine Schwester, auf der Kafka ihr — zwischen der Ansicht der Versailler Gärten — mitteilt, „. . . daß ich Dir trotz der teuren Zeiten etwas Schönes mitbringe", ist für den Betrachter von größerer Authentizität, als die Postkarte es selbst sein könnte. Ebenso die zigmal vergrößerte Notenhandschrift Beethovens zum Klärchenlied, die erste Seite des Heine-Testaments oder die Wiedergabe des Fahrausweises von Béla Bartók.

Lakner nimmt den Autographensammlern ihre Fetische. Er zerstört den Nimbus der Vitrinenschaustücke, läßt Historisches und Literarisches als Fundstücke der Vergangenheit sichtbar werden. Aber er „bezieht nicht nur aus zweiter Hand"; die Spuren, die Hinterlassenschaften verfolgt er tiefer, intensiver, und was er mit seiner Malerei wiedergibt, ist immer mehr als das vorgefundene Objekt. Lakners Bilder müssen gelesen werden. Still und leise, wie er selbst sie gedacht hat.

Und wenn über ihn geschrieben steht (Walter Vitt im „Magazin Kunst"): „Oft gelingt es dem Betrachter allerdings nicht, diesen Mechanismus zu durchschauen", sei die Feststellung erlaubt: Lakner unterliegt niemals irgendwelchen Mechanismen, er empfindet — und wenn er das malerisch auch noch derart hervorragend mitteilen kann, dann muß man von einem großen Künstler sprechen.

Etwas Schönes hat Lakner mitgebracht — trotz der Zeit —, gemalten lyrischen Realismus. Ein Eindruck, der unter die Haut zu gehen vermag.

Erika Lippki

(Galerie in der Jebensstraße, Jebensstraße 2, bis 28. Mai, Montag bis Freitag 10—18, Sonnabend 10—13 Uhr)

Wenn UHREN · SCHMUCK dann
Lorenz
FRIEDENAU · RHEINSTRASSE 59

VEB GLOBUS
Zeitungsausschnittdienst
DER TAGESSPIEGEL
1-4. Mai 1975
Berlin

LAKNER LH/SZLO

Unsinn der I

n-Westfalen und im Saarland

ihrer Stimmenmehrheit. Der Teufel, de bei der Mathematik im Detail sitzt hat Instituten ein paar böse Streiche gespiel

Welches von den beiden Institute besten arbeitet, läßt sich kaum testi Bei den letzten zehn Wahlen war Man im ZDF jedesmal schneller. Aber Infas w sieben Wahlen genauer. Aber selbst da sagt wenig. Bei der Niedersachsen-Wah eine sehr knappe SPD-FDP-Mehrheit brachte, lag Bonn nur um durchschnittlich 0,44 Prozent, Mannheim dagegen um 0,75 Prozent neben dem Endergebnis. Aber Mannheim sagte richtig voraus: Die Regierung in Hannover bleibt. Und darauf kam es letztlich an.

An diesem Sonntag geht es für beide Institute nicht nur um die Fixigkeit, sondern vor allem ums Renommee. Aber gerade diesmal ist das Geschäft der Hochrechnung, für das ARD und ZDF an diesem Sonntag über 300 000 DM investieren, schwieriger denn je. Dr. Dieter Roth in Mannheim erläutert: „Durch die kommunale Neuordnung in Nordrhein-Westfalen wurden viele Stimmbezirke, die wir für unsere Berechnungen benötigen, gegenüber den letzten Wahlen verändert." Infas-Sprecher Dr. Lutz Unterseher gibt zu: „Sollte es ein Kopf-an-Kopf-Rennen geben, bei dem Prozentbruchteile entscheiden, wird die Sache natürlich für uns riskant."

Die Institute konstruieren sich ein „Mini-Land", das alle Gegebenheiten in Nordrhein-Westfalen widerspiegelt. Aus den 13 900 Stimmbezirken wählt Infas 150, Mannheim 205 Stimmbezirke aus, die insgesamt das Ergebnis der letzten Wahl, aber auch alle Regionen des Landes, alle Ortsgrößen, die Verteilung der Religionen und der sozialen Schichtungen repräsentieren. Ausgesondert werden als „nicht vergleichbar" Bezirke, deren Grenzen sich verändert haben oder in denen beispielsweise durch Stillegung eines großen Werkes besonders viele Menschen arbeitslos geworden sind.

In dem „Mini-Land" verhalten sich die Wähler genauso wie im ganzen Land. Darauf basiert die Hochrechnung. Wenn der Computer alle 150 oder 205 Bezirke geschluckt hat, liegt der „statistisch zulässige Irrtumsbereich" (Infas) nur noch bei einem Prozent, in der Praxis jedoch weit darunter. Es gab in letzter Zeit Hochrechnungen, die bis auf 0,1 Prozent das Ergebnis trafen.

Bei den ersten Hochrechnungen lassen sich größere Abweichungen allerdings nicht vermeiden, weil zunächst gar nicht alle Stimm-

noch
heimer en
liche Hand hatten.

Vor zehn Jahren gab es bei den ersten Hochrechnungen noch Abweichungen bis 2,8 Prozent. „Heute darf der erste Wurf nicht mehr als 1,5 Prozent daneben liegen", sagt der Infas-Sprecher Unterseher. Das bedeutet konkret für die Fernsehzuschauer am Sonntag: Wenn entweder die CDU allein oder SPD und FDP gemeinsam in der ersten Hochrechnund 51,5 Prozent erreichen, kann man getrost abschalten. Dann steht die künftige Landesregierung fest. Die Infas-Zahlenjongleure wollen ihre erste Hochrechnung von Rudolf Rohlinger in die ARD-Sportschau (ab 18 Uhr 25), die Mannheimer durch Detlef Sprickmann in die ab 18 Uhr laufende ZDF-Serie „Die Waltons" einspeisen lassen.

Wer bis zur letzten Hochrechnung (Fehlerquote: höchstens ein Prozent) warten will: Sie wird gegen 20 Uhr erwartet. Aber auch dann muß das Rennen noch nicht unbedingt gelaufen sein. Wenn es bei einem Kopf-an-Kopf-Rennen auf Prozentbruchteile ankommt, ist die Hochrechnung überfordert. „Man kann haarscharf am tatsächlichen Ergebnis liegen und doch eine falsche Regierung voraussagen", gibt Unterseher zu. Siehe das Beispiel Niedersachsen.

Über Sinn und Unsinn der Hochrechnung ist das letzte Wort noch nicht gesprochen. „Wir ermöglichen", so fährt der Fachmann fort, „zu einem frühen Zeitpunkt einen Überblick und geben damit Grundlagen für erste politische Überlegungen und Entscheidungen." Politiker, die nach den ersten Hochrechnungen voreilig Sektkorken knallen ließen, werden darüber wohl anders denken. Unterseher räumt denn auch ein: „In erster Linie sind die Hochrechnungen wohl ein spannendes Spiel."

Horst Zimmermann

Bayern auf Abwegen

München, Anfang Mai

„Die fortgesetzte Verbreitung von Bürgerkriegs- und Klassenkampfparolen sowie die Drohung mit blanker Gewalt bilden den Schwerpunkt der Sicherheitspolitik des Freistaates Bayern."

Stilblüte aus einer „Übersicht über die Entwicklung der innenpolitischen Sicherheitslage in Bayern", die das bayerische Innenministerium den Mitgliedern des Sicherheitsausschusses im Landtag übergeben hat. —pff

jekt, das im nächsten Jahr fertiggestellt sein soll, ist mit etwa 20 Millionen DM veranschlagt worden, wovon der Bund etwa zehn Millionen DM trägt. Das Wasser in dem 1500 Quadratmeter großen Schwimmbecken sowie für die Duschen soll bei strahlendem Sonnenschein wie auch bei bedecktem Himmel auf durchschnittlich 24 Grad erwärmt werden.

„Steinlädchen" im Forum Steglitz

(Bornstr.) mit Hobbyschleifen. Eröffnungsangebot, 1karäter Brillanten, ct = 550,— DM, ½karäter Brillanten, Stück = 250,— DM, Smaragde ab 30,— DM pro ct, Jade und Elfenbeinfiguren ab 140,— DM sowie Großauswahl in Edelsteinen, Mineralien und Steinschmuck.

„Steinlädchen" im Forum Steglitz

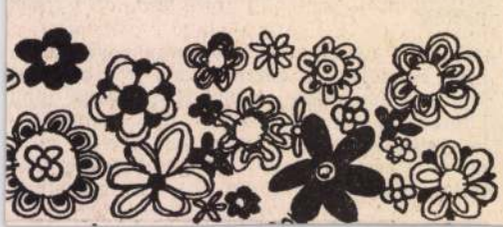

Lakner László: Illusztráció René Magritte „Szavak és Képek" c. verséhez.

2021.

Illusztráció, Budapest, 1944. 2.

"egy szó képviselhet egy tárgyat a valóságban"

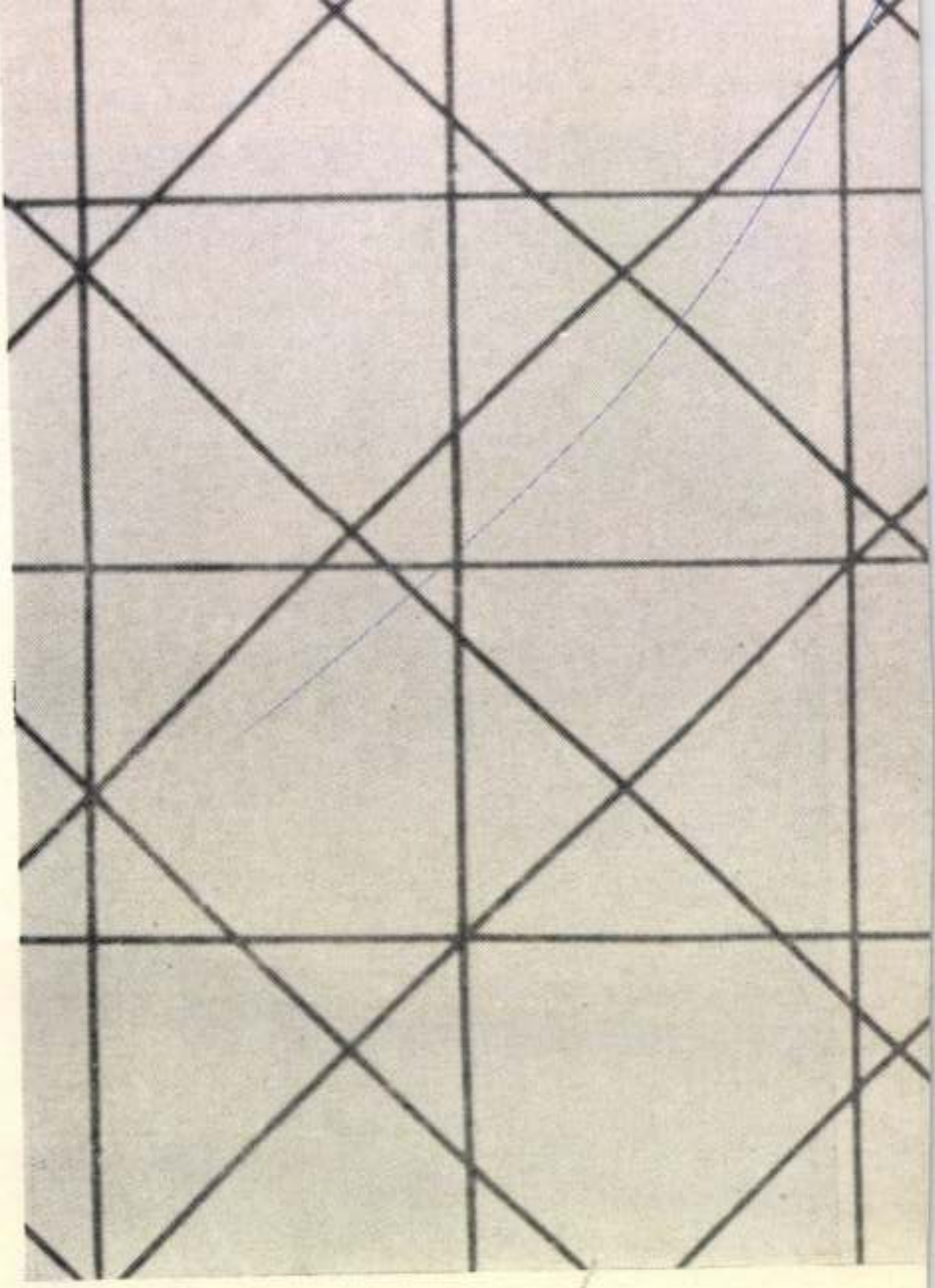

Lakner László

1021

KÖLTÉSZET

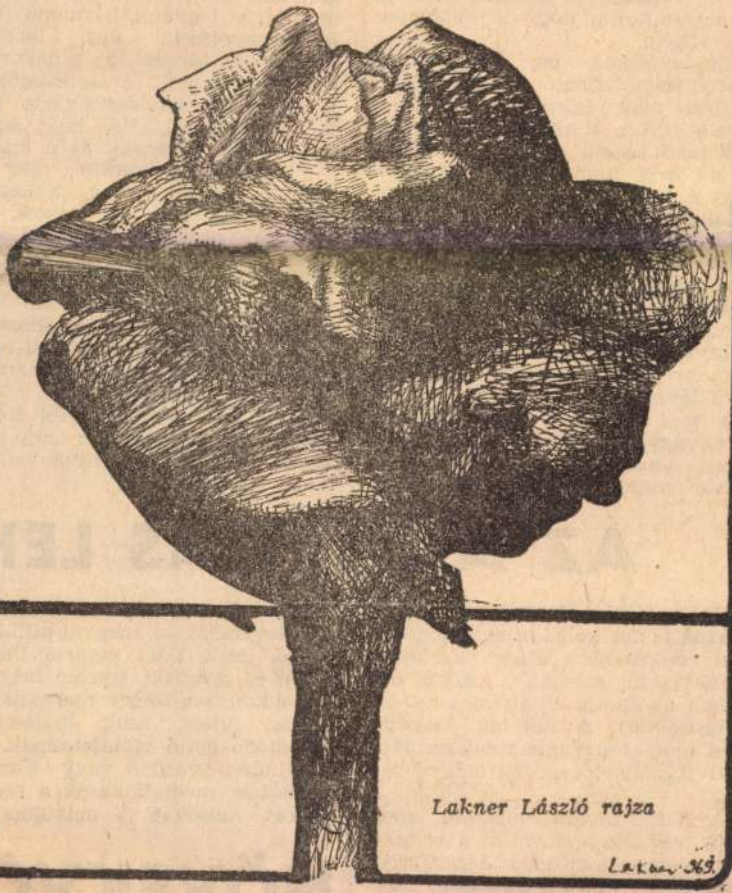

Lakner László rajza

1969 APR 12
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Élet és Irodalom

MAGUNK

A fiatalok felelősséget ére
mai világunk iránt. Meddig t
vajon az előttünk járó koros
felelőssége? A pillanat — ke
lenül, fullasztóan hosszú pi
— azt mutatja, hogy az isk
dok végéig.

Jár előttünk egy nemzedék, amely forradalmat csinált, vérrel váltotta meg, felemelte önmagát, s vele együtt minket. Erejük teljében levő alkotó emberek milliói, de az még nem jutott eszükbe, hogy ez az erő is véges. Többre tanítanak bennünket, mint apáik őket. De kevesebbet bíznak ránk, mint apáik őrájuk. Van egy jól központosított, jól adminisztrált ifjúsági szervezetünk — amely gyengébb, mint az övék volt, mert hiányzik belőle az alapszintű kezdeményezés — „központi utasítás" nem lévén rá.

A mai fiatal jó szakképzettségért vagy diplomáért küzd, megszerzi, elmegy dolgozni, s rá van bízva mindannak a perifériája,

fia
ke
i
ünke
nyire
érezz
akon
mintha az utcáról,
resztül néznénk a televíziót.
negyvenesek felelősségérzete m
foszt bennünket attól, hogy szil
útravalóval vehessük át a stafé
botot, amit nemsokára meg k
tennünk. Remegni fog a kezü
ben, s egyáltalán nem biztos, h
a következő váltás még így is
kerül. Akkor viszont már csak n
gunkhoz fordulhatunk, a mester
gesen farkasvakokhoz, a KÉ
gyermekeihez. Az a hatalmas
megű támogatás-atyáskodás, am
mai huszonéveseket éri, nem
nít-nevel, inkább tompít. Ta
vagyok és huszonöt éves. Ezek
körülmények engem is arra ké
szerítenek, hogy tanítványaimn
én is így bánjak.

AZ AKTIVITÁS LEH

Ha a felnőtt társadalom nem használja fel kellő intenzitással az ifjú nemzedék szinte korlátlan mennyiségű energiáit, csakis önmagát okolhatja az elszalasztott lehetőségekért. A fiatalok passzivitása mögött ugyanis rendszerint az aktivitás lehetőségének hiánya rejlik.

A KISZ tavaly hirdette meg, hogy védnökséget vállal a rendkívül nagy jelentőségű Járműprogram felett. Ezúttal úgy tűnt, hogy

tőbizottság ugyanis már lemond
az első határidő megvalósíthatós
gáról, de a Bács megyei fiatal
építő és műszaki szerelő brigád
sokoldalú segítséget nyújtanak
bajba jutott, szűk kapacitás
küszködő építő vállalatoknak.

Minden gyárban vagy üzemb
általában megtalálhatók a fiata
lelkes, másokat is magukkal

NÖVEKVŐ

LAKNER László

Mai festészetünk meghatározó tendenciái ugyanis jórészt az ugynevezett „szürnaturalista" törekvésekből eredeztethetőek, amelyek pregnánsan képviseltették magukat ezen a felvonuláson. (például: Csernus Tibor, Lakner László, Korga György)

...az egyik oldalon majdhogynem nyoma veszett a Csernus-féle elementárisabb festői érzékenységnek, a másik oldalon pedig a Lakner által képviselt időszerü társadalmi, emberi mélyfurásoknak.

Szuromi Pál: Mozdulatlan horizont. Az I. Szegedi Táblaképfestészeti biennáléról. = Tiszatáj, 1983/11. 95-96.p.

Laszlo Lakner
Budapest, 1936
Vive a Berlino

1. Soutine, *1982-83*
Acrilico, spray su tela
257×310 cm
Berlino, Berlinische Galerie

2. Ohne Titel, *1983*
(Senza titolo)
Tecnica mista su tela
260×220 cm

3. Celan, *1983-87*
Tecnica mista su tela
255×215 cm

Laszlo Lakner
Celan, *1983-87*

Lakner ha frequentato l'Accademia di Belle Arti di Budapest dal 1954 al 1960. Nel 1968 venne per la prima volta in Germania grazie a un premio del Folkwang Museum di Essen. Nel 1974 fu ospite del DAAD. Da allora vive a Berlino.
Nel corso della sua trentennale carriera artistica ha dato espressione a ciò che lo interessava con modalità via via diverse. Che la pittura fosse mezzo e non scopo lo testimoniano gli esperimenti con i media intrapresi fin dai tardi anni sessanta: la serie dei *verschnürte Bücher* (*Libri legati con lo spago*) - tra essi il *Georg Lukacs Buch* o le ricostruzioni fotografiche *Superstitions* e il *Mondrians Baum* (*Albero di Mondrian*) del 1972. In questi lavori si formulò l'impostazione per citazioni che contraddistingue la sua opera fino ai giorni nostri. Ad un primo sguardo i grandi quadri a graffiti, degli ultimi anni, molto pittorici, eseguiti con gesto ampio, hanno poco in comune con le cartoline, le tessere, le lettere e i telegrammi dipinti in modo classico e pio che egli espose per la prima volta nel 1974 al Museum Ludwig di Aachen con il titolo *Gesammelte Dokumente* (*Raccolta di documenti*). La forma cambiò, la messa in forse rimase costante, poiché già allora per Lakner contava ciò che vi è di personale e inconfondibile nel documento ritrovato, l'inseparabilità tra poetico e banale. La scritta, questa "traccia dell'altro ridotta ai minimi termini" era per lui più corpo che struttura, era una totalità di particolari che si possono fissare come i tratti di un volto e si combinavano in una sorta di ritratto. Con il ductus della loro scrittura egli avvicinava delle persone che per lui erano degli eroi e delle presenze costanti, nella cui identità egli, colpito da una crisi circa la propria identità, ha cercato un'ancora e un sostegno.
Il primo passo verso il superamento di questa crisi fu per Lakner, negli anni '78-79, una serie di dipinti a olio a grande formato, eseguiti con bianco monocromo, in cui egli ha scalfito dei frammenti dagli appunti di Marcel Duchamp, le *Litanies of Chariot*. In questi quadri usò la propria calligrafia e trovò un linguaggio visivo spontaneo e diretto. La bidimensionalità crassa dei *Duchamp-Bilder* (*Quadri Duchamp*) si consolida all'inizio degli anni ottanta in un'illuminazione dello spazio, il color rame rievoca nei quadri *Isa Pur* fuochi lontani, nuvole colorate che sembrano condensarsi e dissolversi sui bordi del quadro. In mezzo a queste nuvole appare un tratto di scrittura, spesso leggibile a fatica, tuttavia vigoroso, scritto in fretta, che ricorda delle iscrizioni rupestri. Lakner non inizia con la scrittura, egli lavora verso di essa, prepara il suo campo d'azione, il suo spazio timbrico. Le parole concrescono sia con lo spazio dei colori del quadro, sia con i suoi strati e le sue sfumature, indicando ciò che il quadro evoca per lui. Tuttavia le parole non chiariscono. I quadri di Lakner mantengono un residuo di segreto anche quando, come nell'ultimo periodo, trasparenza e schiettezza acquistano sempre maggior spazio. Come dice uno dei titoli dei suoi quadri, *Will-o-the-wisp*, il fuoco fatuo esiste anche in questo mondo.
Katharina Hegewisch

Von 1954 bis 1960 besuchte Lakner die Kunstakademie in Budapest. 1968 kam er mit einem Preis des Folkwang-Museums in Essen zum ersten Mal nach Deutschland. 1974 war er Gast des Berliner Künstlerprogramms des DAAD. Seither lebt er in Berlin.
Im Laufe seiner dreißigjährigen künstlerischen Laufbahn hat Lakner dem, was ihn beschäftigte, auf unterschiedliche Weise Ausdruck verliehen. Daß die Malerei dabei Mittel und nicht Ziel war, beweisen die Medien-Experimente, die er seit den späten sechziger Jahren unternahm: die Reihe der verschnürten Bücher - *unter ihnen das* Georg Lukacs-Buch - *oder die Foto-Rekonstruktionen:* Superstitions *und* Mondrians Baum *aus dem Jahr 1972.*
In diesen Arbeiten formulierte sich schon das Zitaten-Konzept, das sein Werk bis heute prägt.
Auf den ersten Blick haben die sehr malerischen, mit ausholender Geste ausgeführten großen Graffiti-Bilder der letzten Jahre wenig gemein mit den pietätvoll-klassisch gemalten Postkarten, Ausweisen, Briefen und Telegrammen, die er erstmals 1974 im Museum Ludwig Aachen unter dem Titel Gesammelte Dokumente *ausgestellt hat.*
Die Form änderte sich, die Fragestellung blieb konstant. Denn schon damals ging es Lakner um das, was seiner gefundenen Vorlage an Persönlich-Unverwechselbarem anhaftet, um das Untrennbare des Poetischen und Banalen. Die Schrift, diese "reduzierteste Spur des Anderen" war für ihn mehr Körper als Struktur, sie war eine Gesamtheit von Einzelheiten, die wie Züge eines Gesichtes festgehalten werden konnten, sich zu einer Art Portrait zusammenfügten. Durch den Duktus ihrer Schrift näherte er sich Personen an, die für ihn Heroen und Immer-anwesend waren, in deren Identität er, von einer Krise der eigenen Identität geplagt, Verankerung und Stärkung gesucht hat.
Der erste Schritt zur Überwindung dieser Krise war für Lakner 1978-79 eine Reihe großformatiger Ölbilder in monochromes Weiß gehalten, in die er Fragmente aus Marcel Duchamps Notizen, die Litanies of Chariot *eingeritzt hat. In diesen Bildern verwendete er die eigene Handschrift und fand zu einer spontanen, direkten Bildsprache.*
Die krasse Zweidimensionalität der Duchamp-Bilder *verdichtet sich Anfang der achtziger Jahre zur Raum-Illumination, die Farbe Kupfer beschwört in den* Isa Pur-*Bildern ferne Feuer, farbige Wolken scheinen sich auf den Bildrändern zu verdichten und aufzulösen. Inmitten dieser Wolken erscheint ein Schriftzug, oft kaum leserlich, doch kräftig, in Eile geschrieben, an Höhlenzeichnungen erinnernd. Lakner beginnt nicht mit der Schrift, er arbeitet auf sie hin, bereitet ihr Umfeld, ihren Klangraum vor. Die Wörter wachsen mit dem Farbraum des Bildes, mit dessen Schichten und Nuancen zusammen, sie deuten aufleuchtend an, was das Bild für ihn evoziert.*
Doch sie klären nicht. Einen Rest von Geheimnis bewahren Lakners Bilder auch dann, wenn, wie in letzter Zeit, Transparenz und Offenheit in ihnen immer mehr Raum gewinnt. Wie einer seiner Bildtitel sagt: Will-o-the-wisp - *das Irrlicht ist auch anwesend in dieser Welt.*
Katharina Hegewisch

LAKNER Lauer
Ambiente Berlin
Venezia, 1990

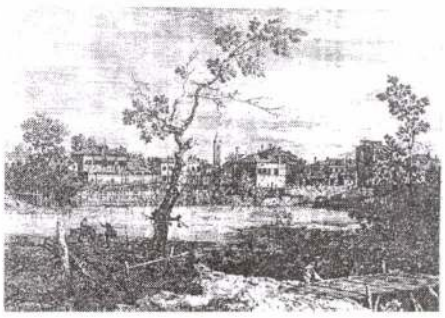

Canaletto: Folyóparti város (18. sz.)

A német nyelvű katalógus célja is e felvilágosodás kori, teljességre való törekvés: Magyarország és az Esterházy-család története mellett a különböző gyűjteményeket is felvázolja, a bemutatott tárgyak tudományos feldolgozása mellett.

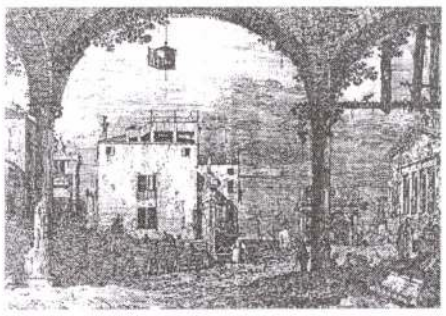

Canaletto: Árkád lámpással

Több mint 400 oldalon, több száz színes és fekete-fehér reprodukcióval, hazai és nemzetközi kutatók bevonásával hívja fel a figyelmet a Szépművészeti Múzeumra.

Rippl-Rónai

Helyszín: Schirn Kunsthalle
Nyitva: 1999. október 1–november 21.

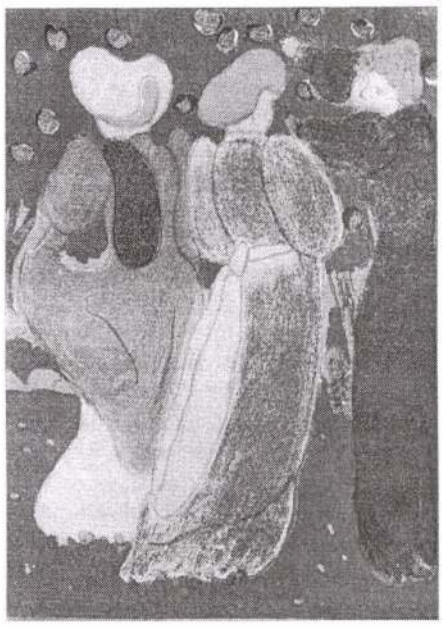

Frankfurt főterén, Európa egyik legnívósabb kiállítási fórumán, a Schirn Kunsthalle-ban rendezik meg Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítását. A 71 művet bemutató tárlat olaj- és pasztellképet, számos grafikát, rajzot és litográfiát, iparművészeti tervet, tálat és hímzést vonultat fel, amely a Magyar Nemzeti Galériában 1998-ban rendezett nagyszabású kiállítás anyagából került válogatásra. Tekintettel a könyvvásárra, a német szervezők kérésére kiemelt hangsúlyt kaptak a festő íróportréi (Ady, Móricz, Babits, Szabó Lőrinc, Schöpflin, Karinthy, Osváth), illetve a korszak művészeti életének szereplői (Petrovics Elek, Meller Simon, Szinyei, Medgyessy, Kernstok, Vágó László, Nemes Marcell). A hazai bemutatóról hiányzott a Magyar Külkereskedelmi Bank tulajdonában levő Fehér felhők és a párizsi Musée d'Orsay Maillol portréja, melyekkel most találkozhat a németországi közönség.

A kiállításhoz magyar művészettörténész kutatók – Bernáth Mária, Gergely Mariann, Szücs György, Király Erzsébet, Prékopa Ágnes – tanulmányait publikáló, gazdagon illusztrált katalógus is készült. A kiállítás magyarországi főszervezője a Magyar Nemzeti Galéria részéről Jávor Anna, gyűjteményi igazgató volt.

Plesnivy Edit

Lakner László

Időpont: 1999. október 13–18.
Frankfurti Könyvvásár, Központi Pavilon 3.00

Az idei Frankfurti Könyvvásár nagy lehetőséget nyitott a magyar kultúra és művészetek bemutatkozására. Ez kettős feladatot állított a rendezők elé, meg kellett ismerkedni Frankfurt város kulturális elvárásaival, minőségítéleti szempontjaival és saját kultúránk teljesítményeivel, ami mind az ottani, helyi és az ott megjelenő nemzetközi elvárásnak felel meg, mind pedig megtartja a saját kívánalmait, hogy egy aktuális és hiteles képet nyújthassunk művészetünkről, kultúránkról és a tudomány állásáról. A „megmozdulás" léptéke szokatlanul nagy, több száz új könyv, több tucat író, szerző, fordító utazik majd a helyszínre, és ha a képzőművészeti részt nézzük, akkor – bár kevesen utaznak ki – a kiállítások szép számmal fogják a 90-es évek képzőművészeti életét bemutatni.

A központi pavilonban Lakner László Kossuth-díjas festőművészünk helyszínre komponált művét láthatjuk. Lakner, a magyar neoavantgárd generáció nagy egyénisége 1970-től foglalkozik a könyvvel, írással a képzőművészet konceptuális felfogásában. A festészetében tematizált könyv, írás, az anti-képi írásjel képisége, a textus szövegjelrendszeréből kibontott és képivé tett értelmezése folyamatosan meglévő, sőt központi téma művészetében. Elsőként foglalkozott Paul Celannal, tematizálta festményein hírességek aláírásait, és 1981-től kezdődően hatalmas könyvszobrokat alkotott. Lakner számos nagy európai és tengeren túli gyűjteményben megtalálható, személye jól ismert a német művészeti életben

Művét egy hétig láthatják a központi, 3.00 pavilonban.

Kunstgang Ungarn

Helyszín: Karmelitakolostor refektóriuma, Frankfurt

A kolostor refektóriumában és kerengőjében kortárs képzőművészeti kiállítást mutatunk be.

Résztvevő művészek többek között: *Baranyai Levente, Braun András, Cseke Szilárd, Csörgő Attila, Körösényi Tamás, Gyehis Tibor, Lábas Zoltán, Lakner Antal, Makovecz Anna, és a főiskola növendékei.*

A kiállítás előzménye, „Rendhagyó emlékezet" c. volt látható a Szombathelyi Képtárban. Az emlékezés „ma politika, terápia és társadalmi project, tehát munka" – írja D. Hoffman-Axtheim, ellenmozgalma a felgyorsult idő korszakának, a késömodern, általánosan jelentés nélkülinek titulált művészetének, de mindezek tapasztalatait szintetizálva az érzéki mű folyamatosságának biztosítéka. A 90-es évek kontextualizált és konceptuális művészetében aktív állapotában hangsúlyosan megmutatkozó emlékezés a jelentésképzés komplex vizuális fogalmiság alapvető tényezője: a jelentésképzés művészeti technikái szervesen épülnek a természet- és bölcsészettudományok felismeréseire és elméleteire. A kiállítás lényegileg az emlékezés „topográfiájának" megfelelő műcsoportokat mutat be, a helyszín kontextus és recepciós modell sokrétűségét kihasználva. Célunk az volt, hogy a 90-es évek kánonja érvényesüljön.

Ehhez a nagy kiállításhoz járul a többi kisebb kiállítás.

Helyszín: Palais Jalta
Időpont: 1999. október 16–30.

1999.

Október végéig látható az „it's Jazzy" c. kiállítás *Komoróczky Tamás, Ravasz András és Szarka Péter* a „cool club cultur" szellemiségére épülő műveiből.

A kiállítást Angelika Nollert, a Porticus kurátora nyitja meg.

Helyszín: Kronberg, a Sties magángaléria
Időpont: 1999. október 12-30.
A kiállításra *Hajdú Kingát és Szűcs Attilát* hívták meg, festményeik az új konceptuális festészetet képviselik.

Szintén Kronbergben a Galéria Hallhofban a Nemzetközi Gyerekmentő Gyűjteményével párhuzamosan bemutatjuk *Haász Kati, Nemere Réka, Szilágyi Teréz és Szépfalvi Ágnes* festményeit.

Mint minden ilyen léptékű bemutatkozásnál a képzőművészetben is nagyok voltak az elvárások, megismertetni művészetünket az érdemi szakmai közönséggel. A szenzáció (a kortárs képzőművészetben) megszületett: Káldi Kata műveit a Museum Moderner Kunst Szenenwechsel sorozatában láthatjuk.

Az igazgató, Jea Christoph Amman a szakma kiemelkedő egyénisége, nagy örömmel fogadja a fiatal művésznő kiállítását.

Fabényi Júlia

Frankfurt am Main

Museum für Vor- und Frühgeschichte

1999 október 15. és 2000. január 10. között Frankfurt am Mainban, a Museum für Vor- und Frühgeschichte-nben a Magyar Nemzeti Múzeum mutat be egy kiállítást.

A rézkortól a kelta korig terjedő időszak legszebb arany-, ezüstleleteiből összeállított kiállítási anyag nemcsak a Kárpát-medence őskori emlékanyagának gazdagságát szemlélteti, hanem képet nyújt az egyes tájegységeken, különböző korokban működött fémműves műhelyek stílusáról, kapcsolatairól, a nemesfém tárgyak földbe kerülésének hátteréről.

A kiállításhoz reprezentatív katalógus készült, amelynek szerzői:

Raczky Pál, Kovács Tibor, Kemenczei Tibor és Szabó Miklós, fényképésze Dabasi András.

A tárlat azzal is különös figyelmet érdemel, hogy nyitvatartása részben egybeesik a frankfurti könyvvásár idejével.

K. T.

ÚJ, IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK

Székely Bertalan

Magyar Nemzeti Galéria
Megnyitó: 1999. szeptember 30.
Látogatható: 2000. január 31-ig.

Székely Bertalan a 19. század magyar festői közül a legjelentősebb, a legnagyobb formátumú mesterek közé tartozik. Életműve, amely közel 1000 festményt, hozzávetőlegesen 2000 rajzot, akvarellt és freskóvázlatot tartalmaz, úgy számbeli arányban, mint kvalitásban a legnagyobb és a legkiemelkedőbb oeuvre a 19. században. Életműkiállítása mindössze két alkalommal volt: 1911-ben és 1955-ben. Jelen kiállításunk válogatás a fent jelzett teljes anyagból, amely azonban felöleli az életpálya minden fontos állomását, magában foglal minden fő művet és terveink szerint a művészre vonatkozó dokumentumokkal – fotókkal, hivatalos iratokkal – és oktatói pályafutására vonatkozó dokumentumokkal egészül ki. Székely kivételes személyisége a 19. századi művésztársadalomnak, mivel nemcsak festő és grafikus, hanem kiváló pedagógus, és művészetelméleti író is volt egy személyben. A kiállítás kéziratos anyagából, vázlatkönyveiből, elméleti feljegyzésekkel ellátott naplójegyzeteiből álló válogatással érzékeltetni, szemléltetni igyekszik ezt a példa nélkül álló, hatalmas életművet és munkásságot, amelyet freskóit bemutató diavetítés egészít majd ki. A kiállításhoz tudományosan – alapkutatást elvégző – katalógus készül, amely pótolni igyekszik azt a hiányt, amellyel a művészettörténeti kutatás mind ez ideig tartozott Székely Bertalan életművének alapos feldolgozását illetően. A katalógus magában foglalja a kiállításon szereplő 115 festmény és 103 grafika műtárgyelemzését és teljes adatbázisát (kiállításokon való mozgását és irodalomjegyzékét), valamint több tanulmányt, köztük az életművet teljes egészében bemutató átfogó írást, több részlettanulmányt és tartalmazni fogja Székely eredeti művészetelméleti írásait magyar és német nyelven, rövid szakmai ismertetővel és kiegészítésekkel. A fent vázolt kiállítás a művésztudós-alkotó Székely Bertalanról az eddigiektől eltérően, teljesebb, mind ez ideig talán kevésbé ismert képet kíván a közönség és a szakma elé tárni, segítve ezzel egyúttal a 19. századi magyar festészet kutatását is.

Bakó Zsuzsanna

Melanchton Fülöp – „Levelek Európának"

Helyszín: Szépművészeti Múzeum
Nyitva: 1999. október 31-ig
L. Tükör c. rovatunkat!

Arcok, szemek, mozdulatok – Szalay Zoltán képei

Helyszín: Magyar Nemzeti Múzeum
Látogatható: 1999. november 7-ig

Így ír Szalay Zoltánról Gera Mihály a szerző által kiadott katalógus bevezetőjében:

„Sokan úgy ismerik őt, mint a fiatalok tanítómesterét. Okkal. Számos ismert fotóriporter vallja, tőle tanulta a sajtófotográfia szigorú formai, tartalmi szabályait, a világos, tiszta képalkotás szakmai fogásait, hivatásuk erkölcsi alapkövetelményeit, a tisztességet, becsületet, emberséget, a valósághoz való feltétlen ragaszkodást. Mások a töretlen lendületű, erős idegzetű kiállításszervezőt tisztelik benne. Joggal. Elég a népszerűségnek örvendő sajtófotó kiállítá-

hivatalnok és a látens szadista pszichopata ötvözetét kínálva – felemás eredménnyel. Filmben Liliana Cavani komikusan hamis ÉJSZAKAI PORTÁS-ában fűzi össze patologikus lelki és szexuális vonzalom a náci hóhért és az egykori rabot. Az ÉJSZAKAI PORTÁS önparódia ugyan, de a jelenség vagy a tünet nyilvánvalóan nem pihent agyak és „lelki sci-fi"-szerzők őrült ötlete: a lélektan s a művészet joggal fedezi fel vagy csodálkozik rá a hóhér–áldozat közti ambivalens érzelmi viszonyra. Csak hát Shakespeare- vagy Dosztojevszkij-formátumú művész kell az ábrázolásához.

Steven Spielberg filmgyártó mester, és nem művész.

A SCHINDLER LISTÁJÁ-ban az a zavarba ejtő, hogy bár felszínes és közhelyes, mégsem velejéig hamis. Bár giccses és hollywoodi, mégsem bosszantó. Egyetlen igazi őszinte villanás sincs benne, mint mondjuk Wajda kevéssé sikerült KORCZAK-jában azért van, mégis: felszínesebb, de jobb film, mint a KORCZAK. Vannak ilyen rejtélyek. Ez a bizonyos kiváló színész játszotta Amon Goeth táborparancsnok kicsit elhatalmasodik, túlhabzik a filmen, de csak azért, mert sajnos, nem sajnos: ő a legérdekesebb figura. Mellette, jellemző módon, a kimagaslóan legjobb színész, Ben Kingsley játszotta Itzak Stern, az embermentő Oscar Schindler gyáros zsidó főkönyvelője olyan halvány és közhelyes marad, mintha egy sültrealista dokumentumfilmből, mintha a mélyen igaz SHOAH-ból kölcsönözték volna ki. A fikció rejtelmei: nyilván ő a leghitelesebb, legigazabb figura, s talán ezért olyan halvány. A filmiparnak és a nagyközönségnek szóló fikciónak saját törvényei vannak, s hiába berzenkedünk, a zsidó szobalány szexuális és érzelmi vonzásában gyűlölethullámokban vergődő, patologikus tömeggyilkos – agyunk ismételheti: hamisság! hamisság! – érdekesebb marad.

Oscar Schindlerből, a mintagyárában zsidók százait megmentő vállalkozóból álomgyári mesefigurát kreált az INDIANA JONES és a JURASSIC PARK rendezője. Délceg, megnyerő, eleinte csöppnyit naiv, aztán eszesen ravasz. Wallenberg hollywoodi maszkban. A film nagy részében alsó kameraállásból látjuk erkölcsileg is a törpék fölé magasodni. Ő a legszebb ember, a leghódítóbb férfi, s persze a legelegánsabban is öltözik: minden nő szerelmes belé, nácik, zsidók egyaránt. Megnyerő udvariassággal bánik szeretőivel s feleségével ugyancsak. Nemcsak szíve, még náci jelvénye is színaranyból van. Aranyember. (A tábor felszabadulásakor nagy búcsúbeszédet mond, a válogatottan rossz arcú náci őrség szégyenülten elkullog, a hálás „Schindler-zsidók" egyik rabtársuk aranyfogaiból beolvasztott emlékgyűrűt adományoznak neki: zokog a nézőtér.)

Zokog a zsúfolt nézőtér szerte a világon. A pesti moziban, ahol a játékhét első napján láttam, félház se volt, és nem zokogott senki. Baj volna? Inkább bizonyos gyanakvással néztük végig csendben a mesefilmet. Tudtuk, hogy mindez megtörtént, s éreztük, hogy a képmester mesemázzal teszi elviselhetővé, ami megtörtént.

Schindler ezerkétszáz embert mentett meg. S ha egyet mentett volna meg csupán, én akkor is megnézném a róla szóló filmet. Ironikusan, gúnyosan szóltam a Spielberg-moziról? Bizonyára, de üresfejű és szikkadt szívű esztétának kellene lennem (remélem, soha nem leszek az), hogy ne becsüljem ezért a nagyközönségnek szóló filmért, melynek a színészi játékon kívül talán csak a fekete-fehér operatőri megoldásai kínálnak igazi művészi értéket.

1944. március 19-ének ötvenedik évfordulóján még vetítik.

■■■

HAJDU ISTVÁN

Könyv-tár, szó-tár

Lakner László és Emmett Williams kiállítása a Goethe Intézetben

Lakner könyv-falát, könyv-tárát, könyv-oltárát látva úgy rémlik, nincsen idő. Nem megállt, nem kimerevedett, nem nosztalgikusan elfelejtődött menése, haladása, percegős őrlése könyörtelen vasfogának (ahogy mondani szokás), vagy visszakívánódott volna az elveszített, vagy megszűnt volna a valaha volt; egyszerűen nincs. Nincs – és még ha ez valami rendes képzavar is, nem tudom másképpen fogalmazni –, *rétegzetten*, rakottan nincsen. Nincs idejük a tárgyaknak, egyrészt. Vagyis időn kívüliek, mert bár egy több mint húszéves ideát rögzítenek, mert bár maga Lakner is a szemérem fátylát húzza maga és a munkák közé a katalógusban olvasható beszélgetésben, mondván: régen készült az első könyvmű, s nem is egészen tudatosan a mai interpretáció számára vagy ahhoz készségeskedve, mindezek ellenére – s még annak is, hogy a késő hatvanas évek konceptualizmusának érvényében-szellemében születtek – kortalanok, s ami talán még fontosabb, korszaktalanok. Vagyis, bár van dátumuk, s tudható, érzékelhető, hogy nem korábban találta ki Lakner az ideát, az adat a végeredményt illetően teljesen érdektelen és lényegtelen: a könyvek túllibbennek a periodizálható concept arton, az assemblage-on, a történeti helyen. Ám ahogy nem mutatják meg saját korukat a forma szintjén – mert nincsen – nem teszik meg spirituálisan sem. Lakner ugyanis becsapja az időt és a szellemet: héjat ad nekik, hogy aztán mint a tojásból a tojást, kifújja a könyvből a könyvet, kifújja a kötésből a tartalmat, csak a nevet, a címet, a megnevezést, a címkét és a hozzá tartozó burkot, a kötést (a köteléket átvitt és szó szerinti értelemben), a befoglaló formát tartja meg. Konceptuális trompe l'oeil-ökké lesznek az esztétika klasszikusainak alapvetései; más szóval: *laknerizálódnak*.

Lakner ugyanis madzaggal, kötéllel, olykor dróttal összekötött és falra akasztott könyveket állít ki, melyek Hegel, Lu-

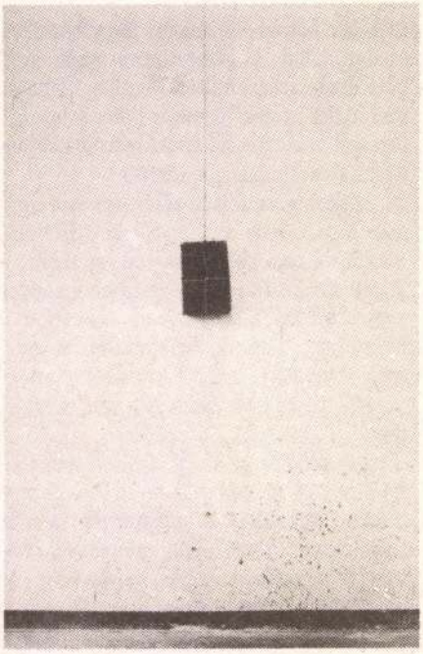

kács (ez volt az első, a megvilágosító és sorozatteremtő), Nietzsche, Boileau, Schopenhauer, Novalis, Heidegger és mások széptani munkáinak címeit hordozzák, archaikus kötésekben, szabályosnak látszó könyvtestekkel. Ám a kopott és öreg borítókon (a használtsággal és a régiséggel ismét átverődik az idő) a szerzők neve és az írások címe új egyenarannyal és egyenantikvával metsződik szemünk elé, hogy általuk végre észrevegyük: a falon függeszkedő kötetek nem mások, mint valami furcsa kedélyességet árasztó, szépen avíttas álcák. De mégsem csak üres burkok, inkább az intellektuális vágyak és konvenciók rezignáltan és ironikusan kijelölt helyei.

Míg Lakner álkönyvei végeredményben a könyvtár metaforáját is megfogalmazzák, Emmett Williams, a vizuális költészet klasszikusa, grafikáival a szótár fogalmát formálja meg, közvetve. Három színnel – pirossal, sárgával és zölddel nyomott – munkái sematikus kis figurák ritmikus, geometrikus rendszereinek variációi, permutációi. A mértani formákra szerkesztett, hol bővülő, hol szűkülő struktúrákban megjelenő alakok mintha a szavak jelentésmódosulásait illusztrálnák, vizualizálnák, ha jól értem a dolgot. De azonkívül, hogy valami különös, talán naiv vidámság sugallódik az élénk színekből és az emberrajzokból, s hogy a variált ismétlődések ritmusa a körök, négyzetek, átlók szabályos keretein belül néha szellemesen komplikálódik, igazán nem hatnak meg a munkák. Didaktikusak és mechanikusak, éppen a költészet érzékisége hiányzik belőlük. Ugyanakkor nem lépnek túl az „emberarcú" geometrikus absztrakció mondanivalóval megvert változatán sem: nem

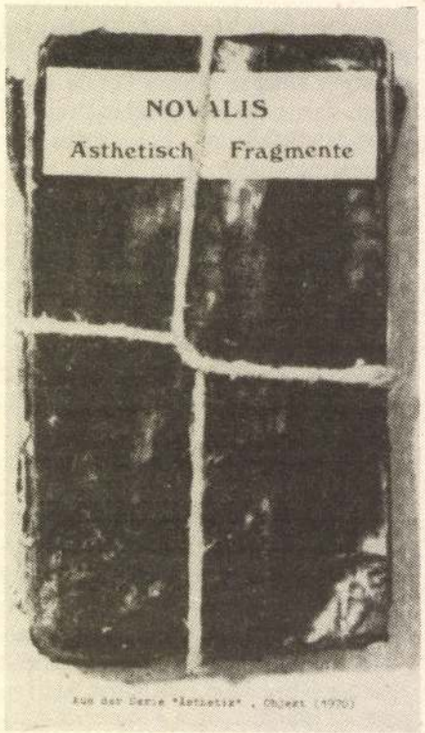

eléggé önmaguk, nem eléggé tárgyiasak, tárgyszerűek, bár ez utóbbit Williamsen, a vizuális költőn számon kérni végül is illetlenség (de lehet, hogy butaság).

■■■

SZILÁGYI ANDOR

magyar•tévé•szótár

Monthy Phyton. A királynőnek is van hónaalja, és különben se járta ki a nyolcat, mert tök hülye, a kitömött brit birodalmi oroszlánból hullik a szalma, élete folyamatos rettegés a félelmetes porszívótól egy vidéki kisegítő iskola pókhálós szertára mélyén, az angol létezés inkább hasonlít egy elmeszociális otthon hétköznapjaira, ahol a brit koronát éjjeliedénynek használják, mint egy nagy nemzet tudatos önszervezésére, a világhíres angol tapintat, udvariasság, hidegvér, elegancia pedig nem egyéb, mint idiotizmus, jobb esetben képmutatás, üres hazugság, ja, és persze. Az a nagy fekete kupac, ott, igen, ott-ott, az nem egy eltévedt francia vakond túrása a világhíres angol gyep kellős közepén, hanem hmmmm, hogy is mondjuk csak, hogy senki se értse félre? SZAR. Hát igen, kérem. Ez van. Kár lenne tagadni, szar. Azok kedvéért akiknek nem elég színes a fantáziája vagy otthon a tévéképernyője, megkérjük Ian MacNaughtont, hogy írná-e le közelebbről a magyar olvasónak, ezt a kis, valljuk be, ragyogóan komponált idillt. Angolul? Ugyan Ian, persze, hogy angolul. Nálunk mindenki úgy hallgatja az angolt, mintha magyart olvasna. Bátran vágj bele, Ian. A közismerten több száz éves és harapnivalóan zöld angol gyep közepén, I'm sorry! A kellős közepén, van egy innen alig látható dombocska. Ha azonban a kamera ráközelít, így, ez! Még egy kicsit. Innen már látszik, hogy ez bizony nem domb, hanem rakás. Menjünk talán még közelebb. Vajon mi ez a szemlátomást idegen rakás, a mi Nemzeti Angol Gyepünk közepén! I'm Sorry! Kellős közepén. Csak nem egy francia vakond aknamunkája talán. Menjünk csak még közelebb! Hogy az orrunk hegyével szinte érintsük meg, igen, ez az. Hát igen... Jól sejtettük. Ez az. Ez az alapjában sötétbarnás, itt-ott saját anyagából színezett, lágy ívekben egymásra tekeredő valami, hmmm, SZAR. Nem lehet vitás. Nincs más hátra, mint hogy megköszönjük Ian MacNaughtonnak a Monty Python Repülő Cirkusza rendezőjének ezt az igazán remek és felettébb szemléletes leírást, hát köszönjük, Ian!

Nem lehet vitás, hogy nem tudjuk, ki nyeri a májusi választásokat. Csak egy biztos. Mint minden asszony életében, úgy a magyar nemzetében is lesz egy pillanat, amikor feltartóztathatatlanul megszületik a honi Monty Python Repülő Cirkusza. Nem tudjuk, lesznek-e még akkor is Király B. Izabellák, Csurkák, Chrudinákok, lesz-e még MDF-piac, fungál-e még a Lakitelek Alapítvány, a Nemzeti Színház és a Nemzeti Filmkuratórium. Lesznek. De az a pillanat akkor is boldog pillanat lesz. Mert egy későn érő kamasz akkor válik felnőtté. Úgy legyen. Addig is tartsátok szárazon a királynőt, azt üzenem.

■■■

Lakner László

12 **12 Lakner László: Bunda, olaj, vászon, 145x195 cm, 1970**

ANYAGA	LEÍRÁSI SZÁMA	SZÁRMAZÁSI HELYE:
~~Fehér~~ kecskeszőr,	371067	Magyar-Baka

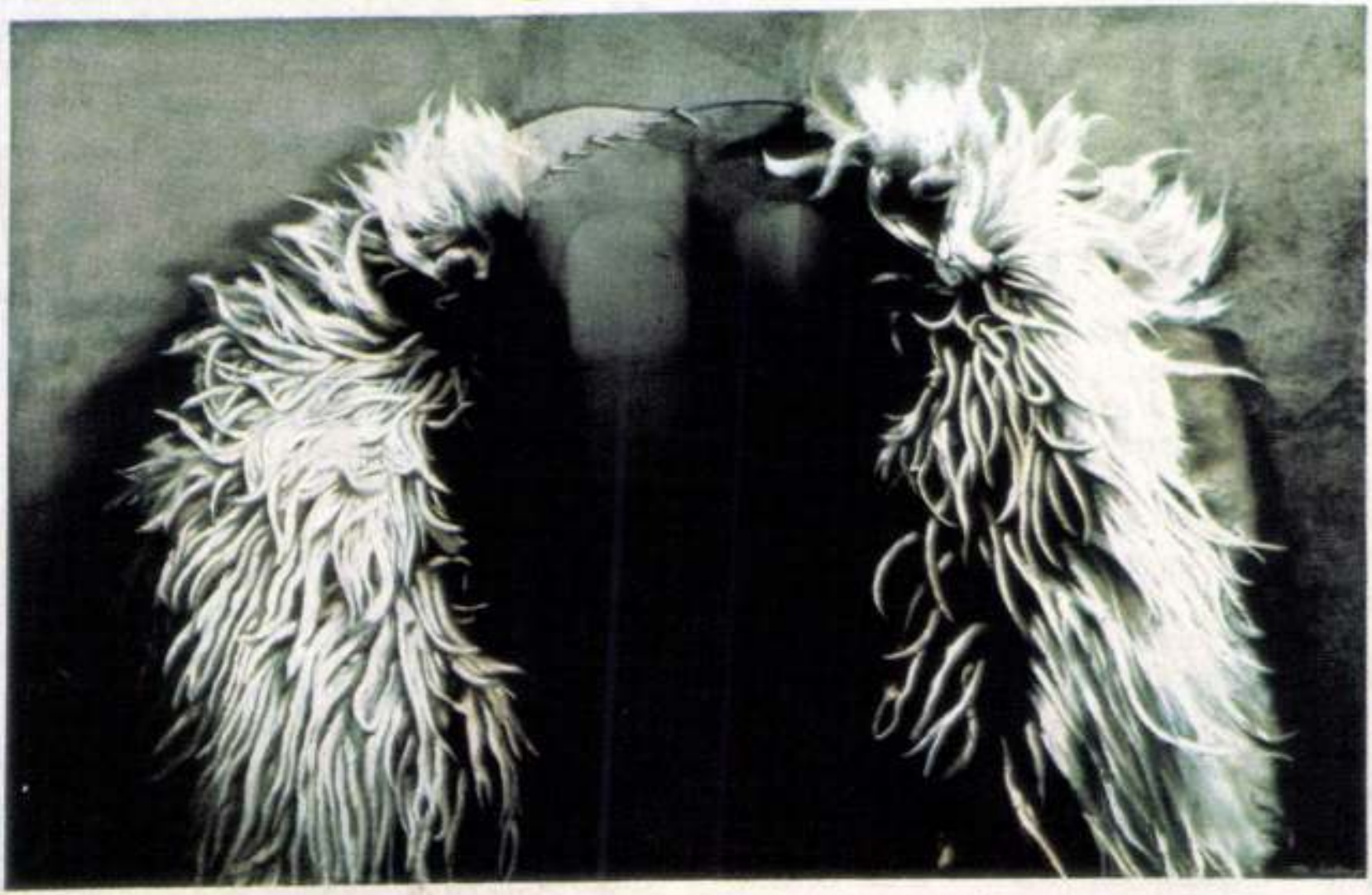

Lakner László festő-grafikusművész kiállítást, 1984. júl. 4-ig.

Turkesztán főkormányzóság – ahogy a századfordulón nevezték ezt a Közép-Ázsia és Kazahsztán nagy részét magába foglaló területet – 1867-ben jött létre, amikor a sok kis, egymással állandóan viaskodó közép-ázsiai kánság orosz fennhatóság alá került. A vidék etnikailag soknemzetiségű volt, éltek itt többek között üzbégek, tadzsikok, türkmének és kirgizek. 1917 után a turkesztáni főkormányzóságot átszervezve, területén alakult meg a jelenlegi Üzbég, Türkmén, Tadzsik, Kirgiz SzSzK és a Kara-Kalpak Autonóm Köztársaság.

Almásy viszonylag rövid ideig tartó turkesztáni utazása során nem tudott a sok népcsoporttal külön-külön foglalkozni, egyedül a kara-kirgizekről gyűjtött részletes adatokat, s tárgyainak egy részét, így például az említett bőrládát is tőlük vásárolta.

A kirgiz belső-ázsiai és szibériai törzsekből kialakult mongoloid nép. Nyelvük a török nyelvek keleti ágához tartozik és azon belül is külön kirgiz-kipcsak csoportot alkot. A kirgiz az eurázsiai sztyeppék jellegzetes nomád állattartó népe, főleg szarvasmarhát és lovat tenyészt, s ezek legeltetése a fennsíkok legelőin és a hegyi erdőségekben folyik. Kora tavasztól késő őszig vándorolnak családostól állataikkal, a minden nomád csoport számára nemzedékeken át megszabott útvonalon,

figurákat geometrikus és növényi motívumokkal fejezzék ki. Népművészeti tárgyaik motívumkincsére nagy hatással voltak a hivatásos művészek által alkotott paloták, mecsetek, a különböző nagy városok jeles épületeinek gazdagon díszített részletei. A népművészeti tárgyak díszítőmotívumaira jellemző a lakonizmus, a méretek és a mennyiség szigorú egyszerűsége, ugyanakkor azonban a részletek finom és választékos kidolgozása. Az egyenes vagy ferde felületeken a geometrikus minták csodás szövevényei, szögletes vagy lekerekített formák kimeríthetetlennek látszó változatai, a vonalak használatának szokatlanul magas kultúrája, a játékos ferde vonalak kombinációja a spirális vagy hullámvonalakkal, a virágok, levelek virtuóz kompozíciója népművészeti tárgyainak könnyedséget, de egyben ünnepélyességet kölcsönöz és készítőik magas szakmai tudásáról tanúskodik.

Turkesztánban Almásy ottjártakor a társadalmi munkamegosztás fejlődésének következtében az egyes kézműves iparágaknak külön-külön központjai működtek. Bokhara például a selyemszövet-, Taskent a bőr- és cipőkészítés központja volt. Általánosságban azt lehet mondani, hogy míg a nomádok főleg nemezt ványoltak, szőnyeget szőttek és gyapjúanyagokat állítottak elő, addig a városi

LAKNER LÁSZLÓ

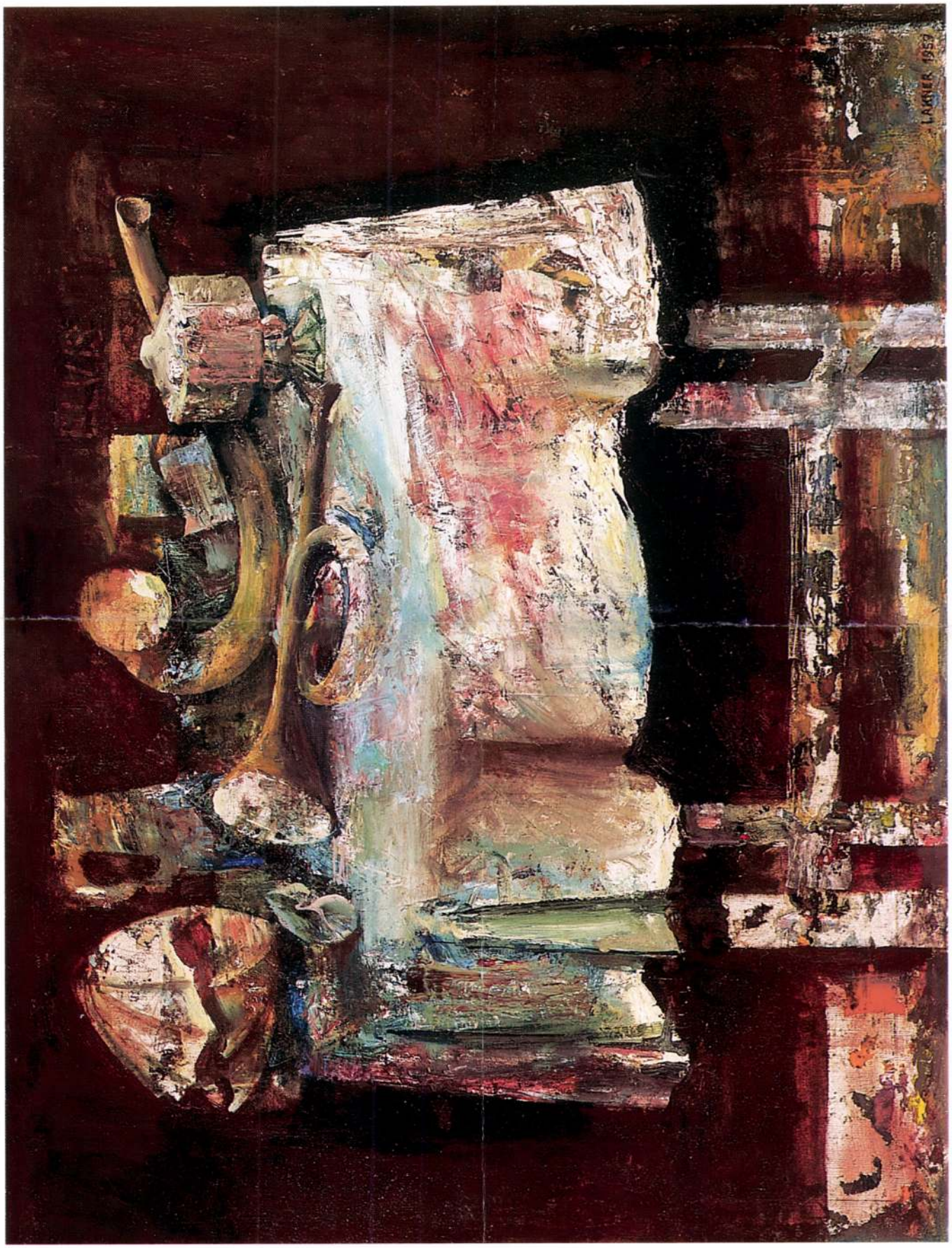

90

90 ▪ ALTORJAI SÁNDOR (1933–1979)

Szigligeti hangulat

76 x 108 cm
Akryl, farost
Jelezve balra lent: Altorjai S

Kikiáltási ár: 120 000 Ft

91 ▪ CSERNUS TIBOR (1927–)

Halas csendélet

65 x 92 cm
Olaj, vászon
Jelezve hátoldalán: Csernus 1977

Kikiáltási ár: 800 000 Ft

LAKNER László

Lakner László és Keserü Ilona - korántsem befejezett - alkotói életutját tekinti, teljes joggal olyanoknak, amelyek a figurativitás-narráció, illetve az elvon formaértékek perifériáin igazolják téziseiket. Még az is igaz, hogy e két mester a klasszikus modernség átmeneti periodusában kapta az impulzusokat, melyeket a későbbi nemzedékek a hagyományról leoldottak.

Aknai Tamás: Szabadi Judit: Hagyomány és korszrüség. Jelenkor, XXXI. évf. 3.sz. 1988. 286. p. (rec.)

oda az egyik ismerős ácsnak. Milyen fedelest? Itt emeletes ház lesz. Bent a faluban is szétnéztem a krimókban, éjféltájt értem haza.

Másnap felkeltem a nagy piásságból, és húzott a város. Éveken át olvasgatok, a kóterban érdekel mindenféle könyv. Viszont ha kint vagyok, idegesít az olvasás. Belekezdek egy könyvbe, és leteszem, mert hív a város, szórakozóhelyek, a csajok, a kártya, a szerencsejáték, az éjszaka. Pedig ez veszélyes. Megcsíp a rendőr, és lehet, hogy már haza se jutok. Mindig tré utcában járok. A rendőrök is tudják. Ha meg akarnak fogni, nem kell keresni: majd elkapjuk holnap valamelyik szórakozóhelyen. Arra gondoltam, hogy elhelyezkedem. Igen ám, de lerefeltek, s elment a kedvem az egésztől. Piázgatok, csavargok és kész. Ez egy ideiglenes lődörgés. Még egy kicsit enged a yard. Hadd fusson. Eltelik néhány hét, na most már le kell kapdovázni. S akkor benyújtják a számlát. És nagyon keményen benyújtják. A szabálysértős rendőr is bejön a krimóba, én meg ott snóblizok. Mellém lép, azt mondja: tűnj el! Engedi, hogy elmenjek. Úgy van vele, alig jöttél ki, máris pusztítsalak el? Egy idő után betelik a pohár, és akkor nincs tovább. S ért meg is értem. Mindenki a munkáját végzi, és mindenki felel a tettéért. Ha most szabadulnék ebben a refes verzióban, ugyanezt csinálnám. Hátrányos helyzetből mindig nehéz indulni. Csak az az ember érti meg ezt a világot, aki benne van.

Tudtam, hogy a rendőrök halálra keresnek, de egyik alkalommal mégis betévedtem a Magyar étterembe. Ez egy életveszélyes hely, a mai napig nem értem, hogy miért megyek oda. Megláttam egy régi ismerősömet — Bartának hívják —, akivel szerencsejátékot szoktunk játszani. Nagyon jól snóblizik, kártyázik, illuminálta nem szabad vele összecsapni. Na, a Barta nem lelkesedett az ötletért. Mondom neki, azért egy kicsit próbálkozzunk. Hosszas unszolásra belement, gondolta, így hamarabb megszabadul tőlem. Elkezdtünk snóblizni, ide-oda ment a pénz. Láttam, hogy részegebb, mint én. Tudtam, hogy a plenyóba bevihetem, ha hamisan játszom. Így aztán levettem a Bartától hétszázötven

Lakner László

bemutatott műve: „Tonutmány", fekete-fehér reprodukció.

D. Fehér Zsuzsa: A miskolci grafikai Biennálé: „Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. febr. 2. sz. 14 l.

Lakner László

festő

Részvett a „Studio 58-68" kiállításon a Műcsarnokban.

Studio 58-68

Északmagyarország 1969 jan. 5. 6.

Lakner /még főiskolás/
grafikus

MDK

A legszebb magyar versek készülő antologiájának pályázatára beküldött
v e r s - i l l u s z t r á c i é i
az Irodalomtörténet Múzeumban rendezett
Kiállitásón.

ARADI NORA: Költészet és grafika.
Magyar Nemzet. 1958. IX. 28. 9.l.

Lakner László
festő

„Egy zsák mag" (repro)

Ujvári Béla: Studio 70
MŰVÉSZET, 1970. julius - 32.lap

Laknes László

Szerepel a KFKI Kisz klubjában
nyílt. Szálvitávon

Szepsivó 1969 V. 3

Lakner

Emlékre

Kiemelt grafikai kiállítás a Nagy
teremben
Hajdú-Bihari Napló, Debrecen, 1970. júl. 1

Lakner László

Menekülő

Magyar Műveszet 1945-1969
Műcsarnok, 1969 szep-okt

Lakner

szerepel az alábbi
tárlaton: Fiatal Művészek Stúdiója
Ernst Múzeum

Persnerkey Géza: fiatalok?

Első a Stúdióban 1970 IV. 18

Lakner László

Szerepel az alábbi táblázatban

Bojás János: Orsz. grafikai biennale Miskolcon

Magyar Hírek 1969 XII. 13

Lakner László
grafikus

M.D.K.

–

„Szőke bánya"

Élet és Irodalom, 1963. november 8 – 3 lap.

MDK.

Lakner László

A Fiatal Képzőművészek budapesti kiállitásán szerepelt

Tiszatáj 1965.ápr. 3o4.lap.

Sakner László
grafikus

MDK

„Szari táj" rajz

—: A kiállítást megnyitja
Élet és Irodalom, 1964. április 11 - 8 lap

M.D.K

Lakner László

grafikus

Illusztráció

Pintér Tamás: Csak egy életed van.

Élet és Irodalom, 1963. augusztus 31 – 9 lap.

Lakner László MDK

szerepelt a kiállitáson

"Akonzervipar kezdetei"

--:Értékes anyag a Göcseji Muzeum "XX. századi magyar festők alkotásai " cimü kiállitásán. Zalai Hirlap. 1963 okt. 27.

MDK

Lakner László

Planimetriku vonat c. festm. repr.

Fiatal Képzőművészek Studiója IV.Kiallitasa
Ernst Múzeum 1963.Június. Kat. 41.l.

Lain Ilus

Szerepelt a művészszoportok műcsarnoki kiállításán.

W M 1931. II. 22.

Lakner László
grafikus

M.D.K.

Illusztráció

Illyés Gyula: Tapsot Nellikének
Élet és Irodalom, 1962. december 22 — Flóp

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1967. OKT. 19.

Lakner László

Mozaik falképeket készít a bevízi termálfürdő belső termeinek díszítésére Lakner László és Schotz Erik festőművész. Gobelin falképet tervez a Veszprém megyei könyvtár olvasótermébe Pintér Éva iparművész. Zománcozott címert készített a Vérellátó Alközpont épületére Kopcsányi Ottó iparművész.

1024

raktum, mint a gyógyszerek,
alkalmas kimérgezni társadal-
munkból a csúzos bántalma-

Lakner Károly
grafikus

M.D.

„Változatok" c. művét
ajánlotta be.

Szelesi Zoltán: A VIII. Szegedi Ifjúsági Tárlat
Művészet, 1967. november - 42 kep.

MDK

Lakner Károly, festő

Természettudós. (Ernst Múzeum.)

Harangozó Márta: Stúdió 67

2

ESTI HÍRLAP Bp. 1967. máj. 18

MDK

Lakner László festő

A Times kritikusa a pop-art s' a szürrealizmus keverednek véli kétkötős Menekülő c. képén. (1966.)

—: Magyar festőnők Londonban 2

ESTI HIRLAP Bp., 1967. máj. 17.

Lakner Lajos, festő MOK

„Modern" körkörösöket képviselt a kiállításon.

Péter Imre: A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának III. Kiállításáról 9.l.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1961. jún. 7

Lakner László, festő MDK

Ötezer ft-os díjat nyert.

–: Szabó Lajos festőművész kapta a KIK nagydíját 10.

NÉPSZABADSÁG, 1966. ápr. 17.

Sakner Tamás

Menekülő (reprodukció)

Kritika 1966. jún.

Kalmár Tanó

A Fiatal Képzőművészek Stúdió-
jának VI. kiállításán szerepel.

Kecskemét 1966. jún.

Lakner László

A Ernst Múzeumban rendezett Fiatal Képzőművészek Stúdiójának VI. országos tárlatán ötezer forintos díjat nyert.

Népszabadság 1966. ápr. 17.

Lakner László

A Ernst Múzeumban rendezett Fiatal Képzőművészek Stúdiójának VI. országos tárlatán ötezer forintos díjat nyert.

Esti Hírlap 1966. ápr. 18.

Lakner László

Az Ernst múzeumban rendezett Fiatal Képzőművészek Stúdiójának VI. évnyitó kiállításán ötezer forintos díjat nyert.

Népszava 1966. ápr. 17.

Lakner László

A Ernst Múzeumban rendezett Ifjabb Képzőművészek Stúdiójának VI. országos Kiállításán öterer forintos díjat nyert.

Magyar Nemzet 1966. ápr. 17.

MDK

Lakner László festő

Kiállítása nyílt meg a Kult. kapcsolatok Intézetében.

Lakner nevét Londontól Moszkváig, Bolognától Amsterdamig ismerik. – Külföldön. Itthon ez az első önálló kiállítása.

(–s): Egy szintetizáló Lakner Lászlóval 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. szept. 25.

Lakner László

kiállítása nyílt a KKI bemutató-
termében

Magyar Nemzet 1969 október 8
4. old.

Laknerdósztó

nevét említi a pezsgő, az 1964-es velencei Biennalén rendezett magyar képkiállítás alkalmával.

Rose Maria Carless: „The 1964 Venice Biennale"

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1965. 17 sz.

178 l.

Lakner László

Korepel a Kilencek társaságában
Művszarnokban

Kolosi Tamás: Idősek és fiatalok

Nyíjas Kommunista 1968 X.

MDK

Lakner László festő

Kiállít az Ernst-ben.

Rózsa Gyula: Stúdió 67

7

NÉPSZABADSÁG Bp., 1967 máj. 16.

Lakos Lajos MDK

Kézimunkázó, toll

Mücsarnok 1957 Tavaszi tárlat

MDK.

Lakner László

Kiállitási kritika

Esti Hirlap 1967 juli.8.

MDK.

MDK.

Lakner László

Kiállitási kritika

Népszabadság 1 67 juli.18.

MDK.

Lakner László festő

MDK

Vásároltuk tőle.

Rózsa Gyula: Az állami képzőművészeti műcsarnok kiállításáról 8.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1967. jú[illegible] 15.

Laknes László

Rajz /repró/

Kortárs 1964 III.n. 340old.

Laknes László –

„Politechnikai mertársadrány"
c. festménye nagyrel a
Fiatal Művészek Stúdiója
kiállításán az Erasi
kurzusban (emlékül)

Kortárs 1965 III.n. 502 db

Lakner László

Szerepelt a magyar képzőművészet a fasizmus ellen c. kiállításon.

Képnabadság 1965. dec. 19.

Magyar képzőművészet a fasizmus ellen. G. Fehér Zsuzsa

Lakner Károly

grafikus

M.D.K.

Az Ernst Museumban rendezett tájlaton Rembrandt tanulmányait állította ki.

Szabó György: Fiatalok próbája

Élet és Irodalom, 1966. május 7. - 3 lap

Lakner László M.D.K.

A Saigonban kivégzett buddhisták emlékére

Perneczky Géza: A magyar képzőművészek a fasizmus ellen
Kiállitás a Nemzeti Galériában
Magyar Nemzet 1965. dec. 12. 9.l.

Lakner László M.D.K.

A Sajtóban kivégzett budabiztok emlékére

Ferenczky Géza: A magyar képzőművészek a
fasizmus ellen
Kiállítás a Nemzeti Galériában
Magyar Nemzet 1965. dec. 12. p.1.

MDK.

Lakner László

Kiállitási kritika

Müvészet 1966 dec.p.46.

Lakner László
grafikus

M.D.Y

Három bemutatott grafikájáért
tüntették ki.

Fleitler László: VIII. Balatoni Tárlat, 1966.
Művészet, 1967. ~~[illegible]~~ felmér – 46 lap

MD!

Lakner László
grafikus

Szép, tus monotírzsai és vízfestős tanulmányai képzőművészeti a tárlatot.

Bodnár Éva: Balatoni Tárlat 1966.
Művészet, 1967. február – 45 kép.

M.D.K

Szakner László
grafikus

„Illusztráció"
"

Élet és Irodalom, 1967. ápr. 8 - 6 lap.

Lakner László

"Helyzetek" c. két képének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. febr. 7.
XIV. évf. 6. sz. 2. lap

Lakner László

A müvész nevét emliti meg Perneczky Géza: „Müfaji kérdések" c. kritikájában Erdély Miklós épitész neve mellett, aki a fotomozaik létrehozásánál egy-egy képzőmüvész közremüködésével készíti kompozicióit, -vagy mint irja: néha egyedül „a szakmájából következő józan szemlélettel és az egészséges funkciók tiszteletbentartásával" hozza létre őket.

Élet és irodalom, Bp. 197o. márc. 7.
XIV. évf. lo. sz. 12. lap

Lakner László

a Műcsarnokban rendezett Fiókai Képzőművészek Stúdiójának „1958-1968" jubileumi tárlatán korábbi művei is bemutatásra kerültek

Németh Lajos: Current Exhibitions. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1969. 34. sz. 176.

Lakner László

az Építészet központi szakkönyvtár
előcsarnokában mutatta be nagyméretű művét.

Németh Lajos: Current Exhibitions.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1969. 34. sz.

178 l.

Lakner

Szürke festményét birálja kritikájában Perneczky Géza, melyet "Fiatalok?" cimmel ir a Fiatal Müvészek Studiójának, az Ernst Muzeumban rendezett kiállitásáról.
A grafikai részben szereplő groteszk nyomatáról viszont megállapitja, hogy üditő kivételt jelent a többi grafikai mü között.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. ápr. 18.
XIV. évf. 16. sz. 12. lap

Lakner László

A KKI kiállítóterében

kiállítása nyílt

Kandalló művészettört 1969 okt.

Lakner László

Benedetti c. műve

szerepelni fog egy órán Varsóban

„A háború és fasizmus ellen" c.

hősökről

Komponista 70

TJ 1970 VII. 19

Lakner László

A fiatal magyar festők közül az egyik legtöbbet ígérő; „Tanulmány egy cigarettázóról" – a pop.-art egyéni értelmezése, montázs-szerű, és bravuros. –

Németh Lajos: The 1968 Exhibition

The New Hung. Quart., Budapest, 1968. 31. k.

1971

Lakner László

2

Grafikus műve, mely technikailag kevesebbe a metszetnek és linómak – a hövethező címet viseli: „Tanulmány előtről és hátulról."

Németh Lajos: The 1968 Exhibition.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968.

31. sz.

1971.

Lakner
Grafikus

Méltatás

D. Fehér Ilona: Julianum barátnő helyett.
Műveret, 1970. április – 12 lap

Lakner László

Keserü Ilona müvészek nevét együtt emliti meg Németh Lajos: "Szakmai hitel és müvesség" c. tanulmányában, s elmondja róluk, hogy "..a magyar pop art-osok közül a két legkiválóbb.." m müvész, akik a hagyományos értelemben vett mesterséget is kiválóan ismerik, s "..ezért a bármily ujszerü megoldásu müveiken is érződik a szakmai hitel.."

Élet és Irodalom, Bp. 197o. január 24.
XIV. évf. 4. sz. 5. lap

Lakner László
grafikus

MDK

Méltatás.

Szabó György: Studió 67
Élet és Irodalom, 1967. május 6-7 lap

Lakner László [ ] 704

Kiállít Kenthelyen.

– III. Balatoni Nyári Tárlat 2

EST HIRLAP

1966. jún. 30.

120
3

MDK.

Lakner Károly
grafológia

„Montairs illusztráció"

Élet és Irodalom, 1967 július 1-7 lap

Lakner László

"Elgondolkoztató üzeneté"-ről dicsérettel emlékezik meg Szabó György: "Fa és erdő" c. kritikájában, melyet a Mücsarnokban rendezett "Uj müvek" c. kiállitásról ir.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. márc. 6.
XV. évf. lo. sz. 13. lap

Lakner László

Die Fleischer arbeiteten auch dann,
1971., neu.

100 Jahre Kunst in Ungarn
Museum am Ostwall Dortmund 1971

Lakner László

„Menekülő" c. lépe
szerepelt a „Studió 58-68" kiállí-
táson a Műcsarnokban

Warszawa 1969 január 4
Zold.

Lakner László

művészi szerepel a XI.
Magyar Képzőművészeti Kiállításon
– mulitva

Pestmegyei Hírlap 1970 április 28
Feld.

Lahner László

festményeivel is szerepel
a XI. Magyar Képzőművészeti Kiállításon
– emlékül

Pestszepszi Klotep 1970 Április 28
8. old.

Lakner László

Többekkel együtt kiállították a párizsi Musée Galliera-ban.

Műgyűjtő, 1970. 1. sz. 25. l.

Lokner László

Erzchayen reagált a pop artra.

Néray Katalin: Pop Art a hatvanas évek művészete; Műgyűjtő, 1970. 1.sz. 32. l.

Lárner László

szerepelt a VIII. negyedi anyán táblatan.

Wejnrabadság 1967. aug. 16.

Lakner László

Szerepelt a magyar művészek Vietnámért c. kiállításon.

Népszabadság 1967 júl. 29

Kalcner Kálmán, grafikus

MDK

Lejtelmesen drámai vérkeresztes
értékes mű.
(Nyári tárlat, Szeged.)

Rózsa Gyula: Egy „alföldi” s egy „országos”
problémáról

7.

Népszabadság, Bp. 1967. aug. 16

M.D.K.

Larnar László, grafikus

szerzője illusztrálja Gondos Ernő: Feri és a tőrhüvely c. írását:

BUDAPEST, Bp.1966.IV,évf. 6.sz, 13. old.

Lőrincz László

Csoportkiállításon szerepelt Poszonyban.

L'ud, Bratislava. 4. VI. 1966.

Lakner László

MDK

4. m. plakát kiáll. Műcz. 1961.

I n d c

az 1967. évi elem

A szigoru takarékossági sze
vételével és a Muzeumok Köz

Tsinor Peszig

MDK.

Lakner László

Prágai tárlatáról

Uj szó 1966 szept.14.

MDK.

Lakner László

Kiállitási kritika

Vas Népe 1966 aug.28.

MDK.

Laknek László

Kiállitási kritika

Napló/Veszprém/ 1966 júli 17. lap.5.

MGK.

Lukner László

Kiállítási kritika

Napló/Vasárnap/ 1966 Július 17. Isp.5.

Lahner László

Plakátjai szerepelnek " Az év legjobb plakátjai"c.kiállításon az Ernst Muzeumben

Magya r Nemzet 1973 május 13

4.old.

Lakner László

neve emlitve

„Foghíjas Gizemalé"

Magyar Nemzet 1971 december 12
11. old.

Lakner László

Mikroszkópok 1960; olaj, vászon; a müvész tul.

Egy szoba multja 1961; olaj, vászon, 130x 180 cm.
a müvész tul.

Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 1970

Lakner László

Hommage a Louis Nevelson 1964; olaj, vászon,
68x 9o cm, a müvész tul.

Rembrandt tanulmányok 1966; olaj, vászon,
13ox 1oo cm, a müvész tul.

Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o

Lakner László

Danaé I. 1967; olaj, vászon, kollázs, 15ox 1oo cm
a müvész tul.

Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o

Lkaner László

Csont 1968; olaj, vászon, 12ox 2oo cm

Szájak 1969; papir, vegyestechnika

Mindkettő a müvész tulajdonában.

Kéézőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o

Lakner László

Rózsák 1969; olaj, vászon; Pécsi Gábor /Bp./ tul.

Rózsa /körülvágva/ 1969; olaj, lemezpapír; a
művész tul.

Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o

Lakner László

Részletek a Studió 58-68
kiállításain

Péter Imre: Kiállításról kiállításra.

Népművelés 1969/2 30 old.

Lakner László 1.

André Breton kiáltványai voltak a bibliája, Max Ernst az ideálja, Csernus Tibor művészi szövetségese, festői rokona.

Szabadi Judit; ~~xxx~~ Lakner László festészete; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197c; 118.l.

Az 1941-es fotó a Magnum cimü folyóiratból, A konzervgyártás kezdetei, az Egy szoba multja c. festményekben benne van az abszurditás, a Csernus-féle tárgyromantika.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o; 118.l.

Az 1941-es fotót a művész "Frans Hals-os csoportképnek" hívja. Az Egy szoba multja a Csernus-iskola jellegzetes példája. Végül is a szürrealizmussal nem tudott mit kezdeni, levált a Csernus-csoportról.

Szabadi Judit: Lakner László festészete; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 1970; 118.l.

Ebben az időben jegyezte meg magáról: "Nem én vagyok a kor Rembrandtja, hanem Bacon." 1964-es a Hírek és a Protest, 65-ös a Ma 12 h-kor, a Saigoni buddhisták és a Kivégzés, 1966-os a Rembrandt-tanulmányok. A Hírek kivételével valamennyin az ember van hivatva, hogy az egész világot megjelenítse. Rauschenbergi montázstechnikával dolgozott, de a manuális megoldás uralkodó maradt.

Szabadi Judit: Lakner László festészete; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 1970, 119.l.

Az 1960-as Mikroszkópok vagy az Egy ócskás láda belseje "csendélet szatirák", ugyanakkor a pop felé igazodás kezdetei. 1963--64-ben megfesti a Politechnikai szekrényt, a Planimetrikus vonatot és a Givandan-féle sztereoszkópot, egy egész gépsorozatot.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 1970, 118.l.

Egyéni stilust ezekben a képekben nem sikerült teremtenie. A montázsmegoldást a továbbiak során az egytagu kompozició váltja fel /Tanu, Menekülő, Füst/. A Tanu 1966-os, a Füst I, II, III, IV 1967-68-as, a Danaé.1967-es. A naturalista formákat megpróbálta at absztrakt festőiséggel egyenértékűvé tenni.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 12o.l.

1964-ben a Velencei Biennálén találkozott először személyesen a pop arttal, pontosabban Rauschenberg munkáival. Hazajőve megfestette pop-triptichonját, az Hommage a Louise Nevelsont. A pop már korábban is ott lappangott festészetében, az 1960-as csendéletektől kezdve, a gépkorszakon át egészen a Rembrandt-tanulmányokig.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 1970, 120.l.

Lakner László

Miskolcon, az állandó kiállítási képtárában „Saigon" c. képe szerepel. (említve)

Távlatról távlatra.

1942. V. 14. TV. 14.45 Ka.

Pop elemek szivárogtak be a Tanuba és a Menekülőbe, pop elemekkel viaskodik a Bucsu Barbarától és a Danaé I. absztrakt felületeiben. A 66-67-es időszak legszebb darabjai azonban nem minősithatők egyértelmüen pop-müveknek.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina, 197o, 12o.l.

A Danaé I. és a Bucsu Barbarától c. képekkel jutott el a személyes stilushoz. A Danaé II. /1968/ korszakot zár és egyben bevezeti a 68/69-es éveket. Az utóbbit a szerző "mammut levelezőlapnak" nevezi.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 12o.l.

A szerzőt a Mosoly Hartung művekre emlékezteti. Egész sorozatot szentelt Lakner a szájnak, így szines grafikai lapokat is. A száj-lépcső kombinációt térben is kivitelezte. Ezzel megközelitette a Max Ernst-i eszményt.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 1970, 121.l.

Lakner László

1o.

A továbbiakban a "téma" egyszerü lesz, megfesti 2-szer, 3-szor, 25-ször, nem gépi módszerrel, hanem kézzel /Csont 1968, Rózsa 1969 kék, illetve barna változat; Mosoly 1969/. A képbe semmiféle idegen anyagot nem épit bele a képbe. Nem dolgozik komplementer szinekkel vagy mértami szimmetriával. Ben Nicholsont és Yves Kleint emliti a szerző.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o, 121.l.

Lakner László

Mosoly, 1969. Ol. v. A művész tulajdona.

Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 12o-22.l. k.

Lakner László

Fellini - Róma c. filmplakátjával megkapta az 1973 év legjobb plakátja díjat.

Népszava, 1974. ápr. 10. 102 évf. 83 sz. 5 p.

Lakner László

Bemutatott műve:

"Tanulmány egy cigarettázóho", olaj, 110 x 85

Zala Tibor: XI. magyar képzőművészeti kiállitás,

Budaoest, 1968.

6 1

Lakner László

Bemutatott műve:

„Tanulmányok előtérből és hátterből," rézkarc, lipó, 50 x 60. Reprodukció.

Zolo Tibor: XI. magyar képzőművészeti kiállítás, Budapest, 1968.

101

Lakner László, ksh

L: Nádler István

Vadas József: Alternatívák 12

Élet és Irodalom Bp. 1985. szept. 13. XXIX/37

Lakner László fm

→ Sárosi A. Miklós gr

MŰVÉSZET 1985/10/51

Sokner László

testő

lásd: Csermus Tibornál

(P. Szücs J.: A Csermus-dosszié)

Népszabadság, 1989. márc. 18.

LAKNER László

Vicll. nagypelt

Kép-ven / ven-kép. Bp. PIM, 1987

ekben nyert versenyekből csak kettőt
évi Hamburgi Derby hőse az egyik:
s Kincsem ivadék. A korábbi verse-
és e Derby első favoritjának jelen-
ggelén holtan találták boxában, s így
k szánt Uram-bátyám indult a verseny-
olt Blaskovich trénere, aki röviddel
ovaglást. A lótragédia után a tulaj-
dett mester, a korábbi kiváló lovas
gylet vezetősége is engedélyezte lo-
m-bátyám nyergébe, - s mindent: tapasz-
t beleadva szinte életre-halálra lo-
Ilyen küzdelmet sem láttak még Ham-
ékát is annak, hogy milyen jó lehet

Lajtner László

festő-grafikusművész

... természetfölött áhozott szép grafikáinak szívben és szívben szép kiállítási napjára

László Lajos

Uj Tata,
1989 jún. 30.

Laknor László, festő-grafikusművész

Sinkovits Péter: áthúnyok, átfutások. Bertalan András kiállítása Szekszárdon

A hatvanas évek végén a fotózás kreatív felhasználása, képi formálása tűnt fel a harai műtermekben, az inuitov-generáció legtöbb tagját magával ragadva. Sokan kezdtek fotóval foglalkozni, Laknor László, Méhes László és még többen.

Művészet, 1989., okt., 11-old.

Lakner László, festő-grafikusművész

Szabó Emil: Csillagnézők visszaérnek. Nagyfiúk Miskolcon.

A magyar grafika, amely sűrűbben egyre kevesebb lehetett politikus, pontosabban ebben az időszakban is jelentős teljesítményeket mutatott fel Miskolcon is. Kétszer is jelen volt Bálint Endre, 1969-ben már szerepeltek Lakner László lapjai.

Művészet, 1989. 11-12., 40-old.

LAKNER László

BÁN András: Az avantgárd előretürtése : Beszélgetés Beke Lászlóval. = Magyar Nemzet, LIV.évf. 3o.sz.1991 febr. 4. 7.p.

Az MNG 60-as évek kiállításáról

Budapest, 198... év .....hó .

Ph.

Érvényes 19.....tól ....

Felkérjük, hogy a fenti kutatás
példányát az MTA MKCS Könyvtára
küldeni sziveskedjék.

LAKNER LÁSZLÓ

Új Művészet
2004. Ápr. XV/4.

3. old.

LAKNER László

PATAKI Gábor: A székesfehérvári István Király Muzeum uj állandó kiállitása. = Uj Müvészet, II.évf.1.sz. 1991 23.p.

2db.

LAKNER László

HAJDU István: Szemérmetlen magyarázatpróba. =
Uj Müvészet, I. évf. 1.sz. 1990 5.p.,6.p.

Laknér László festőm.

1967-es Vietnám c. f.

→ Pór Bertalan festő
Művészet 1985/4/50.

Lakner László festő

L. Deim Pál

Vadas József: Történelmi leckék festőknek 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. febr. 10. XXVIII/6

Lakner László, festő

L: Hajdú, Étienne

Sík Csaba: Műnek, jelek, jelképek 100–114

Ny. Tract, Budapest, 1983. aug XXIII/8

Lakner László, festő

L: Tot, Amerigó

Sümegi György: Tekintet és odaborult 81-87.

Forrás, Kecskemét, 1982. július XIV/7

Lakner László, festő

L: Csáky József

Vadas József: A horai pálya(mű) előnyei 13

Élet és Irodalom, Bp. 1983 jan 7. XXVII/1

LAKNER László

TÓTH Ferenc: Pszeudókollázs és fotóreprodukció : A fénykép Lakner László és Méhes Lsázló festményein. = Müvészet, 26, 1985, 5. 2 - 5., ill.

-→MÉHES László

Lakner László, festő

L: Berki Viola

P. Szűcs J.: „Húszforintos" shakéspia

Népszabadság, Bp. 1981 szept. 20.

15

Laknar László festőművész

Pirkovits Péter: Művészet az utcán és a kiállítóterében
Beszélgetés Kenéry Györggyel

Művészet, 1982. április

Lakner László festőművész

Sinkovits Péter: magyar nyelvemlék a kőfalon

Művészet, 1983. szeptember

Lakner László

Szuromi Pál: Rezignáltan, kulturáltan

Művészet, 1983. november

LAKNER LÁSZLÓ

emlitve

Sik Csaba: Másodlagos realizmus.Óbudai Galéria

UJ TÜKÜR 1980/XVII/36.sz.4.o.

Lakner László

Új Mű. 2003. 12. p.9.

ORRÁSOK FELHASZNÁLÁSA
IOGATÁS IGÉNYLÉSE
atványként kezelendő

Támogatást nyújtó:

Oktatási Minisztérium Alapkezelő Igazgatósága

ime: 1052 Budapest, Szervita tér 8.

MÁK-nál vezetett számla
megnevezése: OM KMÜFA
száma: 10032000-01220328-54001008

HT azonosító: 030317

hó nap	Támogatásigénylő bizonylat sorszáma:

.....számú mellékletében vagy megvalósítási
dat teljesítésének ráfordításai táblázatosan

ráfordítás Ft)	Egyéb külső forrás (Ft)	Összesen (Ft)

Lakner László

P. Szűcs Julianna: Vészkijárat - bejárat
gondolatok a kúsarokban

Népszabadság, 1986. VI. 21

Lakner László

festőművén

A Kisvelli Múzeum Kiállításán külön fejezet foglalkozik Lakner László munkásságával.

Népújság (Tolna)

1983 máj. 6.

LAKNER László (festő)

Ha a fotóhasználat honi előzményeit keressük, a hatvanas évek második felének festészetében leljük fel; Csernus Tibor és Lakner László művészetében."

LÓSKA Lajos: Tendenciák a 70-es évek magyar grafikájában. In. Uj Forrás, 1986/3.
61.p.

Lakner László

Liska Lajos: fényképfestőnek

Művészet, 1983. december

Lakner László

Lánczi Sándor: Képzőművészeti szótár

Felcsút, 1984. IV. 21

Galan László

Az Progresszió művészek

ó Kornisz Dezső

Magyar Nemzet 1985. XI. 13.

LAKNER LÁSZLÓ

ÚJ MŰVÉSZET

1998/máj.

P - 9346

12.o.

Nagyságos

Dr. Fülep Lajos

egyetemi magántanár ú

ER LÁSZLÓ

Új művészet

1996/márc

23.o.

zia 1937-XV Il Miracolo della manna.

ezia feliratú képeslapon.

os ref.lelkész úrnak Zengővárkony

ra nyomtatott felirat szerint IV.25. -

LAKNE

LAKNER LÁSZLÓ

Új művészet

2002 / márc.

6.o.

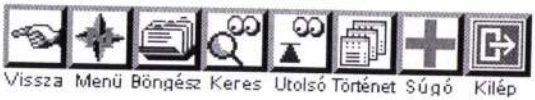

Kérdés módosítása

ntson a **"Példányok igénylése"** gombra.

---

elenítés | Rekord tárolása

zy_M.

.)"1995"

s, (1895-1964.)

s (1895-

z , [1995] [Dorog] : Novoprint

LAKNER LÁSZLÓ

Új művészet

2002/NOV

2.0.

garicae Bd. 39.1997

(K), Br. 1982

e, vielleicht □bertrieben?

LAKNER LÁSZLÓ

Új művészet

2002/jan

17.o.

2003.06.01.

LAKNER LÁSZLÓ

Új Művészet

1996/máj

21.o.

1431

LAKNER Lajos

Bán András

Festői nigor és poézis

Találkozás Laznev Lajoszal

Magyar Nemzet, 1986. júli. 26. 9.

molni arról, merre is jártunk. Ami biztosan megállapítható: a folyóiratok konszolidált borítók közé zárják ezen képtömeget, a kiállításokon szépen keretezetten lógnak egymás mellett a művek. Ez biztos: hagyományos módon tálalt, betagolt művészeti megnyilvánulásokat láttunk.

S talán éppen ezenképpen ragadható meg a Kadar-féle elektrografika lényege. Mióta a másolat a mérsékeltebb értékűség szinonímája, a művészek a technikai sokszorosíthatóságot megkísérelik rákényszeríteni az egyedi mű létrehozására. Tehát olyan manipulációkat alkalmaznak – mint maga Kadar a xeroxgép forgó hengereinek lefékezését (s még ez a legszellemesebb!) –, amelyek lényege: bármi jöjjön is létre, ismételhetetlen legyen. Xerox-haiku. Ám a zen is éppoly jellegzetes konceptualista eszköze a Nyugatnak, mint a redikális alternatíva többi filozófiája: beavatkozást ígér (létmódba, társadalomba), nem betagozódást. A másolás kapcsán kritikailag kezelhető az irodaművészet, a másoláselmélet, a másolatkészítés eredeti nélkül, a technikával való konfrontálódás, a parttalan rögzítés, az elektrosztatikus vagy elektronikus nyomhagyás, az egyetlen síklapra redukált fotografikus leképzés és így tovább. A piac bővítése azonban csak akkor lehetne kezelhető ugyanezzel a technikával, ha az így becsempészett új típusú művek valamiképpen „másként" viselkednének. Például az – újabb szoftverekhez hasonlóan – képesek lennének felismerni környezetüket, s fogyasztói helyzetbe kerülve serényen hozzálátnának önmagukat reprodukálásához. Azaz az elektro

LAKNER László

3. 8.p. – Ludwig. Mú.
" 44.p. – Kölni Nem. Kép. Vásara

7. 62-63.

10. 15. A tanú (1966) Pattó gyűjt

Új Művészet 1992

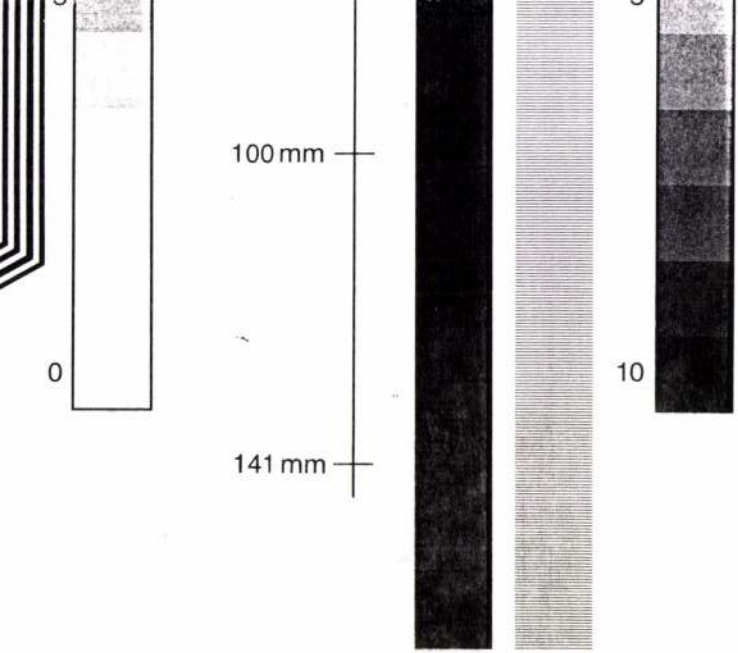

Masch.-Nr.:

Zähler:

Typ:

Techniker:

VS:

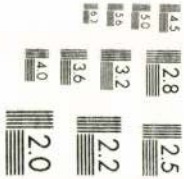

LAKNER László

Celan, 1983-87, vegyes technika, v. 255x215 - 91.4.
9

Új Müvészet

Lakner László fm

[LAKNER]

kiállja

→ Bálint Endre

MŰVÉSZET 1985/10/28

30

Lakner Lóránt, kőtó

L: Földi Péter

Szi: A: Patriótól Melanéziáig 24-25

Új Tükör, Bp. 1986. aug. 17. XXIV/33

Lakner László, ksTŐ

L. Kondor Béla

Vadas József: A Darócsirály udvarában

13

Élet és Irodalom Bp. 1986 jún. 27. XXX/26

LAKNER Lajos

NAGY, Hédi: Modern to Postmodern : the New Hungarian Gallery in Szélesfehérvár. - LHQ. Vol. XXXI No. 119. 1990 : 150–153. p.

LAKNER László

KOVALOVSZKY Márta: Ideiglenes,állandó Uj Magyar Képtár Székesfehérvárott. - Holmi, III. évf. 9. sz. 1991 1245.p.

Eugedelmesen kompozíciójáról

LAKNER László

VADAS József: Kétszemélyes muzeum : A fehérvári Uj Magyar Képtár. - Mozgó Világ, 1991. 6.sz. 114.

Lőrincz László fm

→ Vilt Tibor

MŰVÉSZET 1985/7/12

LAKNER László

KOVALOVSZKY Márta: 1987, ősz:Don Giovanni.
Életünk, 1989.5.sz. 428.p.

lődési folyóirat.
Győr - 24 cm.

Egységár: köt. 40.--
szorv. 20.--

67/57

NEOHELICON
Acta Comparationis Litterarum Universarum
Bp. - 17 cm.

Egységár: 60.--

68/33

NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK
Az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának közleményei.
Bp. - 23 cm.

LAKNER LÁSZLÓ

Erotika és szexualitás a magyar képzőművészetben, Szerk. Andrási Gábor, Bp. 1999

Szöveg: 99

Kép: 100

LAKNER LÁSZLÓ

Új művészet

1998. máj.

12.o.

Zeilen (55 Anschl.): 0035

Sortiername: Filstich (1547 Goldschr

Staat(aktuell): Rumanien

Letzte Erw.: 1641

lozsvár; Cluj-Napoca/Rumanien

Red-Bem.: ok

Datum: 20031013

Sortiername: %Filstich, Loerinc

Geschlecht: m

GEO-Nachweis: Siebenburgen

LAKNER LÁSZLÓ

ÚJ MŰVÉSZET

2000/febr.

P - 9765

13.0.

nik nélkül nem lehet, és nem is
, vagy mi fedezgessük és pártfo-
ént nem kivánom Neked, de vala-
gyan reagálnál, ha hónapokig tar-
redményét /pótolhatatlan és ujra
khoz nem jutok többé hozzá/
s ezzel lehetlenné tenné azt
folytathasd. Te valamikor igen
ltad rajtam az egy-könyvet - nos,
n. Jó igy? Ha revideáltad nézeted,

tettel ölel

ajos

Lakner László
grafikus

Grafikai munkáival szerepel a
Velencei Biennálén.

Horváth György: Magyarok a nemzetközi pavilonban....
MŰVÉSZET, 1972.október-november- ~~sz~~. 47.oldal

Lackner László - Gadanyi György

Európa biztonságáért
Brüssel - Helsinki
(repro)

— diva —: Kerében egy tele objektívvel.
Nők Lapja, 1978. november 11 - 10 ℓap.

Lakner László

Méltatás

Sz. A.: „Látszani is engedd ..."
Ifj. Tükör, 1979. január 14 - 24. lap.

Lakner László

Lakner László 1960-as „Mik-
roszkópok" - jarcal szerepel.

Haydu Istvánné: Studio Nacional.
Művészet, 1979. április - 12. lap.

Lakner László
grafikus

Lakner László szerigráfiája
a Biennaléra bekerült ma-
gyar anyagból kiemelkedett.

Névay Katalin: IV.NemzetköziGrafikai Biennálé.
MÜVÉSZET, 1972.október-november - 50.oldal

Lakner [ ], grafikus

Ismertetve.

Rózsa Gyula: Száz politikai plakát — meg tizenöt

7.

Népszabadság, Bp. 1973. nov. 17.

Lakner [Lajos], festő

Megemlítve.

Sz. A.: Du má utáli festők tárlata Kaposváron

7.

Népszabadság, Bp. 1973. dec. 14.

Lakner Lajos, grafikus

Nepem líbre.

Rózsa György: Pántor Jakab grafikái a Szék Galériában

7.

Népszabadság, Bp. 1973. nov. 9.

Lakner Károly [Jertő]

Megemlékezés.

Rózsa Gyula: César, a hűvelykujj utján 17.7.

Népszabadság, B.p. 1973. dec. 19.

Lakner László

„Politechnikai szakirodalmi" c. műve a „Studió'64" irodalmban szerepelt.

Kritika 1973 március
27. old.

Lackner László

A miskolci Országos Grafikai biennálén résztvett köbbek között R. Gyarmati Gábor 1919 c. lapja, Feledy Gyla, Rozanits Tibor, Lackner László Száj-variációk, Benkö Katalin.

Magyar Hirlap 1969/343/9

Lakner László, festő

külön kis képegységekből állítja
össze kompozícióit. A miniaturalizmus
magyarországi képviselője (Scholz Erikkel),
Pl. Hírek c. festménye. (Szimultán tér-
ábrázolás.)

Dr. Makray László: a tér a festészetben (2)

166-173.

Élet és Tudomány, XXVII. 1972. T. 28. XXVII. 4.

Lakner László festő

Hírek c. képe

(kimultan térábrázolás) : Repr.

Dr. Makszay László: a tér a festészetben (2)

166-173

Élet és Tudomány, 1972. T. 28.

XXVII/4.

Lakner László, grafikus

A bélyegek Lakner László plakátjait ábrázolják.

bélyeggyűjtés
– . Európai biztonsági Konferencia

10.

Népszabadság, Bp. 1973. jún. 30

Lantos Ferenc

Osztott kövek, 150×150 cm, olajfestés
farost

Mozgás '70 Modern Magyar Képtár
Pécs, 1970. április

Lakner László

a néhány évvel ezelőtt rendezett „Stúdió" kiállításon szereplő művei új utak lehetőségét érzékeltették.

Tübör, 1943. jan. 9.

Lakner László, [festő]

Megemlítve Birkás Ákos kiállítását – vel kapcsolatban.

P. Szűcs Julianna: A derűtől a riccig 7.

Népszabadság, 1973 aug. 22.

Jakubes László

Pernaczky Géza és Rózsa Gyula cikkeinek /a Fiatal Képzőművészek Studiója kiállításáról/ a fenti művészre vonatkozó megjegyzéseit bírálja

Ujvári Béla recenziója /Képzőművészeti Almanach, 1970. 2.
Művtört.Ért.1972.2.sz.156-160.l.
156.l.

Lahner László festő

Művei láthatók a kiállításon.

Végvári Lajos: A Miskolci Képtár.
Művészet, 1973. december - 28 oldal.

Lakner László

festészetének ~~kiállításának~~ az Almanachban megjelent ismertetését problematikusnak tartja és birálja

Ujvári Béla recenziója /Képzőmüv.Almanach,2. 1970./
Müvtört.Ért.1972.2.sz.~~55~~ 156-160.l.

159.l.

Lakner László

Egy zsák mag c. nagyméretű képe figyelmet érdemel (Stúdió 70, Ernst M.).

Bojár Iván: Kiállításról – kiállítósra; Magyar Hírlap, 1970. IV. 7. 6. l.

Lakner László

Egy zsák mag. 1969

Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972

Lakner László

Száj-variáció. 1969.

Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972

Lakner László

Képein az ismert tárgyhoz a megszokottól eltérő képzeteket kapcsol. A naturalista festésmód a legjelentőségtelenebb tárgyat is abszurddá teszi.

Sik Csaba: Fiatal festők fővárosi tárlatokon; Képzőművészeti Almanach 3, 53. l.

Lakner László

1.

Nem a rózsa giccses, legfeljebb a festőnő, amellyel átnyújtják. Témáit közeli nézőpontból festi, óriásinak látszanak (száj).

Sík Csaba: Fiatal művészek fővárosi társlatokban; Képzőművészeti Almanach 3, 53. l.

Lakner László, grafikus

A grafikai Kiállításon vett részt.

— : Megnyílt a velencei biennálé

7.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 13.

Lakner László
grafikus

Bécsben az „Elhidegült művészet"
című kiállításon egy-egy lap-
pal szerepelt.

- emer - : Grafikai biennálék 1972.
Művészet, 1973.julius - 39.oldal

Lakner László
grafikus

Részt vett a 2. nagyot biennálé-
ken.

- emer - : Grafikai biennálék 1972.
Művészet, 1973. julius - 39. oldal

Jakner fóstló vajzai

illusztrációk Oknodzsava
regényéhez.

Napvilág 71 / 4 489, T02

Lakner Lóránt

Európa c. plakátja szót vett a Szépművészeti Múzeumban rendezett „Szász politikai plakát" c. kiállításon.

Népszava, 1973. nov. 7. 101. évf. 261 sz. Gr.

Lakner László, grafikus

szerepel a 3 napig kiállításán.

↓

Różna Gyula: Moziplakát

M.S.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. szept. 15.

Lakner [László], pstb

Megemlítve.

Miklós Pál: Kőpzőművészeti krónika
340-347.

XVII
4.

JELENKOR, Pécs, 1974. évfolyam

Lakner László

A kölni Bauknecht helyiségben rendezett bemutatójára együtt szerepelt Lotya Györggyel.

Martha László és Flach Antal: Miskolc 1971. Miskolc, 1971

170

Laborc Mónika

kerámikus

Laborc Mónika 1966 óta dolgozik önállóan, s azóta mindössze egy 130 cm-es térplasztikára kapott meg díjat egy Vadászati Világkiállítás-ról volt elhelyezve.

-----:Kiállitási naptár.

Művészet.1973.augusztus - 46.oldal

Lakner Károly
festő

„Egy zsák meg"
1969. Repr.

Képzőmű v. Almanach 3.
Corvina 1972.

Lakner László

A heuberek akkor is dolgoztak 1971
kép

Uj irás 1971/5, borító 2.

Lakner László

Részlet a 68-as párizsi forradalom emlékművéből kép

Ny írás 1971/5, borító 1.

Lakner László

főtő

~ kiállítása volt a KULTINT kiál-

lító-teremben / 1969. IX /

Képzőmű. almanach 3 sz.

Corvina 1972

Lakner László

festő

a kiállításról írt sok kritika.

Képzőmův. almanach 3 52.
Corvina 1972

Lakner Károly

fa tó"

~ Bernáth A. tanítványa.

Képzőművészeti almanach 3 49.
Corvina 1972

Lakner László

festő

„Száj-variáció"

1969. Repr.

Képzőmű. Almanach 3.

Corvina 1972.

Lakner László

Nyép

Ny írás 1971/5 borító 3.

Lakner László

Feinyszép ihlette a bemutató legszebb-
művét a Lysoform cimü festménynek

Vadas József: Uj magyar avantgarde?

Uj irás 1971/5. 940.

Lakner László

Lysoform pinü kepe

Uj irás 1971/5 boitó 4.

Lakner László

A (grafikai) új kultúra egyik képviselője. Jellemzi a dolgok rendjét szüntelen szétbontó és újra rendezni próbáló törekvés.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ben; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1968, 28. l.

Lahner László

A kiállítók közül Kunterral együtt grafikai és festői munkásságuk egyenértékű.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ben; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969, 25. l.

Lakner László

Szerepelt az 1968 májusában nyílt II. Krakkói Nemzetközi Metszetbiennálén.

Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 72. l.

Lakner László

A 36 magyar festő és grafikusművész bemutatkozása alkalmával az essení Folkwang Múzeumban (1968. V. 10 – VII. 14.) a Múzeum festészeti I. díját kapta.

Viepzöami'o. Almanach 1, Corainia 1969, 71. l

Lakner László, festő

Megpuliztuk: ismert Vietnam-szonáta.

Rózsa György: „Kapreál" és „szocreál"
2.

7.

Népszabadság, Bp. 1972. júl. 15.

Lakner Lajos

neve emlitve a 10.oldalon,

a"Vizsga a muzeumban"c.irásban

Kritika 1973 november

Lakner László

"Brüsszel 1972" c. plakátjáról igen nagy elismeréssel ir Vadas József: "Freskó az utcán" c. kritikájában. Kitünőnek tartja azért is, mert közérthetően és "mély lirával szól az európai együttmüködésről és a békéről."
A beszámoló az év legjobb plakátjait méltatja, melyek politikai és társadalmi szervek, valamint vállalatok pályázati felhivására készültek. A müvész alkotását -az idei plakáttermés legjobbjainak /kilenc grafikus által tervezett 13 mü/ fölé emeli.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. okt. 13.
XVII. évf. 41. sz. 12. lap.

Lahner László

neve említve, műve szerepel a "Száz politi-
kai plakát"c. kiállításon a Szépművészeti Muzeumban

Magyar Nemzet 1973 november 1o 4.old.

Lakner László

az Epartem Deák Ferenc u.-i dísztermében 11 fiatal művész rendezte kollektív kiállítását, melyen szerepelnek művei. Képein az emberi testet felépítő csontok egy részletét ábrázolja, monumentális formában. (emlékezve)

Pomeranky Péter: Ütközési fiatalok.

Élet és Irodalom, 1968. dec. 28.

Lakner László

a Műcsarnokban rendezett Stúdió 68-68 c. kiállításon ~~szelepek~~ szelepekre képei, kompozíciói.

Gy. A.: Stúdió 68-68
Élen magyar Népújság, 1968. dec. 23.

Lakner László, grafikus

kerekel a kiemelésben.

Rózsa Gyula: Velencei körkép
I.

7

Népszabadság, B. 1972. júl. 12.

Lakner László

I.

Szabó Ákos: jelenleg a párizsi szemlélőnyílván van.
Utolsó műveinek sejtős montázs-szerkezetében azonban egy tovább-illő-kép-kreatívat vagy valóságot lehet ~~felfedezni~~, Lakner Lászlóét

Pemeczky Géza: A magyar „szürnaturalizmus" problémája
Új Írás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 102. l.

II.

Lakner

első nyilvánosan bemutatott képe az 1963-as fiatalok kiállításán szereplő Planimetrikus mordony volt. A kép architektonikus gépszerűségre utaló és dinamikusan elrendezett formáiból épült fel sarokpes résletformák mintázs-szerű kapcsolódnak egymáshoz. A... térgyűjtő-szerű és a... mozgalmasságuk e... levetve nem maradt hatástalan...

Pemeczky G.: A magyar „szür-naturalizmus" problémája.

Uj Irás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 102. l.

Lukner

E szereplés után Luknerről legendák keltek szétnyne, hogy más... mon-
tersolnet, sőt tárgyaiból próbegar-
dott applikációkat készít. Ennek egy
ideig Lukner sem szerepelhetett a
nyilvános kiállításokon. ~~Csak az 1865~~
~~évben rendezett antifeszista kiállítás~~

Pemeczky G.: A magyar „szür-natu-
ralizmus" problémája.
Új Idők VI. évf. 1866. nov. 11. sz. 102. l.

IV.

Lakner

Csak az 1965 telén rendezett antifasiszta kiállítás rendezői fedezték fel újra Lakner „A Lajoubern kivégzett bridlisták emlékére" című képével. Ezen... egy olyan montázs-kompozíció, amely kétkal inkább-emlékeztetett az egykori belgiumi avantgarde-re..., mint csupán „szür-naturalizmusára".

Pemeczky G.: A magyar „szür-naturalizmus" problémája.
Uj Irás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 102. l.

V.

Lakner László

E kép megjelenése után kerestem az alkalmat, hogy Lakner Lászlóval ismeretséget kössek és műtermében... lássam, milyen úton jutott el a Saigoni buddhistáig.

Pemeczky Géza: A magyar „szürnaturalizmus" problémája.
Új Írás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 102. l.

Lakner VI.

'Lehet, hogy... azért tűnik számomra Lakner művészete a legszimpatikusabbnak... mert az ő képeit láthattam a legtöbbet,... rekonstruálhattam próbálkozásait. Az első periódus 1960-61-re tehető... részben akadémikus beállítottságú... életképek, mint a Manufakturális nyomda, vagy a Kanevo gyártás kezdetei, ~~mint~~

Pemeczky G. A magyar „bűn-naturalizmus" problémája.
Uj Irás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 102. l.

Lakner

más vonás kvári-csendélet, mint a Miterstikápolc, a Felmenlladéklele, Lakner... természetelvű lett az irónia... Ernstben az a fejlődési fázis következett, amin minte valamennyi „szür-naturalista" átesett, az egyestárgyak csiszolt ismétlése, az imaginálisan teljesült... képfelület. Legtetőtől kezdve a képek körül a Fövenyig... A Fövenyt-tól azonban nem vezet tovább út...

Pernecker Géza: A magyar „szür-naturalizmus" problémája.

Uj Írás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 102-103. l.

VIII.

Lakner

Ebből a szálakból Lakner 1964-ben több fontos élmény nőtt ki: Eggeling a renoszűrős perspektíveelmélettel való foglalkozás volt... az ezzel való ismerkedés inspirálhatta a Szemmegjelés nagytólemezes című képét... A másik élmény a montázstechnika felfedezése volt. Nem sokkal később rendezték meg Budapesten Heartfield fotómontázsainak kiállítását, de már 1964-ben elnyerte a velencei biennálé nagydíjat a... montázstechnikával dolgozó amerikai Rauschenberg s azó nőtt Lakner egy olasz-magyar utazás során látta.

Pemeczky J. A magyar „szürr-naturalizmus" problémája.
Uj Irás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 103. l.

Lakner IX.

A neo-dada és a mindenkori pop-art egyébként is a levegőben volt és a montázstechnika reneszánszát igazolta. Lakner 1965-ben festette arcokat a képeit, megfelelően az egynemű természet zsúfolásaihoz, majd már a különnemű montázselemek összeütközéseit igyekezett kihasználni. Az első igen új és jól mutatta a foto- és filmmontázsok hatását, a címe is jelzi: Emlékek egy filmből.

Penczkly G.: A magyar „szür-naturalizmus problémája.
Új Írás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 103. l.

Lakner X.

Emberi mozdulatok karszegnek a lépcsőn... s a jelenet fölött egy kiterjesztett szárnyú negadorozó madár ~~kiterjesztett~~ kitöltött alakja látható – romantikus-allegorikus memento, amely Lakner könyvbiró, irónikus csendéleteinek az örökösége.

Pomeczky G.: A magyar „szín-natureliszmus" problémája.
Új Idők Vk. dof. 1966. nov. 11. sz. 103. l.

Lakner

XI.

Az ernstán festett „A Saigonban kivégzett buddhista emlékére"... már fölöldja ezt a jelentés-nélküli allegóriát, a képnek... „storija" van, konkrét jelentése. ... Lakernek sikerült átörökítenie a szenvedőtelenség alkalmazásának vagy tagadásának kérdését, s.s. eppenen „emberelvű" műveszetet hozhatott létre...

A magyar „sür-naturalisták" táborában azonban még Lakner tevékenységével sem lett volt ki.

Perneczky G.: A magyar „sür-naturalizmus" problémája.

Uj Irás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 103. l.

Lakner László

Sokáig volt a festői körd Csemus-körnek neveznü... Csemus „tanítványai" azonban hamarosan többet szerepeltek, mint maga a mester... E „tanítványok" körül... a legfontosabbak: Lakner László, Szabó Aladár, Szemánt László, Altorjai Sándor, Korga György, Kolta Ferenc, a velük rokon felfogású... Masnyik Iván...

Pernecky Géza: A magyar „szürrealizmus" problémája.

Uj Irás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 100. l.

M.D.K.

Lakner László

Perneczky Géza: "A pátosztól a groteszkig" c. kritikájában ir a Mücsarnokban rendezett jubileumi kiállitásról a Képzőmüvészet c. rovatban.
"Későbbi és fejlettebb fokot képvisel Lakner László, aki az elsárgult levelezőlap- reprodukciók avittságával az egész európai kulturtörténet válságát, kritikus pillanatát fogalmazta meg",-irja a müvész munkájáról.

Élet és irodalom, Bp. 1969. január 4.
XIII. évf. 1. sz. 9. lap

Lakner László

Csernus hatására a „mágikus realizmusnak" nevezhető inter-
nacionális irányhoz fordult. Fő műve, a buddhista szerze-
tesek vándorhalálát jelentő képben a tarzusus, a szürrea-
lizmus és a filmszerű montázs elemeit használja fel. Leg-
újabb műveiben pop art elemeket is felhasznál, de nem mond
le a hősies igényről /Menchelli 1966/.

Németh Lajos: Modern magyar festők
Corvina 1968 143. l.

Lakner László

A legerőteljesebb művész egyéniségek egyike; a kiállítás alkalmával 3 művét mutatta be: a „Repülés"-t, a „kivégzés"-t, valamint egy „Rembrandt tanulmány"-t.

Körner Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 24. sz. 181 l.

Lakner László

Társaitól eltérően túl van már a kísérleti időszakaszon; művei az intellektuálitás okromójód fejezik ki, tárgyuk a lét gyötrelme, az értékek felmérése.

Kőszegi Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 24. p. 181 l.

Lakner László

Műcsin a tompa színeket szívesen szőrint alkalmazza, váltogatva a fekete, a szürke, barna és fehér díszonyát: az úgynevezett „magikus naturalizmus" csapathoz tartozik Lakner.

Kőtner Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 24. sz. 181 l.

Lakner László

1. Rózsa 1968 olaj 120x204 repr.
2. Száj 1968 olaj 90x200 repr.
3. Száj (tondo), 1969 olaj 150cm repr.

Lakner László Kulturális Rapsodiatok Intézete 1969

Lakner László

"Fü" c. képének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. juni 2o.
XIV. évf. 25. sz. 2. lap

Lakner László

1. Rózsa (cikcakk) 1969 olaj 160x200
repr.

2. Kolumna 1969 olaj 410x140x60
repr.

3. Rózsák (multiplikáció) repr. 1969 olaj
250x200

Lakner László Kulturális Kapcsolatok Intézete 1969

Lakner László

1. Menetelő, olaj 150 x 120
2. Rembrandt levelepel, olaj 227 x 165

Nagy Művészek 1945 - 1969
Műcsarnok

Lakner László

fa tő

Részletek a XI. magyar népművészeti kiállításon.

A XI. magyar népművészeti kiállításon
E szakanyagunkban 1968 ápr. 28-7

MDK

Lakner László

Kiállitási kritika

Élet és irodalom 1968 ápr.2o.

MDK

Lakner László

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1968 ápr.21.

MDK

Lakner László

Kiállitási kritika

Munka 1968 ápr.

Lerkner Károly
festő

A Stúdiósorsú Furkai Klub és Galéria
KISZ klubjában állította ki munkáit

Merey Otto: Progresszív fiatalok kiállítása
Művészet, 1964. november - 42 lap.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Lakner Lászlóné

Frank János: Lakner Lászlónál - Élet és Irodalom, 1966. jan. 22.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./

255. l.

Lakner László
festő

Főműve képe szerepelt a Kortárs magyar művészet Bukarestben rendezett tárlatán.
„Kivégzés"
„Tanulmány à la Rembrandt"
„Szökevény" c. munkái

Nagy tőzset: „Szer-naturalizmus" a tárlatáról
Korunk, Kolozsvár 1968. IV. 554.

Lakner László

„Ablakok" Repr.

Kornak, Kolozsvár 1968. IV. 496-497.

MDK

Lakner László

Planimetrikus vonat I., olaj 70x120

Fiatal Képzőművészek Studiója IV.Kiállitása.
Ernst Múzeum 1963.Június. Kat. 21.1.

Lakner László
Grafikus

M.D.4

Illusztráció

Tardos Tibor: Csókolj meg
Élet és Irodalom 1963. március 26-9 lap

MIK.

Lakner László

Kiállitási hiradás

Népszabadság 1966 juni 3o.

MDK.

Lakner László

Kiállitási hiradás

Népszabadság 1966 juni 3o.

MDK.

Lakner László

Kiállítási hirdetés

Képzőművészeti Főiskola 1966 június 20.

MDK.

Laknerx László

Kiállitási hiradás

Esti Hirlap 1966 juli 1.

MDK.

Lakner László

Kiállitási hiradás

Magyar Nemzet 1966 juli 1.

Lakner László

szerepelt a Szovjet Ünnepi Hetek alkalmá-

ból rendezett kiállításon.

Kisalföld 1966. júl. 8.

MDK.

Lakner László

Rajz !/Férfiportré/

Élet és Irodalom 1966 okt.29.

MDK

Lakner László

Planimetrikus vonat, repr. o.

Fiatal képzőművészek szemléje. Ernst Muz.
1963. jun.

Lakner László
grafikus

M.D.K.

„Tanulmány"

Élet és Irodalom, 1967. jan. 14 - 2 lap

M.D.K.

Lakner László

Művei a kiállításon

Perneczky Géza: A fehérvári muzeum uj szerzeményeinek kiállitása

magyar Nemzet 1966. julius 1. 4.l.

MDK

Lakner László

Planimetrikus vonat I., of.

Fiatal képzőművészek szemléje. Ernst Muz.
1963. jun.

Lakner László, [ ] MDh

Suggesztív vietnami montázzsal szerepel a Magyar művészek a Szabadság ellen c. kiállításon.

Fenyik Flóra: Medusaárnyékban – Korpás 2.

ESTI TIPP

bn 1965. dec. 14

09

M.D.K.

Lakner László

A kiállitáson kitüntetve / 5000 Ft /

Kiosztották a díjakat a fiatal képzőművészek kiállitásának megnyitóján

Magyar Nemzet 1966. ápr. 17. 10. l.

Schuszter László
festő

M.D.

Ugyanaz a lista képeit bemutatta
a Studió 66 műtermében.

Bolgár Kalmán: Gondolatok a Studió 66-ról
Művészet, 1966. december – 45 kép

M.P.K.

Lakner László

Művei a kiállításon

Forradalmárok kivégzése

Menekülő

Fiatalok Studiója, 1966. Kiállítás az Ernst Muez zeumban

Magyar Nemzet 1966. ápr. 22. 4.l.

Lakner László festő

Szörny művet nem említ.

Bóna Gyula:
fiatal képzőművészek
az Ernst múzeumban.

Népszabadság 1964. dec. 24.

Lakner László

festő

M.D.K.

A Fiatal Képzőművészek Stúdió-
jamak 5.000 forintos díjat nyerte
el.

—:—

Művészet, 1966. május – 48 lap.

MDK.

Lakner László

Kiállitási kritika

Népszabadság 1966 máj.1.lap 7.

Lakner Lajos festő MDK

Forradalmárok kivégzése, Menekülő c. kompozíciói feltűnnek a Stúdió 66. tárlaton.

Rózsa Gyula: Végletek és távlatok 7

NÉPSZABADSÁG, 1966. máj. 7.

Laknes László festő

Művében említett művek:

Forradalmának kivégzése

Menekülő

Rembrandt-sokszorosítások

Perneczky Géza:
Fiatalok Studiója 1966

Magyar Nemzet 1966. ápr. 29

Lakner László festő

Írógép emliti versvetélő a
„Studió 66" kiállitásra

Magyar Ifjúság 1966 ápr 23

Lakner

vól vól Szalay Lajos

Permerky Géza: Budapesti beszélgetés Szalay Lajossal, az Amerikában élő magyar grafikusművésznek.

(Magyar Nemzet, 1967. VIII. 11. 4. o.

M.D.K.

Lakner László festö

Menekülö c.

müvét a Müvelödésügyi Minisztérium megvásárolta 1967.

Müvelödésügyi Minisztérium vásárlásai 1967. 23 3.l.

Lakner László M.D.K.

Tanulmányok I. c.

grafikját megvásárolta a Müvelödési Minisztérium

1967

Müvelödési Minisztérium vásárlásai 1967. 7.l.

M.D.K

Lakner László

grafikus

„Tánc"

Élet és Irodalom, 1961. aug. 24 - 7 lap.

Lakner László

Pernecky Géza: Studió 67. Fiatalok kiállítása az Ernst Múzeumban.

Magyar hírnök, 1967. V. 17. 4. o.

Lakner László

Graphics

M.D.Y.

Részt vett a tárlaton.

Kemessei András egy munkás kiállítása

Művészet, 1968. augusztus – 43 lap.

MDK

Lakner László

Kiállitási kritika

Északmagyarország 1968 ápr.28.

MDK

Lakner László

Kiállitási kritika

Napló/Veszprém/ 1968 juli.7.p.5.

Lakner

Grafikákkal verepel a nepedi-
nyári tárlaton

D. Fehér Zsuzsa: A nepedi nyári
tárlatról

Tiszatáj 1967 X.n. 955 old.

M.D.K

Lakner Károly
grafikus

A Lakner-Major-Maurer
Pásztor-kiállítás munkalye,
a Műegyetem Schönherz Zoltán
úti ifj. kollégiumban volt.

Genessé András: Egy művész kiállítása
Művészet, 1968. augusztus – 43 lap.

Lakner László

kiállított a „Ly magyar festőnő" c. kiállításon a Nemzeti galéria-ban

Kovas: Ly magyar festőnő?

Népszava 1968 I. 3, 2 old.

Lakner László

grafikus

M.D.K

A Miskolczi Drákotthonban
rendezett tárlatok.

— : Kiállítások

Művészet, 1968. május – 48 lap.

Lakner László (Bp. 1936)

festő és grafikus

Kiállított Bp-en, Miskolcon és Bécsben

A Pesaro-i Kortárs magyar grafika c. kiállításon szerepelt:

71. Rovatok és Rembrandt 1966. tus – 29 x 33

72. Tanulmány I. térkövc 30 x 20

73. Rembrandt madárral – ceruzametszet 20 x 29

Kiállítási katalógusa (1966. szept. 10–24)

Lakner László

Danae arányán c. műve szerepel a „Magyar grafika" c. kiállításon

Horváth György: Magyar grafika

Corvina 1968 V. 56 old.

Lakner László

Festményével és grafikájával szerepel a XI. nagy. Kép. mű. Kiállításon

Németh Lajos: Reflexiók a XI. nagy. Kép. mű. kiállításról

Kritika 1968 VI. 41 old.

MDK .

Lakner László

Kiállitási hiradás

Csongrádmegyei Hirlap 1966 aug.24.

MDX

Lakner László

Kiállítási birodás

Csongrádmegyei Hírlap 1966 aug.24.

Lakner László
grafikus

M.D.K

Kosztolányi Dezsőről
készült rajza.

Diósszegi András: Az aggodalom kiásása
Élet és Irodalom, 1966. October 29 - Flap

MDK.

Lakner László

Kiállitási kritika

Tükör 1967 máj.3o.p.25.

Lakner László festő

MIDV

„Varahorók" c. műve naturalista, ~~festésmódon~~ szürrealista témát ábrázol.

Fáthy János: Studio 67.
Művészet, 1967. ~~szep~~ október - 42 lap

Lakner László festő

M.D.K.

1965-ből származik „A szögek" ugyanerre a témára az „Ablakok és az „Aktok" napok új hornak jellegzetes kompozíciós módját mutatják.

Lánczi Sándor: Lakner László. Művészet, 1967. október - 21 kép

Lakner László
festő

MDK

1966-tavaszán rendezett stúdió-
kiállításon díjat nyert képeivel,
az egyik kiállított mű a „Tanulmány a la Rembrandt" (1966)

Lanár Sándor: Lakner László festő.
Művészet, 1967. október - 21 lap.

Lakner László
festő

M.D.K

Az 1965-ben készült „Kivégzés" a saigoni buddhisták párdarabjának is tekinthető. 1966-ban készült a „Menekülés"

Lauer Sándor: Lakner László festőről. Művészet, 1967. október - 21 lap.

Lakner László
festő

M.D.K.

A nikesfehérvári István király múzeum tulajdonát képező 1966-ban készült „Engedelmesen" című kép.

Lakner Sándor: Lakner László róla.
Művészet, 1967. október - 21 lap

f

M.D.K

Lakner László festő

A plakát is filmszerű montázsok, a pop-art elemek, a szürrealista módszerek tartalmi gondolati körökben valób hord az mai vizágból.

Sándor: Lakner László festő.
Művészet, 1967. október - 21 kép

Lakner László
festő

M.D.V.

A K. képzőművészeti kiállítása
műve az 1961-ben készült „Egy
roba multja". Ugyanebből az
időből van a „Mekrasz képpel" is

Lánczi Sándor: Lakner Lászlóról.
Művészet, 1967. október - 21 kép.

M.D.K.

Lakner László

festő

Művészetében megfigyelhető az 50-es évek utolsó, 60-as évek első évében fellépő művészeti tendencia.

Bánczi Sándor: Lakner Lászlóról.
Művészet, 1967. október - 21 lap.

M.D.K.

Lakner László

festő

1961-ben készült a „Hitler beszél" című műve. Ugyanezen évben való a megbízásból készült, de azt nem vett mű a „Kommunista gyártás kudetei"

Lauer Sándor: Lakner László.
Művészet, 1967. Október – 21 lap.

Lakner László festő

M.D.V. 1.

1960-ban készült a „Feszkulla-dek", a „Planimetrikus vonat" a „Kövek" (Fűrvény) 1961-es mű.

Lauer Sándor: Lakner László.
Művészet, 1967. Október – 21 lap.

M.D.K.

Lakner László
festő

1962-ből való a „Planimetrikus
sorozat", 1964-ben készült a „Hang-
szerek", a „Sztereoakrop", a „Szom-
morúság az Louise Nevelson" című
mű.

Lánczi Sándor: Lakner Lászlóról.
Művészet, 1967. október - 21 kép

Lakner László
festő

M.D.V.

1960-ból való diplomamunkája a „Manufakturális szponda" mutatja Csernyshov való rokonságát. 1959-ben készült az „Utolsó vacsora"

Lakner Sándor: Lakner Lászlóról.
Művészet, 1967. október - 21 lap.

Lakner László
festő

M.D.L.

1959-ben a Csók Galériában
szerepelt a Magyar grafika
és kisplasztika III. kiállításán,
1960-ban diplomázott.

Zádor Sándor: Lakner Lászlóról.
Művészet, 1967 október - 21 kép.

Lakner László
festő

M.D.K.

1958-ban a Petőfi-irodalmi múzeum
meghívásos pályázatán Ady, József Attila
Kosztolányi, Arany János verseit
illusztrációival vett részt.

Lánc Sándor: Lakner Lászlóról.
Művészet, 1967. október - 21 kép.

Lakner László
festő

MDK

A Művészeti gimnáziumban Kiki Balázsházi tanítványa, a Fő-
kolan Bernáth mester tanítvá-
dike.

Lanyi Sándor: Lakner László.
Művészet, 1967. okt. hó - 21 kep.

Lakner László
grafikus

M.D.V.

Tanulmány à la Rembrandt.
Kivégzés
Ablakok

repro

Lanier Sándor: Lakner László-ról.
Művészet, 1967. október. – 21 lap.

Lakner László festő

5000 Ft-os díjat kapott a Fiatal Képzőművészek Stúdiója kiállításán az Ernst Múzeumban.

Népszava 1966 IV. 17 10. old.

Lakner László, festő

MDK

Szerepel a Munanor kiállítás.

Dragán István: Képzőművészet – ötmilliókért

2.

ESTI HIRLAP, Bp., 1967. júl. 8

MDK

Lakner László, festő

A kézi gyógyfürdő új csarnokai-
ba került mozaikképeket.

— : Új kisvő művészeti alkotások 9

Népszabadság, Bp., 1967. szept. 29

MDK.

Lakner László

Kiállitási kritika

Dunaujváros 1967 máj.23.

Lakner László

festő

Rembrandt-tanulmányok, 1965

Repr.

Magyar művészet. 10. 22.k.
Képzőmű. Kiad. 1971.

Lakner László

neve emlékre

Magyar Ifjúsági 1971 februári 7
11. old.

Lakner László

„Kocsi egy régi faluból"
c. kompozíciója szerepel az
„Új művek" c. kiállításon a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1971 március 9
4. old.

MDK

Lakner Lajos, grafikus

Új művek c. kiállítás, Műcsarnok.

Rózsa Gyula: Stabil mobil

7.

Népszabadság, Bp. 1971. március 11.

Lakner László, festő

MDK

Megemlíti „Menekülő" című képét
a múlattatóban is foglalkozik
vele.

Németh Lajos: Új törekvések a magyar képző-
művészetben 34-37. o.

KRITIKA, BP. 1969. április VII/4.

Lakner Lajos, festő

MDK

Németh Lajos könyvéről szóló
értékelő munkaórát a cikk

Miklós Pál: A modern magyar képzőművészetről
20 – 25. o.

KRITIKA, Bp. 1969. március

VII/3.

Lakner

Emlitve

Tasnádi Attila: A Kilence és a Stúdió
Korunk, 1969/4. 667-668. l.

Lakner László

9. Baudelaire a „Les Lettres Françaises" jav. romlaban jó szóla

Zs. M.: Fatal lépőmű-vérzés francia remek

Elő a Hodalom 1971 I 30

Lakner László

Önkéi szerepelnek a Fiatal Művészek Stúdiójának kiállításán a Műcsarnokban

Kéziratok

Vigília 1969 március
205. old.

M.D.K.

Lakner László

"Költészet" c. rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. ápr. 12.
XIII. évf. 15. sz. 6. lap

M.D.K.

Lakner László

"Plakát-terv" c. képét hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. ápr. 19.
XIII. évf. 16. sz. 7. lap

Lakner László

Emlékre

Passuth Krisztina: Rubelyek és galériák
Turkó, Gy. 1970. ápr. 21.

MDK

Lakner László, grafikus

„Jelen van" a kiállításon.

Rósa Gyula: XI. Magyar képzőművészeti kiállítás 9

Népszabadság, Bp. 1968. ápr.

MDK

Lakner Károly, festő

Lapszélen képén a drámai
gyotrelmek villóját átfogni
akaró s átfogni képes vál-
tozata jelentkezik.

Rózsa Gyula: XI. Magyar képzőművészeti
Kiállítás

9.

Népszabadság, Bp. 1968. ápr.

MDK

Lakner László, grafikus

Grafikai művei is dicséretet érdemelnek.

Rósa Gyula: XI. Magyar képzőművészeti kiállítás

Népszabadság, Bp. 1968. ápr. 9

Laknar Károly

Planimetrikus sorok c. képe szerepel a Fiatal Kéj művészek Találkozóján az Ernst Múzeumban

nagyon Hajnalság 1963 Jl. 15

Lakner László

Planimetrikus sonat c. festménye szerepel a Fiatalok Stúdiója kiállításán az Ernst Múzeumban

Magyar Hírlap 1963 VI. 1

Lakner László
festő

MDK

Pezsgt vesz a tálalóban.

Lanár Sándor: Előhang a XI.-hez
Művészet, 1968. április – 40 lap.

Lakner László

Forradalmárok kivégzése, o.

Menekülő, o.

Rembrandt-tan lmányok, o.

Fiatalok studiója 1966. Ernot Nus.

MDK

Lakner László

repr.:

Kivégzés

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Muz.

MDK

Lakner László

Tanulmányok előlről és hátulról, rk.,linó

11. M. Képzőm. kiáll. Műcs. 1968.

MDK

Lakner László

Tanulmány egy cigarettázóhoz, o.

ll. M. Képzőm. kiáll. Mücs. 1968.

MDK

Lakner László

Vesalius-sablonok, vegy.techn.

4. Balatoni nyári tárlat. Keszthely, Balatoni Muz. 1968.

Lakner László

Lóitatás - rézkarc Bp.1962.
195x295 mm. 87.-Ft.

Az 1961. és 62. évi grafikai plakátok és metszetek / összeállitotta Munkácsi Piroska/
O.Sz.K. kiadványai Bp.1965.

228.1.

MDK

Lakner László festő

Kiállít az Iparterv bemutató-termében.

— : Ma volt — ma lesz 8

ESTI HIRLAP. Bp. 1968. dec. 12.

09

Larcner László

kiállít.

Pernecky Géza: „A negyedik miskolci Grafikai Biennálé"

Magyar Hírek, 1967. XII. 13. 4. o.

Larner Lanló

Kiállított művei

Rembrandt-tanulmány, 1965, olaj, 95 x 110 cm
A tanu, 1966, olaj, 115 x 70 cm
Engedelmesség, 1966. olaj, 80 x 120 cm
Bíró Barbarától, 1967. olaj, 100 x 142 cm.
Morgás 1967, olaj, 152 x 120 cm
Füst, 1968. -"- 70 x 120 cm
Szörevény, 1966, olaj, 100 x 73 cm

Ungarische Kunst der Gegenwart, Museum Folkwang, Essen, 1968

11.o.

Lakner László

Rajz (repr.)
(Portré Galgóczi Erzsébetről.)

Új Idők V. évf. 1865 dec. 12. sz., 14. l.

Lakner László, [ ]

MDK

Vita dr. Kijuni Béla megállapításairól.

Rózsa Gyula: A igazság kedvéért

7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969 márc. 19.

Lakner László

Másfél évvel korábban megnyílt kiállítás alkalmával, főiskolai tanárai – valamint a mult magyar művészet hagyományainak hatása alatt alkotott műveit mutatta be.

Körner Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Ősz. 1966. 24. sz. 180 l.

Lakner László

2

E hatás alatt nem juthatta kifejezésre ama erőt, mely szükséges lett volna egy új irányzat öszvényének a megnyitásához.

Körner Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 24. sz. 180 l.

Lakner László

Az 1966-os tárlaton kiállított egy-egy műve sokoldalú tulajdonságával ezúttal más annak alkotójára hívta fel a nézők figyelmét

Kőrner Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 24. sz. 180 l.

Lakner László

„A hírek" egész táblá, fekete-fehér reprodukció.

Szabadi Judit: Magic Naturalism.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 22. sz.

196-97 l.

Lakner László

1

Neve Csernus Tibor után következik mint a magikus naturalizmus híve; ő is Bernáth Aurél lekötelezettje, de Csernus Tibor katódsdt is építhetjük műveim.

Szabadi Judit: Magic Naturalism. The New Hungarian Quarterly, Budapest. 1966. 22. sz.

Fakner László

Szerepel a Fiatalok Stúdiója 5P-6P c.
kiállításon

N. N.: Ismerkedjünk a művészettel

Élet 1969 I. 14

Laknel László

Festménye szerepel a „Studió 58–68" c. kiállításon a Műcsarnokban

Zs. A.: Studió 58–68

Csongrád megyei Hírlap 1968 XII. 29

Lakner László
festő

MDK

Absztrakt munkáit ábrázolta
le a táblaton.

Losonci Miklós: A Stúdió festői,
Művészet, 1969. január – 24 lap.

Lakner László

kenekiló c. műve (ami) szerepel a „Studió 58-68" c. kiállításon a Műcsarnokban

Nagymaros 1969 I. 4

Lakner Károly

szerepel a „Stúdió 58-68"
c. kiállítása a Műcsarnokban

zs.a.: Stúdió 58-68

Kisalföld 1968 XII. 31

Lakner László
grafikus

M.D.f

„Kompozíció"
(rézmo.

B.L. grafika
Miskolc, 1969. január - 20 db.

Szakner Károly

grafikus

M.D.K.

Az 1964-es Stúdió 64-ben vett részt.

Bolgár Kalmár: Tízéves a Fiatal Képzőművészek Stúdiója kiállítást, 1969 január – 14 lap

Lakner László, díszlettervező

MDK

Szabó György művei her (Pesti Színház) a díszleteket tervezte.

Koltai Tamás: Szekrénybe zárt szerelem

7

Népszabadság, Bp. 1969. ápr. 22.

MDK

Lakner László, díszlettervező

A Pesti Színház előadásához

a színpadképet tervezte meg.

Dersi Tamás: Szekrénybe zárt szerelem 2

EST! HIRLAP, Bp. 1969. ápr. 21.

Lakner Lóránt

Engedelmesen, 1966.
Fotó - mellékletben.

Pemecsky Géza: Tanulmányút a Pávakertbe
Bp. 1969.

Lárner László

3 festménye szerepelt 1966-ban
a fiatal művészek kiállításán,
~~ahol~~ a Csemadok tanítványok külön
termében.

Pernecszky Géza: Tanulmányút a Pávakertbe,
Bp. 1969.

87.o.

Lakner Lajos

1960-61: első periódusa. Látnólag akadémiás beállítottságú életképek.
Manufakturális nyomda, Konzervgyártó rendetei.
Kvázi-rendelleter: Kirnosztó por, Fémhulladékok.

Pernecky Géza: Tanulmányút a Pávakertbe, Bp. 1969.
84.o.

Larner László

vrósodik komaraik: zúfolt szépfelületek.
Füveny

Pemeczky Géza: Tanulmányok a Pávaretlen,
85.0. Bos. 1969.

Lakner László

Homodik Kornaro:
1964-ben: perspektivaelméletével foglalkozik.
Számnégyzet és naptólence c. régi
kontárszerkezetre felfedezése.

Pernoczky Géza: Tanulmányút a Pávaville,
Bp. 1969.

85.o.

Lakner László

Hatásai 1964 táján:
Olaszországi utazása: Rauschenberg művei-vel való megismerkedés
1964-ben látja Heartfield fotomontázs-kiállítását Budapesten.

Perneczky Géza: Tanulmányút a Pávaszembe, Bp. 1969.

86.o.

Lárner László

~~Tot~~ Montázskornak:
Emlékek egy filmből, a Saigonban kivégzett buddhista tár emlékére

Pernczky György: Tanulmányút a Pávaréthez,
Bp. 1969.

86.0.

Lakner László

1963-as fiatalok kiállításán első nyilvánosan bemutatott képe: a Planimetrikus mordony. Montázsmű.
Ezután egy évig nem szerepelhetett nyilvános kiállításokon.
1965. antifarinta kiállításon: a Saigonban kivégzett buddhista emlékére a képe.

Pernecky Géza: Tanulmányút a Pávakeltben, Bp. 1969.
P3.0

Lakner László

Szerepel a 11 fiatal művész
építészeti tervrajzvoltában
rendezett tárlatan

Németh Lajos: Új törekvések
a magyar képzőművészetben

Kritika 1969 IV. sz. 34 old.

Larner Lenő

résztvett a XI.Magyar Képzőmüvészeti Kiállitáson

Horváth György:A XI.Magyar Képzőmüvészeti Kiállitás
Magyar Nemzet 1968.ápr.21.11.o.

Lakner László

„Menekülő" c. képe (eml.)
szerepel a „Stúdió 58-68" c.
tárlatán a Műcsarnokban

Németh Lajos: Új törekvések a
magyar képzőművészetben

Kritika 1969 IV. s. 34 old.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Lakner Károly festő

Szerepel az alábbi tablóban

Kovács Gyula: Studió 1958–68

Budapest 1969 IV. n. 3old.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Lakner László

Felhő és fogoly c. képe

résztvett a vsárálási kiállitáson

Oelmacher Anna: Jól válogatott az állami vásárló bizottság a zsürimentesfestészeti kiállitáson Magyr Nemzet 1968. máj. 15.4o.

Lakner László

festő

Szül. 1936.

1960-ban fejezte be a képzőművészeti Főiskolát.
Több csoportos kiállításon vett részt.
Részvett a Fiatal Művészek Stúdiójának évi kiállításain.
Képeit kiállította Csehszlovákiában, Belgiumban, Angliában és Olaszországban is.
Grafikusként is jelentős. A budapesti Nyomdai Grafikai Biennálén állította ki grafikáit.

Ungarische Kunst der Gegenwart, Museum Folkwang, Essen, 1968.

11.0.

MDK

Lakner László

Müvei a nagykanizsai képtárban

Zalai hirlap 1968 aug.1o.

Larner Lanló

festő és grafikus, neo-szürrealista

Ungarische Kunst der Gegenwart, Museum Folkwang, Essen, 1968.

70

Larner Károly

Engedelmesség
Korgás
Füst

Ferete-fehér repr.-k

Ungarische Kunst der Gegenwart, Museum Folkwang,
Essen, 1968.

22.o.

Lakner László
grafikus

MDK

Műveit bemutatta a
tárlaton

Miklós Pál: Mai magyar grafika
Élet és Irodalom, 1968. márc. 16-7 lap.

Lehner László

grafika (repr.)
(Portré Molotovról, Györgyről.)

Ujszász VI. évf. 1966. febr. 2. sz. 7. o.

Lakner László

Rejt. (repr.)
(Portré Csanády Jánosról)

Illés Lajos: Csanády János.

Új Írás VI. évf. 1966. ápr. 4. sz. 85. l.

Larner Lóránt

szerepel a XI. évszázad Képző művészeti Kiállításon.

(z-a): Kiváló művészet-érdemes alkotások
Pest megyei Hírlap 1968 IV. 28. 8.o.

Lakner

Körepel a Studió tárlatán
a Művszarnokban

Tasnádi Attila: A Kilencek és
a Studió

Korkép 1969 IV. sz. 666 old.

Lakner

A magyar „szür-naturalisták" létét és jelentőségét... une mert nem tagadhatjuk. Ha nem is kimerítő teljességgel, de együtteses bemutatkozásuk is megtörtént az 1966-os fiatalok kiállításán, ahol Csemus „tanítványai" egy külön termet kaptak. A teremben Lakner három festménye kötötte a leginkább a látogatók és a kritikusok figyelmét, erek a képek hatottak a legintuitív megoldon.

Temesvary G.: A magyar „szür-naturalizmus" problémája.

Uj Irás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 103-104. l

Lakner

Szémán művészetében nevés jel mutat arra, hogy Lakner is valami mozgalmas és esetleg montázsszerű... kompozíciók felé tartana.

Pemeczky Géza: A magyar „szürrealizmus" problémája.

Új Írás VII. évf. 1966. nov. 11. sz. 103. l.

Lakner

első képeinek kétértelmű játéka a „jól bevált" perspektivikus ábrázolás „mágikus" hatalmával és a csendéletek és szobabelsők realizmusának újraújraforditása, a szecesszió fantasztikus romantikájának újbóli felfedezése... kiállítaresés és gondolatiresés, - ha mégsem, hát a pazardó eszközök elgondolkoztató hatása révén.

Pemeczky Géza: A magyar „szür-naturalizmus" problémája.

Uj Irás III. évf. 1966. nov. 11. sz. 107. l.

Lakner László

A művészeti élet megújult irányába való beilleszkedés... – ha lassú is – volt lehetőséget ad bizonyos korszerűbb stílusszemlélet megismerésére és egy direkt gondolati tengelyen kidolgozására. Eddig talán Lakner László műveiben jutott leghatározottabban kifejezésre ez a lehetőség, s vádolta a polgári konformizmust ostorozó mondanivaló festőiségét körülte.

Pernecker Géza: A magyar szín-metszet problémája.

Új Írás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 108. l.

Laknar László

Kerepes az előbbi tárlatom

Lőrsz György: Fiatalok tárlata?
A Stúdió 58-68 kiállításáról

Népszabadság 1969 I. 10

Lakner László

Szerepel az alább. tárlaton

Ugyanott: Studió 58-68. Fiatalok kiállítása a Műcsarnokban

Somogy megye: Néplap, 1969 I. 8.

Lakner László

grafikusi részt vett a magyar grafikai kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában

Pernecker Géza: Mai magyar grafika
Magyar Nemzeti 1968. febr. 29. 4.o.

Lakner László

„szür-naturalista" festő

Perneczky Géza: Tanulmányút a Pávakertben, Bp. 1969.

78.00

Szakner László

festő

M.D.K

Részt vett a tárlaton.

Szücs Gyula: Stúdió 1958-68

Művészet, 1969. április - 3 lap.

Lakner László

Láncz Sándor: Lakner Lászlóról. - Művészet, 1967. 8. sz. 10. n. 21-24

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört. Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

81. l.

Lakner László

neveplt a XI. magyar hősökről.
Kiáll.-m.

+ XI. magyar hősökről. Kiáll.
Darabantik Napló 1968, IV. 21.7.

Lakner László

Készítette a kéviri Állami hőfürdő kórház fedett fürdőépületének falmozaikjait.

Magyar Építőművészet 1969. 1.n. 29.l.

Lakner László

A sárospataki Borostyán vendéglőpadába domborművet készítek.
(Repr. 19. l-on.)

Magyar Építőművészet 1969. l.k. 15.1.

Lakner László

festő

A nagyokkal először grafikában kísérletezett. Kiállítási célra festett egy 2 m-es bajszos nőt és egy női nőt a fellegekbe ahová lépcsők vezetnek.

Werkkatalog: Pop chronografia

Miskolc, 1970. szeptember - 39 lap.

Lakner László
festő

Lakner megírták azzal hogy
tervezzen egy sokszor az új Halász-
bástya étterem és dolgozza. Lakner
egy 3 méter-es vázat csinált.

Veráy Katalin: Pop koreografia Lakner László kiállítása
Művészet, 1970. szeptember – 39 lap.

Lakner László
festő

Bernáth Aurél tanítványa volt,
mesterét követve stílusával, ettől
és az ún. Csontos-kör szellemétől
szakadt be a közvélemény

Vérey Katalin: Pop monográfia . .
Minerva, 1970. szeptember – 39 lap.

Lakner László
Graphics - festő

Példaképe Rembrandt, sokan Rauschenberg hatását vélik munkáin felfedezni.
Mások Andy Warhol követőinek tartják.

Wesley Kotaler: Pop ikonográfia
Művészet, 1970, szeptember - 39 lap

Lakner László
grafikus

Sajátos absztrakt festői módon
foglalkozik, közelebb témák felé
fordult. Az itt mindenképpen
az egyszerűsödés felé mutatott.

Váray Katalin: Pop ikonográfia . . .
Művészet, 1970, szeptember - 39 lap

Lakner László
fa- és grafikus

szerepelt a „Mai magyar grafika" c.
kiállításon a MNG-ben.

Tóth Sándor: Mai magyar grafika
Dunántúli Napló 1968 IV. 4. 7

Lakner László

Gyémánt László kapcsán kerül említésre többek társaságában.

Végvári L.: Nem megy szinán e kouban. – Műgyűjtő, 1969. I. sz. 31. l.

Lakner László

Egy zsák mag olaj 150 x 200 cm

Studió '70. Ernst Múzeum Bp. 1970. Kiáll. kat.
Bev.: Bereczky Loránd.

Lazner László

Száj I. (próba) rézkarc 9,5 x 19 cm
" II. rézkarc 22 x 56 "

Stúdió '70. Ernst Múzeum Bp. 1970. Kiáll. kat.
Bev.: Bereczky Lóránd

Lakner László

142. Száj I. vegyes technika 50 x 70 (repr.)
143. Száj II. " " 50 x 70

S. Miskolci Orsz. Grafikai Biennale. Miskolci Galéria 1969. Kiáll. kat. Bev.: B. Supka Magdolna

Lakner László

Dopolor Béla nyomdokain indult el.

Tolymór István: A mai magyar grafika kiállítása a M. Nemzeti Galériában.
„Művészet" folyóirat. Budapest, 1968. febr. 2. k.

41.

LAKNER LÁSZLÓ

MŰVEI SZEREPELNEK A KÉPCSARNOK V. PÉCSI KIÁLLITÁSÁN. (GRAFIKÁI)

DUNÁNTÚLI NAPLÓ, 1970. OKT. 17.

Lakner László

Emlékül

F. L. Kiállításnál Kiállítóra
Meyerthálep, Tp. 1970. szep. 1.

Lorincz Anikó

Emlékül

F. L. Rényi és metrikái

Neje Hinlap, Rp. 1970. sep. 1.

Lakner László

a Biennalén kiállító grafikus művész.

D. Fehér Zsuzsa: A miskolci grafikai Biennálé. „Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. febr.

2. p.

12 l.

Lakner Lajos

„Egy csak nő", „Alt-Guardép", a 60-as évek szürrei emlékműve emlitve. Témaválasz sokrétű, frivol, pop, dokumentatív, nosztalgikus, hivatalos, plakátszerű.

„Doktrinálatlan", a „Suba", „Lysoform", „Alt-Guardép" c. művei emlitve.

Bele Lajos: Fotózlatás az új magyar képzőművészetben
Fotóművészet 1972/3

Kutatás és képek Bp. Corvina 1976

395. old.

Lakner László
grafikus

M.D.K.

„Rembrandt madárral"

"

Élet és Irodalom, 1965. szept. 4 – 8 lap.

MDK

Lakner László

Rózsa Gy.: Studió 64. Fiatal képzőművészek az Ernst Múzeumban. Népszabadság 1964. dec. 25. 9.l.

Lakner László

Politechnikai testkísérletek c. kép szerepel a „Studió 64" kiállításon

Timaföld, 1965. 4 m, 30 o.

Lakner László

grafikus

M.D.K.

Fejes Endréről készült

rajza.

Szatonaróa: Az Élet és Irodalom látogatóban Fejes Endrénél

Élet és Irodalom, 1963. november 16-12 lap.

Lakner László

Rogyogó rajztudásával (mérőléc-ként Dürer gondosságát alkalmazva) felhalmozza az equivalens rébuseket.

Körner Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 24. sz. 181 l.

Lakner László

Szerepel az alább. tárlaton

Iván Bojár: Fünfte graphische Biennale in Miskolc

Budapester Lundschau 1970 I. 9

Lakner László
festő

Méltatás

Passuth Krisztina: Fiatalok Stúdiója
Tükör, 1974. okt. 8 - 11 lap.

Laknos László

„Mikrokozmosz" c. festményével szerepel a Fiatal Képzőművészek Stúdiója Kiállítása az Ernst Múzeumban

Vigilia, 1961, 7x, 440old.

Lakner László.

Portré,

repro.

Új Idők, 1965. 4. sz. 80. l.

MDK

Lakner László

Politechnikai szertárszekrény, of.

Studio 64 - Fiatal képzőművészek 5.kiáll. Ernst Múz.
1964. dec. 8 l.

Lakner Károly
festő

/1936/

Magyar művészet. 10. 28.
Képzőmű v. kiad. 1971.

Lakner László

2 rajza a Petőfi Színház „Koldusopera" előadásáról.

reprodukciók.

Nagyvilág. 1960. 12. szám. 1799. oldal.

Lakner László

Planimetrikus vonal és fraktál mértéke a Fraktál Kézműveink Stúdió-jo. IV. Kiadványában

Virgilia, 1963, 9 n., 565 old.

M.D.K.

Lakner László
grafikus

Illusztráció

Rákosi Gergely: Bajos ügyhagyat.
Élet és Irodalom, 1964. január 4 – 11 kép

Lakner László
grafikus

M.D.K.

Benjamin Karlóról készült
portréja

Molnár Loltán: Az Élet és Irodalom látogatásban Benjá-
min Karlóval

Élet és Irodalom, 1963. dec. 14 – 12 kép

M.D.K.

Lakner László
grafikus

Haláltábor (illusztráció)

Szász István: Szmeri úr doktor Mengelét?
Élet és Irodalom 1964. július 4 – 12. hap

Lakner László
grafikus

M.D.K.

Illusztráció.

Rákosi Gergely: Baljós csillagokat
Élet és Irodalom, 1964. január 11 – 11 db

Lakner László
grafikus

M.D.K.

Illusztráció

Szentgallay Géza: A rohattan madár
Élet és Irodalom, 1963 febr. 9 - 9 lap

Larner László

Szerepelt a III. miskolci biennálén.

Borsodi Élet 1965. 4.

Kocogh díszes ütve.

Lakner László

szerepel a székesfehérvári múzeum új

szerzeménymegi kiállításán.

dd 1966. VI. 14.

Lakner Lajos, festő

MDK

A festőt képzőművészek Stúdiójának díjat kapta.

— : budapesti festőtek ...

1

ESTI HIRLAP, 1966. okt. 16.

Lakner László
grafikus

MDK.

Illusztráció

Fehér Gyula: Minden határon túl
Élet és Irodalom, 1964. szeptember 19 - 10 kép

Lakner László
grafikus

M.D.K.

Ulvasók

Élet és Irodalom, 1964. május 15. – 1 lap

M.D.K.

Lakner László

ferdé

Politechnikai szerzői"
"c. műnek mutatta be
a Studió 64 kiállításon

Frank János: Studió 64

Élet és Irodalom, 1964. dec. 12. – 2 lap

M.D.K

Lakner Károly
festő

A világ eseményeit követem
be minden

D. Fehér Lajos: Sohasem felejtem!
Ottrevizat, 1966. április - 7 lap.

Lakner László festő

M.D.K.

Mágikus realizmus alkotói módszerét alkalmazza képein.

Lánc Sándor: Szélesfelvonási táncot művészet, 1964. május - 28 lap.

Lakner László
grafikus

M.D.!

Illusztráció

Püntér Tamás: Halak
Élet és Irodalom, 1964. április 11 - 10 lap

Lakner László festő

M.D.K.

„Planimetrikus vonal" c. művét közli:
és említi

Bencze Gyula: Képzőművészetünk tegnapja, jelene fejlődésének néhány kérdése

Művészettörténeti Értesítő, 1965, XIV. évf. 3. sz.

235, 236. old.

Lakner László, [ ] MTA

Kiállít.

D. Fehér Zsuzsa: Magyar Képzőművészek a Patinnus ellen 8

NÉPSZABADSÁG, 1965. dec. 19.

MDK.

Lakner László

Kiállitási kritika

Somogymegyei Néplap 1965 dec.25.lap -

MDK

Lakner László

Aktok, lito

Táj, monot.

M.Képzőművészek grafikai ls kisplasztikai kiáll.
1960. jun. Csók Galéria

Lakner László
grafikus

M.D.K

Rezit vett a táblaton.

Rétly Valéria: A III. miskolci grafikai biennale.
Művészet, 1966. február - 38 kép.

M.D.K.

Lakner László

Xerografikus tanulmány
Müve a kiállitásen

Perneczky Géza: A III. Miskolci Grafikai Biennálé
Magyar Nemzet 1975. nov. 10. 4.l.

MTK.

Lakner László

Kiállitási kritika

Esti Hirlap 1967 máj.18.

Lakner László

Kerepel a Studió 1966 c.
kiállítása az Ernst múzeumban
Menekülő (vers)
Forradalmárok kivégzése (emlékre)
Rembrandt (emlékre)

Kritika 1966 VI sz. 50 old.

Erdős János.

Ház prepró/
Kiállítása nyílt Debrecen

Jelenkor 1966 I.n. 65 old.

Lakner László

Rembrandt tanulmányai
(i. képe/emlékezet)
Szerepel a „Studió 1966"-os
kiállításon az Ernst
Múzeumban

Kossuth 1966 VIII. m. 1337 old.

Lakner László
grafikus

M.D.K.

„Illusztráció"

Élet és Irodalom, 1968. jan. 6. – 2 lap.

MDK

Lakner László

Kiállitási kritika

Magyar "emzet 1967 dec.13.

Lakner László, festő

A Petőfi Múzeum 1958 szept. 20-án megnyílt kiállítására illusztrációkat készített költők verseihez. 28 db.

Magyar költészet - mai magyar grafika. 27.o.

A Petőfi Irodalmi Múz. Évkönyve. 1959. Budapest. 1959. Révai Nyomda. Bp.

M.D.K.

Lakner László festő

Felhasználha a divatos pop art megoldásait is.

Németh Lajos: Szocialista realizmus és modernista törekvések mai festészetünkben Bp. 1967. 25.l.

MDK

Lakner László

Kiállitási kritika

Müvészet 1968 febr.p.4.

MDK

Lakner László, grafikus

szerepel Amsterdamban a kristiaan Galerie kiállításán.

— : Magyar kiállítások külföldön 12

Népszabadság, B.n. 1968. márc. 3.

MDK

Lakner László grafikus

kiállítása a Nemzeti Galériában.

Rózsa Gyula: Mai magyar grafika

Népszabadság, Bp. 1968. márc. 31.

MDK

Szekrény
fenék

Rezit vett a táblaton.

Miklós Pál: A XI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás
Élet és Irodalom, 1968 ápr. 20 - 7 lap.

Lakner László

grafikus

„Mortais"

Élet és Irodalom, 1968. márc. 30 - 5 kp

MDK

Lakner László

grafikus

M.D.K

A 4.000 Ft-os nívódíjat nyerte el a Balatoni Tanulóban

Bodnár Éva: Balatoni Tájat 1966.
Művészet, 1967. felnőtt - 45 lap

MDK

Lakner László, festő.

Szerepel a N. Képzőmű v. kiállításon.

(fényképi): kiállítók az elismerő levél 2.

ESTI HIRLAP Bp. 1968 ápr. 11

Szekeres László
festő

Illusztráció René Magritte
„Szavak és képek" c. szonatá-
hoz. (repro)

/B - c/ : Tendenciák 5.
Művészet, 1974.február - 36.oldal

Lakner László festő

a Műcsarnokban rendezett Fiatalok Stúdiójának jubileumi kiállításán szerepelnek művei.

(b.a.): „Stúdió 58–68"
Magyar Nemzet, 1969. jan. 4.

Lakner László

A Műcsarnokban rendezett Stúdió 58-68 c. kiállításon szerepelnek művei.

Kr. a.: Stúdió 58-68
Petőfi Népe, 1968. dec. 23.

Lakner László festő

az Spartacus bemutatótermében egy fiatal művész munkáiról be munkával.

Esti Hírlap, 1961. dec. 12.

Lakner László díszlettervező

„Szécheny és az ördögök" c. Görgi Gitodu szimpadi játékának – Petőfi Színházban – díszletképét tervezte.

(cultive)

Magyar Nemzet, 1973. okt. 28.

Lakner László
grafikus

„Felhő és fogoly" (Vietnam)
(repro)

A bonyó hátlapjáról.
Művészet, 1973. augusz

Lakner Károly
festő

Munkái részt vettek a szófiai
nemzetközi tárlaton.

Horváth György: Szófia előtt.
MŰVÉSZET, 1973.május - 44.oldal

Szakner Károly
festő

Részt vett a 36. Velencei Biennalen.
— Méltatás.

Horváth György: A 36.Velencei Biennalé.
MŰVÉSZET, 1972.október-november 43.oldal

Lakner László
grafikus

Az én Kuhács György könyvem"
" 1970. Szénigráfia. (repro)

Horváth György: A 36.Velencei Biennalé.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 43.oldal

Lakner László

Szabadi Judit: Happonány és korszerűség II

Felnőtt, 1984. X.

Laknor László festő- és grafikusművész

az 1950-es évek végén Bornáth Aurél tanítványai körül Csemus Tibor, Laknor László, majdnem László önálló csoporttá szerveződtek. Vezető mesterük Csemus Tibor volt, akinek „A hónap pályázata" c. alatt a Nemzeti Galériában látható a kiállítása.

Magyar Nemzeti Galéria, 1982. december.

Lakner László
grafikus

Lakner Kopernikusz parallaxis-elméletét ábrázoló műve szerepel a tárlaton

Névay Katalin: IV.NemzetköziGrafikai Biennálé.
MÜVÉSZET, 1972.október-november - 50.oldal

Lakner László

Vietnam-szépe emlékoe

Kritika 1972 február
6. old.

Lakner László

neve említve a

16. oldalon

„A Művészet című folyóiratból"

Kutrica 1972 május

Lakner László

Nála és társainál Perneczky 1966-ban még összekeverve látta a szürrealistát és a pop stílusjegyeket, 1969-re több művész egyértelműen a pop irányába fejlődött.

Bek L.: Perneczky G.: Tanulmányút a pósaokba; Valóság, 1969. 8. sz. 110. l.

Lakner László

Hiányzik azza utal, hogy volunk a pap sajátos helyi változata is létrejöhet.

Bekel.: Pernoczky B.: Tanulmányút a pávakertbe; Valóság, 1969. 8. sz. 110. l.

Lakner László

Aktuális társadalmi mondanivalót fogalmaz a szürnaturalizmus és a pop art jegyében. — Felmérésben vett részt.

S. Nagy Katalin: Kísérleti felmérés a művészeti iskolák ról. — Valóság, 1970. 5. sz. 59. l.

Lakner Lajos

Más a fa és más a szó fogadásával, szürrealista módszerrel ad hangot e táblák ideges érzelemvilágnak.

Aradi Nóra: A IX. Nemzetközi szobrászszimpózium emlékjelei
(Művészet 1982/5)

Kritikák és képek 1976 Bp. Corvina

254. old.

Lakner Lajos

2

Első periódusa 1960-61-re esik, képei régiek akademizus beállítottságúnak tűnő élőképek. (Kamaszkorúak nyomda, Kenyeregyártás rendszerű ill. kváziszenedélyek (Mikroszkóp, Fémkulladékok). Majd rendszerint az egyes tárgyak szinpolt ismétlése (Fűrészek), aztán a perspektivikus ábrázolás, (Gömbnagyzet, Nagyítóüveges)

Perneczky Géza: A magyar „szürrealizmus" problémája (Uj Irás 1966/11)

Kritikák és képek 1976 Bp. Corvina

289. old.

Lakner László

Első nyilvánosan bemutatott képe az 1965-ös Szalon Vallásban szerepelő Planimetrius mozdony volt. Ezután egy ideig lakner sem szerepelhetett a nyilvános vallásban. 1965 telén „A Sárgában Ülő Buddhista emlékére" c. képe szerepelt az antiszisztema vallásban.

Pernecky Géza: A magyar „szü-naturalizmus" problémája (Nyitrai 1966(11))

Kultúra és lélek 1976 Bp. Corvina 289 old.

Lakner László

„Szár politikai plakát" c. a Szépmű-vészeti Múzeumban rendezett kiállítá-son szerepel „Európa" c. műve, melyet Lakner László és Kadányi György alkotott. (emlitve).

Nepszava, 1973. szv. 4.

Lakner Lajos

„Forradalmárok lovagrése" 1965

Olaj 106 x 100 cm

XIX. évben lép

Kritikák és képek Bp.1976.Corvina

Lakner László

„Kocsik egy régi filmből"
1970 Olaj, 200 x 153 cm
139. kép.

Kritikák és képek Corvina Bp. 1976.

Lakner László, festő
grafikus

d. Deim Pál

Lóska L. Vázlat a .. 24-29.

Mozgó Világ, Bp. 1978. ápr. IV/2.

Lakner László

Méltatás.

Gellér Katalin: Groteszk „firkák"
Művészet, 1978. augusztus – 24 lap.

Lakner László (1936-

Pap Gyula és Bernáth Aurél növendéke volt. Kezdetben a szürrealizmus, ujabban a pop-art hatása jellemzi munkáit.

71. Sárga o.v. 120 x 100 cm
ktg. MK 72,5

A XX. sz. festői a miskolci tárban
Katalógus Miskolc 1975.

Lakner László, festő

L.:Bálint Endre

Bodri Ferenc:Művészeti könyvszemle 910-913

Jelenkor Pécs, 1977. okt. XX/10.

Lakner László

Vadas József: "Képek és szobrok, uj arányokkal" c. beszámolójában átfogó képet ad a Történeti Muzeumban rendezett kiállitásról, amelyen harminc év magyar müvészetéből válogatták ki a müvészek alkotásait.
A méreteiben is nagyjelentőségü tárlaton résztvevő müvészek neve -a kritikában szereplő sorrendben következik: Bernáth Aurél, Szőnyi István, Ferenczy Béni, Pátzay Pál, Mikus Sándor, Kokas Ignác, Lakner László, Czóbel Béla, Barcsay Jenő, Domanovszky Endre, Bálint Endre, Kerényi Jenő, Somogyi József, Kondor Béla, Csernus Tibor, Orosz János, Deim Pál, Korniss Dezső. A fenti cimü beszámoló Bernáth Aurél nevénél található.
Élet és Irodalom, Bp. 1977. aug. 13. XXI. évf. 33. sz. 12. lap.

Martyn Ferenc

Lakner László

A felmérés anyagából rácsszerkezetes képcímeket sorol fel a szerző.

S. Nagy Katalin: Kísérleti felmérés a művészeti ízlésről. – Valóság, 1970. 5. sz. 62. l.

Lakner László
grafikus

- A Dürer évfordulós kiállításon
nem volt vele

Solymár István: A magyar grafika tisztelgése Dürer előtt.
Művészet, 1971. augusztus - 10.oldal

Lakner László

műcsivel jelentkezett a Sorsolton.

Németh Lajos: The 1971 „Solon." The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1971. 43. sz.

1951

Lahner László

Plakátja szerepel az Ernst Muzeumban a mult év legjobb plakátjaiból rendezett kiállitáson

Kritika 1972 május

20.old.

Lakner László

Kompozíciója szerepel az „Új Művek" kiállításán a Műcsarnokban

Kritika 1971 május
29. old.

Lakner László

„Saigon" a művészek fotója
a Képmellékletben megjelent

Kritika 1971 ~~ny~~ október

Lahner László

Oeuvre-jében a „Csernus-stílus" csak átmeneti fázis volt, csakhamar átpártolt a pop art szerialis tárgydokumentációjához

Kritika 1971 október
70. old.

Lakner László

„Kockák egy régi falumból"
/rézlap + szita 58 x 46 cm/ c. művével
fotója a képmellékletben szerepel

Kutiza 1971 május

Lakner László

a mithikus nostalgikus szürealizmus felfogásával felhagyott és a pop - art irányzattal kisérletezik.

Németh Lajos : Symbolism and Surrealism in Modern Hungarian Art. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972. 45 sz.

195 1

Lakner László

Bemutatott müvei:

142 sz. Száj I. vegyes technika 50 x 70 cm

143.sz. Száj II. vegyes technika 50 x 70 cm

Katona László : V. Miskolci országos grafikai biennálé, Miskolc, 1969

Lakner László

Versek

Szürnaturalista, montázsszerű kompozíció.

Dr. Maksay László: A térábrázolás alakulása századunkban

Rajzkamatlás 1970/4 13 old.

Lakner László

A szürnaturalizmus ábrázolásmódja is többféle. Vannak olyan képviselői is, akik kis, különálló képelemekből állítják össze kompozicióikat. Ilyen pl. Lakner László. Ilyenek ennek festménye; sok, különféle jelenetek naponta ránk hulló kirakamatát fog össze montázsszerű összeállításban. Azt hiszem, az ilyenfajta ábrázolást szimbólum ábrázolásnak lehet tekinthetjük.

Dr. Maksay László: A ábrázolás alakulása századunkban.

Pedagógiai Szemle 1970/4 13-14 old.

Lakner László, grafikus

A bélyeg egyik tervezője.

↓

–: Emlékbélyeg az európai konferenciára

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. jún. 27.

Lakner László

Bernáth-tanítvány arlt.

Frank János: Molnár Erzsébet kiállítása Tihanyban; Kép-zőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 49. l.

Lakner László

A Kulturális Kapcsolatok Intézete kiállítóterében kiállítása volt (1969. IX. 19 – X. 5.). A fiatalabb nemzedékének talán legnagyobb technikai felkészültségű tagja. A pop art egyik hazai meghonosítója. Most két témát, az emberi sáj és a nyílt rósa sumainak formáját magyarította fel többalakképre. A képeket egy alject egészítette ki (piros positából gyűrt rózsa, tajta nillanyhöstek).

Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 59.l.

Lakner László

Bernáth József tanítványa.

Patay Péter: Bernáth József, Budapest, 1972

171

Lakner László

Szerepel az Nyár-terv Klubjában
nyílt vitaülésen

Ferenc Kamosi: Kunstgewerbe
und Pop

Budapester Rundschau 1969 XI. 28

Lakner

Lorenc – vehrlovali si mapyal
tálatom

L. K.: Mladí maďarští výtvarníci

Ludo právo 1969 X. 17

Lakner László

Szerepel a porsonyi magyar

táborban

dr. Milan Kassak: Mladí

maďarskí umelci

Roľnické noviny 1969 X. 26

Lakner László

Emlékre.

Dr. Tóth Ernő: Kiemelt profilú gépszerelője a Rotyogós-terem-ben
Hajdú-Bihari Napló, Debrecen 1970. júl. 21

Lakner László

Szerepel az alábbi táblázatban párisban

"

Lucien Curzi: L'art hongrois
contemporaine au Musée Galliera

L'Humanité 1970 IV. 3

Lakner László festő

Stúdió tag volt, nem emlékszem

„Stúdió 58-68"

Magyar Nemzet 1969 jan 7

Lakner László

Pop.-art művei emlitve

Kritika 1971 február
25. old.

Lakner László

Képeiben kapcsolódik a jelenkor történelmi vagy politikai aktualitásaihoz.

Szabadi Judit: Keserű Ilona képeiről; Műgyűjtő, 1971/3. sz. 16. l.

Lakner László

Múve szerepel az „Új művek" c.
kiállításon a Műcsarnokban

Kritika 1971 május
29. old.

Lakner László

az Ernst Múzeumban rendezett plakátkiállításon szerepelnek művei.

Kucska Péter: Két plakátkiállításról.

Kritika, Budapest, 1972. máj. 20. old.

Lehner László

„Rózsát c. képével
fotója a képmellékletben
szerepel

Miskolc 1971 február

Lakner László és Gadányi György

"A kéz" cimmel ir a két müvész plakátjáról Szekrényesy Julia.
A plakát a brüsszeli közgyülés alkalmával került a házak és hirdetőoszlopok falára. "Európa fekszik törékenyen egy óriás kéz tenyerében"-irja a plakátot ismertető beszámoló.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juni. 1o.
XVI. évf. 24. sz. cimlap.

Lakner László

Közös kiállitást rendez tiz müvész "Balatonboglári Kápolnatárlat 1972" cimmel.
A résztvevő müvészek között szerepel a müvész is, -közli a lap kulturális eseményekkel foglalkozó rovata.
A megnyitó junius 22.-én lesz.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juni. 17.
XVI. évf.25. sz. 2. lap.

Lakner László festő

A Műcsarnokban rendezett Stúdió 57-68 c. kiállítás művei szerepelnek.

Vö. d.: Fiatalok kiállítása a Műcsarnokban, Szolnok Megyei Néplap, 1969. dec. 31.

Lakner László festő
a Studió 68 c. kiállításon
festményei szerepelnek.

Péter Gyula: Studió 68
Népszabadság, 1969. febr. 30-31. old.

Lakner László
grafikus

Lakner László készítette az
Petőfi '73" című filmre plakát-
"ját.

N.Somogyi Ágnes: Petőfi - ikonográfia - plakáton.
Művészet, 1973.junius - 24.oldal.

Lakner László

grafikus

„Petőfi '73"

(nepro)

N.Somogyi Ágnes: Petőfi - ikonográfia - plakáton.

Művészet, 1973.junius - 24.oldal.

Lakner László.

A Szépművészeti Múzeumban megnyílt „Szár politikai plakát" c. kiállítás szerepel alkotása. „Európa virágzása" c. (emlékire).

Téka

1943. nov. 8. Tv. lap. 35/11/M.

Lakner László

Major János, Maurer Dóra, Méhes László, Pauer Gyula, Szentjóby Tamás, Tót Endre, Attalai Gábor, Bak Imre, Erdély Miklós, Gáyor Tibor, Jovánovics György müvészeket sorolja fel Klaus Groh: "Actuelle Kunst in Osteuropa" c. -Kölnben megjelent- antológiájában, mely a keleteurópai szocialista országok uj, müvészi kezdeményezéseiről ad számot.
Beke László, a párisi "Magyar Mühely"ben közölt tanulmányában ismerteti a könyvet.
Timár György: "Manipulált hangyák" cimmel -a lap május 4.-i számában- megjegyzéseket füz Beke László elemzéséhez, ami éles vitát váltott ki a két cikkiró között. A választ, a lap juni 8.-i száma közli, "Csak a hangyák?" cimmel.
Élet és Irodalom, Bp. 1974. juni. 8. XVIII.évf 23. sz. 2. lap.

Lakner László

Csoportkiállitáson szerepelt: 1965-ben Bécsben az Europahausben, 1966-ban Pesaróban, Bolognában, Prágában, Belgrádban, 1967-ben Brüsszelben, Londonban, Milanóban. 1968-ban a Nemzeti Galéria grafikai kiállitásán.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972.

Lakner László

az amerikai szürrealizmussal rokon, keményebb ,

nyersebb karakter irányba vitte követőit.

Solymár István: Mai magyar rajzmüvészet, Budapest,

1972. 22 l. 9 l.

Lakner László

Rauschenberg és az amerikai pop-irányzat hatott a mesterre, festőként elsősorban a hazai szürneturalizmus, melynek elindítója Csernus Tibor volt. Kiváló rajzoló, többféle technikát művel.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972. 22 l. 18 l.

Lakner László

1936-ban született Budapesten. A Képzőművészeti főiskolát végezte 1960-ban Pap Gyula és Bernáth Aurél növendékeként. 1958 óta kiállító művész. Essenben elnyeri a Folkwang Muzeum díját.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972. 104

Lahner László

neve ellitve

Művészettörténeti Értesítő 1972

296, 300, 305, 315. old.

LAKNER FERENC, kerekötőmester

Szombathelyi mester.-A három vak Erős testvér,akik min
kerekötők voltak,legfiatalabbja,Erős Géza 1943-ban Ka-
pui Ferencnél tanulta ki a szakmát.1949-ig nála dolgozo
de 1947-ben néhány hónapot Lakner műhelyében töltött.
277.old.

DOMONKOS JÁNOS: A szombathelyi vakok intézetének
története 268.old

VASI SZEMLE. XXV.évf. 2.szám, 1971. Szombathely

LAKNER FERENC, kefekötő

A Vas-megyei Levéltárban, az iparhatóság A lajstromában szereplő szombathelyi kefekötőmesterek adatai:
Lakner Ferenc, Kezdet 1944. Megszünt 1966. 110.old

DOMONKOS JÁNOS: Kefekötőmesterség Szombathelyen
108.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 1969. 1.szám, Szombathely

Lakner László

105 sz. Vesalius sablonok, 1968. vernis mou, linómetszet, 395 x 285 mm.

106.sz. Tanulmány II., 1964. rézkarc, 300 x 400 mm.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972.

1970-ben csoportkiállitáson szerepelt Párizsban és Kölnben. Reprodukciók: 103.sz. Danae, drágám, 1967, rézkarc, 425 x 310 mm. 104.sz. Danae, drágom /részlet/.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972.

Lakner László

Az esseni, moszkvai, a nyugat-berlini magyar tárlatokon is szerepelt, valamint Oldenburgban, 1969-ben önálló kiállitása volt a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállitó helyiségében.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972.

Lakner László
festő

Méltatás.

Gyadi Nóra: Utak, csákutcák, lehetőségek.
Művészet, 1974. április - 32 oldal.

Lakner László

1969-ben mutatták be műveit az V. Dorottya u. 8. sz. a. Kultuszpolis Kiscsoportok Intézetében.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc szk. Budapest lexikon, Budapest 1973. 133 5/

6251

Lakner László
alkotásait is bemutatják a XXXVI. velencei biennialé keretében megrendezett nemzetközi grafikai kiállaton.

Megnyílt a velencei biennialé.

Magyar Hírlap 1972/162 6 old.

Takner Józsi bácsi

Mere Mereszno kisnépénélker

Nagyvilág 73/7 1062.

Lakner László
grafikus

„Még kér a kép" című plakátjával az 1972-es évi legjobb filmplakát díjat nyerte el.

---: Interju az év legjobb plakátfala előtt.
Müvészet, 1973. augusztus - 42. oldal

Lakner László

Graphics

„Megkér a nép"

" (repro)

---: Interju az év legjobb plakátfala előtt.

Művészet, 1973.augusztus - 42.oldal

Lakner László
grafikus

Méltatás

---: Interju az év legjobb plakátfala előtt.
Művészet, 1973.augusztus - 42.oldal

MDK

Lakner László, festő

Véleménye Szabadi Judit: Lakner László-ról írt tanulmányáról. (Képzőműv. Almanach 2. n.-ben jelent meg.)

E. fehér Pál: Kulturális jegyzetek

7.

Népszabadság, B. r. 1971. jan. 13.

Lakner László

Szerepel az amsterdami magyar
Szétválasz

N. N.: Szlovákok lengyelek közt.
Lapszolataink

Hajdu Bihar megyei ~~Napló~~ Népújság 1969 I. 10

Lakner Lánó, festő

L: Gruber Béla

Vadas József: Terkő öt évet

13

Élet és Irodalom Bp. 1986 nov. 21. XXX/47

Lakner László

festőművész

kiállítássorozat a Fenek Galériában,
az Ipartelep 20. születésnapján.

Hudva Klára
ünne

Művészet
89/6

LAKNER László

RÓZSA Gyula: Uj törekvések a hatvanas évek magyar képzőművészetében. - Mozgó Világ, XVII. évf.7.sz. 1991 89

Rec. Hatvanas évek c. kiáll. MNG,1991

LAKNER László

ROMÁN József: (Fel)szabadult müvészet. -
Valóság, 1991.7.sz. 95, 97.p.

LAKNER LÁSZLÓ

Manufakturális nyomda c. festménye

KABA Melinda: A Budapesti Történeti Muzeum évi jelentései 1981-1987. = TBM XXIV. Bp., 1991 288.p.

ibitions, among them the
t put on by the Arts Council
ction of George Zarnecki.[4]
with the words: 'these and
ture deserve investigation'.
to a scholar who has done
on of English Romanesque
esis for the subject matter of
e hypothesis, since, as will
nted for in my suggestion,
r, I still venture to make the
e as it is, meets with certain

art of the scene on the stone
mund and his nine brothers
in the forest to be devoured
eared on his face and mouth
the wolf licked the honey
The earliest manuscript of
as compiled not later than c.
as Beowulf make it clear,
ertheless, though represen-
nd, Biddle was not able to
y.

[4] *English Romanesque Art 1066—1200*, Hayward Art Gallery, London, 5 April to 8 July, 1984, Arts Council of Great Britain, 1984 (henceforward Exh., *Romanesque*, no. 97 (entry by G. Zarnecki). *The Golden Age of Anglo-Saxon Art, 966—1066*, eds. J. Backhouse, D. H. Turner, L. Webster, British Museum, London, 1984, no. 140 (entry by M. Biddle, with earlier literature).

LAKNER László

1990. 1. 5,6
91 1. 23,24,27,35
2. 15,66,67
3. 31,68,70
4. 7-8,61
6. 23,65
7. 8,70,18,32
8. 64
9. 9,10,11,12,73,74
10. 20

Új Művészet

Lakner László festő-grafikusművész

„Halotti Beszéd", akril, autólakk, vászon,
232 x 316 cm, 1981-82. [repr.]

Tisztelet a Szülőföldnek.
Műkereszt, 1983. jún. 42. old.

LAKNER László

15, 16, 18, 19, 20, 21, 26, 74, 81, 59,

ARS HUNGARICA
XIX.évf.1.sz. 1991

TANULMÁNYOK

Hegyi Lóránd: Kalligráfia, absztrakt expresszionizmus, informel Magyarországon 1958–1970 között 3
Keserü Katalin: Pop art Magyarországon 15
Hegyi Lóránd: Struktúraelvű és geometrikus művészet Magyarországon 1968–1980 között 29
Andrási Gábor: A Zuglói Kör (1958–1968) 47
Mezei Ottó: A Szürenon és kisugárzása 65

DOKUMENTUM

Molnár Sándor: A festői elemek analízise (1962) 85
(Sajtó alá rendezte: Andrási Gábor)
Dokumentumok a Szürenon és kisugárzása című tanulmányhoz
(Összeállította: Mezei Ottó) 111

Lakner Lóránt, grafikus

L: Bak Imre

Bán András Makoptret '86

Új Tükör, Bp. 1986. okt. 26

26

XXIII/43

Lakner László

Szabadi Judit: Happonár és kr-
zerukp

Felenkor, 1984. IX.

LAKNER László

Körner Éva: Az abszurd mint koncepció, 1.
= Bulkon 1993, 1. 24-25.
2. 13.

Mielőtt azonban a csoda
úgy érezzük, itt célszerü és
szentmártont, a birtokot, a
azóta is világrekordot tartó

A legjobb leírás a Vadá
található Sárkány F.J. verse
e legjobban elfogadható és k
a kétéves Kincsem mögött 10
"Helyzetrajzot" hitelesnek é
idézünk Sárkány F.J. cikkébő

"A Pestről Ceglédre viv
jó lovakon egy órai kocsizás

A vidék hullámzatosan e
tarajáról, a tengerszint fel

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-065, 337-748, 340-776

Lakner

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1970 JUL 4

FŐSZAKÁCS HELYETT FRESKÓT

1021

Közismert eset az írástudatlan vendégé, aki az étteremben rábökött az étlap legalsó sorára, és így — à la carte — megrendelte a főszakácsot.

Rosszabbul járna — mert kétségtelen, rágósabb „menüt" rendelne — az illető, ha ma a Savoy bisztróban történne meg vele az eset.

Itt a falra akasztott tábla (napi ajánlatunk) alatt egy név, nem a főszakács, hanem Lakner László festőművész neve olvasható. Mellette a dátum: 1962.

Távolabbról szemlélve kiderül, nem öncélú falfeliratról, nem is egyszerű emlékeztetőről van szó. A név egy egész falat betöltő, szép freskó (secco?) tartozéka, a művész aláírása. Igaz, a mű csak nehezen vehető ki, mert a menynyezetről lelógó ajtónyi tábla (grill-csirkét ajánl) a fal jó részét eltakarja. A freskó közepébe vert két szegen (!) az ételek felsorolását tartalmazó tábla. A szabadon maradt részeket diszkrét gőzfátyol fedi.

Néhány kérdés: az 1962-ben készült freskót miért rejtik el a táblák mögé? Ha el is rejtették, miért rongálták meg? Étteremeinkben, eszpresszóinkban már olyan sok az ízléses, művészi, kvalitásos díszítőelem, hogy ez már feleslegessé vált?

Magam is szeretem a grillcsirkét, de a jó freskónak is híve vagyok. Az utóbbinak csak „köret", kivált szegek nélkül vagyok híve. Másként megfekszi a gyomromat. Napi ajánlatom az illetékeseknek: natúr freskó à la Lakner.

Győrffy Miklós

— Amikor nekikezdtünk a fel
ségemmel, persze, álmomban se
gondoltam volna, hogy szakembe
nélkül boldogulok. Kiástuk az ala
pot, aztán hívtunk egy kőműves
hogy rakja fel a falat. Beteg volt-
vagy lusta, én már csak arra en
lékszem, folyton csak üldögé
volna a kisöreg, vizet ivott, sóha
tozott. A keze alá dolgoztunk pe
dig, a feleségemmel együtt hord
tuk a téglát, a habarcsot, mégi
alig haladt a munka. Én persz
nyeltem a mérgem, mert az óra
bért, azt azért kikövetelte rende
sen. Második nap este azt mond
tam az asszonynak: „No, ebbő
elég volt, nem lopjuk mi sem
pénzt. Amit ez az öreg csinál, az
én is meg tudom csinálni!"

— Hát persze először olyan vol
a fal, hogy... kidőlt, bedőlt... de
hát maguknak dolgoztam, ne
hajtott senki; ha nem stimme
valami, lebontottam, felraktam ú
ra. És akkor már jó volt. Nem
hívtam én ezentúl segítséget. A te
tőt, azt ács csinálta, azt az egye
nem vállaltam. De az ajtót, az ab
lakkereteket már én raktam be, pe
dig itt majdnem minden kéz ala
vett anyagból készült, az ócska ab
lakkereteket, ajtókat előbb helyr
kellett pofozni, meg kellett jav
tani. De én akkor már ettől se
ijedtem meg. Vettem az ócsk
piacon egy gyalut, szögeket, kal
pácsot, nekiálltam. Ha nem tu
tam valamit, megkérdeztem
gyárban, hozzáértőktől. Az üzem
könyvtárban adtak olyan könyv
ket, amikben le volt írva minde
Hogy kell csatornázni, hogy ke
villanyt szerelni. Abból spekulá
tam ki, mit hogy csináljak. A fü
dőszobánkat egyszer egy mérnö
ember is megcsodálta, megnéze
mindent apróra, nevetett, megv
regette a vállam. Mindez persz
nem egy nap alatt ment, szaken
ber tizedannyi idő alatt megcs
málta volna. De hát volt időm,

1021

Lakner László: Olvasók

1964 MÁJ. 23

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

... szikla állt szilárd
egyedül és magányosan. M
gányos fenyő, szép szál,
daras derekú, a Nyika me
bőtermő táj, a Küküllő-p
őrizője volt. Most, hogy ni
többé, kopárabb a táj,
hegyekről lezúduló szél h
za hírét felénk...

1883. december 14-én s
letett Betfalván, Udvarh
megyében, elszegényed
kisbirtokos család egyet
sarjaként. Iskoláit Betfalván,
majd a székelykeresztúri
unitárius gimnáziumban végzi. Segesvárott érettségizik, Kolozsvárott jogot végez, levéltárosnak nevezik ki Székelyudvarhelyen, később Marosvásárhelyre. Már diákkorában verseket ír, de gondosan elzárja, titkolja mindenki előtt. Lapszerkesztő, a Székely Közélet kiadója, cikkírója, korrektora. Esténként a Szarkakő táján sétálgatva Székelyudvarhelyen művészi zongorajátékra lesz figyelmes. Zárkózott, magányos világát ezután már csak a zene tölti ki s a zongoraművésznek induló Molnár Margit, akit rövidesen feleségül vesz. Otthonukban mindennapos vendég és jóbarát Osvát Kálmán orvos — Osvát Ernő testvére —, ő juttatja el gondosan zárt fiókjából verseit az Erdélyi Helikon vers- és novellapályázatára. Az első díj elnyerése elindítja költői pályáján. A Pásztortűz közli verseit, majd a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság tagjaként hű küzdőtársakra lel. Áprily Lajos, Re-

tetét, érdeklődését. Veres Péterről, Féja Gézáról érdeklődött. Könny csillant szemében, ahogy a halott Szabó Lőrincre emlékezett. Aztán a fiatalokról beszélt, Tamási Aronról, Kovács Györgyről, Asztalos Istvánról, Szabédi Lászlóról, Bözödi Györgyről, Kacsó Sándorról. Eszembe jutott e kórházi csendben néhány verssora: „Így élek, ülök csendben elmotozva —/ Munkám kis terhét örömmé fokozva. S mint éltem folyt halk tevés-vevésben/ A halál is oly halkan jő el értem."

Haláláig dolgozott. Utolsó napjaiban legteljesebb gyűjteményét, az „Összegyűjtött versek"-et rendezgette, javítgatta. A hírek szerint, rövidesen megjelenik. Megjelenését már nem érhette meg. Az emberek, akik között magavállalta száműzetésben, szerényen fogyott el ez a tisztességes élet, megőrzik emlékét. És megőrizzük mi is szívünkben emlékét, az emberségben példát mutató Tompa László emlékét.

Kopré József

1021

LAKNER LÁSZLÓ rajza

Mint az idő ölő perc-ólma rel
„Hull a hadosztály": írod H
Bajtársam! S te se jársz, a r
Közt ülvén (már azok!) a p
Vén nyugdíjas; kedved fan
Ama egykor víg. Ám a kik
A vén fiúkat összehívod
Kik legelsőnek voltak ott
Ős-huszonegyest; tán mi
Tán annyi (Létszám-jele
„Két parancsnok és ha

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
KORTÁRS
1964 MÁR

II.

Pajtás, hívd egybe! De ne csak a nyolcat,
Hívd valamennyit! Kik bajt tűrve hordtak
Ama télben; s tavaszi, rendezetlen
Első-, vissza-, rettenetes menetben,
De vígan, ifjan. Hívd a hősi rend, hit
Friss hadjait (hangjuk még idezendít),
Amint a vert újulva kezdte harcát,
(És társként a kor élén Magyarország!)
Tokaj, Felföld hősét mind. A reménység,
Álom, hit, vágy, mint első szerelem, még
Zűrös, boldog ifját. Írd vén kezeddel

Lakner László

1021

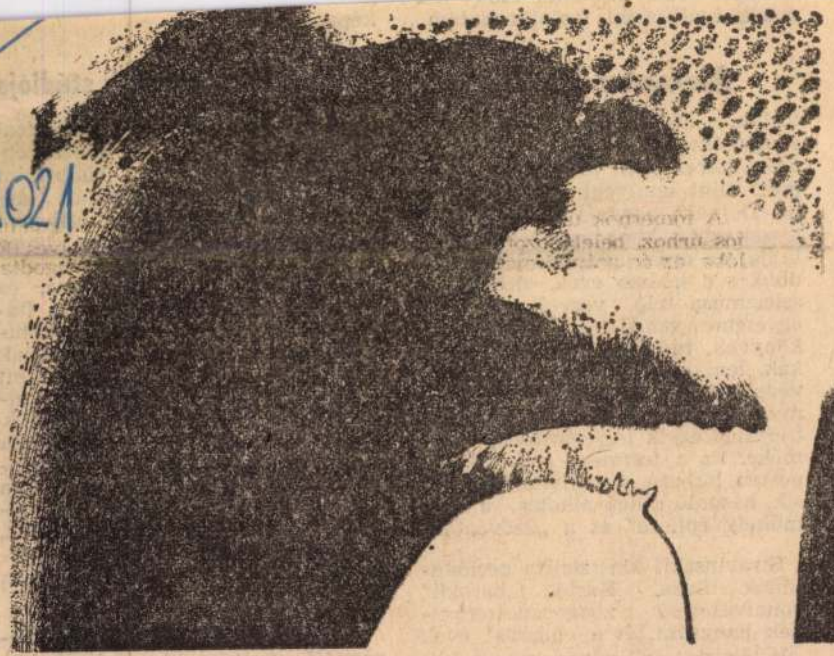

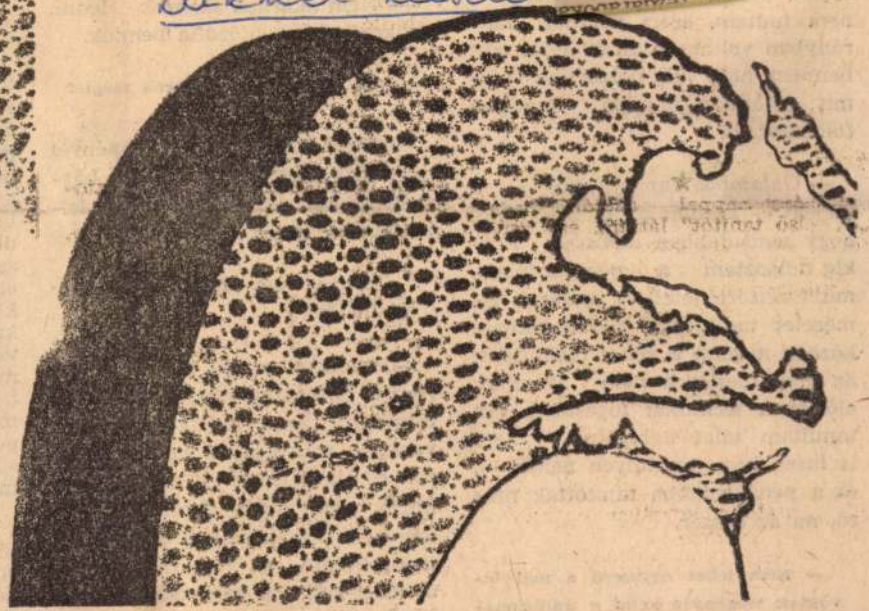

Lakner László: Plakát-terv

fémet, pénzt. Rajzolni azonban nem tudtam, ezért némileg hátrányban voltam, s annyi félsz volt bennem, hogy alig dolgoztam valamit; jóformán minden munkám félbemaradt.

— *Galambos Tamás* festő — a férjem — kezdett aztán bátorítani, hogy szabadabban alkossak. Évekig dolgoztam a pénzverdében, művészettörténetet és szakmai ismeretet tanítottam a fiataloknak, közben magam is sokat tanultam; az öreg mesterek nem titkolták előlem a technikai fogásokat. Ott tanultam tálat kalapálni — nem is hiszi, hogy ez milyen nehéz —, és a pénzverdében tanítottak meg rá, mi az ékszer.

— Nem lehet egyszerű a mai ötvösnek versenyre kelni a tradicionális, klasszikus ékszer-formákkal.

— Nem akarnak szobrok lenni. És kevesebb a filozófia bennük.

— És miért lettek szobrok mégis?

— Mert térbeli követelményei ugyanúgy megvannak, mint bármely szobornak, csak a szobor lelki szigorúságától mentesen.

— Tervei, vagy ahogy maga mondja: vágyai?

—Plasztikai szintű bronzok. Várom a pillanatot, hogy „asszír kocsimnak" társai keletkezzenek. A vázlatok már készen vannak. Szeretnék újabb ékszeranyagot összehozni, végre olyan darabokat is, amelyek megmaradnak a polcomon. Persze az iparművésznek örülnie kell, ha megveszik a tárgyait!

— Ezerféle dolog jut az eszem-

más kiállítással foglalkozhatom.

Alexander Dejneka

tárlata a *Műcsarnokban* nyílt meg, s úgy érzem, kevesebb érdeklődést, szerényebb előkészítést kapott, mint amilyent megérdemelne. Dejneka ugyanis a szovjet festészet egyik kimagasló jelentőségű tagja, az orosz avantgarde-ból induló, s a húszas évek neo-klasszicizmusa felé vezető fejlődé egyetemes rangú képviselője. Tankönyvek, művészettörténeti munkák, lexikonok idézik „Leningrád védelme" című hatalmas festményét, amely a figurális konstruktívizmus egyik legjelentősebb terméke. Ez a festmény most Budapesten látható, s mellette két másik, hasonló rangú alkotás, az „Uj műhely építése" és a „Szövőnők".

Stravinszkij klasszicista periódusának stílusa, Bartók „barokk" vonalvezetésű zongoraversenyeinek hangzása, és a húszas évek „új tárgyiasság" néven ismert építészeti és képzőművészeti törekvései juthatnak eszünkbe láttukra.

képzőművészetnek.

A fiatal iparművészek stúdiója

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Élet és Irodalom

gi díszlettár válik. Reménytelen kísérlet.

Tihanyi Mária fegyelmezett kerámiáit emelném ki a jobbak közül. Nemrég jelentős kiállítása volt az Építőművészek Székházában, s

1021

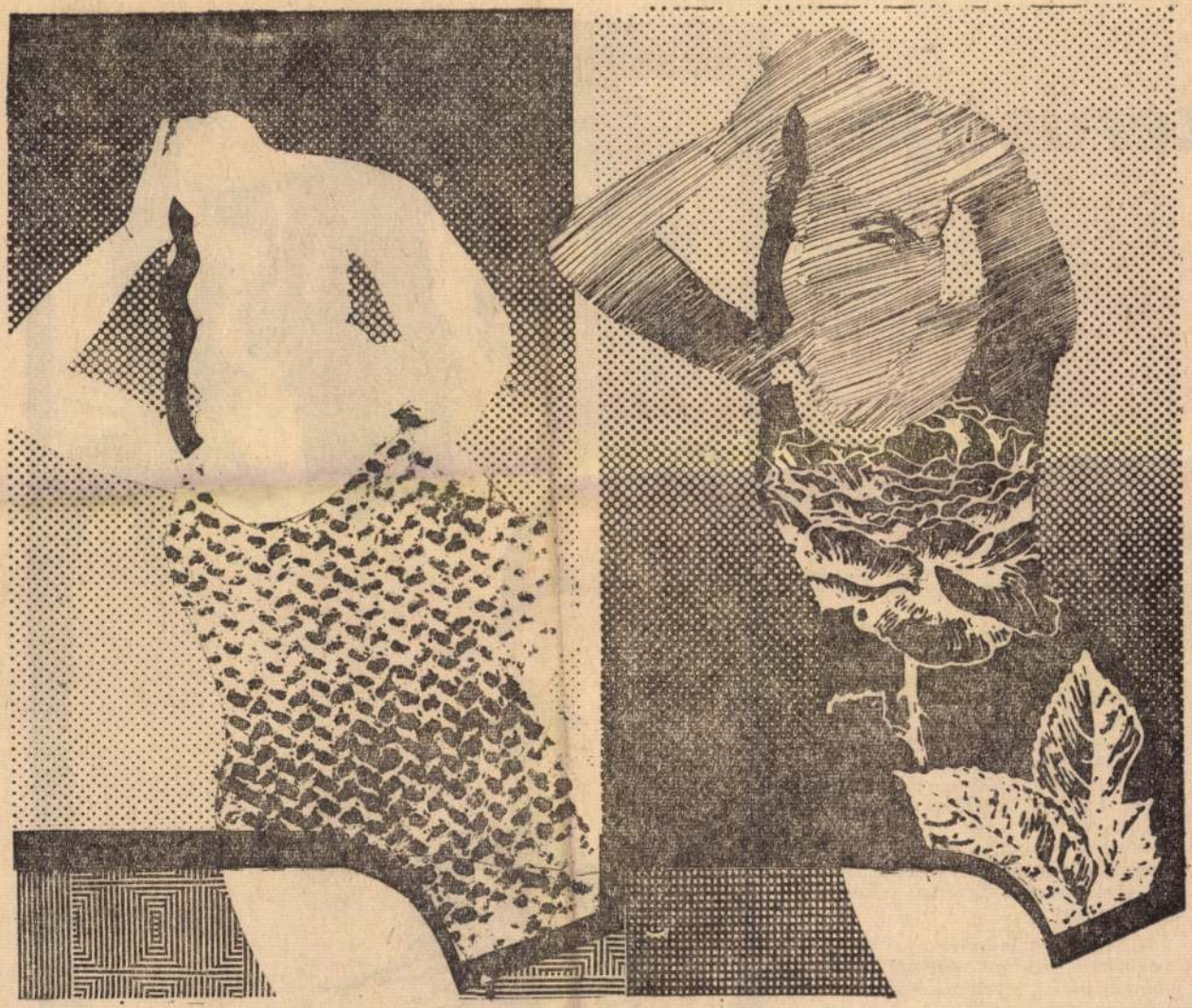

Lakner László: Strandon

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1968 JÚN. 29
ÉLET ÉS IRODALOM

szerűsége

fog-
veis-

etes:
nevű,
agja,
lába,
kór-
ta-
ma-
zett.
ró-
ben
kán
me-
az
ter-
ről
na-
se
Ro-
eret
nak
obb
ák-
vos,
ra-
vert
ajta
son
siek
ünk
tony
és
azott
nne,
ma-
ban,
aliz-
ma-

az is igaz, hogy ők úgy jutottak eredményeikhez, mintha Semmelweis a világon se lett volna, és nekik sikerült meggyőzni a világot arról, amiről Semmelweisnek nem sikerült. Ez a szembeállítás körülbelül megvilágítja a prioritási viták értelmességét. A prioritási vitázók jobban tették volna, ha fogják a fejüket: harminc évet elvesztegetett az orvostudomány a magyar és külföldi kortárs-orvosok értetlensége, korlátoltsága, gőgje miatt. Tudniillik amint Semmelweis kihúzta lábát a bécsi Krankenhausból, pesti Rókus-kórházból és klinikáról, azonnyomban ötszörösére-tízszeresére szökött fel a gyermekágyi halandóság, de ezzel senki se törődött.

A két világháború közt elkövetkezett Semmelweis romantikus reneszánsza: közepes tehetségű írók rávetették magukat a szívfacsaró témára, az „őrületbe kergetett anyák megmentője" divatba jött. A német Malade, az amerikai Thompson, a francia Céline, a magyar Kertész Róbert érzelmes regényei a legismertebbek, ezek nyomán készültek a hasonlóan érzelmes filmek, amelyek még kevesebb gondot fordítottak a történeti hűségre.

A Semmelweis-kultusz új hulláma, amely mostani évtizedünkben bontakozik ki, igyekszik szabadulni a romantikus túlzásoktól, történetietlen torzításoktól. Nem mondhatjuk, hogy az igyekvés teljes siker-

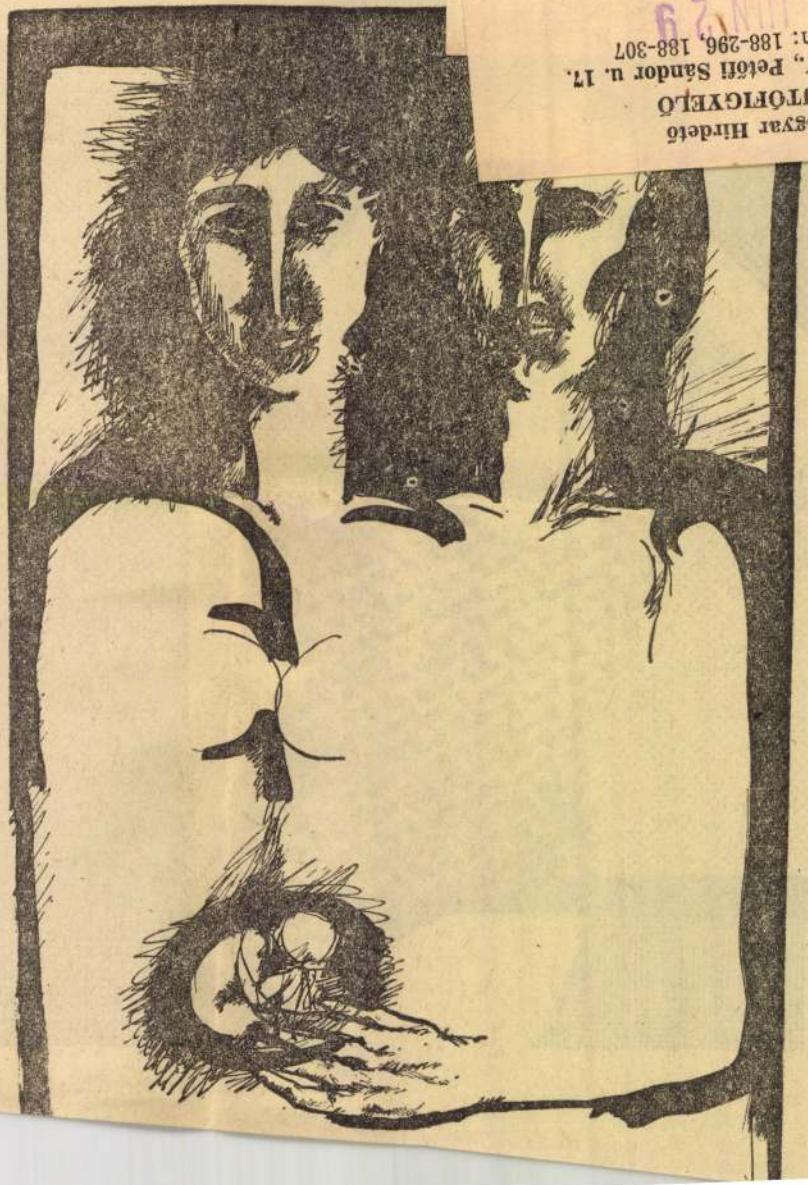

1021

Lakner László: Montázs-illusztráció

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM
1967 JUL 4

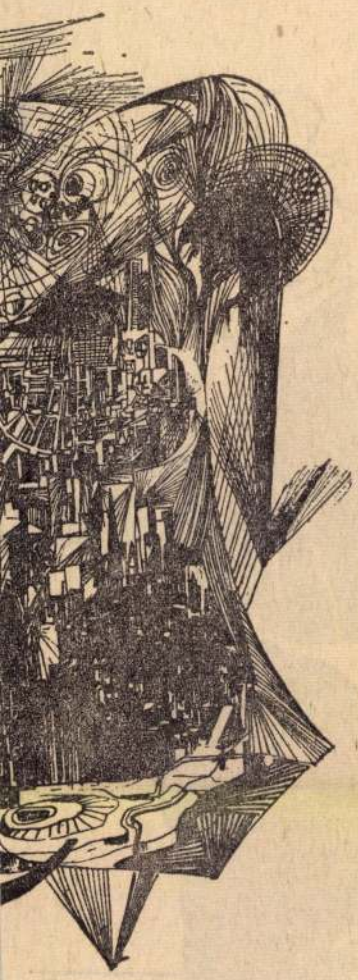

s: Térkép

RÁDIÓ

A NAP ALATT

sem értettem, mert — ha túrista-emlékeim nem csalnak — ezen az útvonalon a közlekedés most sem megvetendő, s van még a kényelmes autóbusz is a világ egyik legszebb hegyi útján. (Vissza pedig Monte Carlóból inkább gyalog tér az utasember, sőt mezítláb, mert hogy nehéz elkerülni a Casinót). Hallottam még, hogy csillagászaink „már régen figyelik" a Tritont, de nem tudtam meg, milyen eredménnyel, milyen további céllal és mégis meddig figyelik még?

MOLNÁR ZOLTÁN:

Magyarok é

Két könyv van előttem a magyarok és a románok viszonyáról. Az egyikben I. Tóth Zoltánnak, az 1956-ban tragikus körülmények között elhunyt kiváló tudósnak történelmi tanulmányait gyűjtötte össze az egykori tanítvány, Csatári Dániel. A másik magának Csatárinak az 1937-es marosvásárhelyi találkozóról írott irodalomtörténeti — egyszersmind történeti — munkája.

Nagy szükség van az egymás mellett és együtt élő népek történelmi számadásainak elvégzéséhez az olyan megértően objektív álláspont, s az olyan jó szándéktól lelkes történetírói magatartás érvényesülésére és elterjedésére, mint I. Tóth Zoltáné. Sokrétű munkásságából hadd említsem az egyik legjellemzőbbet. *Balcescu*, az ő számára nem a románság Kossuthtal tárgyaló békekövete elsősorban, hanem a kor radikális eszméktől áthatott nagy román forradalmára. Tiszteletet tud iránta kelteni a magyar olvasóban; hogy úgy tiszteljük, mint román hazafit, és román forradalmárt. S éppen alakjának ilyen megértése teszi oly értékessé számunkra az ő útkeresését a magyar forradalomhoz és vezetőihez.

Milyen elevenen és kérlelhetetlenül mutatja meg I. Tóth a történelem bonyolultságát, sokarcúságát, alakjainak érdemét és eszköz-voltában való esendőségét!

Miközben nem hallgatja el máig jogos nemzeti büszkeségünket, a „szétszórt hajával, véres homlokával áll a viharban maga a magyar!" nagyszerűségét, a tudós szigorával dokumentálja: mily későn értik meg a magyar forradalom vezetői, mily későn érti meg maga Kossuth a népek egymásra utaltságát ebben a forradalomban.

Amit Kossuth oly későn értett meg: a kor, a történelmi pillanat és a nemzeti lét összefüggéseit — azt érdekes módon egy későbbi korban, a Csatári Dániel ábrázolta periódusban a vásárhelyi találkozó és előzményei időszaká-

A
szerd
halálos csend fogadta. Ügyvéd barátom ijedten hajolt hozzám, arra kért, hogy hallgattassuk el valahogy a magyar szónokot, mert itt botrány lesz. A feszült csend feltűnhetett a magyar szónoknak is, megállt és megkérdezte: »Román testvérek, értitek, amit mondok? Nem kéne tolmács?« S tudja mi történt? Mint a vihar, úgy tört ki a mócokból a kiáltás: »Beszéljen csak magyarul! Megértjük. Aki nem érti, annak lefordítjuk!« Látja, ez a nép... Kiderült — folytatta Groza Péter —, hogy nem is új gondolat a magyar és a román nép szövetsége." A Székelyföld és a havasok népeinek találkozása azt eredményezte, hogy a román parasztok — akiket a legnagyobb rosszakarattal sem lehetett nemzetietleneknek mondani —, a nemzeti önérzetükben is sértett magyar testvéreik mellé álltak, s nem egy esetben (a dévai magyarok iskolaügyében például), támogatták követeléseiket.

A történelem szörnyű tréfája, hogy mire megértek volna a Dunavölgye országaiban a legjobbakban megfogant és megfogalmazott törekvések tömegmozgalommá bontakozásának feltételei — Hitler bevonult Ausztriába; jött München, következett a bécsi döntés, s mindenütt felülkerekedett a vak és ostoba nacionalizmus, mely kiszolgáltatta a népeket legnagyobb ellenségeiknek.

De 1945-től újabb lehetőségeket kaptunk, hogy rendezzük végre közös dolgainkat. S minden rendezés feltétele, hogy külön-külön és együtt okuljunk történelmünkből.

Ez okulás számára ennek a két könyvnek különös értéke van. Azok közé a művek közé tartoznak, melyekkel elkezdődik közös dolgaink marxista szemléletű, nacionalista elfogultságok nélküli rendbetétele.

Valamennyi néphez való viszonyunknak megvan a maga különkülön sajátossága is, s megvan a

Lakner László

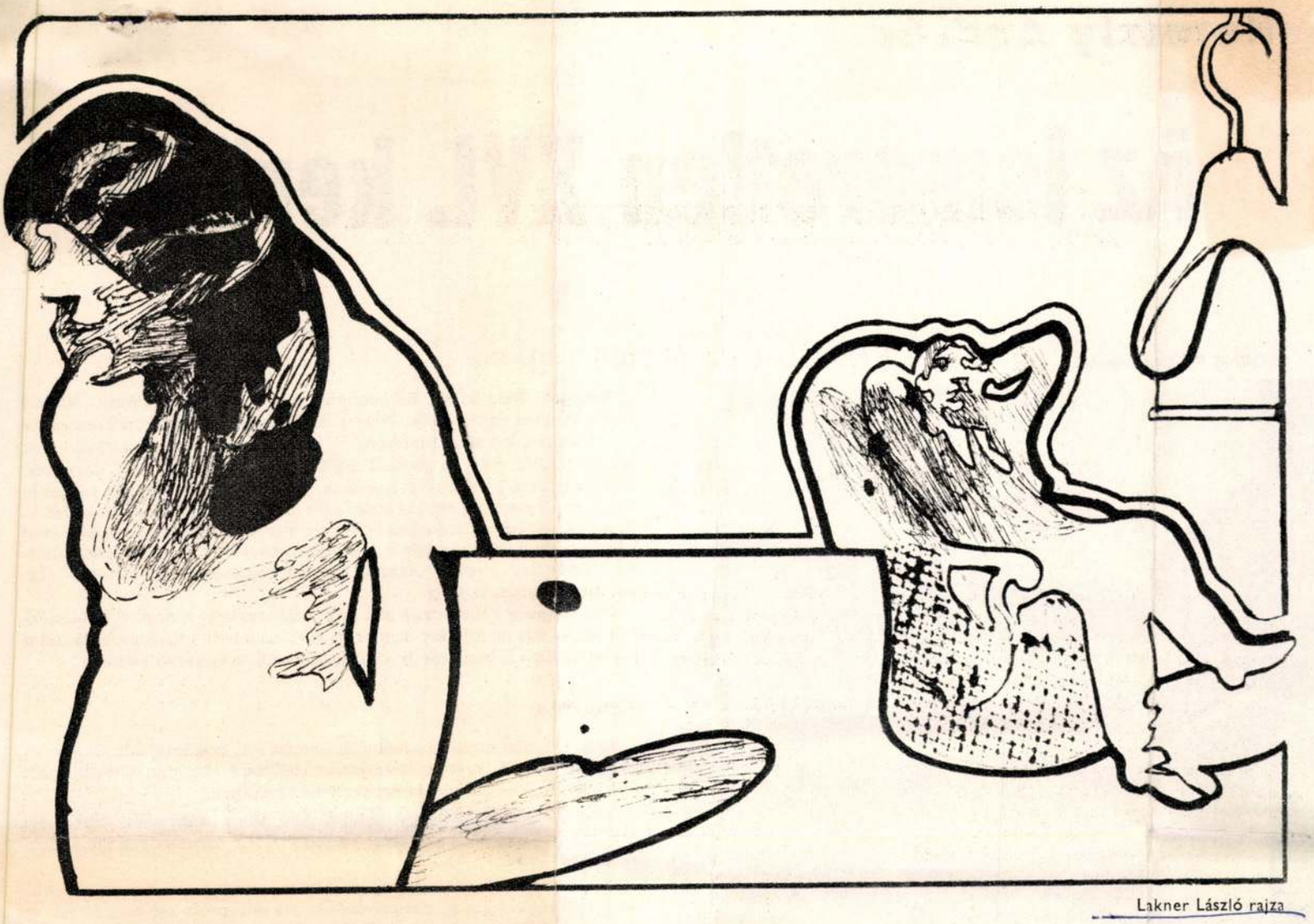

Lakner László rajza

Hanna soha nem bocsátaná meg . . . Hannának soha nem szabad ezt megtudnia. Inkább fizet — fizet bármennyit . . . de a Sashegyi útnak titoknak kell maradnia.

*

Ötszáz pengőt adott Sátorynak. És a másik ötszázat Sátory még nem is kérte. De éjszakánként szívdobogással aludt. Félóráig nézett a sötétbe, amikor felriadt. Ha napközben odahaza megszólalt a telefon, megrezzent, mintha ekrazitot tett volna előzőleg a kagylóba. Úgy élt Hanna mellett, akár egy szállodában — bármikor hozhatják a szobaszámlát, s ő tudja, nincs annyi pénze, hogy kifizesse. Tavaly dolgozott az irodájában egy gépírónő, használhatatlan volt. Már mindketten tudták. Az a lány várta úgy hétről hétre a felmondást, ahogyan ő most az ismeretlen veszélyt.

Délelőtt az irodájában dolgozott; délutánonként újabban különös útjai voltak.

Elment az apjához. Az öregúr is jogász volt, szenvedélyes elméleti ember. Már öt éve nyugalomba vonult, s most példátlan szorgalommal valamilyen nemzetközi szaklapot szerkesztett. Maga írta, maga javította a levonatokat. Ez volt az élete. És ő nem tudott áthatolni ezen a kínai falon. Jó lett volna most valami erős kapocs, de az ilyen kapcsolatok nem félóra alatt születnek. El-elakadó beszélgetésük mozdulatlan állóvíz volt, kielégítetlenül ment el.

Azután napokig kerülgetett egy másik házat. Végül telefonált és becsöngetett Marihoz, Sátory hugához.

Az új veszély vonzotta ide.

Sátory Mari friss, vidám asszony volt. Elvált asszony, a lánykori nevével.

— Szervusz, szervusz! . . . — örültek egymásnak.

Pizsamában, jókedvvel fogadta. Rulett-szisztémát kapott legutóbb valakitől — most bemutatta a kis rulettgépet, megpörgette a golyót, előhozta jegyzeteit. Jövő hónapban Bádenbe készül. Estig játszottak. Semmit sem tudott meg Gidáról.

— Nem vagyok liba, nálam nem boldogul — nevetett Mari.

Gidáról nem is beszéltek tovább.

— Gyere fel máskor is!

Ezzel váltak el.

Még bénultabb lett, még tehetetlenebb utána. Ha legalább Marin keresztül sikerült volna visszaütnie. De az asszony ugyanolyan erős volt, friss, rugalmas, kemény, mint a bátyja. Mint a sima pikkelyű pisztráng, amikor a hideg vízben kisiklik a gyáva és ügyetlen gyerekkézből.

Nem maradt ereje Irénhez és Edithez, a három Sátory-lány közül a másik kettőhöz.

*

Ki maradt még? Aki megedzené az elkövetkező bajokhoz?

Egy este a körúton akadt dolga s eszébe jutott a saját nővére. Felmenjen hozzá? Visszahőkölt — már itt tartana? Karolától semmit nem várhatott — maga sem tudta miért, mégis felment hozzá. Unottan, hanyagul vetette le magát egy pamlagfélére a kis, kétszobás lakásban.

— Mit csinál? — kérdezte figyelmetlenül. — Még mindig nem unta meg a könyvkötést?

Feleletet sem várt. Kegyes lett.

— Csak ne sírjon . . . Majd én szerzek magának egy-két nagyobb rendelést.

Először ezt az unott kegyességet gyakorolta. De azután hirtelen valami mást is . . . Hetek óta először érezte egy másik ember elesettségét, még a magáénál is nagyobbat, tehetetlenebbet. És ekkor úgy szikrázott fel benne a bántás vágya, mint két összeérő villamosdrót. Maga sem tudta, hogyan, szinte kisütött száján a szó.

— Mondja, és ezekben a szép tavaszi napokban legalább többet jár fel a művész úr?

Szomorú, áporodott titok volt. Régi fájdalom, amelytől már mindenki elfordította tekintetét.

Karola évekkel ezelőtt férjnél volt, vidéken, Lökösházán, a pompás és kitűnő Szabó Lacinál. Azután jött egy tüdőcsúcshurut, jött a tátrai szanatórium. Jött az ostoba és érthetetlen szerelem a vacsoránál zenélő kvartett hegedűsével. Majd az elvadult és elmérgesedett válópör, a fővárosi kis hetilap aljas, zsaroló cikke, a szörnyű vidéki pletykák. És jött a legfájdalmasabb seb: amikor a válópör után a hegedűst kínnal elhelyezték a Vígopera zenekarában, a férfi nem vette el. Nem házasodott — morális finnyásságból.

De a viszony tovább tartott.

Karola azóta külön élt. A családból gyengéden kiközösítve. Távoli szeretetben és bélyegesen.

A hegedűssel hetenként kétszer találkoztak. Már évek óta, már teljesen kihűlten, már gyűlöletből. Már minden érzésnél hatalmasabb neuraszténiából.

S ő most rávágott erre a titokra, mint sebész a mélyen ülő daganatra.

Kíméletlenül, vastag késsel, durván.

Szíve átpirosodott az izgalomtól.

*

Csak Karola magyarázkodott. Ő nem. Nem volt a könnyekre egyetlen szava sem. Tízpercnyi könny és csönd után elment.

Amikor leért az utcára, egészen más ember volt. Megnyugodott. Félelmét, szorongását elhagyta. Már erőt érzett az izmaiban. Kíméletlenséget. Úgy érezte, azzal a néhány pimasz mondattal ott fent, Karolánál, megindította ereiben a napok óta megalvadt vért. Az aljas vágás megedzette, mint a lábadozót a vas vagy az arzén. Előreszegett arccal vágott neki az esti fényárban úszó járdának.

Kereszty András

Az ismeretlen XVI. ke

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
BUDAPEST

KORNIS PÉTER felvételei

Sashalom, Mátyásföld, Rákosszentmihály, Árpádföld, Cinkota. Mi ez? Kevés fővárosi ember tudja, hogy a XVI. kerület. Az egykori községekről — a városrész mostani darabkáiról — még kevesebb közismert. Talán csak annyi: errefelé megy a gödöllői HÉV. Cinkotáról pedig — a nagy icce. Többen talán még a történetet is ismerik. A cinkotai pap az apátságra pályázott. Hogy ezt elnyerhesse, Mátyás király előtt három kérdésre kellett megfelelnie. A pap maga helyett a furfangos kántort küldte a királyhoz, aki megoldott minden talányt. Nem maradt el a jutalma. Mivel az itókát igencsak kedvelte, Mátyás úgy döntött: Cinkotán nagyobb lesz az icce, mint másutt — nem két, hanem három meszely.

Icce? Meszely? Hol vannak már ezek az űrmértékek! A cinkotai vendéglőkben fél deciket és litereket mérnek és ezek semmivel sem nagyobbak, mint bárhol másutt. A borisszák és a pálinkakedvelők legnagyobb bánatára.

CINKOTA

Az öt település helyén valamikor, öt-hatszáz éve, csak kettő állt. Cinkota és Rákosszentmihály. 1950-ig külön-külön fejlődtek a községek, és történetüket csak azóta írják együtt, mióta egy kerületté egyesültek.

A házsorok azóta szinte egybeépültek. Alig látni a határvonalat, csak a régi épületek stílusa figyelmeztet: most Cinkotán járunk, most Mátyásföldön, most pedig Sashalmon.

Cinkotán a modern családi házak között tornácos épületek állnak. Kőoszlopok, kerekes kutak, deszkakerítések. Az udvarokon csirke kapirgál, az árokparton, a hóban sziszegő libák ülnek. Négyszáz család még most is földműveléssel foglalkozik. A XVI. kerületi Aranykalász téesznek kétezer holdja van. (Igaz: a tagság egyre öregszik. A fiatalok elhagyják apáik foglalkozását és az iparhoz pártolnak. Egy példa egyetlen családon belül: Válent Pál brigádvezető a szövetkezetben, fia — János — az Ikarus gyár szocialista brigádjának vezetője.) A cinkotai utcák nagy része — falusi utca. Nem csodálkoznék, ha ringó szoknyájú, hímzett kendős asszonyok jönnének szemben. De nem jönnek. Téli kabát, műbőr csizma, bolti fejreval ó itt is a divat.

Pedig szép az itteni viselet. Fekete-kék színben pompázik a vállkendő, a pruszlik, az ingujj, a kötény. A menyasszony fehér, világoskék ruhát hordott, és ahogy korosodott, úgy cserélte ruháját sötétkékre, lilára, feketére. A hímzést, az égszínű madarakat, leveleket, virágokat északról hozta ez a nép. Anyanyelve szlovák volt.

A XVIII. sz[illegible]n telepítették ide az evangélikus tótokat — a kipusztult magyarság pó[illegible]ara, — vallásszabadságot, földet, kisebb úrbéri terheket ígérve nekik. Az ígéretekből kevés maradt, Cinkota azonban — a török kiűzése utáni holt, elárvul[illegible] Cinkota — újjászületett. A tatárjárás után jelent meg az első adat, amely a település létét bizonyítja. IV. Béla király a Margitszigeten élő, Domonkos apácarendnek ajándékozta ezt a területet. Írásban először Scyngota néven szerepel a község. Bizonyítottnak látszik, hogy 1259-ben még csak birtok terület, 1319-ben azonban már falu. Erre vezetnek a kereskedelmi és a hadi utak. A XV. században csárdát építenek a Rákos patakhoz közel, a pesti vámon kívül. A vendégfogadó évszázadokon át fönnállt. Helyén épült az az italmérés is, amely nevét arról az óriási iccéről kapta. (Most csak a HÉV Nagyicce megállóhelye emlékeztet erre, és az épület, ahol most tüdőbetegeket gondoznak.)

Mátyás kora, Mohács, török idők. Cinkota — a budai pasalik, budai szandzsák, pesti nahiejébe tartozó község — egyre pusztul, egyre jobban néptelenedik. Szedi az adót a budai basa — a Baja utca 16-ban látható még a Törökház, amelyben a hagyomány szerint a muzulmán helyőrség tanyázott — és elküldi katonáit a járandóságért a bécsi császár. 1647-ben 53 Pest környéki falut írnak össze. Cinkota az adókönyvekben nem szerepel.

Jön a szlovákok betelepítése, jön a XVIII. század végének viszonylagos gazdasági fellendülése. Teremni kezdenek a földek, gyarapodik az állatállomány, dúsabbak a rétek. Cinkota hagyományos terménye mellett megjelennek a zöldségfélék, megterem már a burgonya, a paradicsom, az uborka és a káposzta. Szaporodnak a házak. A faluk vályog, a tetejük zsúp. 1848-ban, a szabadságharc idején 953 lakosát tartják nyilván. 1849. április 11-én — nem egészen egy héttel az isaszegi győzelem után — Cinkota határában méri az utolsó vereséget a magyar honvédsereg Jellasics csapataira. Április 24-én Aulich tábornokot Cinkotáról hívja be a magyar főváros küldöttsége a kiürített Pest-Budára.

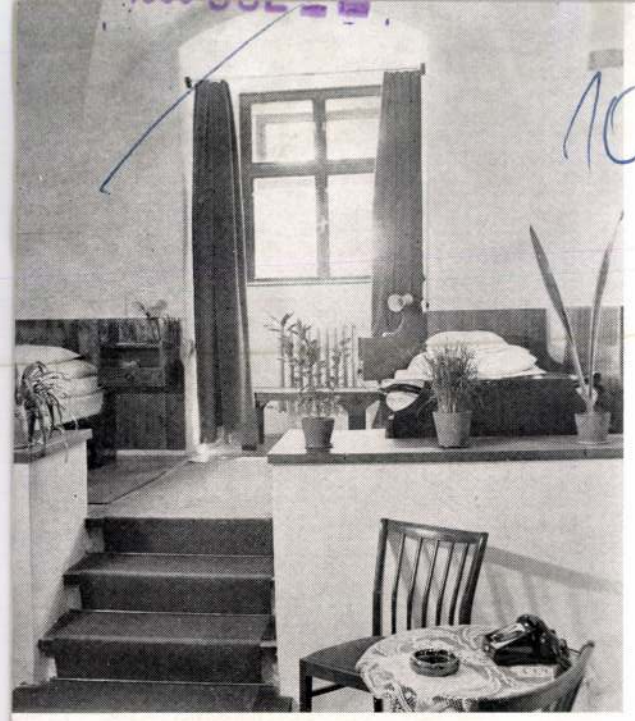

KÉPEINK BALRÓL JOBBRA:

Felső sor:

Szállodai szoba
Étteremrészlet, a háttérben Lakner László domborműve
Kilátás a teraszról a Rákóczi várra

Középső sor:

A kolostorudvar: a „kerengő"
A porta
Szállodai folyosórészlet

Alsó sor:

A különterem, falán Szabó Mariann textilfestő falikárpitja
Jól illeszkedik a konyha új épülete a kolostorhoz
A kóruson helyezték el a modern eszpresszót

BOROSTYÁN

vendégfogadó

Sárospatak

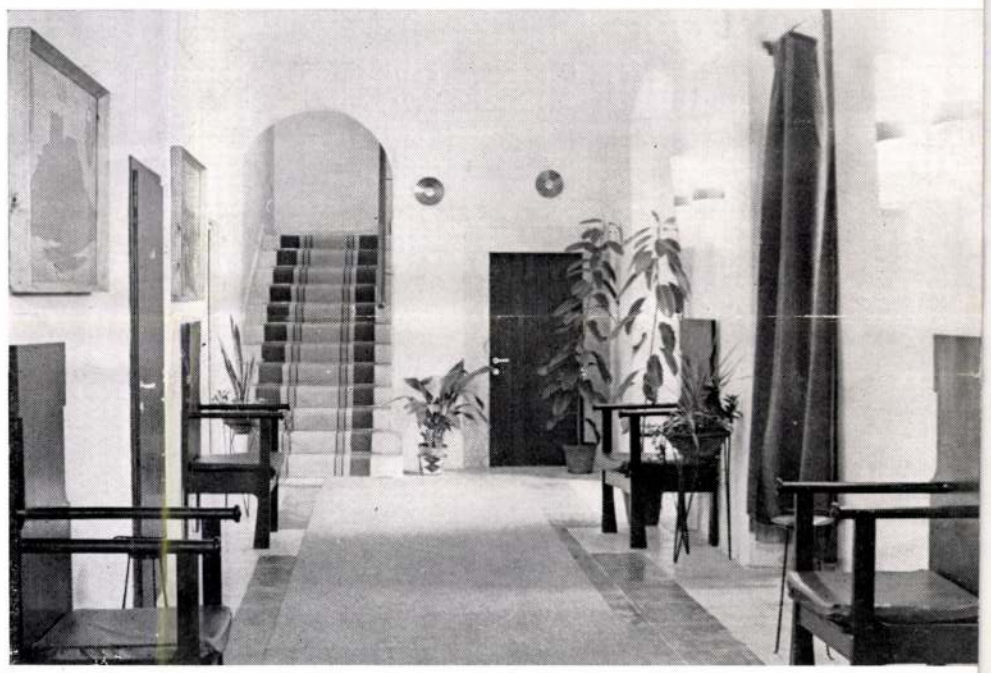

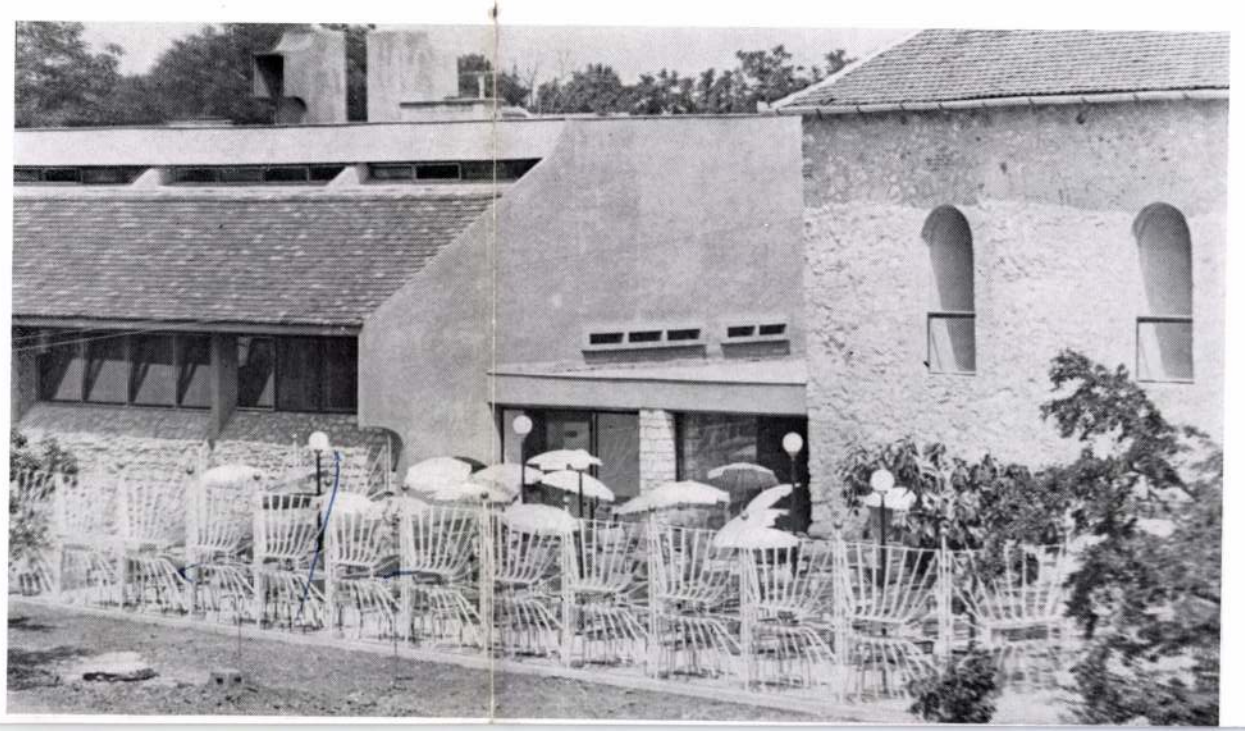

ERDEI VENDÉGLŐ

a veszprémi Állatkertben

Veszprém megyei Vendéglátó Vállalat

V. ker. Vendéglátó Vállalat

Részlet az étteremből

Az önkiszolgáló pultsor

étterem MÁRKA

bisztró A

V. ker. Bajcsy Zs. út 70

Az eszpresszó

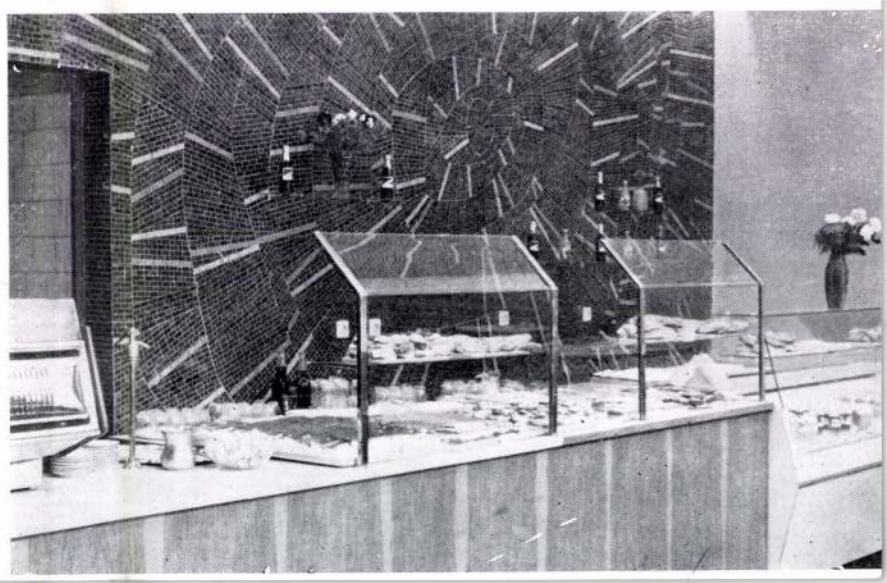

1021

Lakner László

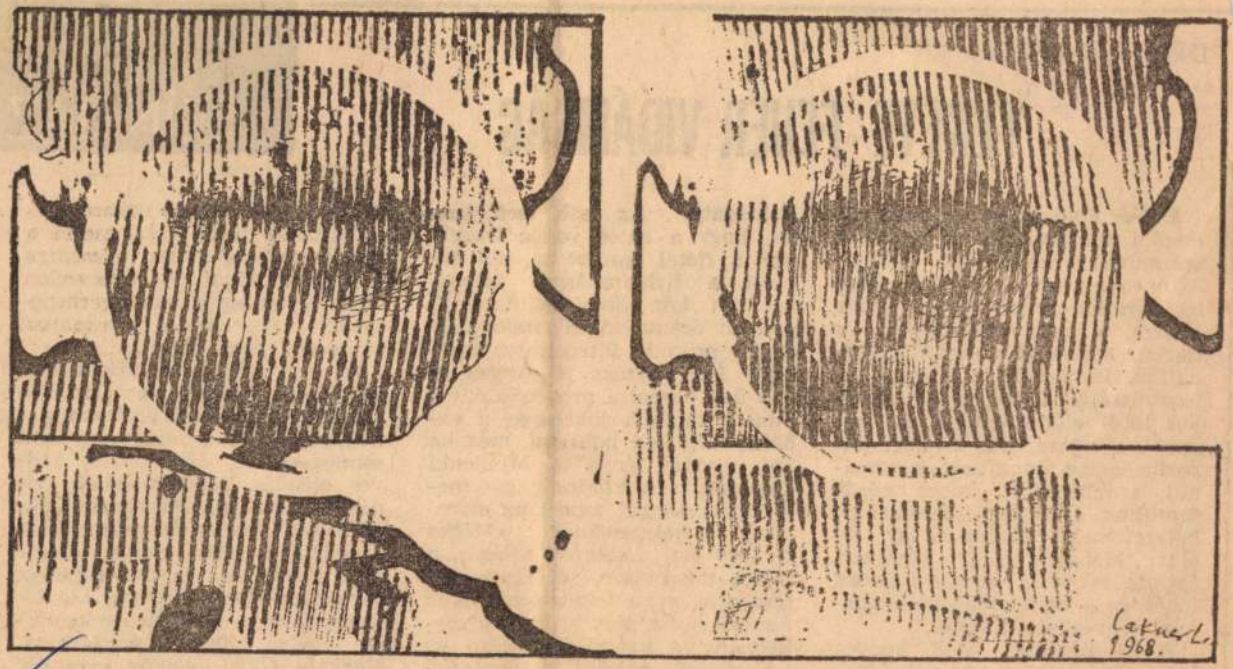

Lakner László: Kompozíció

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1969 JAN 25
ÉLET ÉS IRODALOM

DEMETER IMRE:

FEKETE–FEHÉR VIDÁMSÁG

Méhes Györgynek, a jeles romániai magyar írónak második színművét mutatják be nálunk: *33 névtelen levél* című vígjátékát az *Egri Gárdonyi Géza Színház* játssza, a múlt évben pedig a Barbár komédiát a szegediek láthatták. Ez utóbbi a frissebb és izgalmasabb darab, a 33 névtelen levél előbb íródott és nagyobb a sikere. Hat színház játszotta eddig, magyarul s románul, s mindenütt lelkes nézők tapsoltak a vígjáték mulatságos helyzeteinek. Egerben is így történt: Méhes György vígjátéka *őszinte siker*. A darabválasztást tehát ez a nem mellőzhető színházi tényező is igazolta.

A 33 névtelen levél kedves, kellemes darab, egy iskolában játszódik, szereplői a tanárok s egy diáklány, aki Iksz elvtárs „támogatja". Az csak természetes, hogy a bájos vadóc szerelmes a fiatal igazgatóba, aki viszont a fizikatanárnőt szereti, így hát két öreglány tanárnő minden dramaturgiai indokolást elnyer primitív intrikáihoz. Csakhogy Iksz elvtárs jó elvtárs, ő épp úgy harcol a protekció ellen, mint a tanárok javarésze, a vadócot meg kell buktatni, még ha Iksz elvtárs lánya is. Mindenki elégedett, s a közönség gyermeki játékossággal tapsol az előrelátott helyzeteknek. Méhes György érti a színpad világát, a mesét tetszetősen, sőt áttetszően igazgatja, s ha fekete-fehér is az ábrázolás, ha naiv is kissé a cselekmény, a szerző ügyessége és pedagógiai célzatú nevettetési szándéka, emberi humora jó szórakozást eredményez. Ezt pedig könnyen megfejthető titka. A néző hajlandó hittel részt venni a tündérmesében, morog a rosszra és tapsol a jónak. A 33 névtelen levélnek amúgy is van egy cseppnyi ifjúsági jellege, s nem csupán az iskolai téma miatt.

Az egri színház előadását *Jurka László* rendezte, erős iróniával és mulattatóan groteszk elemekkel. Ezzel a mese naivságát semlegesítette. Mulatságos, kedves előadás, jókedvű játék, vidám színészi alakításokkal. Kitűnő *Koós Olga* és *Egerváry Klára* mesebeli intrikus duója, *Máthé Éva* finom és elegáns figurája, vonzó és érdekes *Kopetty Lia* fizikatanárnője, bűbájos vadóc *Péva Ibolya* Zsuzsi szerepében. *Markaly Gábor* daliás igazgató, s találó epizódokat villant fel *Sallós Gábor*, *Csapó János*, *Csiszár Nándor*, *Kiss Jenő*, *Csiszár*

LAKNER LÁSZLÓ

Magyar Nemzet 1982. XII. 23

Tisztelet a szülőföldnek

Vendégeink a Műcsarnokban

Egy hete nyílt meg a *Műcsarnokban* a külföldön élő magyar művészek *Tisztelet a szülőföldnek* című kiállítása. A kiállítók mintegy harmada maga is hazalátogatott ebből az alkalomból. Találomra választottam ki közülük néhányot, s tettem fel nekik a nem túl eredetinek tetsző, de meglehetősen nehezen megválaszolható kérdést: *Miért fogadták el e meghívást?* A megnyitó és a bankett túlfűtött légkörében adott rövid válaszok előtt két dolgot tartok fontosnak elmondani: a művészeknek saját költségükön kellett Magyarországra szállítaniuk műveiket, és úti-, illetve szállásdíjukat is maguk fedezik.

*

Pierre Vágó (1919 óta él külföldön). A kiállítás címe miatt válaszoltam azonnal a felhívásra. Nem voltam még tízéves, amikor elhagytuk Magyarországot. Franciaországban nevelkedtem, francia vagyok. Így éreztem mindig. Amikor több mint negyven esztendő elteltével, mint a Magyar Építőművészek Szövetségének hivatalos vendége először Magyarországra indultam, Bécs és Budapest között egyfolytában azon törtem a fejemet, milyen nyelven szólaljak meg, ha kiszállok a vonatból. Magyarul alig néhány szóra emlékeztem, franciául — bármennyire is mint építészt hívtak meg — mégis csak illetlenségnek tartottam beszélni. Kínlódtam egész úton, s amikor leszálltam a vonatról az üdvözlő szókra, magam sem tudom, hogyan, magától értetődő természetességgel válaszoltam magyarul. Újra beszéltem a nyelvet, abban a városban, amire már egyáltalán nem emlékeztem. Itthon voltam. Most már tudom, tapasztaltam, akármerre járok a világon, csak két városban vagyok otthon: Budapesten és Párizsban. Ezért küldtem el örömmel alkotásaim fotóit a Műcsarnokba.

Ősz Ilona (1976 óta él külföldön). Két okom is volt, hogy válaszoltam erre a felhívásra. Egyrészt apám, Ősz Dénes miatt jöttem, festő volt, másfél évvel ezelőtt meghalt, így már nem tud részt venni a kiállításon. A névnek kellett szerepelnie. Másrészt magam miatt: szeretném, ha itthon is tudnák, hogy létezem, s hogy nemcsak létezem, hanem dolgozom is. Soha egy pillanatig nem éreztem, hogy nem tartozom ehhez az országhoz. Nem fogalmaztam meg azt, hogy mennyire tartom fontosnak az ezen a kiállításon való részvételt, de azt tudom, hogy nem eljönni, mindenképpen hatalmas hiba lett volna.

Lux Antal (1956). Kíváncsi voltam, mi lesz itt, hogy ha a külföldön élő, sokféle felfogású magyar együtt állítja ki művét Magyarországon. Nekem nem szenzáció, hogy itt most, bemutathatom művemet, mert gyakran járok haza, több tárlatom volt már. De jó a többiekkel együtt szerepelni. Mulatságos, s mondhatom, az egész olyan, mint egy boldog zsibvásár.

Biró Attila (1944). Elküldtem a képeimet, mert kérték őket, és én örültem, hogy kérték. Csodálkozom, hogy a kiállításon nem találtam az én műveimhez, stílusomhoz hasonlókat. Képeim, úgy érzem, a színeikben magyarok, és talán a belső világuk is az. Gyönyörű érzés itthon lenni, nem hittem volna, hogy ez nekem ennyit jelent. Mindig is világpolgárnak éreztem magamat, s most megdöbbenve tapasztalom, hogy ebben a zajos nagy teremben gyermekkorom óta először érzem, hogy maradéktalanul az engem körülvevő emberek közé tartozom.

Pierre Székely (1946). Ha körülnézek ezen a műcsarnoki tárlaton, azt látom, hogy a művészek európai fővárosa ma nem Párizs, hanem Budapest. Boldog vagyok, hogy köztük lehetek, s hogy nemcsak párizsi barátaim műveit látom itt, hanem a kortárs művészet változatos világképét is. Ez a sokféleség a mai művészet egysége. Tudja, a művészet egy világnyelv, és ez azt jelenti, hogy a művészetnek nincsenek határai. Hazája maga a föld, s a művészek népe maga az emberiség. Ennek az alapvető az igazságnak a képe szemlélhető most, itt Budapesten. Bizony a gyökereim véglegesen itt vannak, semmi okom sincsen rá, hogy kihúzzam azokat. Nagyon jól érzik magukat ebben a földben, táplálékot szívtak, szívnak egyre tovább, valahányszor hazajövök. De a gyökereim által táplált lombok a levegőben bontakoznak ki, abban a levegőben, amely az egész földet körülveszi. Így semmi ellentétest nem látok abban, hogy van egy népem, és ugyanakkor van egy olyan társadalmam, amibe minden élő ember az egész világon beletartozik. Tudtam, hogy sokan vagyunk magyar művészek szerte a földtekén. Elég gyakran találkozom szobrász- és építészbarátaimmal Párizsban. Előfordult pár évvel ezelőtt, hogy a Groupe International d'Architecture Prospectíve egyik ülésén vettem részt. Körülnéztem, az asztalnál ott ült *Vasarely, Schöffer, Biró* és Yona *Friedman* építészek és jómagam. Ha figyelembe veszszük, hogy összesen tízen voltunk ott, akkor talán túl sok is volt a magyarok száma.

Freund Tibor (1928). Meg akartam mutatni a magyar közönségnek azt a festményemet, amit legutóbb csináltam. Ezzel ugyanazon az anyagon, a festővásznon produkáltam mozgó festményt, amelyik vásznon évszázadok óta a festők, ahogyan én nevezem, állóképet festenek. Nagyon jó érzés ezt most itthon megmutatni. A tizenkét évvel ezelőtti első kiállításon is részt vettem, akkor sokkal kevesebben voltunk. Én alig találkozom magyar művésszel, van egy barátom, aki osztálytársam volt a Reáltanoda utcai akkori főreálban, *Gács* György festőművész, és van egy rokonom, egy másodunokatestvérem, Márta *Pan*, az ő nagyanyja és az én nagyanyám testvérek. Márta a mozgószobrászat, én a mozgófestészet képviselője vagyok.

Marta Pan (1947). Tizenkét év után jöttem most újra haza, s már a repülőn, a magyar újságok olvastán, elfogott az izgalom. Azt mondom, a kiállítás miatt jöttem, de hát ez csak egy ürügy. Boldog vagyok, hogy itthon lehetek. Az előző tárlaton is részt vettem, sikerem volt, de nem volt folytatás. Ha minden magyarországi alkalomra tizenkét évig kell várni, akkor sajnos nagyon lassan fognak itthon is megismerni.

Makrisz Clio (1969). Görög vagyok, haza mégis Budapestre járok. Természetes volt számomra, hogy jelentkeztem erre a kiállításra.

Csutak Magdolna (1977). Erdélyi vagyok, és mindig csak átutazóban voltam Magyarországon. Most talán sikerült rálelnem egy igen fontos és jó közönségre, meg egy olyan helyre, Budapestre, ahol reagálnak a dolgaimra. Magyar vagyok, s mégsem tartozom sehová, sem a magyar képzőművészekhez, sem a franciákhoz.

Ballá Péter (1957). 1971-től léttem svájci állampolgár, attól kezdve jöhetek szabadon haza. Bár gyakran vagyok itthon, épületek fény és színtervezésével foglalkozom, irodákat, kórházakat, iskolákat, templomokat tervezünk, kooperációban is részt veszek, így nem reveláció számomra egy magyar tárlat. Mégis örültem, hogy felkértek a műcsarnoki kiállításra. Minden embernek, aki kikerül, hazahúz a szíve. Úgy tapasztaltam, hogy valahol Magyarország, Ausztria körül van az a határ, amitől Keletre, a közösséghez, a családhoz való kapcsok még igen erősek. Svájcban például az egyén a legfontosabb. Ők magukkal szemben is ridegek, egy külföldivel szemben pedig méginkább azok. Nekem minden hazajövetel egy lelki telítődés.

Sajó Zsu (1956). Magyarország a hazám, tudtam, hogy a felhívásra válaszolni kell, ezen a kiállításon részt kell venni. A karácsonyt is a család balatoni kis házában fogjuk ünnepelni. Gyakran járunk haza, itt vagyunk a szomszédban.

Pátkai Ervin (1957). Két kultúra keveredik bennem, legfontosabb éveimet itthon töltöttem, alkotóművész Franciaországban lett belőlem. Mind a két hazámnak megpróbálok adni valamit a magam művészetén keresztül. Nem érdekel, hogy magának vagy másnak tetszik-e az, amit én csinálok. Az a fontos számomra, hogy igaznak érezzem, s hogy meg tudjam mutatni. Nem akarok elhamarkodott kijelentést tenni, de egyre jobban érzem magamat itthon, és szívesen csinálnék egy nagyobb munkát szülővárosomnak, Békéscsabának vagy talán Budapestnek. Csak időm nincs rá.

Franaszek Tibor (1966). Tíz éve foglalkozom a ritmogramokkal, ahogyan én nevezem őket. Ezek közül hoztam el hármat Budapestre. Sok barátom, ismerősöm, kollégám van itthon, gondoltam, megnézik, hogy mit csinálok. Nem azért hoztam ide, hogy azt mondják, „ez igen, ez művészet", csak hogy megmutassam, hogy min dolgozom. Külföldön jobban kell igyekeznünk, mint itthon, ha az ember érvényesülni akar. Ott általában nem jó idegennek lenni, de ha valaki tehetséges, jót alkot és magyar, azt valahogy könnyebben elfogadják.

Lakner László (1974). „Aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni" — azt hiszem, megjártam a mélységet, mert ha egy festő egyedül nekivág a világnak, hogy kivívja a magáét s hogy elfogadtassa művészetét, annak az inferno bugyraival is számolnia kell. A műveimet befogadta a világ, engem talán sohasem fog.

*

Lehet, a válaszok nem túl átgondoltak, de úgy érzem, mindenki elmondott legalább egy fontos mondatot. S ha „összeölvassuk" ezeket, sok mindent megérthetünk. Volt, aki meghatódott, és volt, aki fölényesen válaszolt — ám ő is boldog mosollyal egyeztette az időpontokat a régi barátokkal.

Utolsó két beszélgetőpartnerem Vera *Cardot* és Olly *Ritterband* volt. A nyüzsgés már mindnyájunkat kifárasztott, egy csendesebb asztalhoz húzódtunk. Figyeltem a komoly beszélgetésbe merülő két nőt. Majd hatvan, illetve negyven esztendeje élnek külföldön, évtized is beletelik, míg hazai szót hallanak. Most erőlködés nélkül, természetesen magyarul beszélnek. Itthon vannak.

Hajdú Éva

Segíth

Rádiós-ajándék

A szeretet ünnepe a karácsony. Családi ünnep. December 24-én délután színházak, mozik, művelődési házak bezárják kapuikat. Mindenki hazatér, hogy családi körben töltse az estét. Az ajándékozási láz, a pár órányi felhőtlen boldogság, amely ilyenkor hatalmába kerít bennünket, könnyen feledteti, hogy ezrével élnek közöttünk olyanok, akiket nem vesznek körül szerető hozzátartozók, akik a karácsonyfával kettesben maradtak.

— *Csak boldog ünnepeket szerettem volna kívánni valakinek* — szólt a vonal végéről egy férfihang az ügyeletes riporterhez tavaly karácsonykor, amikor a rádió, a *Segíthetünk* című műsor munkatársaival az élen, a magányosok társául szegődött. Gyakorló rádiósok várták mindazoknak a hívását, akik e decemberi estén a szokásosnál is súlyosabbnak érezték az egyedüllétet, akik csak velük beszélő, csak rájuk hallgató társra vágytak.

— Eleinte sokan vitatták a kezdeményezés létjogosultságát — meséli *Rékai* Gábor, az ötlet gazdája. — De bebizonyosodott, hogy sajnos, bőven akadnak partnereink. Remél-

ıdósok

ıyugtalansággal. Brazíliában — amelyen szinten csaknem ıyolcvanmilliárd dollárt köve- el a külföld — korábban le- ıyelték a keserű IMF-pirulát: ı megszorítandó intézkedések eredményeképpen tavaly két százalékra süllyedt a korábbi ıyolcról a növekedés üteme. A mexikói politikusok szeme elött pedig íntően lebeg az argentin példa: ott nem sikerült megoldani az átmenet és a pénzügyi káosz élesedő összeütközésekre vezet a társadalomban.

GONDOK jelentkeztek La- in-Amerikában, olyanok, ımelyeknek a megoldására már aligha tud egyedül az MF segítséget nyújtani. Részt kell vállalniuk a vezető nyugati országok kormányainak s. A tőkés világ növekvő aggodalmát fejezte ki Donald *Regan* amerikai pénzügyminiszter, aki Frankfurtban új Bretton Woods-i rendszer létrehozását javasolta és megérő közelítést sürgetett a harmadik világ pénzügyi gondjaihoz. Ronald *Reagan* elnök pedig személyesen győződhett meg arról, mit is jelent ı latin kihívás. „Hittérítő" útja a földrész déli részén vegyes érzelmeket keltett.

Amit Reagan bizonyítani akart úticéljának tudatos kiválasztásával — tudniillik, hogy a földrészen az amerikai erőfeszítések eredményeképpen előretör a demokrácia —, annak az értékéből és ı hiteléből éppen az egyes országok gazdasági helyzete von e sokat. Brazíliában például ı politikai kérdések teljesen háttérbe szorultak — és itt s nézeteltérések mutatkoztak Közép-Amerikát illetően. Annál erőteljesebbek a gazdasági bajok, bizonyítva azt is, hogy Dél-Amerika tábornokai nem annyira a washingtoni követeléseknek, mint inkább a növekvő válságnak köszönhetően találják egymás után ronzóbbnak a laktanyákat az elnöki palotáknál.

Ráadásul a szívélyes szóbeli megnyilvánulásokon túl teagan sem volt képes többet felajánlani, mint az elődei: pénzügyi gyorssegélyeket. De az az 1,2 milliárd dolláros rövid lejáratú hitel, amelyet például Brazíliának szánt, nyomtalanul eltűnik a nyolcvanmilliárdos tengerben. Az amerikai kereskedelmi korlátozások feladását pedig hiába kérte *Figueiredo* államfő. Nem járt jobban Honduras, a földrész Haiti után legszegényebb állama sem, amely pedig kiemelt helyen áll a Fehér Ház középamerikai és Nicaragua-ellenes erveiben. A gazdasági és főképpen az ismételten növelt katonai segélyek aligha tudják feledtetni, hogy Washington nemrégiben nyolcvannégyezer tonnáról huszonötezerre csökkentette behozatalát a cukorból, az egyik legfontosabb exportcikkből.

A HONDURASI közvélemény családottságát az a kakatúra érzékeltette, amelyen az amerikai Mikulás az éhes parasztoknak fegyvereket hoz elő a puttonyából. Reagan körútjáról hazatérve ezt mondta az újságíróknak, hogy sokat tanult látogatása idején. Mit jelent ez a gyakorlatban? Arra alighanem a felkeresett, és az ez alkalommal mellőzött latin-amerikai országokban kíváncsiak a leginkább, amidőn a mélyülő gazdasági és pénzügyi válság kezelésében az amerikai politikának valóban valami újat kellene alkalmaznia.

Lambert Gábor

◇ *(Prága, MTI)* Zdenek Fuskát, a cseh kormány elnökhelyettesét, a CSKP KB tagját, aki a múlt héten 51 éves korában autóbaleset áldozata lett, szerdán Prágában eltemették.

◇ *(Szófia, BTA)* A bolgár hatóságok augusztusban katonai objektumok fényképezése közben tetten értek két olasz állampolgárt. Paolo *Farseti* és Gabriela *Trevizin* ügyében a bolgár igazságügyi szervek vizsgálatot folytattak. Annak ellenére, hogy Bulgária és [illegible] nincs érvényes jogsegélyegyezmény, a szerdán Szófiában megkezdett tárgyaláson a vádlottak családtagjai által felkért olasz ügyvéd is részt vehetett.

Korom Mihály fogadta a kubai belügyminisztert

Szerdán elutazott Budapestről a kubai belügyi küldöttség, amely hivatalos, baráti látogatást tett hazánkban. A Ramiró Valdés *Menéndez*, a Kubai Kommunista Párt Politikai Bizottságának tagja, a forradalom parancsnoka, belügyminiszter vezette delegáció tárgyalásokat folytatott a Belügyminisztérium vezetőivel. Értékelték a két minisztérium közötti együttműködést, és áttekintették a további feladatokat. A kubai küldöttség a Hősök terén megkoszorúzta a magyar hősök emlékművét. Ellátogattak a forradalmi rendőri ezredhez, ahol tájékoztatást kaptak az ezred szervezetéről, rendőri és speciális feladatairól, harckészültségéről. Ramiró Valdés Menéndezt fogadta *Korom* Mihály, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a KB titkára, valamint *Borbándi* János miniszterelnök-helyettes. Találkozójukon jelen volt *Rácz* Sándor, az MSZMP KB osztályvezetője és Horváth István belügyminiszter.

Kitüntetések

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa dr. *Simonovits* István állami díjasnak, az orvostudományok doktorának, nyugalmazott egyetemi tanárnak, az Országos Haematológiai és Vértranszfúziós Intézet főigazgatójának kiemelkedő orvosi munkássága és munkásmozgalmi tevékenysége elismeréseként, 75. születésnapja alkalmából a Magyar Népköztársaság babérkoszorúval ékesített Zászlórendje kitüntetést adományozta.

A kitüntetést dr. *Trautmann* Rezső, az Elnöki Tanács helyettes elnöke szerdán adta át. Jelen volt *Kornidesz* Mihály, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezetője és dr. *Schultheisz* Emil egészségügyi miniszter.

Az Elnöki Tanács *Zágor* György rendkívüli és meghatalmazott nagykövetnek több évtizedes, eredményes munkásmozgalmi és külügyminisztériumi munkássága elismeréseül nyugdíjba vonulása alkalmából a Szocialista Magyarországért Érdemrenddel tüntette ki *Ipacs* Lászlót, a Budapestkörnyéki Tüzép Vállalat vezérigazgatóját. A kitüntetést szerdán *Juhár* Zoltán belkereskedelmi miniszter adta át.

Az Elnöki Tanács *Holbók* Sándornak, az Országos Röntgen- és Sugárfizikai Intézet főmérnökének, *Selmeczy* Lajosnénak, a Központi Állami Kórház és Rendelő Intézet személyzeti osztályvezetőjének, eredményes munkásságuk elismeréseül; dr. *Nónay* Tibornak, az orvostudományok kandidátusának, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem 2-es számú szemészeti klinikája nyugalmazott egyetemi tanárának, tudományos szaktanácsadónak több évtizedes munkássága elismeréseül és *Varga* Pálnak, az Országos Mentőszolgálat főpilótájának nyugállományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetést adományozta. A kitüntetéseket szerdán dr. *Schultheisz* Emil egészségügyi miniszter adta át.

Az Elnöki Tanács kiemelkedően eredményes munkásságuk elismeréseül, nyugállományba vonulásuk alkalmából *Kormos* Pálnak, a Bútoripari Egyesülés igazgatójának, *Mórócz* Lászlónak, a Május 1. Ruhagyár főosztályvezetőjének, *Pulai* Ferencnének, a Fékon Ruházati Vállalat személyzeti igazgatójának, *Vizváry* Istvánnak, a Papíripari Vállalat igazgató főkönyvelőjének és *Zömbik* Sándornak, a Kender-juta és Politextil Vállalat termelési főmérnökének a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetést adományozta. A kitüntetéseket szerdán *Szabó* Imre ipari miniszterhelyettes adta át.

Elméleti kon[illegible] a Szovjet [illegible] és Tudomány[illegible]

A Szovjetunió megalakulásának 60. évfordulója alkalmából a Hazafias Népfront Országos Tanácsa, a Magyar—Szovjet Baráti Társaság, az Országos Béketanács, a bolgár, csehszlovák, lengyel, NDK kulturális és tájékoztatási központ és a Szovjet Kultúra és Tudomány Háza tudományos-elméleti konferenciát rendezett Budapesten az SZKTH Semmelweis utcai székházában. A megjelenteket Ivan *Szalimon* tanácsos, a Szovjet Baráti Társaságok ma-

Évzáró mun[illegible] a Csepel Au[illegible]

A Csepel Autógyár kollektívája 12 ezer autóbusz padlóvázat gyártott az idén — ezerrel többet a tavalyinál, s ezzel jelentősen hozzájárult az Ikarus-gyár sikereihez, az államközi kötelezettségek maradéktalan teljesítéséhez — hangoztatták szerdán a gyár 1982. évi eredményeinek értékelésére, s a jövő évi feladatok megvitatására összehívott munkásgyűlésen. A vállalat szigetszentmiklósi törzsgyárának 22 ezer négyzetméteres szerelőcsarnokában megtartott gyűlésen részt vett, s köszöntötte a Csepel Autógyár eredményesen dolgozó közösségét *Méhes* Lajos, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, ipari miniszter. Megjelent *Farkas* Lajosné, a vasasszakszervezet titkára, s ott voltak Pest megye, a ráckevei járás,

BKV-[illegible]

Az idén több mint másfél milliárdan utaznak a BKV járművein, tovább nőtt a korszerű, kényelmesebb villamosok, autóbuszok, trolik száma. Sok új lakókörzetet kapcsoltak a tömegközlekedés vérkeringésébe, a lakosság igényeit jobban figyelembe vették a menetrendek kialakításánál.

Budapest tömegközlekedésének fejlődését ebben az esztendőben is a közlekedési nagyberuházások határozták meg, vagyis a metró és a hozzá tartozó csomópontok építése, a Duna-hidak rekonstrukciója, a nagy forgalmú városrészközpontok kialakítása. Bővült a járműpark: az idén mintegy 400 autóbuszt, 25 trolibuszt és 15, három kocsiból álló HÉV-szerelvényt vásároltak.

Ebben az esztendőben a vállalatnak különösen nagy fi-

Postai eredmén[illegible]

Bevált a postahivatalok új nyitvatartási rendje. A községi posták szombati zárvatartását ellensúlyozza a péntéki hosszabb idejű szolgáltatás. A levélkézbesítés hétközben teljes körű, ám egyes külterületeken munkaerőhiány miatt nemcsak a hétvégén, hanem hétfőn sem viszik egyelőre házhoz a levelet. Bővítették a távközlési szolgáltatásokat, a falusi lakosság például a postahivatal zárvatartása idején is igénybe veheti a segélykérő telefonokat.

1982-ben új postai szolgáltatásokat vezettek be. A nagyobb postahivatalokban megkezdődött az egységdobozok árusítása, bővítették a légipostaborítékok választékát. Egyes kisközségekben vállalták a könyvárusítást is. A szolgáltatásokban január 1-től néhány változást terveznek. Budapesten távbeszélőn bejelentett igények alapján az első sikertelen kézbesítés után ismételten házhoz viszik a küldeményeket, s megkezdik az értékcikkek árusítását egyes újságpavilonokban is.

A fővárosi nyilvános telefonhálózat rekonstrukciója befejeződött. Budapesten több mint 4700 közterületi nyilvános állomás van, ezek közül 170 belföldi távolsági beszélgetésre és nemzetközi távhí-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Lakner László
ÉLET ÉS IRODALOM

Lakner László: Torzók

tok, fényképek, diapozitívek nyomán, példátlan munkával rekonstruálta egész életművét, hiszen a plakát legtöbbször elvész. De itt a modellek nem is mindig a megjelent plakátok voltak, hanem sokszor azok a legjobb vázlatalternatívák, melyeket a mindenkori zsüri elutasított. Ő, aki a bélyegek mestere is, most nagyobbára kétíves lemezekre nagyítva festette újra a plakátjait. Mintegy saját oeuvrejének műfordítója.

Frank János

– művészet mese, szépítés, ill
nélkül kell, hogy feltárja a ke
len valóságot, a korban és az
berben rejlő legellentétesebb
sok kiábrándító és mégis fele
szövevényét. És felnőtt, mert
fél bemutatni a „jó" bukását
„rossz" győzelmét, az etikai
tet bátran a közönségre bízva.

Operaházunk éppen ezért e
mutatóval nemcsak egy korunk
divatnak hódolt (mely mögött
lágszerte megmutatkozó Monte
di reneszánsz húzódik meg), hanem
alapvető kötelességet teljesített: az
operatörténet egyik pillérét építette

– vasztás karmestere: *Blum Tamás.* Az
első karmester, *Erdélyi Miklós*
művészi produkcióját pedig — az
előadás forró atmoszférájában túl —

len összetartozásáról, hogy azok élvezettel gyarapuljanak tudásban; s hogy azok, akikből az érdeklődés hiányzott, jóindulatú iróniáját érezzék és legalább egy-egy pillanatra összenevessenek vele a saját elduruvlásra kész tompaságuk felett. A tanterem miniatűr varázssziget ében olyan Prospero volt ő, aki a Calibanokhoz is úgy szólt, mintha Arielek volnának; ezáltal adva meg nekik a mindig nyitott lehetőséget, hogy egyszer talán mégis azzá rázkódnak. Először ezt a tanárt ismertem meg.

Aztán titkát, a sokterületűséget. Abban az időben tanított, amelyben Schöpflin Aladár a hazai irodalomban és irodalmi életben tanári és újságírói szférák elkülönüléséről tett megállapítást. Máthé Elek pedig nemcsak újságíró és tanár, hanem még teológiai magántanár is volt egyidőben. Tudtuk, hogy világot járt; Pécsett született, Skóciában végezte az egyetemet, Erdélyben tanított, beutazta Görögországot, élt Amerikában s az ottani magyarok életéről könyvet írt; részt vett az eleven irodalmi életben, látogatója volt a Hadik kávéház Karinthy-asztalának. Az, hogy egymással vitázó területeken munkálkodott, eleve ellenségévé tette minden szakmai nagyképűségnek és táplálta teljességigényét. S minthogy mindig megvolt benne a tudás továbbadására irányuló vágy, az ismeretgazdagság és a mindent sok szemszögből látás együttesen már pedagógus-előadásaiban is azt biztosította, amit később fordításaiban: az eleganciát. Ha Plutarkhoszt akkor úgy ismerem mint ma, megjósolhattam volna, hogy a nemesen csillogó Plutarkhosz-fordítás lesz a főműve. Mert lélegzetvétele azonos volt ezzel az antik íróéval, a cselekvő életet élőével, aki számára végül is maga az írás lesz a cselekvés, mikor széles ismereteit és érett bölcsességét szelíd szenvedéllyel, élvezetesen, láttatóan, hiánytalanul adja át.

Plutarkhoszi sokodalúság, a sokfelől szerzett tapasztalatok művészi érvényesítése volt ereje fordításainak is. A Hemingway-regénynek, az Arthur Miller-daraboknak és Rex Warner antik ismereteket és modern gondolkodást kívánó Perikliszének éppúgy, mint Osborne Luther-jának, amelyről megírhattam, hogy a fordítótól pontosan azt követelte, amit — egész életpályájából következően — éppen Máthé Elektől kaphatott meg legtermészetesebb teljességgel: az élő angol nyelv, az angol és a magyar bibliai nyelv, a bölcseleti formulák, a templomi és a piacon elhangzó beszédek szenvedélyes fordula-

Lakner László

Egy zsák mag

Idézetek a hetvenes évek irodalmából.
Összeállitotta: Szabó Szabó Julia

Müvészet,1980.október - 16.lap.

2

1964 APR 1.1.
1021
Lakner László

A KÖLTÉSZET NAP

DEVECSERI GÁBOR:

Belerohan a nyár az őszbe

Belerohan a nyár az őszbe,
e napfűtötte gyorsvonat.
Törik sorompó, perzselődnek
a lombok, ágak hullanak.

Én mondtam neki, hogy ne menjen
tovább, hogy baj lesz, hogy nagyon
boldogok vagyunk véle. Füstölt,
rohant, roncsolt és roncsolódott.

Bebocsátást esdő esők siratják
riadt-zárt ablakon.

(Az *Odüsszeüsz szerelme* című kötetből)

TAKÁCS IMRE:

Mártírok emlékére

Visszatér majd a rózsa
alacsony asztalomra.
Vörösével világít,
elvisz a rózsafákig.

Visszahív az örömhöz,
tisztaságával öntöz,
viaszos bársonyával,
apró kis harmatával.

Példát ad üdeségből,
pusztulva is: reményből.
Virágként arra nevel:
az ember ember legyen.

Nem volt még kegyelem szebb,
mint amilyen majd az lesz,
ha visszatér a rózsa
alacsony asztalomra.

(*A férfi tánca* című kötetből)

BENJÁMIN LÁSZLÓ:

E kisvárosban

E kisvárosban püspök a cigány is,
ringyó a satnya mellű úrilány is,
az ucca árok, a főtér mocsár;
zölden úszkáló sűrü békanyál
tapad merülő arcomra — henye
polgárok és tárgyak közönye.

Itt mindenkiről tudni: mit müvel?
Tudom már, hogy ki mikor és kivel;
hogy mit titkolnak a dohos szobák;
hogy benn a semmi, kivül a világ.
Tudom, hogy aki mozog, még nem él —
hogy hatvan év olykor hatot sem ér.

Ide röpít megint a gyorsvonat.
Az este elmossa az árnyakat,
az embereket és a tárgyakat,
a szándékokat és a vágyakat —
s még emlékszem, hogy volt egy életem,
de elfutott a futó földeken.

Milyen földrengés, micsoda vihar
birkózik meg konok falaival?
Milyen égzengés kell még, hogy süket
ablakain kidugják fejüket?
s mekkora villámlás — hogy mindenütt
beléütközzön hunyorgó szemük?

1947.

(*A Világ füstje* című kötetből.)

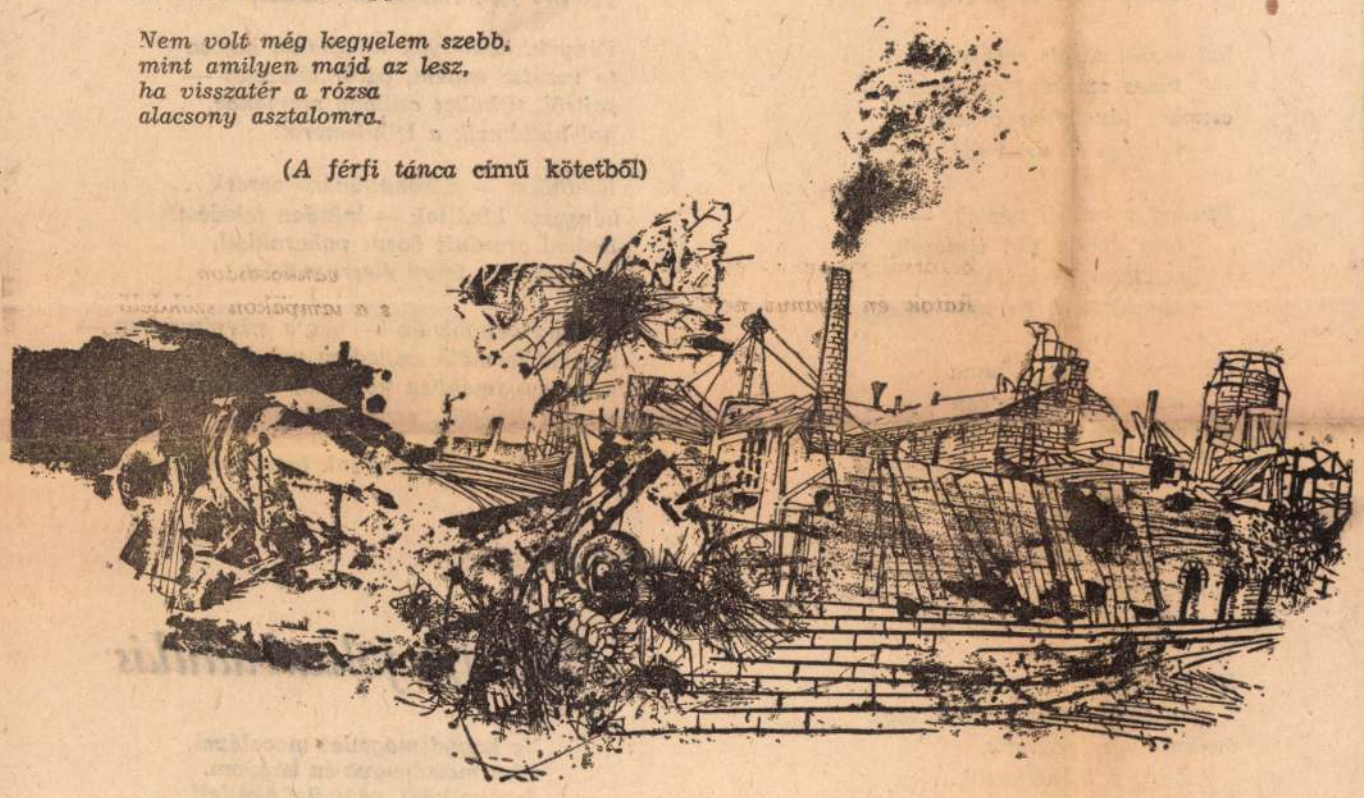

Lakner László: Ipari táj

CSANÁDY JÁNOS:

Anyánk öröme

Adósságom le nem róhatja hálavers; lehet ír az élet fájdalmára;
perc-öröme, akinek fia téglás
konyhából szökött ki a napvilágra,
hogy karddal vívjon fény és árny között —
Anyánk! ki máig csendben ott maradtál
földes szobában, régi krumpliföldek
vonzásában, rokoni szívességek
forgácsait aprózva görnyedőn;
drága takarítónő, kit az évek
kivédhetetlen gyűrűikkel végleg
sorsába zártak, (ez visz engem is
kettőzött koporsóban majd a sírba)
Te, kit levél is ritkán lep meg,
ékes jeléül szégyenemnek:
hisz tehetetlenségben szinte sírva
toporgok csak, és nem mentlek meg, —
Tebenned hős — ki vársz — a lélek!
Szenet cipelsz fagyos telekben,
nem lubickolsz kivételekben,
görnyedt galamb, még ellenséged
is akad, ki nem köszönt Téged!
Sorsodba zárva máig, végleg
négy hálátlan gyermeknek a d t á l,
diadalt mégis Te arattál,
bár fegyvered csak reménységed.

(Az *Új törvény* című kötetből)

HÁRS ERNŐ:

Önarckép

Homlokom szigorú falát,
mely a világtól elhatárol,
készen kaptam a sokaság
útját sosem járt nagyapámtól.
Hajamba, mely nyugtalan koponyám
felett sötétbarnán kibomlott,
mint fáiba, gyümölcsmetsző apám
oltott erőt, hogy állhassa a gondot.
Ők öltöztettek be az akarat
gyötrelmes kényszerzubbonyába,
csak ajkam és szemem maradt szabad,
rajtuk keresztül mosolygok anyámra;
ki énekelt, s mint anyja azelőtt,
fénylő szavakkal öntözgette sorsát,
míg körülötte egyre széditőbb
lett a világ, s igazsága gorombább.
Testem után most lelkem is kihordta,
hogy folytathassam torkában rekedt
dalát, s beföldelt, néma vermeket
kifordíthassak pezsgő nappalokra.
Ellentéteit rejtve vagy kibontva,
így táncol arcom jellel terhesen
orrom körül, mely, mint halottak orra,
távolbanéző, szenvedélytelen.

(A *Csillagóra* című kötetből.)

Három új József Attila díjas

CSANÁDI IMRE:

Erdők és vizek

Múltak kínpadján vonagló,
délibáb-gúnyolta sík,
hol minap még a félvad ló
nyerítezte: szomjazik,

hol tikkadt gulyákra rázta
dühét a garázda nap,
hol az elvetélt barázda
izzott mint az iszonyat,

hol mezőt tarolt sebesre
tüzes szájként az Aszály —
csupasz távolokba veszve
lobosodtál, árva táj.

Döcögő vonatból nézlek, —
hisz éppen rád ismerek,
mégis elkap az igézet,
kamaszként be nem telek.

Csatornák ezüst villáma
hasogatja jámboran
századok éjét, — vidámra
válsz egyszer, vigasztalan.

Nyaraid dölyfét nevetve,
fakóvörösre gyötört
puszta rónák közepette
máris mennyi üdezöld.

Helyén kóbor sátoroknak
kék sátrakként víz buzog,
öntözőfejek forognak,
mint a mániákusok.

Káposzta reped kövéren,
ahol ösztövér t ü s ö k
fente karmát; a fenyéren
nebuló gyümölcsösök.

Iszapot taposva, gólya
kap a kecmergő halon;
árkok tündöklő lotyója,
fürdik a sásliliom.

És erdők: — ha foltnyi, sávnyi:
fák mégis, sorfa, pagony!
Mámorító erdőt látni,
erdőt a sivatagon!

Erdők, erdők, csemeték és
fürgén sudarasodók,
keljetek tolongva, békés
pusztaság-hódoltatók!

Szikkasztó szelekre féket
ti vettek idővel itt,
vigyázva termő térségek
kezes-okos vizeit.

Alföld, Alföld, ébredő föld,
Alföld, erdők és vizek,
tavad harsog a jövőből,
zúg terebély tölgyesed.

(Az *Ördögök szekerén* című kötetből)

SZÜDI GYÖRGY:

Fények, homályok

Bejártam minden zeg-zugát a gondnak,
kóbor szelekkel rokon vágy üzött
felderíteni, mit is rejtegethet
az álomlátó két szemhéj között?

Ittam bánatot öblös, mély serlegből,
bódító reményt, csipős szenvedélyt,
kortyolgattam a döbbenetes csendek
nektárjainak savanykás ízét.

Naptól, holdfénytől tanultam ölelni
sziklát, virágot, lombos vágyakat,
s ha esztendőket ringattam karomban,
megcsalt olykor a kacér pillanat.

Sírni, örülni — százados rajongás!
Hány kuvasz óra csaholta felém,
— mint házőrző eb téli éjszakákon —
nincsen irgalom, meghalt a remény:

Voltam didergő — a mogorva széllel
vertem a falvak csukott ablakát,
tenyeremen az őszi rezzenések
álmodtak tavaszt, tarka láthatárt.

Vagyok könnyező, míg szalmán az ember
ujjal koppintja vaksi mécsesét —
míg van fekhelye, nincsen soha álma,
ha lenne álma, nem leli helyét!

Vagyok virrasztó — egy emberibb kornak
bölcsőben ringó gyermeke felett,
de pillámon fekszik temetetlen
gyötört fivérem, az emlékezet.

Fények, homályok nyugtalan hajósa
te vezetsz engem, bátor képzelet —
sejtről, titkokat csillogó szemekbe,
hol hullámzik a lelkiismeret.

Kikötőim — e könnyűvérű percek...
hányszor kínáltak — minden feledést!
Beérni csordult boros poharakkal,
s magamért fenni élesre a kést.

De egy vagyok én — vér a szivpitvarban —
embert formáló századom veled,
mint anyaméhben köldökön a magzat
szivom levegőd, eszem étkedet.

(A *Magunk törvénye* című kötetből)

MEZEI ANDRÁS:

A teljes fölszabadulás

Ne hagyd magadat megalázni,
mint mosolyogva én hagyom.
Arcába köpj, vagy üss ököllel!
A bátraké az oltalom.

Bennem hajlong a nagyanyám még,
ahogy a jegyzőnek dukál.
Apám se volt hős — halála sem —
ő is hajlongva muzsikál.

Anyám is int, hogy tűrni kell...
Padlót sikálva meghajol.
„Ne szólj szám, nem fáj a fejem se”
suttogják... s bennem zakatol:

„Ne szóljon szád, nem fáj fejed se,
örülj, hogy látsz, s élj mint a vak.”
Őszinteségem kipofozták
hogy veszélyektől óvjanak.

Naponta százszor megaláztak,
és nem tudtam, hogy azt teszik. —
Kit a hazugság ködbe burkol
azt bárhová elvezetik:

A halálba, a háborúba,
akár a mészárszékre is.
A hóhérja előtt meggörnyed
még a kemence-tűzben is.

De aki él, — ha élve hagyták —
velük a multat átkozom.
Lakása tágas épületben,
de a lelke még csupa rom:

Azt mondják rá, hogy szabad ember,
Kivül gyorsabb az elmulás —
Halálomig győzhet-e bennem
a teljes fölszabadulás?!

(A *Múlandóság sebei* című kötetből)

1965 NOV 16

1021

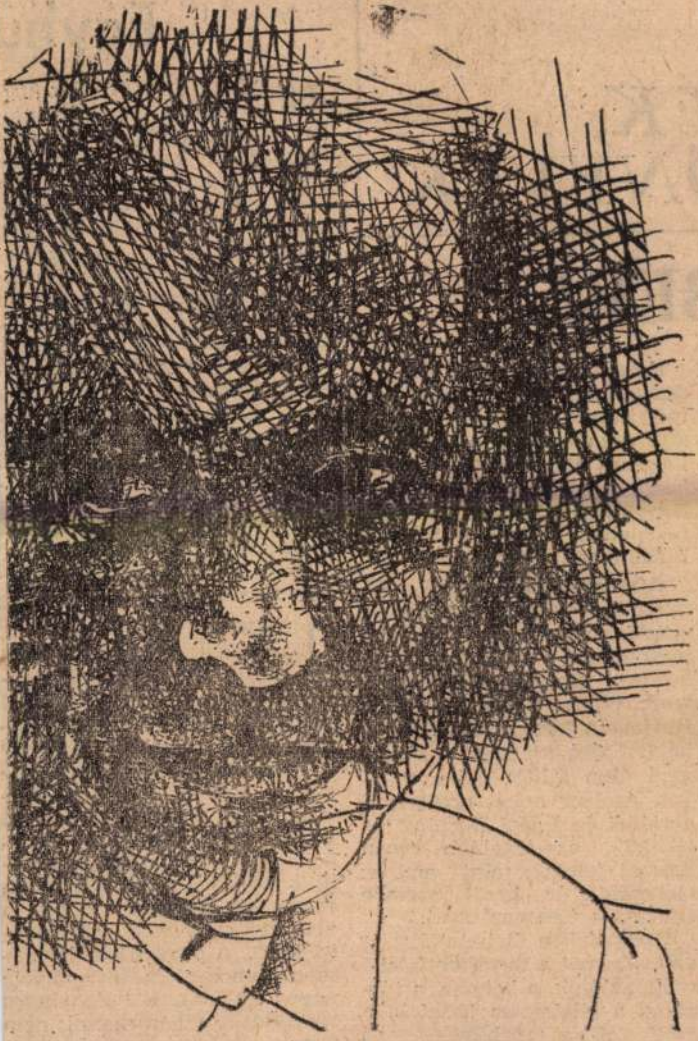

Lakner László rajza: Váci Mihály

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM

EK, ÖNYVEK

BER!

Kassai Ferenc sem megy a szomszédba egy kis gépi személyiségért. Birming professzor a tudomány raffinált és lángeszű módozataival létrehozza saját hasonmását, a gépi Birming professzort, akit a regényben különben Telepes Birmingnek neveznek.

GONDOLJUK CSAK EL, micsoda fejlődés! Mennyi miszticizmussal volt kénytelen megoldani a Doppelgängerkérdést Dosztojevszkij, Sitwell, Wilde, Green, E. T. A. Hoffmann vagy Babits Mihály. Ezzel szemben Kassai gépi úton állítja elő a másikat. Amikor a két professzor, a valódi és a gépi Birming találkozik, ez legalább olyan drámai jelenet, mint amikor Golyadkin úr kerül szembe titokzatos hasonmásával.

Évezredeken át hatották át az irodalmat a természetfeletti erők, az átok, a babona, a túlvilág, a félelmetes jóslatok, a szellemek, a megbűvölés, az életelixír, a bölcsek köve stb. A ma varázslójának bűvös

IN HÁNY ÉV MULVA kockacukornál kisebb rádiókat fognak gyártani, s ezeket karszíjjal a csuklóra erősítve vagy kulcskarikán hordhatjuk — olvasom. A televíziók laposak lesznek, mint a falra függesztett képek. A magnetofont levéltárcaként csúsztathatjuk belsőzsebünkbe. Szabó István novelláskötetében *(Varázslat kertje; Szépirodalmi)* viszont egy Hegybiró nevű paraszt egész nap a javíthatatlanul ócska bakancsát drótozgatja a téli kényszerpihenő idején, hogy hasznosan teljék az idő. Hegybiró fia már értelmetlennek találja az ilyesfajta vesződséget, őt viszont majd megöli az unalom.

Hogy kerül a drótozott bakancs az atomkor asztalára?

LEHET-E KORSZERŰ író, akinek legjobb írásában egy kisgyerek agyagból figurákat gyúr és lelket próbál lehelni beléjük a bibliai emberteremtés receptje szerint? A lúdtollra termett gólyamese akkor íródott, amikor Petrucci professzor embriókat hozott létre biológiai üvegbölcsőben, mesterségesen közelítve azokhoz a feltételekhez, amelyek lehetővé teszik a magzat születését az anyaméhben. A professzor legidősebb pinocchiója ötvennyolc napot ért meg. E tudományos remeklés azonban semmit nem von le az *Isten teremtményei* értékéből: Szabó István remekművű novellája az emberi

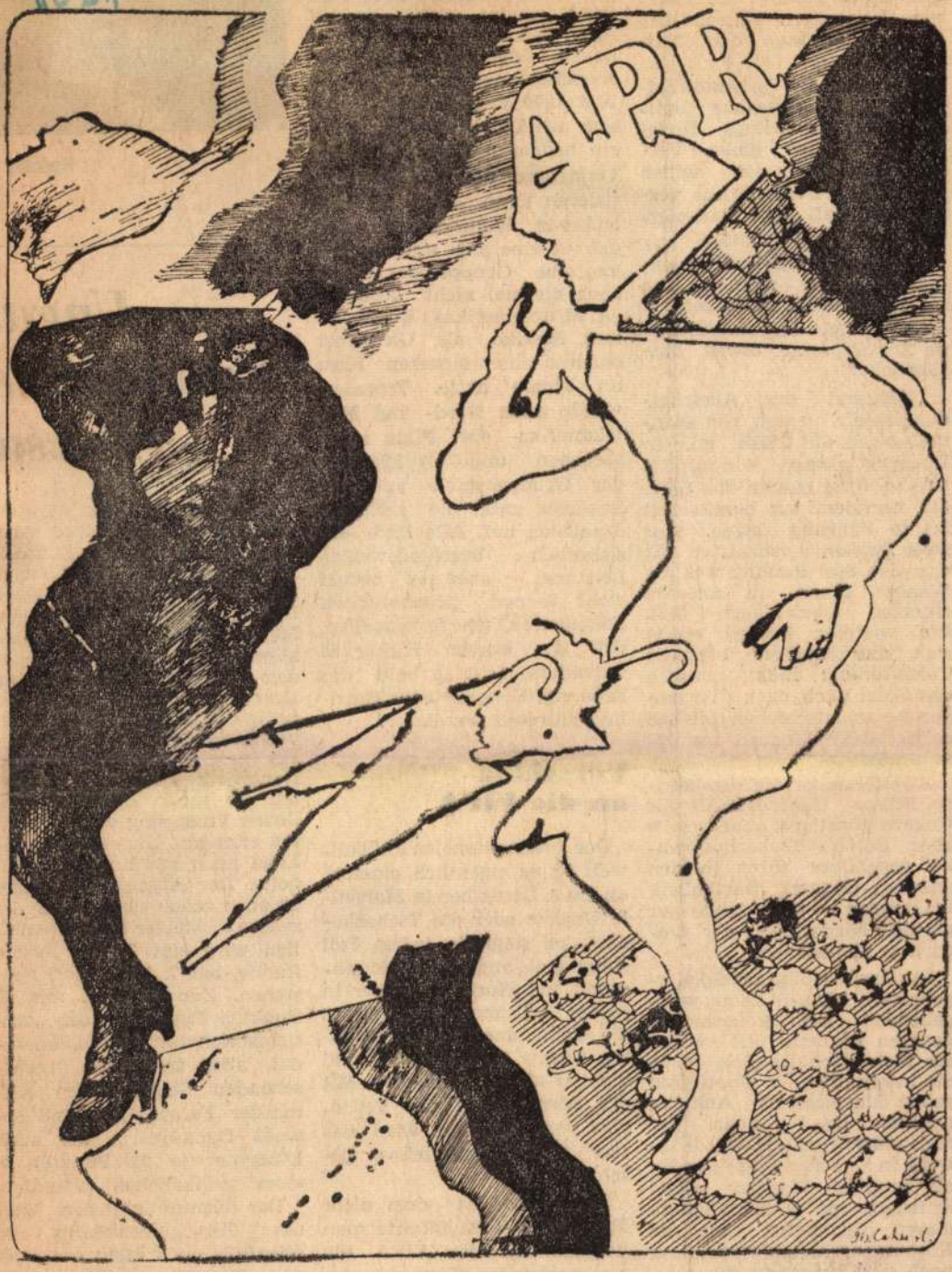

Grafik von László Lakner

dem Spiel, sondern die besseren Leistungen während der neunzig Minuten den Ausschlag geben.

Die beiden Verbandskapitäne sind durchaus optimistisch. (Allerdings findet man schwerlich einen Verbandskapitän, der seinen eventuellen Pessimismus verraten würde!) Jozef Marko erklärte kurz und bündig:

„Unsere Mannschaft ist einheitlicher, wir werden also ins 16er Finale aufsteigen!"

Károly Sós begründete seine Erwartungen etwas ausführlicher:

„Während der Ausscheidungsspiele traten wir zweimal gegen die ČSSR an. In Budapest siegten wir mit 2:0 und in Prag endete das Spiel 3:3, nachdem wir bereits mit 3:1 in Führung lagen. Aus zwei Spielen verschafften wir uns also drei Punkte, was die Waage schon zu unseren Gunsten ausschlagen läßt. Ein weiterer Vorteil ergibt sich aus unserer besseren Tordifferenz: falls nämlich das Spiel auch nach Verlängerung unentschieden bleiben sollte, steigt Ungarn ins Finale auf."

Zweifellos ist die diesjährige Bilanz Ungarn-ČSSR für Ungarn günstiger, andererseits aber bot die Tschechoslowakei gegenüber ihren beiden anderen Gegnern wertvollere Leistungen — man denke nur an die Niederlage der Ungarn in Kopenhagen....

Aus den diesjährigen Spielergebnissen können keine weitgehenden Schlußfolgerungen gezogen werden, und weder die Meisterschaftsspiele noch die internationalen Cuptreffen geben hinreichende Anhaltspunkte. Das Niveau der Meisterschaftsspiele wurde sowohl in der Tschechoslowakei als auch in Ungarn scharf kritisiert, und in den Cupturnieren zeichneten sich die Klubmannschaften weder hier noch dort besonders aus.

gen Gru
FIFA sc
ihren Wi
haben,
Ausschei
WM 197
sich aus
ein bede
Teilnehm
fizieren
früheren
gab es e
kanische
doch die
da Mitte
tant, Me
ohnehin
im Fin
wurde
telameri

sprochen und als Ergebnis der Gruppenspiele stieg El Salvador unter die sechzehn Finalisten auf. Alle Ehre der sicherlich beachtenswerten Leistung, — aber es bedarf wohl keiner prophetischen Fähigkeiten, um festzustellen, daß die braven Kicker El Salvadors nicht so bald das Erbe von Uruguay oder Brasilien antreten werden...

Vorschlag an die FIFA

Der internationalen Fußballwelt ist es eigentlich einerlei, ob am 3. Dezember in Marseille Ungarn oder die Tschechoslowakei siegt. In jedem Fall steigt eine angesehene Mannschaft ins Finale auf, aber in jedem Fall muß Mexiko auf die Teilnahme eines berühmten Teams verzichten — und dies ist nur zu bedauern. Mit der Abwesenheit des Verlierers von Marseille wird das 16er Finale zweifellos geschwächt.

Momentan ist dem nicht abzuhelfen, doch möchte man hoffen daß die FIFA die entsprechenden Konsequenzen

Was bereits seit Wochen Wahrscheinlichkeit war, wurde nach der letzten Fußballrunde zur Gewißheit: nach rund 10 Jahren wurde Dózsa/Újpest wieder ungarischer Meister. Die Violetten siegten allerdings nicht mühelos gegen den Tabellenletzten Dózsa/Eger mit 2:0, und da gleichzeitig die beiden Rivalen Honvéd/Budapest und FTC mit je 1:2 gegen Salgótarján bzw. Dunaújváros verloren, konnten sie sogar einen ansehnlichen Vorsprung von 5 Punkten erlangen. Ungeklärt ist die Lage noch am Ende der Tabelle. Der Abstieg von Eger ist zwar schon sicher, aber der zweite Absteiger der Nationalliga wird erst in der letzten Runde, am 7. Dezember, feststehen. Zur Zeit ist mit 20 Punkten Egyetértés der „aussichtsreicheste" Abstiegskandidat, aber trotz des überraschenden Sieges gegen Altmeister Ferencváros sind sowohl Dunaújváros als auch Diósgyőr (je 22 Punkte) in einer gefährlichen Situation.

Der Kampf um den Titel des Torschützenkönigs ist ebenfalls noch nicht entschieden. Zur Zeit steht mit 27

1969 NOV 28

BUDAPESTER RUNDSCHAU
Budapest

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-724

1021

A

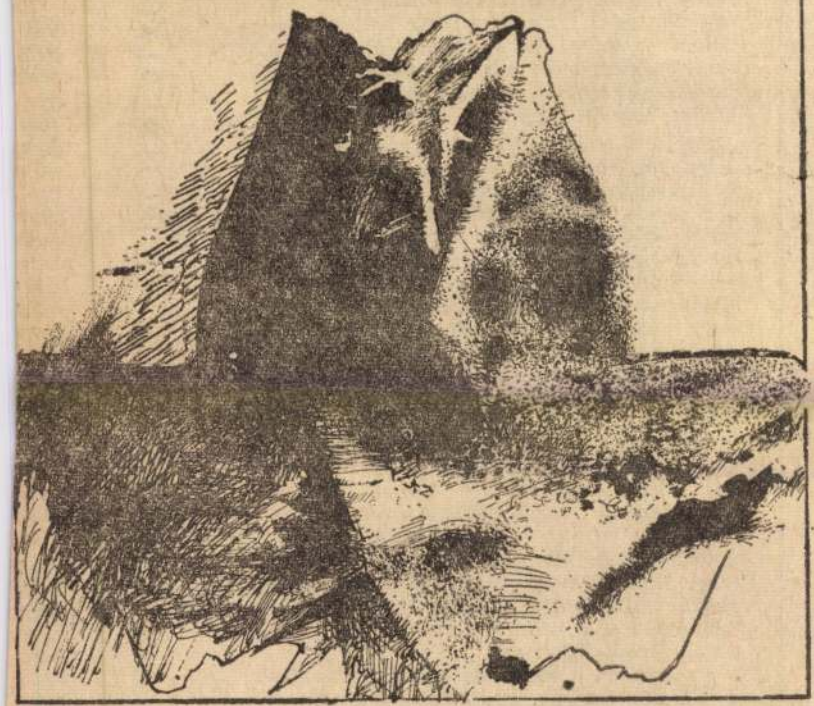

B

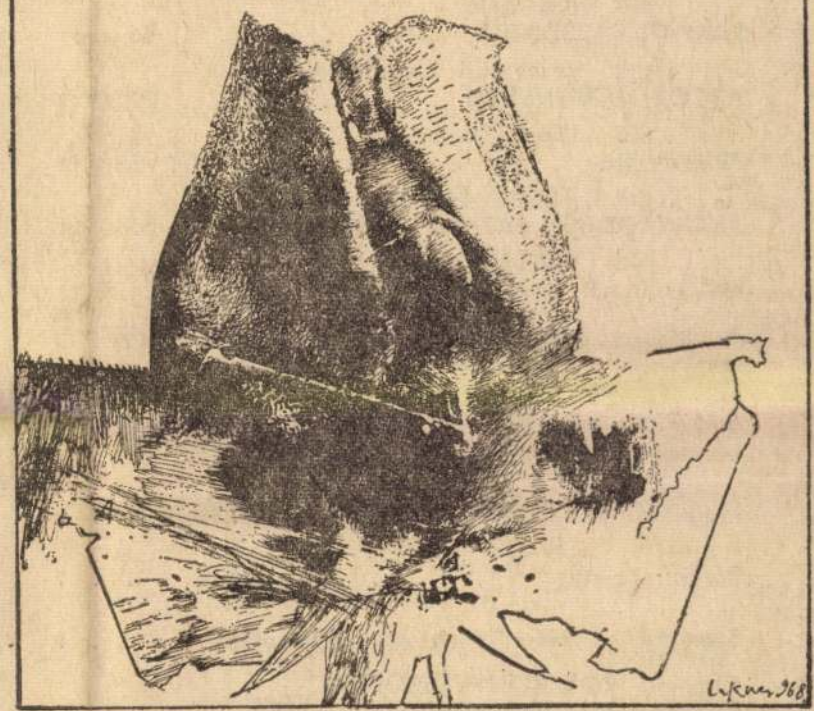

Lakner László: Rózsa

Lakner László

. . . pld. Benedek István:
PÁRIZSI SZALONOK . . . . . 38,– Ft
. . . pld. Földes Mihály:
A PARANCS . . . . . 22,– Ft
. . . pld. Gárdonyi Géza:
SZEGÉNY EMBER JÓ ÓRÁJA 1–2. kötet . . . 92,– Ft
. . . pld. Hegedüs Géza:
AZ ÍRÁSTUDÓ 1–2. kötet . . . . . 61,– Ft
. . . pld. Illés Béla:
KÁRPÁTI RAPSZÓDIA . . . . . 36,– Ft
. . . pld. Kolozsvári Grandpierre Emil:
ARCOK NAPFÉNYBEN . . . . . 29,50 Ft
. . . pld. Láng György:
PRIMAVERA . . . . . 38,– Ft
. . . pld. Passuth László:
ARANYKÖDBEN FÁZNAK AZ ISTENEK . . . 66,– Ft
. . . pld. Tamás Aladár:
NYUGTALAN ÁRNYAK . . . . . 24,50 Ft

A felsorolt könyvek egyenként is megrendelhetők. A megrendelt könyveket kívánságra négy havi részletre is szállítjuk, 160,– Ft feletti rendelés esetén. Az egész hirdetést kérjük kivágni és borítékban, bélyeggel ellátva, címünkre feladni!

Megrendelő neve: . . . . . .

Pontos címe: . . . . . .

Személyi ig. szám: (részletrendelés esetén): . . . .

Címünk: ÍRÓK KÖNYVESBOLTJA.
Budapest VI., Népköztársaság útja 45.

jellegű, nem a h

Meghatott
nemzedékün
Osztrolenka
vagy kevés
Kálmán, C
lengyel any
tuk, a vers
val... Bizo
csolat, ne
egyetlen ad
dalom köz
Pan Tadeu
fordításai,
kiadás, mi

Ennek a
—lengyel
neti-társa
zad végéig reális kapcsolataink
ezeket a két ország igen hasonló társadalmi berendezkedése határozta meg. A „finis Poloniae" azonban sajátos lengyel helyzetet teremtett: az idegen uralmak alatt élő három országrész hazafiainak úgy kellett egymást megérteniük, hogy szavaik igazi értelmét elkendőzzék elnyomóik elől: kialakult egy sajátosan lengyel kifejezési mód, jelképrendszer, titkos nemzeti nyelv. Ködfüggöny nemcsak az elnyomók, hanem a külföld, a barátok, így a magyarok felé is. Voltak, akik a nagyvilágnak írtak, Sienkiewicz, Prus, Reymont, ezeket megértették, olvasták, megbecsülték, de sok lengyel író-óriás, mint Norwid vagy Wyspianski talány, s puszta irodalomtörténeti név maradt, megismerésük sok helyütt, nálunk is, a jövő nem könnyű feladata.

Ez azonban a múlt. Ma a gazdasági alap a KGST-országok együttműködése, és a

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRKELTŐ
BUDAPEST, IX., ULLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-176
1969 DEC 1.
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

MAGYAR–LENGYEL

Lakner László

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

15 SEP 19

BUDAPESTER RUNDSCHAU
Budapest

1021

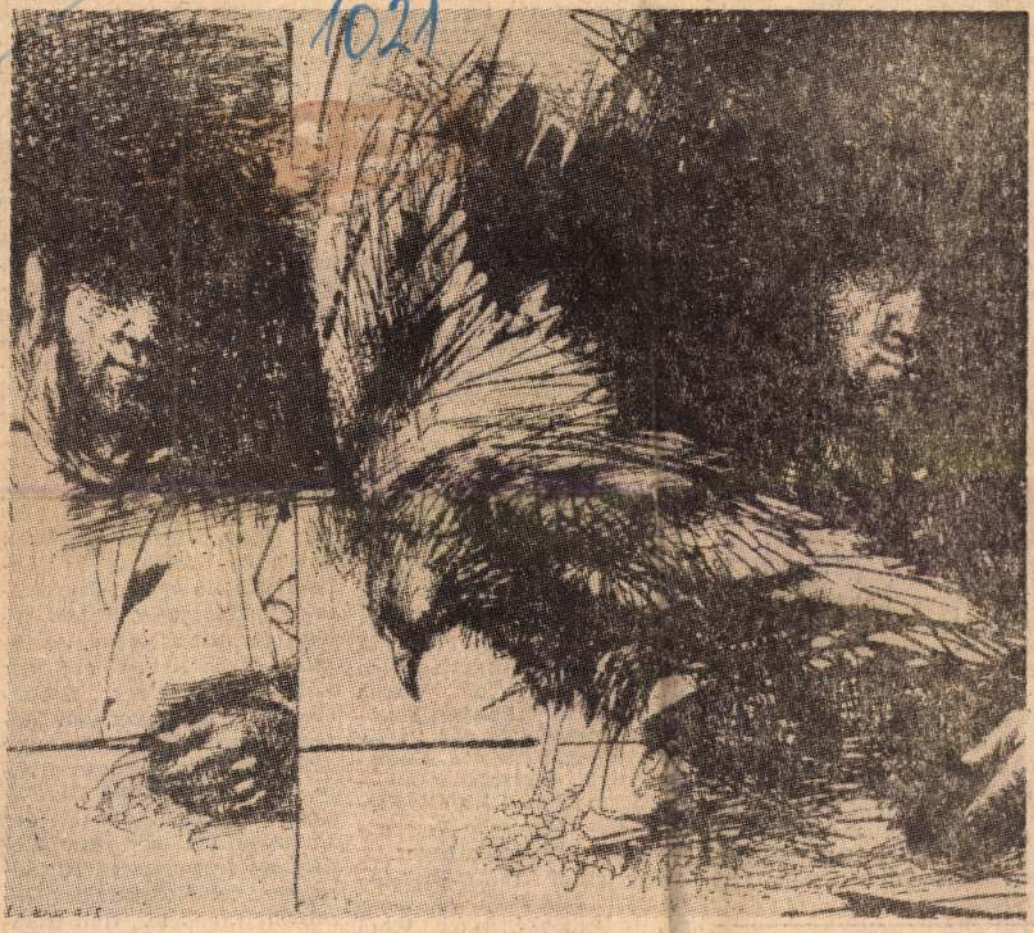

Studien nach Rembrandt
Grafik von László Lakner

ings als unserem historischen Erbe bekennen. Weil wir es aber tun, haben wir zu bedenken, warum wir die jahrhundertealte Stefanstradition in Ehren halten.

Forschen wir heute aus der Ferne eines Jahrtausends nach den menschlichen Zügen, nach der Persönlichkeit König Stefans, können wir uns nur allzu leicht in den widersprüchlichen Daten der historischen Quellen verstricken. „Er war klein von Wuchs, jedoch groß und kühn von Seele", vermerkte von ihm der namhafte Schriftsteller und Prediger des 15. Jahrhunderts, Pelbárt von Temesvár. Diese Einheit von gegensetzlichen Eigenschaften und Zügen deutet schon die tieferen Schichten seiner Persönlichkeit an. Barmherzig und fromm, gerecht und freigiebig nennen ihn die zeitgenössischen Aufzeichnungen, die Legenden des Mittelalters; und sie führen auch an, er sei sehr ernst gewesen, denn nur höchstselten löste ein Lächeln seine Züge. Stefans Taten, Kämpfe und Gesetze verraten jedoch den Staatsmann, der mit harter Hand, zielstrebig und im Interesse seiner Ziele rücksichtslos regierte. Getreuer als die ihm gewidmeten Beschreibungen kennzeichnet ihn sein

beschleu
Schicksal
sten Sinn
Geschich
Volkes u
fans I. M
letzten W
derung e
und Oste
len G
der seßha
Ackerbau
ker, die
senordnung beruhenden feudalen christlichen Königreiche. Die herrschenden Klassen von Dänen und Norwegern, Polen, Tschechen und Russen unternahmen in diesen Jahrzehnten unter der Führung hervorragender Herrscher die entscheidenden Schritte auf dem Wege zur Schaffung und Festigung ihrer feudalen Staatsordnung und — was damit verbunden war — zur Annahme des Christentums. Für diese Völker bedeuteten diese zwangsläufigen Veränderungen tatsächlich eine Frage auf Gedeih oder Verderb. Den Gesellschaften, die diesen Schritt nicht vollziehen konnten — man denke nur an die Hunnen und Awaren, Kumanen und Petschenegen — stand unwiderruflich der Zerfall, die ethnische Vernichtung, der Untergang bevor.

Wir wissen: Die Geschichte ist nicht das Werk einzelner großer Persönlichkeiten. Wohl aber gibt es außerordentliche historische Situationen, in denen eine überragende Persönlichkeit auf den Gang der

tung des Wortes, eine niedrigere soziale Formation mußte einer höheren Gesellschaftsordnung weichen: an die Stelle der Sippenorganisation und Stammesgesellschaft, die der kritischen Auflösung verfallen war, trat die feudale Klassengesellschaft, die Ordnung des feudalen Staats. Gewiß war diese Umgestaltung und damit die Wandlung der Lebensform ein langer, Jahrhunderte andauernder Prozeß, jedoch der entscheidende qualitative Wechsel trat mit der Entscheidung der Machtkämpfe unter Gézas und Stefans Herrschaft ein. Es war eine eigentümliche, sonderbare, widerspruchsvolle Revolution von oben, die mit der Unterwerfung der zum Niedergang gezwungenen Hirtenmassen, der Mehrheit der Gesellschaft, endete. Und trotzdem: das war die Revolution, nicht aber das Aufbegehren der Widerspenstigen, denn die neue Gesellschaftsordnung

1021

Lakner László

VÁRKONYI MIHÁLY:

MICSODA BOLDOGSÁG

A villamos megállójánál álltak, amikor észrevette a kutyát.

A kerítés mellett loholt, farkát magasan a kék nyári ég felé tartotta, fülei meglebbentek minden lépésre. Vidám kutya volt, pimaszul vidám, fiatal, gyerekszemű: noha rettenetesen kiéhezettnek tűnt, kiálló oldalbordáin lógó szőrzetével. Éppen ez, a helyzetének annyira ellentmondó, eleven röhögése ingerelte fel Pernyést. Aki bajban van, ne táncoljon. A kődobálás riogató mozdulatával egy időben hevesen, erőteljesen kiáltott.

— Nem takarodsz? — Elégedetten nevetett, mikor látta, hogyan rohan az állat a sarokig. Aztán felegyenesedett, s amint Margitra nézett, rögtön beleszúrt valami a gyomrába.

— Ez mivel bántott? — kérdezte gúnyos fölénnyel az asszony. Szerencsére, Pernyésnek még idejében eszébe jutott az orvos tanácsa, de így is csak nagy erőszakkal tudta elnyomni feltörő indulatosságát. Jó, jó, változás, de azért Margit is fékezhetné magát egy kicsit.

A villamoson is ezen járt az esze —, bár addigra első ingerlékenysége lehiggadt, inkább valami kis fáradtságba csapott át. Az asszony mereven, egyenes derékkal ült vele szemben: azt a néhány évenként újra csináltatott, örökkön egyforma, szürke angolkosztümöt vette fel, amit az esküvője óta minden ünnepi alkalomra. A ruha látszólagos változatlansága, az asszony sima, feszes arca, még mindig lányos alakja azt az érzést keltette Pernyésben, mintha ez a Margit ugyanaz lenne, aki azon a majd húsz év előtti táncmulatságon olyan félszegen ment előtte a levelek és szőlőfürtök alá rejtett tánchelyen: nem, én még... nem vagyok asszony. Még az apró mocorgásai is ugyanazok voltak, ahogyan térdére simította a szoknyáját, vagy egy láthatatlan cérnaszálat emelt le magáról — és egészében mégis más volt már. Valami megváltozott, idegen lett, ismeretlenné vált benne. Mi az, ami idegen lesz az emberben; és miért? — gondolta értetlenül Pernyés.

Reggeli vidám, füttyös gondtalansága, ingét feszítő boldogsága alaposan megcsappant. De már inkább önmagát korholta emiatt. Tudhatta volna, hogy Margit nem nyugszik addig, míg egy epés megjegyzéssel, vagy örökké fáradt csapkodásával el nem rontja a kedvét. Két éve csinálja ezt, mintha csak örömét lelné abban a maró hangulatú csendben, ami ilyenkor közéjük telepszik. „Most is nyugodtabb már" gondolta kicsit keserűen Pernyés, s már majdnem kifakadt. „Na most boldog vagy...?" De aztán észbekapott. Csak veszekedés lenne belőle. „Hát nem fogunk veszekedni! — határozta el keményen. — Ma nem." S igyekezett úgy tenni, mintha mi sem történt volna az előbb.

Az átvétel egy kicsit tovább tartott, mint gondolta, már két óra is elmúlt, mire beültek a kocsiba, s ünnepélyesen hátradőlhetett: kész! A pillanat mellett jelentéktelenné vált minden: a végtelen négy év éppen úgy, mint az asszony fáradt arca. Csak éppen átfutott Pernyés agyán: enniök kellett volna valamit, talán attól ilyen elcsigázott Margit, hogy éhes, de közben már gázt adott és lassan felengedte a kuplungot. Úgy érezte, egész életében emlékezni fog erre a mozdulatra.

A kocsi hirtelen ugrott meg, az asszony keze ijedten rebbent a szélvédő felé.

— Lassabban... nem lehet indulni?

Minden megváltozik majd — gondolta Pernyés ujjongva. Úgy állította a visszapillantó tükröt, hogy Margitot is lássa benne. Bizakodó képzelete előrevetítette az asszony változásait: az arcáról majd elsimul ez az ingerültség, a mozgása sem lesz ilyen elkínzottan fáradt — a jót hamar megszokja az ember, hozzánő, mintha soha nem is élt volna nélküle. Most — hát istenem, kicsit óvatosan kell vele bánni. Legjobb, ha észre sem veszi a rosszkedvét. Az orvos is megmondta. Így legalább nem zavarja Margitot a tudat, hogy ő is ismeri a baját — ha ugyan valóban az a baj. De talán az orvos nem tévedett; bár azt ő is elismerte, hogy elég korai a dolog.

— Ez az igazi: másodikkal nekiszaladni — felelte. Aztán az előbbi gondolatával szőtte ezt egybe hangosan. — Tudod te, mit jelent Pesten, ha valakinek kocsija van? Másképp köszön a házmester és a KÖZÉRTes. Még a rendőr is másképpen tiszteleg, ha odamész hozzá. A tanfolyamon volt egy kölyök, olyan rücskös képű, hogy a gérvéső is kicsorbult volna a bőrén...

Úgy csinált, mintha a mellékutcából elébük kanyarodó teherautó megriasztotta volna; valami káromkodásfélét morgott a fogai között, aztán elhallgatott. Marhaság, minek beszélni arról, ami eszébe sem jut soha? Minden álmában hármukat látta a kocsiban: a fiát és Margitot, soha másvalakit.

Hogy ne legyen túl nagy a csend, a fiával hozakodott elő.

— Sanyi azóta már odanőtt a kapufélfához.

Már az utcájukban jártak. Margit szorosan tartotta ölében a táskát, készülődött a kiszálláshoz. Kicsit félrehajtotta a fejét, a szerelvényfal gombjait vallatta óvatos ujjakkal, az arca tűnődő volt, mint a fájdalom utáni első percek tiszta csendjében. Na lám, sandított feléje Pernyés. Hagyni kell és elmúlik a mérge. Mégiscsak okos ember az orvos.

A kapu előtt feltúráztatta a motort, aztán a kürtöt is megszólaltatta — ezt még a rendőr is megértené, gondolta —, hasztalan: a gyerek nem jelentkezett.

— Nem jött volna haza? — kérdezte kicsit csalódottan. Sanyi előre elképzelt örömrivalgása úgy tartozott a mai naphoz, mint maga az égszínkék, doromboló Wartburg. Aztán észrevette a hátsó lakás ajtajában megkövülten bámuló részeges Szalotnyánét. Na most mondd, hogy ezeknek akkor lesz kocsijuk, amikor engem választanak római pápának — gondolta elégedetten.

— Jónapot, Szalotnya néni, nem látta a srácot, hazajött? — szólt oda, s maga is élvezte azt a fölényes biztonságot, ami a hangjában csengett. Mielőtt Szalotnyáné felelt volna, már hallotta is a kert vége felől Sanyi hangját.

— Apa! Tessék idejönni!

Az udvarnak ezt a részét egészen ellepte a gondozatlan orgonabokrok szövevénye. A ház három iskoláskorban levő gyermeke már régen berendezkedett itt, afféle felnőtt szemtől nem látott, romantikus kis szigetet teremtettek maguknak a sűrű gizgaz, eldobált konyhai edények között. Pernyés csak meghajolva tudott behatolni az alagútszerűen összefonódott ágak közé: rálépett valami cserépdarabra, megcsúszott. A hirtelen ijedelem ingerültségével szólt abba az irányba, amerre a fiát sejtette.

— Mit csinálsz? — Történt valami! riadt belé hirtelen. Mert úgy tűnt, hogy az előbb nagyon különös volt a fiú hangja. — Hallod?

— Jaj, apu, írtó klassz! — A gyerek egy tisztásnyi kis sima részen ült a földön, rázkódott a nevetéstől — barna szőrgombolyag pörgött előtte, a farkát a szájában tartotta, cibálta és morgott. — Pernyés azonnal ráismert a reggel látott sovány, égőszemű kölyökkutyára.

— Ezért hívtál ide? — fordult sarkon. Pillanatnyi bosszúságán túl a kutya a délelőtti kellemetlen hangulatra emlékeztette, Margit idegen, gúnyos hűvösségére. Csak a válla fölött szólt vissza. — Itt a kocsi: meg sem nézed?

De amikor Sanyi úgy süvített el mellette, hogy majdnem felborította, egészen felvillanyozódott.

Mire a kapu elé ért, Sanyi már a szélvédő üvegen bámult befelé, s elismerően füttyentgetett.

Pernyés máskor rámordult volna. Ki nem állhatta az ilyen hátgerincecsikorgató fütyürészést. De most feszítette az öröm: még egyszer felfedezni az ülések kellemesen rugózó bársonyosságát, a motor csendes duruzsolását, azt a pillanatot, amikor lábfejével felengedi a kuplungot és meglódul a kocsi. Úgy érezte, ezerszer is képes lenne végigcsinálni egymás után.

— Menj a másik oldalra, majd kinyitom az ajtót. — Elővette és magasra mutatta az autókerék formájú karikán egybefűzött kulcsokat. Ebben a pillanatban valahonnan a lába elé csapódott a kutya. Hiába tudta, hogy csak az udvarból jöhetett, olyan hirtelen tűnt a szeme elé, mintha a nyári égbolton várakozó fodros felhők valamelyike zuhant volna le.

— Mész innét! — fenyegette, de a kutya ezt most játéknak vette, felágaskodott, nagyon vékony hangon kaffantott egyet, aztán körülrohanta a kocsit. Amikor Sanyihoz ért, megtorpant, majd megfordult: előre, a kocsi orra felé igyekezett. Mielőtt befordult, hátra is nézett. Sanyi már ugrott is utána, s egy pillanat alatt olyan kergetőzésbe fogtak, hogy Pernyés alig tudta szemmel követni őket. Dühös lett megint, s egy kicsit megalázottnak is érezte magát.

— Abbahagyod már? — De a fia nem felelt, nem is hallotta talán, minden idegszálát a játék foglalta le.

A kutya futás közben nagyokat szökellt a levegőbe, ilyenkor a fejét is hátrafordította, mintha csak biztatni akarná Sanyit, hogy csinálja utána. Ez mégiscsak türhetetlen — gondolta Pernyés, noha nem tudta megfogalmazni, mit is érez annak. Aztán végre elhatározta magát: a keskeny, lapos kulcsot megforgatta a kilincs zárrészében és kinyitotta az ajtót.

— Megvagy! — harsant a kocsi túloldalán Sanyi hangja. A kutya nagyot ugatott és hihetetlen sebességgel száguldott át az innenső oldalra. Pernyés csak egy barna csíkot látott elsuhanni a lábai előtt. A kutya, kóborlásaiban szerzett kifinomult ösztöneinek segítségével kikerülte a nyitott kocsiajtót, ugyanazzal a lendülettel felugrott a járdára és a kerítés engedelmesen félrecsapódó lécein keresztül eltűnt.

— Megállj, csibész! — ugrott ki a kocsi hűtője mögül Sanyi. Két kézzel markolta meg a lámpát, hogy minél kisebb ívben fordulhasson, közben a kutyát kereste. Ahogy megiramodott, nekiütközött a nyitott kocsiajtónak.

— Hoppá! — mondta könnyedén és futott volna tovább, de Pernyés marka olyan erővel csapódott a vállára, hogy belerándult. Sziszszenve fordult vissza, arcán a megbántottság és fájdalom grimaszával. — Na!

— Mit... hülyéskedsz itt nekem? —, szisszegte Pernyés a fiú arcába. — Összetöröd a kocsit! Elment az eszed?

A kutya most bújt vissza a léckerítésen, játékosan csaholt Sanyi felé. Pernyés agyát elöntötte a düh, arrébb lépett és rúgásra emelte a lábát. Majdnem elvágódott, mert a fia utánaugrott és hátulról megtaszította.

— Ne rúgj bele!

Éles és kemény volt a szava, nem a kamaszodó gyerek, hanem a felnőtt férfi kemény és parancsoló hangján szólt.

— Te! Hogy beszélsz! — Pernyést még az előbbi méreg lendülete hajtotta, lehajolt, követ keresett.

— Nem hallod? Ne bántsd! — csattant megint a fiú hangja.

Pernyés elképedve, ingerülten fordult hátra. Egészen idegen volt most a fia arca, felnőttesen határozott és indulatos, nem az a sima kis gyerekpofi, akinek látta eddig, ha rágondolt. Érezte, hogyan rándulnak karján össze az izmai. Gerince megfeszült, gyomrában azt a remegő lebegést érezte, amit csak a vak indulat vezette hirtelen mozdulat lendülete csillapíthat.

— Te! — bőszült a fiára. Az rebbenés nélkül nézett vissza rá. Érezte, nem bírja majd fékezni magát. — Mit képzelsz, mi?

Ordítani fog, de mindegy, gondolta. Berohan az anyjához és bőg. Nem kellene. De akkor már emelte a kezét. A fiú mereven nézte őt, olyan mereven, hogy Pernyésnek úgy tűnt, mintha nem is látná. „Az apja vagyok, nem beszélhet így velem."

Ebben a pillanatban meghallotta Margit hangját.

— Gyertek enni. Mit csináltok?

— Semmit — vágta rá. Mereven nézte a fiát. Aztán megindult befelé. — Semmit. — S arra gondolt: már reggel érezte, hogy bajt hoz rá az a dög. A gyomra még remegett; hogy lehet így ebédelni?

A konyhában ettek, mint rendesen. Csak karácsonykor és júniusban, az asszony névnapján, ebédeltek a szoba széthúzható, politúros asztalán. Pernyés szerette is ezt a fényesen ragyogó tisztaságot maga körül, a szekrény és a konyhaláda enyhén sárgásfehér hűvösségét, a vízcsap rézragyogását, ahogy ráhullt egy maroknyi napfény. A szekrényajtók közötti résen kivillanó zománcedények katonás rendje és a homályos üveglap mögött alig kivehető almazöld vízkészlet tompa ragyogása az otthon, a megszokottság biztos nyugalmát jelentették mindig neki.

Most azonban zavarta a tárgyak és szavak kiszámított, mértani rendje, a kanálcsörrenés súlyosbította csend. Mintha valami hiányzott volna a máskor oly egyszerű, tiszta nyugalomból. Sanyi a főzelékre várt, közönyösen s tétován bámult a szemközti falra, az asztal szürke eternitjét kapargatta körmeivel. Megsértődött a fiatalúr — gondolta dühösen Pernyés —, még ő sértődött meg. Már-már rámordult, de tudta, hogy ez csak súlyosbítaná a bajt. A fiánál is, önmagában is, de még Margit sem állná meg szó nélkül.

— Azért nem élünk rosszul! — próbálkozott a feloldó beszélgetéssel, amikor Margit a főzelék és hús mellé tette a vasárnapról maradt rácsostésztát. — Vasárnap meg leszaladhatnánk a Balatonhoz is...

Az asszonyt figyelte, de az nem szólt. Talán meglátta, ami a kapu előtt készülődött? Aztán a fia felé lesett: még ha megütötte volna... na, akkor értené, hogy erre sem ugrik a plafonig. De így? Ha az ő apja tizenöt éves korában csak egy kerékpárt hozott volna neki, azt sem bánta volna, ha összetöri minden csontját. Vagy összebeszéltek ezek ketten, hogy mindenképpen elveszik az ő kedvét? Valami epés megjegyzésen törte megint a fejét, de eszébe jutott az orvos. Úgy látszik, ezek mindketten klimaxosak.

Józan, kiszámított nyugalommal kezdett beszélni, vigyázott, hogy hangsúlya könnyed, nemtörődöm legyen. Elsorolta, hová járnak ezentúl: a Mecsekbe, meglátogatják az asszony nővérét Szegeden.

— És kicseréljük a konyhabútort is. Veszünk egy frigidaire-t, úgy berendezzük a lakást, majd meglátod! Vagy egyszerűen elcseréljük, mennyibe jöhet az? Egy tizes? Vagy tizenöt? — Kicsit maga is megütődött azon, hogy milyen könnyedén dobálózik az ezresekkel, bár időközben úgy beleizzott a beszédbe, hogy nemcsak mondta, látta is maga előtt ezt az alaposan megváltozott konyhát, az egész megváltozott életüket. Tízezer... hány óra is az? gondolta hirtelen. Hartai, a maszek, tizenkét forintot fizet óránként: tízezerben a tizenkettő.... De most nem bánt semmit. Új lakás, vagy lábasok: egyremegy, kikeresi 5. Erősnek és nyugodtnak érezte magát, s ebben a megváltozott hangulatában egészen másképpen látta azt is, ami az előbb a kapu előtt történt. A fenébe is, nem lehet kellemes, egy fiatalember, és a nyílt utcán majdnem megpofozzák. Erre gondolhatott volna! — Neked meg szerzünk egy olyan elektronikus micsodát, csak beleteszed a házi feladatot, kimész, fordulsz egyet a kocsival, viheted a kislányokat is, na! Mire visszajössz, a gép már azt is kiadja, mit kérdez másnap a tanár.

Nevetett, hangosan, kicsit erőltetve. Megfogta Sanyi túlsó vállát, s a karjának egy gyors mozdulatával felütötte az állát, mint még gyerekkorában. Akkoriban nagyon kedvelte az ilyen játékokat a fiú.

— Jó lesz? — S azzal a megbocsátó, bocsánatkérő dörmögéssel tette hozzá, amivel térdigérő korában szokta vigasztalni, ha valami baja volt. — Na, bikfic...? Még egy-két év, és minden meglesz. Minden. Ruha, lakás... Mondjatok már valamit.

Nem bírta tovább a másik kettő fenekedtelen hallgatását. Minden dühe az utolsó három szóban összpontosult. Rögtön utána tudta, hogy hallgatnia kellett volna, de akkor már nem tudott parancsolni magának.

— Mit mondjak? — nézett rá Margit csodálkozva. Kicsit zavartan tette hozzá: — Tulajdonképpen mi bajod?

— Nektek mi bajotok! — vicsorgott a düh Pernyésből. — Az ember gürizik, mint egy állat, mit gondolsz, olyan finom dolog napi nyolc óra után egy pincében kushadni?

— Ne kushadj — mondta szelíden az asszony és megvonta a vállát.

Pernyés tehetetlenségében leginkább ütni, vagy üvölteni szeretett volna. Most megint az a görcsös, hányingerhez hasonlító érzés kínozta a gyomrát, mint az előbb, a kapu előtt. Margit szavait mintha felerősítette volna a csend, tompán, megis erőteljesen dübörögtek vissza a falakról. „Ne kushadj..." És a Wartburg? Ha ő nem kushad, honnan termett volna a kapu elé?

Nem bírt tovább itt maradni.

— Áttörlöm a kocsit — szedte elő a már régen beszerzett szarvasbőrt. — Ha végeztetek, gyertek majd.

A konyhaajtó előtt habozott egy picit, de nem kellett ottmaradnia ahhoz, hogy tudja, mit mondanak majd. „Olyan furcsa mostanában Apa." Ő. Ő a furcsa!

Megpróbált jókedvet, vagy legalábbis gondtalanságot erőszakolni magára, míg végigment az udvaron. Utóvégre a kocsijához megy; az egész utcában ő vett először magának. De olyan fáradt volt, hogy legszíveseben végigfeküdt volna a virágágyak között.

A veszekedés mintha egyszerre gyűrte volna csontjaiba az évek minden fáradtságát. Soha egy vasárnap, csak a pince. A szabadsága is ott telt el. S hogy erre gondolt, annál elkeserítőbbnek érezte azt, ami az ebédnél történt. Nem erőltethették volna meg legalább ma magukat? Holnaptól megint a gyár, a pince... Bútorok. Lakás. Mi még? Talán csak az, hogy ha meglesz az új lakás, Margit megint reggeltől savanyodhat, s a fia is mindent megtehet, hogy még az élettől is elvegye a kedvét. Mindegy, hogy mi lesz ürügy rá, egy kutya, vagy bármi elég.

Amikor kiért az utcára, először a kutyát vette észre.

Ott állt a kapuval szemben: farka mereven az ég felé mutatott, időnként izgatottan rebbent egyet. Amikor Pernyés elment mellette, utánahúzódott.

— Kutyuli. Dög — mondta ugyanazzal a hangsúllyal Pernyés. Beült a kocsiba, leengedte az ablakot és kikönyökölt rajta. — Minek örülsz, te dög?

A fáradtsága nem akart eloszlani. Úgy érezte, elalszik, ha nem csinál valamit; megindította a motort, hallgatta, hogyan duruzsol. Kocsi. Bútorok. Lakás. Jó lenne tudni, mi lesz azután.

A kutyát nézte megint. Az szimatolva, fülét félrecsapva morgott az első kerékre. Hozzákapott, egy picit odébbugrott: játszott. Aztán a hűtő orrán levő fényes díszítést morogta meg. Pernyés éppen csak a fejét látta, a törzsét már eltakarta a kocsi eleje.

Klimaxosok — gondolta keserűen és befelé figyelt a házba, de a felesége és fia még nem jött. — Ha rajtuk múlna, éppen úgy szaladgálnának, mint ez a dög: kiálló oldalbordákkal, egy rongyban, vagy még abban sem. Úgy látszik, az lenne jó nekik. „Ne kushadj..."

A kutya most hátrébb húzódott egy lépést: leült a kocsi orra elé, ugatni kezdett.

— Te dög — mondta Pernyés és sebességbe tette a kocsit. — Minek örülsz, te dög? — morogta, s hirtelen felengedte a kuplungot.

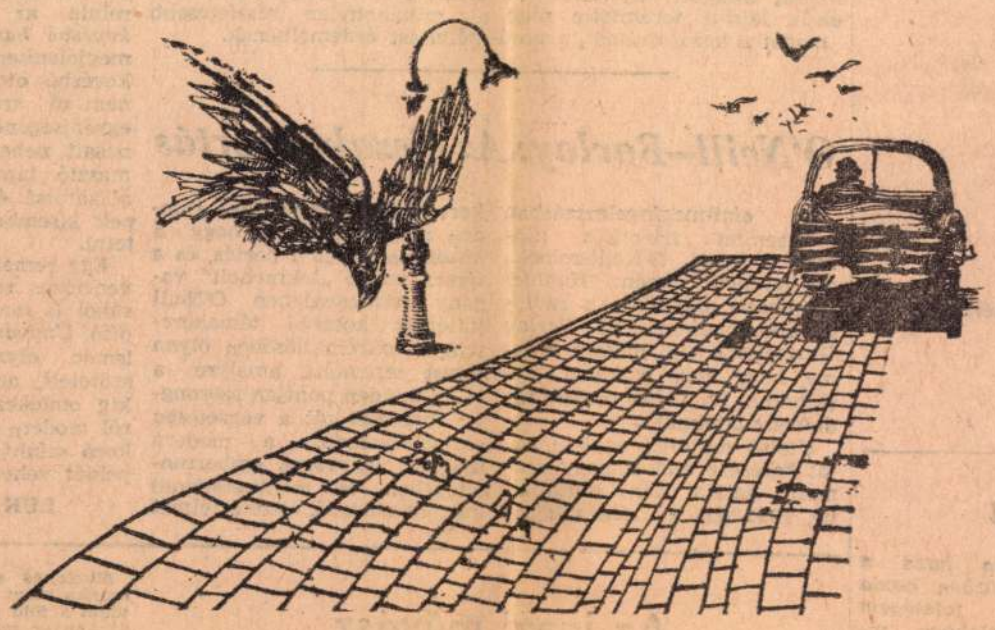

Lakner László rajza

Galambos Tamás: Női fej

ÁSGÚTHY ERZSÉBET*:

Az aszfaltöntő

Éjjel.
Hörögve forr a katlan.
Ömlik a híg szurok.
A vad iram szinte
kibírhatatlan.
Most szorúl éppen
végsőt a hurok.
Mindegy.
Még bírni kell!
Reggelre kell az út!
Megállni
nem lehet.
Az óra fut.
S ömlik tovább az út hosszán a lava...

Lomha teste sátáni bársonyába
ölel verejtékcseppet, kavicsot,
férget, s mindent, mi útjába futott,
míg egyre hülve nyugovást talál,
s konok-keményen féket vetve áll.

A munka kész. Az öntés megaludt:
olajfényes, szuroksötét az út.

— — — — — —

S az éjben mostan hűlt emlék-barázdát
szánt színe fáradt ujjaim hegyén:
Hajad simúlt ez elnyütt kéz alá, egykor sötéten...
Ma szürke már. S nem látja más, csak én
olajos fényben. Szurokfeketén.

* Szlovákiai magyar költő.

Üzenet a kályhában

Holnap be Velencé- utazunk, de ma még Bécs- ben alszunk. Szál- lást keresünk. Kar- mester ismerősünk hetekkel ezelőtt ol- csó szállodát ajánlott, közel a Stephansdómhoz.

Csomagjaink a pályaudvaron maradtak, így hát két szatyorral, benne némi elemózsiával és tisztálkodási szereinkkel állítottunk be feleségemmel együtt a szállodába.

A fogadós félig gúnyosan, félig cinkosan nézi apró bugyrainkat: tipikus alkalmi pár lehetünk a szemében.

Szobát ad ugyan de úgy tűnik, hogy a padláson is túl. Esküdni mernék, hogy azon az egyetlen fehér macskán kívül, amely ajtónk előtt dorombol, élő lény itt hetek, hónapok óta nem járt. Csak bennünket lehet ilyesmivel átejteni — bosszankodunk —, miközben az elhagyott oduban vacsorára készülődünk. Konzerv, paradicsom, gyümölcs, kenyér, evőeszköz az asztalra, kezdődhet a lakoma.

Feleségem két csésze teáért küld le a közeli presszóba. A sötét folyosón, a kivilágítatlan padláslejárón át nagy óvatosan lebotorkálok a földszintre és irány a presszó. Mérgesen morgok magamban elhagyatottságunk, az idő őszies és barátságtalan hangulata, vigasztalanul sötét szobánk miatt. Ilyenkor úgy érzi magát az ember, hogy egyetlen barátja sincs a világon, mindenki cserbenhagyta, s csak mi vagyunk ketten a földkerekségen, mi is csak ebben az otromba, barátságtalan, rút szobában.

Viszem haza a teát. Közben csoda történt: feleségem most valahogy vidámabbnak látszik. Az ok váratlan és furcsa: két magyar hetilapot talált az éjjeliszekrényen. Mindkettő egészen friss, talán kétnapos.

És még valamit talált. A kályhában, ahová szemétláda híján az üres konzervdobozt akarta dobni, dobozunk hasonmását lelte meg. Hamisítatlanul magyar gyártmány az is.

Üzenet jött a kályhából: nem vagytok egyedül, mi is itt laktunk, ettünk, mielőtt tovább indulunk volna.

Talán Velencében személyesen is találkozunk. Ha nem: üzenünk egymásnak. Téliszalámihéjjal a szemétkosárban.

GÁBOR ISTVÁN

a RÁDIÓKÉSZÜLÉK mellől

Vörösmarty ébresztése

A *drámaíró* Vörösmarty ébresztéséről van szó, s ez jórészt a rádió érdeme. Színpadainkon neve a *Csongor és Tündével* forrott össze évszázada, s közvéleményünk jószerivel azt sem tudja, hogy a reformkori történeti drámaírásnak is egyik legnagyobb alakja ő. A méltatlanul elfeledett és tavaly a stúdióban bemutatott *Czillei és a Hunyadiak* idén már a Nemzeti Színháza műsortervében szerepel. Most pedig a rádió a másik jelentős Vörösmarty-drámát elevenítette fel, a *Bújdosókat.*

Ehhez nem is kellene kommentár, hacsak nem egy megjegyzés. Abban a nemes igyekezetben, amellyel színházi életünk a maga hagyományait és ezen belül a magyar nemzeti dráma múltját keresi, fokozott szerep hárul a rádió színházára, mégpedig azért, mert különösen a múlt századiak között, nem egy olyan drámát ismerünk, amely eredeti formájában, nyelvi avultsága vagy elöregedett dramaturgiája miatt nem adható elő, de koncepciója, illetve rész-erényei miatt megőrzendő és felmutatandó, mert maradandó értéket képvisel. Ezeknek a daraboknak lehetne mindenki más előtt gondozó gazdája a rádiószínház, nemcsak mert a szándék benne erre messzemenően megvan, és elsőrangú szakemberekkel rendelkezik, de főként azért, mert ha az erkölcsi kockázat nem is, de az anyagi rizikó itt jóval kisebb, mint nagy színpadon. Amint a kísérletezésnek általában, az ilyen jellegű kísérleteknek és próbálkozásoknak különösen alkalmas műhelye a stúdió. Így a Czillei útja a rádiószínházból a Nemzeti Színházba nem esetleges, de tipikus példa kellene legyen.

A *Bujdosók* 1828-ban született, azóta nem mutatták be. Pedig Vörösmarty, programjának megfelelően, nemcsak jelentős magyar színpadi művet alkotott, de szinte az elsők között teremtette meg magát a hazai drámát, s járt egy shakespeare-i lélegzetű, nagyszabású történeti játékkal, esztendőkkel a *Bánk bán* bemutatója előtt. Zsigmond király és Kont, illetőleg a rebellis főurak történelemből ismert ellentétében a zsarnok-király ellen szükségképpen feltámadó forradalmi ellenállást szimbolizálta, Kont elbukásában pedig a lázadás következetlenségéből eredő veszélyekre figyelmeztetett. A mű tehát, azt lehet mondani, radikálisabb, mint szerzőjének politikai koncepciója egyébként, és ha nem is mond többet, de jóval árnyaltabb, mint a Czillei.

Ez kiváltképp a dráma mondalmasságában mutatkozott meg: a jelenetek szüntelen változásában, a drámai ellentétek folytonos újrateremtődésében, az egész játék erőteljes dinamizmusában, mely annak dramaturgiai tartópillére, máig ható érvénnyel. És a jellemek összecsapásában ezenfelül, az éppen nem merev remek karakterrajzokban.

A rendező, *Cserés Miklós dr.*, ezúttal is alkalmasan tömörített pompás színpadi szöveget kapott kezébe, s így megint iskolapéldáját tudta nyújtani a klasszikusok nemesen egyszerű színpadravitelének. Jó segítséget kapott Sugár Rezső alkalmazkodó kísérőzenéjében. Emlékezetes előadást teremtett, egyszersmind új anyagot adott „klasszikust" kereső színházának, jövendő műsortervéhez.

Kontot *Sinkovits Imre* formálta meg, a királyt pedig *Kállai Ferenc*, mindkettő igen színvonalasan, ám a rendező elképzeléséhez ezúttal mintha az utóbbi állt volna közelebb: Zsigmondnak nemcsak ellenszenvességét, de szerencsétlenségét is érzékeltette, míg Sinkovits direktebb eszközökkel és harsányabb színekkel játszott. A többiek — *Bodrogi Gyula* kivételével — helyükön voltak, s mindannyian részletesebb méltatást érdemelnének.

O'Neill—Barlay: Az éjszakai portás

A cím-megfogalmazásban semmi frivolítás nincsen: a késői O'Neill-remekmű (eredeti címén: *Hughie*) kirobbanó sikerében a rádióra alkalmazó-rendező *Barlay Gusztávnak* van akkora érdeme, hogy neve plakátra kerülhetne, ha volna plakát rádióbemutatóknál.

Utolsó darabjai egyikét saját kérésére csak a nagy drámaíró halála után mutatták be, 1954-ben, s azóta világsikert aratott. Ennek oka minden más mellett az, hogy a közönyös éjszakai portás, és a társra vágyó „lekracholt" vagány párbeszédében O'Neill túllépett korábbi témakeretein, s extrém hősében olyan típust teremtett, amelyre a világ minden pontján szorongva ismernek rá: a végzetesen elmagányosodó, a modern nyugati nagyváros emberrengetegében is menthetetlenül magára maradó, élete értelmét vesztett egyén típ[illegible] rája századunk ir[illegible] — sajnálatosan — [illegible] zépponti hőse lett: Karka éppúgy felmutatja, mint Camus, vagy torzított formában a maiak: Ionesco, Beckett. Vagy hogy egy közelfekvő példát mondjak: az Előzés című film hőse is szakasztott mása e dráma hősének, Erie-nek. O'Neill drámája ugyancsak remek illusztráció lenne egy egzisztencialista filozófiai munkához.

Hogyan lehet két ember éjszakai beszélgetése alkalmas drámai anyag? Hogyan támadhat itt feszültség? Ez a két önmaga sorsába csavarodott figura nem is egymásnak beszél: mint egy atomizálódó társadalom képviselői *elbeszélnek* egymás mellett, nincsen már közös nevezőjük. A feszültség nem is a dialógusokban, de szavaik és gondolataik, a felszín és valódi vágyaik között van.

A drámai csúcspont — mondjuk így: ellenhepiend — az a pillanat, amelyben a két ember úgy hiszi, egymásra talált. O'Neill pesszimizmusa abban nyilvánul meg, hogy egyidejüleg érezteti velünk: ez a hit naív illuzió.

Barlay munkájában az a remek, hogy a szót és gondolatot, a felszínt és a mélyet egyaránt és egymás mellett képes bemutatni, hogy a különböző lelki rétegek megnyilvánulásait oly szimultaneitásban ábrázolja, ahogyan azok a valóságban jelentkeznek. Ezt a bravúrt valóban nem lehetett volna másutt megoldani, csak a rádióban. A belső feszültség megteremtése lehetővé tette, hogy a dialógust (amely tulajdonképpen csaknem végig Erie magánbeszéde) oly monotonná tegye, amilyen egy efféle szorongásos éjszakai beszélgetés valójában. Ha még monotonabb lett volna, még nagyobb lenne hatása. A helyesen alkalmazott zenei motívumokkal (*Trost Margit* válogatása) a dráma *gondolati* síkja mögött megteremtette annak *hangulati* síkját és a lélekállapotváltozások egymásutánját igen ötletesen hidalta át.

Sinkovits Imre minden színészi erényén túl, a modern ember lelkiállapotainak bemutatásában a legerősebb (ezért lesz mai drámában mindig is nagyobb sikere): Erie figuráját mintha csak testére szabták volna. Meg kellene azonban egyszer kísérelnie az indulatmeneteket *kevésbé harsány* eszközökkel megjeleníteni. *Agárdy Gábor* kevésbé otthonosan mozgott nem rá szabott szerepében: egyéniségének férfiasabb vonásait nehezen tudta a nyomasztó társadalmi légkörben alázatossá és közönyössé csépelt kisember ruhájába öltöztetni.

Egy remek szerző s egy invenciózus rendező találkozásából (s említsük meg a fordító, *Ungvári Tamás* nevét is) ismét olyan rádióbemutató született, amelyre esztendőkig emlékezhetünk, s amelyről modern drámákkal foglalkozó színházaink is bízvást példát vehetnek.

LUKÁCSY ANDRÁS

ÉLET ÉS

L. M. Emília, Pécs: Témái érdekesek, életismerete is van, ábrázolni azonban még nem tud, csupán elmesél. Próbálkozzék tovább.

K. Imre, Mezőesát: Száraz, színtelen írások.

N. József, Budapest, XIX.: Írásainak mondanivalója vékonyka, banális témákat ír meg. Továbbra is az a véleményünk, hogy jó az íráskészsége, ezért biztatjuk: próbálkozzék tovább.

S. Márta, Kecskemét: Kérését — sajnálatunkra —, nem teljesíthetjük.

Cs. Zoltán, Budapest, III.: Küldjön még verseiből.

„Remény": Reménytelen.

S. Erzsébet, Veszprém: Rutinosan versel, de hogy tehetséges-e, még nem állapítható meg a beküldött versekből. A rutin helyes elsajátított és elkoptatott költői fogások másolása is. Dagályosságra is erre utal.

F. Gyula, Munkács: Elbeszélése kezdetleges írás. Nem biztathatjuk.

M. Imre, Cluj: Próbálkozásai hangulatos, de ilyen nyúlfarknyi írásból nem lehet ítélni.

„495, Budapest": Tehetséges, vannak érett költőre való sorai, — de egészében még kiforratlan. Próbálja tágítani világát, melyet csak a szerelem, a társkeresés problémaköre urál. Pontos címet kérünk, hogy kézírásos verseit visszajutatthassuk.

P. Cs. Andor, Székesfehérvár: Kezdetleges verselés ez, bár a gondolatai eredetiek. A „Forgatag" a legökonómikusabb, hangulatilag, formailag is megközelíti azt a színvonalat, amelytől a „vers" versnek számítható.

B. István, Sződliget: Kevés gondolat, sok verssorba szedve, igen gyenge kifejezőkészséggel.

„Ellentétek": Küldjön még be verseiből — tehetségesnek látszik.

M. Ferenc, Pécs: Jó úton halad, de ne sajnálja a fáradságot versei csiszolására. Küldjön újabb próbálkozásaiból.

G. Mihály, Miskolc: Tehetséges, de figurái még csak a felszínen ábrázolja. Küldjön még novellákat.

Nem közölhető kéziratokat küldtek: **K. Lajos, Budapest, III., V. László, Békéscsaba, V., Csaba, Budapest, VIII., T. László, Budapest, VIII., „W. Ekk-Paul", V. Jenő, Budapest, R. Gyula, Kiskunfélegyháza, P. Márton, Jobbágyi, „Kamaszérzelmek", „Omega", „Cs. Cecilia", „—dy P, Bp—", E. Attila, Budapest, III., K. József, Budapest, „Kalibán", V. András, Budapest, VI., B. Csaba, Budapest, XX., K. János, Pécs-Mecsekalja, Ny. János, Füzfő, „Őszi délután", M. Jenő, Vác, S. György, Pestújhely, K. Jenő, Debrecen, N. József, Dunaharaszti, D. Nándor, Budapest.**

Tersánszky Józsi Jenő kitüntetése

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Tersánszky Józsi Jenő* Kossuth-díjas írónak írói munkássága elismeréséül, 75. születésnapja alkalmából a Munka Érdemrend kitüntetést adományozta.

A kitüntetést *Dobi István*, az Elnöki Tanács elnöke nyújtotta át. Jelen volt a kitüntetés átadásánál *Kiss Károly*, az Elnöki Tanács titkára, *Aczél György*, a művelődésügyi miniszter első helyettese és *Darabos Iván*, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezetője.

Az igazi művész

Manapság nincsenek többé puszta tehetségek. Legalábbis semmit, egyáltalán semmit sem jelentenek. Aki ma komolyan foglalkozik művészettel, és valamit létre is akar hozni, annak persze elsősorban tehetségesnek kell lennie, de képzettségre, értelemre, ízlésre és vasszorgalomra is szüksége van. A művészi szorgalomhoz azonban más kell, mint a tömegtermeléshez. Storm, aki egy kis lírai költeményre több időt fordított, mint Brachvogel egy háromkötetes regényre, többet sétált ugyan, mint az utóbbi, művészileg azonban százszorosan nagyobb szorgalmat tanúsított... 5. vízszintes — 1., 4., 29. és 47. függőleges.

(A rejtvény öt sorában elrejtett idézet megfejtését kérjük beküldeni, 1963. szeptember 30-ig. — A megfejtők között tíz példányt sorsolunk ki Thomas Mann „Válogatott tanulmányok" című kötetéből.)

★

VIZSZINTES: (Kétbetűsek: AS, IC, TE, MA, HE, ZP, GT, RA.) — 1. Szolmizációs hangok. 5. **Az idézet első része.** 12. Régi iskolatípus. 13. Nemrég elhunyt komikus. 15. Névelős szerszám. 16. Bőr. 18. Pálinka lesz belőle. 19. Légyott. 22. Jánoska. 24. Enyv, németül. 25. Érintkezni, összekapcsolni, angolul. 27. Gyulladás. 28. Angol férfinév. 30. Megye. 31. Nem azé. 33. Időpont. 35. Helyhatározó. 38. Hazája. 39. Majd az illető szerez valahonnan. 40. Csecsebecse, értékes darab egy régi ékszerből. 42. Karoló. 43. Testrésze. 44. Azonosak. 45. Nyár, franciául. 46. Három személyes névmás. 50. Stb., idegen alakja. 52. Színig. 53. Visszaguruló (!) 55. Honfoglaló vezér. 58. Amerikai egyetem. 59. Fordított itala. 61. Hazai. 62. Híres vízépítő mérnökünk a múlt században, a Tisza-szabályozás irányítója. 64. Zenei hangköz. 66. Dal. 67. Zötyögtet. 68. Férfinév. 69. Raktár. 70. Svájci falu a Rossberghegy mellett.

FÜGGŐLEGES: (Kétbetűsek: RE, ÜR, IL, AE, RE, TT.) — 1. **Az idézet második része.** 2. Árusítanak. 3 Ünnep, franciául. 4. **Az idézet harmadik része.** 6. Terület a finn—szovjet határon. 7. Itt éltünk jóval Árpád előtt. 8. NOC. 9. Kenyeret vág. 10. Le. ...: a lift útja. 11. Balzac apója. 14. Szappan-márka. 17. Annácska. 20. ... admirari. 21. Madarász Csilla. 23. Szófajta. 26. Zadar olasz neve. 29. **Az idézet negyedik része.** 32. Táplálék. 34. Az áll alatti rész. 36. Latin számnév. 37. Visszaérsz. 39. Kitalálja. 41. Azonos a 3. sz. sorral. 42. Egyik iskolafajta rövidítése. 44. Leánynév. 46. Vízet ad. 47. **Az idézet ötödik része.** 48. Az egyik kamra gőzfürdőkben. 49. Tűzmaradvány. 51. Régi iparosszervezet. 52. Ehető gomba. 54. Rámol. 56. Nyelvünk érzékeli. 57. Tengeri hal (fagyasztva nálunk is árusítják). 60. Piaci deszkaházikó. 63. Tengeri ragadozó. 65. Hangszer.

(Fenyősy Antal)

Megfejtés a 36. számból: A munka szent alázata húzta le testüket a föld felé, és lelkükben az új kenyér zsoltára zengett.

JUTALMAZOTTAK:

Szabó Pál „Anyaföld" és „Csodavárás" című regényeit nyerték: Lelkes Lajos, Tapolca; Szabó Károly, Andorjánháza; Gál József, Mindszent; Papp Sándor, Andráshida; Fülöp Pálné, Orosháza. — Somogyi János, Kocsis Ágnes, Krausz Istvánné, Pajor István és Steiner Mária, budapestiek. — **A jutalomkönyveket postán elküldjük.**

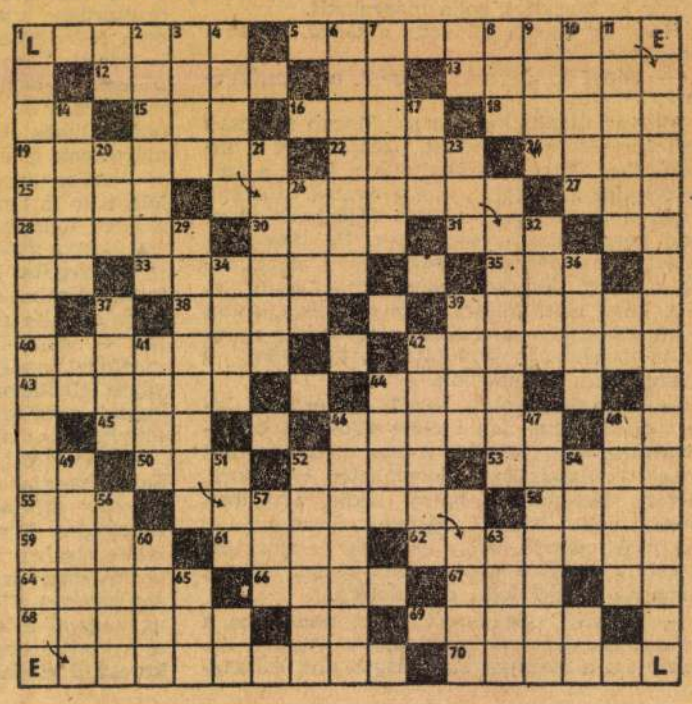

1021

Lakner László: Szőke lány

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM

DALLOS SÁNDOR:

A GARAB[illegible]

Úgy tetszett, mintha a legény az áprilisi mennydörgés kellős közepéből toppant volna be a fáluba, a dombok felől. Zivatar készült, tombolt a szél. Még nem esett, de látni lehetett, hogy mindjárt leloccsan. Nagy, májszínű felhők birkóztak az égen s köpték magukból a villámokat és a dördüléseket. Mindenki futott haza, fedél alá. A legény is. De neki még nem volt otthona, hát a fodrászüzletbe ugrott be a két lépcsőn. Csizmáján megpendült a patkó, mintha ezüstből volna. Kint leloccsant az eső.

— Az anyját! — hőkte — Csaknem elért! Életemben sem láttam még áprilisban ilyen zivatart.

— Majd lát még — nevetett a mester —, mire az én koromba jut. Foglaljon helyet, várja ki az eső végét.

A legény éppen le akart ülni, mikor kint valamit az ajtóhoz csapott a szél. Mintha egy kéz tenyerelt volna rá.

— Mi az? — hökkent meg a mester... — Utóbb idecsap!

A legény az ajtóhoz ment, kinyitotta, félig kilépett. Egy galamb volt, bukó-galamb. Azt vágta az ajtóhoz röptében a vad szél, s a csapódás erejétől lehullt az üzlet lépcsőjére. A legény becsukta maga mögött az ajtót, lehajolt, ömlött rá a zápor, felvette a madarat, szelíden megtapogatta. Érezte a szívverését.

— Él! — mondta örömmel.

S eltette gondosan a mellébe. Aztán visszament. Csurom vizes volt.

— No — kérdezte odabent egy fiatal női hang —, mi volt?

A legény a hang felé kapta a fejét s akkor látta, hogy az üzlet ketté van választva, a fal áttörve, a két helyiséget csak egy függöny választja el s egy lány állt a függöny előtt. Talán húszéves lehetett. Barna haja volt, kék szeme.

— Hát maga? — csodálkozott rá a legény. — Csak nem borotválkozni jött maga is?!

A leány belekacagott az égzengésbe s a zápor robajába.

— Én? Egy leány? Ne tréfáljon!

Átmutatott a függöny mögé.

— Az ott a női oldal, s azt én vezetem. De most nincs itt senki, mindenki megfutott a vihar elől. Mi csapódott az előbb az ajtóhoz?

A legény az ingébe nyúlt, kivette az ázott madarat.

— Nem — felelt a legény. — Csak úgy mondom, ahogy érzem. Minden életet szeretni kell... Csak hát minden él.

S egy aprót nevetett.

— Adjon egy törülközőt! — szólt rá hirtelen a leányra.

S talán egy kicsit éles volt a hangja.

A leány a női teremből kihozott egy törülközőt s odaadta:

— Tessék!

A legény levette a válláról a galambot s belepólyálta a kendőbe, hogy csak a feje látszott ki belőle és simogatva szárítgatta, miközben magyarázott.

— Nem idevalósi galamb ez, nem sujádi — mondta. — Kiskeddi galamb ez, onnét repült idáig.

— Ejha — hökkent meg a lány. — Hol van az a Kiskedd? Holnapután és Borjúvágó péntek között?

— Nem — rázta a fejét a legény. — Ez csak olyan tréfa. Az igazi Kiskedd itt van, ide 47 kilométernyire, túl a dombokon. Ott laktam s nagy galambtenyészetem volt, de most ott kellett hagynom.

A madárhoz hajolt, duruzsolva beszélt hozzá:

— No, Tokikám — búgta, valahogy galambnyelven. — Hát nem birtad az árvaságot?

Lakner cikk 60

Lakner László tusrajza

Az újjáépített Savoy eszpresszóban látható Lakner László modern faliképe, a Pesti Körút. Lakner tehetségét egyre több könyvillusztráció és sokszorosított grafika is öregbíti.

Szabad Szó (Szeged)
1963 ápr. 27

ennivalókat, tisztítószereket az asztalra, a konyhaszekrényre és a kályhára kirakták.

— Óh, köszönöm maguknak, kedveseim...

— Ne nekünk köszönje, Schlögl néni — hangzott a jelelet —, hanem a Goldberger-gyár valamennyi dolgozójának, akik most sem feledkeztek meg magáról. És itt van még 600 forint, hogy azt is megvehesse magának Schlögl néni, amire mi nem gondoltunk.

★

Április negyedike előtt gyárunk dolgozói, a pártalapszervezetek kezdeményezésére, ismét összeadták forintjaikat Schlögl Sándor mártír özvegyének megsegítésére. Így gyűlt össze 1537 forint. Jó szívvel adták, örömet szereztek vele.

Ha ez továbbra is

1900 MAR 5 0

1021

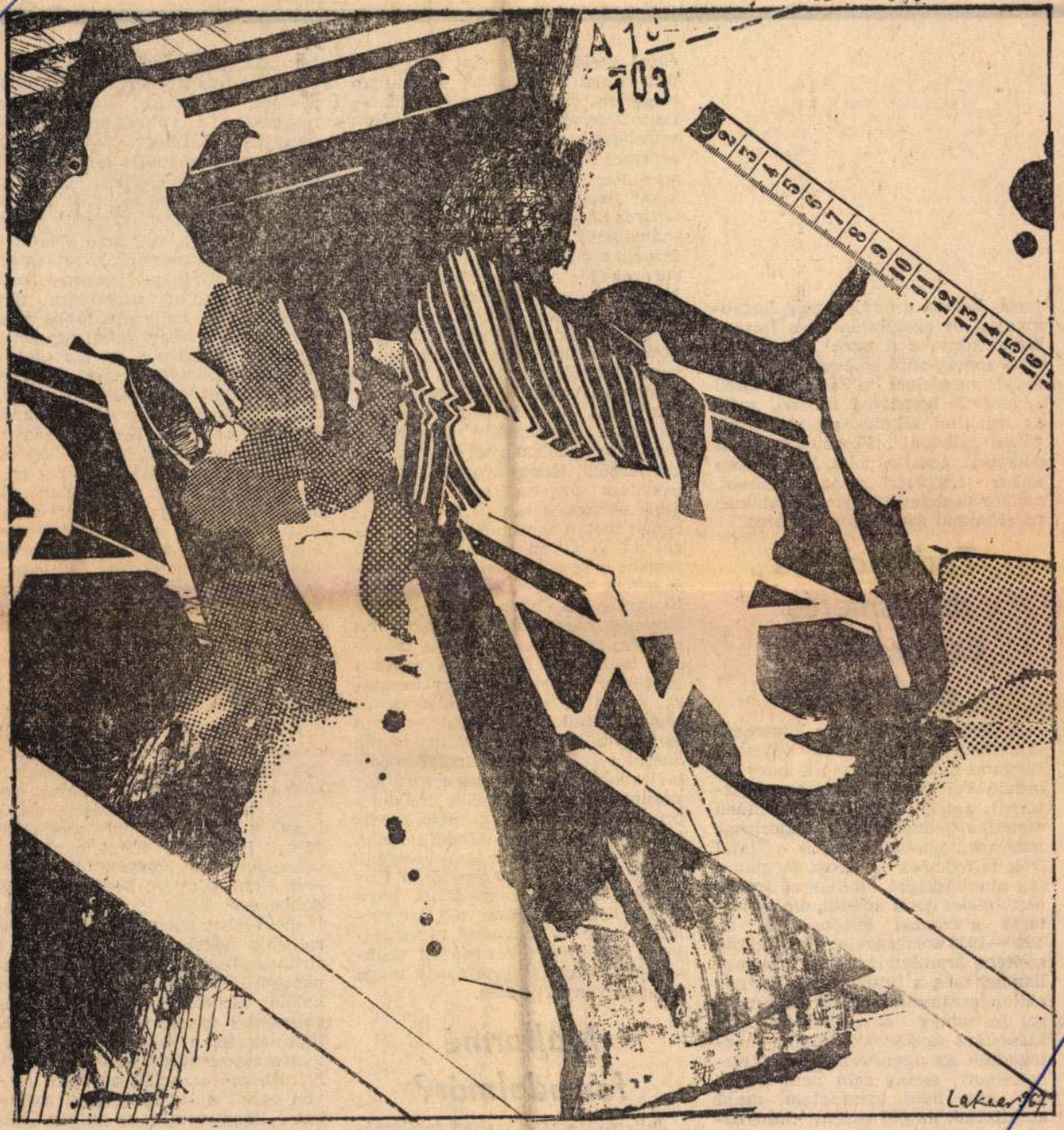

Lakner László: Montázs

Magyar Hírlevél
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM

tatta. Ezt az aránylag még hagyományos és egyáltalán nem formabontó könyvet *A park* című *nouveau roman*-stílű elbeszélés követte, majd megjelent a *Dráma* című rendkívül homályos írásmű, mely az irodalmi alkotás születését kívánta „elkapni". Pingaud említett cikkében azzal vádolja, hogy éppen akkor fegyverzi le az irodalmat, amikor végtelen (vagyis forradalmi) hatalommal szeretné felruházni.

Tudományos megismerés és társadalmi átalakulás

A *Quinzaine littéraire* következő számában maga Sollers válaszolt Pingaud-nak. Rámutatott, hogy az induló *Tel Quel* 1960-as manifesztumát, amely még kétértelműen esztétikai jellegű volt, a csoport hamar megtagadta, s aztán a fiatal írók felfedezték az orosz formalisták munkásságát, kiadták az *Irodalomelmélet* című kötetet, amely feltárta a francia közönségnek az 1920—1930 közti szovjet avant-garde szellemi áramlatait (főleg a formalizmust meg a futurizmust. Ugyanakkor leszámoltak a szürrealizmussal is, amely szerintük még túl klasszikus és barokk; később megtagadták az úgynevezett „elkötelezettséget", amely sem nem irodalom, sem nem forradalom, majd szakítottak az „új regény" irányzatával, amely a „lelkizés" és a „leírás" közt ingadozik. Azt a célt tűzték ki, hogy az írás valóban valóévvel ezelőtt elképzelni sem lehetett volna: a *Tel Quel* sorozatban megjelent a kommunista Pierre Daix könyve *Új kritika és modern művészet* címmel. (Közbevetőleg érdemes rámutatni, hogy Daix egyszer már megvédte a strukturalistákat Sartre heves támadásától a *Lettres françaises* egyik korábbi számában.) Munkájának címe a francia szellemi életben egy-két évvel ezelőtt lezajlott és szintén visszhangot keltett kritikai vitára, illetve az említett Barthes módszerére utal. Daix megállapítja, hagy a bírálat válsága tulajdonképpen az ismeretelmélet krízise, s meglepő módon az Angliában élő Deutschert idézi, akit általában trockistának tartanak: „Semmiféle társadalom nem élhet cinizmusból és szkepticizmusból." Hangsúlyozza, hogy az irodalom az egyetlen művészet, amit objektíve semmi sem különböztet meg a nem művészettől. Igazat ad Valérynak: „Az irodalom csupán a nyelv bizonyos tulajdonságainak a továbbfejlesztése", de hangsúlyozza, hogy a fejlesztés a lényeges mozzanat. Leszögezi: „Az akadémizmus annyi, mint a művészet balzsamos halála". A modern művészet lényege az, hogy tudatára ébred az irodalom *sajátszerűségének;* tudomásul veszi, miben és hogyan művészet az irodalom. Szerinte például Apollinaire akkor is irodalmon belüli, mikor sordíjért pornografikus műveket ír, de a prűd Henry Bordeaux nem tartozik az irodalomhoz. Eleddig csak szabályok, műfajok, vagyis receptek voltak. Daix — részben talán Garaudy nyomán — hangoztatja, hogy Goethének volt igaza, aki azt vallotta, hogy „a művészet nincs teljesen alávetve a természeti szükségnek, hanem megvannak a maga saját törvényei" (1827).

Mallarmé forradalmár?

Jellemző a vita szabad szellemére, hogy Daix könyvét a saját hetilapjában élesen bírálja Pierre Descargues műkritikus, s iróniku san a tot
tex
zősé
mozi
aktiv
ját: a
való h
,kurzív
tenelemre'
amely együttal a
orténelem tagadása". Claude Roy szerint Sollersék naiv és bájos zsargonja a meg nem emésztett tudományos ismeretek következménye, s az új telquelizmuson erőt vett az abszolut teljességre törő zsdanovi láz. Sollersék többé nem azt mondják, hogy „lehet egyszerre szeretni Mallarmét és harcolni a szocialista társadalomért", hanem, hogy „Mallarmé forradalmár". Claude Roy szerint Sollersék Bouvard-ra és Pécuchet-re, Flaubert könyvfaló kispolgár hőseire emlékeztetnek, s a marxista szóhasználat máza náluk csak az analogikus álokoskodást takarja. Az ismert kritikus szerint ez a teljességre törő abszolutizmus a gondolkodásnak egyszerre legnemesebb és legkuszább betegsége. (Megjegyzendő, hogy Pingaud viszontválaszában szintén zavaros analógizmussal vádolja Sollerst.)

Az emberért

A vita, amely még javában dúl, s melyet — mint hasonló esetben mindig — sok személyes elfogultság és sértődékenység hevít, egy újabb állomásához érkezett azzal, hogy a Gallimard-nál megjelent Mikel Dufrenne, fiatal nanterre-i újhegeliánus professzor *Az emberért* című könyve. Dufrenne megdöbbenését fejezi ki, hogy egyáltalán szó lehet marxisták és strukturalisták közeledéséről. Szerinte a strukturalista bölcselet több szempontból reakciós, mert az ember halálát hírdeti. A franciák az angolszászok nyomán némi késéssel fedezték fel a tagadhatatlanul jelentős matematikai logika erényeit. A túlbuzgó franciák azonban naivan ennek a karjaiba vetik magukat és megteremtik az antropológián és az ethnológián túllépő strukturalizmus inflációját, amelyért természetesen maga Lévi-Strauss nem felelős. Ő szerényen megmarad

1968 APR 20

~~Lajos Tamás~~

1021 Lauer László

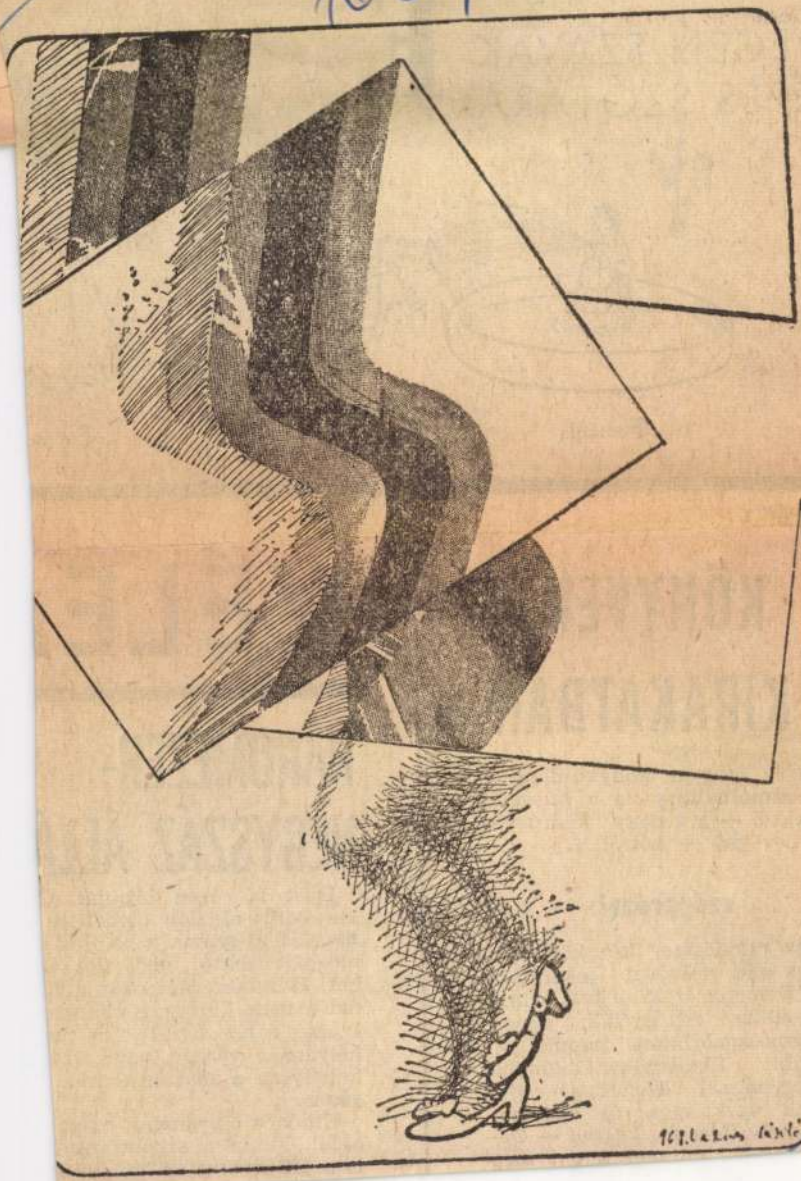

Brenner György

IDEGEN SZAVA
KÉPES SZÓTÁRA

Magyar Iroda
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM

Fontaine

Fin de

KÖNYVEK A KIRAKATBAN

Kevés magyar könyvújdonságról számolhatunk be a húsvétot megelőző — s a nagy félárú vásárt bevégző — hétről. A

szépprózai

termés mindössze két könyvből áll: az első művével jelentkező Gács Demeter *Új Nap felé* című fantasztikus regényéből, amely a Kozmosznál látott napvilágot, valamint Remenyik Zsigmond két, egymással összefüggő regényének egykötetes, új kiadásából, amely *Vész és kaland — Ős-* [illegible] címmel jelent meg

VÉLE

HÁROMEZER-NÉGYSZÁZ ÁLLÁ

Ilyet is régen láttunk. Ö
apróbetűs oldalon hirdeti a
nevelés új száma a betöltetl
megpályázható pedagógusál
kat. Háromezernégyszáz állá
évtől nem kinevezés, hanem
lyázat útján kerül első m
helyére a végzős, vagy új
kahelyére a már gyakorló
gógus.

Különös olvasmány ez az
oldal. Talán a szkeptikus
is *a jót* olvassa ki belőle el

1962 JUN 2

1021

Lakner László: Könyvsátor

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM

JEVGENYIJ JEVTUSENKO:

Hogyan haltam meg

Részletek a szovjet

Feleségemmel Brit Királyi meghívására utaztam Angliába.

Tudtam, nem lesz könnyű utazás. Alkalmam volt sok

Ófelsége Társaságának

A feleségem, aki szint
észrevette mindezt, gyűlölk
dő tekintetet vetett rám
alváshoz készülődött.
De én nem kapitulált
Nem hiába tanulmányoz

1021

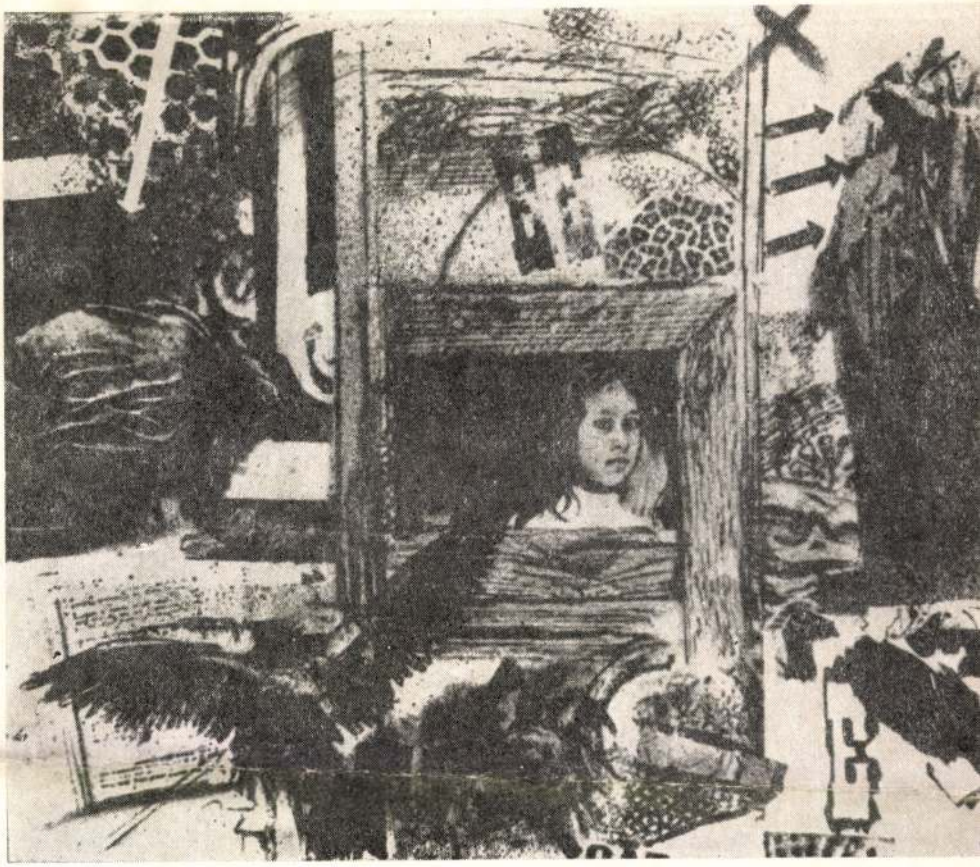

1. Lakner László: Ablakok

2. Gyémánt László: Emlékek ébredése

Magyar Hi
SAJTOFIG
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
KORUNK, KOLOZSVÁR

1. Kass János: Madách-illusztráció

2. Kondor Béla: Szent Antal megkisértése

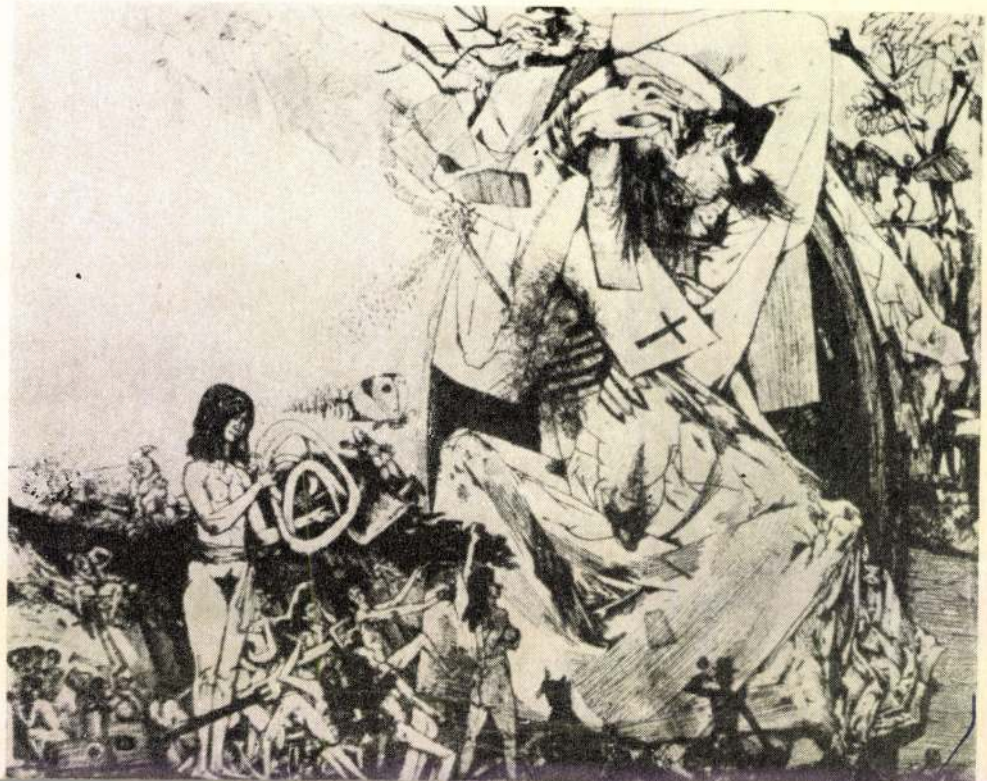

Lakner László

1021

HOTEL MŰSZAKI

Ars Presso.

Zene és költészet.
Március 27-én, szerdán este Baranyi Ferenc megzenésített verseit Onódy Eva adja elő.

28-án várja érdeklődőit a Zenebarátok Köre.
„Kiskoncert" címen a Zenemővészeti Főiskola hallgatói adnak műsort.

A képzőművészet híveire is gondolva, április 7-én Lakner László, Major János, Maurer Dóra és Pásztor Gábor grafikusművészek alkotásaiból nyílik kiállítás.

VÁR A VÁR

A vidámságot és humort kedvelőknek biztosan sok örömet szerez a Vári Irodalmi Presszó március 26-i estje. Vendégük Hofi Géza paródiaművész.

Versek változó dallamokra, ez a címe az április 2-án sorra kerülő Shakespeare—Guillen versekből összeállított estnek. Közreműködik a Várszínpad.

Április 7-én délelőtt 11 órakor *Vasárnapi koncert.* Műsoron: Gluck, Bach, Purcell, Haydn, Mozart művei. Vezényel: Cser Gusztáv és Dobrai István.

APRILIS 7—10: EGYETEMEK ÉS FŐISKOLÁK SZÍNJÁTSZÓINAK I. ORSZÁGOS FESZTIVÁLJA AZ EGYETEMI SZÍNPADON.

7-én de. 11 órakor De Stefani: Csónak jön a tavon.
Christopher Fry: Nem ritka a Főnix.
7-én este 19 órakor Szofoklész: Antigone (Skene).
Profán játék.
8-án fél 4 órakor Csicska-Molnár: Uni-vízió.
8-án este 19 órakor Molière: Kényeskedők.
Illyés Gyula: Tűvétevők.
8-án éjjel 22 órakor — Hálász Péter: A pokol nyolcadik köre.
9-én 4 órakor O'Neil: Minden madárnak szárnya van.
Este zártkörű eredményhirdetés.
Irodalmi színpadok a Pinceszínházban 8-án, 9-én du. 13 órától, 10-én este 7 órakor bemutató az Irodalmi Színpadon.
Tanácskozások 8-án és 9-én a Tanácsteremben.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
JÓVÓ MÉRNÖKE
1968 MÁR 2 31

RÉSZLET

VE

A hadügyminiszter nagyon ideges volt. Már rég otthon akart fusizni, mert megígérte tízéves fiának, ha máskor nem eszi le nagymamáját az ebédnél, születésnapjára öszebütyköl neki egy felhúzható eszkimó-berber háborút. És most itt kell ülnie a „pörkölés pattogtatás" tanszéken, ahol megnyitják az új „Sült Gesztenye" ágazatot. Igazgató elvtárs — szakítja meg a csendet — hány személy lesz a megnyitón?

— Körülbelül kettő, meg egy gyors.

Sorban meg is érkeznek. Mihály a főpörkölő. Legnagyobb erénye a lassúság. Elbeszélések szerint az első világháborúban Vecsésnél kapott visszavonulási parancsot, de mire Pestre ért, kitört a második. Állítólag még a gravitáció sem fog rajta. Többen látták, hogy a Margit-hídon sétált, mikor felrobbantották, 44-ben. De mire beleesett volna a Dunába, már vége volt a második ötéves tervnek. Az új ágazat piackutatója, Döme lép be. Az ex-pap [illegible] hagyta ott a rendet. Az asszony imádta a püspökfalatot, Döme szeretete a leukoplaszt iránt nem volt a legbensőségesebb. Mivel piackutató falat Európában még nem ismeretes, most nagyon boldogok.

Hm, a gyorsnak valahol késése lehet. Ez persze érthető. Rezsőt a fronton életfogytiglani főbelövésre ítélték, a nagy rettegés után minden tulajdonságát elvesztve csak hatalmas ínyencsége maradt meg. Minden dolgát legszívesebben egy hatalmas túrós táskában hordaná.

Öt óra. A kis létszámú sokaság érdeklődve figyeli a minisztert. Ő a himnusz alatt a tükörfényes márványon a fehér szalagig lép, majd az elvágott két véget gyors mozdulatokkal összevarrja. Igy lettünk mi titkos hadiüzem.

A megnyitót azért írtam le, hogy a kedves olvasók megértsék, mit keresek itt a Csendes-óceán közepén. Kémeink jelentették, hogy a szigeten hatalmas külszíni fej-

---

Sport

HÍREK – EREDMÉNYEK – ESEMÉNYEK

KOSÁRLABDÁZÓKKAL kezdjük ezúttal a sort, hiszen az elmúlt két hét versenynaptárából az ő szereplésük legértékesebb. Az első két forduló nehéz mérkőzései után a Bajai Posztó ellen is győztek, ha nem is olyan imponáló pontkülönbséggel, bár a hitelességhez az is hozzátartozik, hogy a bajaiak az utolsó percekben dolgozták le a hátrányukat 10 pontra. A hármas sikersorozatról a szaksajtó is elismerően nyilatkozott, kiemelve *Gabányi, Polik* és *Kulcsár* teljesítményét. Ehhez még két kiemelést: ezen a mérkőzésen és a hátralevőkön is a csapat *Prieszol* nélkül lép pályára (a fegyelmi bizottság „kiemelése"), és hogy ez eddig nem jelentett előnyt az ellenfeleknek, az *a csapat érdeme.* (Ez viszont a mi kiemelésünk.)

A LÁNYOKNÁL is megkezdődött a bajnokság. Első mérkőzésükön Nagykőrös ellen győztek 55:35-re.

A VÍZILABDÁZÓK a Komjádi Kupa mérkőzéseivel van-[illegible] zsa mérkőzés győztesével játszanak.

SÍZŐINK a Dózsa Mátra-Kupa országos versenyén szerepeltek. A férfi műlesiklásban *Morótz Kálmán* 3., a nőknél *Keltai Vera* másodiknak ért a célba. Óriás műlesiklásban *Jaros Tamás* országos juniorbajnokságot nyert, a női mezőnyben *Keltai Vera* második lett, ugyanígy az alpesi összetettben az előrés Gubacsi mögött ezúttal a második helyen végzett.

A RÖPLABDÁZÓKNÁL is elkezdődött a bajnokság. Első mérkőzésükön a műegyetemisták Dunaújvárosban 3:2-re győztek, 24-én pedig máris rangadóval folytatják: a Sportcsarnokban az Április 4. Gépgyár csapatával mérkőznek. (Időpont: 15.30.)

AZ 1968. évi országos főiskolai bajnokság eseményei közül ezúttal a kosárlabdatorna mérkőzéseire hívjuk fel a figyelmet. Március 26-tól Debrecenben kerül sor a döntőkre, amelyeken a műegyetemista csapat is részt vesz.

Március 27-én a MAFC lab-

1021
DER Ausschnitt
1 BERLIN 45, Telex: 1-83 538
Aufl. i. Tsd. / Richtung: lt. Stamm 1973 7h (+) ; u
-5. 2. 75 AH
Die Welt
1000 Berlin (BW)

AUSSTELLUNGSSPIEGEL

László Lakner

Zwischen Himmel und Hölle

DORTMUND: OSVALDO LICINI

Zum erstenmal ist in Deutschland das Werk des italienischen Malers Osvaldo Licini im Zusammenhang zu sehen. Die Ausstellung im Dortmunder Museum am Ostwall kommt einer postumen Wiedergutmachung gleich. Licini ist seit sechzehn Jahren tot; er wäre im vorigen Frühjahr achtzig Jahre alt geworden. Noch kurz vor seinem Tode wurde er auf der Biennale in Venedig mit dem Großen Internationalen Preis für Malerei ausgezeichnet. In Deutschland blieb sein Werk so gut wie unbekannt.

Die Dortmunder Ausstellung zeigt 76 Gemälde aus der gesamten Schaffenszeit von 1911 bis 1957. Daraus wird ersichtlich, daß der Konstruktivismus für Licini nur eine Episode war wie sein kurzes Gastspiel bei den Futuristen. Seine Beiträge zur Arte concreta enthalten mehr Peinture als Geometrie, und seine Konstruktionen leben mehr von der Phantasie als von der Mathematik.

In Dortmund ist zum Beispiel eine abstrakt-geometrische Komposition unter dem Titel „Das Gleichgewicht" zu sehen. Als dieses Bild 1935 zum erstenmal in Rom ausgestellt wurde, fragte der französische Botschafter den Künstler ironisch: „Wie können sich drei Dreiecke im Gleichgewicht halten?" Darauf gab Licini die aufschlußreiche Antwort: „Durch ein Wunder". Das war gewiß nicht die Auskunft eines eingefleischten Rationalisten; im Gegenteil, sie verriet den heimlichen Metaphysiker, der sich alsbald — nach einer mehrjährigen Schaffenspause — auch offen wieder zu seinen metaphysischen Spekulationen, Ketzereien und Visionen bekannte.

Licini zog sich in „das winzigste und einsamste Dorf der Erde" zurück, in seinen Geburtsort Monte Vidon Corrado in den Marken, wo er auch gestorben ist. Hier malte er die „schöne Unwirklichkeit" einer farbigen Welt zwischen Himmel und Hölle und bevölkerte sie mit rebellischen Engeln und Dämonen, mit personifizierten Monden und Gestirnen. Zwischen Abstraktion und Figuration, zu einem eigenartigen Surrealismus tendierend, entstand eine Malerei „der Farben und der Zeichen". „Die Zeichen", so sagte Licini dazu, „dienen als Ausdruck der Kraft, des Willens und der Idee, die Farben als Ausdruck der Magie. Wir sprechen von Zeichen (‚segni') und nicht von Träumen (‚sogni')." Aber wir wissen ja nicht erst seit Freud und den Surrealisten, daß Träume zu Symbolen und Symbole zu Zeichen und Chiffren werden können. (Bis 23. Februar) epl

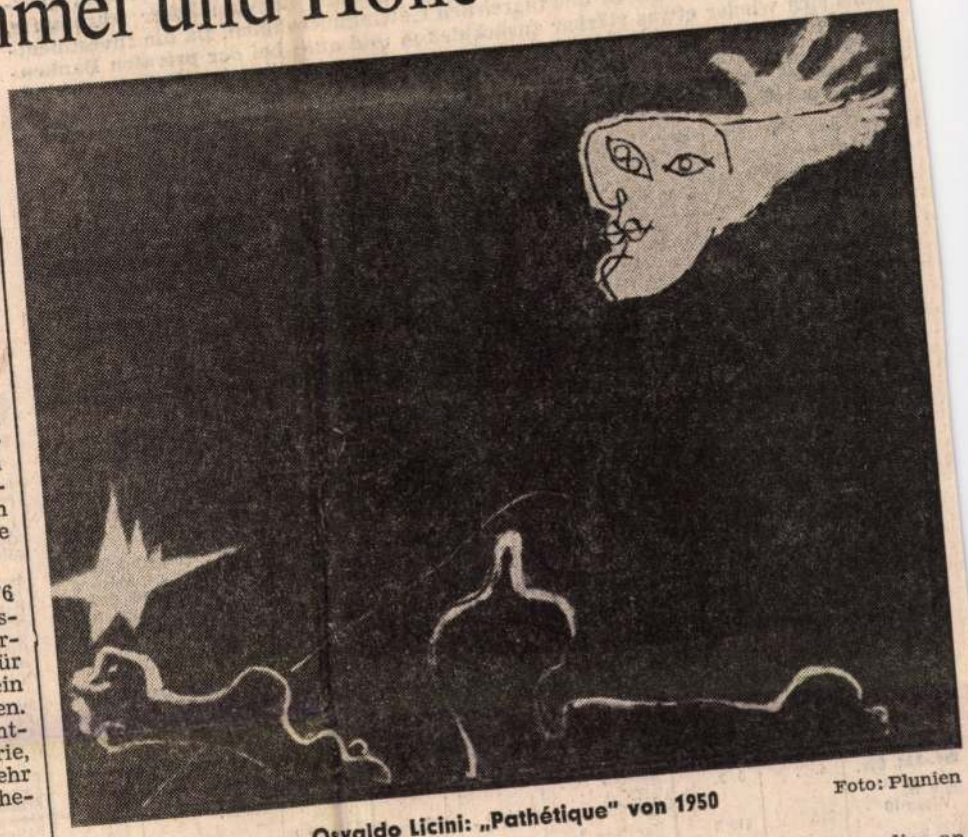

Osvaldo Licini: „Pathétique" von 1950 Foto: Plunien

BERLIN: LASZLO LAKNER

Laszlo Lakner (geboren 1936), ein aus Ungarn stammender, seit kurzem als DAAD-Stipendiat in Berlin lebender Maler, hat in der Galerie Skulima seine erste Berliner Einzelausstellung. Im Frühjahr wird der neue Berliner Kunstverein ihn in größerem Umfang zeigen, und soeben ging eine erste Retrospektive über die letzten vierzehn Jahre in der Aachener Neuen Galerie, Sammlung Ludwig, zu Ende.

Dieser Lakner-Boom ist erstaunlich, jedoch andererseits kein Zufall, denn seine Kunst hat viele Berührungspunkte mit aktuellen Richtungen. Da ist einmal die autobiografische Rückblende bis in die eigenen Kinderjahre, wie sie Christian Boltanski und Roger Welsh salonfähig gemacht haben. Da ist zum anderen seine Neigung zur Konzeptkunst. Nur mit dem Unterschied, daß Lakner diese Ideen auch „ausmalt". Und dies wiederum mit jener bewundernswerten, sinnverwirrenden Akribie, wie sie der Objektrealismus auf seine Fahnen und Bilder schreibt.

In der Galerie Skulima werden lediglich Bücher gezeigt. Solche, die an Bindfäden kreuzweise verschnürt aufgehängt und ausgestellt sind und solche, die nach den Vorlagen täuschend genau abkonterfeit wurden. Eine Serie ästhetischer Schriften, von Platon über Leonardo und Lessing bis zu Lukács, bilden die Grundlage. Lakner selbst hatte jahrelang einen Lukács-Band mit einer Widmung der Autors an der Wand hängen, bevor er ihn „ins Bild setzte". Offensichtlich ist die autobiografische Qualität, der Bezug zum eigenen Leben als Motor außerordentlich wichtig, obschon Lakner andererseits häufig auch alte, historisch bedeutsame Dokumente, Telegramme, Briefe, Postkarten buchstäblich nachgemalt hat. Nicht ohne, wie wir durch andere hier nicht ausgestellte Arbeiten wissen, versteckte und offene Kritik an der Regierung seines Heimatlandes zu üben, in dem Lakners Bilder teilweise verboten sind.

Lakners Kunst ist nicht auf den ersten Blick in ihren vielfältigen Verwurzelungen und Entwicklungslinien aufzuschlüsseln. Was dem Auge zunächst nur als simpler Gegenstand entgegentritt, hat seine gewachsene Geschichte. Was jedoch auf den ersten Blick besticht, ist die technische Fertigkeit der makellos rein und täuschend veristisch gemalten Bilder. (Bis 28. Februar)

L. S

Kurse bröckelten etwas a

Bei geringen Auslandskäufen nahm die Kulisse Gewinne mit

a. t. — Nach freundlichem Beginn bröckelten die Aktienkurse am Dienstag überwiegend ab. Als der Ordereingang aus dem Ausland immer stärker schrumpfte, schritt der Berufshandel zu umfangreichen Gewinnmitnahmen. Da die Investmentfonds sich wieder etwas stärker zurückhielten und auch bei der privaten Bankenkundschaft nicht sonderlich viel Kaufinteresse festzustellen war, blieb die Schlußtendenz nur knapp behauptet. Wenig Einfluß auf die Meinungsbildung hatte der kräftige Wiederanstieg des Dollars und die Erwartung kreditpolitischer Erleichterungen durch den Zentralbankrat an diesem Donnerstag.

Bei den Favoriten der Vortage war der Berufshandel besonders stark an Gewinnsicherstellungen interessiert. So schwächten sich Allianz bis zu 20 DM ab und büßten damit vom Vortagsgewinn gut die Hälfte wieder ein. Einige kleinere Versicherungsgesellschaften erzielten nochmals Kursgewinne. Großbankaktien haben sich meist gut behauptet. Demgegenüber hat das Anlageinteresse für die Großchemiewerte wieder deutlich nachgelassen. Dabei wurden BASF bis zu 1,50 DM zurückgenommen. Bayer büßten rund 1 DM ein. Chemieverwaltung zogen bis zu 3 DM an. Ebenfalls bis zu 3 DM setzten Scheidemandel den Kursanstieg fort. Hier wird mit einem günstigen Geschäftsergebnis gerechnet.

Am Elektromarkt setzten AEG die Abwärtsbewegung weiter bis zu 1,80 auf 66,20 DM fort. Siemens blieben auf Grund des guten Geschäftsergebnisses für 1974 stabil. Von den Stromversorgungstiteln zogen HEW weiter an. Im Fahrzeugbereich gingen die Anfangsgewinne wieder verloren. Darüber hinaus ergaben sich Verluste bis zu 1,50 DM bei BMW und Daimler.

Kaufhausaktien schlossen knapp behauptet. Im Stahlbereich bröckelten die Notierungen überwiegend leicht ab. Schwächer notierten Gelsenberg.

Hamburg: Otavi erholten sich weiter auf 25,50 (plus 2) DM. Bremer Wolle gewannen 10 auf 185, HGL-Vorzüge 6 auf 225, Holsten 3 auf 220 und Elbschloß 5 auf 245 DM. Dierig kamen nach Plusankündigung auf 213 (plus 11,50) und Nordcement auf 148 (plus 9) DM. Bau-Verein setzten den Wiederanstieg um 8 auf 390 DM fort.

Berlin: Berliner Kindl gewannen 5, Adca 1,50, Engelhardt, Kötitzer und BHF-Bank je 1 DM.

Frankfurt: Metallgesellschaft befestigten sich um 8 auf 213 DM. Lahmeyer schwächten sich um 15 auf 328 ab, während Varta um 7 auf 195 DM anzogen. Hartmann + Braun stiegen um 9 auf 324 DM. Coca Cola, Litton Industries und KLM erschienen mit Pluszeichen.

Düsseldorf: Magdeburger Feuer und Kölner Rück gewannen je 15 und Agrippina-Rück 7 DM. Nordstern büßten hingegen 10 auf 660 DM ein. Keramag gaben um 5 auf 255 nach, während Hochtief 10 auf 290 gewannen. Maschinen Buckau stiegen um 2,50 auf 84,50, während Schubert & Salzer 3 DM einbüßten.

Nachbörse: Im Telefonhandel wurden auf Schlußbasis behauptete Kurse genannt: BASF 139 bz; AEG 66:67; Commerzbank 183:184; VW 80,50 bz.

Hamburg

Ind.-Akt. Div.	4. 2.	3. 2.
Agiv. fr. Aloka 10	215	215 B
AEG 5	67,50	68,50
Audi NSU 1,8	190 G	190
BASF 8	139,50	140
Bavaria 9	255	255
Bayer 8	114	114,80
BMW 9	152	150
Beiersdorf 7,75	274,80	274,50
Bekula 5,5	56,20	56,50
Bet. u. Mon. 6	195 G	185 G
Bill. Brauerei 0	192	192 T
Breitenb * 16+12	672 G	672 G
Br. Vulkan 7,5+9,5	207	209
Br. Wollk.* 9	185	175
Buderus* 12	270 G	270 G
Burbach 6,4	127 G	127 G
Cassella* 20	525 B	525 G
Chem. Verw.* 6	182	180 bG
Conti Gummi 0	64,50	63,50
Daimler 9	261	260
Demag 8	165	168
Dt. Atl. Tel. 6	85 T	85 T
Dt. Conti Gas 7	193	196 B
TeDeWe 8	410	421
Dt. Texaco* 10	295 bG	295 bG
DLW 8	163	160
Dierig Lit. A. 6+3	213	201,50
DUB-Schulth. 10	292	290 bG
Edelst. Witt.* 6	200	200 B
Elbschloss 10+2,5f.15M	245	240 bG
Elikraft Mü. 2,5+1 f. 6 M	60 G	59 G
Fahlb. List 0	130	130 G
Farb. Liquis RM	2,25	—
Felten* 9	180 T	185 TB
Fibg. Schiff 5+12,5	149	149,90
Gelsenberg 5	85	85
Gerresheim 0	—	98 G
Goedhart** 0	110 T	110 T
Grün+Bilf. 8	185	180 G
Guano* 0	370 G	370 G
GHH 7	158,90	158
Hapeda 4	—	—
Hall.-Meuer* 0	137,50	136
Hamborner 4	152,50	156
HEW 6,5	85,50	85,40
Harpener* 7	153,80	154 G
Hemmoor 10,5	350 G	350 G
Hochtief 8	298	290 G

Div.	4. 2.	3. 2.
Banken		
Adca 4	124,80	125
Bay. Hyp. 9	282	283
Bayer Vbk. 9	315	314 G
BHF-Bank 9	226	223
Br. H. Hyp. 9	285 bG	279
Commerzbk. 8,5	183,50	182,50
dgl Reste RM*	2 B	2 G
Deutsche Bank 9	299	298
dgl Reste RM 0	3 G	3 G
Dt Central 9	332 G	338
Dt Hyp. Bln 10	315 G	320 G
Dt. Hyp. Brem. 9	310	309,50
Dt. Uebers. B. 3	200 T	200 B
Dresdner Bk. 9	223,50	222,50
dgl Reste RM 0	2,30 B	2,30 B
Geestem. 8	280 G	280 G
Hdbk. Lüb. 7	411 G	411 G
Hyp. Hbg 9	320	315
IKB 6+1	134	135
Meckl. Bk. RM 5,5	100 T	100 T
Old. Ldbk. 7,5	—	320 G
Rhein. Hyp. 10	400 G	400 G
Vereins-Westb.	311	311
Verkehr		
B. Strb.* 5	97 G	97 G
Hap.-Lloyd 4,5	114	113
Hbg. Hochb.* 5	78	78
Hann. Verk. 2	93 G	93 G
Hansa Dpf. 4,5	120 B	120 B
Hild. P.K.** 0	40 G	40 G
Lufthansa St. 0	52 G	48
dgl. Vz. 0	53,50	49,50
Rint. Sth A.** 0	318 B	318 B
dgl Lit. B** 0	235 T	235 T
Slomann Neptr.* 5	290 G	293 G
Versicherung.		
Aach. Mü. V 5	345 bG	350
Albingia 8	375 G	375 G
Magdeb. Feuer 9	420	400 T
Securitas* 12	500 G	500 G
Kolonialwerte		
Dt. Ostafr.** 0	—	50 bB
Otavi** 0,7	25	23,50
Süd-Kamerun RM 0	—	—
Ausl.-Aktien**		

	4. 2.	3. 2.
Daimler	263-2-1	261
Demag	—	170
DUB Schu.	—	—
Gelsenb.	86	—
Hamborn	155 B-3 B	157
HEW	85,8-5,5-5,8	85,5
Harpener*	153,8-2	—
Hoechst	124,5-4-3,5	124,5
Hoesch	50-49,5-49,2	49,5
Horten	207-6,10-6	206
Kali + S.	103,5-4-2,2	105
Karstadt	409	405
Kaufhof	227-4	226,5
Klöckner	97,5-8 G	99
KHD	110,3-109-9,2	109
Linde	183	186
Lufthansa	52 G	48
Mannesm.	214,3-2,5-3	214
NWK Vz.	159-9,3-9,5	160
Preussag*	112,7-12	111,8
Rheinstahl	54,5-4,5 bG	54,2
RWE St.	132-2,5-1,5-2	131,5
dgl Vz.	125-6,5-5,5,5	126,5
Rütgers	264 G-5 B-3	265
Schering	349	351
Siemens	230,5-29-28,5	229,5
Thyssen	69,8-9,9,5	69,1
Veba	112,5-2-1,5	110,5
VEW	119,5	118,5
VW	82-79,5-80,5-80	79
BayerHyp.	282	283
Commerzb	185-3-5-3,5	183,5
Dt Bank	300-299-98,5	298,5
Dresd. Bk	224,2-3-3,5	222,5
Hyp. Hbg	—	—
Ver./West	311	311

München

Div.	4. 2.	3. 2.
Ackermann 6	120,5 bG	124 Brt
Aktbr. Kfb.* 14	510 Brt	515 B
AgrobSt.*8+14	280 TG	276 G
dgl Vz.* 10+4	260 bG	260 G
Augsb. Br.* 20	810 bG	810 bB
Augsb. Kg. 4	135 bB	140 TG
Bay. ELG 6,5	205 G	205 G
B. El. Wk.* 14	620 G	620 G
B. Hartst.* 12	650 B	650 bB
Blattmetall 2	350 G	330 TG
Brhs. Amb.* 12	870 bB	860 bG
Bgl. Br. Ing.* 11+2	677 G	677 G

Agiv tr. Aloka 10	216 G	217
AEG 5	67,30	67,90
Audi NSU 1,8	195 G	195 G
BASF 8	139,70	140,20
Bayer 8	114,40	114,50
BMW 9	153,50	152,50
Bln. Kindl 10	180 bG	175
Bekula 5,5	55,90	56
Bln. Masch. 3,5	150 G	150 G
Berth. 10+1,5	505	505 bG
Buderus* 12	256 G	255
Cassella* 20	530 G	530 G
Chem. Verw.* 6	183 bG	181
Colditz % 0	67 G	67 G
Conc. Sp.* 12	205 T	200 T
Conti Gum. 0	64,50	64,40
Daimler 9	262	260
Demag 8	164 G	164 G
Dt. Conti Gas 7	196 bB	190 G
DLW 8	163 G	160
DeTeWe 8	421 bG	421
Dt. Eisenh.* 10	183 G	183 G
Dierig Lit. A 6+3	214 T	—
DUB-Schulth. 10	293 T	290
Edelst. Witt* 6	—	—
Elikraft Mü. 2,5+1 f. 6 M	—	—
Engelhardt 10+2,5f.15M	176	175
Felten* 9	185	182 bG
Forst Ebn. % 0	1250 G	1250 G
Gelsenberg 5	86 G	88 G
Goldschm. 7,5	200	197 G
GHH 7	159,50	159,50
Hamborner 4	160 G	160 G
HEW 6,5	85	85,50
Harpener* 7	152	158 bB
Hoechst 8,5	123,80	124,50
Hoesch 3,5	49,50	50,10
Holzmann 8	425 G	420 G
Horten 9	206	207
HW. Kayser*12	291	290 G
IWKA 2,5	116,50	118
Kali Chem. 8+1	240 G	240 G
Kali + S. 2,5	102,50	105
Karstadt St. 10	408 G	408 G
dgl. Vz. 10	—	—
Kaufhof 10	226	226
Kempinski 0	152	151,50
KHD 0	109,50	108,70
Klöckn. Wk.* 6	97	98,50 G
Kötitzer* 5	226 bG	225
Krüger* 3	113 G	113
Lahmeyer 10	335 G	335
Linde 8	183,5 bG	185
Löw böhm.* 20+5f.15M	505	505 G
Mannesm.* 10	213,50	213
MAN St. 6	148	150
dgl Vz. 6	—	140 G
Metallges. 4	215 T	200 G
Neckermann 3,5	94,50	97
Orenstein* 14	210	210
Pappe & W.* 0	81 G	81 G
Preussag* 0	114,50	114 bB
RWE St. 8	131	132
dgl. Vz. 8	126,30	126
Rheinmetall 6	161	160
Rheinstahl 2,5	55	53
Rütgers 8	264 G	265,5 bG
Scheidem.* 8	157,90	157
Schering 10	352	352,50
Schub & Sa. 3	—	120 G
Siemens 8	229,50	229,30
P + S* 26,75	—	406 T
Stock* 6	190 G	190 G
Südzucker 9	250 G	250 G
Temp. Feld 2,5	313 G	313 G
Terr. Rud.** 9+66	1180 G	1180 G
Thür. Gas 7,5	172 G	172 G
Thyss. Hütt. 5	—	69,10
Varta 10	194	189
Veba 7,5	111,20	110,70
VEW 7	118 G	119
VW 4,5	79,50	80
Banken		
Adca 4	126	124,50
Bk. f. Brau.* 18	—	465 G
Bay. Hyp. 9	284	284
Bay. Vbk. 9	315	315
BHF Bank 9	226,50	225,50
Commerzbk. 8,5	184	182,50
Dt. Bank 9	299,50	299,30
Dt. Centralbd. 9	338 G	338
Dt. Hyp. Bln. 10	329	315 G
Dresdner Bk. 9	223,50	222,50
Vereins-Westbk.	311 G	311 G
Verkehr		
Hap.-Lloyd 4,5	115 T	115 G
Lufthansa St. 0	49,50 G	—
dgl Vz. 0	53 bG	50 bB

Adl. Kleyer* 14	—	95
Adt Gebr * 0	—	272
Aesculap Wk. 7	—	335
Allweiler St. 8	—	260
dgl. Vz. 9	—	266
Andreae N.Z. 8	—	
Badenwerk 3,25 f. 6 M	—	100
Bayer Br. Sch. 9	—	475
B.B. Pfzh.** 0	—	115
Binding 10	—	200
dgl. Vz. 5,5	—	195
Brau AG 6	—	192
Braun Vz. 9	—	350
Brown Bov. 8	—	203
Colditz % 0	—	72,5
Dt. Eff. + Wbt. 10	—	361
Degussa 8,5	—	261
Dt. Steinz.* 6	—	250
Dt. Eisenh.* 10	—	183
Didier 5+1	—	124
D. Bl. Quellen 5+10	—	245
Dywidag 8	—	195
Dyckerhoff Z. 7	—	168
dgl. Vz. 7	—	119
Eichbr. Br. 9,5	—	330
El. Lief.* 15	—	229
Eisb. Verk. 8	—	340
Enz. Union* 12	—	255
Erba* 12+10	—	650
Essl. Masch.* 9	—	287
Ettl. Spinn.** 60+60	—	700
Fahr* 0	—	271
Flachglas 9	—	155
Goldschm. 7,5	—	198
Grün + Bilf. 8	—	184
Grünzw.+H. 7	—	168
HFI* 20	—	840
Hartm.&Br.* 14	—	324
dgl. Vz.* 14	—	314
Heidelb. Z. 8	—	254
Henninger 9,5	—	280
Hess N.G.* 12	—	230
IWKA 2,5	—	117
KSB 7,5	—	184
dgl. Vz. 8	—	150
Kollmar & J. 0	—	120
Kr. Rheinf. 6+1,5	—	139
Krafft Altw.* 15	—	420
Kr. Maff.* 15,3	—	520
Kupferberg* 18	—	608
Lahmeyer 10	—	328
Lech Elektr. 8	—	226
Main Kraft* 15+1	—	235
Mainz. Akbr. 9,5	—	200
dgl. Vz. 9,5	—	190
M. Hartm.* 10	—	219
Moenus 0	—	104
Natr. Zellst.* 0	—	180
Od. Hartst. 7	—	281
Parkbräu* 18	—	450
Pfaff 7	—	130
Pittl. Masch. 2,5	—	98
PWA 0	—	73
Reichelbr. 10	—	260
Rheinel. 10	—	163
Riebeck RM 0	—	45
Rol. Offset 8	—	128
Schlenk 5	—	135
Schloßqu. H.* 20+5 f. 15 M	—	450
Schramm L. 5	—	150
Schub. & Sa. 3	—	121
Sch. Zellst* 12	—	250
Seil Wolff* 0	—	255
Sinaico* 20	—	180
Sinner* 12	—	610
Steigenb.* 6	—	400
Stempel 6,5	—	121
Stg. Hofbr. 8	—	380
dgl. Vz. 9	—	227
Übld. Ufr. 5,5	—	142
Varta 10	—	194
Veith Pirelli 6	—	85 T
V. Dt. Metall 6,67	—	150
V. Großalm.* 7	—	138
Wickrath* 0	—	185
Württ. El. 10	—	255
Württ. Met. 8	—	147
dgl. Vz. 8	—	146
Zeiss Ikon* 10	—	154
Bad. Bank 8	—	335
Bk. f. Brau* 18	—	448
Frankf. Hyp. 9	—	370
Inv. u. Hand. 5	—	71
Pfälz. Hyp. 9	—	334
Württ. Bk. 9	—	509
Allianz L. 9	—	540
Allianz V. 8,5	—	440
Frankona R. 9	—	249
dgl. NA 9	—	250
dgl. 50% E. 4,5	—	190
Magd. R.** 6	—	495
dgl. N.** 6	—	400
Mannh. V.* 14	—	478
Thuringia* 10	—	906
Transatl.* 0	—	330
dgl. 50% E* 0	—	300
Ausl.-Aktien**		
AKZO	—	45,
Alcan	—	48
Alg. Bk. Nedld.	—	282
AngloAm. m. St.	—	17

László Lakner

1021

DER Ausschnitt

I BERLIN 45, Telex: 1-83 538

Aufl. i. Tsd. | lt. Stamm
Richtung: | 40734 : (+); u

Aachener Volkszeitung
5100 Aachen (NRW)

29. 11. 74 F

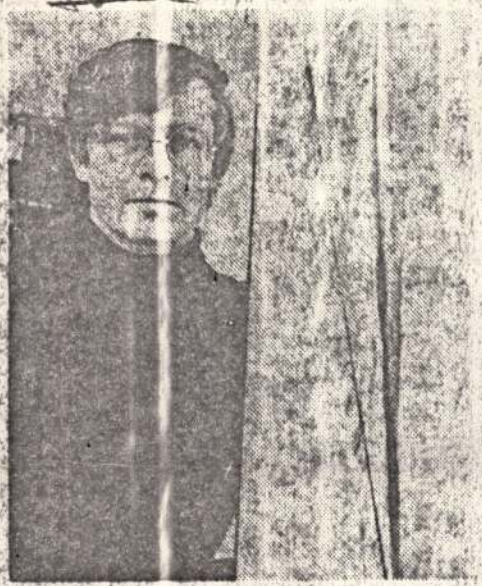

Laszlo Lakner (hier mit einer seiner Zeichnungen) stellt in der Neuen Galerie – Sammlung Ludwig in Aachen „Gesammelte Dokumente" aus. (Foto: Hein Call)

Pflastersteine und „Das Kapital"

Neue Galerie Aachen zeigt das Werk des ungarischen Malers Laszlo Lakner

Aachen. — Seine Bilder sind von anspringendem und zupackendem Realismus. Das leuchtende Rot der Paprikaschoten wirbt für ungarische Würze. Die subtil gezeichneten zerknitterten Tüten wirken echt. Ist Laszlo Lakner, 1936 in Ungarn geboren und seit einem halben Jahr Gast in Deutschland, ein Fotorealist von der Donau oder ein Maler-Poet aus der Pußta? Nein! Die Begegnung mit dem jungen, hochbegabten Künstler, dessen erste deutsche Einzelausstellung am morgigen Samstag um 20 Uhr in der Neuen Galerie in Aachen eröffnet wird, läßt schnell erkennen, daß er tiefer lotet, als es die gemalte und gezeichnete Oberfläche der Dinge erkennen läßt. Eine Häufung von Pflastersteinen, zunächst nur als Strukturmuster interessant, heißt bei ihm „Denkmal der Revolution". Er hat die Steine von einem Foto der Pariser Mainunruhen aus dem Jahre 1968 angemalt. Aber wenn ein Ungar heute das Wort Revolution beschwört, meint er bestimmt nicht Paris.

Lakners Bilder zeigen Unverhülltes aus dem Alltag, aber auch Verschlüsseltes. In einer Serie von Bildern erscheinen gemalte Bücher. Nach ihren Aufschriften enthalten sie „Gedanken eines Anonymus" oder „Gedanken von Laszlo Lakner". Ein weiteres enthält Laszlo Lakners „Flüche", wieder ein anderes „Das Blau von Yves Klein". Man kann sie nicht öffnen. Die Bücher sind fest verschnürt. Der Inhalt bleibt verschlossen.

Schon früh hat Laszlo Lakner die Spuren vergangener Ereignisse in Form von Dokumenten, Postkarten und Zeitungsausschnitten gesammelt. Die Auseinandersetzung mit dieser Vergangenheit, die in Wirklichkeit eine verschlüsselte Kritik an der politischen Wirklichkeit der Gegenwart ist, erscheint, penibel mit dem Pinsel in Öl gemalt, auf großformatigen Bildern. Einzelne von ihnen hat der Künstler nur mit Mühe aus Ungarn herausschmuggeln können. Das Bild mit dem Telegramm russischer Kommunisten an die ungarische Räterepublik des Jahres 1919 hat er in Berlin gemalt. „Gesammelte Dokumente" heißt die ganze Ausstellung. Das kann man wörtlich und bildlich verstehen. Die Ausstellung ist Dokument der Auseinandersetzung eines malenden Intellektuellen mit einem System, in dem die Kunst nicht frei ist, sondern sich den Wünschen des Staates und der Partei zu unterwerfen hat.

Nein, Laszlo Lakner malt keine politischen Manifeste. Dazu ist er viel zu sehr Künstler. Die übergroß gemalte Titelseie aus dem „Kapital" von Karl Marx würde sicher auch Ostberlin oder Budapest imponieren. Aber was er damit ausdrücken will, wird erst aus dem Zusammenhang deutlich. Etwa wenn er einen „Brandfleck", der sich auf einem Papierbogen ausdehnt, mit täuschender Akkuratesse in einer Bilderserie so naturgetreu malt, daß der echte Brandfleck auf dem letzten Bild „wie gemalt" aussieht. Hier hat es wirklich gebrannt!

Verständlich, daß ein solches, stark westlich orientiertes Künstlertalent sich im Ostblock nicht entfalten kann. Die Ausstellung in der Neuen Galerie — Sammlung Ludwig dürfte für Lakner eine Wendemarke sein. Er wird seinen Weg machen. Schon interessieren sich Sammler für ihn. Von Aachen aus wird die Ausstellung nach Göttingen, Lübeck und Berlin weiterwandern. WOLFGANG RICHTER

Lakner László –
(Gadanyi György)

37 (1972)

Brüsszel 1972 június 2-5

40 (1975)

Laszlo Lakner

1021

Wer ist Laszlo Lakner?

Ein ungarischer Künstler in West-Berlin

BERLIN. Wer ist Laszlo Lakner? Ein sehr eigenartiger, sehr stiller, sehr introvertierter ungarischer Künstler (1936 in Budapest geboren), der es im lauten westlichen Kunstbetrieb schwer hat, sich zu behaupten, sich durchzusetzen. Obwohl Arbeiten von ihm in den letzten zehn Jahren in mehreren Gruppen- und Einzelausstellungen zwischen Wien und Aachen zu sehen waren, gibt es bislang nur einen kleinen Kreis von Kennern, die Lakner schätzen und ihn fördern.

In Ungarn hatte er es noch weit schwerer gehabt; da durfte er nicht ausstellen, konnte nichts verkaufen, da mußte er sich als Plakatgrafiker durchschlagen. 1972 bekam er ein Stipendium des Essener Folkwang-Museums; das war für ihn, wie er sagt, die erste größere Gelegenheit, seine Kunst „im internationalen Kontext zu sehen". Dieter Honisch, der künftige Direktor der Berliner Nationalgalerie, schrieb damals in die Annalen des Essener Museums, Laszlo Lakner sei „einer der interessantesten gegenständlichen Maler seines Landes".

Seit einem Jahr lebt und arbeitet Lakner in West-Berlin. Das Berliner Künstlerprogramm des Deutschen Akademischen Austauschdienstes hatte ihn eingeladen und ihm ein Halbjahresstipendium gegeben. Als die Zeit um war, wollte er trotzdem bleiben. Unbürokratische Hilfe des DAAD und die Unterstützung des Galeristen Folker Skulima machten es möglich. Jetzt fange es langsam an, sagt Lakner, daß er von seiner Kunstproduktion leben könne.

Wer ist Laszlo Lakner? Karl Ruhrberg, der Chef des Berliner Künstlerprogramms, beweist großes Einfühlungsvermögen, wenn er schreibt: „Laszlo Lakner ist einer der diskretesten Künstler, die ich kenne, er ist die personifizierte Unaufdringlichkeit. Wenn er kommt, mit kaum hörbaren Schritten, entschuldigt er sich bereits für die Störung, ohne ein Wort gesagt zu haben ... Manchmal hat man den Eindruck, der ganze Laszlo Lakner wolle sich am liebsten zum Verschwinden bringen ..."

Die Sätze stehen im Katalog einer Lakner-Ausstellung, die der Neue Berliner Kunstverein und das Künstlerprogramm des DAAD gemeinsam in der Jebensstraße 2 am Bahnhof Zoo veranstalten. Diese Ausstellung bringt zwar nur einen Ausschnitt aus dem reichhaltigen Oeuvre, aus den verschiedenartigen Bilder-Serien, sie enthält vor allem Arbeiten, die in der Berliner Zeit entstanden sind; doch wer von Lakner noch nichts wußte, wird hier ermuntert, ihn näher kennenzulernen und sich seinen Namen einzuprägen.

Lakners Gegenstände sind historisch-dokumentarische Fundstücke, teils gesuchte, teils zufällig aufgespürte: Bücher, Postkarten, Telegramme, Notenblätter, Handschriften, Signaturen. Raritäten und Reminiszenzen. Hinweise auf konkrete geschichtliche Ereignisse und Leute, die Geschichte gemacht haben, zum Beispiel Lenin und Marx, Platon und Lukács, Heine und Kafka, Beethoven und Bartók, Duchamp und Schwitters.

Wenn Heinz Ohff im Katalog einen Seitenblick auf den modernen Kunsttrend „Spurensicherung" riskiert, ist das sicherlich nicht falsch, aber auch nicht ganz überzeugend. Denn hier werden ja nicht subjektivistisch Vergangenheitsspuren gesichert, hier wird nicht Psycho-Archäologie betrieben; Lakner will vielmehr Geschichte(n) erzählen, Historie in die Gegenwart hineinvisualisieren; seine Bilder sind optische Akzente, Vergrößerungen von Details, Verdichtungen, prägnante Verkürzungen oder auch Verschlüsselungen.

Es hat Versuche gegeben, Laszlo Lakner als einen engagierten kritischen Realisten und als eminent politischen Künstler zu interpretieren, der seine bildnerischen Interventionen freilich vorzüglich zu tarnen verstehe. Einige Bilder sprechen in der Tat für diese Ansicht, etwa der vergrößerte Briefumschlag, der auf der Rückseite zusätzlich mit einem Klebestreifen verschlossen ist; der Gedanke an den Zensor drängt sich da geradezu auf.

Oder wenn in einer ganzen Serie von Ölbildern berühmte Bücher, fundamentale Werke der Geistes- und Kunstgeschichte, verschnürt und verknotet an imaginären Wänden hängen — muß man da nicht „Unfreiheit des Künstlers" oder „Knebelung des Geistes" assoziieren? Lakner, direkt danach gefragt, möchte sich solcherart nicht festlegen lassen; so eindeutig sei das nicht, sagt er. Und dann erzählt er, wie er lange Zeit daran geglaubt habe, daß Bücher ihm schlüssige Antworten geben, vielleicht gar Lösungen von Problemen bieten könnten; indessen sei er in diesen Hoffnungen enttäuscht worden und darum „böse" gewesen. Die andere Bedeutung der gefesselten Bücher also: Versuch einer Befreiung von der Autoritätsgläubigkeit.

Wer ist Laszlo Lakner? Ein intellektueller Künstler, ein Zweifler, ein Skeptiker, der auch und gerade dem mißtraut, was ihn fasziniert. Und ein hervorragender, penibler, handwerklich perfekter Maler und Zeichner. Der Bleistift-Virtuose, der etwa eine zerknitterte Tüte oder ein gefaltetes, ausgefranstes Taschentuch atemraubend genau realisiert, kommt in der Ausstellung leider zu kurz. Aber die Ölbilder in ihrer „Trompe-l'oeil-Technik, mit ihrer schönen, eleganten Peinture lassen den kritischen Betrachter sehr schnell zu der Ansicht kommen, daß es hierzulande nur ganz wenige Maler gibt, die Laszlo Lakner das Wasser, die Farbe, den Pinsel reichen können. (Bis 28. Mai)

WERNER RHODE

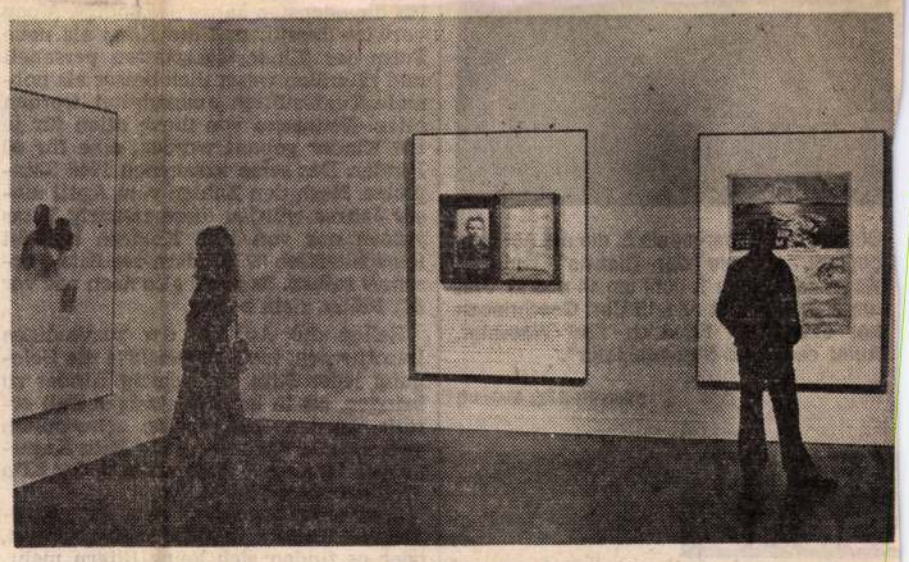

Der Ungar Laszlo Lakner stellt gegenwärtig im Westberliner Neuen Kunstverein aus. *(Bild: Ingeborg Lommatzsch)*

Kommunisten totgeschwiegen

BERLIN. Die Ostberliner kulturpolitische Zeitschrift „Sonntag" hat Kindlers Literaturlexikon vorgeworfen, linksgerichtete, insbesondere kommunistische Autoren totzuschweigen. In 25 Bänden finde sich keine Zeile, nicht einmal der Name von Rudolf Braune und Otto Gotsche, Karl Grünberg und Berta Lask, Klaus Neukrantz und Ernst Ottwalt, Jan Petersen, Ludwig Turek und Erich Weinert. Diese Mitglieder des Bundes proletarisch-revolutionärer Schriftsteller der zwanziger Jahre befänden sich als Ungenannte in bester Gesellschaft aus Gegenwart und Vergangenheit — von Georg Herwegh über Kurt Eisner und Erich Mühsam bis zu den DDR-Autoren Eduard Claudius, Stephan Hermlin, Max Zimmerling und Hedda Zinner. AP

1975 MAJ 28
Frankfurter Rundschau
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-148, 340-128

Bühnen zur Experimenta 5, die am Sonntag beginnt. „Schule der Clowns" läuft im Kammerspiel am 1. Juni um 14 und 17 Uhr, am 2. Juni um 11 und 15 Uhr. Geschrieben hat das Stück Friedrich Karl Waechter, Autor des „Anti-Struwwelpeter".

(clau/FR-Bild: Meisert)

KFURT
bend

Die Komödie, am Theaterplatz, Telefon Nr. 28 45 80:

Mittwoch und Donnerstag, 20.30 Uhr, „La Mamma"

„Die Maininger" — Kabarett, Theater, Treffpunkt, Neue Rothofstraße 26a, Telefon 28 02 27:

Mittwoch und Donnerstag, 20.30 Uhr, Gruppe vom Welttheaterfestival Nancy

Volkstheater Frankfurt, Haus der Jugend, Deutschherrnufer 12, Telefon 61 59 52:

Mittwoch und Donnerstag, „Gestatten: Knief, Detektiv!"

Die Schmiere, das schlechteste Theater der Welt, im Karmeliterkloster, Tel. 28 10 66:

Theaterferien

Jahrhunderthalle Hoechst, Tel. 31 91 84/85:

Mittwoch und Donnerstag, 20.00 Uhr, La Grande Eugene

—Ohne Gewähr—

CDU redet von einer „Millionenvergeudung"

Kritik an den Kitas: Unterbelegung wird nicht beseitigt

Der Vorsitzende der CDU-Stadtverordnetenfraktion, Dr. Hans-Jürgen Moog, warf am Montag in einer Pressekonferenz dem Magistrat vor, bei den Kitas „Millionen zu vergeuden", während andererseits Stadtkämmerer Hermann Lingnau schon mit „deprimierender Resignation" hohe Haushaltsdefizite für die nächsten Jahre ankündige. Moog verwies darauf, daß die Kitas als neue Form der Kindertagesstätten personell und räumlich wesentlich besser als normale Tagesstätten ausgestattet worden seien. Neunzehn von ihnen seien für je 100 Kinder gebaut worden, eine für 40 Kinder. Das seien zusammen 1940 Kitaplätze. Nach den Zahlen vom April dieses Jahres würden diese zwanzig Kitas jedoch nur von 1069 Kindern besucht (einschließlich 69 Kindern des Kita-Personals selbst). Es seien also nach wie vor 871 Plätze nicht belegt.

Selbst die Auflage des zuständigen Dezernenten, bis Oktober 1974 die Belegung jeder Kita auf achtzig Kinder zu bringen, sei in keinem einzigen Fall erfüllt worden. Die Zahlen schwankten zwischen 34 Kindern in der Kita Kegelbahn/Höchst und 74 Kindern in der Kita Weidenbornstraße.

„Entweder weigern sich die Kita-Teams, weitere Kinder aufzunehmen, oder es finden sich keine Eltern mehr, die ihre Kinder einer Kita anvertrauen wollen", sagte Moog dazu. In beiden Fällen gebe es nur eine Konsequenz, wie die Schulkommission der CDU-Fraktion meine: Man muß das Kita-Personal ganz erheblich reduzieren und alle freien Kitaräume in normale Kindertagesstätten umwandeln.

Der Fraktionsvorsitzende legte eine von der Kommission angestellte Berechnung vor, nach der sich — auf der Grundlage der entsprechenden Ansätze im Haushaltsplan der Stadt — durch die nicht genutzten Kita-Kapazitäten ein Ausfall an Elternbeitragseinnahmen von über 200 000 Mark und ein nutzloser Kostenaufwand von fast 2,5 Millionen Mark in diesem Jahr ergeben.

Zur Finanzprognose des Kämmerers bemerkte Moog, die Situation würde spürbar anders aussehen, wenn die SPD-Mehrheit den Einsparungsvorschlägen der CDU während der Etatberatungen gefolgt wäre. Jetzt seien „schmerzhafte Eingriffe" unausweichlich. Die CDU sei für einen Stopp der Stellenneuschaffungen mit Ausnahme der Bereiche Soziales, Gesundheit und Schule. Sie werde auch im Laufe der nächsten Monate ein eigenes Investitionsprogramm ausarbeiten, das — im Gegensatz zu der von der Mehrheit beschlossenen Investitionsliste — die ab 1976 zu erwartende wesentliche Verschlechterung der Finanzsituation der Stadt genügend berücksichtige.

Die dem Stadtkämmerer von SPD und FDP bereits erfüllte Bitte, den Entwurf des Haushaltsplans der Stadt für 1976 erst gegen Ende Januar 1976 vorlegen zu dürfen statt im November 1975, hält Moog für „wahltaktisch motiviert". Der Kämmerer wolle durch diese zu späte Vorlage nur die Voraussetzungen dafür schaffen, auch mit dem Entwurf des Etats 1977 erst verspätet herausrücken zu können, nämlich erst nach den Kommunalwahlen im Frühjahr 1977. Die Wirkung des sicherlich defizitären Voranschlags 1977 könnte wohl die Wahlchancen der SPD mindern.

Die CDU sehe nach wie vor keinen sachlichen Grund dafür, von der Praxis einer frühzeitigen Etatvorlage abzuweichen. Wenn alles so laufe, wie der Kämmerer wolle, werde der Etat 1976 erst verabschiedet, wenn schon fünf Monate dieses Jahres vorüber seien. al

Oberrad: Brand in einer Gärtnerei

Lichterloh brannte am Montag um kurz nach 21 Uhr die Lagerhalle einer Gärtnerei Im Keller 7 in Oberrad. Berufsfeuerwehr und die Freiwillige Feuerwehr Oberrad löschten gemeinsam mit vier Rohren.

Kurz nach 21 Uhr meldete die Einsatzgruppe „Feuer aus". Ursache und Sachschaden des Feuers waren bei Redaktionsschluß noch nicht bekannt. habe

1/3/4/5/2

en—
ld das zu bekommen, was
er am meisten verschleissen:
ne echte PUC-Jeans für
chnung stimmt immer.
ergrößen 116 bis 176 cm
e auch unterschiedliche
ße 122 für die Tochter und
bszeit steht vor der Tür.
sen sicher nicht unpraktisch.

Rakner László: Kockák egy régi filmből, aquatintanyomat, papír, 64x46 cm, 1970.

Albert, 1996.?

SZUROMI PÁL

1936-ban született Rákoskeresztúron. Kmetty János, Hincz Gyula és Domanovszky Endre mestereknél tanult a Képzőművészeti Főiskolán, ahol 1962-ben végzett. 1963-tól szerepel rendszeresen hazai tárlatokon. Első önálló kiállítását 1967-ben rendezte a IX. kerületi Pincetárlaton. 1970-ben a szegedi Móra Ferenc Múzeumban, 1971-ben Csongrádon, Szegeden és Szabadkán, 1973-ban a Képcsarnokban, 1975-ben pedig a szekszárdi Szinyei Merse Pál Teremben állította ki munkáit. Murális feladatot oldott meg Mohácson és Sály községben. 1974 óta a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola tanársegédje.

Fraul Julius: Szőra Gizi műtermében
Bp. Magyarország 1975

LAKNER LÁSZLÓ

(Még sohasem volt kiállítása. Fiatal festő, be sem töltötte a harmincadik évét. A főiskolát 1960-ban fejezte be. A tárlatokon – elég ritkán – szerepelnek a művei, tavaly részt vett a bécsi Europahaus kiállításán; kilenc nemzet fiataljai közt – nehéz mezőnyben –, ismeretlenül, reklám nélkül sikere volt. Nyilvánvaló tehetsége, hatalmas szakmai tudása, tartása, egyéni festészete, melyben az expresszivitás, a lázas indulat és a mintegy idegek nélküli fegyelmezettség ötvöződik, máris biztosították a tekintélyét, az idősebb kollégák előtt is. Nem grafikus, de illusztrál, plakátokat is tervez, például O'Neill: Hosszú út... falragaszát. Még freskót is festett a Savoy Kávéház falára. Mindez azért említendő, mert Laknernál ezek a melléktermékek chef-d'oeuvre szintűek. Általában nagyméretű képeket fest, módja is van erre tágas műtermében, mely egykor Kernstoké volt. Itt kezdjük a beszélgetést: főtéma, a hagyomány és az újítás.)

– Nagyon sokat köszönhetek tanáraimnak, Viski Balázs Lászlónak, aki a rajzgimnáziumban tanított – két éve halt meg, én búcsúztattam a sírnál –, és főiskolai professzoromnak, Bernáth Aurél mesternek. Úgy érzem, a részleteknél fontosabb festői magatartást tanultam, kaptam tőlük, hiszen a festészetem egészen más, mint az övék.

– Akkor tulajdonképpen mi hatott rád?

– Mi hatott rám? Hát a szürrealizmus. Meg a régiek. De tovább akartam jutni a kánonszerű, már letett szürrealizmusnál. Nem elégített ki ez a példatár, a tárgyak egymáshoz való viszonyának

kész receptjei: furcsa, hogy ezt én mondom, akit olyan vadnak meg a jóisten tudja, miért, „absztraktnak" tartanak...

– Annak idején (vágok a szavába udvariatlanul) minden újszerű festményt, bútort „futuristának" neveztek az öregek, olyant is, aminek semmi köze sem volt a futurizmushoz.

– Szóval... Én, az „absztrakt" – legfeljebb posztabsztrakt vagyok – a festészetemet közelebb akarom hozni a valósághoz, a mindennapi élethez. A XIX. század óta sohasem festették le az életet úgy, ahogy van, amilyen állatian banális. Egyik régebbi képemen mintha a légáramlat egy marha nagy padláson szárnyra kapta volna a nagyanyáink korából maradt összes kacatot. Persze mindezt kritikával is nézem, a fonákjáról. Minden képet vitairatnak is festek. Szeretem a tárgyamat, de csak nyersanyagnak tekintem. Sokszor igénybe veszem a fénykép esetlegességének, megkomponálatlanságának a hatását kompozícióm érdekében. Hagyományomnak tartom Mednyánszkyt, Van Eycket. Meg Rembrandtot. Primitív összetársítás, persze, a sötét tónusok és a mélység, de mégis megközelíti azt, amit ezzel mondani akarok. Hogy néha-néha bele tudjak szabadulni ebbe a mélységbe! Rembrandt ezt mindennap meg tudta csinálni. Vagy úgy festeni a valóságot, ahogy Van Gogh. A Van Gogh-kép beléd mar. Érzed, hogy reped a csont! De hát én antidekoratív vagyok, a képeim „színtelenek". Néha fel tudok színesedni, de igazában abba szeretnék belemászni: a mélységbe. Nem elsősorban az esztétikai hatást keresem. Húsba és vérbe vágó dolgokat közölni, hogy egy pillanatra se legyek anekdotikus.

– Mostanában a montázs izgat.

(Montázs – fotómontázs – Heartfield... Lássuk Lakner legújabb képét. Címe: Hírek. Látszólag szabad asszociációk összedo-

báltsága: mégis rendben, egyensúlyban van minden a felfokozott mozgalmasság ellenére. A nagy képet egész terjedelmében megtölti a festő, a maga módján harmonikusan. Sportolók, motor belseje, autó fékberendezése, hátlap nélküli rádió: ez a modern vegetációmozgás, elemeire bontva, mint a filmkockákon, mint az Edison-féle kinetoszkóp külön képein. Lakner László azonban – szemben a hagyományos kollázzsal – a fényképek, betűk kivagdosása, az „objet trouvé" felragasztása helyett mindent megfest olajjal, megtévesztésig úgy, hogy olyan, mint a fénykép, mint a nyomtatott betű. Ez a művész azonban a bravúros mesterségbeli tudás – századunkban ritka – adottságát kicsit lenézi, háziállatnak tartja. Mindent alárendel festői mondanivalójának.)

– Miért kell mindent megfesteni, amikor a ragasztás is megtenné?

– A tárgyakat azért festem meg így, mert mindent a festészet matériájába akarok emelni.

– Hogyan festesz?

– Már a képzőművészeti gimnáziumban megtanultam a legprecízebb rajzolást. Eleinte az indulati tényezőt teljesen a háttérbe akartam szorítani. Most egyre inkább engedem, hogy előretörjön a közvetlen elem, de sohasem lazul fel annyira, hogy a tudatot kikapcsolja. Az állandó kontrollt ha akarom, se tudom megszüntetni. Sokat dolgozom a képen. Nyavalygok, vacakolok, lekaparom, átfestem, újrakezdem. Nem vagyok „alla prima" festő, ezért nem festek akvarellt. Lefestés helyett – Bernáth mester kifejezését idézem: „beszédékeny" művészetet szeretnék. Képeimben alapvető a gondolati tartalom, csak ez nem olyan egyszerű, mint képzelik. A tartalomnak is változik a mértéke. Egyik festményemben nyíltabb a mondanivalóm, például a vietnami képemen vagy ezen itt:

a Híreken. Máskor még áttételesebb, rejtettebb a mondanivalóm, van olyan rész is a képen, hogy magam sem tudom, hogy valaminek mi a jelentése. De kell.

– Terveid?

– Nem azért a tantuszért, de szeretnék egyszer kiállítást rendezni.

(1966)

1021

BÉLYEGGYŰJTŐKNEK

Európai biztonsági értekezlet

A Magyar Posta előreláthatólag július 3-án, a Helsinkiben összeülő európai biztonsági és együttműködési konferencia megnyitásának napján 10 forint névértékű kisívet ad ki. A kisívben négy bélyeg és két szelvény helyezkedik el. A bélyegeken Lakner László grafikus nagy sikert aratott plakátja ismétlődik, amely két védően behajló tenyérben fekvő európai térképet ábrázol. A szelvényeken Helsinki két sok reménnyel figyelt épülete tűnik elénk: részlet Dipoliból és a Finlandia madártávlati képe. A kisív keretén a konferencia neve magyarul olvasható, a szelvényeken négy betűből álló feliratok a megbeszélések elnevezésének rövidítését jelentik a tárgyalások hat hivatalos nyelvén, valamint a vendéglátók iránti tiszteletből finnül is. A téma fontosságát hűen kifejező rajzot ifjú grafikusművész, Vagyóczky Károly alkalmazta bélyegre és megtervezte a kisívet, amelyet az Állami Nyomda dolgozói páratlan gyorsasággal készítenek el, hogy a konferencia résztvevői előtt az új bélyeggel is jelezzék népünk békevágyát.

Ég és föld

A Lengyelországba látogató filatelisták Krakkóból kirándulva két különlegesen elhelyezett postahivatalt keresheznek fel. A wieliczkai sóbányák múzeumában 135 méterrel a föld felszíne alatt gazdagíthatjuk albumainkat érdekes bélyegzőkkel. Zakopane mellett, a Kasprowy-csúcs 2000 méterre nyúló ormára drótkötélpálya vezet; az ottani postakezelőhely magaslati levegőn ad bélyegzőt levelezőlapjainkra.

Milliós betörés

A filatelista kincseket az alvilág már úgy vadássza, mint a legdrágább gyémántokat. Most értesültünk az Egyesült Államok legnagyobb bélyegmúzeumában történt betörésről, ahol már az első becslések szerint is milliókra rúg a kár. A banditák először ártalmatlanná tették a vészjelzőt, majd különösebb óvatosság nélkül, lábnyomokat és ujjlenyomatokat hátrahagyva szedték össze zsákmányukat. A rendőrség abban bízik, hogy a tettesek leleplezése a betörésből származó gyűjtemények értékesítése során sikerül majd. A szaklapok szerte a világon részletesen ismertetik a múzeumból eltűnt kincseket. Ezek között szerepel egy Zeppelin-bélyegeket tartalmazó gyűjtemény, emlékbélyegzésekkel, a léghajón szállított levelekkel. Hiányzik több USA-beli bélyegkülönlegesség, számos külföldi bélyegekből álló gyűjtemény, egy magyar album is, amely a leírás szerint valamennyi hazánkban kiadott bélyeget tartalmazza.

Újdonságok

Ausztrália forgalmi sorozatának első értékein a tenger mélyének és a föld belsejének titkait tárja a filatelisták elé. A bélyegeken korallok, rákok különleges formái váltakoznak az achát, az opál tüzének csillogásával. — A Csendes-óceán déli részének egyes koralljai virágokhoz, agancsokhoz hasonlítanak, ezeket a Tokelau-szigetek négyértékű sorozatán látjuk. — A Svéd Posta két bélyeggel adózott a meteorológiai szolgálat 100 esztendős munkásságának. Az egyik címlet műszer leolvasását ábrázolja, a másik témával 1970-ben kiadott magyar bélyegen találkoztunk: a felső légrétegek időjárási viszonyait mutatja be egy műhold útján kapott kép. — Spanyolország folytatja műemlékeinek népszerűsítését, most többek között a Las Palmasban levő Kolumbusz-ház és de la Mancha lovag ismert szélmalmai kerültek bélyegre.

megszüntette Somoskőújfalu és Salgótarján között a gyorsvonati bosszúság.

—somogyvári—

Trák halomsírok

Az észak-bulgáriai Laszar Sztanevo falu vidékét régészeti expedíció „szállta meg", hogy a következő években feltárja a környéken rejtőző halomsírokat. Eddig 16 sír helyét állapították meg, ám a szakértők véleménye szerint 50 évvel ezelőtt még 70 trák halomsír volt ezen a területen, melyek közül sok időközben teljesen megsemmisült.

Az első három halomsírban talált leletek új, érdekes adatokat szolgáltattak a Bulgária földjén élt egykori trák törzsekről, szokásaikról. Az egyik halom még az időszámítás előtti hatodik századból, a rómaiak előtti korból származik — az üres agyagurna tanúsága szerint csupán szimbolikus sír volt. A férfi — mert a trák nőket nem temették halomsírba — valószínűleg vagy háborúban vagy száműzetésben, távol hazájától vesztette életét. Rokonai hazatérő lelkének állították fel az üres urnát.

A másik, ugyancsak a rómaiak előtti korból származó sírban egy katona holttestére bukkantak, amelyet valamilyen ismeretlen, szilárdító anyaggal preparálva közvetlenül helyeztek a földbe. A csontváz medencéjén hat centiméter hosszú, hátravetett fejű, fekvő özzel díszített bronz övcsatot találtak. Az élethű és finom mívű munka azért is nagyon értékes, mert arra utal, hogy már a rómaiak előtti korban élő trákok is használtak állatrajzokkal díszített ékszereket.

A harmadik sír egy későbbi korból, az időszámítás utáni második századból való. Itt több urnát találtak; feltehetően e domb alatt több halottat temettek el. A sírt kívül és belül folyami kavicsból készült gyűrű veszi körül; ezek nem annyira megerősítésül szolgáltak, inkább szimbolikus jelentőségük lehetett. A negyedik halomsírban egy ritka, kerek bronz pénzre bukkantak, melynek egyik oldalán Antonius Pius (138—161) római császár, a másikon pedig Viktória istennő látható, gerellyel a kezében. A pénzen levő latin betűs feliratból kiderül: az érmét a szenátus engedélyével verték.

Az ásatásokat folytatják...

tűzvédelmi megorz
Összetételét tekintv
mek, a gyár-észle
tályok vezetőiből
konkrétan, a legk
kig lebontva végz

A napokban kib
gi ülésen — mely
tartanak — tárg
tűzrendészeti hel
Gyula igazgató
részletesen elemezt
szakban végzett mu
se figyelemre mélto
tűzvédelem fenntar
színvonaláról, a
védelmét, megóvásá
városokról. Hogyan
sűküveggyárban? Az
tűzrendészet megbiz
tésáranyítók, és a
teljesítő tűzoltók
vetkezetes, a tűzren
ság ellenőrzései apr
legkisebb hibákat is felszámolják. A tűzrendészet társadalmasítása érdekében évenként rendszeresen tűzrendészeti versenyt rendeznek az üzemek között, amely az egész évre vonatkozik — a tűzrendészeti fegyelem megszilárdításáért. A múlt évben a verseny helyezettjeinek 7200 forintot fizettek ki, és az egész évre, a megelőző tűzrendészet biztosítására 110 ezer forintot költöttek. A felszerelések felújítása ez évben is már 30 ezer forintba került.

Az üzemi tűzvédelem fenntartására és a kiadott törvényerejű rendelet végrehajtása tehát most is és a jövőben is nem csekély anyagi hozzájárulást és feladatot jelent a vállalatok számára.

V. L.

kai, társadalmi és kulturális felajánlásokhoz is segítséget adtak. Nem véletlen, hogy a brigádok magasabbra emelték önmagukkal szemben is a mércét. A lépcsős bérezésnek megfelelően, a havi termelési feladatokra születnek felajánlások. Az értékelés is havonta történik, de negyedévenként az egyéb irányú ígéretek teljesítését is számba veszik és ennek a nyilvánosságot biztosítják nemcsak versenytáblán, hanem az üzemi demokrácia fórumán is.

Az ígéretek számon kérése sem formális dolog ma már.

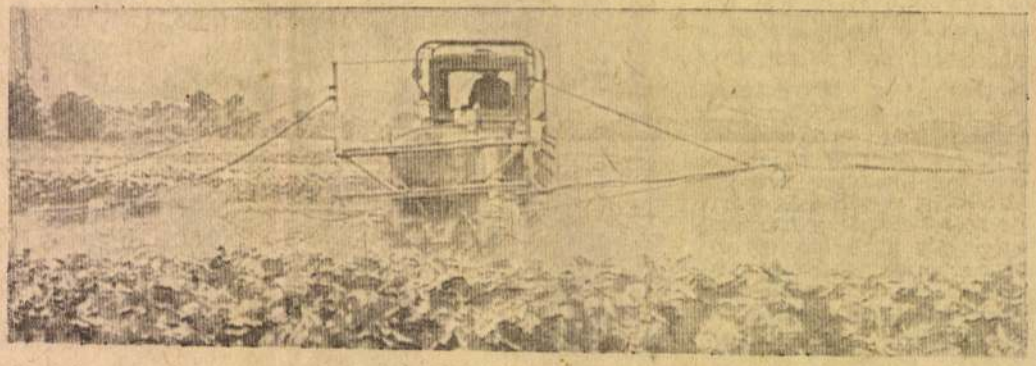

A szécsényi termelőszövetkezet pöstényi üzemében levéltetű ellen permetezik a kilenc katasztrális hold középkorai káposztát. Képünkön: Lászlok Vilmos a permetezést végzi

MAGYAR HÍRLAP
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-148, 340-720
1973 JUL 4.
Nógrád

Lakner

Balogh István:
Dózsa plakát
Lakner-Gadányi:
Még kér a nép (plakát)

Művészet, Budapest, 1973. aug.

1021

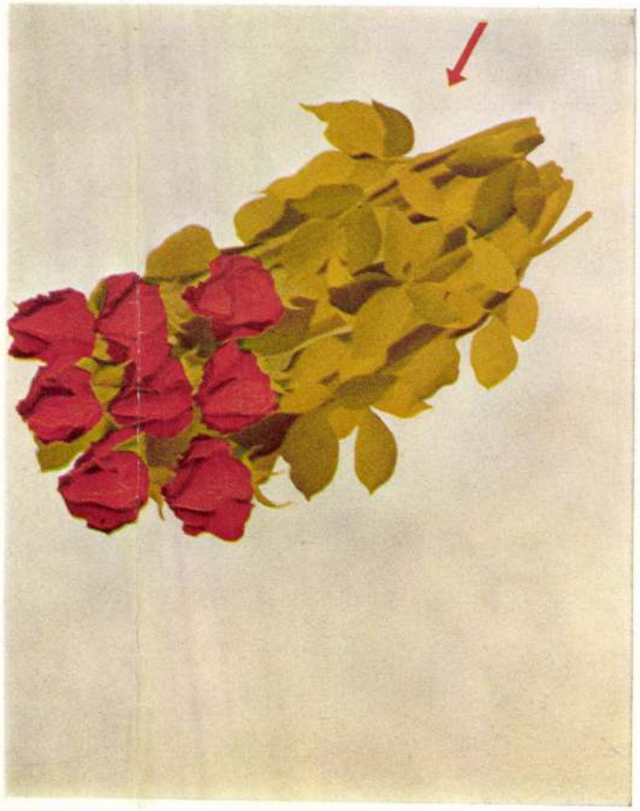

1021

Lakner László

Lakner László illusztrációja Heeresma kisregényéhez

Téved, szólt oda Bernd a nőnek. Azonnal val
lönben elveszti a meghódított terepet, a helyét a b
róla. Egész biztosan így van.

Csak lehajoltam. Nem is annyira azért, minth
alázattal hódolni akartam önnön magasabbrendű
ebből az élettől megszaggatott kis társadalomból.

Rá se köptek. A ghanai férfiú azzal fejezte ki
csülését, hogy folyton unszolta, töltsön magának
néha-néha egy kortyot, mintha mindegy volna nek
sem számít. Ha most nem iszik, majd iszik később

A ghanai férfi iránt érzett rokonszenv hullám
val felbuggyant a torkán. Figyelmeztetnie kell a pali

Lecsúszott a bárszékről, és odasomfordált a ghanaihoz.

Egy pillanatra, mondta neki komolyan. Bele ne bolonduljon abba a fekete hajjal bevetett koponyába. A tetőzet színe nem eredeti. Gondoljon erősen a ghanai néger lányokra. Mindenekelőtt szebb a mellük, még nem vert fészket testükben a számítás. Ön sokat utazott, felkutatta a tenger titkait. Látta a trópusi égboltot is, és hibátlan piackutatást végzett ültetvénye termékei számára. Nem tudnám elviselni a látványt, hogy ön idehaza, egy kis bárban hajótörést szenved. És vádló tekintettel a bárnőre szegezte mutatóujját. Körömlakk folyik az ereiben.

Indulás, fiacskám, hazafelé, mondta a büfésnő, és már kászálódott ki a pult mögül. A ghanai férfiú végtelenül hűvösen végigmérte Berndet, egyetlen kézmozdulattal elhessegette magától, és nyugalomra intette.

Hülyeség volt. Gyorsan visszament a poharához. Csak megpróbáltam bekapcsolódni az önök beszélgetésébe. Persze, ez rosszallásukat váltotta ki, belátom. Ostobaság volt részemről, felbuzdulás, jóllehet általában idegen tőlem minden rámenősség.

A büfésnő odament hozzá, egy cetlit lobogtatott a kezében. Nini, a számla, lelkendezett Bernd, jóllehet viselkedése megint kibillentette egyensúlyából. Persze, ez a fekete hajú ringyó csak az alkalmat várja, mikor penderítheti ki. A ghanai férfiú érdekesebb alany, a némber teljességgel és lehetőleg idegenek zavaró jelenlétét mellőzve neki szeretné szentelni magát. Bernd csupa jószándék, de még a jövendő áldozat is fütyül arra, amit mond. Van, aki egyszerűen elárasztja vízzel a szántót, és legfeljebb ravasz jártasságára bízza csak magát.

Sorry, netán értelmetlenül tagoltam a szavakat, vagy modortalanul viselkedem, és trágár mozdulatokat teszek? Netán minduntalan lepotyogok a székről vagy úgy jövök, mintha mennék?

Smoncától felkopik az állam, mondta a bárnő. Fizetni, aztán mars haza.

Nekem nincs hova hazamennem, mondta. De itt, önnél, itt jól érzem magam. Nem szép ugyan, a ruhája se valami decens, de egyéniségéből egyszerűség sugárzik. Átvette a számlát. A camparit nem fizetem ki; a százalékot túl magasra taksálta. Pénzt adott a nőnek. Megtalálja a számítását, hisz a maga számára még csak most kezdődik a nap.

Legnagyobb csalódására a nő nem tiltakozott. Véglegesen le kell rombolni a világot. Ha a kocsmát már nem érdekli mint vendég, semmi ok arra, hogy az emberiséget tovább engedje létezni.

Tisztelettel és némi alázattal köszöntötte a ghanai férfiút, kezet akart neki nyújtani, de hiába. Megelégelték.

Kicsapódott az ajtó. Kié az a szerencsétlen gyerek az utcán, kiabált be egy overallos férfi, akiből fekete pipadohány szaga, friss levegő és csatornabűz áradt. A nehéz munka szaga.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
MAGYVILÁG
1973 — 7-1

LUDWIG MÚZEUM BUDAPEST – KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM
LUDWIG MUSEUM BUDAPEST – MUSEUM OF CONTEMPORARY ART

Budavári Palota "A" Épület / Royal Palace, Building "A"
H-1014 Budapest, Szt. György tér 2.
Tel. / Phone: +36-1 375 9175 Fax: +36-1 212 2534

info@ludwigmuseum.hu
www.ludwigmuseum.hu

nyitva tartás: hétfő kivételével 10.00 – 18.00, december 9-ig csütörtökönként 20 óráig
opening hours: Tue-Sun 10 am – 6 pm, on Thursdays until 9 December 10 am – 20 pm

A múzeum fenntartója:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTRIUMA

Az első oldalon / Front Cover:

LAKNER László: ISA PUR ES CHOMU, 1981, vegyes technika, vászon / mixed technique on canvas, 230×300 cm

A Ludwig Múzeum Budapest – Kortárs Művészeti Múzeum
tisztelettel meghívja

Lakner László

METAMORFÓZIS

című életmű-kiállításának
megnyitójára a művész jelenlétében
2004. november 4-én, csütörtökön, 18 órára

A kiállítást megnyitja
Konrád György

A művész 2004. november 18-án 18 órától tárlatvezetést tart
A kiállítás megtekinthető 2005. január 30-ig

The Ludwig Museum Budapest – Museum of Contemporary Art
cordially invites you to the opening of the retrospective exhibition of

László Lakner

METAMORPHOSIS

In the presence of the Artist
on 4 November, 2004, Thursday, at 6 pm

Opening speech by
György Konrád

Guided tour by the artist on 18 November, 2004, at 6 pm
Open until 30 January, 2005

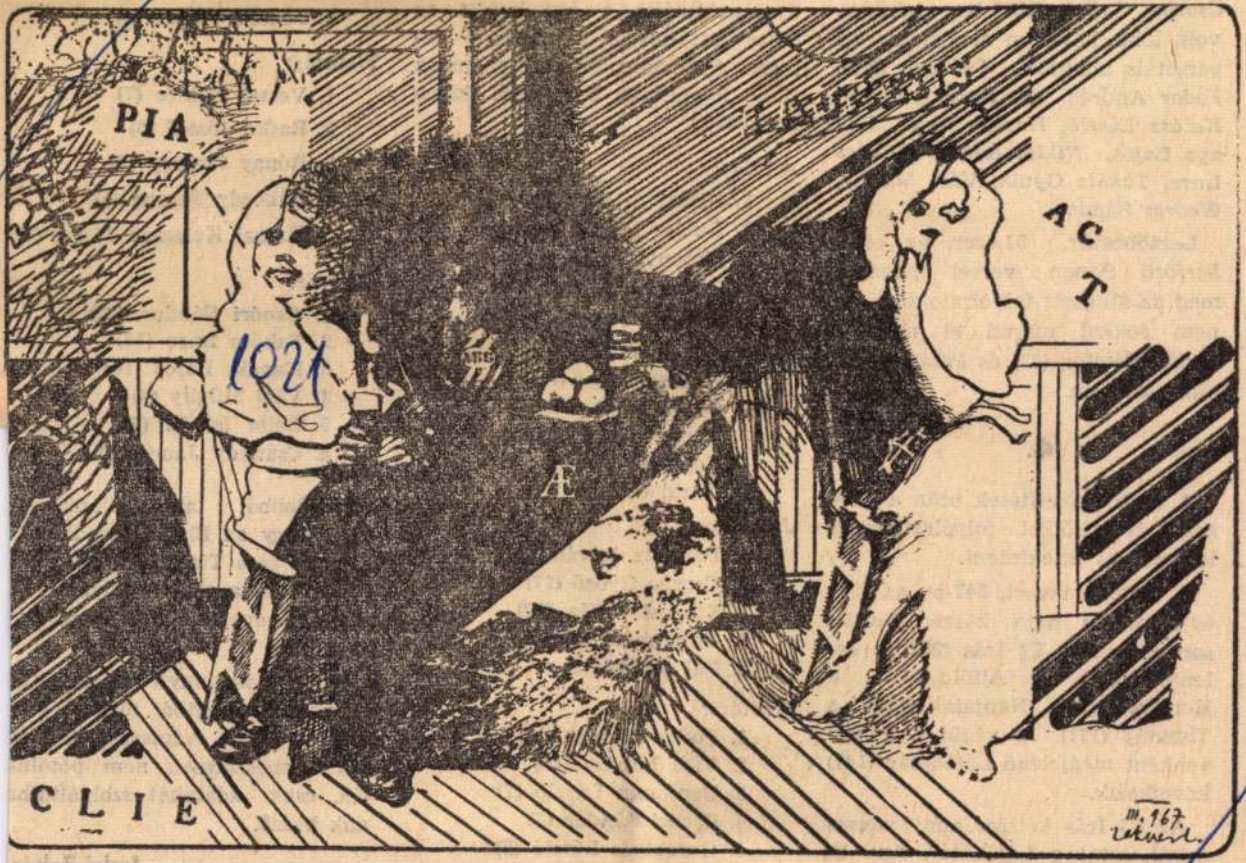

Lakner László: Illusztráció

Csorba Győző (1966-ban jubiláns volt, több, kötetben megjelent régi versét is kiadták), *Demény* Ottó, *Fodor* András *és Fodor* József, *Kalász* László, *Kassák* Lajos, *Kónya* Lajos, *Niklai* Ádám, *Takács* Imre, *Takáts* Gyula, *Váci* Mihály, *Weöres* Sándor.

Legtöbbször, 34-szer, az ifjú *Serfőző* Simon versei jelentek meg az átnézett folyóiratokban, de nem sokkal marad el mögötte *Csoóri* Sándor (33) és *Pákolitz* István (32) sem.

4.

A fenti összesítések után a verseket és költőiket folyóiratonként is érdemes áttekinteni.

A legtöbb verset, 347-et, az Élet és Irodalom adta közre. Ezután sorrendben az Új Írás (287), a Jelenkor (244), az Alföld (207), a Kortárs (194), Napjaink (179), a Tiszatáj (171) s végül a kéthavonként megjelenő Látóhatár (147) következik.

Az Új Írás kétszer annyi verset közöl, mint a Látóhatár. Az Új Írás *átlag* 24, a Jelenkor 20, az

nyét publikálta, s így ker
összesített névsor kiemelke
lyére. A nevek után zárójel
illető folyóiratba írt versek
található.)

Alföld:

1. Niklai Ádám (18)
2. Kalász László (10)
3. Simonyi Imre (9)
4. Gábor Zoltán (7)
5. Serfőző Simon (7)

Élet és Irodalom:

1. Kassák Lajos (9)
2. Györe Imre (8)
3. Nemes Nagy Ágnes (8)
4. Vészi Endre (8)
5. Garai Gábor (7)

Jelenkor:

1. Pákolitz István (18)
2. Csorba Győző (17)
3. Szepesi Attila (10)
4. Galambosi László (9)
5. Pál József (8)

Kortárs:

1. Fodor András (11)
2. Váci Mihály (10)
3. Benjámin László (7)
4. Csoóri Sándor (7)
5. Gereblyés László (5)
6. Hajnal Anna (5)

5. Bella István (7)
6. Csanády János (7).

Mindebből azt állapíthatju
meg, hogy az Élet és Irodalom,
Kortárs és a Tiszatáj inkább a k
egyenlített, a többi folyóirat
egy-egy nevet kiemelő szerkeszté
mód híve.

Végül csak annyit: az esztétika
eszmei szempontból történő eler
zést az ilyen számszerű felmér
sek természetesen nem pótolha
ják, csak adatokat szolgáltatha
nak hozzá.

Iszlai Zoltán

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM
1967 APR 8

/1021

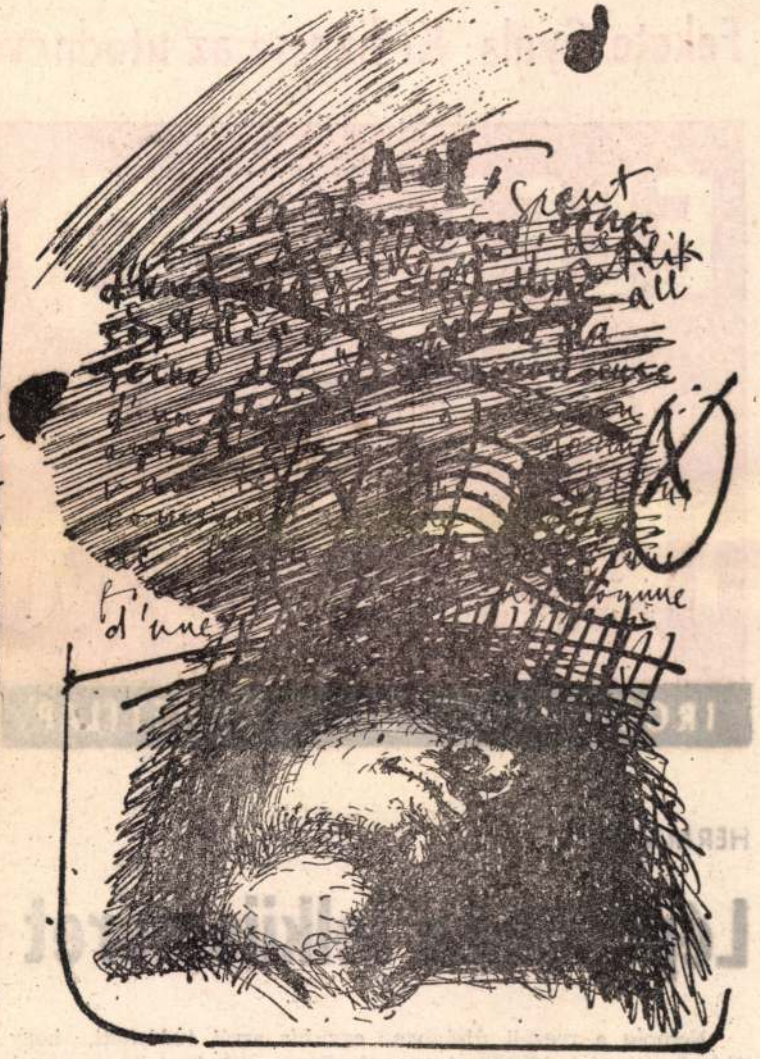

Lakner László: Tanulmány

Lakner 966.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM
1967 JAN 14

Fekete Gyula: Ki fizesse az utódnevelés költségeit (3. o

ÉLET ÉS IRODALOM 2

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

HERMANN ISTVÁN:

Lépcsőházi lelkiismeret

Nemrég a reggeli újságban egy hír arról tudósított, hogy több francia író, köztük *Aragon* és *Sartre*, tiltakoztak a spanyol kormánynál *Sastre* és társai bebörtönzése miatt. S éppen az előző napon olvastam korunk egyik legjellegzetesebb drámaíró-egyéniségének, *Alfonso Sastre-nak* drámáját és esszékötetét. Az esszékötet címe *A realizmus anatómiája*. Mikor este letettem a kötetet,

1963 MÁJ 18

/1021

~~Latnor~~ Lakner László

PINTÉR TAMÁS:

LEGYEN VILÁGOSSÁG

Lakner László rajza

Mondd el a fákat.

A lány homloka párás volt. Egy pillanatra rátette tenyerét és száját beharapta. Nem nézett ki az ablakon.

— Már egészen zöldek a fák — kezdte. — Kint vannak a levelek.

A fiú mereven ült a padon, nyakát egyenesen tartotta. Csak a fákra akart gondolni. Várta, hogy a lány folytassa.

A vonat éles kanyarba fordult. Kis, kemény koromszemek vágódtak be az ablakon. A mozdony hosszan sípolt.

— És? — kérdezte sürgetve a fiú.

— Még egészen gyengék, vékonyak a levelek — mondta a lány.

A fiú hallgatta. Elképzelte a szélben mozgó új leveleket. Száruk ruganyosan hajladozott, a levelek vibráltak. Mintha látta volna. Csak erre akart gondolni és semmi másra.

Szemüveg volt a fiún. A fekete szemüvegen végigrohantak a telefonoszlopok és a töltésmenti fák. A tükröző üveg kétoldalt behajlott, teljesen eltakarta az üres szemgödröket.

— Milyen fák? — kérdezte.

— Akácok.

— Csak akácok?

— Nyárfák is.

— És?

A lány fáradt volt. Elengedte a fiú kezét. Sírni szeretett volna. Fél éve tartott ez így. Most úgy érezte, nem tudja tovább csinálni.

— A fákat mondjam még?

— Mindent! — felelte a fiú erőszakosan.

Tapogató újjakkal a lány kezéért nyúlt. Erősen megfogta a csuklóját és közelebb húzódott az ülésen. Kapaszkodott a lányba, mintha attól félne, hogy elmegy. Jobb kezével a padhoz támasztott fehér botot szorította. Megint elöntötte a félelem.

— Nem akarok az intézetbe menni — mondta.

— Utána minden jobb lesz — suttogta a lány.

— Nem akarok idegen emberek közé menni. A legközelebbi állomáson leszállunk és hazamegyünk.

— Megtanítanak írni és olvasni — mondta a lány. — Talán valami szakmát is tanulsz.

— Hiába volt minden — szólt hangosan a fiú. — Hiába éltem. Minden hiába volt. Hiába iratkoztam be a rohadt technikumba.

A lány már tudta, mi következik.

— Megint kezded — szólt rá.

— Ácsorogni fogok az utcasarkon, hogy átvezessenek? Minek kell végigcsinálnom?

— Ne kezdd újra!

— Könnyen beszélsz.

A lány visszanyomta magában a sírást.

— Minden szót nehéz kimondanom — nyögte. — Mindent vállalnék helyetted, ha lehetne.

— Csak sajnálatból maradtál velem.

A lány megrázkódott.

— Szeretlek — mondta.

Fehér mészkőhegyek között ment a vonat. Az oldalban domború égetőkemencék füstöltek. Nagy halmokban állt a kiégetett mész.

A lány habos, fehér szivacsokra gondolt.

— Jó lenne egy akkora szivacs, amelyen mind a ketten elférünk — mondta. A fiúra nézett, megpróbálta felvidítani. — Nem csinálnak ilyet műanyagból? Akármennyibe kerülne, megvenném. Beszéljek neked erről? Csak súgva mondhatom.

A fiú meghallotta a távoli dörrenéseket.

— Mi ez? — kérdezte.

— A mészkőbányánál vagyunk — felelte a lány.

A dörrenések közelebb jöttek.

A fiú előtt újból felrobbant az akna.

Az akna tizenhét évig feküdt a földben. Rozsdás volt már egészen. A vakondok körültúrták. A hangyák rajta mászkáltak és lerakták tojásaikat.

Hiába akart másra gondolni.

Megint felrobbant az akna.

... — Jössz délután? — Jövök — mondta. Aznap nem volt technikum. Bezárta a szerszámosfiókot, rohant az öltözőbe. Dőlt a forró víz a rózsákból. — Marha nagy gőz van, nem *látni* semmit. — Nyisd ki a *szemed* — mondták. Teherautóval mentek ki a grundra. A mérnök megmutatta a rajzot: ilyen lesz a játszótér. — Középen szökőkút. — Színes kivilágítással? — Miért ne. — Jobbra homokozó, itt hinta. Egykapus focipályát is csinálunk. Itt. *Látom?* — *Látjuk.* — Na, nyomás! — Pakolni kezdték a szemetet. Kövek, vasak és cserepek voltak a földben. A kifordított giliszták összegubancolódva tekeregtek. — Esni fog. — Hadd essen — mondta. — A rohadt sarokból jön, *látod?* — Látta. — Hadd essen. — Levágta a csákányt. Tízszer, tizenötször, harmincszor, százszor. — Hozhatnátok egy kis sört — mondta. Levágta a csákányt. Akkor robbant fel az akna...

Tizenhét évig volt a földben.

— Rosszul vagy? — kérdezte a lány.

A fiú arca remegett. Az izzadtságcseppek végigmentek a bőrén, amely sűrűn tele volt a szilánkok kis, kék nyomaival.

A lány körülnézett a kocsiban. Senki nem figyelt rájuk. Néhány magányos utas ült az ablakoknál. A menetiránnyal szemben ültek, mint ők. Csak a hátukat látta. Kicsit felemelkedett és a fiúra hajolt. Sokáig csókolta a száját.

A mészkőhegyek lassan elmaradtak.

— Beszéljek a folyókról? — kérdezte a lány.

— Nem.

— A virágokról?

— Nem.

— Kövekről?

— A szobáról beszélj — mondta a fiú.

Most is mereven tartotta magát. Egyik keze a lány combján volt, másikkal a fehér botot szorította.

— Mindennap vártál — kezdte a lány. — Nem is ettem, csak rohantam hozzád. A gyárból mindennap egyenesen hozzád rohantam. A szobaajtóban vártál. Bementünk, becsuktuk az ajtót. Szeretem azt a szobát. Éppen akkora, mint amilyen nekünk kell. Mindig be volt sötétítve. Csukott *szemmel* levetkőztem és úgy mászkáltam a szobában. Néha nevettél. — A lány egy pillanatra megállt. — Többet kell nevetned. Akkor is nevetned kell, ha én nem vagyok veled. És meg kellene próbálnod a járkálást a bottal. Nem lehet örökké a szobában lenni.

— A szobáról beszélj! — mondta a fiú.

— Arról beszélek. Nincs több ilyen férfi, mint te vagy. És nemcsak az ágyban vagy férfi. Ezt is tudom. Én ismerlek. Ha valaki ismer, akkor én vagyok az. Nincs olyan dolog, ami kifogna rajtad.

— A szobáról beszélj!

— *Szembe kell nézned* a dolgokkal — mondta a lány.

Most hirtelen megrémült. Ezt nem lett volna szabad mondania. A szem igéit ki kell törölnie a szótárból.

— Nem vagy éhes?

A fiú hallgatott.

Csak a szobára akart gondolni.

Beértek az állomásra. A kocsi megtelt cigarettafüsttel és hangokkal.

A fiú még szorosabban a lányhoz bújt. Eldugta a fehér botot, egyenes nyakkal ült. Fogta a lány csuklóját. A zajok egészen körülvették. Fogait összeszorította, idegesen nyelt.

— Mesélj!

— Miről? — kérdezte a lány.

— Akármiről.

— Ácson vagyunk — mondta a lány. — Sokan felszálltak. A kocsi végében egy katona áll. Három csillagja van...

— Ne erről beszélj.

— Miről beszéljek neked?

— Ne hagyj gondolkozni.

A kalauzok sípoltak. Lassan előregördült a szerelvény. Áthaladt a külső váltókon és fokozatosan felgyorsult. A gőz besodródott az ablakon.

A lány különös formájú mélytengeri halakról beszélt, amelyekről egy könyvben olvasott. Hangja egyre akadozóbb lett. Elhallgatott. A fiú tudta, hogy elaludt.

A hátuk mögötti ülésen két férfi beszélgetett.

Ő csak a halakra akart gondolni.

Kés alakú, háromszögletű és kerek halak úsztak a sötétkék vízben. Mélyvörös, zöld, szürke színeket villantottak fel. Hullámzó, csendes uszonymozgatással kerülgették egymást. Szemük nem volt. Ezt nem képzelte hozzá a halakhoz.

Háta mögött hangosan beszéltek és ez zavarta.

Megpróbálta felsorolni azoknak a halaknak a nevét, amelyeket ismert: ponty, kárász, süllő, keszeg, harcsa, márna, fogas...

Az egyik férfi azt mondta:

— Százhúszért vettem a gyereknek cipőt. Egy hónap alatt lerohadt a talpa.

— Csodálkozik?

A beszélgetés összezavarta a fiút. Újból kellett kezdenie a felsorolást.

— Rohad az egész gazdasági élet — mondta az egyik férfi.

A fiú a halakra akart gondolni, de nem tudott. Kicsit megszorította a lány kezét, hátha felébred. A lány álmában visszaszorította. Mélyet sóhajtott, feje oldalra billent.

— Ébredj fel, ébredj fel — mondta magában a fiú.

A kerekek csattogásán keresztül a lány finom, lassú lélegzését figyelte.

Csak a háta mögött ülőket hallotta:

— Készülnek.

— Persze. *A vak is látja.*

— Rakéták, meg miegymás.

— Van ott is, ne féljen.

— Naná.

— Háború lesz, tiszta sor.

A fiú előtt megint felrobbant az akna.

Csak erre tudott gondolni.

— A háború majd tisztázza, hol több a duma, mint az erő.

Nevettek.

— Hagyják abba! — kiáltott fel a fiú.

A kocsiban csend lett egy pillanatra. Ő érezte, hogy szíve nagyon gyorsan mozog. Mintha teljes erőből hosszú távot futott volna. A lány felébredt és a fiúra nézett.

Egyenesen ült a fiú, jobb kezével a fehér botot fogta.

— Mi történt? — kérdezte a lány.

A hátsó ülésen a két férfi feléjük fordult.

— Mit akar?

A fiú gyűlölte őket. Nagyon erősen magához szorította a botot, hogy uralkodni tudjon magán.

Az egyik férfi megütötte a vállát.

— Van valami hézag?

Ő nem fordult arra.

Akkor az egészen közel hajolt hozzá. A lány és ő közötte hajolt át, valamit akart még mondani. A leheletét érezte arcán. Az idegen szó nélkül, lassan visszacsúszott az ülésre.

— Mi történt? — kérdezte a lány.

A fiú elképzelte ezt az embert, akinek csak a hangját hallotta. Valami arra kényszerítette, hogy maga elé képzelje. Most pontosan tudta, hogy csizma van a lábán. Amikor ide, mögéje ült, a csizma dobogását tisztán hallotta. A csizma más zajt ad, mint a cipő. Ez mellékes volt, mégis erre gondolt.

— Mi történt?

— Semmi.

A lány belekarolt. Vigasztalni akarta a fiút és saját magát. Hangja egészen átmelegedett, ujjai végében forróságot érzett.

— Mielőtt bemennénk az intézetbe, felugrunk a nagynénémhez — mondta. — Talán egy órára magunkra maradhatunk.

— Jó — felelte a fiú.

— Az előbb abbahagytam a halakat.

— Elaludtál.

— Meséljem tovább?

— Még most is álmos vagy.

— Velem ne törődj. Egészen friss vagyok.

— Hallom a hangodon — mondta a fiú.

— Mi volt itt az előbb? — kérdezte a lány.

— A háborúról beszéltek — felelte a fiú. — Azt mondták, hogy háború lesz.

— Marhaság.

A fiú mély lélegzetet vett, mint aki víz alá merül.

— Kár, hogy soha többé nem láthatok — mondta. — Jó volna, ha az intézetben is velem lehetnél.

— Nem leszel egyedül. Úgy fogok gondolni rád, mintha ott lennék.

A vonat lassított, újból megállt. Hallották, hogy a kieresztett fékek nyikorognak a kocsi alatt. A felszállók hangosan, tolakodva jöttek befelé. A csomagok az ajtóhoz ütődtek.

A fiú kényszerítette magát, hogy megpróbálja szétválasztani a zajokat. Figyelte, hogyan foglalják el a körülöttük lévő üléseket. Bőröndöket, dobozokat csúsztattak fel a csomagtartókra. Egy gyerek köhögött. Először élesen, aztán tompábban. A fiú tudta, hogy a gyerek szája elé tette a kezét.

— Sokan szálltak fel — mondta a lány.

— Tudom — válaszolta a fiú.

A lány gyorsan arconcsókolta.

— Együnk.

Levette az akasztóról a kézitáskát. Egy sonkászsemlét félbetört, az egyik darabot a fiú kezébe adta.

A város már közel volt. Gyárkémények, raktárak és ezüstre festett olajtartályok álltak a vonal mentén. A sorompóknál autók várakoztak.

A lány kivett a csomagból egy narancsot és meghámozta. Héját szoknyájára rakta. Egészen letisztította a narancsot és felét a fiúnak nyújtotta.

— Beszéljek a házakról?

— Igen.

A lány elmondott mindent, amit látott. Barátságos, rendes házak között ment a vonat. Emberek álltak és integettek. Az emberek is rendesek voltak.

A fiú összeszorított szájjal hallgatta. Arca szürke volt a fáradtságtól. Nem nyúlt a narancshoz.

PÁKOLITZ ISTVÁN:

Olymposzi album

1.

Kávégőz ajzza vérszegény hitét,
míg költöget sok vánnyadt kiscsibét,
de ráfogja, hogy szárnyaló sasok,
holott nem vetik meg — a kukacot!
Lám-lám, ha minden relatív: egyéni
a nagyság is; magához szabja-méri
a csúcsokat! és felhőt hajt a szárnya;
a törpének vélt többit meg se látva
fenn kóvályog a félelmes magasba,

— csak a keresztbe-széken esik hasra!

2.

Álmában vaksi szerkesztők felett
lebegtet bírói ítéletet:
a komplex tíz egyiptomi csapás
kiirt minden föllelhető csipás
lektort, avagy efféle istenátkát
s mert versét álmában is visszavágták,
a Dante bugyraiba mártogatja
a szerkesztőt, hogy ne maradjon magja,
s ha mégis, hát tizediziglen bánja,
hogy nem közölte a legújabb számban!

3.

Elismeri és tiszteli Adyt,
de korszerűbb, mert hasonlatait
és szebb képeit — hogy időt ne töltsön —
már József Attilától veszi kölcsön.

4.

Dühöng, mert a húsosfazék körül
a „dilettánsok" hada tömörül!
ó, átkozottak akik hegymenet
lelökdösik a szerényebbeket,
de hiába! a költők szent hegyén
előbb-utóbb rittyen néhány szerény
szonettet, ódát, xéniát — ha ráér —
s csak Kettőötvenet kér darabjáér,
mert nem a pénzért firkál, bizonyisten!
hadd keressen csak Shakespeare úr, meg Ibsen
s a többi éhenkórász! — ő beéri,
ha díjmentesen közlik is az égi
Jelenkor-ban! Sőt, ha a felesége,
vagy a sógor nem zsörtölődne véle:
hét petrencényi összes műveit,
amiken — isten, bocsáss meg nekik —
parkett-kímélő rokonok tipornak,
átadná ingyen is Kner Izidornak!

5.

Bódét nyitott az Olymposz alatt,
az önreklámba majd beleszakad;
a formát bontja, ahogy csak lehet,
a lényeget tetten nem érheted;
aki dühében fejtetőre áll,
talán megérti, mit rejt az irály ;
de hálaisten a bódé körül
a sznobok hada tapsol és örül:
modern portékát vehet, ez a fő!
— ó, izgalom! bazáros hajcihő!

6.

Nem jelzi cégér, nincs allűrje sem,
de — mag a földben — munkál csöndesen;
kényeztetéstől sorsa megkímélte,
— csupán a műve kezeskedik érte.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM

NÉMETH LÁSZLÓ:

LEVÉL MARX GYÖRGYHÖZ

II.

A vitát úgy gondoltátok el, hogy a szakadék egyik oldalán összegyűlnek a természettudósok, a másikon az írók, s addig kiabálnak át egymásnak, míg érveikből a két szétvált világ közt valami híd épül. A tudósok ott is álltak, tisztes számban, írót azonban nem sikerült egyet sem odacsábítani; vagy a kérdés nem érdekelte őket, vagy nem volt kedvük a várható fejmosást meghallgatni. Így visszhangtalan szállt át az üres partra a vádbeszéd, hogy ma, amikor egyre nő a természettudományos műveltségű értelmiség arányszáma, az írók nem is próbálnak olvasóikkal lépést tartani. Így ez a gyarapodó réteg sem a maga képviselőivel, sem napi problémáival nem találkozik írásaikban, s ez a hiányérzet egyik oka lehet, hogy irodalmunkat tárgyában szűknek, jellegében provinciálisnak kénytelen érezni. Azaz ti őszintén, meggyőződéssel mondtátok el, amit a csepeli vagy dunaújvárosi munkások inkább a párttitkár biztatására szoktak a leautóztatott íróknak mondani: az írókat nem érdekli az életünk, írjanak olyan könyveket, melyekben a problémáinkra ismerünk.

Magam, mint az eddigiekből is kiderül, nem az írók képviseletében jelentem meg a vitán, hanem mint egy harmadik front, a pedagógusok hivatlan szószólója, de azért tán megkísérelhetem, az üres part választát fölvázolni. Vigyázzunk tudós urak: Az író s általában a művész műveltsége nem olyan, mint a többi halandóé, az ő műveltsége nem arról térkép, amit mások tudnak, hanem ahhoz ág, gyökér, kocsány, amit neki kell megteremtenie. *Móricz Zsigmondot* sok literátor műveletlennek tartotta. Holott hatalmas műveltsége volt; csak az Erdélyhez egy fal történelem a lányfalusi dolgozóban. Még a tájékozottsága sem volt olyan csekély, mint a kávéházi fölény elképzelte; engem sokszor meghökkentett, hogy művétől távoleső dolgokról mi mindenről tudott; egyszerűen nem tartotta fontosnak gondozni s főleg mutogatnivalónak a tájékozottságát, annyira eltöltötte az, amit meg kellett csinálnia.

Aztán meg az író, ha igazán az, kevés szóból ért. Nem kell ahhoz, hogy száját kinyithassa, az egész szakirodalmat ismernie. *Adyt* filológusabb társai is újságíró műveltségű embernek tekintették, s nevettek, amikor mint gondolkozót kezdtük méltányolni. Ady publicisztikájából azonban kötetszám kerülnek elő az odavetett megjegyzések, melyekből egyrészt az derül ki, hogy milyen széles volt, különösebb képzettség nélkül is, az érdeklődési köre, másrészt hogy e valóban gondolkozói elme milyen kevés jelből tudott helyes ítéletet alkotni. Az író műveltsége az összefüggésekben él, azok felől fogja a részleteket, ott is remekelve, az igazságra rá-ráhibázva, ahol készültsége szerint tévelygnie kellene.

Annak, hogy az író még a történelem virágaiból is bizonyos óvatossággal mézel, a természettudományok szőrös, mély kelyheibe pedig még nehezebben mászik bele; nagyobb oka is lehet, mint az óvatosság, a példák nem bíztatók. Ha egy-egy író túl mélyet szítt a tudományból, (gondoljunk egyes naturalistákra,) az eredmény ritkán felelt meg a szorgalomnak. Fiatal koromban magam is belekötöttem egy regényíróba, aki könyve előszavában azt állította, hogy ma, amikor a tudomány eredményei is rendelkezésünkre állnak (a pszichoanalízisre s némi szociológiára gondolt), regényt is másképp kell már írnunk. Én (némileg önmagam gyakorlatával ellentétben) azt állítottam, hogy a tudós általában többet meríthet az íróból, mint az író a tudósból; *Freud* haszonnal olvashatta *Dosztojevszkijt, Marx Balzacot,* de már a pszichoanalízist vagy akár a marxizmust regényben illusztráló író aligha lesz a regényírás úttörője. Az irodalom ugyanis avant-garde tevékenység, cserkészésével olyasmit tár fel, amit a lassúbb, rendtartó tudomány később értékesíthet, míg aki a tudomány hulladékain él, menthetetlenül az utóvédbe kerül. Lehet persze ellenpéldát is felhozni. Freud legnagyobb hatású tanítványa, úgy látszik nem *Adler* vagy *Jung,* hanem *Kafka* volt, aki lidércnyomásos álmaival harminc évvel hágott a nyugati irodalom jó része elé. Ez azonban már olyan hatás, melyre a szakmájukat követelő természettudósok aligha ismernének rá.

Hogy a természettudomány hol s hogyan hat, tehetnénk hozzá a védői palástban egy fokkal magasabbra hágva, különben sem olyan könnyű megállapítani. Itt van például a nyugati líra, annak *Baudelaire,* de még inkább *Mallarmé* utáni folyama. Látszólag alig képzelhető el valami, ami a természettudományból áradó befolyástól érintetlenebb lenne. S valójában mégis közelebb áll hozzá, mint bármi, amit eddig líraként csináltak. Rajta van a laboratórium szigora s korlátja: formáit, ingereit a tudóséhoz hasonló kísérletező kedv állítja elő; az elmélet egy lépést sem tágít a sarkából, nem érzéseket, hanem nyelvi és pszichológiai vívmányokat közöl. A tudomány tudatossága éppúgy ott van, még a tudatalattit feltáró szürrealista művekben is, mint a Baudelaire utáni művészet vulgár-tudományellenes büszkesége, bonyolultsága a fizikát fölkavaró elméletekben s matematikai módszerekben is. Ha egy kohómérnök életéről szólva tökéletes leírását adjuk az olvasztásnak, a vasmunkák elemzésinek; a kohómérnökök persze jobban ráismernek, hogy róluk van szó; ez a fölismerés azonban aligha ér fel azzal, amikor a maga céljait kergető költő, festő, muzsikus vívmánycsikaró fegyelmében, fantáziabőségében ismer rá a maga műhelyére egy igazi tudós.

S hogy az íróknak egyre több fizikust, mérnököt, orvost, technikust kell majd ábrázolniuk s egyre kevesebb parasztot, kubikost, csavargót? S hogy ez nem fog sikerülni, ha nem ismerik végzett munkájukat? De vajon a paraszti munkát ismerték-e? Tudtak-e kaszálni annyira is, mint *Tolsztoj?* S aki asztalosról írt, össze tudott volna egy koporsót vagy ferslágot szegelni? Az írónak nem a foglalkozások technológiáját kell ismernie, hanem a foglalkozást űzők megjelenését, emberi atmoszféráját, szokásait. Akinek fogalma sincs, mi történik egy egyszerű appendektonia közben, kitűnően leírhat egy sebészt, amint a műtőből kilép. *Dürrenmatt* „világképletén" a *Fizikusokban* (ha ugyan nem fintor az is) csak az elfogult fizikus bosszankodott, az olvasók tudták (mint a szerző jegyzete is hangsúlyozza), hogy az író a fizika szerepéről beszél, fantasztikummal jellemző meséiben...

Így valahogy védekezhettek volna az írók, ha első idézésre megjelennek. Én természetesen nem egészen osztom ezt a védekezést. Furcsa is lenne, ha ugyanakkor, amikor a kétféle műveltséget már középfokon szorosabbra szeretném öntvényezni, az írókat, az általános műveltség ősi őreit, ezalól fölmenteném. E védőbeszéddel inkább csak arra szeretném figyelmeztetni a népesebb partot s azontúl mindenkit, aki írókat akar nevelni vagy idomítani, hogy művészeknek bajos még a kívánatos műveltség dolgában is előírásokat adni. Ha rajtam állna, én inkább csábítani igyekeznék őket: megírva, mi az, amiben mint író, mások, és magam is a természettudományi műveltségnek, amennyiben megvolt bennünk, hasznát láttuk, s még inkább mi az, amiben nem lévén meg, hiányát éreztük.

Az első magyar prózaíró, aki a természettudományokból tán kortyintott egyet: *Kemény Zsigmond* volt. Ez a korty nem lehetett hosszú, egy év a bécsi egyetemen. De Görgeyn látjuk: a lángésznek kevés is elég. Az, hogy a fiatal leszerelt tiszt Prágában egy-két évet vegyészkedett, sőt a zsírok elemzéséről tíz-tizenöt évvel az úttörő *Chevreuil* után értkezést is írt, elég volt hozzá, hogy ezt a romantikus, moralizálni szerető jellemet a tulajdon korából húsz évvel előre, a romantika bírálatának a szakába ugrassa, s a sok kontár katona közt módszeres hadvezérré, a hőszívű táblabírák közt blazirt. árulásra gyanús jellemmé tegye. Abban, hogy Kemény Zsigmond ugyanakkor ugyanezt az előreugrást végezte el, s már a negyvenes években készen állt benn irodalom s politika későbbi realistája (a báróban az első polgári gondolkozó), erdélyi természetén kívül szintén része lehetett a nagy bécsi iskola megízlelt szellemének is. A legnagyobb ugyanis, amit az író a természettudományból kaphat (példa rá a kartéziánus idők), nem az ismeretek, hanem a módszer: egy kis kísérletező kedv, megfigyelés és leírás rendtartása, a diszciplinává vált igazságszeretet, s ha magyar íróról van szó, a lelki sötétségbe kavaró írósorshoz (az orvos *Illés Endrére* gondolok) egy kis kristályosság és derű. Anyám lobbanékony, sötét vérmérsékletével magam is, nem tudom, bírtam volna-e majd negyven éven át ép elmével e pályát, ha a drámák (s még mélyebb regiszteren a naplók) fölé derült, naív szólamot nem írt volna az íróba oltott természettudomány.

De az emberábrázolásban is segített az, hogy orvos voltam. Mint kezdő iskolaorvos nemegyszer leptem meg az érdeklődő szülőket „alkati görbéim"-mel. Egyetlen vonal volt; az öt fő belső elválasztásos mirigy (illetőleg a nekik tulajdonított tünetcsoport) erejét, gyengeségét regisztráló s én percekig tudtam gyermekük sajátságairól beszélni, kérdezősködni anélkül, hogy maga a gyerek megjelent volna a szemem előtt. Nos ez a vonal — ha nem is mint görbe, s nem mint a belső elválasztás képlete — valahogy ott lappangott emberábrázolásomban is, s ha alkati görbémre joggal mondhatná valaki, hogy meghúzásában félig az írói emberismeret vezette a kezem; az alkattani biztonság, mint egy biztosító kötél, akkor is ott volt rajtam, amikor alakjaim jellemében a biológia által már el nem ért sajátosságok felé kellett kapaszkodnom. Mert bár kétségtelen, hogy a tehetség, mint felfedező a lélek és biologikum feltárásában éppúgy, mint a társadalomban messze előtte járhat a tudománynak (Tolsztoj iránti vonzódásomnak egyik oka épp mély alkati hitele), valószínű azonban, hogy e felfedezésekre sokszor ők is a kortárs tudomány szintjéről indultak el (Tolsztojnak volt természettudományos műveltsége), s ha a prózaíró egyik fő feladata a rációval minél mélyebbre világítani az irracionálisba, úgy nem lehet hiba, ha erre nemcsak az ösztön kútbaeső gyufaszálát használja, de amíg boldogul vele, a tudás elektromos zseblámpáját is.

Azt azonban, hogy a tudományos vagy technikai ismeret mit használhat az írónak, még jobban érzem ott, ahol az enyém nemhogy segítene, cserbenhagy. Abban, hogy a természet munkáimban háttér marad az ember mögött, érdeklődésem erkölcsi jellegén túl része van az emberről s a természetről szerzett tudásom aránytalanságának is. Hányszor próbáltam meg (írásaimban nyoma van) botanikai hiányaimat pótolni — mérsékelt sikerrel. Nem mintha egyes írók módján soha nem hallott, de ismereteink iránt tiszteletteljes borzongást keltő növénynevekkel akarnám leírásaim beszórni. Nem, csakhogy én magam járhatnék úgy a természetben, mint az emberekben: volna meg az a kapcsolatom, találnám meg úgy a felidéző félmondatot, mint amikor lelkiállapotokról vagy testi sajátságokról van szó. S hogy ezt nem tudtam magamban kinevelni: abban tán nemcsak én vagyok hibás, a tudomány is. A természettudomány nagyon is ráadta magát az analízisre: azt keresi, mi hogy bontható valami alacsonyabbra, s eközben elvész az alap — a növényi, állati individualitás képe, a természet óriás alkattana. Ha ma egy tudós rendszertanra adja magát, azon tudóstársai mosolyognak. Én azonban érzem, mit érne, tán nemcsak a művészetnek, a tudománynak is, egy nagy lelkes rendszertan, amely nemcsak a fejlődéstani helyet, de a struktúrákban megnyilatkozó elvet, lehetőséget, esztétikumot, sőt matematikát is befogná, természettudományos iskolám azonban, amely azt hiszi, a világot fogta meg, ha az elemi részekben vagy egy differenciál egyenletben törmelékét és páráját felmutatja, bennem is ezt keresi; ezért nem jegyzem meg, hiába szorítanám rá magamat, amazt.

Aztán a technika! Képzeljünk el egy *Homérost,* aki nem tudja, hogy kovácsolják a pajzsot, s hogy van fölszerelve a gálya, melyen Odisszeusza repül. Egy kor technikai szerszámtára: valami az ember s a természet közt; az, amit a természetből a maga hasznára, szűkebb világául kicsal, kikalapál. Ennek az ismerete előrevalóbb a természetismeretnél is. Technizálódó világunkban egyre nehezebben lehet az embert nélküle ábrázolni. Nem bányász, kohász, halász s még nem tudom, milyen szakregényekre gondolok; arra, hogy az epikus az ember közvetlen szerszámait, acél háziállatait, benzinevő rabszolgáit is ismerje. A lateiner s parasztkörnyezet, amelyben felnőttem, majd bizonyos gépiszony, melyet az irodalmi közszellem is igazolt, velem a technikai műveltség fontosságát csak akor ismertette fel, mikor életem elzártsága miatt annak a megszerzésére már alig volt mód. Pedig mint minden valódi hiány, ez is milyen mohón kapott pótlása reményén! Vásárhelyi tanárkodásom legnagyobb boldogsága volt, amikor a vegytani kísérletek, a könyvekben leírtak, az én kezem alatt is bekövetkeztek. Hát még, amikor a fizikai szertár gépeit is mozgásba hoztam. Egy tanár sem kavarta fel s nyűtte úgy őket, mint az én technikai csökkentértékűségem. A kor komoly üzemeivel azonban csak egy-egy diósgyőri, kazincbarcikai kirándulás alatt kerültem futó kapcsolatba. Pedagógiai utópiám írásában addig jutottam el, hogy mint a kakaskúti telep látogatója, a történelem s nyelvi órákon átesvén (1946-ban vagyunk), a „politechnikai oktatást" is megtekintem. A kertészeti lecke: a melegágykészítés még csak ment volna valahogy, de ahol a faluból kijáró szerelőnek a maga biciklimotorját kellett volna szétszednie: elakadtam. Azóta többször is átvettem a technika történetét. Van sejtelmem, milyen volt: *Lenoir* világítógáz motorja, s milyen az első petróleum motoros magánjáró, midőn valami paleontológiai lényként a párizsi utcán kizötyögött; de a szétszedett motor fölött, ma is csak egy-két ellesett szót tudok mondatni a szerelőmmel, mint dűzni, gyertya, karburátor. A mai gépek közt felnőtt ifjúság, még ha történetesen író is, nem érzi többé ezt a bűntudatos tiszteletet egy szétszedett rádió vagy magnetofon előtt, s csak egy kis fizikát, vegytant, vagy épp tudománytörténetet kéne tanulnia, hogy az emlékezetében, sőt novelláiban ott élő lényeket értelmesen, természetüknek megfelelően tudja beszéltetni.

Azt, hogy az író a fizikusok örömére régen élt vagy épp mai fizikusokat azzal a szakértelemmel tudjon ábrázolni, mellyel *Thomas Mann* az ő zenész Faustusát: már nem érzem annyira fontosnak. Ha nem is megyek el annyira, mint Quarterlynk kritikusa, aki épp a Két Bolyai láttán a tudósok s általában a lángelmék színrevitelét is megtiltotta volna (mert hisz mi maradhat meg ott a Bolyai János nagyságából, egy hencegő fiatalember, aki a semmiből új világot teremtett s utálatosan kellemetlen az apjával); az azonban igaz, hogy az ilyenféle tudósábrázolás mindig kivételes vállalkozás marad, s ha valaki kedvet kap rá, az általános műveltség alapján a kivételes készültséget is megszerezheti.

Van azonban más módja is annak, nemcsak az írók átképzése, hogy a természettudomány, technika kérdései az irodalomba bevonuljanak; ha a tudósok maguk tanulnak meg irodalmi szinten, irodalmi alkotásokban szólni róluk. A tanulmány minden írói műfaj közt a legszélesebb. Magamírta esszéfolyóiratomban harminc éve arra próbáltam példát adni, hogy nincs olyan tudományos vagy társadalmi téma, akár *Eddington* táguló világegyeteme, akár *Spranger* alkattana az, amely a magyar esszéirodalomban megfelelő feldolgozásban helyet ne kaphatna. Például ott voltak előttem *Korányinak* az Orvosképzésben megjelent írásai, amint ott lehettek volna *Bartók* zenei tanulmányai. Azóta képzőművészeink közül *Réthy, Ferenczy, Bernáth, Pátzay* vívtak ki helyet tanulmányirodalmunkban is. A nyáron írt Levelemben *Rényi Alfréd* platóni párbeszédére, *Granasztói, Ujfalussy, Lőrincze Lajos* írásaira hivatkoztam, mint a nem író szakemberek kívánatos írósításának példáira.

Hogy az efféle tanulmányok a szélesebbre alapozott irodalom polcaira kerülhessenek, ma még sokszor útját állja a népszerűsítés dilemmája. Korányi tanulmányai, bár felépítésük, stílusuk szerint irodalmi alkotások, a nem orvos mégsem férhet hozzá tartalmukhoz. Más beszámolókban viszont ott van az a szellemi árleszállítás, ami a népszerűsítés sajátsága. Egy zenetörténeti tanulmányban szeretem, ha kották vannak, s a relativitásról a legnagyobb tudós sem írhat laikusoknak eredményesen. De a közoktatásnak épp arra kellene törekednie, hogy a tudományos nyelv elemeinek elsajátításával elébemenjen az apparátusát tanulmányíróként a legkisebbre szorító tudósnak, s így e mérhetetlenre tágult irodalomnak egyszerre neveljen a szellemi, sőt fizikai munka minden területéről rekrutált írókat, s azoknak a beszédét megértő, tág érdeklődésű olvasókat. Ma az *Élet és Tudományt* olvassák több százezren: egy nem is olyan utópiai messzeségben a Korányi- s Bartók-esszéket közlő folyóiratokat olvasnák ugyanannyian.

S ezzel el is értünk vitátok legjelentősebb javaslatához: ezt a magas szintű Élet és Tudományt: a különböző területekről érkező esszéírók közös piacát meg kell csinálnotok. A *Valóság*-ban már volt törekvés erre. De ha akadályok vannak: csináljátok meg ti. Jó szerkesztésben, példányszámra is beérné csakhamar irodalmi folyóiratainkat, s ha a külföldet hozó *Nagyvilág* mellé még egy ilyen hazai „dilettáns" versenytársat is kapnának, az, úgy hiszem, jobban megszorítaná az írókat, mint az intelem s kívánalom, amit most a szakadék üres felére átkiáltunk.

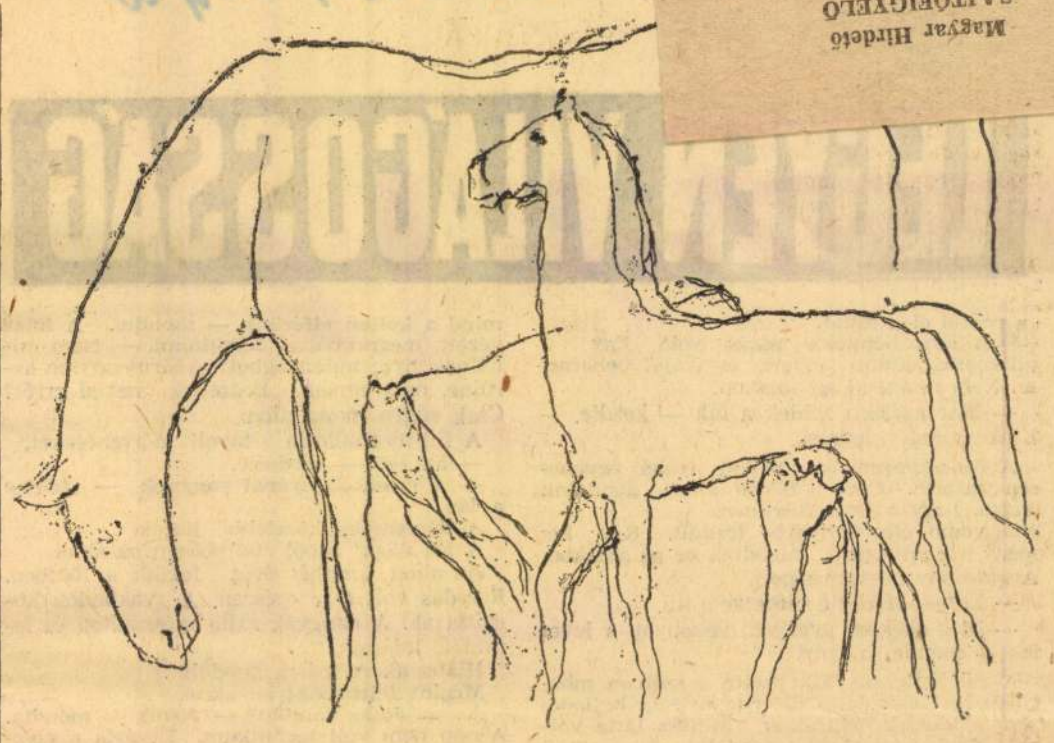

Ferenczy Béni: Ló és csikó

A cikk első részét lapunk május 11-i száma közölte.

RÓNAY GYÖRGY:

Esztétika

1. Tanács

Hagyd a nagyotmondás
pöfeteg szavait.

Léggömb az ilyen szó:
szivárványlik a fényben,
s fölfele száll, hisz üres,
de szétpukkan, ha rásüt a Nap.

Valódit mondj, s kevesebbet.
Azt nem tapsolja a várás,
viszont maradandó.

2. A botfülű álma

Álmomba egyszer
gyönyörű szimfóniát komponáltam.

Reggelre, sajnos kiment a fejemből.
Azóta minden este
kottapapírt, ceruzát
készítek ágyam mellé.

Hiába. Nem jut eszembe semmi.

Úgy látszik, elhagyott a Múzsa.

3. Hangváltás

Ó, hogy unom már mindenünnét
saját hangom visszhangját hallani!

Mától fogva mást kiabálok.

1021

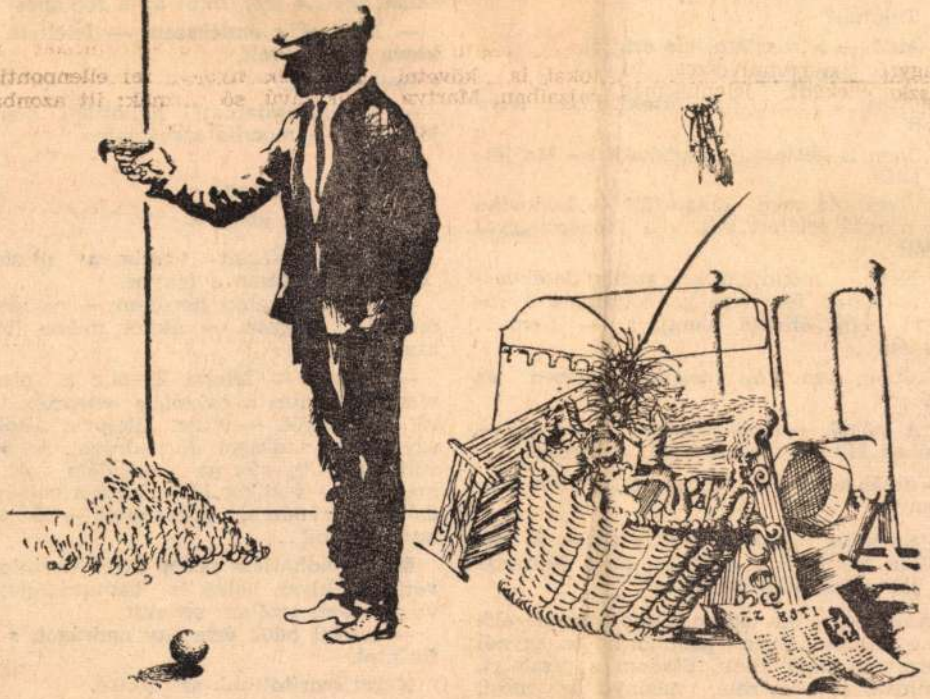

Lakner László rajza

nek elmitem.

Megfordultam, s szép lassan vi
tam Ludovika nénihez. Szalc
tottával várt. Úristen, hányszor is
ezt! De most még az első falatot s
tem le, a néném máris rákezdte:

— Találtál?

— Mit? — kérdeztem tele szájjal.

— Mit! Hát állást.

Letettem a villát. Azt hittem vic
viccelt.

— Nem is néztem — mondtam. —
tem haza.

— Évek óta nem dolgoztál! —
néni a resó mellett állt, s a fog
babrált.

— Nem — mondtam, s a sudár, derékvastag, hallgatag fenyőkre gondoltam, s a rókafogú pengő-éneklő hangjára. — Nem... évek óta...

— Jolán nem volt magánál ezekben az években?

— A méhek — mondta Ludovika néném —, a méhek kilökik maguk közül a heréket.

— Jolán nem volt itt sosem, míg én odavoltam?

— Színét se láttam — felelte végre, és sértődötten bevonult a szobába, de a jólirányzott sóhajtásai kihallatszottak.

Hazatérésem óta akkor jutott eszembe először a pisztoly. Ilyen példálózást én egynél többször ki nem állok. Eladom a pisztolyt. Fogalmam se volt róla, mennyit ér most, vagy egyáltalán el lehet-e adni. Annak idején huszonegyen nyertem egy szakaszveze-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM

gy kis-
.
t többé
dovika
mikor
„Csak
!"
a —, a
gy ma

volt könnyű.

Már nem bírtam tovább a pisztollyal. Beletartottam a fénybe.

— A hónom alatt hordtam — mondtam, s mutattam hogyan. — Akkor mikor bujkáltam.

— Tudom — felelte. Elvette a pisztolyt, visszacsúsztatta a csövét, s belepróbált előlről egy golyót. — Nincs kikopva. Adok érte egy szürke nadrágot. Jó nadrágot. Az öcsémé volt. Ő is ilyesforma langaléta volt, mint maga... — s mikor látta, hogy a *volt*-ra csodálkozva ránézek, hozzátette: — Ő sajnos nem élte túl...

Mit mondhattam volna erre? Őszinte részvétem? Milyen helye és hamiscsengésű lett volna. Nem szóltam semmit.

— Szóval adok érte egy nadrágot, s ötven forintot.

Kezet szorítottunk az üzletre.

Kilépett a rekeszből, felvett valamit az a
tó mellől, s miközben bekattintottam a lak

LAKNER László

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307.

1968 JUL 6.

MAGYAR NEMZET

Rendhagyó biennálé Velencében

Elsősorban nem művészeti, hanem politikai szenzációt hozott a 34. Velencei Biennálé — legalábbis a sajtónapokon és a megnyitón. Az olaszországi diákmozgalmak nemzetközi rendezvényeken (pesarói filmfesztivál stb.) kulminálló indulatai Velencét sem kímélték. A Képzőművészeti Akadémia hallgatói támadák a biennnálé üzleti szellemét és klikkrendszerét, sőt szélsőségesebb hangok a „magas víz" társaságában egyenesen „Velence betegségei" között sorolták fel a biennálét, pavilonjait túl tágasnak minősítették a rendőrség számára. Tény, hogy a biennálé még mindig az 1934-es Mussolini-féle szabályzat alapján működik és a zsüri demokratizmusa fokozatosan csökkent. (Korábban minden ország kormánybiztosa tagja volt, ma csak 6—8 tagú, választott testület.) Az egészséges követelések tisztaságát azonban eltorzították azok a jobboldali, elsősorban anarchista csoportok, akik kiáltványukban kiadták a jelszót, hogy *„permanens művészeti barikádot"* kell létrehozni, Courbet példájára kell negligálni a rendezvényt.

Ez a feszült légkör *lehetetlenné tette a zsüri megalakulását, nem osztottak díjakat,* nem rendezték meg az olasz futuristák retrospektív tárlatát, elmaradtak a hagyományosan zajló sajtófogadások. A rendőri védelem alatt azért minden részt vevő nemzet megrendezte, és egy-két kivétellel (svédek, franciák egy része, olaszok többsége) meg is nyitotta a maga pavilonját. Az újságírók, a meghívott közönség és később a nagyközönség is háborítatlanul megtekinthette az anyagot. Így mindenképpen felmérhető a világ művészeti életének pillanatnyi helyzete, megállapítható, hogy ezen a legnagyobb tradíciójú és rangú képzőművészeti seregszemlén hogyan alakultak az erőviszonyok, történt-e a pop-art 1964-es frontáttörése óta alapvető, szemléleti változás?

A „trükkök" felvonultatásában, az idei biennálé szolidabb volt, mint az eddigiek. Új felfedezést, igazi revelációt nem hozott, de a meglevő stílusformákat sok esetben magas színvonalon fejlesztette tovább. Kissé szimplifikálva, a fontosabb irányzatokra szorítkozva a *pop-art*, az *op-art*, a *dekorativ absztrakt*, a tisztán *indusztriális szobrászat* és a *hagyományos-figuratív* (ide sorolva a klasszikus szürrealizmust is) egymásmellettisége és kölcsönös reakciója jellemzi az összképet. A 35 kiállító ország mindegyikét lehetetlen és fölösleges volna behatóan elemezni, inkább néhány, számomra — és a kint járt magyar művészek számára is — legizgalmasabb pavilonra és művészre hívom fel a figyelmet.

A pop-art forradalom szülőhazájának, az Egyesült Államoknak anyaga ezúttal igen tartózkodó volt. Valahogy úgy tűnt, hogy a „modernkedést" meghagyták más országoknak. Erőssége a nagy technikai felkészültséggel dolgozó popszobrász, Frank *Gallo* volt epoxy-gyantából készült elefántcsont simaságú, karakterisztikus szobraival. Gallo életnagyságú, kanapéba süppedő hollywoodi szépsége szatirikus erőben Evelyn Vaugh *Megboldogult*jának tökéletesen kozmetikázott halottjaival rokon. A naiv társadalomkritika humoros vursliját Red *Grooms* infantilis, mozgó játékvárosa, a *„Chicago"* képviselte nyikorgó dixieland-re rángatózó gengsztereivel és kispolgáraival.

Másodiknak a venezuelai szobrásznő, Escobar *Marisol* rengeteg kitűnő, női megfigyelést, gazdag érzelmi világot és fantáziát tükröző együttesét említem. Marisol évek óta ünnepelt művésze a pop-art kiállításoknak New Yorkban és másutt, *„Party"* című életképét a magyar Művészeti Lexikon is reprodukálta. A fahasábokat időnként valódi estélyi ruhába öltöztető és saját arcának gipszmaszkjával ellátó művész attrakciója elmossa a műfaji határokat: szobor, grafika, festmény, színházi dekoráció, fotó egyszerre. Különös dekadenciát kölcsönöz neki a romlandó anyagok ideiglenessége (vagy talán úgy jár, mint a pop-art tiszta ősének ható barokk Madonna-szobrok, húszévenként átöltöztetik és újabb ékszereket aggatnak rá a zarándokok?). Érdekes egyezés, illetve a fejlődés internacionalizmusának egyenes következménye, hogy *Schaár* Erzsébet magyar szobrász is az emberi arc és kéz öntvényeinek felhasználásával teszi „élővé" legújabb szobrait, az eredmény mégis hangulatilag, érzelmileg egészen más. Marisolnak a dekorativitás korlátot is szab, a groteszk felé tolódik, ez természetesen a választott forma következménye és vállalása.

Nem rangsort jelent az eddigi és a további felsorolás, csupán a biennálén — ha áttételesen is — legerősebben jelentkező stílus, a pop-art megszabta csoportosítást. A belga pavilon kiállítói a budapesti belga tárlat után ismerősként hatottak. A klasszikus szürrealista *Delvaux* retrospektív anyaga mellett a fotómontázsként ható Pol *Mara* és a vertikális vonalak minden dinamikus lehetőségét kijátszó Luc *Peire* emelkedett ki.

Ismét figyelemre méltó, briliáns technikai kivitelű anyaggal jelentkezett Japán. A neodada csoporthoz tartozó Tomio *Miki*, a tavalyi párizsi biennálé szobrászati díjasa, *„Az emberi fül"* variációival (egy hatalmas alumínium fül és egy apró fülekből felhőkarcolóként meredő város) nemzeti karaktert is éreztetett, az évezredes japán művészetet, a buddhizmust és a teihnikailag hallatlanul fejlett modern Japán illúzióját egyszerre.

A pop-vonalat képviselte nagyon gazdagon, izgalmasan a spanyol művészek egy része, legdrámaibban a festő Rafael *Canogar* (itt ismét magyar analógia, *Lakner* László a festészetből helyenként plasztikába átmenő munkái jutottak eszünkbe) és a grafikus Anzo és Julián *Santamaria.*

Az utóbbi években élvonalban haladó angol művészet ezúttal nagyon elegáns, hűvös anyaggal két művészt állított ki, az op-artot Vasarely-szinten művelő Bridget *Riley*-t és a dolmenek misztikáját, szimbólumvilágát tisztán és egyszerűen megfogalmazó szobrászt, Phillip *Kinget*. King a Moore—Barbara Hepworth-generációt váltó és tagadó fiatal nemzedék alapvetően más, monumentális térproblémákat és a színes szobor lehetőségeit kutató irányzatát képviseli. Körül- és átjárható hasábok, feldarabolt piramisformák számunkra idegen archaikus építészeti asszociációkat keltő művek.

Az említett kategóriákba nem tartozó, nagyon szép, nagy koloristára valló életművet láthattunk a mexikói Rufino *Tamayótól*. Építészeti összefüggésben hasznosítható, indusztriális szobrokat állított ki Kanada és Hollandia.

Nem szerénytelenség, azt leírni, hogy a magyar anyag (*Vilt* Tibor, *Kokas* Ignác, *Kondor* Béla) érdeklődést váltott ki, és elfogultságtól mentesen, kortárs-környezetben „mérettek meg". Egyéninek, korszerűnek, erőteljesnek találtattak. Neves kritikusok mondták, hogy a magyar pavilon évről évre izgalmasabb és ez az eddigi legjobb kiállítás. Jó érzés, hogy az, amit mi itthon értéknek és kvalitásnak éreztünk, abban egy más művészeti közeghez szokott kritikus, látogató vagy műgyűjtő is otthonosnak érezte magát. Nemzeti karaktert, de nem egzotikus magyar ízt emlegettek.

A biennálé szeptember végéig van nyitva, a kritikák még nem születtek meg és nem jutottak el hozzánk.

Néray Katalin

Elutazott Budapestről az indiai parlamenti delegáció

Az indiai parlament küldöttsége, amely dr. N. *Sandzsiva Reddi*, az alsóház elnöke vezetésével — a magyar országgyűlés meghívására — járt Magyarországon, péntek délután elutazott Budapestről. A búcsúztatásra a Ferihegyi repülőtéren megjelent *Kállai* Gyula, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, az országgyűlés elnöke, *Vass* Istvánné és dr. *Beresztóczy* Miklós, az országgyűlés alelnökei, a Külügyminisztérium több vezető munkatársa. Ott volt dr. *Kós* Péter, hazánk új-delhi nagykövete. Megjelent J. C. *Kakar*, az Indiai Köztársaság budapesti nagykövete, és dr. Herbert Plaschke, az NDK magyarországi nagykövete.

Tájékoztatási egyezmény Magyarország és az Egyesült Arab Köztársaság között

Pénteken a Parlamentben aláírták a Magyar Népköztársaság és az Egyesült Arab Köztársaság között érvényben levő tájékoztatási egyezmény 1968—69. évekre szóló munkatervét.

A kétéves munkaterv előirányozza — többek között — a két ország lapjainak, folyóiratainak, állami tájékoztatási szerveinek és hírügynökségének képviselőiből álló küldöttségek cseréjét az újságíró szövetségek között a közvetlen együttműködés előmozdítását, az MTI- és a MEN-hírügynökség kapcsolatainak szorosabbra fűzését. A budapesti és a kairói rádió és televízió, valamint filmhíradó — a munkaterv értelmében — programjába iktatja a két ország életét bemutató prózai és zenei műsorok sugárzását, az ehhez szükséges anyagok cseréjét, továbbá tudósítók, riporterek, forgatócsoportok kiküldését.

A munkatervet *Naményi* Géza, a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának vezetője és Abdel *Fattah Fouad*, az Egyesült Arab Köztársaság magyarországi rendkívüli és meghatalmazott nagykövete írta alá.

Közös nyilatkozat a magyar—venezuelai gazdasági kapcsolatok fejlesztéséről

Dr. *Szalai* Béla külkereskedelmi miniszterhelyettes és dr. Raul *Nass*, a venezuelai külügyminiszter első helyettese péntek este a Külügyminisztérium Dísz téri vendégházában közös nyilatkozatot írt alá a két ország gazdasági együttműködésének fejlesztéséről.

A közös közlemény utal arra, hogy a venezuelai küldöttség magyarországi látogatásának célja annak tanulmányozása volt, milyen módon lehet a legeredményesebben előmozdítani a két ország közötti árucsereforgalmat, a tudományos, a műszaki és a kereskedelmi együttműködést. A tanácskozásokon megállapították, hogy kereskedelmi képviseletek kölcsönös létesítése útján közvetlen kapcsolatokat kell létrehozni a két ország között, ezenkívül tanulmányozták a különféle finanszírozási módokat, amelyek lehetővé teszik a csereügyletek fejlődését. Tüzetesen megvizsgálták nyersanyagok, mezőgazdasági termékek, kész- és félkészáruk, gépek és felszerelések árucsere-forgalmának lehetőségeit. Megállapodtak abban, hogy a közeljövőben állandó jellegű magyar kereskedelmi képviseletet hoznak létre Caracasban, s egyetértettek azzal a magyar javaslattal is, hogy ez év októberében magyar ipari termékek kiállítását rendezzék meg a venezuelai fővárosban.

A két küldöttség megegyezett, hogy az országaink közötti viszony fejlesztése érdekében az ENSZ mellett működő küldöttségeik útján további megbeszéléseket folytatnak a diplomáciai kapcsolatok felvételéről.

Évente kétezer lakást „gyártanak"

Felavatták a második budapesti házgyárat

Pénteken délután a Gyáli úton ünnepélyesen felavatták a *2. számú*, ismertebb nevén, *Larsen—Nielsen házgyárat*, amely a *43. sz. Állami Építőipari Vállalat* üzemelésében fontos feladatot lát el a budapesti lakásépítésben.

Az avatási ünnepségen megjelent *Bondor* József építésügyi és városfejlesztési miniszter, *Sarlós* István, a fővárosi tanács vb-elnöke. Dr. *Szabó* János, az építésügyi és városfejlesztési miniszter első helyettese beszédében hangoztatta, hogy a 15 éves országos lakásépítési terv megvalósítása érdekében *kiépítik a házgyárak országos hálózatát.*

Két évvel ezelőtt kezdődött meg a házgyár építése, a kivitelezésben 15 vállalat vett részt. *Az építkezési költség 200 millió forint volt. Pethő* István, a gyár vezetője elmondotta, hogy a házgyár terveit az Iparterv mérnökei készítették, a berendezést Dániából, Svájcból és Ausztriából vásároltuk, a szállító gépjárművek szovjet gyártmányúak, az anyagmozgató berendezéseket pedig a magyar ipar készítette.

Eredetileg napi hat lakáshoz szükséges panel gyártását tervezték, ez évi *1700 lakást jelent.* Ezzel szemben már most, munkanaponként 7 lakás építőelemei készülnek el és *a jövő évtől kezdve a házgyár évi 2000 lakás paneljeit adja át az építőiparnak.* Az első kísérleti ház Újpesten épült. A 11 szintes magasház minden emeletén 12 lakás van, valamennyi *beépített bútorral.* Ez évben az Árpád-hídnál három ilyen ház épül, kettőnek szerelése már *befejeződött*, a harmadikon most dolgoznak. A 2. házgyár elemeinek felhasználásával *Csepelen és Újpesten folytatják a lakásépítkezést* és ez a házgyár adja majd az új zuglói lakótelep lakásainak paneljeit is.

Újabb piacokra exportál az Orion-gyár

Két évre emelték fel a tévékészülékek garanciális idejét

Az *Orion Rádió- és Villamossági Vállalat* az első félévben *5600 televíziós* készülékkel többet gyártott, mint az előző időszakban. Növelte *exportját*, az év folyamán — a belföldi szükségletek kielégí-

július elsejével az Orion tévékészülékek korábbi *tizenkét hónapos garanciális idejét huszonnégy hónapra emelték.* Július elsejétől tehát minden Orion-készülék *kétéves garanciával* kerül forgalomba. Ez az intézkedés tízmillió forint megtakarítást jelent évente a vásárlóknak.

Nagy gondot fordítanak emellett *a javítószolgálat fejlesztésére*, a készüléktulajdonosok ilyen irányú igényeinek jobb kielégítésére is. A vállalat a második félév folyamán *több mint negyvenezer készüléket ad a belkereskedelemnek.*

1983 NOV 23.

1021

SZABÓ ISTVÁN:

BALKEZES JÁTÉK

Dobos fölemelte a könyvét, majd odavágta az asztalra, ő maga pedig talpra ugrott.

— Szétrobbanok — mondta.

Felesége az ablakkilincsre akasztott tükörnél fésülködött; meglepetten fordult hátra, kezében félúton megállt a fésű, kék tekintete a férfira meredt; nem volt benne szemrehányás, inkább sajnálat és értetlenség.

— Mi bajod?

— Nem tudom — felelte Dobos. Széttárta két karját, majd lomhán visszaejtette. — Nem tudom, de megőrülök.

És karjai oly élettelenül lógtak az oldala mellett, mintha művégtagok lennének, szeme azonban égett, zavaros, veszedelmes fénnyel, és az asszony látta ebből a tekintetből, hogy az ura nem is nagyon túloz: arcának normális rendje összekuszálódott, s most ott ült rajta mind az a szerencsétlenség, ami csak el tud férni egy emberen belül. Olyan képet vágott, mintha kifordították volna színéről a visszájára.

— Ideges vagy — mondta az asszony. — De mitől?

— Nem tudom. Nem tudom — hajtogatta a férfi boldogtalanul és járkálni kezdett a konyha szűk térségében, majd előrenyújtotta két kezét: — Látod? Remegek.

A hangja is remegett; zsebredugta kezét és járkált tovább, céltalan ingajáratként a tűzhely meg a konyhaajtó között; egyébként ez ama kevés dolgok egyike volt, ami az asszonyt is idegesítette.

— Ne csináld ezt. Még jobban belelovalod magadat. — Újra nekiállt tupírozni, s míg Dobos bősz pillantást vetett erre az ostoba műveletre, ő gyanútlanul folytatta: — Gondolkozz, hogy mi bajod lehet.

— De hát mondom, hogy nem tudom, Ez a baj. — Megtett két fordulót. — Az egészséges ember tudja, mi baja. Én már azt se tudom. Katica — szólt kérlelő hangon —, ne szaggasd ki a hajadat.

— Az én hajam.

— De nem szeretem nézni, mikor szaggatod. Nincs értelme. Fésülködj szép rendesen.

Az asszony egy rövidet sóhajtott a tükörbe, de a fésűje nem állt meg.

— Csakugyan beteg vagy, ha már ez is idegesít. Ne nézd.

— Akkor is tudom, hogy tupírozol.

Szánalmasan keringett a szűk konyhában; most már cigaretta is füstölgött az ujjai között, de a dohány sem tudta lecsillapítani nyomorult vergődését.

— Az előbb még nem volt semmi bajod — mondta a felesége — és nem is bántott senki.

— Nem hát. De most szeretnék kiszaladni a világból.

Mikor ezt mondta, fáradtan leesett egy hokedlire, s az asztalon könyökölve, két tenyerébe fogta a fejét. Szeme furcsán, eszelősen fúródott a semmibe, áthatolt az asztal lapján rézsút a föld mélyéig, a fekete ürességig.

— Sírni tudnék, ha tudnék — szólt lassan, tagoltan. — Vagy törni-zúzni, az ilyenkor használ, levezeti a feszültséget. magyarán, az ember kiadja a mérgit, aztán... De intellinges ember ilyent nem csinál, mi? Inkább megbolondul. Vagy megfullad a tehetetlenségtől, megvárja, míg egészen becsavarodik.

Felugrott, újra elkezdte róni a konyhát.

— Legalább ne fütyöréssz — mondta rekedten.

Valóban, az asszony, ha alig hallhatóan is, de fütyörészett magának a tükörbe, féllábbal meg topogott hozzá, mintha egy tánc ritmusát követte volna. Még a fésű is ütemre járt a kezében.

— Legalább ezt ne csináld — kérlelte Dobos; elborult tekintete az asszony hátára meredt —, hagyd abba, mert...

— De miért, Zoli, ez olyan jó szám. Inkább te is hallgasd, mindjárt nem leszel olyan rosszkedvű.

A férfi megtorpant és ostobán állt a konyha közepén.

— Mit beszélsz?

— Nagyon jó szám. Figyeld csak.

Az asszony most élénkebben topogott a bal lábával, hangosan fütyülte a ritmust, testét is tánchoz illegette. Aztán dúdolni kezdett.

— Hát nem klassz?

— Micsoda?

— Ez a szám. Nem hallod?

Megfordult és csodálkozva nézte az urát.

Ebben a pillanatban furcsa dolog történt a világban Dobos számára: hirtelen csönd támadt, csakhogy ő nem tudta, hogy eddig nem volt éppenséggel csönd; s most úgy érezte magát, mint aki halálos, kétségbeesett fuldoklás után felbukkan a víz színére és éltető levegőhöz jut. S ha eddig nem látott semmit a föld sötét mélyében, most izzó világosság vakította el.

Két kézzel lassan a fejéhez nyúlt, összefogta a halántékát, mintha attól félt volna, hogy koponyáját szétveti a fölismerés iszonyú ereje.

— Hát persze — mondta halkan.

— Nem is hallottad? — kérdezte az asszony.

Dobos ernyedten ingatta a fejét.

Felesége kacagni kezdett és újra a tükörnek fordult, hogy befejezze a fésülködést, ő meg az asztalhoz vánszorgott és lerogyott a helyére.

— Nem tudom, ki beteg, ki egészséges!

Az asszony most a száját rúzsozta; nem mutatott semmi részvétet a férfi szenvedése iránt, sőt dúdolt is szépítkezés közben és rázta a testét a dzsessz ütemére. Dobos görbén figyelte; hirtelen meggyűlölte az asszonyt, mert úgy érezte, elárulja őt.

— Hagyd abba, jó?

— De miért? Igazán nem értelek.

— Csak. Mert nem birom.

Lenn a földszinten vadul rikoltozott a magnó; Dobos szinte látta a Sényi-fiút, meg a barátait, amint körülülik mágikus dobozukat, elhülyült pofával, nyavalyatörősen rángatóznak, és ködös tekintettel nézik, hogyan forog a tekercs... Nap mint nap összegyűlnek erre az istentiszteletre, mint egy különös szekta kispapjai. Egyszer látta őket együtt, s majdnem kifordult a gyomra.

— Irigyled őket — mondta az asszony. Dobos meghökkent.

— Irigylem? Ezeket a...?

— Igen. Ezért vagy olyan ideges. Tudnak valamit, amit te nem tudsz.

— Remek. Én vagyok a hibás?

— Nem vagy hibás. Nem tehetsz róla.

Az asszony rejtélyesen és ábrándosan mosolygott, míg szemöldökét ceruzázta, Dobos meg az elhangzott szavakon rágódott.

— Ez nem ifjúság — mondta azután —, ez söpredék, nem érdekli semmi a világból. Belebújnak a magnetofonba.

— Konzervatív vagy, Doboskám.

— Konzervatív? — ismételte Dobos.

— Igen, úgy beszélsz, mint egy öregember. Az öregek mindig ócsárolják a fiatalokat. Mert savanyú a szőlő.

— Harminckétéves vagyok — jelentette ki az ura.

— Így is lehet valaki öregember.

Dobost olyan düh fogta el, hogy szerette volna az asszonyt arcul vágni.

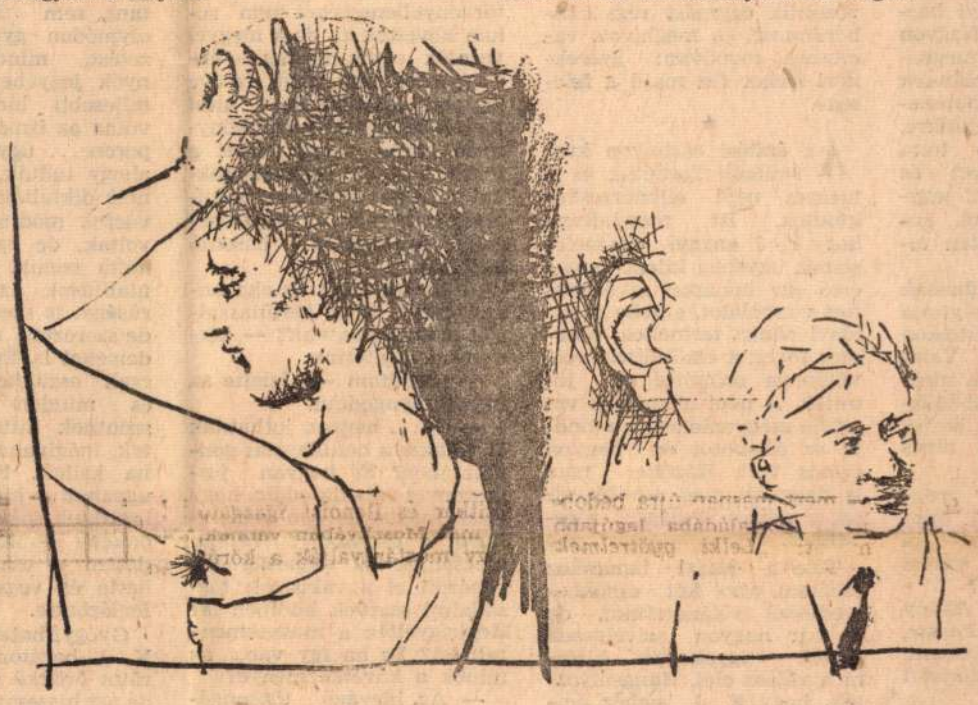

Lakner László rajza

— Ez az — motyogta —, ezzel ölnek meg.

— Nahát! Nem hallottad, mégis kiborultál tőle?

— Éppen azért. Nem hallja az ember, de széttépi a belsejét. — Elhallgatott, hogy összeszedje az erejét egy jobb magyarázathoz. — Furcsa, hogy a zenét nem vettem észre. Nem tudtam, hogy szól. Mégis úgy éreztem, mintha gyilkolnának. Ez a legjobb bizonyíték, hogy a dzsessz, úgy ahogy van, emberellenes, megtámadja az alapokat, az idegrendszert, a...

Felesége csak mosolygott ezen, mint legtöbbször, ha Dobos bölcselkedésbe fogott.

— Nézd meg, nem vagyok hajas?

Háttal fordult az urának; Dobos kedvetlenül söpörte le blúzáról a hajszálakat, s közben azt mondta:

— Te meg még fütyörészel hozzá.

— Nekem tetszik. Egyáltalán nem idegesít.

— Boldog ember vagy — mondta gúnyosan a férfi.

— Boldog? — felelte az asszony. — Az talán nem, de azért a dzsessztől még nem ugrok a plafonnak.

— Nem hát. Inkább táncolni szeretnél rá.

— Igen, táncolni. Milliók meg milliók...

— Mind boldog ember — vágott közbe Dobos —, csak én vagyok hülye és szerencsétlen. Csak engem készít ki. A milliók egészségesek. Te is.

— Te persze más vagy. Különb vagy, mint a milliók — mosolygott a felesége. — Ezt akartad mondani?

Dobost titokban az is piszkálta, hogy az asszony az imént ilyesmit mondott: „Boldog? Az talán nem ..." Szóvá akarta tenni, de nem volt rá idő.

— Nem vagyok különb. Csak azt mondtam, hogy szerencsétlen vagyok, mert engem idegesít.

Nem hangzott egészen őszintén; az asszony meg is jegyezte:

— Valami más oka lehet, hogy ennyire [illegible] a dzsesszt.

Nem volt ideje válaszolni, mert a földszinten újra megszólalt a magnó, teljes hangerővel, s noha sehol sem volt egy nyitott ablak, a vad ritmusú zenét fölvezették a falak a második emeletre; igen, a falak ontották ezt az őrjöngést, a felbomlott lélek sikolyait. Dobos keserű örömmel intett, s két kézzel megint a fejéhez nyúlt.

— És nem söpredék, ha nem tudnád — folytatta a felesége —, nagyon rendes fiúk, dolgoznak, tanulnak... És élik a maguk világát. Táncolnak, szerelmeskednek. Igazuk van.

— Én nem ilyen voltam húszéves koromban.

— Az a baj — mondta az asszony.

A férfi szorosan odalépett eléje. Dobosné megint oly derűsen mosolygott, mintha valami titkot tudott volna, s ez igazán bőszítő volt.

— Tudod mit? — mondta csendesen az ura. — Ne rázd itt magad az én szemem láttára. Ne itt szerelmeskedj velük. Menj le szépen azokhoz a nagyon rendes fiúkhoz. Ott tegyétek, magnóra.

— Hülye vagy.

— Nem. Úgyis azt mondtad, hogy nem vagy éppen boldog.

— Mi az, ilyen jól megjegyezted?

— Igen, és talán majd boldog leszel odalent. Szépen fogod magad...

— Nevetséges vagy. Teveled már nem lehet beszélni.

Dobos nem figyelt oda, zavaros szemmel tovább mondta a magáét.

— Nemcsak én öregszem. Alighanem te is, mert pártolod a húszéves fiúkat.

— Mit beszélsz?

— Húszéves fiúkat szeretnél.

— Te disznó — mondta Dobosné és arcul vágta a férfit.

Az keserűen fölnevetett; nézte az asszony fölháborodott arcát.

— Sajnos, igazam van — mondta —, ha így eltalálnám a lottót...

Dobosné kirohant a konyhából, s mindjárt hallatszott a szobaajtó bősz csattanása is. A férfi bólintott, ismerős volt már neki ez a válasz; Katica most behúzódik a belső szobába és legalább két napig nem beszélnek egymással. Aztán mégiscsak el kell valakinek kezdeni, mert vannak hétköznapi ügyek is, de eltelik majd két-három hét, mire ezt a mai délutánt úgy-ahogy elfelejtik. Legjobban egy újabb veszekedés tudja elfelejtetni.

Lenn a földszinten most elhallgatott a magnó; bizonyára új tekercset raknak föl a fiúk. Dobos feszülten várt, ajka fütty-szóra csücsörödött, hogy majd kísérje a diadalmasan feltörő hangzavart.

SZÉKELY MAGDA:

Vitorla

Hegytetőn volt az a szoba,
nem is szoba, csak ágy és ablak.
Aludt, de engem valami
megindított, hogy felriadjak,

s az ablakon áradt a tó,
már nappali fényét kibontva,
s szélfútta, párás szárnyakon
egyetlen korai vitorla,

magányosan és boldogan
úgy szállt a puszta ragyogáson,
úgy szállott érintetlenül
a vizen—égen az a vászon,

úgy szállott az örök vizen,
mint hogyha én, kezdetek óta.
De fölébredtek karjai,
s én hullottam akár a tóba.

K GYULA RIPORTJA:

NEHÉZ EMBER

köki ajtó engedélyt re. Elmond- ntegetőzése- akarom az feltartani, n a lényeg- elnök hossza- majd össze- z íróasztal- hajolt.

van a kérdés s. Szó sin- ról. Ő maga félre, már ött. Mit a én most hogy más a t az enyém, át ide a ta- ébe? Ugye ? Micsoda adalom az, előfordulhat? eg pedig so- lyen lejárt

mindkét tenyerével az asztalra támaszkodva felállt.

— Még csak egyet, elnök elvtárs — álltam fel én is. — Ugy tudom, az öreg K. J. ellen sikkasztásért is eljárás indult.

— Ez túlzás — dünnyögte a megye első állami embere. — Tőlem kért engedélyt, hogy az állami házat, amelyben lakik, kicsit rendbehozathassa. Állítólag túllépte a megengedett költségkeretet. Erről az építési osztályon többet tudnak mondani.

Nagyon hálásnak mondtam magam, amiért fogadott, és elköszöntem. Az ajtóban megállított.

— Öööö... nézze elvtárs. Ezt a... lakáshistóriát nem kellene szellőztetni. Zavaros és tisztázatlan itt még sok minden.

talában a forgalmi ár ötven százalékáért. Ha első pillantásra nem tetszik is ki — ez okos javítása a hajdani hibának, mert nagy tehertől szabadul meg az állam. Visszaélést ott lehet elkövetni, ha mondjuk egyik vezető ember kinéz magának egy villát, beleköltözik, előbb felújítják neki százezer forintért, aztán megveszi ötvenezerért. A törvényellenesség itt nehezen csíphető nyakon, hiszen a felújítás is, az eladás is törvényes keretek között zajlik. Ily módon megyeszerte — és feltehetően országszerte — sokan jutottak fél, vagy kétharmad részben állami pénzekből — saját házakhoz. Ezért van aztán —, tárta szét kezét az ügyész —, hogy illetékes fórumok nem örülnek az állami házak vásárlása körüli

denkié, aki a nehéz fizikai munkát, vagy az erősen őzött sportot hirtelen abbahagyja. Micsoda studium lenne megfesteni kifehéredett, megpuhult, tizenöt éve csak papírokat zörgető, de máig ügyetlen kezeit! És az arc! A kerek koponyába ágyazott szem, s a tekintet, amely híven beszél a mögötte levő agybéli gyötrelmekről, arról az apostoli ihletettségről, amelyet csak kivételesen szokott szülni a természet, de amelyet a felszabadult Magyarország kényszerszülte helyzetében tízezer-szám találhattunk. Értették a legmagasabb-rendű emberi tudás lényegét, anélkül, hogy többségükben folyékonyan tudtak volna olvasni. Micsoda ellentmondás, hogy ezek az emberek, akik valójában soha nem ta-

szaélésben nem ludas. Inkább okolható a körülötte kialakult általános atmoszféra, amelyben csaknem divattá lett a lazaság. Belehúzták a rendeletek útvesztőibe, s minthogy nehezen igazodott el a fogalmak között, tudomásul vette, hogy neki is jár, ami másoknak. „Mindent visszaadok, ha ez a baj! — kiabálta. — Jó nekem a régi vályogház is. De akkor a megyeiek is költözzenek ki a palotákból, és adják át gyermekotthonoknak!"

★

Amikor lejöttem az öreg hivatalából, már esteledett, s eszembe jutott, hogy vacsorára hívott ifjú cimborám. Beutaztam a megyeszékhelyre és betoppantam a földihez. Valóban jó ízeket főzött egybe a felesége, bor is került, és emelkedett hangulatban ittuk a feketét.

— Na, megtudtad az igazságot? — kérdezte a fiatalember.

— Egyet-mást belőle — dünnyögtem, nehéz szívvel gondolva az öregre. Előadtam: mire jártam, hozzátéve a bánatot is, amit az öreg és nemzedéke távozása miatt éreztem. Láttam rajta, nem fogja fel: mit lehet azon bánkódni, ha kidől valaki, aki már nem bírja a tempót. Kifejtette, hogy szerinte az ő főnöke sem alkalmas. Az egész megyei apparátusból öt embert nevezett meg, akik a kor követelményeinek rangján állnak. Példákkal is bizonygatta, miért jók ezek, s miért nem a többiek. Felrajzolta az állapotot, amikor majd minden úgy lesz, ahogy ő jónak képzeli, s egy veterán diplomata fortélyos észjárására emlékeztetve jelölte meg az utakat, módokat és „etapokat", amelyeken át megvalósul a korszerűbb közéleti vezetés.

Bár első alkalommal, amikor a tanácsházán találkoztunk, kellemetlen benyomásokat szereztem róla, most mindinkább növekvő rokonszenvvel figyeltem. Élvezetes volt előadásmódja, világosan, okosan beszélt. Feltűnő érzékkel rendelkezett a nevetséges iránt, de gúnynyilai nem az annyit emlegetett ifjúsági cinizmusból röppentek elő. Egészséges emberként nevetett mindenen, amit ostobaságnak látott maga körül és fölényes biztonsággal tudta, hogy az elődök esetlen államépítő próbálkozásait és botlásait ő és tanult kollégái igazítják helyre, mert a régiektől ezt már nem lehet elvárni.

Bizonyos idő után megint változott a róla alkotott képem. Bántani kezdett a fölénye „Okos, okos, de hideg ez az ember" — ötlött fel bennem. Szerettem volna figyelmeztetni, hogy vigyázzon és azt ne higgye: ő a végpont, s amit tesz, az feltétlenül helyes és hibátlan. Tavaszias reggellel érkezik, de ne felejtse, hogy nyugtával szokás dicsérni a napot.

képtelen be- lenül cse- nnyi har- le? Nagyon nte megen- tűrelmesek gedhetetle- a fejünkre. rébb tolta nyitott és ktani jegy- erccel ko- lyülten ta-

olgozhassak — folytatta roblémákon dni? Vala- anult, meg- Rákosi-idők- se ki, se be, kedés nincs

rs — meg- ások min- rtenek, jól öbbi városi djuk? társ. Ahány le. Persze, denki zseni. ajlandóságot sra. ezető beosz- ebben a me- öreg K. J? y. De las- k. : olyanok, k?

nd — ki-

épes a vál-

ém, fogal- sabban: mit képességen? solyodott és ben órájára

rra kérném aga is fo- ontosabban: ni?

ottam szé- alán heverő m. ktannal is ni. l bólintott, sejti: hova ni. - folytattam ített válto- lamnak két kad, aki va- akad, aki félelemből. ból.

lehet érte- z elnök és

Az elnöki titkárságról távozóban ismét melegen üdvözöltük egymást régi cimborámmal, és meghívott vacsorára, mondván: gyerekkori ízeket főz majd a felesége.

★

Az építési osztályon kedvetlenül fogadtak és a megyei népi ellenőrzéshez küldtek. Itt megtudtam, hogy K. J. anyagi visszaéléseinek ügyében kilenc szakértő egy hónapon át folytatott vizsgálatot, s noha öt kilónyi papírt termeltek, többezer forintot elköltöttek, voltaképpen semmire se jutottak. A népi ellenőrzés vezetője szégyenletesnek mondta az állapotot és nagyon dühös volt. Közölte: nem is nyugszik meg, tovább viszi a dolgot országos szervekhez.

Tőle a járási tanácshoz mentem, ahol két elnökhelyettessel is tárgyaltam, de — bár nagyon szivélyesek voltak — igyekeztek kitérni a válasz elől. Hangsúlyozták, hogy K. J. „nehéz ember, aki nem érti az idők szavát." Anyagi visszaélésről nem tudtak.

Következő állomásom a megyei ügyészség volt. Ez az intézmény szintén foglalkozott K. J. „ügyé"-vel. Itt már nagyobb szerencsével jártam, mert éppen munkaidő végével érkeztem, s az az illetékes ügyész hajlandónak mutatkozott, hogy „házon kívül" egy kávé mellett eldiskuráljunk. Fogyatékosnak ítélte ugyan fegyverzetemet — mivel éppen az ő felettes szerveitől nem hoztam megfelelő papírokat, mégis, teljesen a számára szabott közlési lehetőségek keretén belül, sok újat megtudtam. Elmondta, hogy a Z.-i tanácselnök ellen folytatott ügyészi vizsgálatot, úgynevezett bizonylatolási eljárás hiánya miatt kellett lezárni, de — szerinte —, ez csak ürügy. A valódi ok mélyebben van. A teljesebb világosság kedvéért előadta, hogy az ötvenes évek elején a szocializálás nagy lázában ezrével államosítottak három-négy szobás házakat is. Hamarosan kitűnt azonban, hogy e közvagyon állagának megőrzése ráfizetéses, ezért rendelet született az ilyen házak eladhatóságáról, ál-

vizsgálódásnak. Természetesen bizonyos, hogy valódi törvényellenességet nem sokan követtek el, de a megyei vezetők egyik-másika — éppen, mert több mint tíz éve ugyanazok vezetnek — attól tart, hogy egyik vétke könnyen rossz fényt vethet a másikra is. Az öregénél sokkal cifrább ügyeket befullasztottak már az ügyészségen, feltehetően hasonló okokból.

— De mi lehet az oka annak, hogy ilyen befullasztások előfordulhatnak? — kérdeztem izgatottan.

— Mondtam — felelte az ügyész nyugodtan.

— De... hogyan juthatnak el valakik a befullasztás gondolatához? És hogyan juthatnak el valakik odáig, hogy ilyen módon kelljen őket kihúzni a csávából? Valami alacsonyrendű mohóság harapózott el a választott társadalmi szervek körében is? Megirígyelték a maszekmentalitást? És ha így van, az minek a következménye?

— Az idevágó töprengések hosszabb időt igényelnek — mosolygott az ügyész —, engem pedig vár a feleségem.

★

Nagy vesztesége képzőművészetünknek, hogy úgyszólván valamennyi tárlatról hiányzik a kétkezi munkásból vagy parasztból lett vezető portréja. Nem a rendkívüli képességűekről beszélek, akik teljesen szellemi emberekké formálódtak, hanem a közepesekről, vagy még alsóbb rangúakról. Csodálatos, egyszer-sem-volt és soha-nem-lesz képződményt alkotnak ők a magyar társadalomban.

Micsoda kortörténeti dokumentum lenne, ha például az én öreg K. J. barátomat megfestené egy jószemű piktor! — villant fel bennem, amint uniformizált irodai kerevetén ülve elmerülten figyeltem: miképpen hallózik, kiabál a telefonba. Tipikus karakter. Nyaka még veres és ráncos, bár nem annyira, mint a gyakorló mezei munkásé; arcbőre is halványabb és puffadtabb, ugyanakkor lazább szövetű, mint a napszítta, csontra-feszült bőrű parasztoké. Zömök, kissé esetlen teste is megereszkedett, mint min-

nultak sem történelmet, sem politikát, sem közgazdaságtant, sem filozófiát, mégis olymódon gyakorolták a vezetést, mindeme tudományok jegyében, mintha legteljesebb birtokosai lettek volna az ismereteknek! Hát persze... úgy gyakorolták, ahogy tudták, ahogy ösztöneik diktálták — hályog-kovácsok módjára. Otrombák voltak, de egyúttal bot-csinálta zsenik. Otromba zsenialitásuk aztán sok keserűséget is szerzett a népnek, de szereztek múlhatatlan érdemeket is. Éppen mert nem csak eszükkel, de szivükkel és minden idegszálukkal szentnek hitték, amit tettek, máglyahalált is haltak, ha kellett. Fájdalom, hogy ugyanez a hitbéli megszállottságuk sokukat a személyi önkény — többnyire öntudatlan — eszközeivé is tehette és végzetesen meg is fertőzhette.

Gyógyíthatatlan az én öreg K. J. barátom is. Mint barátot örökké szeretni fogom, de azt hiszem: egyetlen napig nem tudnék a közelében dolgozni. Valóban nehéz ember, aki felett „elzúgott az idő vasfoga...", aki képtelen a megyei elnök említette változásra. Egyrészt béklyózzák szellemi korlátai, másrészt a lelkiek. Túlságosan nehéz fejű, hogy igazán fel tudja fogni az új idők tanítását, ugyanakkor túlságosan tiszta és becsületes, hogy helyezkedésből, karriervágyból úgy tegyen, mintha felfogta volna. S azt hiszem: nagyobb társadalmi haszon, ha valaki nyiltan vállalja a gondolatait, mintha sunyin idomulni próbál, minden belső meggyőződés nélkül.

K. J. barátomban fel sem merült az utóbbi lehetőség. Út-vág, csapkod, hadakozik, s bár érzi, hogy fogytán ereje, — állja a harcot. Alulmarad persze, mert ellene van az idő, de végtusájában is van valami apostoli és nemes. Ha korszerűtlen is, de tiszta, míg „korszerű" ellenlábasai között bizony jócskán akadnak számítók és rossz jelleműek, akik magánüggyé degradálják a közügyet. Sokan nem is azért marják, mert elavult nézetei vannak, hanem, mert nagyon is korszerűen és keményen odamondogat.

Két Zrínyi-évforduló

rínyi-évfor- 964-ben a lós halálá- pedig a iklós hala- ordulójáról község és gye, illetve a.

ünnepsé- a járási vek együt- jóvá, 1964. leplezik a s szobrát, munkás- zigetváron

ünnepi gyűlésen emlékezik meg a Magyar Irodalomtörténeti Társaság.

A várvédelem 400. évfordulójának több napos ünnepségei 1966. szeptember 6-án kezdődnek. Ekkor leplezik le Zrínyi Miklósnak, a török elleni harcok hősének szobrát a várban, azon a helyen, ahol a feltevések szerint elesett. A Magyar Történelmi Társulat ünnepi nagygyűlésszel adózik a szigetvári harcosok emlékének. A pécsi Nemzeti Színház Zrínyi-drámát mutat be. Képzőművészeti kiállítást és szellemi vetélkedőket is rendeznek, emlékplaketteket, érméket veretnek, Zrínyit ábrázoló bélyegeket bocsátanak ki a jubileumra. Díszkiadásban jelenik meg a „Szigeti veszedelem", színes képeskönyvet adnak ki „Jellemek a szigeti veszedelemből" címmel, egy másik könyv pedig a „Szigeti veszedelem" elemzését adja meg népszerű formában. A Dunántúli Tudományos Intézet Zrínyi-emlékkötettel jelentkezik, amelyben magyar, jugoszláv, csehszlovák, román történészek méltatják Zrínyi harcának jelentőségét. Az 1966-os szigetvári ünnepségek programjában szerepel Tinódi Lantos Sebestyén szobrának leleplezése is.

Élet és Irodalom

Irodalmi és politikai hetilap
Főszerkesztő: NEMES GYÖRGY
Szerkesztő: GARAI GÁBOR
Szerkesztőség Bp. V., Nádor u. 31. Telefon: 111—424. Kiadja: Lapkiadó Vállalat, Lenin körút 9—11. Telefon: 221—285. Felelős kiadó: Sala Sándor. Nyomta: Szikra Lapnyomda. Terjeszti a Magyar Posta. Külföldiek részére a KULTÚRA Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat. — Előfizetés negyedévre Ft. 18.—, félévre Ft. 36.—. Megjelenik minden pénteken.
KEZIRATOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.
Index: 25244

SZEBERÉNYI LEHEL:

DOMB KÁPOLNÁVAL S ALANT A FALU

A tanácselnök felelpelte a vendégeit a hegyre, hogy megmutassa a község lehetőségeit.

— Egykor még érc után is kutattak — mondta —, de aztán, nem tudni miért, táblákat állítottak fel, hogy tilos a kutatás.

Kanyargós utcákon mentek, macskakövek közt botladoztak, az utca közepén, a köveken tiszta kis csermely rohant. Az olaszos sikátorok népe kinn volt a házak előtt. Estefelé volt, és hazatértek már otthonaikba. Némelyek a virágokat öntözték; minden kis szegletet kitöltöttek a virágok a kövek közt. Sárga és piros tulipánok, kék árvácskák.

A tanácselnök felhívta a figyelmet a virágokra, a gereblyenyomos ágyásokra.

— Jóakaratú nép ez — mondta.

Egy menyecskének, ki a kapuban takarosan, frissen mosdottan álldogált, odaszólt:

— Mit főzöl vacsorára Julis?

— Paprikáskrumplit.

— Jó leveses legyen, mert úgy szeretjük.

Tovább döcögött vendégeivel. Széles hátába belenevettek a lakosok.

Egy vasorrú bába kiflihátára rátette a tenyerét, midőn mellette elhaladtak

— Aztán van-e már békés egymás mellett élés, nyanyám? — kérdezte tőle.

A vasorrú bába valamivel a macskakövek fölött ingatta a fejét. Nem is lesz — azt ingatta. Idült civakodásban vannak egy másik banyával — magyarázta a tanácselnök —, nem tudom összebékíteni őket.

Mentek tovább, egy egészen szűk, tiszta kőutcában. Olyan kicsi, olyan szűk volt az utca, hogy a letett nap után most tétlen ácsorgással foglalkozó emberek alig fértek el benne. Hatház utca volt a neve. De most már hét házból állt, mert egy istállót is átalakítottak lakásnak.

— Ez így, ahogy van, műemlék — mondta a tanácselnök. Meglátott egy fiatal apát. Egy kezével babakocsit ringázott, másikkezével oldalához szorított egy rántanivaló csirkét.

— No te csirkefogó — mondta neki a tanácselnök.

Az utcabeliek nevetve fordultak a tanácselnök után, kinek széles háta már kifelé imbolygott az utcából.

— Hallod-e, egyre kerekebb vagy — mondták neki.

A tanácselnök és vendégei kiértek a faluból. A hegyi ösvényen mentek felfele. Balról a csermely mély szakadékba bújt, jobbról ápolt és elhanyagolt málnások váltakoztak.

— Az emberek sem egyformák — mondta a tanácselnök. — És az asszonyok is eljárnak dolgozni, erre már nem marad se idő, se energia.

Kifulladva megálltak egy domb gömbölyű hátán.

— No, ez az, amit mondtam.

Elégedetten szemlélte vendégeit, akik a panorámába egészen belefeledkeztek.

Kopasz volt a domb, mint azoknak a bölényeknek domborodó idomai, melyeket az ősember barlangrajzairól ismerünk; s a flatal, sűrű fenyves, mely éles, hirtelen határral kezdődött, s a kontúrokat haragoszölden követte — a bölény sörénye. Alant kuporgott a falu, melyet e dombbal a kálvária fehér kőfülkéi kötöttek össze, mindenik egy-egy öreg háns sátra alá húzódva. Jobboldalt, a domb pereme fölött a középkori kápolna állt: a csupasz égbolt kék mezejében lebegve egészen megnőtt, egészen rátelepedett a tájra, a szürkésfehér öreg kövek marokra fogták a borzongó szivet, s a sok csupaszságot furcsa fönségbe, s leheletével arcodba érő ős nyugalomba összefoglalták.

A vendégek elbűvölten nézték a kék párában remegő messzeséget. Lenéztek a mélybe. A folyó ezüst szalagja egészen közel volt, s mintha teljes hosszúságában beleférne a szem látószögébe. Követni lehetett a hegyek közé, s a síkság fölött a ködökön túl is tükrözött.

A vendégek ilyennek képzelték azokat a szent dombokat, melyek a népek mondáiban szerepelnek, s melyekről a honfoglalók betekintik az országot.

— Kell ennél ideálisabb hely? — szólt a tanácselnök, midőn kifújta magát. — Lejártam a lábam, hogy tegyenek ide egy szanatóriumot vagy üdülőt.

Lefelé ballagtak a dombról. A tanácselnök vigyázva beszélt, nehogy a döccenőknél a nyelvét elharapja. Azt mondta, hogy nem talál senki illetékest, aki hajlandó lenne ezt a helyet felfedezni, s most örül, hogy valakit is felhozhatott ide.

Ezután betértek a vendéglátóipar új egységébe. Még festékszaga volt a falaknak. A geometriai ábrákról fel lehetett ismerni a modern falfestési irányzatot. Mint a pitypang pölyhe, melyet távoli és lehetetlen helyekre elhord a szél. Szék, asztal szintúgy modern és műanyag.

Leültek egy sárga asztalhoz, üveg kövidinka mellé.

— Pillanat — mondta a tanácselnök, alighogy leültek. Felállt és átült egy másik asztalhoz, amely piros volt; szemével intett, hogy rögtön jön.

Az asztalnál, mely piros volt, magányos férfi ült. Fiatal, borostás arcú, kopott öltözékű. Siltes sapkája hátracsúsztatva fején, félig-ivott poharába bámult. Némileg megmozdult, mikor a tanácselnök odaült mellé. Arca, hogy errébb fordult, bárgyúnak tetszett. E bárgyúságot a vigyorgó kifejezés okozta, mely furcsa és merev volt, rászáradt a csontokra, mint valami állandósult szokás, amitől sohase lehet már szabadulni, semmiféle helyzetben. A bőrét e vigyor egészen elfonnyasztotta.

Három nappal ezelőtt ott ült annál az asztalnál, amelyik sárga. A cimborák is ott ültek. Kövidinkát ittak, itt az megy.

A cimborák nagy hanggal voltak. Ő jelentéktelenül ült közöttük és vigyorgott. Hallgatta, ki kinek tippel. A Fradinak vagy az MTK-nak.

Hallgatott és vigyorgott jelentéktelenül. A cimborák alig vették észre, hogy ott van. Mindegyik a maga góljaival volt elfoglalva, amiket hajdan a libalegelőn rúgott.

Egyszer mégis észrevették, hogy ott vigyorog közöttük. A pohár fölött egy jelentéktelen vigyorgó fej guggolt. Ő maga, némileg lecsúszva a széken, egészen kicsi volt.

Igy szóltak hozzá:

— Láttál-e már labdát, Jani?

— Láttam hát — mondta Jani, s a vigyorgó arca belepirult.

A cimborák ismerték, milyen pirulós. Ismerték, és szerettek azzal játszani, hogy húzzák.

— Rúgtál is?

— Hogy rúgtam-e... — nevetgélt tétován és pirosan Jani.

— Lukat, igaz-e Jani.

Nevettek. Jani is velük nevetett. Az asztal, mely sárga volt, velük ingott.

Aztán ittak a kövidinkából. Jani sűrűn kinézegetett a gyorsan leszálló estére. Majd pirulva, szabadkozva mondogatni kezdte: „menni kell". Vigyorgott hozzá, és tétova mozdulatokat tett, hogy felálljon.

— Hova sietsz, Jani?

Jani elpirult, vigyorgott.

— Menni kell.

— Félsz a sodrófától?

— Á — vigyorgott Jani.

— Attól félsz te, hogy mással jádzik az asszony.

— Á — vigyorgott Jani. El is pirult.

— Röhögj csak, majd nem röhögsz. — Összekacsintottak. — Vannak, akik látták is.

— Akkor látták — mosolygott csendesdeden Jani; a hangja némileg lepedékes volt, arca égett. — És hol látták?

— Akárhol. Érdekes az?

— Érdekes.

— Hát hol látták, gyerekek? — kérdezték mintegy egymástól.

— A málnásban bújkált a minap is. Ott is látták péidául.

— Hát akkor látták — mondta Jani. Vállat vont és vigyorgott. A füle is piros volt.

— Biztos vagy benne, hogy a gyereknek te szegted be a fülét? — kérdezték, mikor a fülére néztek.

— Ti talán biztosak vagytok?

— Mi egyáltalán nem vagyunk biztosak — mondták. Aztán megint a futballról kezdtek beszélni. Biztosra vették, hogy a Fradi győz.

Jani egy darabig még nevetgélt ott, halványan, majd megkapaszkodva az asztal szélébe, felállt, s elment.

Lakner László rajza

VIDOR MIKLÓS:

Elveszni

Milyen könnyű elveszni a világban
hir nélkül nyomtalan
az Oxford Streetet jártam
nőtt bennem a szorongás
a kirakatok ablakán még láttam
elhúzni magam

Áradtak nők gyerekek férfiak
jöhetett még tíz- és még százezer
áthajóznak rajtam és nincs egy arc
hogy megbillentsem a kalapomat

Egyetlenegy vidám „Hallo!"
megváltana s nem váltott volna meg
Kimondhatja még anyanyelvemen
emberi hang a nevemet?
— Mit keresel itt édes öregem?

A nevét már csak útlevele őrzi
a Scotland Yardon s hogy mi lett vele
rejtély nyomozzuk kérem
Tükörképét — megfoghatatlan! —
ott hagyta egy kirakatra fagyottan

— Ezt bevette — mondták az asztalnál a cimborák. Nevettek. Egy perc múlva már el is felejtették. Valaki Tichy mesterhármasát kezdte mesélni.

Mikor hazaért, már nem nevetett. Félrelökte a gyereket, s odalépett az asszonyhoz, ki mit se sejtett. Csak csodálkozó, nedves szemmel nézett, mikor előbb az egyik, majd a másik arcát megütötték.

— Ez mért volt?

— Tudod te.

Ez volt minden, a férfi becsapta maga után az ajtót. Míg a tsz-be sietett, eszébe jutott, hogy a gyereket félrelökte. Eszébe jutott, hogy ott állt a gyerek megszeppenve a sarokban. Látta a nevetős arcát, ahogy eléje jött. Nem akarom látni, mondta magának, de tovább is látta. A gyereknek éppoly nevetős volt az arca, mint az övé. A tsz-ben hatszáz forint előleget kért.

A tanácselnök otthagyta a piros asztalt és visszajött a sárgához. Vendégei közé hajolt, hogy megértsék, miről van szó.

— Reggel találkozom ennek a feleségével. Kérdem: hogy van? Nem jól. No miért? Hogy az ura válni akar, három napja nem volt otthon. No jó. Egy végtelenül rendes asszony ennek a felesége, köztudottan tisztességes. Hát most lelkiztünk egy kicsit a komával. Ugy látom, sikerült elültetnem a bogarat a fülébe, s hazamegy.

A vendégek lopva pillantottak az asztal felé, amely piros volt. A férfi nem vette észre, hogy nézik. Arca mozdulatlan meredt a pohárba. Látszott, hogy nehezére esik a kezét megmozdítani, de mégis megmozdította. Eltolta méla ujjakkal a poharat, majd visszahúzta. Ezt néhányszor megismételte. Majd, mint aki lemondott róla, hogy a pohár helyzetén bármit változtathat, ernyedten hagyta heverni a kezét.

A vendégek visszafordultak a tanácselnökhöz, ki körülmutatott a hangulatos termen, mely teljesen új volt.

— Azt kellett volna látni — mondta —, honnan indultunk el. Itt nem volt egyéb, csak egy szűk kis butik. Az egész felszerelés három pohár, s két félliteres üveg volt. Ha inni akartál, meg kellett várni, míg más megissza a magáét, s elmossák a poharát.

VÁRKONYI MIHÁLY RIPORTJA:

HÁROM ARCKÉP

Már sokszor gondoltam, hogy rosszak ezek a skatulyák: a „galeritag", az „okos", a „sportoló"...

A következő három portréban ezt szeretném bizonyítani. Ugy érzem, mindenekelőtt az érdekességük lényeges: belső ellentmondásaik. Amelyek talán — a mieink is.

A galeritag

Valami részeg fiatalember ült a téren. Ahogy ők elhaladtak a pad előtt, tett néhány nem éppen épületes megjegyzést, miközben majd leesett a padról. Ő odament hozzá és „megtanította" arra, hogy máskor ne igyon annyit. A fiatalember szája felrepedt a tanítás következtében. Sűrűsödni kezdtek az emberek, akkor ő elszaladt. Hogy ki tudjon törni a körből, felugrott egy utcaszegélynél heverő kerékpárra, egy sarkot azzal rohant.

„Odatámasztottam egy fához és bementem az egyik átjáróház kapuján. Nem szeretem a csődületet" — mondja hanyagul most is.

Üzemben találtam rá, munka közben. Amikor rákérdeztem az „esetre", meghökkent. „Maga zsernyák?" Különben elkapták „azért az ügyért". „Meg is egyengettek" — mondja kicsit hanyagul, kicsit büszkén. Ez, persze lehet, hogy nem igaz; ő maga sem ragaszkodik nagyon hozzá.

Nyurga, látszólag lomha mozgású gyerek. Karjait divatosan „lógatja" maga mellett.

„Pedig megmondtam a főnöknek, hogy elmegyek a fenébe, ha nem biztosítja az anyagszállítást. Aztán sírhat." Mármint a főnök, utána.

A legmeglepőbb az, hogy sírna is. „Kérem, ez egy vagány: de nézze meg munka közben. Lefőz húszéves szakmunkásokat is."

Délután a vendéglőben nagy hangon mondja: „Hagyja csak... a vendégem." Magának kevertet rendel, lassan kortyolgatja az édes italt. Utána, hogy megmutassa nekem, fél pálinkát kér; sokáig krákog, a szeme is könnyes lesz, ahogy a felét lehajtja. S tíz perc alatt „elázik" tőle, panaszkodó, csendes gyerek lesz.

„Négy hónapja adtam be ócska film, már láttam. Van tánc, de azt nem szeretem."

Tud táncolni, csak únja. „Ezek a mai táncok... meg sem lehet fogni a lányt."

Keveset olvas, „nem ér rá". Mit csinál? Nem tudja pontosan. Mozi, majd minden nap. „Meg a haverok." Lány? „Hát... de semmi komoly."

Egy óra múlva kiderül, hogy verseket ír. „Csak úgy valakihez. Az illető... nem létezik. Már úgy értem, hogy nem tud róla. Vagyis otthagyott. Egy srác miatt." Ismeri is a srácot. Bántotta? „Ugyan, hát... Azért persze gondoltam, hogy jó lenne megtépni. De ugye... nem jó versek ezek?"

Elszomorodik, mikor biztosítom, hogy igaza van. De azért megpróbál pökhendi is lenni. „Hát nem is azért írtam én. Csak úgy magamnak. Maga az első ember, aki látja őket."

Mondom neki, hogy dicsérik az üzemben a munkáját. „Hát hajtok is" — jegyzi meg önérzetesen. „Nekem nem...

Otthon szobája van, s tiszteletben tartott külön programja. Hanyag eleganciával öltöztetik. Valószínűleg öltöztetni kell; hogy a cipője mindig fényes, ehhez neki semmi köze.

Különben: jóindulatú és tehetséges. Nemcsak magának olvas: ha valami izgalmasat talál, azonnal elmondja az osztálytársainak. Azt is, ha valami érdekeset hall, otthon, vacsora közben. Akkor is elmondja, ha nem érti, lényegében miről is van szó. Költ hozzá összefüggést: hangulata, s a helyzet szerint, amiben ő is szerepel.

Egyébként: csupán kiállhatatlan. Osztálytársai nem szeretik, ha meg is becsülik az általa hozott híreket. Tanárai kicsit félnek tőle; egyikkel-másikkal ordítva vitatkozik az órákon. Nem szólnak miatta. Az apja. Az anyja. Ismerősei. A tanárok hallgatnak. Ha mégis mondani kell, buzgón ismételgetik: „Tulajdonképpen nagyon értelmes gyerek." S nem beszélnek neki arról, hogy tizenhat-húsz órákat is kell dolgozniok, s hogy nehezen élnek.

Intelligenciája átlagon felüli. Az iskola már csupán nyűg neki. Ezért nem tanul. Pontosan nem is tud semmit, csak úgy körülbelül. De azért idézget. Ugy körülbelül.

S egy kicsit megveti osztálytársait. Különösen azokat, akik — nem ilyen intelligensek lévén — szorgalmas tanulással pótolják azt, amit neki már a születés megadott.

Élettapasztalata óriási. Sok mindent hallott már. Meg két, Géraldyt, Schopenhauert. Az eltűnt időt, mindent, amit olvasni lehet, s érdemes. Azt is, amit nem érdemes. Tudása birtokában állandóan támad. „Maga azt hiszi, hogy..." „Maguk azt gondolják, mert..." A váltakozó többes a világot jelenti számára.

Otthon szobája van, s tiszteletben tartott külön programja. Hanyag eleganciával öltöztetik. Valószínűleg öltöztetni kell; hogy a cipője mindig fényes, ehhez neki semmi köze.

Különben: jóindulatú és tehetséges. Nemcsak magának olvas: ha valami izgalmasat talál, azonnal elmondja az osztálytársainak. Azt is, ha valami érdekeset hall, otthon, vacsora közben. Akkor is elmondja, ha nem érti, lényegében miről is van szó. Költ hozzá összefüggést: hangulata, s a helyzet szerint, amiben ő is szerepel.

Egyébként: csupán kiállhatatlan. Osztálytársai nem szeretik, ha meg is becsülik az általa hozott híreket. Tanárai kicsit félnek tőle; egyikkel-másikkal ordítva vitatkozik az órákon. Nem szólnak miatta. Az apja. Az anyja. Ismerősei. A tanárok hallgatnak. Ha mégis mondani kell, buzgón ismételgetik: „Tulajdonképpen nagyon értelmes gyerek." S nem beszélnek neki arról, hogy tizenhat-húsz órákat is kell dolgozniok, s hogy nehezen élnek.

Intelligenciája átlagon felüli. Az iskola már csupán nyűg neki. Ezért nem tanul. Pontosan nem is tud semmit, csak úgy körülbelül. De azért idézget. Ugy körülbelül.

S egy kicsit megveti osztálytársait. Különösen azokat, akik — nem ilyen intelligensek lévén — szorgalmas tanulással pótolják azt, amit neki már a születés megadott.

Élettapasztalata óriási. Sok mindent hallott már. Meg semmit sem látott. Nem is akar.

Mi lesz vele? Egyetemre jár majd; a felvételi vizsgán könnyedén átröpül. Világmegváltó művek terveit forgatja majd a fejében, de önmagát sem tudja soha megváltani. Keserű lesz, és átkozni fogja az értelmetlen és unalmas világot, mely őt nem értékeli. Osztálytársai közben afrikológussá, mérnökké, esztergályossá, orvossá képezik magukat. Nem lesznek polihisztorok; csupán egyszerű dolgozók. Kossuth-díjasok, töprengő-nyugodt emberek. Egyvalamihez nagyon értenek majd, s természetük szerint keresik az összefüggéseket más dolgokkal. Barátja továbbra is becsülni és szeretni fogja, csak éppen... Csak éppen nem hallgat majd rá többé. Jóindulatúan bólogat, ha ő megint magyarázni kezd, nem is ellenkezik. Minek? Szakterületéhez ő ért majd jobban. Ugyis azt csinálja, amiről meg lesz győződve, hogy csinálnia kell. S úgy, ahogyan tudja majd, hogy csinálni kell.

Ő pedig lassan egyedül marad.

Egy ideig még felfelé ível a pályája: a papa, a mama... Később még az ismerősök, akik ismerték a papát, mamát, becsülték

őket, mert sok és fontos dolgot tettek. Aztán elmúlik az a védettség. S egyszer majd nem jut tovább, amikor számít rá. S egyszer majd lejjebb jut, amikor nem számít rá. S az még mindig sok lesz neki.

Jobb lenne okosan vigyázni rá, s értékes tulajdonságai mellől lefaragni a túlburjánzó értéktelent. Rászoktatni arra, hogy ő is csupán egy ember: egy éppen olyan ember, amilyen ebben az országban körülbelül tízmillió van.

A sportoló

A válla széles, kicsit kacsázó léptekkel jár. „Bújtatott profi." Van bejelentett állása, de csak a fizetés napján jelenik meg ott. Ha éppen nincs itthon, postázná...

Haját nagyon rövidre nyíratja, ez a divat, s így célszerű is. Ruhája a legutolsó olasz modell. Cipőjét Párizsban, a legjobb szalonban csináltatta. Jól fizetik a „munkakörét". S van némi kalóriapénz is. Egy autót szeretne.

Most végzi a gimnáziumot, levelező tagozaton. „Rendesen nem lehet: délelőtt edzés, néha délután is... Az ember úgy kidöglik..." Nem mórikálja magát „munka" közben. Ha kapura kell dobni, az ellenfél kapuját látja maga előtt az edzésen is.

Az egyik nagy, régi csapatnak drukkol. Amikor ellenük játszottak, gólhelyzetbe került: be is vágta. Aztán sírva fakadt. A gólpénzt legszívesebben megitta volna mérkőzés után — de másnap reggel megint edzés volt, nem maradhatott ki. Hazament és olvasott.

Szerencsére, nincs mindig teljes szilencium. Farsangkor fent voltak a hegyen, edzőtáborban; az edző engedélyezte, hogy éjfélig fennmaradjanak. S tízen meg is ihattak öt üveg bort, tíz üveg szódát.

Tizenegykor már álmosak voltak mindnyájan; titokban nagyokat ásítottak, de becsülettel végigülték az időt. Aztán boldogan kergették fel egymást a szobákba, bár úgy tettek, mintha nagyon sajnálnák, hogy itt kell hagyniok a táncot.

Van egy „kislány", szintén sportol, jövőre egyetemre készül. Neki még két éve van az érettségiig; két évet vesztett, hanyag volt. Azóta embereli meg magát, mióta figyelmeztették: ha rossz lesz a bizonyítványa, nem játszhat.

Még nem tudja pontosan, hová jelentkezik: jogra, vagy talán a TF-re. Nagyon szeretne edző lenni, majd mikor kiöregszik, de... „hátha nem leszek jó edző". Talán mégis inkább a jogot kellene választania. „Az nagyon érdekes. Olvasta talán, hogy..."

Lendületesen, folyékonyan beszél, csak a megszólításoknál akad el. Tegezni nem akar, nem ajánlottam fel neki, s idősebb vagyok nála, „legalább tíz évvel" — éppen ezért azt sem mondhatja, hogy „maga így, maga úgy". Idősebbek tanították sok mindenre, s ha egybenmásban túl is lépett rajtuk, vagy nem is ért velük egyet, kicsit mindig tanítványnak érzi magát. Ellenkezni is úgy próbál, nehogy megsértődjek. „Hát lehet, hogy úgy van, de én azt gondolom..." Nincs mindig igaza, csak néha; ámbár önmagában azt hiszi, hogy soha nem téved. De ezt nem mondja, mert néhányszor már kinevették a többiek valami szamárság miatt.

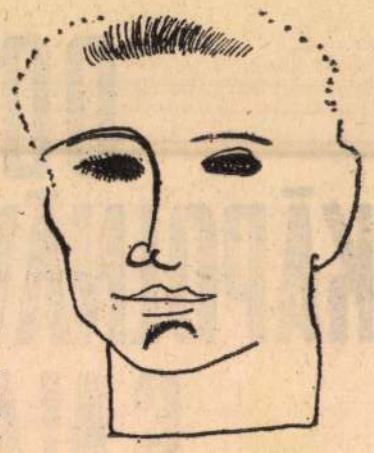

Keserű Ilona rajzai

Szereti a mozit, a dzsesszt. „Nem ezt a tötyögős vackot... az igazi dzsesszt." Együtt nézünk egy tv-filmet. Csak azért maradok ott, mert a „beköpéseivel" nem lehet betelni. Egy-egy jó találata után behúzza a fejét; kicsit büszkén, kicsit sunyin sandít körbe a nevető arcokon. Amikor az edzője arca merev marad, kényelmetlenül fészkelődni kezd. „N. bácsi, nehogy azt hidd, én csak..." De három perc múlva nem bírja tovább az ernyőről sugárzó érzelmességet: megint közbesóhajt valamit.

Hívták másik csapathoz, jobb „helyre". „Á, nem hagyom itt a srácokat... Majd, ha elvégzem az egyetemet, keresek egy jó állást. Én nem úgy megyek majd át a vizsgákon, mint..." — s itt egy ismert sportoló nevét említi, akit véleményük szerint az MTSB „nyomott át" a vizsgákon.

Irodalom, zene. Alban Berg? „Az valami zeneszerző volt?" Beethoven. „Nagy fej volt." Móricz, Kosztolányi... „Igen, tanultuk; meg olvastam is. Anyám bejár a Szabó Ervinbe." Mai írók nevére nem nagyon emlékszik. Inkább művekre. „Az a regény, amiben..." „A múltkor a kezembe került az Uj Irás..." Nem vásárolja, csak akkor olvassa, ha a kezébe kerül.

Politika. „Őszintén kell beszélni, és kész. Miért nem lehet megmondani, hogy én profi vagyok? Nem szégyellem én."

1956. „Elenforradalom. Akkor nem értettem pontosan; de láttam, mit csináltak, azóta meg gondolkoztam is." Mai helyzet. „Csomó dolgot kellene megjavítani. A múltkor olvastam az újságban, hogy egy pasit mit üldöztek, mert bírált: pedig igaza volt. Ha én jogász leszek... Ámbár igaz, nem valami jó dolog, amikor az ember szemébe mondják: komám, te marha vagy. De azért mégis, valamit kellene csinálni az emberekkel."

Közben, mintegy mellékesen, odakötözi barátja lógó cipőzsinórját a szék lábához.

1963 MÁR 30
1021

TARDOS TIBOR:

Csókolj meg

A pincér eléjük tette a kávét és elment.

— Csókolj meg, bajuszkirály — mondta Ica.

— Hercegasszony! — mondta a fiú s a lány felé hajolt.

— Várjál Pista. Mondd el előbb, amit el szoktál. Mi lesz, hogyan fogsz szeretni. Az összest.

— Általános mérnök leszek, aranydiplomás út- és hídépítő tudor, emberfelettien foglak szeretni. Tenyeremen hordlak. Nevetség tárgya leszek a túlzott kényeztetés miatt. A szádat.

— Várjunk. A többi. Elviszel Toledóba?

— Toledóba elviszlek. Rióba, Toledóba, Fokvárosba és a pápuák földjére hőlégsugaras repülőgépen viszlek. Majdnem mindenhol gyöngysort vásárolok neked és nagyobb megállóhelyeken mókusbundát és terepjáró kocsit.

— Hogy fogsz velem beszélni?

— Térdenállva. „Drága Icám, szentséges szentem. Esedezem egy hangodért. Esedezem egy bólintásodért. Esedezem egy pillantásodért, egy édes sóhajodért..."

— Aztán.

— „Drága Icám, te szentkép vagy nekem, akire imádkozva tekintek..."

— „És nem kell..."

— Igen. „És nem kell, és sohasem kell mosogatnod."

— „Se..."

— Úgy van, „se vásárolni menned a Közértbe, csúcsforgalomban, se tolonganod a trolibuszon, se bizonylatot aláírnod és lepecsételtetned, előbb a házbizalmival, majd a tömbbizalmival, majd a tanácsösszekötővel, végül az illetékes ügyosztály A, C, 23. és 79. számú szobájának jelenleg éppen ebédelő, de félóra múlva visszatérő kartársaival..."

— Ez szép volt. Most mondd el a tombolát.

— A tombola. A tombolán minden héten nyerek. Egyetlen számot veszek csupán, de azt holtbiztos kézzel választom ki. Mindenki nevet először, később mindenki csodálkozik. Vettem a számot, odaadtam neked, te nyugodt mosollyal várakozol. Főnyeremény... Még ki sem mondták hanyas szám, már nyújtod is a kezed. Háromszázhatvanöt forintos mackó. Kristályváza, zöldeskék sanzsán, morvaföldi munka. Szilveszterkor a kismalac. Februárban a hófehér parókakucsma. Ha kissé már becsíptél és túlságosan jó a kedved, több számot is veszek neked. Olyankor talicskát hozunk magunkkal. Az utolsó húzásnál egy kisnégert is nyerünk, aki hajnalban hazatolja a talicskát, utána eltűnik.

— Muszáj eltűnnie? Hátha meg akarom tartani?

— Ha meg akarod tartani, nem tűnik el. Ha meg akarod tartani, nyeretek hozzá veled egy fűkunyhót, néhány banánfát, kis mocsaras részt az ültetvény előtt, hatalmas lantszarvú nagykudut az elérhetetlen távolban.

— Moszkvába nem viszel?

— Moszkvába gyakran viszlek. Üzleti útjaim sokadalmából kiválasztom számodra azokat a heteket, amikor ott a legpuhább a hó és amikor a száraz, szikrázó hidegben a külső körutakon valósággal csilingelnek a nevetések. Szánutat biztosítok számodra, aranyozott múzeumi trojka segítségével és...

— Múzeumi lovakkal!

— .... telivér, égő-orrlikú alezánokkal, melyek háromfelé hajolva, jóformán hisztérikus sebességgel ragadják előre szánodat a szikrázó semmibe...

— Csakhogy szomjas vagyok.

— Kérjél gyümölcslét.

— Pincér, legyen szíves egy meggylét, ha van.

— Van.

— Azt kérek. Te nem?

— Nem.

— Akkor csak egy lesz... Mondjad tovább.

— Mit?

— Hogy hogyan élünk. Miféle boldogság vár ránk.

— Földöntúli boldogság. Nagyszerű élet.

— Hát még.

— Sok öröm. Kevés bánat. Több nap. Mint kolbász. Fáradt vagyok.

— És szomorú?

— És szomorú.

— És pipás?

— És pipás.

— Jaj Pistukám, mivel engesztelhetnélek ki!

— Harminc-negyvenezer forinttal már egy kissé...

— És nagyon?

— Nagyon azzal, ha rosszat mondasz arról a képtelen alakról, aki úgy hallom, az utóbbi időben komoly udvarlódnak szegődött.

A pincér odahozta a gyümölcslét.

— Köszönöm — mondta Ica. — Kérsz egy kicsit belőle?

— Nem kérek — mondta a fiú. — Mi a neve?

— A neve Miklós — mondta a lány.

— Ronda név. Miklós, Kuglóf. Szeretném összetépni a nevét. Fogadom, kerek gülü-szeme van, és elektronokat vacakol.

— Technikus.

— Mondja, hogy „Á plusz Bé"? Mondja, hogy „Epszilon, Gamma"?

— Mondja.

— Szeretném széttépni a száját, amikor azt mondja „Gamma, Epszilon". Fogni az Epszilont, azzal orrbaszúrni. Nyilván derék, és nyilván spórolós.

— Nagyon.

— Kezdetleges lélek. Lakáscserék, konyhabútor, ilyesmi nyilván. Gyermekszerető. Igen?

— Igen.

— Akkor tudom. „Egy fizetést félreteszünk, Anyu, a kisbabának. Majd a hasunkon spórolunk." Mondja: „hasunkon?"

— Mondja, Pista.

— „Reggeli-vacsora húsz froncsi, ebéd a munkahelyen, á négy, az nyolc naponta." Mondja? „Egy hónapban csak egyetlen ruhadarab, vagy neked Anyu, vagy nekem." Így van? „Színházba csak ha a kolléga kölcsönadja a bérletét." Igaz? Gyűjtés motorra, míg nincs meg a kicsi. Ha megjött: gyűjtés Trabantra. Tisztességes, komoly és egyszerű.

— Az, az.

— Olyan megértő! Azt mondja neked: „Táncolsz tovább, nem kell otthagynod az Együttest." Ezt mondja biztosan a kegyes papszájával. „Nem félsz, hogy megcsallak majd, például a... például a Kárász Pistával?" — kérdezed tőle.

— Haha!...

— „Haha", feleli ő is, „Kárász Pista gyerek, Kárász Pista senki, bohém, Kárász Pista fantaszta."

— És csélcsap... — tette hozzá a lány.

— Hogyan?

— És csélcsap, azt mondja. Hűtlen természet. Nem tenne érted semmit, azt mondja. Nem tudna törekedni, tanulni, nélkülözni, szerezni.

— Ez micsoda? — kérdezte a fiú.

— Ezt mondaná. Meg azt: „Ha beteg vagy, megunná a betegségedet. Ha hánysz, nem tartaná a fejedet. Jóképű, mondaná, de széllelbélelt, kedves... üres."

— Bolondozol. Nem beszélsz komolyan most — szólt a fiú.

— „Jár az mindenkivel" így Miklós.

— Mindenkivel?

— „Julival, Marival, Babával is, legutóbb pedig Rózsának ígért fűt-fát..."

— Hazugság!...

— Hiába mondanám neki: „Rózsát, azt nem hiszem." Azt mondaná: „Pedig igaz." „Honnan tudod?" kérdezném. „Rózsa dicsekszik vele, fűnek-fának."

— No én megyek.

— Ne menj, ne menj, szép szőke balletthercegem!

— Pincér!... De én megyek.

— Csókolj meg, fogjál körül, csókolj meg azzal a hernyóbajuszos József Attila száddal!

— Búcsúcsók? Az?

— Mondd el Riót, mondjad el Toledót, trojkát, lottót, ternót és Floridát!

— Minek? Minek?

— Csak. A kisnégert, akit nyerünk, az ültetvényt, amely alig látszik a ködben, és azt, hogy ha becsípek, hogyan fogod, mekkora gonddal majd a fejemet. Mondjad. Mondjál el mindent.

— Nincs kedvem hozzá.

— Legyen. Legyen.

— Hogyan? Ja, egy gyümölcslé, két fekete.

Lakner László rajza

Köszönöm, így jó, tartsa meg a többit... Gyerünk.

— Gyerünk. Megyek. Megyünk. Mesélj.

— Minek?

— Mert itt vagyok. Mert melletted megyek.

— Add meg a csókot.

— Drágám! Csókolj meg...

— ...

— ...

— Drága Icám! Édes, milyen édes vagy! Mennyire tudnálak szeretni...

— Ez az. Mondd el hogyan.

— Khm, khm. Általános... mérnök leszek... igen. Aranydiplomás út- és hídépítő.

— Ez az, igen!... Gyerünk!...

— Igen. Tenyeremen hordlak majd.

— Igen.

— Nevetség tárgya leszek majd, annyira foglak szeretni. Igen.

— Igen.

— Igen. És persze mindenhova elviszlek. Egy ilyen nő, mint te, pompás keretet érdemel.

— Drága, édes kölyök, mért vagy ekkora tróger. Mért van ilyen bolondnak való szőke hajad. Mért vagy ekkora rémes, javíthatatlan, alvajáró senki, pici Pistám, drága barátom.

— Azt akarom, hogy hátaslovon járj. Eleinte persze bizonyos feltűnést kelt a dolog a párizsi Rue de Rivoli táján, de aztán, megfelelő borravalók és egy kis sajtó-felhangolás után, szemet hunynak a hatóságok.

— Kalap?

— Méteres átmérőjű, rajta plőrőz. Valódi struccfarok. Szádban pipa.

— Pipa?

— ROPP gyártmányú gyarmati tengerészpipa, lefelé fordított fejjel. Benne vördzsiniai szűzdohány.

— Mesélj.

— A nyeregkápán kismajom. Pici makimajom, a karmoslábúak alfajából, frakkban. Ő is pipázik.

— A ló is.

— A ló is pipázik, a nyeregkápa is pipázik. Megrajzoltatlak a korszak nagy karikaturistájával és olajfestékbe hengergettetlek a korszak nagy olajfestékbe-hengergető piktoraival. Kérésedre egeret tetováltatok a combodra és rumtól lerészegített féllábú tengerészek élet-halálküzdelmét rendezem meg erkélyed előtt, valódi skalpkésekkel és mérgezett hegyű mankókkal. Szeretni fogsz?...

— Szehe-rehet-nihi...

— Most meg bőgsz? Mondjam?

— Mohond-jahad... Mohond-jahad...

— Ha néha mégis könny fakad szemedből, kristály-üvegcsébe fogom fel. A kristályüveget átlátszó piramisba helyezem, színes neonáradat világítja meg belülről. Minden emeletén táncszámot lejtenek a Broadway mestertáncosai. Fent villog az ICA KÖNYVE felirat, lent mű-tenger zölden háborog...

— Istenem, drága jóistenkém drágám...

— Mi baj? A kikötő párás hullámain, egy hajnalon, kézenfogva besegítlek a himbálózó mahagóni-jottba... A mélyben reflektorok keresztüzében cikáznak a neked-tenyésztett szörny-halak...

— Csak ma...

— Zene szól, a bársonynyugszékbe ülsz, a nap kél, kiveted elektromos horgodat...

— Csak ma ne lettél volna ilyen...

— Milyen? Mindenki néz a parton. Ez itt Ica, ez itt Ica, suttogják...

— Ilyen hülye. Ilyen szamár, ilyen önző, ilyen bolond.

— Királynő? kérdik. Melyik országból, melyik dinasztia?... Utat nyitnak, mert érkezik a lordmajor és... Mi az?

— Megérkeztünk. Itthon vagyok. Megyek haza.

— H, Ica. Máris?...

— Máris.

— De kár! Szerdán jössz?

— Nem.

— Mért nem, édes Ica?

— Adj egy csókot... Jaj. Jó volt. Most már szaladj... Mert szerdán lesz az esküvőm.

HORGAS BÉLA:

Tavaszi beszéd

Mint a tüdőbeteg,
ki gyógyultan is hordozza magában
az alattomos hegeket,
bizonytalanul és gyanakvóan
nézem arcképemet
a hívőkben és elalvókban.
Engem bátornak szültek az ősök,
de a félelem hozzám szegődött,
és kivert állatként jött velem,
elejtett az anyaöl
s megjelölt, hogy lássák messziről,
milyen bűn és milyen szerelem
kényszerétől sorvadok —
tiltakoztam és védekeztem,
de nem tudtam, hogy ahol állok,
vasútpart s a házfalak között,
csillogó hátú kis örömök
fodrozzák a vizet
s fűszálak fogannak az elragadtatásban,
nem tudtam,
hogy eljönnek majd a többiek
s a fenyegető, sáros éjszakában
be kell vallanom szerelmeimet,
nem tudtam,
hogy részt kérnek belőlem
s nem választhatom el tőlük magam —
körülállnak s néznek mindannyian.
Én nem tudtam,
hogy az értéktöbblet
apám szegénységének oka,
bombatölcsérek fölött keringett
gyerekkorom gyöngynyakú madara,
álmaimat kimérve kaptam;
nem érzek áhitatot
a félig kimondott szavakban,
kiütközött rajtam a halál,
mit anyám testéből magamhoz vettem,
kiütközött barátságban és szerelemben
s nem válthatott meg:
csak ez az új születés,
csak ez a fényes utazás —
ujjaimban érzem a gyökerek
égbenyúló diadalát.

HAJNAL GÁBOR:

Változik a föld köröttem

1

Órák óta nézek a hóesésbe,
Hulló pelyhek s a csend mindent befed,
nincs út a földön s köd takar eget,
nincs ember, ki hozzám e hegyre érne.
Csupán az este jön el észrevétlen,
fák csontvázkarja feketén mered,
szerelem s öröm, be messze lehet —
Vacogok rámboruló néma éjben.

2

A hegytetőn a tél az úr. A hó
mindennap nő s ha el is áll a szél,
a nyugalom énbennem nem zenél —
a lélek tétovázva lázadó.

3

Felhőben járok, hótól roskadó
fák között, minden párás, mattfehér,
gyöngyöző nevetés szívemig ér,
megállok — e zenét hallgatni jó.
Szerelmesek sílécen siklanak,
kipirult arcukon nevet az ifjúság —
az én lábamhoz nehéz hó tapad,
őket öröm repíti ködön át.

4

Szivárványszín könnyet sírnak
fenyőfák a nap tüzében,
fehér díszük összeomlik,
fakón állnak megkopottan.
Lábuknál a hó szikrázik,
töpped az is észrevétlen,
változik a föld köröttem
februári gyémántfényben.

5

Hegytetőről messzi csúcsra,
hegyre, dombra, fakó völgyre
nézek némán hunyorogva
s dől a fény rám szakadatlan.
Az olvadás dús zenéje
csobog, csendül halk örömmel,
átjárja az erek útján
egész testem s dalra gyújtja.

ÉLET ÉS IRODALOM
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 12.
Telefon: 188-296, 188-307

SZÉKELY DEZSŐ:

Termékeny arc

(Sorok anyám fényképéhez)

A szem kiégett csarnokából
Az ifjúság már elvonult,
S mint elhajított gyufa lángja
A szélben, ellobbant a múlt.
Az arcredők, mint keréknyomok
Esővert puszták mezején,
Azt mutatják, hogy innen jöttem;
Ebből az arcból lettem én.

Arca egy rész a mindenségből,
Mint tenyérbevett föld-darab,
Melyben lélegző szövetség él:
Csírák, nedvek, alagutak —
És beivódott napsütések,
S záporok földi fészkei...
Termékeny arc, mely életünknek
Megmaradását hirdeti.

Tatabányai képek

Lassan tíz éve lesz annak, hogy megkezdődött képzőművészetünk decentralizálása. Ez idő alatt sikerült több helyütt olyan gócokat kialakítani, amelyek évről évre újabb művészeket vonzanak magukhoz — elsősorban a fiatalok közül. A vidéki centrumok föllendülésében a helyi adottságoknak megfelelően másmás serkentő tényezők játszanak közre. Vásárhelyen például a festői táj és a sajátos paraszti életforma mellett a ma is eleven hatású hagyomány; a Tornyai, Rudnay és Endre Béla révén felvirágzó alföldi festészet örökségét olyan művészek, mint Almássy Gyula Béla, vagy Kurucz D. István első kézből, de korszerű változatban közvetítik a közönséghez. A helyi múzeum és a tanács messzemenő támogatása, az Alap több művésztelepe és a Képcsarnok állandó vásárlásai biztosítják számukra a nyugodt alkotómunka lehetőségét.

Ezeket az előnyöket élvezik a miskolciak is, csakhogy ők nem támaszkodhatnak számottevő helyi hagyományra. Annál többet jelent számukra a borsodi főváros ipari atmoszférája, amely művészetük egyik legfőbb ihletője. A tatabányaiak viszont a helyi szervek kellő támogatása híján szinte kizárólag az utóbbira támaszkodnak. Annál értékesebbek több évi munkásságuk eredményei. Néhányukkal érdemes közelebbről megismerkednünk.

Tatán él és alkot évtizedek óta *Dobroszláv Lajos*, aki finom tónusú tájképekkel tette ismertté a nevét; ecsetje élményszerűen rögzíti a tóparti, műemlékekben gazdag város poétikus atmoszféráját. Ugyancsak itt, az egykori Vaszary-villában alkot *Kerti Károly*, aki alföldi pátriáját cserélte fel a Dunántúlra. A környezetváltozás határozottan előnyére vált. Azelőtt főként tanulmány jellegű rajzokat küldött a kiállításokra, az utóbbi években viszont — látnivalóan a munkásélet iránti fokozott érdeklődés hatására — stílusa erőteljesebb, markánsabb lett. Realista maradt a szónak eredeti értelmében: figyelme a mai élet ábrázolására összpontosul továbbra is, csakhogy most újfajta, korszerű szemlélettel közeledik a témához. Monumentális ihletésű *Szüretelő asszonyai* és bányász-csoportarcképe, a *Brigád*, olyan formavilág születését-alakulását jelzi, amely igazában megfelelő falképmegbízások teljesítése folyamán bontakozhatna ki.

Kerti Károly művészetének fellendülésében bizonyára nagy része van a régebb óta Tatabányán alkotó fiataloknak. *Szlávik Lajos* műtermében mértani szigorúsággal összefogott városkompozíciókat és erőteljes aktokat, asszonyképeket láttunk, *Győrffy Klárát* elsősorban az ipari tájak vonzzák, *Kóthay Ernő* pedig a munka újszerű ábrázolásának az egyéni módozatait keresi. Az ötödik fiatal tatabányai, *Krajcsirovics Henrik* tehetsége igen széles skálájú. Puha árnyalatú Dunaparti tájai és erőteljes csendéletei kellőképpen tanúsítják érzékét a könnyedebb, lírai jellemű ábrázolások iránt. Munkáinak java azonban ipari témájú. Ilyen jellegű műveken csiszolódott ki művészetének formanyelve, amelynek legfőbb jellemzője a szinte mérnöki logikájú formálás és a szuggesztív téri hangsúlyozás. Konstruktív szellemű városábrázolásai jelentik az átmenetet a bányatelepek sajátos világát megörökítő, a természeti táj és az emberkéz alkotta épületek, gépezetek látványát ritka harmóniába ötvöző festményei között. Erős kontúrú tájait Barcsay Jenőre emlékeztető határozottsággal építi fel, mintegy kimutatva a dombhajlatok anatómiáját, s a formákat a színek finom árnyalataival burkolja be. A férfias erőnek és a lírai gyöngédségnek ez a kettőssége különös varázst kölcsönöz a képeinek. Művészete kiválóan példázza, miképpen lehet külsőséges csapkodás nélkül, sokszor szinte aprólékos természethűséggel olyan modern realista művészetet teremteni, amelynek lebilincselő hatása éppen a látvány átalakításában, a korszerű kifejezőeszközök bátor alkalmazásában rejlik.

Ugyanez a titka Krajcsirovics emberképeinek. Színes linómetszetei többnyire csoportkompozíciók. A bányába igyekvő munkásemberek mozdulatai felettébb életszerűek, súlyosan lépnek, miként a föld mélyének hétköznapi hősei a valóságban. A testek fekete foltjai közé ékelt néhány erős színfolt drámai feszültséget visz a cseppet sem idillikus, nagyon is reális emberábrázolásokba. Az igen tehetséges fiatal alkotó, aki szívós akarattal fejlesztette ki egyéni művészetét, minden nehézséget vállalva érte, megérdemelné az illetékesek fokozottabb figyelmét.

A tatabányaiak általában az eddiginél jóval nagyobb erkölcsi és anyagi támogatást érdemelnének a helyi szervektől, amelyeknek vezetői, a jelek szerint, az alkotók magánügyének tekintik a helyi művészet alakulását. A nyáron jelen voltam a tatabányai József Attila kultúrházban megrendezett egyik tárlat megnyitóján, amelyen egyetlen hivatalos személy sem jelent meg. Igaz, a közönség is csak gyéren szállingózott, lévén, hogy az emeleten zajló bajnoki bokszmérkőzés jobban vonzotta a kultúrház látogatóit. Félreértés ne essék: a mozgalmas sportesemények mindig is jóval nagyobb tömegeket fognak vonzani, mint a tárlatok, de az is igaz, hogy ha nem teszünk meg mindent az utóbbiak iránti érdeklődés felkeltésére és fokozására, akkor a jó művészetnek nem lesz közönsége Tatabányán.

A városban és a megyében jó néhány tehetséges alkotó él és dolgozik. Ők sokat tehetnének a munkások képzőművészeti nevelése érdekében is, ha észrevennék őket, és támogatnák annyira fontos munkájukat. Erre pedig nagy szükség van, mert a régi ízlés jó táptalaja az értéktelen giccsnek. Tudnak erről Tatabányán is; a Fruzsina utcai megyei könyvtárban nemrég rendeztek giccsellenes ankétot. Fogjanak össze a művészekkel a kultúrház vezetői, a helyi pedagógusok, könyvtárosok és más értelmiségiek, és tegyenek az eddiginél jóval többet a közízlés fejlesztéséért. Könnyen megtehetik, mert olyan tehetséges művészgárdával, mint Tatabánya, kevés városunk büszkélkedhet.

ARTNER TIVADAR

A RÁDIÓKÉSZÜLÉK mellől

A köhögés művészete

Paul Schäffer kompozíciójában köhögtek, a „Patetiks etüd" címűben: ezenkívül még sóhajtottak, nyögtek, érthetetlen szavakat mormoltak, féket csikordítottak, bútorokat toltak, fadarabokat vertek össze, sőt, hagyományos módon is zenéltek, és különösképpen épp ettől lett *teljes* a kakofónia, a „konzervatív" zenélésnek ettől az emlékképétől, amelynek kontrasztjaként a legkülönfélébb konkrét zörejek és indulatjelek még fokozottabban sivárak, rettenetesek, viszolygást keltőek és elijesztőek lettek.

Hogy van-e valami intellektuális tartalma ennek a zenének, azt nem tudom, aligha akart egyebet, mint éppen ezt: a sivárság, a rettenet, a viszolygás és az ijedtség érzetét felkelteni — no, hát ez alaposan sikerült. E minőségében mutatták be a vitapartnerek is *(Almási Miklós* és *Sipos Tamás)* a rádió kulturális világszemléjének, a *Glóbusz*-nak legutóbbi számában, amely ezt az alcímet kapta: *Magány és rettegés.*

És a mai nyugati költészet, drámai és zeneirodalom jellemző darabjaival bizonyították. *Sartre, Francis Ponge, Alban Berg, Edward Albee, Boris Vian* voltak a tanúk, *Kurt Sedlmayr, Max Ernst, Jean Basin* a megidézett szakértők azon a tárgyaláson, amelyen a vádlott... nos, hát ki is volt a vádlott tulajdonképpen?

Talán egy életforma, amelyhez a világ ilyen torz szemlélete társul, talán maga az a világ, amely ilyennek mutatkozik mélyebbre látó szemlélői előtt: egy társadalmi berendezkedés-forma, mely a kitaszítottság, a magárahagyatottság, a létbizonytalanság és a szorongás tudati reakcióit váltja ki. Annak a kapitalisztikus társadalomnak végletessé torzított kórképét kapták itt, mely érzelmileg, morálisan és a világítás magasabb összefüggéseiben magára hagyja tagjait: ennek a tragikus lelki védetlenségérzésnek művészi kifejezéseiből kaptunk, magas színvonalon, egy sorozatravalót. Kommentár nélkül is igen frappánsan bizonyított volna; a két vitapartner viszont oly találóan elemezte e művészi megnyilvánulások, pontosabban a mögöttük megbúvó életérzés történeti, társadalmi-politikai és filozófiai összefüggéseit, hogy az a hallgató is jól eligazodhatott a nem egykönnyen követhető furcsa anyagban, egy beteg társadalmi tudat nyomasztó rekvizitumai között, aki egyébként nem sokat hallott ezidáig felőle.

*K*órosan eltorzult lelkek egy kozmikus méretű marok szorításában, amely ellen nem képesek védekezni: *ilyen fokú koncentrálásban* a műsor efféle benyomást hagyott az emberben. Ehhez képest egy valakit hiányoltunk a vita részvevői vagy a „szakértők" sorában: a pszichológust. Aminthogy az a társadalom, azok a lelkek is orvos után kiáltanak; a műsorban közölt részletek szereplői csaknem mind, kivétel nélkül patologikusak: a Schäffer-etüd sejtelmes emberi hangjai egy skizoid, hallucináló hangélményei is lehetnek, Sartre „Zárt tárgyalás"-ának szobasarokba álló, magányba süppedő, önmagukba fordult figurái egy skizofrén elmebeteg — katatóniás elkülönülését és megmerevedését utánozzák: minden elmegyógyintézet tele van ilyen sarokban mereven álló, megközelíthetetlen „autistákkal", akik nem tudnak mit kezdeni a való világgal. Mindez, s amit még hozzátehetnék, egyáltalán nem a véletlen műve: egy művelt pszichiáter közreműködése elkelt volna, és — frappánsabbá tette volna a hatást.

Ez a hatás — *Bozó László* rendező is részes benne — így sem volt hétköznapi. Olyan világba tekinthettünk, amely a miénktől idegen, de amelynek létezéséről feltétlenül tudnunk kell. Azért is, mert társadalmi képünk teljessé válásához szükséges a társadalmi tudat szélsőségeinek ilyen művészek által hitelesített ábrázolása, de azért is, mert bármennyire átmenetinek (háború utáninak, atompszichózisnak, múló közérzetnek) tartjuk is ezeket a művészi megnyilvánulásokat, mint minden átmeneti áramlat, számos olyan kifejezési eszközt, hatóanyagot, formai megoldást hoz magával, amely előtt szemet hunyni felesleges volna.

Mindent egybevetve: érdekes, meghökkentő és nyugtalanító este volt: az a modern kamarazeneműsor, amelyben vagy egy órával a Glóbusz után Schönberg- és Webernműveket kaptunk, könnyed és derűs feloldásnak hatott a kozmikus szorongás másfél órája után.

LUKÁCSY ANDRÁS

GÖMÖRI JENŐ

Mily szegény, mily gazdag

Mily szegény vagyok én,
Mint az az ablak, amelyre sohasem süt a Nap.
Mily szegény vagyok én,
Mint a lámpa, amelyet soha meg nem gyújtanak,
Mily szegény vagyok én,
Mint az az arc amely mosolyra sohasem derül,
Mily szegény vagyok én,
Mint a szék öle melybe soha senki be nem ül,
Mily szegény vagyok én,
Mint az aggszűz kit sosem ért szerelmes érintés,
Mily szegény vagyok én,
Mint az a kilincs amelyet sohasem érint kéz,
Mily szegény vagyok én,
Mint a nyugdíjba küldött négyparipás díszfogat,
Mily szegény vagyok én,
Mint az az asztalfiók mit senkisem nyitogat
Mily szegény vagyok én,
Mint az kinek a postán sohasem jó levele,
Mily szegény vagyok én,
Mint a facsonk, amelynek törzsét fűrész szelte le.

Mily gazdag vagyok én,
Mint a fa amely számomra ajándékot érlel,
Mily gazdag vagyok én,
Mint a rigó mely a földről elragad fűttyével,
Mily gazdag vagyok én,
Mint a csillag amely öröme fényét szórja rám,
Mily gazdag vagyok én,
Mint az óriás Mindenség s a pirinyó Parány,
Mily gazdag vagyok én,
Mint a rím amely vele-verő rímpárra akadt,
Mily gazdag vagyok én,
Mint a Nyelv amely szüntelen szövi a szavakat.
Mily gazdag vagyok én,
Mint a virág amelynek szele szívembe illan,
Mily gazdag vagyok én,
Mint a gondolat amely a tudatomba villan,
Mily gazdag vagyok én,
Mint az érzés amely ágat-bogat ereszt bennem,
Mily gazdag vagyok én,
Mint az álom melynek irgalma rám száll estennen.

ÜZEN a szerkesztő

Balter Ernő mérnök, Budapest. Mai konfliktusok című írószövetségi vitabeszámolónkkal polemizál. A vita egyik író-kritikus résztvevője ugyanis azt mondta: „...szinte egyetlen magyar regény sincs, amely átfogó igénnyel egy korszak világnézeti-gondolati problematikáját állítaná középpontjába." Cáfolatul Ön, kedves író!: Hegedűs Géza, Kodolányi János, Major Ottó, Németh László és Tatay Sándor műveit sorakoztatja fel, kifejezve azt a gyanúját, hogy a kritikusok — úgy látszik — nem ismerik e terjedelmes műveket, s csak a „mikrorealista" írások körül csapnak „óriási zaj", mert ezek egy-két óra alatt elolvashatók. Pedig — mint írja — e nagyregények sokkal jobban érdeklik Önt, „éppen világnézeti-gondolati nagykörkép jellegük miatt, mint nem egy körülöttünk mikrorealista mű, vagy a napi élet naturalista riportregényei". Nos, nemcsak azt tartjuk rokonszenvesnek, milyen szenvedéllyel dicséri kedves írőit, hanem azzal is egyetértünk, hogy a kritikai közvélemény valóban nagyobb érdeklődést tanúsít az úgynevezett kisregények, mint a regényfolyamok iránt. Hogy ennek a terjedelemtől irtózó kritikusi lustaság lenne a magyarázata, azt — úgy hisszük — Ön is tréfának szánta. Azt gondoljuk: az igazi magyarázatot e „mikrorealista" művek **friss-eleven közéletiségében** kellene keresni.

Cs. Nagy István: Kérjük, hogy lakcímét haladéktalanul közölje szerkesztőségünkkel.

K. É. E., Rózsadomb: Versei sajnos gyengék, nem közölhetők. Ha címét közli, vagy fölkeresi szerkesztőségünket, kéziratait visszajuttatjuk.

„Ki tiltó szóval." Verse őszinte, erőteljes, noha helyenként táncdalivá laposodik. Biztatnánk, de egyetlen versből nem lehet meszszemenő következtetéseket levonni. Küldjön több költeményt, s címet vagy jeligét is közöljön.

„Moha és gyopár": Zavaros gondolatok, zavarosan kifejezve. Néhol a képszerű ábrázolás nyomai is felfedhetők, ezek sikerültek. Egyelőre nem merjük biztatni.

B. György, Szeged: Versei alapján tehetségesnek találtuk. Próbálkozzék tovább.

„S. B. László": Nem tehetségtelen, de még el kell sajátítania a költészet „mesterségét".

Luca M., Budapest, V.: „Megdöbbent sorai" megdöbbentően alacsony színvonalon íródtak: versét már korábban értékeltük. Gyanúsítgatások helyett szemlélje kritikusabban kezdeti irodalmi termékeit.

B. András, Budapest, I.: „Az első szemeszter" nem tehetségtelen próbálkozás, csak elnagyolt, a figura és a történet szokványosak. Próbálkozzék tovább.

G. Imre, Budapest, VI.: A „Szultán" nem irodalmi lapba való. Próbálkozzék vele képes hetilapnál.

K. Imre, Budapest, III.: Dagályos, sematikus írásaiból nem derül ki, van-e tehetsége.

H. József, Baja: Beküldött rövidke írásából nem lehet megítélni, hogy tehetséges-e. Másik kérdésével kapcsolatban tájékoztatjuk, hogy a mai szovjet költők verseiből legutóbb — 1962. évi 11. számában — világirodalmi folyóiratunk, a Nagyvilág közölt nagyobb összeállítást. Ugyanez a szám ismerteti a költők életrajzát is. A két kérdezett költőről, Jevtusenkóról és Voznyeszenszkijről ezen kívül bővebben a Nagyvilág 1959/3, 1960/5, 1960/11, 1961/5, 1961/11, 1962/9. számában olvashat. Az Élet és Irodalom Jevtusenkóról 1961. évi 29. számában, Voznyeszenszkijről 1962. évi 34. számában közölt külön cikket. „Mai orosz líra" címmel egyébként nemrég jelent meg egy válogatás az Európa Könyvkiadónál: négy mai szovjet költő: Jevtusenkó, Voznyeszenszkij, Rozsgyesztvenszkij és Vinokurov verseiből.

Nem közölhető kéziratokat küldtek: **N. Gyula, Karancsberény, N. Mária, Almásfüzitő; F. József, Budapest, VIII., Z. A, Budapest, VII., A. S., Nagykáta, S. Lajosné, Nagykanizsa, J. László, Hajdúböszörmény, T. György, Miskolc, M. Endre, Budapest, IX., B. Zoltán, Dunaújváros, A. Tibor, Debrecen, K. László, Budapest, K. Mária, Budapest, VI., K. Sándor, Vámosgyörk.**

Hány légy lehet a levesben?

Az Operaház és a Nemzeti Színház egykori intendánsa, Podmaniczky Frigyes, mindennap egyedül ebédelt künn a Wampetics kertben. Az öreg Wampeticsnél „zseniális vircsaft" volt, nagyszerű konyha, nagy mozgalom és lárma és túláradó temperamentum, sok rendetlenség. Szóval, egy napon odavitték a levest Podmaniczky Frigyeshez, és két légy volt benne. Nem ez volt az első eset. Podmaniczky leteszi a kanalát, és kéreti Wampetics urat.

Wampetics rohanva érkezik és mélyen meghajol.

— Édes Wampetics úr — mondja neki alig hallható, finom halk hangon Podmaniczky —, nagyon szép öntől, hogy megpróbálja eltalálni az ízlésemet, de honnan veszi ön azt, hogy én éppen két léggyel szeretem a levest? Nagyon kérném, ezentúl legyen szíves a levest üresen, légy nélkül szervírozni... 4. és 25. vízszintes — 1., 28. és 29. függőleges.

(A rejtvény öt sorában elrejtett idézet megfejtését kérjük beküldeni, **1963. április 8-ig. — A** megfejtők között tíz példányt sorsolunk ki Molnár Ferenc „Szülőfalum, Pest" című kötetéből.)

★

VÍZSZINTES: (Kétbetűsek: JV, DO, SA, DY, RR, IP, IR, PU.) — 1. Görög összetételekben: egy, magányos. **4. Az idézet első része.** 12. Kézi mérték. 14. Csukott. 15. ...— múlnak. 16. Hangszerrel dolgozik. 18. Így kezdi Hamlet a nagy monológot. 19. Csendesen mérgelődik. 21. A keserűség forrása. 23. Nemcsak fel. 24. Só, klasszikus nyelven. **25. Az idézet második része.** 27. Vízforrás. 30. ... rossz! (Vagyis jó légy!) 32. ... tengere. 34. Nem bukom meg a vizsgán. 35. Szerelem, idegen nyelven. 36. Legyőzhetetlen ellenfelünk. 37. Birtokos névmás. 39. Vízinövény. 40. Vegyjelek: nikkel és germánium. 42. Közlekedési vonalak. 43. Visszaért. 44. A 36. függőlegesre mondhatjuk. 45. A fogam közepén van. 46. Utasítást ad. 47. Mutatónévmás. 49. Könyvelési érvénytelenítés. 51. Jegy. 53. Visszavet. 56. Krém. 58. Szekerészcsapat. 60. Főzeléknövény. 61. Közlekedési intézmény. 63. Zuhantál. 65. Ilyen tó nedves partján kuruttyol a döglött béka. 66. Neki áll a világ. 67. Megtörtént dolog. 68. Dunántúli folyó. 69. Hányad.

FÜGGŐLEGES: (Kétbetűsek: NA, LT, ÉT, IR, LO, SE, EE, PE.) — **1. Az idézet harmadik része.** 2. Diplomás. 3. Szerteszéled. 5. Kóválygó a feje. 6. Újraír. 7. Érc, idegen nyelven. 8. Figyelmeztető. 9. „LL". 10. Neki. 11. Lángelme. 13. ... zúgos 17. Ablaktábla. 20. Érzékeled (a hangot). 21. „NM". 22. Bánatos hangú költemény. 26. Vasmunkás. **28. és 29. Az idézet negyedik és ötödik része.** 31. Félig tegyed! 33. Arab férfinév. 34. Kapunk-e tőle? 36. Már nagyon odavan egy falatért. 38. Albánia főfolyója. 41. Kereket oldók. 42. Akképpen. 43. Radírozás. 44. Skálahangok. 45. Energiaforrás. 48. Bor. 50. Természetesen. 52. Hajnali mise. 54. Nagyobb hiba. 55. Kutyasereglet. 56. Valami remek! 57. Rigoletto is ilyen. 59. Anyja sem érti a szavát. 62. Egy másik, aki fogyatékosságban szenved. 62. Értékes hadifogoly. 64. Talál. 65. Egyformák.

(Fenyősy Antal)

★

Megfejtés a 11. számból: Hogy a talpán szilárdan megállva vállalja kötelezettségeit, és érvényesítse jogait.

JUTALMAZOTTAK:

Bihari Klára „Mene tekel" című regényét nyerték: Kenyeres János, Zalaegerszeg; Wambach Béla, Szombathely; Szelindi Gábor, Sárospatak; Dr. Oravecz Istvánné, Nyergesújfalu; Palkó László, Orosháza. — Majdányi Mihály, Kocsó István, Nyitrai Tamás, Kerek Gézáné és Pesthy Mária, budapestiek. — **A jutalomkönyveket postán elküldjük.**

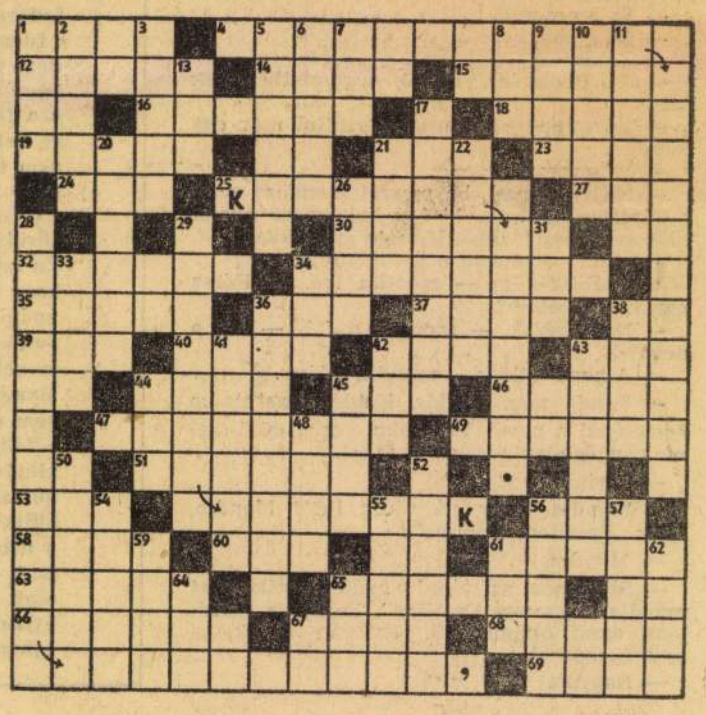

1021

Lakner László: Madár

Magyar Hírdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM
Szabó Éva

NYERGES ANDRÁS:

Észrevétlenül

Elhullajtom már a zengő verset gyerekkorom játékai
kifordulnak számon a rímek észrevétlenül súlyosodik
lé
pózai nélkül jön már a férfikor ó pedig ez még
törvény szerint az ifjúság huszonnégy év semmi az
ott hol valóban béke van ötször is megébredek éjjel
zihálok mint akit puskatussal űztek így költözik be
sejtjeimbe az elődök szorongása halála
velük-halt emlékeik immár az én emlékeim el kell
mondanom őket
nem tudok mit kezdeni gyors pata-trappal négyszercsengő
rímmel
mint vihar előtt szálló porzivatar fájdalmat csap szemedbe
a vers
észreveszem hetek telnek s nem jut eszembe játék pihenés
mint kinek egyre sürgetőbb mindent mindent mindent
kimondania
üres napjaimért százszorosan szenvedek ócsárolom magam
egy-egy elfogott szó ennyi csak a lélekzetvétel
pedig bőröm alatt ez a test örömökre is felvértezte magát
ne mondjátok hogy nem tudnám belevetni magam
hullámaiba
de észrevétlenül ellepte napjainkat valami riadt dobolás
dobolása vérnek idegeknek egyre sűrűbb villámai az
észnek
nem húnyhatom be előlük a szemem míg a kölyökség
sugaras tájai
lassan átfordulnak koromba füstbe s távoli robbanások
vörös szökőár-tüze fürdeti arcom

A Fanyar tükör című kötetből. Magvető.

rámrohant,
s dühökbe és munkába, de végül is az
volt fontos, belátom, viselve újabb hábo

Fizettek míves sirásomért, meg is k
tapsoltak, — végül is ki-ki élni akar
tudom, nem a halottnak, az élőnek
ha sirat, hát azt siratja, a maga érző

S annak kedvez. Most is, amíg e pár
írom, e kocsmában víg zene imboly
Ha gyász is, ha fütty is, — az élet a c
képzetek s tárgyak között a csontokat i

Ráeszméltem, mikor kapádat láttam,
támasztva: a pengéje, nyele fényesen
nem múzeumi tárgy, ki őre kellene,
kukoricák között görnyedve újra megh

Hát ezt hagytad. Végül is a fájás me
helyét a köznapi szerszámaink között.
Azzá lesz. Vele élünk mi, az életünl
mívesek s mit hozzá teszünk: két ke

Az Utóhang a megp
kötetből. Magvető.

Lakner László

VEB
ZEITUNGSAUSSCHNITTDIENST GLOBUS

Frankfurter Rundschau
Frankfurt / Main

28. Mai 1974

Q1A

Lakner László

Wer ist Laszlo Lakner?

Ein ungarischer Künstler in West-Berlin

BERLIN. Wer ist Laszlo Lakner? Ein sehr eigenartiger, sehr stiller, sehr introvertierter ungarischer Künstler (1936 in Budapest geboren), der es im lauten westlichen Kunstbetrieb schwer hat, sich zu behaupten, sich durchzusetzen. Obwohl Arbeiten von ihm in den letzten zehn Jahren in mehreren Gruppen- und Einzelausstellungen zwischen Wien und Aachen zu sehen waren, gibt es bislang nur einen kleinen Kreis von Kennern, die Lakner schätzen und ihn fördern.

In Ungarn hatte er es noch weit schwerer gehabt; da durfte er nicht ausstellen, konnte nichts verkaufen, da mußte er sich als Plakatgrafiker durchschlagen. 1972 bekam er ein Stipendium des Essener Folkwang-Museums; das war für ihn, wie er sagt, die erste größere Gelegenheit, seine Kunst „im internationalen Kontext zu sehen". Dieter Honisch, der künftige Direktor der Berliner Nationalgalerie, schrieb damals in die Annalen des Essener Museums, Laszlo Lakner sei „einer der interessantesten gegenständlichen Maler seines Landes".

Seit einem Jahr lebt und arbeitet Lakner in West-Berlin. Das Berliner Künstlerprogramm des Deutschen Akademischen Austauschdienstes hatte ihn eingeladen und ihm ein Halbjahresstipendium gegeben. Als die Zeit um war, wollte er trotzdem bleiben. Unbürokratische Hilfe des DAAD und die Unterstützung des Galeristen Folker Skulima machten es möglich. Jetzt fange es langsam an, sagt Lakner, daß er von seiner Kunstproduktion leben könne.

Wer ist Laszlo Lakner? Karl Ruhrberg, der Chef des Berliner Künstlerprogramms, beweist großes Einfühlungsvermögen, wenn er schreibt: „Laszlo Lakner ist einer der diskretesten Künstler, die ich kenne, er ist die personifizierte Unaufdringlichkeit. Wenn er kommt, mit kaum hörbaren Schritten, entschuldigt er sich bereits für die Störung, ohne ein Wort gesagt zu haben ... Manchmal hat man den Eindruck, der ganze Laszlo Lakner wolle sich am liebsten zum Verschwinden bringen ..."

Wenn Heinz Ohff im Katalog einen Seitenblick auf den modernen Kunsttrend „Spurensicherung" riskiert, ist das sicherlich nicht falsch, aber auch nicht ganz überzeugend. Denn hier werden ja nicht subjektivistisch Vergangenheitsspuren gesichert, hier wird nicht Psycho-Archäologie betrieben; Lakner will vielmehr Geschichte(n) erzählen, Historie in die Gegenwart hineinvisualisieren; seine Bilder sind optische Akzente, Vergrößerungen von Details, Verdichtungen, prägnante Verkürzungen oder auch Verschlüsselungen.

Es hat Versuche gegeben, Laszlo Lakner als einen engagierten kritischen Realisten und als eminent politischen Künstler zu interpretieren, der seine bildnerischen Interventionen freilich vorzüglich zu tarnen verstehe. Einige Bilder sprechen in der Tat für diese Ansicht, etwa der vergrößerte Briefumschlag, der auf der Rückseite zusätzlich mit einem Klebestreifen verschlossen ist; der Gedanke an den Zensor drängt sich da geradezu auf.

Oder wenn in einer ganzen Serie von Ölbildern berühmte Bücher, fundamentale Werke der Geistes- und Kunstgeschichte, verschnürt und verknotet an imaginären Wänden hängen — muß man da nicht „Unfreiheit des Künstlers" oder „Knebelung des Geistes" assoziieren? Lakner, direkt danach gefragt, möchte sich solcherart nicht festlegen lassen; so eindeutig sei das nicht, sagt er. Und dann erzählt er, wie er lange Zeit daran geglaubt habe, daß Bücher ihm schlüssige Antworten geben, vielleicht gar Lösungen von Problemen bieten könnten; indessen sei er in diesen Hoffnungen enttäuscht worden und darum „böse" gewesen. Die andere Bedeutung der gefesselten Bücher also: Versuch einer Befreiung von der Autoritätsgläubigkeit.

Wer ist Laszlo Lakner? Ein intellektueller Künstler, ein Zweifler, ein Skeptiker, der auch und gerade dem mißtraut, was ihn fasziniert. Und ein hervorragender, penibler, handwerklich perfekter Maler und Zeichner. Der Bleistift-Virtuose, der etwa eine zerknitterte Tüte oder ein gefaltetes, ausgefranstes Taschentuch atemraubend genau realisiert, kommt in der Ausstellung leider zu kurz. Aber die Ölbilder in ihrer „Trompe-l'oeil-Technik, mit ihrer schönen, eleganten Peinture lassen den kritischen Betrachter sehr schnell zu der Ansicht kommen, daß es hierzulande nur ganz wenige Maler gibt, die Laszlo Lakner das Wasser, die Farbe, den Pinsel reichen können. (Bis 28. Mai)

WERNER RHODE

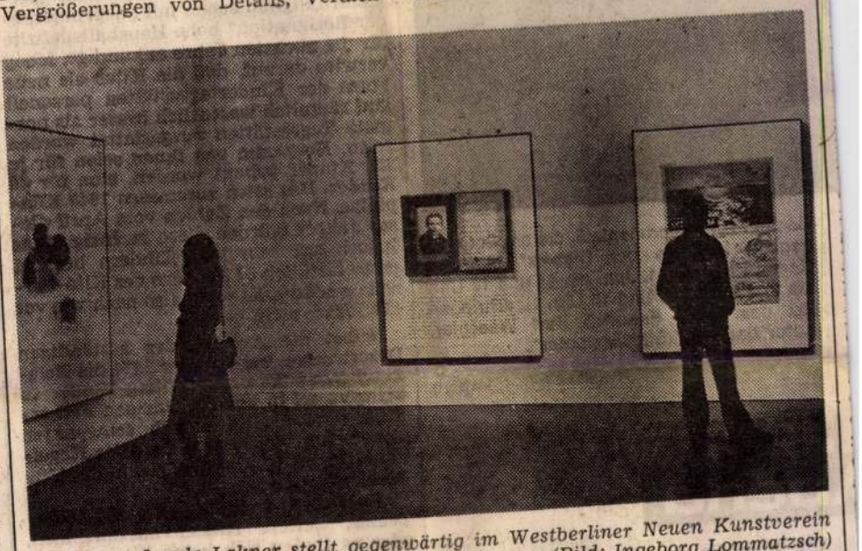

Der Ungar Laszlo Lakner stellt gegenwärtig im Westberliner Neuen Kunstverein aus. (Bild: Ingeborg Lommatzsch)

Kommunisten totgeschwiegen

BERLIN. Die Ostberliner kulturpolitische Zeitschrift „Sonntag" hat Kindlers Literaturlexikon vorgeworfen, linksgerichtete, insbesondere kommunistische Autoren totzuschweigen. In 25 Bänden finde sich keine Zeile, nicht einmal der Name von Rudolf Braune und Otto Gotsche, Karl Grünberg und Berta Lask, Klaus Neukrantz und Ernst Ottwalt, Jan Petersen, Ludwig Turek und Erich Weinert. Diese Mitglieder des Bundes proletarisch-revolutionärer Schriftsteller der zwanziger Jahre befänden sich als Ungenannte in bester Gesellschaft aus Gegenwart und Vergangenheit — von Georg Herwegh über Kurt Eisner und Erich Mühsam bis zu den DDR-Autoren Eduard Claudius, Stephan Hermlin, Max Zimmerling und Hedda Zinner. AP

Bühnen zur Experimenta 5, die am Sonntag beginnt. „Schule der Clowns" läuft im Kammerspiel am 1. Juni um 14 und 17 Uhr, am 2. Juni um 11 und 15 Uhr. Geschrieben hat das Stück Friedrich Karl Waechter, Autor des „Anti-Struwwelpeter".

(clau/FR-Bild: Meisert)

KFURT Abend

Die Komödie, am Theaterplatz, Telefon Nr. 28 45 80:

Mittwoch und Donnerstag, 20.30 Uhr, „La Mamma"

„Die Maininger" — Kabarett, Theater, Treffpunkt, Neue Rothofstraße 26a, Telefon 28 02 27:

Mittwoch und Donnerstag, 20.30 Uhr, Gruppe vom Welttheaterfestival Nancy

Volkstheater Frankfurt, Haus der Jugend, Deutschherrnufer 12, Telefon 61 59 52:

Mittwoch und Donnerstag, „Gestatten: Knief, Detektiv!"

Die Schmiere, das schlechteste Theater der Welt, im Karmeliterkloster, Tel. 28 10 66:

Theaterferien

Jahrhunderthalle Hoechst, Tel. 31 91 84 / 85:

Mittwoch und Donnerstag, 20.00 Uhr, La Grande Eugene

CDU „Millionenvergeudung"

Kritik an den Kitas: Unterbelegung wird nicht beseitigt

Der Vorsitzende der CDU-Stadtverordnetenfraktion, Dr. Hans-Jürgen Moog, warf am Montag in einer Pressekonferenz dem Magistrat vor, bei den Kitas „Millionen zu vergeuden", während andererseits Stadtkämmerer Hermann Lingnau schon mit „deprimierender Resignation" hohe Haushaltsdefizite für die nächsten Jahre ankündige. Moog verwies darauf, daß die Kitas als neue Form der Kindertagesstätten personell und räumlich wesentlich besser als normale Tagesstätten ausgestattet worden seien. Neunzehn von ihnen seien für je 100 Kinder gebaut worden, eine für 40 Kinder. Das seien zusammen 1940 Kitaplätze. Nach den Zahlen vom April dieses Jahres würden diese zwanzig Kitas jedoch nur von 1069 Kindern besucht (einschließlich 69 Kindern des Kita-Personals selbst). Es seien also nach wie vor 871 Plätze nicht belegt.

Selbst die Auflage des zuständigen Dezernenten, bis Oktober 1974 die Belegung jeder Kita auf achtzig Kinder zu bringen, sei in keinem einzigen Fall erfüllt worden. Die Zahlen schwankten zwischen 34 Kindern in der Kita Kegelbahn/Höchst und 74 Kindern in der Kita Weidenbornstraße.

„Entweder weigern sich die Kita-Teams, weitere Kinder aufzunehmen, oder es finden sich keine Eltern mehr, die ihre Kinder einer Kita anvertrauen wollen", sagte Moog dazu. In beiden Fällen gebe es nur eine Konsequenz, wie die Schulkommission der CDU-Fraktion meine: Man muß das Kita-Personal ganz erheblich reduzieren und alle freien Kitaräume in normale Kindertagesstätten umwandeln.

Der Fraktionsvorsitzende legte eine von der Kommission angestellte Berechnung vor, nach der sich — auf der Grundlage der entsprechenden Ansätze im Haushaltsplan der Stadt — durch die nicht genutzten Kita-Kapazitäten ein Ausfall an Elternbeitragseinnahmen von über 200 000 Mark und ein nutzloser Kostenaufwand von fast 2,5 Millionen Mark in diesem Jahr ergeben.

Zur Finanzprognose des Kämmerers bemerkte Moog, die Situation würde spürbar anders aussehen, wenn die Vorschlägen der CDU während der Etatberatungen gefolgt wäre. Jetzt seien „schmerzhafte Eingriffe" unausweichlich. Die CDU sei für einen Stopp der Stellenneuschaffungen mit Ausnahme der Bereiche Soziales, Gesundheit und Schule. Sie werde auch im Laufe der nächsten Monate ein eigenes Investitionsprogramm ausarbeiten, das — im Gegensatz zu der von der Mehrheit beschlossenen Investitionsliste — die ab 1976 zu erwartende wesentliche Verschlechterung der Finanzsituation der Stadt genügend berücksichtige.

Die dem Stadtkämmerer von SPD und FDP bereits erfüllte Bitte, den Entwurf des Haushaltsplans der Stadt für 1976 erst gegen Ende Januar 1976 vorlegen zu dürfen statt im November 1975, hält Moog für „wahltaktisch motiviert". Der Kämmerer wolle durch diese zu späte Vorlage nur die Voraussetzungen dafür schaffen, auch mit dem Entwurf des Etats 1977 erst verspätet herausrücken zu können, nämlich erst nach den Kommunalwahlen im Frühjahr 1977. Die Wirkung des sicherlich defizitären Voranschlags 1977 könnte wohl die Wahlchancen der SPD mindern.

Die CDU sehe nach wie vor keinen sachlichen Grund dafür, von der Praxis einer frühzeitigen Etatvorlage abzuweichen. Wenn alles so laufe, wie der Kämmerer wolle, werde der Etat 1976 erst verabschiedet, wenn schon fünf Monate dieses Jahres vorüber seien. al

Oberrad: Brand in einer Gärtnerei

Lichterloh brannte am Montag um kurz nach 21 Uhr die Lagerhalle einer Gärtnerei Im Keller 7 in Oberrad. Berufsfeuerwehr und die Freiwillige Feuerwehr Oberrad löschten gemeinsam mit vier Rohren.

Kurz nach 21 Uhr meldete die Einsatzgruppe „Feuer aus". Ursache und Sachschaden des Feuers waren bei Redaktionsschluß noch nicht bekannt. habe

1/3/4/5/2

en—

d das zu bekommen, was
r am meisten verschleissen:

ie echte PUC-Jeans für
chnung stimmt immer.
ergrößen 116 bis 176 cm
e auch unterschiedliche
Be 122 für die Tochter und

oszeit steht vor der Tür.
en sicher nicht unpraktisch.

Lakner László

1021

STÚDIÓ '70

Fiatal képzőművészek az Ernst Múzeumban

A fogadtatás mindenképpen megtévesztő: a fiatalok stúdiójának kiállítása nem olyan eredeti, mint plakátja az *Ernst Múzeum* kapujában, nem olyan színvonalas, mint a sorkezdő Lenin-festmény jobboldalt, s nem is olyan nivótlan, mint a bejárati „Lenin-kompozíció" baloldalt. A kiállítás valahol mélyen e határok mögött található.

Részletesebben: *Lakner László* frappáns és kulturált plakátot komponált a kiállításhoz, a hírverés egyszerre kihívó és érett újszerűségét a benti kiállítás nem közelíti meg. Lakner László bent látható művei sem. *Sváby Lajos* a modern magyar portréfestészet egyik legjobb darabját mutatja be elől Leninjével, a mindig indulatokkal telített festő vehemens ecsetjárásának jó fegyelmet ad az ikonográfiai kötöttség. Az utána következő művekből hiányzik a fiatalos robbanás és hiányzik az érett visszafogottság; Sváby másik két képében is inkább csak az előbbi van meg. *Mustó János* Lenin-kompozíció című munkáját egy szerencsétlen rendezői ötlet állította a bejárathoz, mintegy szimbólumként. Szerencsére nem szimbóluma a kiállításnak: témájában végiggondolatlan, műfajilag meghatározhatatlan, szakmai színvonalában szánalmas, nem több képzőművészeti blöffnél; méltatlan Leninhez, a fiatal művészekhez, a kiállításhoz egyaránt.

Mert a kiállítás e trigonometriai pontokon belül van, tehát a nem nagyon jó és nem nagyon rossz művek kiállítása. A közepes, a nagyon közepes művek kiállítása.

Nem tavalyi, tavalyelőtti nosztalgiával állapítom ezt meg, tudom, hogy a mostani kiállításról először hiányzó „kiöregedett" évjáratok teljesítményét igazságtalanság lenne a mai huszonöt—harminc évesektől számon kérni. A pályakezdő képzőművész — erre tanít a műtörténeti tapasztalat — nem okvetlenül kész és érett alkotásokkal bizonyít, sokkal inkább egy vállalt mester stílusában megoldott — de a vállalt stíluson belül *valóban tehetségesen megoldott* — kezdő kompozíciókkal, esetleg megoldatlan, nyersen hagyott, de *eredeti ötleteket* félig megoldó, *egyéni elképzeléseket* egészen meg nem érlelt művekkel.

A fiatalok kiállítása szerintem olyan művektől lesz érdekes és biztató, amilyen *Mészáros Géza Leányzó zöldben* című kompozíciója. Nem a legeredetibb festmény, lényegében a korai expresszionizmus módszereit próbálgatja. De én példának érzem, az igazi pályakezdő példájának, mert próbálgatja, kulturált beleérzéssel és valamiféle titokzatos azonosuló-elidegenítő gesztussal. A festészeti anyagban nem is tudok sok hasonlót említeni (néhány érett, „kész" fiatal festőről majd később), Sváby már említett másik két képe, indulatos, de kissé fegyelmezetlen műve tartozik ide, s *Hézső Ferenc* új, önállóságra törő kompozíciói.

Inkább a szobrászati anyagban találni meg a jó példákat. *Borbás Tibort* említeném először, ezt a láthatóan évek óta szívósan és nagy lendülettel dolgozó fiatal szobrászt, mert groteszk és drámai-expresszív szobraiból a festett gipsz anyagszerűtlenségén is átüt az emberi és szobrászi feszítőerő. *Szentirmay Zoltán* a másik, akinek szobra ugyan Somogyi József művészetéhez, erőteljes plakettjei Asszonyi Tamáshoz kapcsolódnak még, ámde sok ötlet és plasztikai gondolat emeli őket magasan az utánérzések fölé. *Ócsay Károly* a hagyományos kubista plasztika iránymutatása alapján halad jó ritmusban, *Péterfy László* a zárt, tömör kőplasztikában, *Szabó Edit* a klasszikusabb, líraibb kisszobrászatban, s egy-egy művével járul a biztató benyomásokhoz *Janzer Frigyes (Nagy-Balogh-fej), Bohus Zoltán (Kompozíció), Farkas Ádám* és *Nemes Attila.*

Egyelőre ők ígérik azt, hogy felsőbb osztályba lépnek. A felsőbb osztályban elsőnek *Kő Pált* említem, nemcsak különösen erőteljes-groteszk négy művéért, népi játékossággal, de népi keménységgel is teli, dacos kisplasztikáiért, hanem azért a Lenin-szobráért, amely a stúdió pályázatáról végül, sajnos, nem került be a kiállításra. Itt volna a helye; a fekete fába faragott sűrű kis figura a parasztságból jött elkötelezettek indulatával és tehetségével beszél a forradalmárról. Ugyancsak szakmailag-tartalmilag kitűnő *Lenin-kompozíciójával* bizonyítja érett művész voltát *Csikszentmihályi Róbert, Melocco Miklós* és *Asszonyi Tamás.* És van ebben a tényben valami nagyon biztató, különösen itt, a közepes művek kiállításán. A stúdió Lenin-pályázata váratlanul kitűnő eredményekkel zárult, s kétségtelenné tette, hogy fiatal művészeink legjobbjai a „felnőtteket" megszégyenítő invencióval, őszinteséggel és fantáziával képesek megoldani az ismert (és számtalanszor rosszul megoldott) feladatot. (Csikszentmihályi erős faszobrai, Melocco megrendítő Ady-domborműve, s Asszonyi nagyon tehetséges két kisplasztikája tovább erősíti az elégedettséget.)

A festészetben is találunk néhány érett művet, néhány olyan alkotást is, amely szellemében, szemléletében kapcsolódik (a más téma ellenére) a kitűnő Lenin-plasztikákhoz. *Lóránt János* szikár, hétköznapi keménységű festészete évek óta fontos szereplője a „felnőtt" kiállításoknak is. Ő az — ellentétben a mostanra nagyon elszaporodott Kokas-utánzókkal —, aki a fiatal mester még ifjabb társa, szellemében, plebejus drámaiságában — mindenféle formai kapcsolódás nélkül. Ugyanezt mondhatom *Fóth Ernőről,* aki ugyancsak Kokastól szellemileg függetlenül, de vele rokon felfogásban teljesíti ki évről évre érettebbnek mutatkozó erős és küzdelmekkel teli piktúráját. Lakner Lászlóról már szóltam, magyarázatul csak annyit, hogy mostani képe (és grafikái is) a mesterségbeli fölény, a tehetség ellenére egy fokkal vegetatívabbak, sivárabbak az eddigieknél. *Galambos Tamás* egyetlen képe viszont most igazán meggyőző: az eddigi keresett naivkodás helyett groteszkebb, egyértelműbb, keményebb és tisztább.

A grafikai termekből ez a kategória szinte teljesen hiányzik, itt most tulajdonképpen csak ígéretes művek sorakoznak, beteljesült ígéretek alig-alig. *Bálványos Huba* például inkább fiatal, mint kialakult grafikus ezúttal (noha mostanában már inkább az utóbbinak láttuk), dühe, militáns elkötelezettsége magával sodró, de mintha türelmetlensége nem várná meg, míg a politikus lobogás teljes művészi élménnyé izzik: hirtelen, kicsit spekulatív jelképekbe gyömöszöli indulatait. (Kivétel a *Zsigmond Ede-illusztráció.)* Hasonló indulati töltést hasonlóképp némileg érleletlenül, formai darabossággal vet papírra *Szirákí Endre* és *Banga Ferenc. Vagyóczky Károly* érett lapjai viszont mintha a technikai tökéletesség irányába billentenék az eddigi tartalmi-mesterségbeli egyensúlyt. A technika jó ismerőjének mutatkozik *Galántai György, Tassy Béla, Németh András,* és a bemutatott két-két lap után szívesen látnánk többet a nagyon tehetségesnek bizonyuló *Sáros András Miklóstól* és *Huller Ágostontól.*

Befejezésül: látszólag túl sokat beszéltem formai, mesterségbeli kérdésekről, s túl keveset esztétikai, tartalmi vonásokról. De csak látszólag. Mert tartalomról, állásfoglalásról beszéltem. Nemcsak akkor, amikor értékeltem az érett Lenin-műveket, akkor is, amikor az általános lagymatagságot kifogásoltam. Tudniillik fiatalok tárlatán sem beszélhetünk lagymatag „elkötelezett" és lagymatag „esztétizáló" művészetről. Lagymatag művészet, erőtlen művészet csak egyfajta van.

RÓZSA GYULA

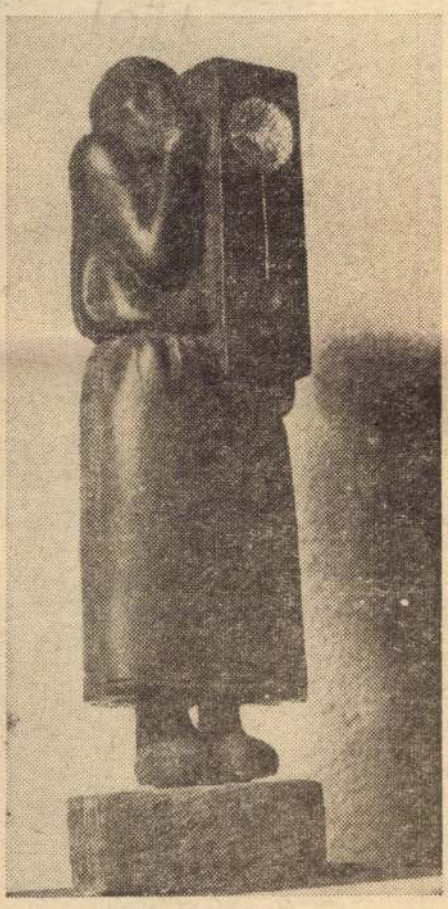

Kő Pál: Asszony fekete órával.

NÉPSZABADSÁG ✦ VASÁRNAPI MELLÉKLET

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
NÉPSZABADSÁG
Budapest
1970 APR 12

és

irom hét műsorában tal
ával elmaradt kritikus.
írhalált halt *Virinyeja* e
eleg. Ha dióhéjban elmondaná e
a nevű szibériai aszonyka történe-
lighanem sematizmusra gyanakod-
kedves olvasó. Ugyanis minden
e volt ebben a filmben, ami a for-
om mezsgyéjén átlépő isten háta
tti orosz falura jellemző: áporo-
ág és lázadás, születés és halál, sze-
és válás, szegény és kulák, sze-
nesség és paráznaság, úr és szolga,
ztény áhítat és pogány életkedv,
ök és kozákok, babona és józan
barátság és féltékenység, hősies-
s aljasság, madárdal és sortűz.
élet teljességének illúziója másfél
n. Naiv hősköltemény cellulóid-
on, több ezer éves műfaj a husza-
zázad közepének technikájával ír-
gyija Szejfullina regénye nyomán.
nyként az *Elektra* című görög
el és Dovzsenko filmjeivel rokon.
hasonló szellemet, népies hang-
, korszakot átfogó szándékot és
erejű érzelmi hatást legutóbb
iz Ajtmatov kirgiz író remekbe si-
könyvében, *A versenyló halála*-
aláltunk. Lassan hömpölygött a
et, méltóságteljesen váltották egy-
a képsorok. Az elhangzott monda-
k mázsás súlyuk volt, tömörségük-
egy-egy monológ rejlett (bár az
ti stilizáltan népies ízeket nem
arította a fordítás). Három hét
ából, meglehetősen sok újabb mű-
alványító élményén át is látjuk a
netetlen jeleneteket: Virinyeja és a
k találkozását, Magora hitbéli
ilágosodását és látványos haldok-
Virinyeja és a „kihízott pofájú"
rik katona egymásratalálását, végül
az asszony kivégzését a madarak-
ngos zöld mezőben.

*

olvassa a lapok tv-rovatát, ta-
alhatta, hogy az utóbbi hetekben a
usok fanyalognak. Kevés örömü-
elik a tv-filmekben. Fanyalognak
tókimondanak, amihez őszinte
értéssel csatlakozom én is.
t egyszer egy borbély; Órjárat az
Kedd, szerda, csütörtök; Valaki a
ől... Csupa ismétlés. Pontosab-
csupa ismétlésnek tűnő produkció,
et először láttuk őket. Nem a mű-
erkesztők ismétlik meg közkívánat-
sikereket, hanem a tv-filmek ké-
elégednek meg korábbi (saját
nem saját) művek felmelegítésé-
esetleg csak fellangyosításával.
k, nem esszük, mostanában nem-
kapunk mást.
ld említsém elsőnek *Dobozy Imre*
, szerda, csütörtökjét, mint az em-
etes *Tizedes*..., valamint a *Szem-*
emben című film témájának újabb
lgozását. Dobozy eljárása ugyan
elegítésnek is nevezhető, mégis köl-
özzünk inkább megfelelő kifejezést
neelméletből és mondjuk azt, hogy
ciók egy témára. Magyarország
abadulásának témája nagy, az
variáció kevésbé invenciózus
n a korábbiaknál, de még mindig
kes.
dióhéjban elmondanám a furcsa
ádi borbély hőssé válásának történe-
, rendkívül érdekesnek találhatná
vasó. Egy sürgölődő, félszeg ember-
019 kemény politikai harcaiban böl-
onek és éberebbnek bizonyul a vá-
a vezetőinél. Az *esetlen hős* ellent-
dásos fogalma felcsigázta érdeklő-
nket *Cserhalmi Imre* és *Hajdufy*
ós Volt egyszer egy borbély című
lmje iránt. Az eredetinek látszó
enet azonban szokványos keretek
szorult. Érdekes, hogy csaknem
den róla szóló kritikában felidéző-
egy mostanában keveset használt
a sematizmus. Nyilván azért, mert
riózus történet formális bonyolítá-
jobban lekötötte az író figyelmét,
t a jellemek megrajzolása. Mivel
eset tudunk meg a szereplők emberi
egéről, cselekedeteik indítékáról,
t úgy érezzük, nem avattak be ben-
ket a történés mélyebb titkaiba. Így
n figyelmesen követhettük ugyan a
nihez hasonló kalandos történetet,
er- és életismeretünk azonban nem
rapodott.
saknem szó szerint elismételhetnénk
az utolsó mondatot az *Órjárat az*
n című film negyedik részének mi-
tésének. Az egyébként kulturáltan
dezett és merészen fényképezett re-
ős sztori sehogy sem találta meg a
ga műfaját. Ahány rész, annyi útke-
s különböző irányba. Kezdetben
matizált szakmai ismertetőnek, to-

kettő pedig is bizonyít
Azt hihetnénk, hogy a krimicsinálás er
oldalunk s állandóan az erőnket aka
juk fitogtatni. Pedig erről szó sincs.
magyar filmgyártás ezen a téren me
lehetősen szerény eredményeket mut
fel, de még ezeknek a szerény eredm
nyeknek a felmutatásához sem elég i
mos. Hogy akkor miért erőltetjük mé
a dolgot, az egyelőre rejtély marad. A
nál is inkább, mivel *Gosztonyi Jánc*
író és *Nemere László* rendező *Valaki*
sötétből című kriminek szánt krimi
sem oszlatja el azt a félelmünket, hog
a kezdeti sikerekhez még elég sokat ke
gyakorolnunk. Vérlázító volt a Ne
York-i utcai gyilkosság szem- és fülta
núinak gyáva közömbössége, önmen
magyarázkodása. Gerjedő felháborod
sunkat azonban mindegyre lelohasztot
egy zavaró körülmény: kiderült ugya
is, hogy valódi figurák helyett inkál
csak testet öltött problémák, papírf
gurák tűnnek fel a képernyőn (nem
játék logikája szerint, hanem minte
odaráncigálva) és úgy leleplezik m
gukat szóval, arcjátékkal és minde
egyébbel, hogy jobban sem kell. Eze
szegények olyan őszintén aljasokna
közömbösöknek és egoistáknak muta
ták magukat, hogy itt bizony nem sc
leleplezni való maradt.

Nem szeretnék beleszólni az alkotó
dolgába, de a teátrális önleleplezés
helyett inkább egy félig rejtve mara
konfliktusra kellett volna koncentrál
arra ugyanis, hogy a *beavatkozás* mi
dig bonyolult erkölcsi döntés, ami ko
kázattal jár. Az egyik szereplő a fil
vége felé felmutatta üres kabátujját: f
karjába került beavatkozása, egy ver
kedésbe. Megéri? Ilyen áron is köt
lességünk a bajbajutottakon segíteni
Valóban kivételesen szerencsétlen es
a félkarúé, ahogyan a film kész
tői állítják? Lehet. De ha egy elszár
gyilkost le akarunk fogni, éppen e k
vételesen szerencsétlen eset lehetőség
lebeg a szemünk előtt és igyekszik e
riasztani bennünket a kétes kimenete
cselekvéstől. A gyávaság forrásánál v
gyunk. Ott jártak a film készítői is,
nem találtak rá, nem fedezték fel min
annyiunk tanulságára, csak járkálta
körülötte. Kár.

JOVÁNOVICS MIKLÓS

MARTYN FERENC:

A latin felirat a kápolna bejárata felett a hozzáértőnek nemcsak azt árulja el, hogy az épületet a Szentháromság szerzetes rendje a hívek adományából emelte, de a kettős felirat nagybetűinek helyes összeadásával leolvasható az évszám is — 1734.

A sárospataki trinitárius atyák letelepülésének története azonban régebbre nyúlik vissza. A szájhagyomány szerint Körössy György, II. Rákóczi Ferenc kincstárnoka a család reá bízott javainak kezelése közben jókora vagyonra tett szert, és lelkiismeretének megnyugtatására felajánlotta egy kolostor építését a szerzetesrend számára. Az egyemeletes, vakolatlan falú, román stílusú rendház a Rákóczi várral szemben épült fel. 1664-et írtak.

*

1968. május 31-én ebben az épületben nyílt meg az ország legújabb szállodája. A bejárat felett a latin szöveg ma is a hajdan volt szerzetesek nyomát őrzi. Jobbra tőle — anélkül, hogy megsértené az épület évszázadok nyugalmát lehelő méltóságát — a felirat: Borostyán Szálló.

*

A kolostor szállodává alakításának gondolata 1961-ben vetődött fel. Szüksége volt reá ennek az évszázados múltú, nagy kultúrájú városkának, amely évente 45—50 ezer fős idegenforgalmat bonyolít le.

Vonzza ide a látogatókat a gyönyörűen restaurált Rákóczi vár szépen berendezett kiállításaival, az Európa-hírű könyvtár, az 1531-ben alapított kollégium. Lassan befejeződik a gótikus vártemplom helyreállítása, amely az ország legöregebb orgonájával rendelkezik.

Csodálatos kilátás nyílik a Rákóczi vár bástyáiról a Bodrogra, és a várost körülölelő zempléni hegyekre. Sok szép kirándulást lehet tenni a környékén a füzéri várhoz, a radványi kastélyhoz, a regóczi várhoz, a kőkapui vadászkastélyhoz. A közelben található László-tanya és Hollóháza. A Zempléni hegyek gazdag vadállománya kitűnő vadászlehetőségeket nyújt. A Bodrogon pedig motorcsónakkal festői útszakaszon rövid idő alatt elérhető Tokaj. És bár lovagolni még nem lehet, mert a váristálló egyelőre üresen áll, sétakocsikázást már tehetnek a látogatók. Nagy múltú a város — szép a táj.

A trinitárius kolostor elhagyott, tönkrement épületét 1945-ben az elhagyott javak felosztásakor kapta a szövetkezet. A kápolnában kukoricamorzsoló és tároló volt, a szerzetesek celláiban magánlakások. A helyreállítás és berendezés 8 millió 600 ezer forintos költségein a Műemlék Felügyelőség, az Országos Idegenforgalmi Hivatal és a SZÖVOSZ osztoztak. A helyreállítás hosszú évekig tartott. A terveket az *Fmsz Országos Tervező és Kivitelező Vállalat* építésze *Makovecz Imre* készítette, a belsőtervező *Mezei Gábor* volt. Munkájuk kitűnő stílusérzékről, az épület hangulatának tökéletes megérzéséről, a modern rendeltetés és a történelemadta keretek biztoskezű összehangolásáról tanúskodik.

A szálloda 13 szobáját a szerzetesek celláiból alakították ki. A boltíves szobák egy része kétszintes, mindegyikben hideg-meleg folyóvíz és telefon van. A férőhelyek száma pótágyakkal együtt 62.

A kápolna helyén rendezték be a II. osztályú éttermet. A korabeli templomi ülőbútorokra emlékeztető magastámlájú, sötét székek, *Lakner László* domborműve és a páratlanul szép mennyezetvilágítás együttes hatása egy pillanatra elcsendesíti a belépőt. És ez a hatás nem csökken, ha felmegyünk a kórusra, ahol 120 személyes eszpresszót rendeztek be, vagy megtekintjük a különtermet. Mindenütt megtaláljuk a szigorúan óvott műemlékrészeket és a velük tökéletes harmóniában levő, mégis modern díszítéseket, mint amilyenek például *Szabó Mariann* textilfestő falikárpitjai. Az étteremhez csatlakozik egy 250 személyes napsütötte terasz, ahol vidám, színes napernyők bólogatnak a szélben a Rákóczi vár felé.

A vastag falakkal körülzárt kolostorudvar, a *kerengő* a szálloda vendégeit várja egy kis csendes szemlélődésre, gondolkodásra. A kőborítású udvar közepén szökőkút csobog. Körülötte zöld növények — a fal tövében egy sor piros muskátli. Néhány fonott kerti bútor — és csend. Vastag falak vigyázzák a vendégek nyugalmát.

Mi kell még ahhoz, hogy a látogató jól érezze magát? Természetesen jó ellátás. Ezt a korszerűen felszerelt, modern konyha és a hozzá csatlakozó tágas termelő és raktárrészek biztosítják. Mindezek külön épületben kaptak helyet, amely — ismét el kell mondanom — stílusosan illeszkedik a kolostor épületéhez.

Felmerült a kérdés, hogy egy ilyen szép, értékes vendéglátóhelyet gazdaságos-e II. osztályú árakon üzemeltetni? Erre a kérdésre a Sárospatak és Vidéke Általános Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet vezetői határozott igennel válaszoltak. Nemcsak az idegenforgalomra építenek, a helyi lakossággal is szeretnék megkedveltetni az új üzletet. Ehhez pedig kedvező árak szükségesek.

Az étterem megnyitásával egyidőben megszüntettek a városban egy II. osztályú éttermet — a 38 főnyi személyzet nagy része onnan került a Borostyánba — ezt is pótolni kell.

A különterem alkalmas esküvők, bankettek, összejövetelek rendezésére. A kerthelyiségben nyáron kertmozi lesz, a közelben tanácskozásra, tanfolyamok lebonyolítására alkalmas termet rendeztek be, és a résztvevőknek a Borostyánban biztosíthatnak szállást. Szerződést kötöttek az IBUSZ-szal a szálloda vendégforgalmának növelése érdekében. Ötezer ismertetőt küldtek szét minden érdekelt szervhez a megnyitó alkalmából.

Számtalan ötlet, sok lendület és kezdeményezőerő jellemzi az új üzlet gazdáit. Szeretik a házat és megfontoltan jól kívánnak gazdálkodni vele. A közeljövőre mégsem terveznek nagy forgalmat, tudják hogy hosszabb időnek kell eltelnie, amíg a Borostyánt megismerik és megszeretik „ország-világ" szerte.

Pákozdi Judit

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
VENDÉGLÁTÁS
1968 JUL

A pezsgő és a habzóborgyártás története

(folytatás)

A pezsgő készítéséhez könnyű, vékony, alkoholban szegény (10—11 tf %) 6—7% savtartalmú teljesen tiszta ízű borok alkalmasak. Az alapbor jellegének tökéletes harmóniával kell illeszkednie a pezsgő szénsav-tartalmába, valamint az erjedésénél keletkező illat és zamatanyagok összességébe.

A minőséget befolyásoló tényező a szőlő különleges feldolgozása, a must erjesztése, és az alapbor gondos kezelése, cukrozása, likőrözése olyképpen, hogy a keletkezett szénsav nyomása a palackban 5—6 atm. legyen. A pezsgő készítésekor kétszer adagolnak cukrot. Először a palackbatöltés előtt, az élesztővel és a derítőanyaggal együtt. Másodszor a nyers pezsgőhöz expedíciós likőr formájában, melynek kandiszcukor tartalma dönti el a pezsgő jellegét (például száraz, félszáraz, édes, félédes).

Az expedíciós likőr a kandiszcukron és a boron kívül tartalmaz még hosszú éveken át érlelt konyakot, némely esetben ízesítő anyagot.

A pezsgőgyártás elterjedésével a XIX. században nagy verseny folyt a cégek között. Ezt a versenyt az expedíciós likőrök tökéletesítésével, finomításával próbálták megnyerni. Így alakult ki — a piac igényét is tekintetbe véve — az a nagyon sokféle pezsgőlikőr, amelyeket most is féltve őriznek.

A franciák felmérése szerint a klasszikus pezsgők jellegét figyelembe véve, az ízlés a következőképpen alakult:

Az észak-európai országok, észak-amerikaiak és általában a komoly pezsgő szakértők, pezsgő kedvelők az extra száraz, vagy az 1—1,5% cukortartalmú száraz pezsgőket kedvelik.

A dél-európai országok és a dél-amerikaiak főleg a félszáraz 2—2,5% cukortartalmú pezsgőt fogyasztják.

A franciák és majdnem egész Közép-Európa a félszáraz, félédes 2,5—5% cukortartalmú pezsgők iránt mutatnak érdeklődést.

Néhány északi népnél, a Szovjet-

A tankpezsgő készítésekor az élesztők minőségi szempontból fontos autolízise a gyors erjesztésnél elmarad. A klasszikus gyártásnál a palackban lezajló, hosszantartó enzimatikus folyamatok biztosítják a pezsgőre jellemző illatot és gazdag zamatanyagot.

A nálunk gyártott tankpezsgők közül már komoly teret hódított a *„Fortuna"* és a *„Talisman"*.

Érdemes tudni

A *habzóbor* készítéséhez szükséges alapborok kiválasztásánál ugyanazokat a követelményeket kell szem előtt tartani, mint a pezsgő alapborok esetében. Habzóbornak is könnyű, nem testes, finom, de nem intenzív illattal rendelkező zöld-fehér borok alkalmasak. A habzóbor készítése aránylag egyszerű, gyors és a pezsgő készítésénél lényegesen olcsóbb.

A gondosan kezelt habzó alapbort 1—2 nappal a palackozás előtt likőrözik, a közönség ízlése szerint. A likőrt úgy adagolják, hogy a habzóbor cukortartalma 3—3,5% legyen.

A likőr alapanyaga itt is óbor, cukor és borpárlat. Az összekevert alapbort palackozás előtt a szénsav-

do változá
le, aminek
alkotórésze
ban ezeket
ció, a tölgy
vont cserz
borpárlatb
és zamatan
rözés után
jellegét, é
súlyi állap

Gazdaga
a száraz p
tő italok s
pezsgőket
lön kíván
édes pezsg
leges torta
gálható. A
szervetlen
szénsav ü
az ízlelős
zés esetén

Bármely
böző jel
Egyensúly
használt
igénybe
italok zar

A pezsg
ra kell h
mérséklet
sok széns
ital neutr
zamatanya
dik. Poha
felbontott
tartani, ú
rakat is t
dioxid ve
A pezsgő
keverőt is
ezüst, vag
emblémás

A báro
pezsgők (0

HÍREK

● Mini-szálló Révfülöpön

Jelentős fejlődés előtt áll a Balatonpart egyik legszebb községe Révfülöp. Jövőre lebontják az elavult Hungária Szálló épületét, amely nem felel meg a növekvő idegenforgalmi igényeknek. Helyette modern mini-szálló épül a községben. Egyidőben bővítik a strandot is. Így a révfülöpi parton kétszer annyi vendég fürödhet majd, mint korábban.

● Georgikon Napok Keszthelyen

A hagyományos Georgikon Nyári Egyetemet az idén augusztus 8. és 22. között rendezik meg Keszthelyen. A résztvevőket a Keszthelyi Agrár-tudományi Főiskola hétemeletes, modern diákszállójában helyezik el, háromágyas, balkonos, előszobás, hideg-melegvízzel ellátott szobákban.

A program tudományos szakmai része igen változatos, de Keszthely a Georgikon Nyári Egyetem két hete alatt a vendéglátás, a kulturált vendégfogadás szempontjából is komoly vizsga előtt áll.

● Vendéglő a várpincében

A simontornyai vár restaurálása közben egy 120 cm vastag kőfalat törtek át az egykori erődítmény

alatti pin
ternél h
helyiségbe
másik h
rendeznek
szerint.
lesz a bol
ásott egy
szerű, vas
tömböt a

● Üdülő

Nyugat-
központjá
dég foga
bővítik.
kastélyt
lodává a

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

1968 JAN. 6

102/1

Lakner László: Illusztráció

HOZZÁSZÓLÁS AZ ÉLET ÉS IRODALOM CIKKÉHEZ

ni a vietnami nép megpróbáltatásainak. Az eszkaláció politikája könnyen nukleáris háborúra vezethet. Ezt meg kell akadályozni.

A béke megteremtésének alapfeltétele, hogy a világ tiszteletben tartsa a vietnami nép önrendelkezési jogát. Addig nem lehet szó tárgyalásról Hanoi és Washington között, míg ez utóbbi feltétel nélkül be nem szünteti Észak-Vietnam bombázását. A béke megvalósítása lehetetlen az ellenállást vezető Nemzeti Felszabadítási Front elismerése és az amerikai csapatok kivonása nélkül. Vissza kell térni a genfi egyezmények szelleméhez.

A jelen szöveg aláírói úgy vé-

gül, elsősorban az Egyesült Államokban felhangzó tiltakozás kórusából. Ezért *javasoljuk a művészeknek és íróknak, a tudósoknak és jogászoknak, az orvosoknak és mérnököknek, a tanároknak, valamennyi értelmiséginek, hogy csatlakozzanak ehhez a felhíváshoz, s együttesen rendezzék meg Párizsban az értelmiségiek napját Vietnamért.*"

Az aláírók között találjuk *Aragon, Simone de Beauvoir, Pablo Picasso, Jean-Paul Sartre, Elsa Triolet és Vercors* nevét. Kibocsátásával egyidejűleg, máris számtalan művész, író, egyetemi tanár csatlakozott a felhíváshoz, közöttük *Yves Ciampi, Roger Garaudy, Juliette Grèco* és *Alain Resnais.*

A:

T FI NÖK

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Lakner László

ÉLET ÉS IRODALOM

1965 FEB 2 u.

1021

Lakner László: Akt

rendkívül. Adatai szerint hazánkban a családok átlagos létszáma 3,6, s egy családban átlagban 1 iskolás vagy kisebb korú gyermek van, s nem 4 mint nálam, nem 6, mint volt korábban nálam).

Jöjjön tehát a túlmunka a mellékállás.

A másodállásokról

S ez általánossá lett. Differenciálódás csak abban mutatkozik, hogy az egy-két ezres fizetésűek, egy-két ezres mellékkeresetet szeretnének biztosítani maguknak a 3—4 ezres fizetésűek, meg 3—4 ezres mellékest, mert csakis abból lehet kocsit venni és üzemeltetni. Így azután előfordulhat, hogy az egyik vállalat a másik vállalat dolgozóinak biztosít másodállást, hogy azok meg az ő dolgozóinak biztosítsanak másodállást.

Teremtsünk olyan bérfizetési viszonyokat, hogy főfoglalkozása körében mindenki megkeresse a családja eltartásának biztos alapját, és nagyon erősen csökkentsük a mellékjavadalmazásokat, túlmunkákat, amik igen sok visszaélésre adnak lehetőséget. Ezzel anyagi megbecsülést adunk a munkának, s egyúttal erősebb munkafegyelmet biztosítunk. S ha valaki ezt a nagyobb megbecsülést nem tudja kiérdemelni, ne vonakodjunk elbocsátani.

Meó vagy ellenőrzés?

Nem alakult még ki az a kívánt egységes társadalmi öntudat sem, amely szerint mindenki magáénak tekintené az üzemet. Egy munkás vallotta a bírósági tárgyaláson, hogy régen a tőkéstől azért nem lopott, mert akkor

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
1968 MÁR 3.

TÁRSADALMI SZEMLE

1021 Lakner László

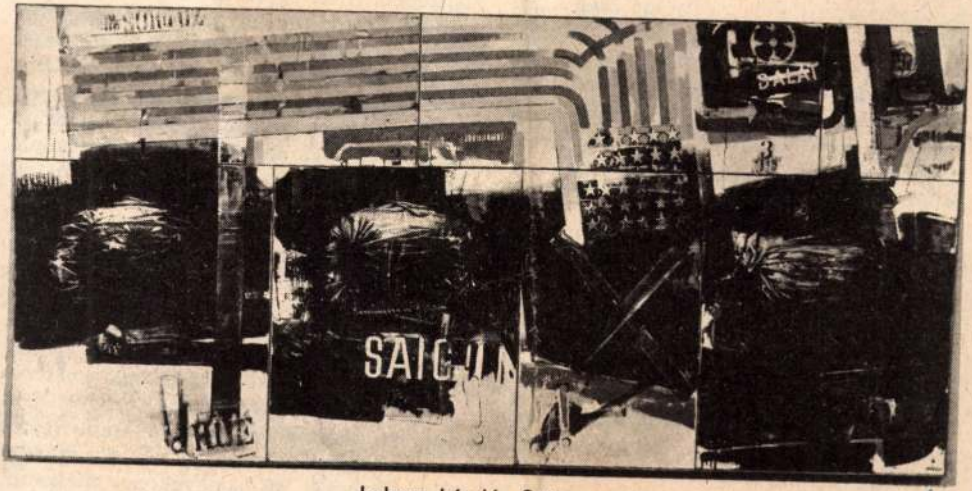

Lakner László: Saigon

nosítás vagy a konkretizálás foka, az eszmék általános vagy konkrét volta mikor érdemel gáncsot és mikor dicséretet — mert azt is érdemelhet —, azt csak a maga sajátos helyén, a mű egészének kontextusában lehet megítélni. Még azzal a nézettel is vitatkoznék, amely minden esetben az eszmék nagyobb társadalmi konkrétságában látja a kritikai realizmus és a szocialista realizmus különbségét. Hiszen a szocializmusnak is megvannak a maga általános-humanisztikus ideáljai, amelyek ily módon természetszerűen beletartoznak a szocialista művészet ideálképébe. Mérhetetlenül elszegényesítenénk a művészi ábrázolás körét, és a nevelés, az emberformálás hatalmas eszközétől fosztanánk meg magunkat, ha csak azt a tematikát fogadnánk el szocialistának, amelynek politikai aktualitása és konkrétsága van, s lemondanánk olyan, ha úgy tetszik, általánosan humanisztikus ideálok, értékek védelméről, mint az emberi méltóság, a tisztesség, a szolidaritás stb., amelyeknek „papok, katonák, polgárok

lémáit
filmm
jogos
fogult
hér fo
térkép
„adott
vetlen
tünk
fordulasa, másrészt meg mindig tulnyomóan *paraszti-népies* jellege, amely a harmincas évek forradalmi népiességével szemben ma már gyakran csak valami terméketlen, korunktól elmaradt nosztalgikus-elégikus visszavágyódásként jelentkezik, és különösen a cseh vagy a jugoszláv filmmel való összehasonlításban ütközik ki. Másrészt és főleg, ebben a meghatározásban a magyar film fellendülésének legsajátosabb vonásai és értékei sikkadnak el: *analitikus jellege, történelem-filozófiai ihletettsége, moralitása, nemzeti önkritikája.* Hiszen amit Nemes — többnyire helyesen — az új magyar filmművészet stílusjegyeként megemlít

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lakner László

ÉLET ÉS IRODALOM

1964 JUN 20

De az árnyékban is meleg
forróság, talán a vízszagtól volt olyan ra-

1021

Lakner László rajza

y
eka
ja.
ssá
ősz
lisr
Ecl
rat

1 ugyancsak Sik-
ban, annak is a lo-
ben hangzottak fel
mnoniusnak, a re-
latinul verselő,
agyar költőjének
ermészetesen ma-
igen jó fordítás-
rdításokért való-
Csorba Győzőt (a
lejtette közölni)
licsérnünk. A ren-
azonban nem tu-
etérteni. A lovag-
ahol a verseket
k: nem láttunk
Járom gótikus ab-
n fel-felderengett
csak a versek kö-
letekben. A színé-
ér nélkül szaval-
versek csípős, csú-
ıgy a reneszansz
t tükröző tartal-
ljesen függetlenül
rgikus gyászszer-
n szokásos, kántá-
i hangon. Szinte
élkül mindegyik.
ɔm, milyen meg-
ól. A költemé-
gtöbbjét aláfestő
(a lovagterem-
fokozta a hamis
ességet. A rende-
án az vezette tév-
y Janus Panno-
csak nagy rene-
ltő volt, hanem
spök is. E furcsa
gy instrukció) alól
Marianne vonta
a leginkább, s

nyomása, hogy Janus Pannonius temetésén vett részt.

A baranyai napok valójában csak a tévében összegezdőtek baranyai napokká, azzal, hogy a Baranyáról szóló kisfilmeket, riportokat, s még *Kollányi Ágoston* régebbi, pécsi kisfilmjét is: két napra vonták össze. Ez a vállalkozás, melyet valószínűleg hasonlók követnek majd: országunk megismertetésének hatásos, szép, gyakran élményszerű eszköze. Közvetlenségét, meghittségét csak növeli, hogy a tévé kisfilmjeit Mohácsról, Komlóról olyanok készítették, akik e városok szülöttei, vagy hosszú ideig lakói voltak: mint például *Timár István*, vagy *Németi Gyula*. (Persze, nem hiszem, hogy ezt státusszal sokáig lehet győzni.) Meg kell azonban gondolni valamit: helyes-e, egy ilyen tájegység történelmi, kulturális, szociográfiai stb. bemutatását egy-két napra koncentrálni? Hiszen a műsort nemcsak bemutatják, hanem nézik is. S a néző, aki az elmúlt vasárnap délután szorgalmasan nézte a tévét: öt órakor láthatott egy gondosan, lelkesen, szubjektív átéléssel megkomponált kisfilmet Mohácsról. Ha háromnegyed órával később

1964 APR 11.
1021

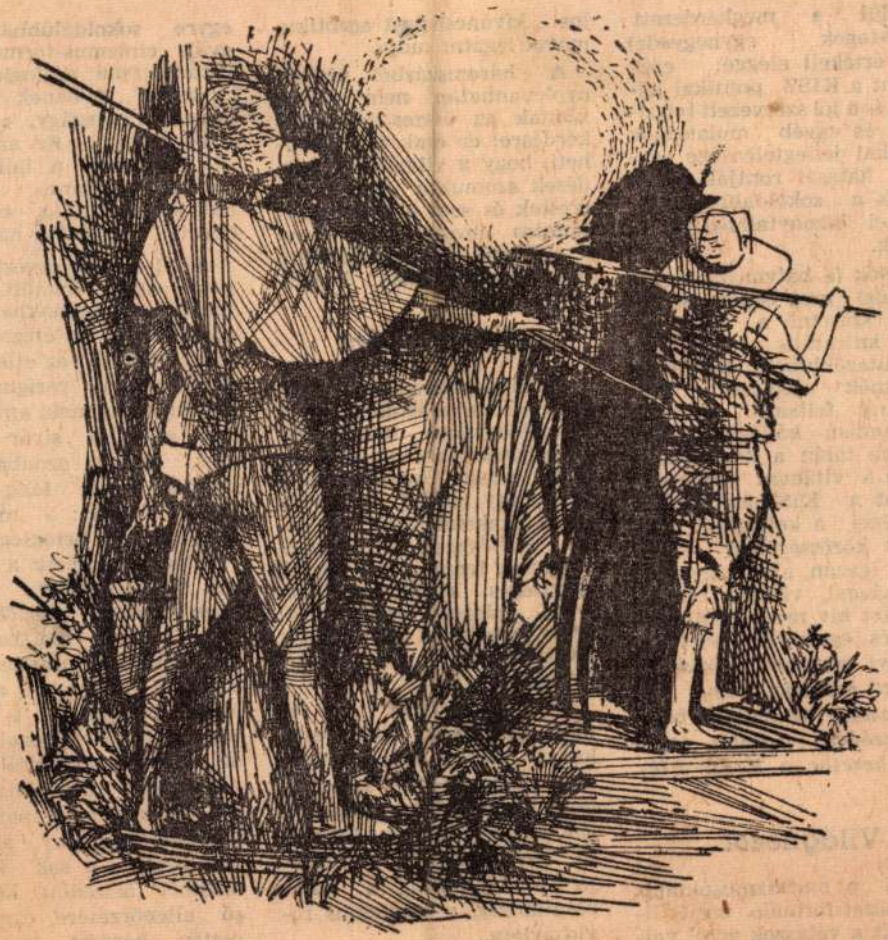

Lakner László rajza

Magyar Hírdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM

rülbelül a megkérdezett KISZ-tagok egynegyede) nem értékeli eléggé: ezek szerint a KISZ politikai jellege és a jól szervezett tvisztesték és egyéb mulatságok politikai jellegtelensége egymás hatását rontják, szerintük a sokoldalúság kísérletei bizonytalanságot jeleznek.

Mások (a hatvanszázalékos többség) meg éppen színesíteni szeretné a szervezetet: kulturális önképzőkörök, utazóklubok hálózatát szeretnék ráépíteni. Egy vidékről felkerült, munkás származású kollégista lány lehetne talán a koronatanú ebben a vitában: vallomása szerint a KISZ-élet belső szépségei a kollégium szervezett közösségében élvezhetők igazán, ahol együtt él a tagsággal, vitákat rendez, költőket hív meg, színházba visz és egyengeti életüket a helyi szervezet. *Minden jel azt mutatja, hogy kisebb csoportok spontán belső szerveződése foglalja legillőbb keretbe a KISZ értékeit.*

Világnézet

Ami a marxizmusoktatás világnézet-formáló erejét illeti, ott a válaszok arról vallanak, hogy a szakmájuktól oly távoli politikai gazdalos kíváncsiságot eg mával izgatni tudja.

A háromszázból viszont nyolcvanhatan nem válaszoltak az összes ide vágó kérdésre: ez csak azt jelentheti, hogy a világnézeti kérdések számukra még nem érettek és sem a marxizmus *tudatos* elfogadására, sem a szellemi kalandozásokra nem éreznek belső késztetést.

Hivatástudat

Továbblapozva eljutunk az orvosi hivatástudat lassú formálódásának műhelyébe. *Jó orvossá lenni ma azt jelenti, hogy humanistának lenni;* egy időben laboratóriumi szakembernek, intuitív művésznek és elemző tudósnak lenni; a betegség ellenséges közegében harcolni idegen emberekért; örök veszélyben élni a fájdalom, a láz és a halál árnyékában.

Ezt az „árnyékot" a fények játékának kell éveken át, napról napra messzire űznie — a gondolat fényét, a remény világosságát kell hirdetniük. De belső fényforrásukat kiolthatja az anyagiasság, a határozatlanság, a cinizmus rövidzárlata.

Ennek a veszélye elég nagy, de itt is árnyaltabb változat épül: a „foglalkozási cinizmus", s ennek tartóoszlopa a betegágy, a másik a boncterem Ez az „Üllői úti cinizmus" a laikus érzelmek haláltánca, amelynek koreográfiája szerint a nevetés legyőzi a halált.

Az első éves orvostanhallgató egyre inkább orvostechnikai fogalmakban kezd gondolkodni (és érezni) — s a betegágynál az etikai kérdések sajátos, rezignált drámaiságot kapnak, ami a laikus számára sivár cinizmus, bennük azonban egyszerűen csak félig-megoldott szorongás: a medikus „foglalkozási betegsége".

Mindezek felett a szellemi tudatosságnak meglepően magas mértéke lebeg. Ebben a riportban nem sorolhatunk fel minden megvizsgált tényezőt, az erkölcsi felfogásról, a fel-feltűnő vallási nosztalgiáról, az egyetemi reformról adott válaszokat. De hogy végül is milyen a mai medikus-embereszmény, arra vonatkozóan a sok kérdéselemből összeálló kép belső ellenőrzésére, egy közvetlen kérdést is feltettünk. Az eredmény: bár azonos mondat egyik válaszban

1021

A PLAKÁT

MÉG KINT VAN az utcán, a házfalakon a plakát, pedig a dátuma: 1972. június 2–5-ig. Szövege, az időt jelző szavakon kívül: egyetlen városnév: Brüsszel. Egy város Európában, és egy ott lezajlott esemény, az európai közvélemény képviselőinek közgyűlése. Európa Fórum – így is neveztük. A plakáton – mely a fórumról hazatértek szerint ott, Belgiumban is nagy sikert aratott – Európa térképe.

Kontinensünk két tenyér öblébe zártan.

Szép és kifejező szimbólum – tudjuk, a két kéz milliók kezét jelenti. A mi kezeink, európaiaké.

A kéz kedvelt szimbólum a plakátművészetben. A kisimult tenyér éppúgy, mint a megfeszült, szorosra zárt ököl. Ez a két kéz finom, védő, óvó, féltő mozdulattal hajlik. Lágyság is van bennük és erő is. Lehet magyarázni, de nem kell; talán ez hatásának, sikerének titka.

A plakát dátuma lejárt, az esemény elmúlt. A mi küldötteink is hazatértek Brüsszelből. Beszámoltak tanácskozásaikról, melyekkel az európai béke és biztonság ügyét mozdították elő. A kormányok biztonsági konferenciája előtt Európa képviselői a népek, nemzetek szavát hallatták.

Az ügy, melyért a küzdelem folyik, továbbra is a lehető legaktuálisabb. Két tenyerünkben fekvő tágabb hazánk, kézbevett biztonságunk ügye nem kötődik egyetlen városnévhez, egyetlen időponthoz. Ez a plakát ezért is időtálló.

Az utca művészete, de nem a pillanaté.

o. k.

A plakát Lakner László és Gadányi György műve

a NŐK LAPJA postája

nyában!
em vádol-
eges vádló
nerete nél-

nulság.

(simon)

GYERMEK-
unk tavaly
rt. A tetsze-
tikus kocsit
siként is le-
néhány hó-
a kocsin a
mutatkoz-
nyt tartó kar
hogy súrol-
ocsit alig le-

szommal az
, ahol a ve-
aligatott vé-
rvárló nevét

alatt tönkremennek, de jogosult vagyok a pótlásra. Ez azonban a következőképpen történik: elkarikázom a helyi tanácshoz — kb. 5 km oda-vissza! — ott kapok egy hivatalos papírt. Ezt elküldöm a Szociális Intézetek Központja Gyógyeszközgyári Kirendeltségéhez (Bp. XIII., Dózsa Gy.

út) ahonnan értesítenek, hogy a gumit megrendelték. Aztán várok, aztán reklamálok, aztán megint várok ... közben a gumi tovább romlik, naponta szerelem, bütykölöm és az új gumi csak nem jön. A dátumokkal még adós vagyok: a tanácsi igazolást 1971. dec. 20-án küldtem el ... Kérdés: nem volna-e tisztességesebb és egyszerűbb, ha a fenti intézmény megrendelne az OGV-nél kellő mennyiségű és méretű köpenyt és tömlőt, s 12—18 havonként automatikusan elküldené a nyilvántartott rokkantnak? Esetleg azzal a megkötéssel, hogy azok tartoznak a rossz gumit visszaküldeni

tettem a kérdést. Meg kell mondanom, fiatal korom ellenére már nagyon sok lánynak udvaroltam, de amióta őt ismerem, senki más nem érdekel, csak vele szemben sajnos gátlásos vagyok. Mivel ezekről a dolgokról beszélni nem tudok, már arra is gondoltam, levelet írok neki, de nem találom meg a formáját. Fellengzős nem akarok lenni, habár nem az a típus, hogy a barátnőivel vihogna egy ilyen levélen —, de fölényes hangot sem tudnék vele szemben megütni. A két kolléga következetesen akadályozza és ellenzi a közeledésünket. A báty szerint én ugyanis könnyebben vigasztalódnék, mivel szerencsém van a nőknél — a barátom meg szememre veti, hogy belegázolok az életébe, hiszen ő a kislánynak fél évvel korábban kezdett udvarolni, ő mutatott be (ez is igaz); ne éljek vissza a bizalmával. Dehát ilyen

J

szá
rüle
gek:

Abalig	Hollóháza
Aggtelek	Jósvafő
Alsóőrs	Kápolnásnyék
Aszófő	Kesztölc
Badacsony-tomaj	Kismaros
	Kisoroszi
Badacsony-tördemic	Kőröshegy
	Kővágóőrs
Balatonakali	Leányfalu
Balatonalmádi	Leányvár
Balatonberény	Lovas
Balatonboglár	Mátraszentimre
Balatonederics	Nadap
Balatonfenyves	Nagybörzsöny
Balatonfőkajár	Nagymaros
Balatonföldvár	Nemesgulács
Balatonfűzfő	Ordacsehi
Balatongyörök	Orfű
Balatonkenese	Örvényes
Balaton-keresztúr	Pákozd
	Paloznak
Balatonlelle	Parádsasvár
Balaton-máriafürdő	Pilis-szentkereszt

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ULLOI ÚT 51
Telefon: 138-668, 337-748, 340-726
NŐK LAPJA
1973 JUN 17

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

19/7 DEC 15.

Kokas Károly

MAGYAR NEMZET

Hustonnéc fiatal képzőmű-
vész hőzlik Lakner László,
Kornis Dezső, Csiky Tibor,
Galántai György — közös ki-
állítását nyitotta meg hétfőn
dr. Solymár István, a Nemzeti
Galéria helyettes főigazgatója.
A tárlat a Műszaki Egyetem
„R"-épületében tekinthető meg.

⊕

Keplernek és Tycho de
Brahénak a jövő évben szob-

Schöpflin Aladárt előnyben részesíti a „több új gondolatot hozó" *Ignotusszal* és a „messzebb jutó" *Lukács Györgygyel* szemben, „a megértés képességéért s írói nyelven való tolmácsolásáért". „Olvasható kritikát írt!" — kiált fel elismeréssel. Méltányolnunk kell ezt a törekvést, még ha végezetül jelezzük is, hogy a kritika, a különösen a tudomány-nevet kiérdemelni kívánó irodalomtörténet olvasmányosságának, avagy fogalmiságának; írói módszerének, vagy tudományos kezelésének kérdése külön lapra kívánkozó vita lehet.
(Szépirodalmi, 1970)

SZÉLES KLÁRA

1021

Az utak összeérnek?

Fontos és jelentős kiállítás volt 1970 decemberében a Műegyetem R épületében. A mai fiatal magyar képzőművészek két legnagyobb csoportosulása: az Iparterv-csoport (akik nem ipari formatervezők, de rajtuk ragadt ez a név, mert a két csoportkiállításuk 68-ban és 69-ben az Iparterv kultúrtermében volt) és a Szürenon-csoport most közösen állítottak ki.

Fontos ez a kiállítás, mert egy nemzedék arca rajzolódik ki belőle. És még fontosabb az, hogy ez a két, különböző gondolati alapon álló, számottevő csoportosulás egy helyiségen belül, a konkrét művek szintjén találkozott és került szembe egymással.

Legelőször üdvözölnünk kell ezt a találkozást, mely remélhetőleg gyümölcsöző lesz mindkét csoport alkotói számára. S valószínűleg az lesz, mert a kiállított művek egymás ellentétes fényében élesebbé teszik a problémafelvetések kontúrjait.

A gondolati vízválasztó a két csoport között azon a kérdésen húzódik keresztül, amit először Ady fogalmazott meg egyértelműen a magyar művészetben, és amely kérdés azóta is a legélesebben kísért: lehet-e a magyar európai?

A két csoport, ennek a kérdésnek tükrében, önmagán belül sem teljesen homogén. Ez érthető is. De a két alapállás világos: a Szürenon elsősorban a mi társadalmi közérzetünk tudatos vagy ösztönös vállalásával próbál a magyar művészet folyamatosságába beleilleszkedni, az ipartervesek pedig a mai nyugati képzőművészet áramlásához kíván csatlakozni. Az Iparterv-csoport ideológusa, Sinkovits Péter így fogalmaz: A kiállítás (Iparterv-kiállítás, szerző megj.) koncepciója az volt, hogy azokat a művészeket mutassa be, akik az aktuális törekvések legjellemzőbb változatait képviselik. Ezek a fiatalok nem folytatták közvetlenül a hagyományokat, hanem a világ művészetének jelenlegi állapotában próbáltak tájékozódni, a leghaladóbb avantgard törekvésekkel együtt lépni.

Itt kell megjegyeznem: a szakadék a két csoport között nem olyan mély és merev, mint az az eddig elmondottakból kitűnne. Sok — fontos — közös mozzanat van a két csoportban, de ezek megtárgyalását terjedelmi okokból el kell hanyagolnunk. Ezért inkább a különbözőségekre helyezem a súlyt, és főként azt kísérlem megvizsgálni, maguk a konkrét művek hogyan viszonyulnak a magyarság—európaiság alapkérdéséhez.

Mit jelent elsősorban ez a kérdés: magyarság—európaiság? Mint az ilyen kérdésfeltevések általában, a kizárásra kényszerítő: magyarság *vagy* európaiság, helytelen szemléleten alapul. A helyes megközelítés az összekapcsoláson nyugszik: magyarság *és* európaiság.

Le kell szűrnünk annak a helyzetnek következményeit, hogy tarthatatlanná vált a századelő lebecsmérlő meghatározása: a *balkániság* (eredendően hamis tudati) kategóriája. Manapság az igazán balkáni Bulgária is jól fejlett ipari államnak számít egy újonnan felszabadult afrikai ország mellett. E század első felének kelet-európai városi értelmisége az *europäer* jelszó alatt vonult a nyugati kultúra asztalához egy kis morzsacsipegetésre.

Azóta — a társadalmi változások és egymás mélyebb megismerése miatt — a helyzet kölcsönösen megváltozott.

A mai nyugat-európai értelmiségnek nem jelent többé valami torz, barbár egzotizmust sem Kelet-európa, de még Távol-Kelet sem. Ma ők figyelnek bennünket, de egész Kelet-Európát, Kubát vagy legújabban Chilét is.

Részben ennek a megkülönböztetett figyelemnek a (kulturális) vetülete a lengyel, cseh vagy magyar filmrendezők nyugati sikere.

Ha a magyar képzőművészet valamikor is fel akar zárkózni a világ élvonalához, csak önmaga vállalásán juthat el ide.

Magyar képzőművésznek lenni nem azt jelenti ma, folytassuk ott, ahol Szinyei Merse vagy Rippl-Rónai abbahagyta. Nekünk a mával kell szinkrónba jutnunk. De mindent csak organikusan, saját, belső, logikus alapról lehet megcsinálni.

A minimal art folytatása a logikusan létrejött konstruktivizmusnak, és az amerikai pop art is organikusan jött létre az amerikai méretű

Hatvany Lajos sokoldalú, alig felbecsülhető értékű munkálkodását feleleveníteve; a hazatérő emlékiratainak kortörténeti becsére figyelmeztetve. Ki kell emelnünk *Károlyi Mihály* nemes emberi portréját, ahogy *Varga József* a történeti tények, emlékiratok alapján kibontja. Külön kell méltatnunk azt a figyelmet, amit például *Károlyi* vagy *Jászi* pályája derékba törésének szentel, amint felbecsüli az 1904—18-as, műkritikus *Bölöni* ilyen értelmű működése megszakadásának jelentőségét. Az egész nemzedék példája és tapasztalatai nyomán úgy emeli ki a „világot megváltó illúzió, haladásba vetett hit, feltétlen optimizmus" jelenlétét írásaikban, hogy azt az átélt megpróbáltatások képével egészíti ki és hitelesíti is egyben. *(Bölöni György: A műkritikus és publicista)*. Azoknak az erőknek számbavételét kezdeményezi, amelyeket úgy jellemez, mint „sokat ígérően tehetséges, nagyra hivatott, forradalmas intelligenciát", „mely a Nyugat, a Világ, a Népszava, a Huszadik Század, a Galilei-kör, Társadalomtudományi Társaság körül csoportosult." *(Pogány József: Kultúra — álkultúra)*

E problémák tisztázása során irodalmi élményeinek felevenítései szemléletes képpé állnak össze, *Lesznai Annáék* körtvélyesi kertjétől, felvidéki paraszti-úri légkörétől a vidéki városból nagyvárossá serdülő Budapest *Hatvanynál*, *Schöpflinnél* tükröződő világáig; a *Tersánszky*-emlékekben, *Hatvany*-levelekben oly másként visszatérő „nagy kor — nagy neveiig". Ugyanakkor a részleteket, árnyalatokat is értő szeretettel igazítja egységes képpé, valósághűségéért szót emelve. E munka során két erényét kell megemlítenem. Egyik: az a figyelem, ahogy itt és később is kötetében jelen vannak, sorra idéződnek *Balogh Edgár*, *Sinkó Ervin*, *Fábry Zoltán*, *Szabédi László* alakjai, véleményei, gondolatai is, szintén, gyakran elfelejtett szellemi forrásainkat előtérbe vonva. Másrészt: külön említést érdemel a történetiség védelme, a szemléletbeli torzítások elleni védekezés, amikor például joggal tiltakozik az ellen, hogy polgári radikális gondolkodóktól marxista elveket kérjünk számon (Jászi-vita).

Bár időrendben a kötet másik részéhez sorolt ciklusok állnak közelebb a mához, — a kötet „maiságát" is a kiemelt írásokban látom, azok elemzőbb, távolibb, lényegesebb összefüggéseket feltáró jellege miatt. Eleven példája ennek *Bölöni*, aki század eleji forradalmi művészet-kritikai gyakorlata révén volt képes az 50-es évek képzőművészete esetében is tisztán, lényeglató módon ítélni, — ahogy *Varga József* ismét közvetlenül mának-szóló gondolatként hangsúlyozza ezt, — joggal. A ma élő írókról szóló ciklusok darabjainak legnagyobb része recenzió, annotáció-jellegű, fajsúlyú. Az előbb megismert kutató képét az olvasgató, olvasmányait mások figyelmébe ajánló ismertető arca egészíti ki. Ha az első részbe sorolt tanulmányoknál az egységbe illést emeltük ki, — itt mozaikszerűségről beszélhetünk. Színes arcképcsarnok ez, — *Illyés*, *Németh László*, *Szabó Pál*, *Illés Endre* könyveitől a *Fábry* életpálya, *Szabédi*-költészet méltatásáig, s ide illeszkednek a *Krleža*, *Ivo Andrić*-cikkek, *Szabolcsi Bence*, *Köpeczi Béla*, *Turóczi-Trostler* munkáinak taglalásai is. De a számbavétel, felleltározás, körvonalak felrajzolása, — benyomások, jelenségek rögzítése elsősorban, mintsem már kialakult, mélyebb összefüggésekre rámutató elemzéssor. A könyvek tartalmáról, érdekes adalékokról értesülünk, érdeklődésünkat ébreszti fel inkább, mintsem lényeges, irodalomtörténeti, kritikai ítéletet formál Megállapításai, jelzői inkább egyszerű kijelentések, mintsem az értékelések miért-jeire válaszolóak. Például „Az élő magyar próza egyik nagy ága" — olvashatjuk *Illyés* prózájáról, ennek bővebb értelmezése nélkül; avagy: miért tartozik *Szabó Pál* lényegében „legjobb novellistáink körébe"? Erre vonatkozaón sem kapunk kielégítő igazolást. Úgy véljük, ez a könnyedebb kezelésmód az, ami általunk kettéválasztott két rész hasonlításánál az előbbi javára billenti a mérleget, s amely a fentieken kívül megmutatkozik például Ady kétféle idézésében is (előbb: lényszerűen, — utóbb ötletként sokszor, például *Németh László Lányaim*nál felemlegetése stb.); átalában az analitikus, lényegkibontó magartással szemben egyszerű leírás, az író önmagával való jellemzése uralkodik, gyakran találkozunk túl hosszú idézetekkel (például a tanulmányban szakaszainak szerepeltetése).

Összegezve: a kötet első ciklusainak írásaiban, a századelő világának, kérdéseinek értő megvilágításában vélem felfedezni a tanulmánykötet fő értékét. Egyúttal ebben az első részben látom megvalósítva a szerkesztői szándékot, a belső egység létrejöttét is. A második rész más fajsúlyú, más igényű, — ismertetés, népszerűsítés rovatba sorolható, így inkább velénépműsünk nyer vele. Természetesen a további kutatómunka útjelzői, nyersanyagai is egyben, későbbi mélyre ásások előmunkálatait jelenthetik. Tán nem tévedés, ha úgy vélem, hogy *Varga Józseftől* nem áll távol a kétféle igény egyesítésének szándéka. Úgy tűnik, kissé saját eszményét is megfogalmazza, amikor

konzum-társadalomból és a korai amerikai művészet örökös tárgyközeliségéből.

Hogy ezeket az ott organikusan létrejött nyugati áramlatokat ide egy az egyben átvegyük, az üres fantazmagória. Miután az alkotók nem a mai világunkra, hanem a nyugati képzőművészeti folyóiratokra támaszkodnak, szociológiai abszurdum, hogy ily módon — egy szűk, hisztérikus, sznob réteget leszámítva — valós műélvező közönség jöjjön létre.

Hosszabb távon e szűk, sznob rétegben sem bíznék, mert ők csak a divat szelében kóvályognak. Mivel ma a nyugati képzőművészeti lapok azt írják: a pop artnak és a minimal artnak befellegzett, most a conceptuel art a sikk, vagy inkább 'chic', hamarosan ők is odébb fognak állni. Márpedig műalkotás közönség nélkül — ez abszurdum.

Sinkovits Péter elképzelése a kihagyásos Nagy Ugrásról rokonszenves, de naiv ábránd.

Érzi ezt a két minimal art-os, Bak Imre és Nádler István is. Ők a maguk minimal artjához megpróbálnak gyökeret keresni a magyar népművészeti motívumokban. És minél inkább sikerül ez nekik, annál inkább kezdik meglelni a bartóki szintézis felé vivő utat.

Hasonló a helyzet Lakner László esetében. Lakner pályája a kiállítás résztvevői közül a leghosszabbak közé tartozik, az 50-es évek végén indult, Csernus egykor nagy hatású szürnaturalista csoportja környékén. Amely csoport szintén a nyugati képzőművészettel szembeni lemaradásunkból kísérelt meg lefaragni valamennyit egy specifikusan magyar szürrealizmus megkonstruálásával. Akkoriban e csoport létrejötte várható és időszerű volt, sőt útkeresésük formai oldalával is — hogy éppen a szürrealizmushoz próbáltak csatlakozni — egy adott kelet-európai alapállásnak feleltek meg.

Gondoljunk bele: bár hamarabb, mint nálunk, de a nyugati képzőművészethez képest szintén elkésve, Bécsben (Wiener Schule) és Prágában, tehát a monarchia utódállamaiban, ugyancsak hasonló (és kissé üvegházi) csoportok jöttek létre.

A magyar szürnaturalista csoport egy szükségszerűségnek felelt meg, a Rákosi-évek kényszerű kihagyását igyekezett pótolni, de csakhamar világossá vált; az idő közben nálunk is továbbment. Emiatt a 60-as évek elején a csoport szétszóródott, és volt tagjai különböző irányokban kerestek kibontakozást.

Lakner a pop art felé próbált kiutat találni. És itt újra, élesen felvetődik alapkérdésünk: a magyarság—európaiság viszonya.

Szinte kézzel tapinthatóan, Lakner minél inkább vállalta a szellemi exportőr szerepét, annál inkább idegenné vált a magyar valóságtól. Zsákutcájának végső pontja Dorottya utcai kiállítása volt.

Sajnos, ennek a kiállításnak kritikusai, magyaros pontatlansággal az egészet újdonságnak tartották, vagy pedig — féltve a melegházi primőrt — elkerülték a társadalmi kapcsolatok kérdését. Ekkor ugyanis lelepleződött volna a dolog talajtalansága és légbőlkapottsága.

Laknernak, ezen a kiállításon látott képe alapján: Amikor a monarchiának még nagy volt a szája — úgy tűnik, éppen a vállalt középeurópaiság alapján, mégis sikerült továbbjutnia. Kiállított képe a „K. u. K. csatahajók a Boszporuszon" feliratú soviniszta képeslevelezőlap hatalmasra nagyított másolata.

A cs. és kir. fellengzős imperializmus groteszk és fanyar módon jelenik meg a pop art-on iskolázott stílus feszültségében.

Nem szándék nélkül tértem ki ilyen hosszan a magyar szürnaturalistákra. Közvetve vagy közvetlenül ez a csoport majdnem mindegyik kiállító festő előtörténetéhez hozzátartozik. Ez a stílus a felszíni, problémamentessé oldott Szász Endre-i variációjával a szélesebb közönséghez is megtalálta a maga útját.

Méhes László vagy Jovánovics György — bár áttételesebben, mint Lakner — szintén ettől a csoporttól kapta az indító lökést.

Méhes Langyos víz c. képe: vízben ücsörgő hízott kispolgárok megvesztegetően fotószerű csoportja újra egy variáció a szürnaturalizmus meghaladására. Az időszerűtlen szürrealista sallangoktól mentes, fénykép hatású naturalizmus ennél a képnél sikeres és csattanósan ironikus. A kérdés itt csak az, vajon a továbbiakban is folytatható-e ez a stílus?

Jovánovics, akárcsak Lakner — Jovánovics egy erős Segal-hatás jegyében, a pop art felé keresett kiutat. De itt is újra ugyanaz a két probléma: Segal tökéletesen valósághű gipszemberei Segal konzum-társadalmának elmagányosodását tükrözik. Nálunk ez a dolog azért egy kicsit másképpen néz ki. A másik kérdés a folytatás nehézségei: a pop art-hullám levonultával — miután a magyar pop átvétel volt — folytatás nincs. Sajnos, attól tartok, Jovánovics kiállított gipszkollekciója éppen ezért következetlen és zavaros.

Szentjóby Tamás egy korábbi kiállításon kis ledugaszolt üvegben vizet állított ki Hűlő víz felirattal, szignálva és évszámmal ellátva. Ez az alapvetően művészetellenes Marcel Duchamp-i gesztus helyesen sugallta azt: a régi

művészet halott. Mostani kiállított műve: Festmény vakok számára, hasonlóan ideológiai gesztus. Festővászonra felragasztott magnószalagcsíkok egy magnófej végighúzása esetén hangjeleket adtak. Vagyis Szentjóby éppen a legfontosabbat, a látást kapcsolta ki a festményből.

Szentjóby a Hűlő vizével úgy látszik, iskolát teremtett. Erdély Miklós egy termoszt állított ki Tavalyi hó felirattal. De sajnos, ez a gesztus csak egyszer értelmes, s tökéletesen felszínes volt megterhelni a címadó Villon-idézettel (Mais où sont les neiges d'antan?). Kiállított nagyobb méretű műanyag medencéje, amiben kilyukasztott tejkonzervekből sűrített tej folyt élesztőkockákra és macesztáblákra, miáltal gáz fejlődött az élesztőből, kétségtelenül fanyar és morbid humorú. Emiatt Erdély nem vette észre, így mindez egy epikus anekdóta, ahol, céljával ellentétben, éppen a II. világháború náci vérengzéseit és a szervezett zsidóirtást bagatellizálja el. Ugyanez a kátyú: Erdély attitűdöket vesz át a német Vostell-csoportból, és legfeljebb magyaros anekdótát csinál belőle.

Hencze Tamás az egyik legszínvonalasabb, legkövetkezetesebb kiállító. Kitalált egy olyan eljárást, amit senki sem használt a világon: fotóhenger végiggördítésével fest ritmikus, elmozduló konturú foltokat. Színvilága harmonikus, és mérsékelten távolságtartó hatású: fémes ezüst, sárga és szürke.

A mobil egy kicsit magyar műfaj. Moholy-Nagy indította útjára, majd 50 évvel ezelőtt. Kepes György is foglalkozott fénymobilokkal és a mobil mai legnevesebb képviselője, Nicolas Schöffer, szintén magyar származású.

Ezekhez az alkotókhoz kapcsolódik Haraszty István is kiállított művével, egy hatalmas mobil-géppel, mely belső vezetősínein acélgolyókat futtat végig különböző hang és fényjelek kíséretében, míg a golyók induló helyzetükre vissza nem jutnak. Ez a poétikus gépezet azt bizonyítja be a számunkra, rendkívül színvonalas formában, hogy a gép még pszichológiailag sem feltétlen emberellenes mechanizmus, és nagy méretei ellenére is lehet akár olyan, mint egy játékos kisgyerek.

Külön ki kell emelnünk Haraszty igen bonyolult gépezetének precíz technológiai pontosságát. Márcsak azért is, mert nemrégiben Z. Gács György gondolatilag is, technológiailag is jóval egyszerűbb mobiljait a technológiai hibák csírájában hatástalanná tették. Ahogy Rózsa Gyula, a Népszabadság kritikusa szellemesen írta: hasonlóak, mint nyugati társaik, „csak éppen az a magyaros ízű pontatlanság, mesterségbeli-ipari megbízhatatlanság színezi hatásukat, ami a külföldi példákból hiányzik".

Csáji Attila képei felületi érzékenységének jellemzésére Tapiès-t tudnám említeni, akinek képi textúrái olyanok, mint az öregemberek arca, vagy a kiszikkadt, repedező, spanyol föld. Ahogyan a fény hatásait kutatja, erről talán a rayonne-ista Larionov juthat az eszünkbe. De Csájinak semmiféle lényegi köze nincs se Tapiès-hez, se Larionovhoz. Csájinak megvan a maga konok útja. Képeit szinte a monokromitásig egyszerűsítve, taszító fekete és fémes ezüst színeket használva indusztrializálódó környezetünket kísérli meg átérezni és kimondani a festészet eszközeivel. És egyút tal ugyanazon a képen belül harcot indít az ipari környezet ridegsége ellen a kívülről jövő súroló fény változó hatásának kihasználásával.

Itt említeném meg pontosabban, mit értek én az organikus folytatáson. Nem azt, hogy ha Csáji a fény festői természetével foglalkozik, akkor vegye föl Egry József elejtett fonalát. Már csak azért sem, mert Egry a képen belül foglalkozott a fénnyel, Csáji pedig a képen kívüli fény képen belüli hatását vizsgálja. Az organikus folytató festészet problémafelvetései ne egy elmúlt magyar művészethez kapcsolódjanak, kötődjenek össze organikusan a mai magyar társadalommal, a képek gondolatköre gyökereddzen organikusan a mai világunkban. S ennek a kapcsolódásnak igényét erősen érzem Csáji munkáiban.

Pauer Gyula Pseudo címmel kiállított szobrait Kant egyik legmélyebb kategóriájával a „mintha", az „als ob" kategóriájával lehetne a legjobban meghatározni. Fali reliefje üveg alapon egymástól azonos távolságban levő, teljesen azonos alakú és nagyságú félgömbök sorozatából áll. De ezek az azonos félgömbök azáltal vesztik el azonosságukat a szem számára, hogy a fedő szürke és fehér szín különböző, egymáshoz viszonyítva szinte zenei ritmusban borítja a felületüket. És ennek a szokatlan színezésnek másik furcsa tulajdonsága, hogy a valóságban domború felületeken a horpadtság érzetét kelti fel. Hasonló „als ob" gondolatra épül másik szobra is, ahol a valóságban sík fémfelület, szintén színezés révén, gyűrött és egyáltalán nem fémszerű benyomást kelt.

Csáji, Hencze és Pauer törekvéseit átgondolt, kiegyensúlyozott lehetőségnek érzem. Egyfelől azért, mert olyan irányban keresnek kibontakozást, amerre tudomásom szerint már nem tapogatódzik. Ennélfogva a másodkézből való epigonizmus súlyos vádjában bajosan lehetne őket elmarasztalni.

Másrészt azért, mert ők, „az anyagba leszálltak" társadalmunk tudati valóságának helyes átélése, és ennek az átélésnek a festői-szobrászi anyaggal való kapcsolatba hozása révén olyan ritmus, mennyiség-minőség, fény és anyag viszonyokat tudatosítanak bennünk, melyek konkrét, mai társadalmi közérzetek és tudatformák képzőművészeti megfelelői.

Az e képzőművészeti alkotások által felvetett problémák végiggondolása — mert nem öncélú játékok az esztétikummal — tehetséges és következetes alkotóknál jelentős mélységig feltárják számunkra az adott társadalmi tudatot. Sőt, még az öncélú festészet is tudósít, ha felszínesebben is, valamiféle társadalmi tudatról, vagy esetleg hamis tudatról. Ebben az esetben szociológiai jelentősége van.

Nem könnyű ezeket a végiggondolásokat megtennünk. A fényképezés és a film megjelenésével és tömeges elterjedésével képi látásunk egésze természetszerűleg átformálódott. Ez a folyamat bizonyos területekről kiszorította a festészetet, más, új területeket viszont megnyitott a számára.

Maguknak a festőknek a látásmódja is megváltozott.

A film — joggal vagy jogtalanul — nem sokkal megszületése után rögtön a kulturális érdeklődés centrumába került. Ez az eltagadhatatlan tény is jelentős hatással volt a festészet további fejlődésére.

De nem múlt el nyomtalanul a festészet fölött a tudományos-technikai forradalom vagy a műélvező közönség átrétegződése sem.

Minden eddiginél bonyolultabbá vált a festészet helye a művészetek között, és minden eddiginél bonyolultabb a festészet formanyelve és e formanyelv és a közönség kapcsolata.

Régóta időszerű már e kérdések tisztázása itt Magyarországon, ahol e problémák megoldása a történelem hullámverései miatt napjainkig elodázódott. De a mai helyzet — egy új festőgeneráció színre lépése idején — minden eddiginél kedvezőbb. Most jött el az igazi ideje annak, hogy feloldhassuk e kérdések feszültségét és festészetünk valóban lényege szerint funkcionálhasson: legyen híradás a társadalmi tudat mély rétegeiből.

RÓZSA T. ENDRE

Fekete Gyula

Vallomás hajnalig

Fekete Gyula meditációi, morális és nemzeti kérdésekkel foglalkozó cikkei, rádióelőadásai rokonszenvesen érzékeny és gondolkodó emberről vallanak. Új könyve is ilyen forrásvidékről indul, de gondolatai a regény műfajának megfelelően nagyobb koncepcióvá állnak össze, és az élet lényegi problémáira irányulnak.

Az élet jóváthetetlenül és visszavonhatatlanul elmúlik. Az embernek egyetlen lehetősége az értelmes élet, az értelmes cselekedet arra, hogy a halálnál valami maradandóbbat alkosson. Óriási felelősség hát az élet, hiszen a szépség és tökéletesség lehetőségeit hordozza, melyeket az ember ritkán vesz észre, pedig ez volna igazi rendeltetése. Ez a felismerés kényszeríti a *Vallomás hajnalig* huszonkilencéves hősét a lehető legválságosabb élethelyzetben, a közeli kivégzés fenyegetésének őszinteségre sarkalló, feszült atmoszférájában arra, hogy ismeretlen rabtársának egy egész éjszakán át tartó vallomásban beszámoljon életének legfontosabb tapasztalatairól és szándékairól.

Első pillantásra is nagyon nehéznek látszik az író feladata. Kísért bennünket a kétely: bármilyen okos elveket, gondolatrendszereket kapunk, ez a végnélküli vallomás könnyen unalmassá és élettelenné válhat. Bár a felvett alaphelyzetből logikailag és lélektanilag egyaránt természetesen következik a vallomáskényszer, az ilyen mentő magyarázat még nem elég ahhoz, hogy biztosítsa az írói szándék sikerét. Hősünk ráadásul többször elmondja magáról, hogy ő középszerű ember. Mit várhatunk egy átlagember egész éjszakás elmélkedéseitől?

Fekete Gyula azonban kitűnő leleménnyel és nagy fegyelemmel birkózik meg a nehéz feladattal. Már azzal is sajátos, sejtelmes feszültséget ad a műnek, hogy két elbeszélői aspektust vezet egymás mellett. A regénynek kettős története van: az egyiket a főhős első személyű vallomásai adják, a másikat pedig a külvilág beszüremkedő hangjai. Az elsőt az emlékezés szabad, de érzelmi vagy gondolati szempontból mindig fontos asszociációi, és az életben örökös számvetésre kényszerített aka-

dályozott ember számtalanszor átgondolt, aforizmákká érlelt gondolatai hordozzák. Az emlékezés mindig képi; történetekre, eseményekre emlékezik az ember, s ezek mozgalmas sokaságából jut el a szoborkeménységű gondolatokhoz, eszmékhez. Az emlékezés így válik alapjává, talapzatává az eszmének, így telik meg szikrázó élettel és mély gondolatokkal a mű. Gyönyörű az élet! — erről akarja meggyőzni ismeretlen társát (aki itt az egész emberiséget jelenti) névtelen hősünk, és elkezdi mesélni az életét. Csak lényeges dolgokra figyel, mert kevés az idő. A regénynek ez az egyik feszültségbázisa: a jelentéktelennek tetsző dolgokról is sejtjük, hogy fontos elhatározások, következtetések csírái.

Kiderül, hogy a gyönyörű lehetőségű életben az egyik ember iszonyúan kiszolgáltatott a másiknak. Hősünk is csak élete legutolsó óráiban lehet igazán őszinte, eddig ettől is megfosztotta a kiszolgáltatottság. Szörnyű gyermekkora volt, aztán tizenkilenc évesen községházi írnok, és kezitcsókolomot köszön neki egy görnyedt öregasszony, a katonaságnál is megalázzák.... Minden cselekménymozzanat a kiszolgáltatottság mániákus gyűlöletéhez ad egy-egy indokot. Számára a kiszolgáltatottság mint emberi kapcsolat tény, a társadalmi élet szükségszerű velejárója. Ezzel szemben megfogalmazódik benne életének tapasztalataként az emberi kommunikáció pozitív eszménye: az egyoldalú kiszolgáltatottság, a hatalom nyomában járó örökös félelem helyett a „kölcsönös kiszolgáltatottság", amely már nem is kiszolgáltatottság, hanem boldog egymásrautaltság. Ez az eszmény kétszer valósul meg a regényben, mindkétszer a legintimebb magánéletben, a szerelemben. Ez a két fénypont beragyogja a regény keserű, fekete világát. S bizonyára ezeknek köszönhető, hogy a főhős, iszonyú tapasztalatai ellenére is, lehetőségeiben értelmesnek, szépnek látja az életet.

A szerelem az egyetlen lehetőség, amely menedéket ad a kiszolgáltatottság ellen. De a társadalmi kiszolgáltatottság közepette a szerelemnek valóban menedékjellege van, s mint minden menekülés, ez is kudarccal végződik: a magánéletben sem lehet boldogság, teljesség, ha a társadalomban kiszolgáltatott az ember. A magánéletben elért teljességet mindkétszer szétzúzza az ember társadalmi kiszolgáltatottsága. Hősünk hangsúlyozott középszerűsége legenda csupán, illetve annak ékes bizonyítéka, hogy a becsületes gondolkodás és cselekvés világmeg[illegible], hogy nagys[illegible] elmenekülni [illegible] hanem a mag[illegible] teljességét szeretné eszményképül a társadalom elé állítani. Ezért a mániákus küzdelem a kiszolgáltatottság ellen, ezért a vallomáskényszer: tovább akarja adni az emberiségnek a boldogsághoz, az emberi teljességhez, a félelem nélküli élethez vezető eszmét. „Ennek az egész éjszakának csak akkor lesz értelme, ha lázadás lesz, és ha bizonyít."

A cselekmény fölé növő, azon eluralkodó gondolati anyagot kétféleképpen is frissíteni próbálja az író. Egyrészt a cselekménymenetet az emlékezés szabad villódzásához igazítja, másrészt az új cselekményszálakat megszakító technikával, előremutató, érdeklődéskeltő mozzanatokkal indítja. Már a regény elején megtudjuk, hogy hősünktől még a felesége sem kérdezhette meg igazi nevét. Ez a rejtvény azonban csak jóval később, sok-sok más irányú esemény után oldódik fel előttünk. Ugyanilyen a Brigitta-motívum. A kegyetlen őrmestert viszont először alaposan megismerjük, s ennek az ismeretünknek a regény befejezésében tárulkozik fel egy újabb értelme is.

A regény atmoszférájának igazi feszültségét egyrészt az élet szépségének töretlen hite és szörnyűségeinek, borzalmainak ellenképe, másrészt a hős tervezgető kisvilágát egyre jobban fenyegető, végül megsemmisítő külső világ ellentéte adja. A bezárt ember cselekvésvágya („Mert amit én is tenni szeretnék fontosat, maradandót, az még hátra van.") és helyzete közötti feszültség kínzó élménye egyre fokozódik, a kivégzési jelenet végső szembeszállásában éri el a tetőpontot. A börtöncellában tervezgető, nagyszerű életre vágyó ember és a körötte uralkodó, végül őt is kiirtó világ ellentéte finom szerkezeti szimbóluma annak, amit a társadalmi kiszolgáltatottság közepette halálraítélt szerelemről mondtunk: ha a makrovilág ellenséges, a mikrovilág is csak kivégzés előtti börtöncellaélet lehet.

Kár, hogy a regény említett kitűnő erényeit olykor háttérbe szorítja a bőbeszédű és közhelyektől sem mentes moralizálás, a regényen belül szintkülönbségek keletkeznek, megbomlik a gondolat és cselekmény éltető harmóniája. Azonban ezzel együtt is értékes, elgondolkodtató könyv Fekete Gyula regénye.

(Szépirodalmi, 1971)

GÖRÖMBEI ANDRÁS

Kritika 1977/4

LAKNER LÁSZLÓ

Magyar grafika – itt és most

Frázisok ölelik körül a magyar grafikát. Mentségül: a frázisok nem mostanában keletkeztek, hanem évtizedekkel ezelőtt, amikor az egész magyar képzőművészet karaktere átalakult, amikor a különböző műfajok képzeletbeli zárt borítékokban megkapták fontossági sorrendjüket, amikor nézők és kritikusok egyre többször látták — mert láthatták: a grafika olyan, mint a bors, kicsi de erős, ellentétben a híguló-üresedő, egzisztenciális problémákkal küzdő nagyműfajokkal. A sorszámmal ellátott nemzeti kiállítások visszatérő motívuma lett: a gondokkal küszködő szobrászat, a funkcióval bajlódó festészet mögött a „nevető harmadik", az erkölcsi győztes: *a sokszorosított rajz.*

Három frázis

1. „A magyar grafika tízéves reneszánsza kezdetben a könyvillusztráció területén indult, a gondolat, az irodalom fonalába kapaszkodva függetlenítette magát idejétmúlt elbírálási normáktól, kötöttségektől, és így jutott oly gyorsan előre." A tetszetős gondolat majdnem igaz. Mindannyian emlékszünk a legnagyobb sikerekre, *Bartha László* Guillevic-illusztrációira, *Hincz Gyula* Aragon inspirálta rézkarcaira és a többiekre, a képekkel kiadott Shakespeare-ekre, Don Quijotékra, Mallarmékra, Villonokra. De miért nem „kapaszkodott az irodalom fonalába" igazi tehetség egy évtizeddel korábban, amikor festőnek, grafikusnak sokkal több oka lehetett volna elmenekülni más művészetek más témáihoz?

Az ok olyan egyszerű, hogy részletezni sem érdemes. Egyszerűen azért, mert a könyvillusztráció formai paramétereire is ugyanazok az ismérvek vonatkoztak, mint a vizuális művészetek többi ágára. Ne feledjük: a tükrözéselmélet félreértése csak egy tünet volt a sok közül. És a tünetek közé tartozott az is, hogy az alkalmazott műfajokra olyan szabályokat érvényesítettek, amelyeknek a huszadik század második felében még az autonóm művészetek sem tudnak megfelelni. Ne csak a mereven szöveghű Móricz-, Petőfi-, Gajdar- és Gorkij-illusztrációkra gondoljunk, hanem a kolhozzsánerrel díszített porcelán tányérra, a Lenin-fénykép pontos átmásolására egy ólomüveg ablakra.

E kitérőre csak egy dolog miatt volt szükség: ha húsz-egynéhány évvel ezelőtt a kultúrpolitikában érvényesülő három T nem különféle arányokban oszlik el a különféle műfajok között, ha nem mér — indokoltan vagy indokolatlanul — szigorúbb mércével a képeknél és szobroknál és nem engedékenyebb a „kisműfajokban", akkor nemcsak Kondor-iskola nem keletkezik, hanem Kondor Béla iszonyatos erejű művészete is csak négy fal között folytatott kísérlet marad, és legföljebb „régészeti leletté" válik, mint egykor egy másik korban Vajda Lajos.

2. „A sokszorosított grafika lehetőségei beláthatatlanok. Nemcsak milliónyi könyvben jut el a képi látás művészete népünkhöz, de évente sokezernyi lakás falára is kerülhet művészi szó, bárki által hozzáférhetően." A hatvanas években fogalmazott katalógusszöveghez képest mi már nem vagyunk ennyire optimisták. Időközben ugyanis kiderült: a grafika élvezete igényli a vizuális kultúra legmagasabb szintjét. Az eszközök redukciója, a témák elvontsága szükségszerűen ritkítja az értők körét. Kritikák kedvenc hasonlata: a grafika a képzőművészet kamarazenéje. Csak éppen kevesen gondolták végig az egyébként nagyon is helytálló hasonlat művészetszociológiai hátterét, nevezetesen azt, hogy a kamarazenéhez jut el a közönség legkisebb számú, legképzettebb része, hogy a műfaj látszólagos egyszerűsége azért még bonyolult szellemi munkát és főképp nagyobb koncentrációt igényel.

Való igaz, a két háború között, akkor, amikor „fametszet-reneszánszról", „rézkarc-újjászületésről" beszéltek, még senki sem tartott attól, hogy a grafika *befogadása* minőségileg fog eltérni az anyaműfajokétól. Még hittek bizonyos festői elemek átültethetőségében és ezért hittek a műfaj népszerűségében. Azóta bebizonyosodott — épp a közelmúlt bizonyította be —, a sokszorosított rajznak másféle törvényei vannak. A grafika a vizuális műfajok „esze", mert csakis ez a műfaj volt képes a tiszta látványt második helyre szorítani, és *a jelentéssel törődni akkor, amikor az egyetemes képzőművészet létkérdését éppen a jelenteni—nem-jelenteni dilemma határozta meg.*

Somogyi Győző: Kőműves Kelemen — részlet (Kovács Ferenc felvétele)

A festői, a „könnyű" grafika ma is létezik. Minden kiállításon mutatóban ott van belőle egy-kettő *(Varsányi Pál, Aszódi-Weil Erzsébet)*, de silányított, kommercializált változata kapható a képcsarnokokban, látható szállodák szobadekorációjaként. Ez valóban könnyen terjed. De hogy az igazi „sokszorosított grafika lehetőségei beláthatatlanok" — ez éppen olyan indokolatlan derűlátásból fakadó tévedés, mint a múlt századi reformereké, akik az ipari fejlődés „boom"-jától fellelkesedve egyszersmind megoldhatónak vélték a világ, a társadalom valamennyi problémáját. A magyar grafika hatvanas évekbeli fellendülése pedig olyannyira történelmi kategória, hogy elég volt a virágzást létrehozó tényezők parányi átrendeződése, arányeltolódása, és kiderült, semmivel sincs könnyebb, kényelmesebb helyzetben, mint a többi, ideiglenesen lekörözött műfaj.

3. „A grafikusművészet korunkbeli virágzásának komoly lendületet adott az információrobbanás és a nyomható felületek méretének növekedése." Ez a mondat „így és itt" nálunk nem érvényes. Nálunk az első zavarokat éppen az „információrobbanás" és a méretek megnövekedése okozta. Mert mi is történt voltaképpen a magyar grafika fénykorában?

A kibontakozni igazán sohasem képes első avantgarde-hullám — főként a szürrealizmus, másodsorban az expresszív és konstruktív törekvések — évtizedek óta felhalmozott energiái, megaszúsodott tanulságai törtek föl itt a szerencsés történelmi-kultúrpolitikai konstellációban, hogy *Kondor Bélákkal, Gross Arnoldokkal, Feledy Gyulákkal* és *Csohány Kálmánokkal* pótolja — és a pótlás mellett túlteljesítse — az elmulasztottakat. A grafika nagyművészet lett, és joggal lett az. Nemcsak mert magához vonzotta a műfajok között ingadozó tehetségeket, és így mennyiségileg is feldúsulhatott, hanem mert régen várt vizuális igazságok kimondását valósította meg. Ahogy nálunk a tizenkilencedik században a politikusok és regényírók helyett *az alanyi költő* érzett elhivatást némely sorskérdés megfogalmazására, úgy *a hatvanas években a festők és a szobrászok előtt a grafikus vállalkozott a képzőművészeti vátesz szerepkörére.*

Közben azonban változott egy és más. Nem Kondor Béla rendkívüli művészetére, az őt logikusan követő epigonhadseregre, majd a tábornok nélküli hadsereg útkereséseire gondolunk, mert ezek az eseménytörténet részei és egy műfaj virágzását, halványulását önmagukban még meg nem magyarázzák. Az ünnep óráinak elmúltával azonban kiderült, hogy az archaikus, az első avantgarde formavilága a végtelenségig nem nyújtható. A magyar posztszürrealista, posztexpresszionista grafika hiába szerezte meg a maga nemében példátlan presztízsét, hiába mondta el ezen a nyelven az elmondható társadalmi és pszichikai megfigyeléseit: az egyetemes képzőművészet *általános arculata* és a klasszikus magyar grafika *egyéni arculata* között egyre szélesebbre nyílt az olló. Tehát a hatvanas évek egyik nemzetközi tartalmi jellemzője: az információrobbanás és képi velejárója, a méretek növelése legfeljebb már csak akkor jellemezte a magyar grafikát, amikor *lemaradást sejtve* és *hirtelen észbe kapva*, emésztveemésztetlenül igyekezett pop-artos-pszeudocivilizációs látomásokat *(Pásztor Gábor, Kocsics Imre)*, bionaturalizmust *(Ábrahám Rafael)*, finomított harde edge-t *(Gy. Molnár István)* és szelídített konceptet *(Maurer Dóra)* a papírra nyomtatni.

Csakhogy. A hatvanas évekkel szemben napjainkban az új áramlatoknak már nem a grafika a fő felvevőhelye. Azaz: a grafika már nem rendelkezik azzal a stílus-copyright-joggal, amely a műfaj valódi potenciáján túl a magyar képzőművészet egészében metapotenciát teremtett egykor. Eltekintve attól az egyáltalán nem mellékes szemponttól, hogy a „stíltiszta" neoavantgarde távolról sem alkalmas ugyanolyan hiteles, meggyőzően mély társadalmi és pszichikai ábrázolásra, mint a nálunk sokáig prolongált első avantgarde, és eltekintve attól, hogy a „stíltiszta" neoavantgarde nagy része voltaképpen alkalmazhatatlan a grafikában, mivel lényegéhez tartozik a hagyományos műfaji triász: festészet, szobrászat, sokszorosított rajz következetes szabotálása — a probléma máshová tolódott.

Egy pillantás a félmúlt jelenére

Katalógusokból és albumelőszavakból vég nélkül lehetne még frázisokat kimásolni, és utána mindezt kifejteni. Az eredmény nem kétséges: részben a közelmúlt fénye lenne fényesebb, részben a jelen árnyékaira borulnának mélyebb árnyékok. Ám ezek az idézetek csak áttételesen vonatkoztathatók a legújabb magyar grafikának arra a karakterére, amelynek — hivatalból — kétévenként meg kellene jelennie a Grafikai Biennálén. De Miskolc jellemző is meg nem is, mert egy kicsit múlt, egy kicsit jelen.

A Grafikai Biennálén ugyanis egymás mellett szerepel a félmúlt *nagyjainak*, a félmúltat hűségesen követő, esztétikai értékőrzésre berendezkedett láttatásmódja; a félmúlt *aprajának* és hígító kismestereinek ön- és másokat ismétlő láttatásmódja; meg a most indulók, akiket az egyszerűség kedvéért csak *„az ezüstkor nemzedékének"* szokott nevezni a szakkritika. Minket az utóbbiak érdekelnek, de azért vessünk egy pillantást az előző generáció jelenére. Talán a látvány segít a további eligazodásban.

A két fő orientációs pont ma is: a Kondor-iskola és a Lakner-iskola. Miután azonban az iskolamesterek sajnálatos módon — és idő előtt — kimaradtak az általuk vezetett csoportosulásból, a követők a maguk módján értelmezték a rájuk zúduló örökséget.

Mit tanultak meg Kondortól? A szárnyakat, a szerkezeteket, a régies motívumokat és legfőképpen a jelentő és jelentéstől megfosztott

elemek hatásos keverését a fehér papíron. És mit nem tanultak meg? A szárnyakkal, szerkezetekkel, régies részletekkel, jelentésgócokkal és jelentésvákuumokkal valódi tragédiát, az emberi létezés örökké eleven és örökké átalakuló ellentmondásainak hiteles kifejezését.

A különös csupán az, hogy ennek az árnyékiskolának kedvezni látszanak az utóbbi évek nagy képzőművészeti eseményei. Dürer-évforduló, Dózsa-centenárium, Michelangelo-emlékezés. Megannyi remek alkalom, hogy a reneszánszt vagy manierizmust idéző külsőségek elkápráztassák a káprázni vágyókat, hogy a művelt — vagy csak annak ható — allúziók formaproblémákká zsugorítsák az efféle grafika egzisztenciális bajait. A Kondor-iskola ugyanis az idők folyamán lassú táncba kezdett. A jelent mélyebb összefüggéseiben mutató történeti díszletek közül szinte észrevétlenül *kisétált a jelen* és maradt a puszta *díszletdekoráció*. Az eszköz céllá változott. A sors iróniája, hogy az „etablirozódástól" külső-belső okok miatt egyaránt irtózó Kondor Béla követői, az archaizmusok jegyében találkozó fametszők, rézkarcolók és linómetszők a forgandó szerencse kegyeltjei lettek. Szigorúbban fogalmazva: a „hivatalos" magyar grafika hivatalos válogatásainak gerincét alkotják, hazai és külföldi tárlatokon egyaránt. Hangsúlyos létüket csak egyetlen tény indokolja: ők vannak a legtöbben.

És mivé lett a Lakner-iskola? Mivé lettek a montázsok, a közhely-logika számára összeilleszthetetlen elemek sokkoló ütköztetése, a trivialitás határát súroló szellemes fintorok? Itt vannak, és mégsincsenek itt! Mert nincs elkedvetlenítőbb látvány a gépiessé váló gondolattársításoknál, a forró indulatokat mímelő hideg tudatosságnál, a formai bonyolultsággá eufemizált belső zavarnál.

Igaz, joggal mondhatják e jellemzés után: nemcsak ez, nemcsak ilyen a mai magyar grafika középgenerációs termése. De úgy látszik ez az „átlagréteg" hat a követő évjáratok többsége számára, azokra, akik a grafika funkcióváltásából és egyáltalán a változásokból mit sem éreztek meg, akik azt hitték, hogy a főiskolán megtanulható „nagy stílus" kicsinyített változatával egyszer és mindenkorra letudták a kor felkínálta valamennyi formaproblémát. Az igazság pedig — futballhasonlattal —, hogy volt egyszer egy „aranycsapat" — és azután a csapat is elöregedett, a feltételek is megváltoztak, a feladatok is átalakultak. De a futballhasonlat ezzel véget is ért. Mert bármilyen hullámvölgyben is van a magyar labdarúgás, az edzők egyet azért pontosan tudnak: a játékosok hiába követnék az aranycsapat játékmódját, győzelmet az évtizedekkel korábbival már aligha aratnának. A mai magyar grafika „edzői" úgy látszik azonban más gyakorlatot követnek.

Még egy utolsó frázis

„Pusztulásra ítélt, impotens mozgalmak nem vonzzák a fiatalokat." Igen, így kellene lennie. És hogy mégsincs így, arról nemcsak az első három pontban vázolt történelmi-szociológiai háttér tehet, hanem a sokszor és sokféleképpen ismételt szólamrendszer, amely elaltatja a mai harmincéves grafikusnemzedék tájékozódóösztönét — és ami még ennél is veszélyesebb —, a valóságérzetét. Szinte már restelljük leírni: a valóságérzés elégtelenségéért nem a témaválasztást okoljuk, hanem a művészi meggyőződés elégtelenségét, amely így nem képes a külső programot sajátta lelkesíteni. Szemiótikai közhellyel élve: sokalljuk a redundáns elemeket és hiányoljuk az új esztétikai információkat. Művészetszociológiai közhellyel élve: *sokalljuk a konvenciót és hiányoljuk az invenciót.*

Tehát nem az a visszatetsző, hogy *Decsi Ilonától Balla Margitig, Farsang Sándortól Szunyoghy Andrásig, Varga Józseftől Badacsonyi Sándorig* a stúdiókorosztály jelentős része boszorkányokkal, szörnyekkel, a boschi víziókat megszégyenítő szupervíziókkal népesíti be a lapokat, és nem az az elkedvetlenítő, hogy *Rádóczy-Gyarmathy Gábortól Tassy Béláig, Kéri Imrétől Wagner Jánosig* mélyértelmű meg olcsó elemek összezsúfolásával, ütköztetésével és megsokszorozásával akarnak hatást elérni. Hanem az a visszatetsző és elkedvetlenítő, hogy ezek a formulákká alakuló témák, ezek a rítusokká merevedett alkotómódszerek akkor is ismétlődnek, amikor azoknak a *valóság egyetlen rétegéről sincs igazi közölnivalójuk,* amikor az egész figuraegyüttes gonosz kavargásba kezd a néző szeme előtt, hogy végül is: egy ábrázoló elemekből alkotott *nonfiguratív arabeszkké* merevedjék a generáció termésének java része.

Térjünk vissza még egy pillanatra az utolsó, a kiemelt frázishoz. Értelmezésünk szerint „pusztulásra ítélt, impotens mozgalmak" a kiürült tartalmú, vezéregyéniségeitől megfosztott posztavantgarde áramlatok, amelyek az egykori óriás teljesítmények ellenére az intellektuálisan-vizuálisan átváltozó világ ábrázolására — a maguk változatlan, merev formáiban — képtelenek. De olvassuk tovább az idézetet: „Hiszen a fiatalember mindig is az időtállót, a tovább-gyarapíthatót értékeli, választja mintaképül." Most nem hivatkozunk arra a — szociálpszichológiában már kimunkált — tényre, hogy a „fiatalember" választási preferenciájában a legutolsó helyen szerepel az időtálló és tovább-gyarapítható értékek keresése, lévén a forradalmiság a hagyományokkal való szakítani akarás, nemcsak

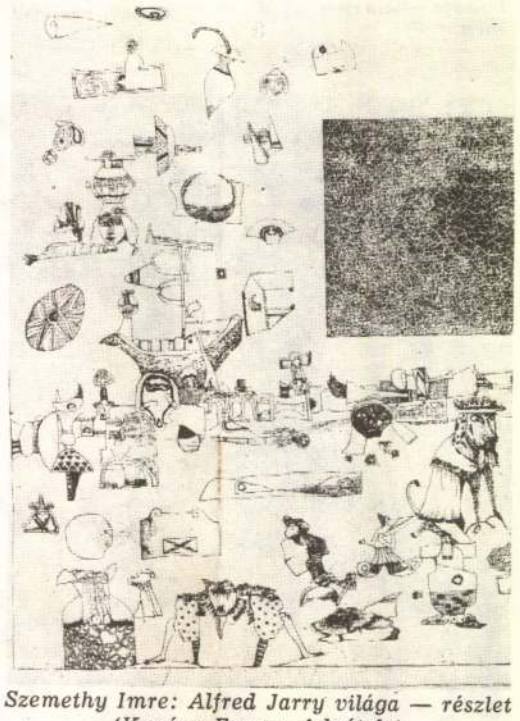

Szemethy Imre: Alfred Jarry világa — részlet (Kovács Ferenc felvétele)

történelmi, hanem életkori sajátosság is. És nem fejtjük ki újra az imént kifejtett véleményt arról, hogy a hagyomány nem feltétlenül „időtálló" és a hagyományt nem lehet mindig és reflexszerűen továbbépíteni. Hanem maga a mondat burkolt *óhaj-jellege* a tanulságos számunkra. Tehát az a tény, hogy például a 6. Miskolci Grafikai Biennálé katalógusának előszavában megfogalmazódik egy igény — szerintünk egy hibás igény —, amely rendre szüli az eredményt: *a konzervatív új magyar grafikát.* És intézmények szép sorát lehetne idézni — a Nemzeti Galériától a Fiatal Képzőművészek Stúdiójáig, ahol, ha a katalógusokban nem is fogalmaznak ilyen őszintén, de válogatásaik és súlypontosításaik révén ez az igény mégis ott vibrál a kiállítások falain, vagy ami még rosszabb: talán már ott vibrál a grafikusok tudatában is.

Ellenpéldák avagy az irónia lehetőségei

Egyetlen feladatunk maradt — ez viszont a cikk nyíltan vállalt feladata: elősoroljuk tehát azokat a fiatal grafikusokat, akik *mindennek ellenére* mégis újítottak a műfaj csontosodó tradícióin, akik sem a fent elemzett álhivatalos ízlésrendszert, sem — a nem elemzett — álforradalmi, és nálunk ugyancsak provinciálisra sikeredett neoavantgarde célkitűzéseit nem fogadták el. Elfogadtak viszont egy újfajta *formaérzékenységet* és ezzel együtt egy új típusú *valóságérzékenységet.*

A közös kategória ezúttal szokatlanul különféle vérmérsékletű, különféle megoldásokat kereső művészekre vonatkozik. *Sáros András Miklós* és *Somogyi Győző* majdnem fotonaturalista eszközöket használ, *Kovács Tamás* és *Szemethy Imre* majdnem szimbolista-szürrealista módszer szerint dolgozik. *Szabados Árpád* és *Wahorn András* pedig a neodada és a koncept bizonyos elemeit építi műveibe. De a manírok felsorolásával még nem mondtunk semmit róluk, és ez éppen egyik erényük. Tucatjával lehetne sorolni az ellenpéldákat ugyanis arról, hogy ez az eszközhasználat — ha nem párosul a grafikában kötelező intellektuális üzenettel — önmagában milyen hatástalan.

Néhány látványelem, vagy még inkább látványrendszer mégis rokonítja őket. A maguk módján valamennyien hadat üzentek a burjánzó, kavargó, áttekinthetetlenül bonyolult képépítési módszereknek. Elfújták a kispekulált, mesterségesen csiholt víziókat, meg a horror vacui kényszeréből fakadó töltőanyagot; a kompozíciókat rutinosan és mutatósan kitömő vizuális afrikot, *hogy helyet csináljanak a jól artikulált, világosabb rajzos beszédmodoroknak.* A romok eltajarítását némelyikük saját grafikáin kezdte. Szabados Árpád és Sáros András Miklós például már egészen jó zaklatott és látomásos művekkel szerepelt kiállításokon, amikor egy merész fordulattal amputálták grafikáikról a felesleget.

A másik irány külsőségeit persze indokolja az általános ízlésváltozás is. Az újrafelfedezett szecessziós vonalgrafika kultusza után logikusan következett a csömör és logikusan következett új és régi mintaképek felfedezésének kényszere. Elég egy pillantást vetnünk a szorosan vett alkalmazott grafikára és kiderül: az új ideál immár a múlt századi akadémikus rajz, századunk húszas — néha harmincas — évei, tehát az art déco, a Bauhaus, a Neue Sachlichkeit és természetesen, még mindig és újra, az átértelmezett-áttanulmányozott Klee. A vonzókörök alakulása bizonyára bátorította Somogyit, hogy rátaláljon szépségesen csúnya, vádolóan groteszk figuráira, nyilvánvalóan ez a vizuális „légkörváltozás" juttatta Sáros eszébe a hűvös, késpenge-élességű precíz külalakot; a finoman, esztétikusan rajzoló Kovács Tamást is segítette, hogy most másképp nézzük és másképp élvezzük a régi Verne-illusztrációkat. És Wahorn, Szabados meg Szemethy sohasem bukkannak ilyen könnyedén az önálló papíréletet élő alakzatokra és figurákra, ha nem töri előttük az utat Klee.

Konvenció tehát itt is van bőven, de figyelmünket mégis az köti le, *aminek érdekében* összegyűjtötték a kívülről kapott és belülről megmunkált eszközöket. Somogyi és Sáros így fedeztette fel velünk az alig átírt — inkább csak átválogatott — *látvány közlőerejét,* Szabados és Wahorn így juttatta újra eszünkbe a *rajzos játékban rejlő lehetőségeket,* Kovács és Szemethy így gondoltatta velünk újra át *irodalmi szöveg- és képi ábrázolás között létesíthető új kapcsolatokat.*

Alkotómódszerük közös lényege, hogy hangsúlyozzák egy-egy motívummolekula autonóm esztétikai erejét. *Lapjaiknak olvasata van.* Az „uno actu" befogadásra készült drámai grafikával szemben műveik egyenlő erejű elemek felsorolására épülnek.

Akár zsánerszerű szituációba állítják össze a figurákat (mint Kovács és Somogyi), akár több fázisos pillanatképpel dolgoznak (mint Sáros), akár a nyitott elrendezés módszeréhez folyamodnak (mint Szabados) vagy akár a képet és az írott szöveget rendelik radikálisan egymás mellé (mint Wahorn), a kompozíció lényege mindig az, hogy a legapróbb, látszólag legjelentéktelenebb elem is éppolyan súlyt kap, mint a hagyományosan „jelentő" jelek.

Mi következik mindebből? Csupán annyi — hogy megtanul a szem újra gondolkodni, *és maga választja ki a közlések igazi tartalmi csomópontjait.* A művész néha súg, néha segít, de dolgozni nekünk, a nézőknek is kell. E felismerés jegyében alkalmazzák a rejtvényszerű cselvetéseket, a klasszikus karikatúra nem egy fogását, a meghökkentő vizuális geggeket, és — ami a legrokonszenvesebb — az iróniát. *Mert irónia bujkál a széppé tett csúnyaságok, a felháborítóvá rajzolt kellemességek, az idillek mögé csúsztatott bánatok, és a szenvedéseket megcsavaró viccek mögött.* Az ironikus grafika azonban nem lehet *egyetlen* és *üdvözítő* megoldás. Nem várjuk tőle a mai magyar grafika „boldog végét". Csak egy lehetőség. De talán visszahoz valamit a műfaj intellektuális gazdagságából — amely a Kondor-korszak után és az epigonok kezén — már majdnem elveszett.

P. SZŰCS JULIANNA

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Lakner László

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

PERNECZKY GÉZA:

1969 OKT 4

MAGYAR POP-MŰVÉSZET?

1021

Végre egy kis blaszfémia — mondhatná a Kulturális Kapcsolatok Intézete bemutatótermének látogatója

Lakner László

kiállítása láttán. Valóban, a terem különös élménnyel szolgál. Óriási rózsák és még óriásibb szájak, szép dekoratív rendben, mintha váratlanul az „Egy rózsaszál szebben beszél..." kezdetű sláger, vagy az ajkakra lehelt csókokról szóló huszonötezer másik sláger öltött volna itt formát. Különben az egy rózsaszál nem is elég Laknernek, van olyan kompozíciója, ahol egymás mellett egész csokorra valót ismétel, másutt filcből aplikál rózsát, üveggömbből alakított harmatcseppekkel az oldalán. (Ez azonban mintha nem sikerült volna eléggé illúziót keltően.) Mindenképpen azt a benyomást igyekszik tehát kelteni, hogy elhiszi a rózsákról és csókos ajkakról szóló tündérmeséket.

Ha azonban a blöfföt túlblöfföljük, kiderül, hogy mennyire blöff a blöff. Más szavakkal: ha egy horgásztársaság óriási halakról mesél, elég, ha egy tízméteres gerendára mutatunk, és azt mondjuk: mi meg ekkora halat fogtunk, és a dicsekvés rögtön elveszíti minden hitelét. Lakner ezt a módszert követi. A giccseket, a százszor lejáratott és mégis elevenen élő blöfföket komoly arccal, látszólagos hivatástudattal ismételgeti, miáltal azok valóban gyanússá válnak. Valami nincs rendben a rózsákkal, a rózsás lapokkal és a rózsás érzelmekkel, mondhatná az egyszerű néző, mikor Lakner szuper-rózsáit látja. A recepthez hozzátartozik, hogy a festő még ilyenkor sem segít, hagyja, hogy a nézőt a kétség gyötörje.

ap hívjuk telefonon — mondta
nul az asszony —, adjon nevet a

tudja elviselni, hogy velem vagy.
egész.
szen kirúgott. Talán a zárat is ki-
ír az ajtón.
is tudta meg, hogy létezem?

s úgy hogy nem jutok nyomára
e regisztrálom: jelzőfények
illannak zsalutlan szobámba

blakom résnyire kinyitva

a kitudhatnám honnan merre
a nagyanyám följönne éjjel
a megsúgná ha törvényt tenne:
nire számítsak jégverésben

a a szélcsönd elfektet halni
a szánakozva nézem arcom
a trófeáim kiaggatni
ülyülök mint a koldusasszony

a báránytmímelek és Ábel-
zobrokkal díszítem lakásom
csordogáló fenkölt paláver
akonytócsáin csónakázom

a nem érzékelem a szinkép
ermészetét ha korrumpálnak
a bármely rendű-rangu linkség
gynöke szegődtet lakájnak

a fölzabáltak és kihánynak
t apám anyja nem súg semmit
ökrendésig mórikáltat
kin — mert nem növök szemerny

*

la kilépve ajtómon — végleg
caronfoghatnak általába
bárki elérheti: belépjek
nérzete kanálisába
s szankciótlan cáfolatként
em tornyozok valami lángot
s a zivatar elkerülne
nert épp a sivatagban állok

Lakner László

1021

Lakner László: Április

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1969 APR
BUDAPEST

1000 R00024

Lakner László

1021

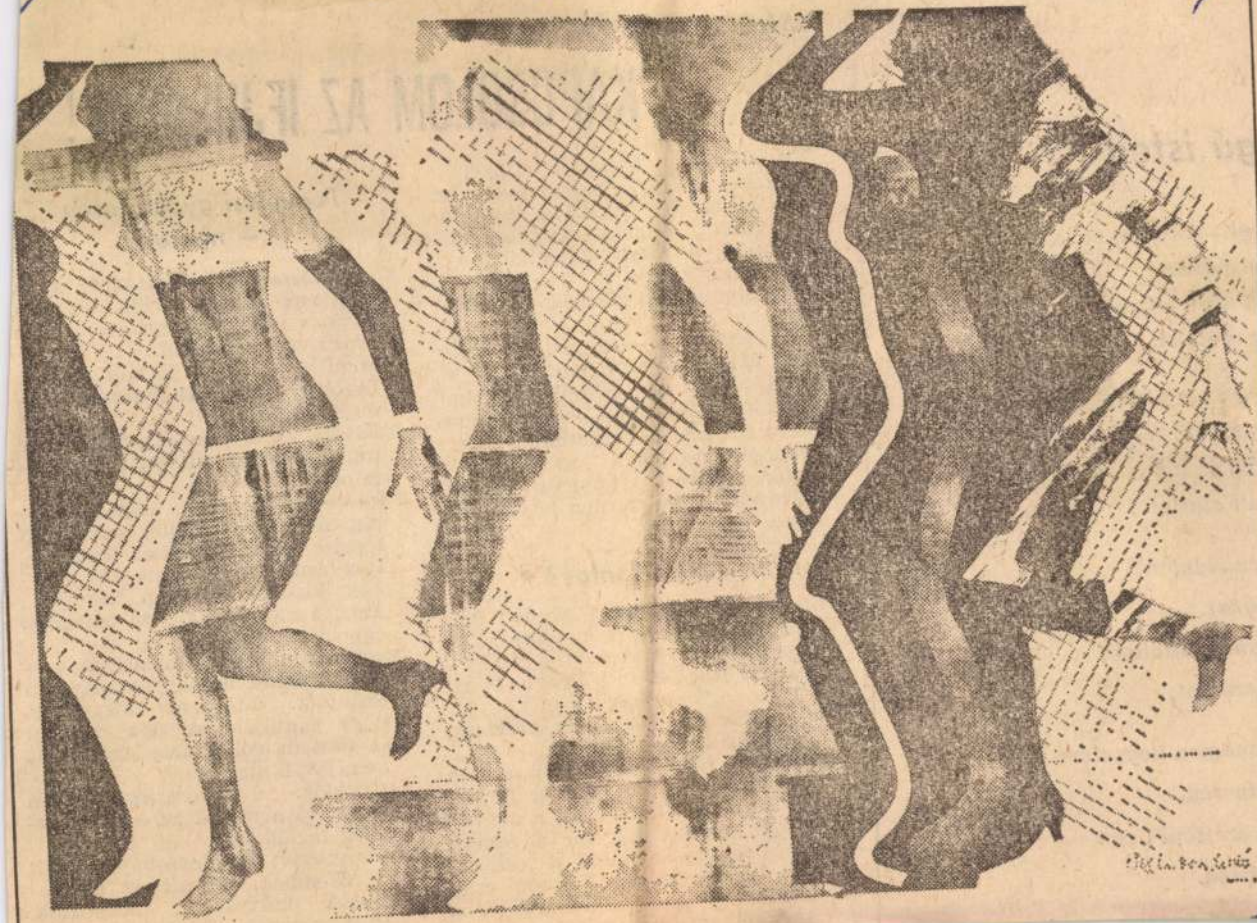

Lakner László: T

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM

ogú isten

volt, semmim se lesz,
em nézem.
ért kóró legyez,
az szélben.

nyok, mint a kő
gyagban.
izeg az idő
záll alattam.

t az oldalon,
bánat.
nomra oltalom,
n számat,

zámomra kegyelem
sincsen,
m széttépi benn
i isten.

MÁGORI ERZSÉB

KAI

A fiatalok hangjá
a tizenévesekre, a hu
akik falvakból, a rá
ból, üzemi termelési gyakorlatról,
de még a pesti éjszakából is
üzennek a rádión át.

A felnőttek kérdeznek, ők felelnek.

Válaszaikból — egyenes adásban, vagy magnóról hangzottak el, az ifjúsági rádió különböző dokumentum-műsoraiban — kis montázst szeretnék bemutatni. Afféle pillanatfelvételeket, melyeket a „lefényképezett" hangok eredeti szövegeiből filmszerűen „vágtam" össze.

Mi a fontos?

Első fiú: Nekem még minden fontos, és semmi sem fontos. Tizennyolc éves vagyok.

Második fiú: Pénz! Pénz! Pénz! Az a legfontosabb.

Harmadik fiú: Jóbarátok, társaság, csak azután a pénz...

Negyedik fiú: Nálam csak a nap végén dől el, mi volt a fontos.

Első fiú: Az életben az a fontos, hogy megtaláljuk, mi a fontos.

Vidéki tanítónő: Nekem a csavargás a mindenem. Folyton csak mennék, amíg a lábam bírja. Úgy érzem, be vagyok zárva. a falu az én börtönöm. szeretnék. De havi 1400-

...orlaton — nyáron

Egyetemista: A hídépítőknél az a hegesztő, mint az őrült szedte ki egymás után a szegeket... Nem ért rá velem törődni.

Középiskolás: Úgy jöttem ide az üzembe, hogy felfigyelnek rám, meg minden...

Kisdiák: Összehaverkodtam egy munkással, az mindent megmutatott.

Főmérnök: Van úgy, hogy két napig se tudok feléjük nézni. Itt tempó van, nem lehet leállni... Hogy minden fiatalra egy mérnök jusson? Ugyan kérem... Mintha egy futó hátára tennének egy tanuló-futót.

Egyetemista lány: Bármelyik osztályra mentem, nagyon szívesen fogadtak. Mindent megtettek, hogy tanuljak. A dolgozatomat se tudtam volna megcsinálni, ha nem jövök ide.

Instruktor: Háromszáznyolcvan emberrel nem tud az üzem egyénileg foglalkozni.

Üzemvezető: Különszobájuk volt az üzemben, de ott az egyetemisták kártyáztak, kockáztak. Most megszüntettük a különszobát: így szem előtt vannak.

Riporter: Biztosan vannak fiata-

1971 APR 3
1021

Lakner László

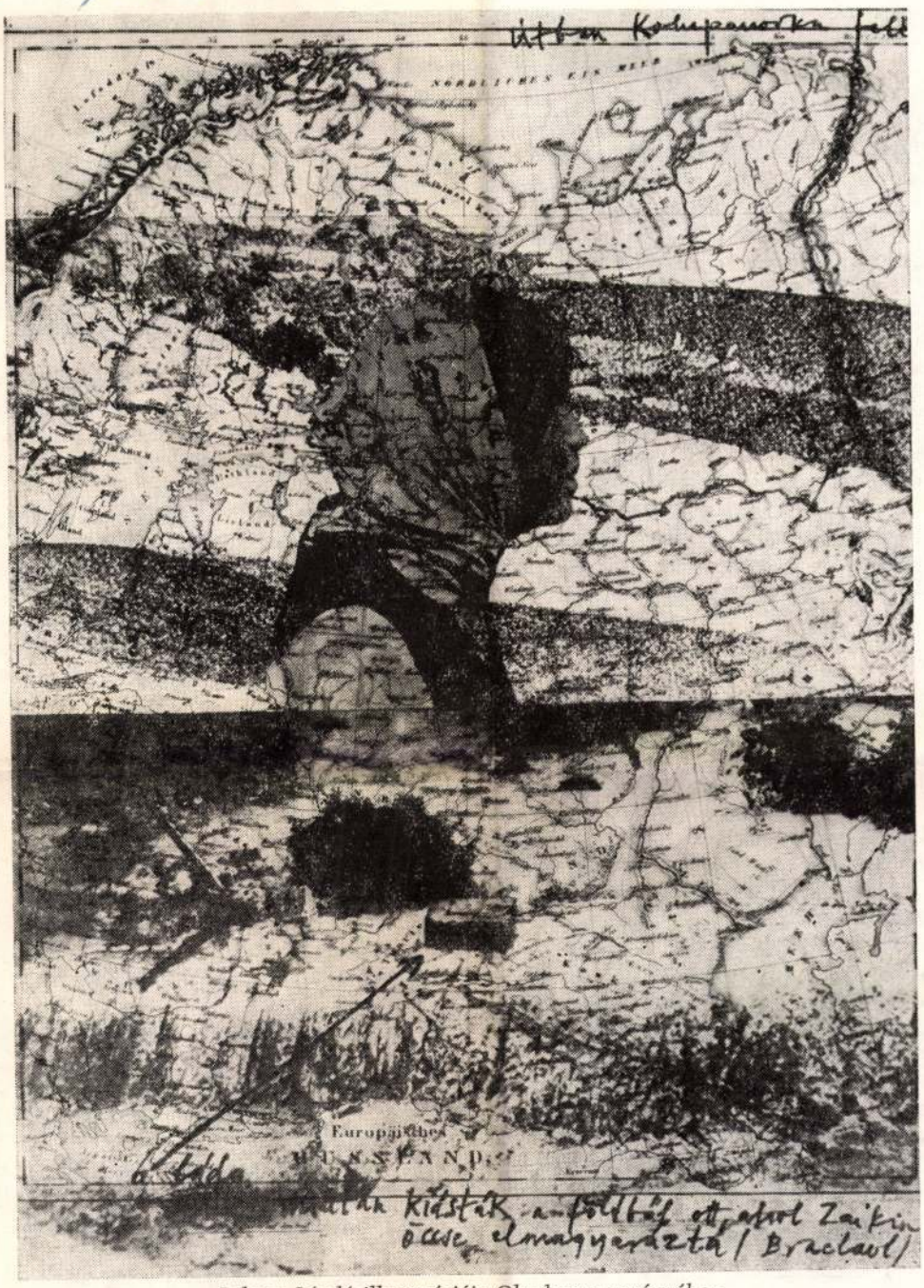

Lakner László illusztrációja Okudzsava regényéhez

egészen meleg lett – no, nem mintha kitavaszodott
és a hóvihar nem szaggatta le arcukról a bőrt.

Akárhogyan is igyekezett hősünk útközben bes
nagyot, egy árva szó nem sok, annyit sem sikerült belő

Tulcsinóban sem időztek sokáig, hanem ügettek t
értek, amely helység mindössze öt-hat versztányira v
ne hívják magukra illetéktelen személyek figyelmét,
halasztotta a hadműveleteket.

A két kibitka megállt a fogadó előtt, amelyben
ritkaság az ilyen helyen, ahol még a madár se jár.

Látván, hogy a hadnagy szóba sem áll Avroszim
letargiába esett, és nem forgat eszében gyanús tervek
és már nem méregette gyűlölködő pillantásokkal hősün

A csendőrök már útközben átöltöztek, nehogy gy
ság körében, hiszen közöttük is akadhat, aki a felforg
hálóterembe vezényelte őket, hősünknek és a hadnag
szobát jelölt ki, hogy végre – idegen szemektől rejtve –
Oroszországon és Kisoroszországon át vezető hosszú utazás fáradalmait.

Miután eképpen mindenkinek a szállásáról gondoskodott, a kapitány elindult, hogy fölkeresse a helybeli rendőrfőnököt, és biztosítsa teljes támogatását, valamint minden segítséget, amire szüksége lehet – de még őelőtte sem tárta föl a tervezett éjszakai munka igazi célját és értelmét.

Az ajtó tehát becsapódott a kapitány mögött, és ifjú hőseink – engedtessék meg nekem, hogy így nevezzem őket – kettesben maradtak.

Avroszimov csak ekkor vette észre, mennyire leromlott a kis hadnagy az úton. Most már nem könnyezett ugyan, de a bús csermelyek nyoma mélyen bevésődött beesett arcába. Lehorgadó fején, üveges tekintetén meglátszott, milyen iszonyatos lelki viharok dúlták fel az utóbbi napokban ezt a fiatal szervezetet, milyen embertelen gyötrelmek aknázták alá ezt a nemrég még egészséges, büszke lelket.

Az indulás napjának Zaikinja és a közt, aki aznap este odaérkezett, olyan szembeötlő volt a különbség, hogy senki sem maradhatott közönyös, aki látta. De hogyan lehet bármit is tisztázni – hisz a hadnagy, megmagyarázhatatlan szeszélyénél fogva, tudomást sem vett hősünkről, és úgy tett, mintha nem is hallaná, amit mond, mikor Avroszimov nagyritkán gyámoltalan kísérletet tett, hogy felrázza dermedtségéből. A fogadóbeli szobácskában is, mialatt hősünk kissé rendbe szedte magát, és a fejét törte, hogy valamit kitaláljon, Zaikin a lócán feküdt, két kezét a földig lógatva, részvétlenül és közönyösen. Csak egyszer szólalt meg:

– Hogy lehet lelki nemességről beszélni, amikor mindenért hazugsággal kell fizetni . . .

– Hogy érti ezt, uram? – kérdezte Avroszimov; kapván kapott a szón, annyira megörült, hogy a szegény fiú végre magához tért. De a hadnagy nem válaszolt, még csak a fejét sem fordította feléje.

A kapitány visszajött, láthatóan meg volt elégedve az ügyek menetével. Vacsorát rendelt, felhozatta a szobába, s hárman együtt asztalhoz ültek.

Ismét ott ültek hát egymással szemben, de mivel az utóbbi napok hallgatása nyilván nem kedvezett étvágyuknak, a kapitány jónak látta megtörni a csendet.

– Azért a hadseregbeli szolgálatnak számos előnye van – jegyezte meg, a hadnagyra sandítva. – Szentpétervárott szolgálni a nagyherceg vagy éppenséggel őfelsége környezetében, ez olyan . . . hogy is mondjam . . . Önnek szerencséje volt, Nyikolaj Fjodorovics, hogy ezredhez osztották be.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-148, 340-726
MAGYVILÁG

1962 JUN 9

1021

Lakner László: Dunapart

ÉLET ÉS IRODALOM

Magyar Hírlapló
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Ködrongyok

Kovai Lőrinc új könyve

KOVAI LŐRINC új kötetében, a Ködrongyokban, ugyanaz az ellentmondás állít meg, mint a termékeny író sok más könyvében. Kovai szocialista, aki tollával is az új társadalom szolgálatát akarja vállalni. Nem lojális jóindulattal, hanem a forradalmár harcos szolidaritásával áll a felszabadult nép ügye mellett. Szándékai a haladó, sőt, a szocialista irodalom törekvéseit követik, a megvalósítás azonban elmarad a program mögött. A Ködrongyok lapjain jelzőkkel, hasonlatokkal, képekkel zsúfolt, prófétás lobogással túlfűtött mondatok hökkentenek meg. A stílus mesterkéltsége és fülledt atmoszférája lankasztja a figyelmet: az olvasó nem érti, mire való minden apróságot ennyire túlírni, szóvirágokkal megtüzdelni.

Erzsi, a regény hősnője enni szeretne. Kovai ezt így írja le: *„Erzsi érezte, hogy az éhség fekete kutyája hangtalanul felüvölt, csontketrecében."* Erzsi jóllakik: *„Hányszor szedtem? Merült fel agyában az első értelmes kérdés és érezte, hogy szégyenkeznie kellene, vagy elnézést kérni, vagy legalábbis megköszönni a nagy, minden idegen végigáramló, izmokat duzzasztó, beleket megtöltő, életet adó kielégülést."* A példák szaporíthatók. Kovai regényében — érdekesen, jól megírt részletek szomszédságában —, a maga ideién is problematikus, ma-

gyok azonb
gall, vitára

BELSŐ KRITIKÁNAK, a hőstől való elhatárolásnak a könyvben nyoma sincs. Az író összehozza ugyan hősét, Dénest, egy Molnár nevű szervezett munkással, aki cáfolhatná torz eszméit. Ez a szereplő azonban tétel-ember marad, aki a lényeges problémákban nem tud — funkciójánál fogva nem is tudhat — állást foglalni. Dénes zavartalanul hirdetheti a vesztett harc mítoszát. Szerinte, csak ennek van erkölcsi alapja: *„Csak a reménytelen harc lehet életnek tartalmat adó, igazi élmény."* Dénest a küzdelem önmagáért és önmagában lelkesíti. Az eredménnyel, a harc céljával és kimenetelével nem törődik. Misztikus halálvágy tölti el, s közben az erőszak kárhoztatásának tolsztoji igéit prédikálja. Mindezt kiegészíti a társadalmi küzdelmek ösztönösségének felmagasztalása. A harcban, tünődik Dénes, nincs visszavonulás, nincs híd visszafelé, nincs logika, nincs meggondolás, csak bukás van, *„csak nagy-nagy harc van, amelyet ő máris elvesztett, de amelyet végig kell, hogy harcoljon"*. Fegyvertelen jóság és örök harc, a bukás heroikus vállalása, pesszimizmus és halálvágy — olyan motívumok, amelyek feloldatlanságukban a morbid dekadencia eszmevilágára emlékeztetnek.

Za

SR
elsz
zú
zavaros kavargasa viszi
olvasót. Abba a néhány h
napnyi korszakba, mik
minden elvesztette értelm
ami volt, fölbomlottak a m
oly szigorúnak látszott e
kölcsi elvek, a társadalom ös
szeomlása egyre viharosa
ban sodorta el a társadalı
különbségeket. Minden k
telék meglazult, a félelem k
zellökött egymáshoz ismere
leneket és elviselhetetlenn
élezte az addig közelálló
ellentéteit. A cselekmény fo
tott atmoszférában mozdu
előre: a szereplők többség
nek sorsa végzetszerűen e
kerülhetetlen, legtöbbjéne
nincs választásra lehetőség
Sem az ezredes, sem az ő
nagy, sem a többiek nem sz
gülhetnek szembe az őket cs
lekvésre — menekülésre
kényszerítő történelmi sc
rásnak. Ők az elítéltek, a tö
ténelem elítéltjei, akikn
végzete igazságosan és ko
zekvensen teljesedik be
gépkocsijukat széttaposó r
met páncélosok hernyótal
alatt. A várt menekü
helyett a pusztulást hoz
ezek az acélszörnyetegek, s
a kép a regényt jelképe
növeli, s megdöbbentő hir
lenségével komor és végzet
tragédia jelenlétét sejteti.
bukás elkerülhetetlenségét,

1021

FŰ

Lakner László rajza

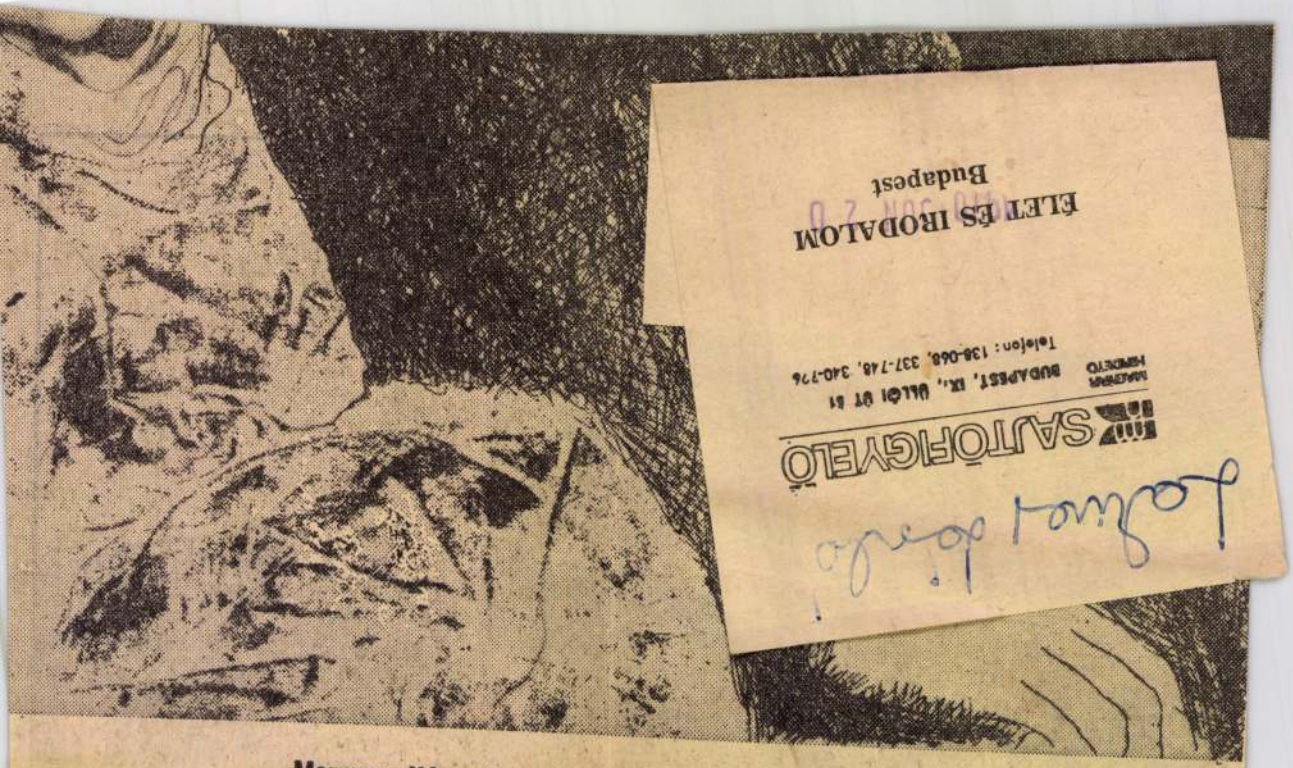

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ULLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-796
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Mermeze Nóra: Árvízi menekültek

ERINT
(9. old.)

Gelléri Andor Endre:
A FÉLSZEM
(15. old.)

Szűts Dénes riportja:
MELLÉKES
(16. old.)

ÁRA 2.50 Ft

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR HÍRLAP

Laky Gola

1968 MÁJ 20.

1021

havazik.

▲ LAKY IDA TÁRLATA. A fiatal művészgeneráció egyik tagja, Laky Ida festőművésznő vasárnap első ízben rendezett tárlatot szülőfaluja, Jászjákóhalmán a jászsági kulturális napok egyik programpontjaként.

HALÁL A SÍNEKEN. A pesterzsébeti állomáson mozgó személyvonatról leugrott Tóth

LAKNER Laszló
DER Ausschnitt BERLIN 45, Telex: 1-83 538
Aufl. i. Tsd. Richtung | lt. Stamm 1967 : 259,7;u,ii
Die Zeit
2000 Hamburg
31. 5 68 6 1/1
1021

Kunstkalender

Essen *Bis zum 14. Juni, Museum Folkwang: „Ungarische Kunst der Gegenwart"*

Essen und Bochum wetteifern seit Jahren darin, dem deutschen Publikum die junge Kunst der osteuropäischen Nachbarländer vorzuführen. Die deutsche Erstaufführung ungarischer Kunst findet, nach langwierigen Verhandlungen, in Essen bei Museumsdirektor Paul Vogt statt. Die Feststellung, daß der Staat seinen Künstlern freie Hand läßt, ist heute nicht mehr so sensationell wie vor acht Jahren. Aber obgleich der Liberalisierungsprozeß auch in Ungarn längst abgeschlossen ist, wissen die Maler mit ihrer Freiheit doch nichts Besseres anzufangen, als westliche Stiltendenzen von gestern und vorgestern zu rekapitulieren und mit ungarischer Folklore oder mit eigenen Bildvorstellungen zu versetzen. Es gibt eine „Richtung von Szentendre", die einem lyrisch gestimmten Surrealismus huldigt, während die „Alföder Richtung" (Kunst der Tiefebene) landschaftliche Motive und häusliche Szenerien durch impressionistisch aufgeweichte Konturen und verschwimmende Farbzonen in verblaßte und melancholische Erinnerungsbilder umdeutet. Aber gehört das, was hier als Gegenwart geboten wird, nicht schon der Vergangenheit an? Die Bilder von Laszlo Lakner, dem jüngsten unter den beteiligten Malern, lassen derartiges vermuten, vor allem aber die Arbeiten der jüngeren Graphiker wie Gacs, Gross, Konstantin, Pasztor, Würtz, die zeitgemäße Themen hart und energisch artikulieren und sich in jeder internationalen Konkurrenz sehen lassen können.

Frankfurt *Bis Mitte Juni, Galerie Appel & Fertsch: „Miguel Berrocal"*

Das Karmeliterkloster, wo Appel und Fertsch jeden Sommer Plastik teils im Freien, teils im Kreuzgang zeigen, bildet für Berrocals Bronzen einen ebenso dekorativen wie meditativen Rahmen. Die Auswahl reicht vom *„Grand torse"* 1959 bis zur aus 16 Elementen zusammengebauten Kleinplastik *„Romeo et Juliette"*.

Köln *Bis Mitte Juni, Galerie Tobiès & Silex: „Erich Buchholz"*

Als ein vergessener Pionier des europäischen Konstruktivismus wird Erich Buchholz regelmäßig im Abstand von ein paar Jahren vorgestellt. Vielleicht gelingt es diesmal, ihn definitiv als Schlüsselfigur in der Kunst der zwanziger Jahre zu etablieren. Seine Reliefkonstruktionen, katapultierte Würfel, Spiegelobjekte in Plexiglas, stehen selbstbewußt unabhängig zwischen russischem Suprematismus und holländischem Stijl. Die Ausstellung bringt Originale der zwanziger Jahre sowie serielle Neufertigungen alter Modelle. Außerdem enthält Heft 1 der galerieeigenen Zeitschrift „Eau de Cologne" (Der guten Kunst gewidmet) eine umfassende Buchholz-Dokumentation.

München *6. und 7. Juni, Karl & Faber: „Versteigerung Alter und Neuer Kunst"*

Unter den 1400 Katalognummern dominiert die Druckgraphik, von Schongauer und Dürer (das wertvollste Blatt ist die „Maria auf der Rasenbank" im I. Zustand, Schätzpreis 24000 Mark) bis zu Grieshaber und Janssen. Unter den neueren Meistern ist Corinth mit mehr als 100 Nummern am reichsten vertreten. In der Kunst des 19. Jahrhunderts, einem Spezialgebiet des Münchner Hauses, findet man seltene entlegene köstliche Dinge vor allem aus dem Bereich der deutschen Romantik: Eine bis ins Detail durchgearbeitete lavierte Federzeichnung von Caspar David Friedrich, der praktisch nie auf den Markt kommt (für 25000 Mark), Studienblätter von Koch, Olivier, Schwind, Richter, ein kleines Gemälde von Blechen wird für 30000 Mark angeboten. Die Schule Barbizon ist mit kleinen Landschaften von Théodore Rousseau und Diaz vertreten; ein Venedig-Aquarell von Turner ist auf 50000 Mark geschätzt.

Weiterhin im Programm:

Münster *Bis zum 2. Juni, Landesmuseum: „Josef Albers"*

Die große Retrospektive mit rund 200 Objekten (einschließlich der in Deutschland noch nicht gezeigten jüngsten Bilder und Teppiche) wird von Münster nach Basel, Lübeck, Karlsruhe, Bonn, Berlin und London weitergehen.

Recklinghausen *Bis zum 30. Juni, Kunsthalle: „Reiche des Phantastischen"*

Um den Stamm der klassischen Surrealisten der zwanziger Jahre hat Thomas Grochowiak die Rutengänger einer phantastischen Kunst im 19. Jahrhundert (Moreau, Redon, Ensor, auch Böcklin) sowie in breiter Phalanx ihre heutigen Vertreter gruppiert. *Gottfried Sello*

MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST V. PETŐFI SÁNDOR U. 17.
Telefon: 188-256 188-307

1969 OKT 17
1021

Lakner

POP-ART AUF UNGARISCH

LÁSZLÓ LAKNERS AUSSTELLUNG

Die Kunst unseres Zeitalters sucht immer häufiger die indirekten Kommunikationsweisen. Die Künstler tun dergleichen, als glaubten sie die von der Welt dargebotenen Bluffs, malen sie emsig ab und zeigen das Ergebnis mit einem unschuldsvollen Gesicht dem nichts ahnenden Publikum. Die Ausstellung bietet dennoch ein „skandalöses" Erlebnis. Der ernsthaft „geglaubte" Bluff erweckt auf den Bildern einen vollkommen unglaubhaften Eindruck und vom Künstler stellt es sich heraus, daß hinter seiner Gutgläubigkeit ein galliges Gemüt steckt.

Diese eigentümliche Rolle wurde jetzt von László Lakner im Ausstellungssaal des Instituts für Kulturelle Beziehungen gespielt. Auf seinen Bildern wiederholen sich zwei Motive: ein menschlicher Mund, anderthalb Meter breit und eine ähnlich riesenhafte Rose. Diese werden dem Publikum in den verschiedensten dekorativen Rahmen präsentiert, bald umringt von den Farben des Regenbogens, bald in Form eines reliefartig ausgeschnittenen Raumes. Eine Rosenkomposition folgt der Methode Andy Warhols: ein Tableau, zusammengestellt aus einer Reihe vollständig gleicher Bilder. Dann wieder wird die Rose aus rotem Filz bereitet, auf der Blume in Menschengröße glitzern „Tautropfen" aus Glaskugeln. Auch der Katalog ist merkwürdig. György Kemény schuf auf den Blättern eine beabsichtigte Unordnung, ein Durcheinander von Dokumentarphotos, Studioausschnitte und normale Reproduktionen wechseln sich ab. Auf einer Seite schwimmt oben in der Ecke die von den Walt Disney-Filmen wohl bekannte Micky Maus zwischen den „Klippen" eines riesenhaften Mundes. Hierzu Lakner in einem Interview: die riesenhaften Rosen und Münder rührten von Kindheitserlebnissen, von der Zauberwelt der Märchenfilme her. Diese Erklärung ist natürlich ebenso ein Bluff wie die als „Rechtfertigung" in den Katalog eingefügte Micky-Maus-Szene. Und ebenso ist auch die Rose ein Bluff wie auch der riesenhafte menschliche Mund. Nur wurden eben diese Bluffs nicht von Lakner erfunden. Sie sind allgemein gültig, wie die Symbole des Glücks, der Zuneigung und der Liebe, die Hauptthemen der Postkarten, die ständigen Motive der Reklame und der rougebefleckten Plakate. Was kein Bluff ist, lediglich eine Berufung auf die Welt der Wunder. Die Rose ist ein Wunder, der menschliche Mund ist ein Wunder, und erst wirklich wunderbar werden sie dann, wenn wir sie in Menschengröße wiedersehen. Mit sichtbarem Eifer bemüht sich Lakner an diese Wundern zu glauben.

Und damit macht er sie unmöglich. Sein Glaube ist, milde gesagt, zweifelhaft, und bei der Besichtigung der Ausstellung ist auch der Zuschauer gezwungen, einzusehen, daß er von den Rosen bisher irregeführt wurde. Die Leere, die den in Riesendimensionen wiederholten Blumenserien entströmt, ist sehr weit vom Glück entfernt, welches die kleinen Rosen der Postkarten verheißen. Selbstverständlich leistet Lakner keinen direkten Beitrag zur Enttäuschung. Seine Werke sind mit grenzenloser Genauigkeit ausgeführt, und wenn man nur die Gründlichkeit seiner Maltechnik in Betracht zieht, könnte man die Münder und Rosen als Sinnbilder des Fleißes und der anspruchsvollen Ausarbeitung betrachten.

Dies dürfte übrigens der einzige Punkt sein, wo Lakners Methode nicht konsequent ist. Seine Vorbilder sind unmißverständlich die amerikanischen Künstler, die mit ihren Serien von Porträts, Blumen, Lynchen von Negern einer mit angsterregender Gründlichkeit funktionierenden Gesellschaft einen Spiegel vorhalten wollen. Bestandteile dieses Verfahrens sind die oberflächliche Technik, die mechanische Ausführung der Reproduktionen, die tragische Leere der Gesten. Bei Lakner wird das beruflich Anspruchsvolle der ungarischen Malerei in diese Pop-Art-mäßigen Gesten hinübergerettet. Anstatt der Reproduktionen stellt er eine öfters gemalte Handarbeit aus, und die Details, die den Naturalismus des Photos zu zeigen haben, sind in Wirklichkeit keine Photos, sondern nur ihre Nachahmungen.

Es ist möglich, daß diese in Einzelheiten aufgehende Technik kleingewerblicher Art, die Kehrseite des amerikanischen Pop, die künftige Eigenart der ungarischen Pop-Art sein wird ...

Géza Perneczky

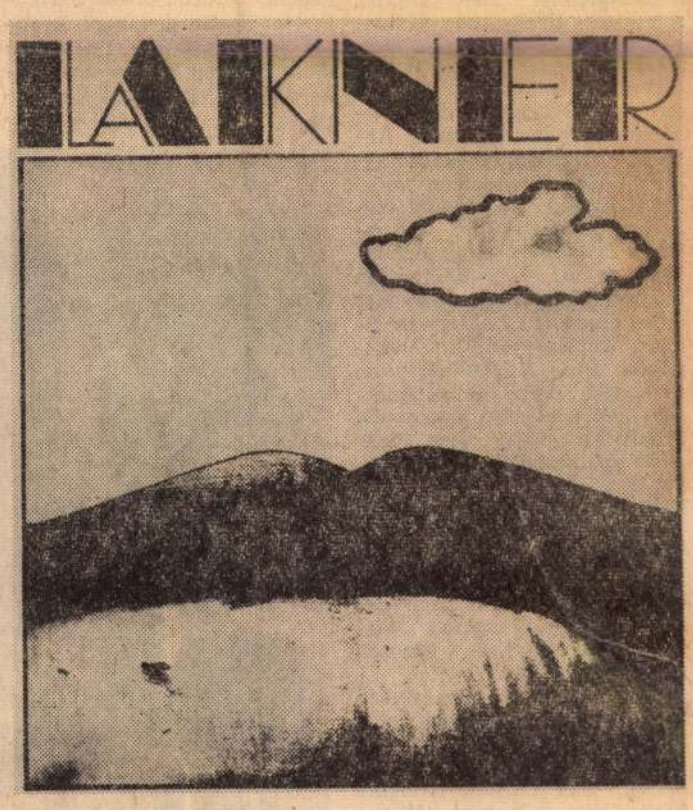

Titelblatt des Ausstellungskatalogs

BUDAPESTER RUNDSCHAU
Budapest

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRKÖZTÖ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

„WASS

im Fernseh

Das „Wasser" würde auch ein ausgezeichnetes Hörspiel abgeben, doch ist es auch beim Fernsehen am würdigen Platz, besonders wenn eine so geeignete Darstellerpersönlichkeit wie Lajos Básti die Interpretierung übernimmt. Was das Bild dem kleinen Werk an andeutungsvoller sinnbildlicher Darstellung raubt, das ersetzt — wenn auch nicht restlos — der Anblick des kühlen, leuchtenden Schwimmbassins und des Schauspielers. Die hellen, scharfen Bilder des Kameramannes *Gábor Kenyeres* strahlen Verlassenheit aus.

Ein leeres Schwimmbad ist ein unnatürlicher oder wenigstens ungewöhnlicher Anblick. Der Bademeister im leeren Schwimmbad erweckt im Zuschauer ein wenig melancholische Gefühle, wie etwa der Anblick eines Schauspielers auf einer Bühne im menschenleeren Theater oder eines einsamen Lehrers in einem verlassenen Schulgebäude. Das Verhältnis von Mensch und Arbeitsplatz wird ohne lebende Umgebung inhaltslos, wird leer oder auch schmerzlich. Ohne Badegäste ist der Schwimmeister eine überflüssige Person im Schwimmbad, doch die Bassins und Sprungbretter lassen ihn noch nützlich erscheinen, erwecken noch das Gefühl einer normalen Verbindung zwischen Mensch und Arbeitsplatz.

Der Schwimmeister in diesem Stück klammert sich krampfhaft an diese Illusion. Sein früherer Beruf, d. h. der Sport, das Wasserballspiel hält ihn gefangen. Dieser einsam herumlungernde, monologisierende, alternde Schwimmeister ist ein Sport-

der Held selbst das
che seines Verhaltens

Man könnte diesen
film von *Ferenc Kar*
Monodrama mit
Darstellern nennen. Die Bezeichnung enthält keinen Widerspruch. Laut den Anweisungen des Autors könnte der Hauptdarsteller die in seiner Erinnerung auftauchenden Gestalten auch selbst spielen, doch läßt der Film — sehr angebracht — die Personen verkörpert erscheinen und mischt dadurch etwas Surrealismus in die greifbare Realität der Umgebung. Doch sind diese Figuren betont *nur Erinnerungen.* Die maßhaltende Regie von *Ottó Ádám* läßt

Rahmen seines Monologes,
laubt ihm, durch diese zwei, drei Minuten dauernden Dramen, seine Persönlichkeit zu enthüllen, die Figur fest zu umreißen. So vervollkommnet der Film die Figur des bemitleidenswerten, aber auch achtenswerten alten Wasserballspielers und ermahnt die Jungen, die mit übertriebenem Stolz und arroganter Selbstverständlichkeit im Wasser ihr Wesen treiben, zur Bescheidenheit.

Anna Vilcsek

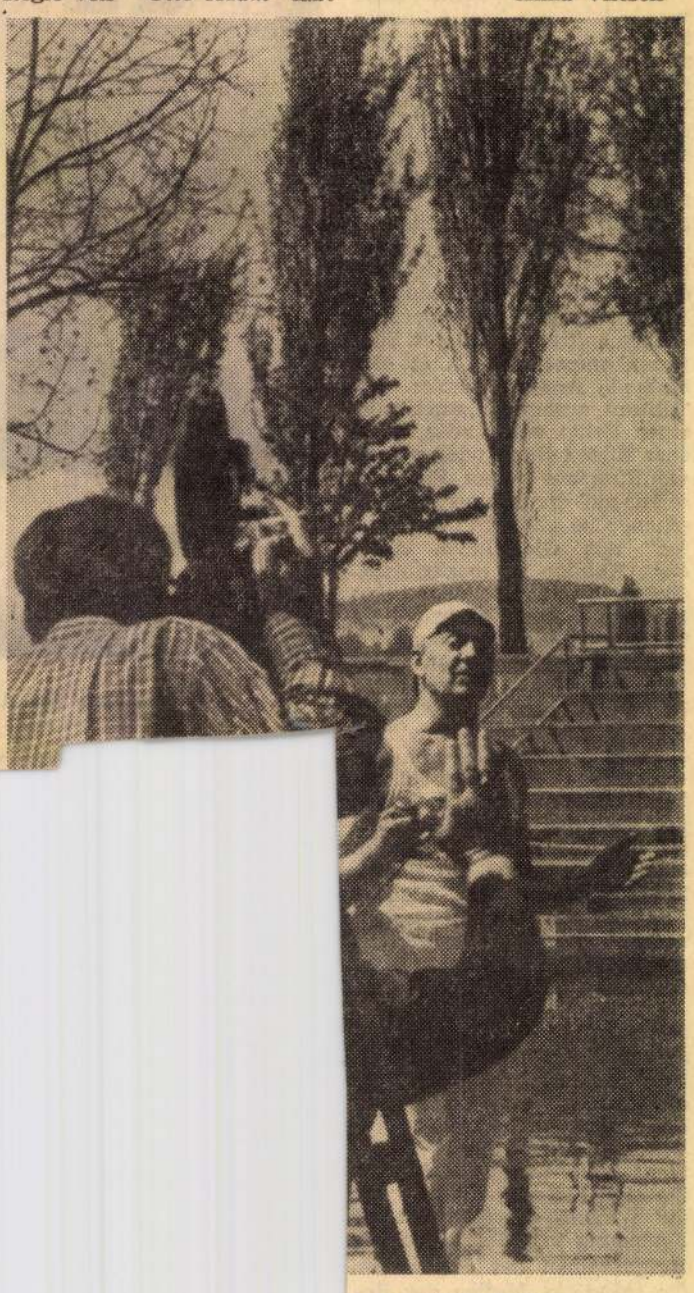

d der Dreharbeiten

TV-Foto: Zoltán Varga

EST

KEN

produktion

nach an Gregory Peck erinnernd.) Den aus einer Aristokratenfamilie stammenden ungarischen Minister der Proletariermacht stellt *Iván Darvas* dar, dessen Name auch über die Grenze unseres Landes wohlbekannt ist. Hat er doch erst kürzlich die Aufnahmen des amerikanisch-tschechoslowakischen Streifens „Der Fluß treibt irgend etwas mit" beendet, an dem er mit dem Oscar-Preisträger Jan Kadar zusammen arbeitete. Die weibliche Hauptrolle des Film spielt die sechsundzwanzigjährige *Swetlana Swetlintschnaja* (ihre achtzehnte Filmrolle), die als Miss Milly Wimmerford, Betraute des Internationalen Roten Kreuzes, sowohl ihr komisches wie dramatisches Talent zur Geltung bringen kann. Von den ungarischen Schauspielern hat *László Mensáros,* von den sowjetischen Künstlern *Innokentni Smoktunowski* eine bedeutende Rolle.

György Fenyves

1971 JAN 13

1021

Kulturális jegyzetek

Ellentétek

Az ellentéteknek — törvényszerűen — találkozniuk kell.

A „magyar érzület" fogalma például a nemzeti elfogultság számára éppen annyira történelem feletti és végzetes fogalom, mint a nemzeti nihilizmus képviselői előtt. Végzetes, azaz végső érvként, sorsdöntő fordulatként használatos fogalom.

A nemzeti elfogultság számára olyan magasság, erkölcsi ítélet, stílusjegy, esztétikai érték, amelyet túlszárnyalni lehetetlen.

Nos, ez a torzképalkotás — a fonákjáról is igaz. Ha valaki tudatosan idegeníti el magát nemzetétől, tehát azoktól a történelmi, népi, társadalmi jegyektől, amelyek mindig és mindenütt meghatározó erőkként szerepeltek a művészetek számára — s nemcsak a művészek számára —, a kép hasonlóan torzít és komikus. Mert újra kizárólagos lényegnek tekinti azt, ami nem az, mert emberségének konkrét megnyilvánulásáról mond le, tehát akár őszinte humanizmusa sem nyerhet azonos értékű formákat.

Mindezt annak kapcsán kell elmondanom, hogy olvasom a *Képzőművészeti Almanach* 2. számában — ezúttal a 117. oldalon — *Szabadi Judit* tanulmányát *Lakner László* festészetéről.

Nem Lakner értékeléséről kívánok vitatkozni: e jelentős alkotó értelmezését a szakkritikának kell tisztáznia. De Szabadi Judit tanulmányának elméleti alapvetése jócskán túlnő egy képzőművészeti eszmefuttatás keretein. Hosszú idő után először olvasok nyomtatásban a „magyar érzületről", csak úgy általában és Szabadi hozzáteszi ehhez: ennek számára állítólag nem szimpatikus Lakner festészete. Mit jelent ez a „magyar érzület" konkrétan — ezt talán a tanulmány szerzője sem tudja, vagy nem gondolta végig: mit ír. Ha a nemzeti elfogultságra, a nacionalista művészetszemléletre gondol — miért nem nevézi néven bírálata, ellenérzése tárgyát? Ha a magyarságot viszont *azonosítja* a nacionalizmussal, a földhözragadt provincializmussal — ez ellen a leghatározottabban tiltakozni kell. Szabadi írásának bevezetéséből úgy tűnik fel, hogy a nacionalista és a magyar nála ugyanannak a fogalomnak a szinonímái. Hiszen azt emeli ki, dicséri Laknerban, hogy „olyan festészetet" akar, „amely éppen úgy megállja a helyét Londonban, mint Prágában, New Yorkban, mint Tokióban..." „Aligha kétséges — folytatja —, hogy ebből a törekvésből egy kozmopolita művészetfelfogás körvonalai sejlenek elő, amely nem akarja méltányolni a nemzeti vonásokat, illetve értékben a nemzeti karakter elé helyezi azt, ami a legmaibb, a legegyetemesebb, a legújdonsültebb a művészetben." Tehát az a művészet, amely nemzeti jellegét vállalja — azaz (magyarázva és kibontva e fogalmat) történetileg és társadalmilag elkötelezett —, Szabadi gondolatmenete szerint — nem egyetemes, nem mai és nem „ujdonsült". Szabadi számára ugyanis a *nemzeti* ugyanannyira értékmérő, történelemfeletti fogalom, mint a nacionalista elfogultság számára — csupán az, ami az utóbbiaknál abszolutizálódik, nála a sárba kerül. Mint fölösleges, idejét múlta rekvizítum.

Azt írtam a bevezetőben, hogy az ellentétek találkoznak. Vasárnapi számunkba bíráltuk e kiadvány másik írását — nacionalista ízű kitételei miatt. Íme, néhány lappal odább: kozmopolita ideákat olvashatni. Ha Tasnádi Attila írásában az internacionalizmus minimális normáinak semmibevétele sértette a szemet, Szabadi Juditnál a nemzet és a nacionalizmus — másik oldalról való — általánosítása háborítja fel az olvasót.

Egyébként: az ellentétek nem véletlenül találkoznak. A *Képzőművészeti Almanach* szerkesztője ugyanis Szabadi Judit. A kiadó által megbízott felelős szerkesztő ugyancsak Szabadi Judit.

Majakovszkij magyar barátai

A véletlen ismertetett meg *Pogány Vilmos* nevével. Ez a szegedi születésű, Amerikába emigrált magyar művész volt az, aki segítségére sietett *Majakovszkijnak*, amikor az amerikai hatóságok megtagadták tőle a beutazási vízumot.

Az ugyancsak a véletlen játéka, hogy az első „amerikaiak" egyike, akivel Majakovszkij találkozott, éppen a New Yorkban élő kommunista magyar művész, *Gellért Hugó*, aki remek portrét készít Majakovszkijról, s a szovjet költő — viszonzásként — ugyancsak lerajzolja őt.

Ezeken a nyomokon haladva kezdtem kutatni Majakovszkij magyar barátai után. Tudunk róla, hogy gúnyverset írt Horthyról, amikor az a hír járta a Szovjetunióban: Vrangel báró a magyar kormányzó segítségét kéri. Arról is nyomtatott bizonyítékok vannak, hogy *Illés Béla*, valamint *Zalka Máté* 1929-ben találkoztak vele. Ismerte őt *Hidas Antal*. Berlinben találkozott *Moholy Nagy Lászlóval*.

Azt is tudjuk, hogy Majakovszkij verseinek első magyar fordítója, *Mácza János*, szinte azonnal a Szovjetunióba való megérkezése után felkereste a költőt.

Nyilván, akadnak más magyar ismerősök is, hiszen például feltételezhető, hogy Majakovszkij prágai tartózkodása idején, Nezval társaságában *Forbáth Imre* is részt vett a szovjet író estjein, a vele folytatott beszélgetéseken. Érdekesebb azonban annak utánanézni: mit tudhatott meg Majakovszkij magyar ismerőseitől? Miről beszélgethettek? Nyert-e egyáltalán valamilyen képet a magyar kultúráról?

Kíséreljük meg a választ, egyelőre a közvetett feleletet. 1926-ban jelent meg Mácza János első (már oroszul írott) Moszkvában kiadott könyve: *A mai Európa művészete* címmel. A könyv nagy feltűnést keltett, az egyik — nagyon is elismerő — recenziót maga a kulturális ügyek népbiztosa, az európai művészet egyik kitűnő értője, *Anatolij Lunacsarszkij* írta. A 143 oldalas kis könyv áttekintését adta az európai irodalmi és művészeti iskoláknak. Szól a futuristákról, a szimultanistákról, expresszionistákról, kubistákról, értekezik a misztikum szerepéről a modern művészetben. Részletesen bemutatja a német aktivisták tevékenységét, a *Die Aktion* című folyóiratot; szól a magyar aktivistákról is, s könyvének ezen a helyén jelenik meg először oroszul *Kassák Lajos* verse, a *Mesteremberek*. Valóságos kelet-európai körképet nyújt, hiszen nem hiányzik a jugoszláviai Zenit-csoport méltatása, sort kerít az új cseh irodalom értékelésére. Amikor a konstruktivizmust elemzi, *Uitzról* ír példaképpen, könyvének IV. fejezetében pedig „az új zene általános vonásait" fejtegetve, Debussy és Hindemith mellett nem feledkezhetett meg sem *Bartókról*, sem *Kodályról*. Mácza könyvének tartalma olyan volt, hogy feltétlenül érdeklődést keltett Majakovszkijnál, illetve csoportjánál. Ha ő maga nem is, de folyóirata, a *LEF* munkatársai nyilván felfigyeltek erre a műre. Ez lehetett Majakovszkij tudomása a magyar kultúráról.

Különben Majakovszkij magyar ismerőseit emlegetni korántsem kegyeleti vagy filológiai kérdés csupán.

Idézésük kettős értelemben aktuális.

Az egyik aktualitása az lehet munkásságuk felelevenítésének, hogy a fasizálódó ország által elüldözött magyar szocialista értelmiségiek mennyire öntudatosan vállalták a magyar progresszió ügyének képviseletét. A világirodalom, a világ művészetének fő sodrában — nem utolsósorban — ők képviselték nemzetünket: az egyetemesség és a nemzeti haladás okos arányainak megtalálásával. Ilyen értelemben tehát napjaink vitáiban is érv lehet munkásságuk, hiszen bizonyították: hogyan lehet és mennyire szükséges a nemzet vállalása az egyetemes haladás harcaiban.

S időszerű a felidézésük azért is, mert lassan megindul munkásságuk hazai felfedezése is. Hogy a legfrissebb példát írjam ide: nemrég jelent meg magyarul Mácza János tanulmánykötete *Esztétika és forradalom* címmel, s alig néhány napja tüntették ki őt, a moszkvai egyetem ma is munkálkodó tanárát, a magyar művészettörténet és irodalom kitűnő egyéniségét.

E. Fehér Pál

HÍRE

— **Rapai Gyula, hazánk moszkvai nagykövete** fogadást adott abból az alkalomból, hogy Csaba Ferenc tanácsos véglegesen távozik állomáshelyéről. A szívélyes és baráti hangulatú fogadáson megjelentek az SZKP Központi Bizottságának, valamint a Szovjetunió külügyminisztériumának vezető munkatársai.

— **Sztankó Pál**, a Magyar Népköztársaság pozsonyi főkonzulja kedden meglátogatta a Szlovák Szakszervezeti Tanács elnökét, Ladiszlav Abrahamot. Tájékoztatták a szakszervezeti mozgalomról s arról, hogyan hasznosítják a CSKP legutóbbi plenáris ülésének határozatait munkájukban.

— *LENIN SZÜLETÉSÉNEK 100. évfordulójára a Kuznyeck vidéki Barnaulban nemzetközi fényképkiállítás nyílt meg. A kiállításon 60 országból 1300 fotó szerepelt.*

— **A kenyai vasutas- és bányászszakszervezet** meghívására kedden magyar szakszervezeti küldöttség utazott Kenyába. A delegációt Szabó Antal, a vasutasok szakszervezetének főtitkára vezeti.

— LAKÁSSZÖVETKEZETI szolgáltató társulás alakult Szombathelyen javítási, karbantartási és állagmegóvási munkák elvégzésére. A társulást a városban működő öt lakásszövetkezet hozta létre; feladata lesz 28 épület 1060 lakásában a javítások elvégzése.

— **A befagyott Amúr folyó** „jéghídján" áthaladt az idei év első vasútszerelvénye. A folyó jegén minden évben síneket fektetnek le, hogy a hosszú és kemény tél idején is folytatódjék az áruszállítás a két part között.

— 30 KILÓS HARCSA. Az év első nagyobb halfogása a Felső-Tiszán egy 30 kilós harcsa volt. Az értékes zsákmányt az Alkotmány Halászati Szövetkezet tiszalöki brigádja ejtette a zajló Tiszán. A halat a nyíregyházi halászcsárdában már ki is mérték.

— *COMENIUS halálának 300. évfordulója emlékére Orbis Pictus címmel népszerű tudományos film készült el; rendezője Kelemen Ferenc. A film szemlélteti az oktatás Comenius által használt módszereit, és a mai legmodernebb iskolai szemléltetőeszközöket mutatja be a nézőknek.*

— ÖSSZEOMLOTT Szalonikiben egy épülőfélben levő nyolcemeletes lakóház, és magával sodorta a szomszédos hétemeletes házat. Az egyik épület szerencsére üres volt. Négy ember így is a romok alatt rekedt és három másik munkás megsebesült.

— **Most jelent meg:** Irodalomtudomány. Irányzatok és módszerek a XX. században — Vámos: Nagy ipari folyamatok irányítása. A számítógépes irányítás kezdő lépései (Akadémiai). — K. Rückmann: Gyilkosság a keresztúton (Zrínyi). — Welskopf—Heinrich: A Nagy Medve fiai — P. Dobsinsky: A napos-holdas paripa (Móra) — Területi Statisztikai Zsebkönyv (Statisztikai Kiadó).

HENGERES KERE
ÉS FERDE FOGA
(2.5-től 30 mod
karussze
(maximális Ø
esztergaı
(maximális Ø
maximális hoss
vállal az
ÉLGÉP 3
Termelésszervez
Budapest IX., S
Ügyintéző: Palc
telefon: 476–97

KUTI LA
munkásmoz
sa, a Szoci
demrend ki
Hamvasztás
sa január 1
órakor lesz
metőben. — *Az MSZMP ... kerületi Bizottsága; a Közlekedési és Szállítási Dolgozók Szakszervezetének elnöksége.*

— **A lengyelországi eseményekről,** azok okairól és hatásairól, valamint a mostani politikai és gazdasági intézkedésekről tartott tájékoztató előadást kedd este a budapesti Lengyel Kultúrában dr. R. Frelek, a Varsói Nemzetközi Kapcsolatok Lengyel Intézetének igazgatója és dr. J. Kolczynski, a Kelet—Nyugat Kapcsolatok Lengyel Intézetének igazgatója. Megjelent az esten Tadeusz Hanuszek lengyel nagykövet is.

— ÉLETMENTŐ KITÜNTETÉSE. Dr. Biczó György, a szegedi városi tanács vb-elnöke kedden Életmentő emlékéremmel tüntette ki Tóth Imrét, a városi kommunális és karbantartó üzem dolgozóját, aki a nyáron, mint a tiszai szabad strand vízére egy fuldokló kisfiút mentett ki a folyó hullámaiból.

— **A IV. országos mezőgazdasági villamosítási konferencia** tegnap megnyílt a Technika Házában. A háromnapos tanácskozáson mintegy 500 szakember, közöttük több külföldi vesz részt.

— A MÁSODIK HOLDKUTATÁSI TUDOMÁNYOS ÉRTEKEZLET Houstonban megkezdte munkáját. Feladata, hogy elemezze a holdkőzetvizsgálatoknak és az Apolló-űrhajók által a Holdon hagyott műszerek méréseinek eredményeit. Az értekezleten a világ országainak 500 tudósa, űrkutatási szakembere vesz részt, s mintegy 200 előadás hangzik el.

— A BALATONI JÉGVÁGÓK, halászok és tsz-tagok az idén mintegy ezer vagon jeget tárolnak a tó menti jégvermekben. A Balatonon 15—20 centiméteresre növekedett a jégpáncél; a jégvágók naponként 10 vagonnal vágnak ki és szállítanak a partra.

— ÚJ KENYÉRGYÁRAT építenek Szolnokon és 1972 végéig üzembe helyezik. A gyár két

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 436-068, 337-746, 340-776
NÉPSZABADSÁG
Budapest

viselője.

Balassa László hamvait Budapesten, a Kerepesi temetőben, a munkásmozgalom régi harcosainak sorában helyezik örök nyugalomra.

Újabb hajószerencsétlenség a La Manche-csatornán

Egy nyugatnémet teherhajó ismeretlen tárgynak ütközött kedden a La Manche-csatornán és azonnal elsüllyedt. A hajó, a 2695 tonnás *Brandenburg,* minden jel szerint a *Texaco Carribbean* roncsaival ütközött össze. A Texaco Carribbean panamai zászló alatt hajózott és egy nappal előbb, *hétfőn* ütközött össze egy perui hajóval. Így 24 óra alatt két súlyos szerencsétlenség történt a La Manche-csatornán, a Doveri-szorosban, amelyet, nagy forgalma miatt, az óceán Piccadilly circusának neveznek. (A panamai hajónak csak az egyik része süllyedt el, a másik a nyílt tenger felé sodródik.)

A Brandenburg katasztrófája két perccel azután következett be, hogy beleütközött az ismeretlen tárgyba. A La Manche-csatorna felett sűrű köd gomolygott.

A folkestone-i rendőrség jelentése szerint hét halálos áldozata van a Brandenburg katasztrófájának. Ezenkívül 14 személy — köztük négy asszony — eltűnt. Tizenegy tengerészt kimentettek.

Megváltozik a forgalmi rend a Ferenc körúton

A Ferenc körúti gyalogos-aluljáró építési munkálatai miatt kedd hajnalban új forgalmi rend lépett érvénybe, mert forgalomelterelés vált szükségessé a környéken. Eszerint a 12-es és a 12/A jelzésű autóbuszok a Blaha Lujza tér felé a Tompa utcán, a Liliom utcán, az Üllői úton, a Futó utcán, a Práter utcán és a József körúton át közlekednek. A Ferenc körút—Tompa utca kereszteződésénél levő autóbuszmegállókat egyidejűleg a Tompa utca 7-es számú ...

1021

1977.X.24.Kossuth 18.3o Gné
Esti Magazin

- Miért szobroz különböző raktárakban egy köztéri szobor. Kérdeztük müsorunk elején és még mielőtt a választ hallják, röviden az előzményekről. Néhány évvel ezelőtt a Hermes Szövetkezet adott megbizást Laknek László festő és grafikus müvésznek a szobor elkészitésére. A müvész két társával egy hatalmas rózsát ábrázoló bronzmüvet alkotott, amely a megrendelő kivánságának megfelelően alkalmas arra, hogy a Halászbástya étterem egyik szellőzőnyilását elfedje. A szobor tehát kész évek óta, caak hogy eddig sem került kijelölt helyére. Mindösszesze annyit történt, hogy a mult év elején a Halászbástya étterem gazdát cserélt. A Danubius lett az uj tulajdonos. Nos itt kezdődik Forró Evelin beszélgetése Eged Józseffel, a Danubius főmérnökével.

- A szobrot megtaláltuk a Ganz Mávag telepén, és megtudtuk azt is, hogy 197o óta tárol, ezen a telepen havi 3 ezer forintos értékért. Amikor megtudtuk, hogy a nyilás lefedésére, illetve térplasztika térbe illesztésére a Lakner László féle alkotást oda tervezték, akkor megkerestük az alkotóját, illetve szerettük volna megkeresni, de nem találtuk. Hosszas keresés után akadtunk rá, az ismerőseire, akik együtt működtek a szobor készitésében.

- Kik ezek a müvészek?

- Nebkkó Miklós és Istvánfy Máriára gondolok és tőlük kaptunk anyagot amely a rózsát illusztrálja, illetve ábrázolja. Amikor befejeződött a Hilton szállóda épitkezése akkor kerestük meg a lektorátust. A lektorátus 1977 junius 1-én értesitett bennünket, hogy nem járul hozzá ahhoz, hogy a Lakner László festőmüvész által tervezett plasztika a tervezett helyére kerüljön.

- Miért?

- Nemcsak, hogy a tervezett helyére nem kerülhet, hanem a határozat szerint közterületen a tervezett alkotás nem állitható föl, tekintettel arra, hogy a müvész elhagyva az országot külföldön tartózkodik.

- Ezekután mit tettek Önök?

- Levelet irtunk a Kulturális Minisztériumnak, junius 29-én és kértük, hogy a lektorátus határozatát vizsgálják felül és tegyék lehetővé, hogy megfelelő helyen felállitásra kerülhessen a szobor.

- Junius óta nyilván kaptak már választ, hiszen ugy tudom 3o napon belül válaszolnia kell minden hivatalos szervnek.

- Nem kaptunk választ a mai napig sem, és ez roppant kellemetlen, mert az alkotás elhelyezésére kivitelező rendelkezésre áll és most már ő tárolja az alkotást a saját raktárában, az Erdészeti Tudományos Intézet Gépkisérleti állomásán található jelenleg a szobor.

- A szobor kb 56o ezer forintba került. Számitva a havi 3 ezer forin-

tos tárolási költséget, most mekkora értékü a szobor?

- Hát ha figyelembevesszük az 58o ezer forintos készitési dijat és az 5 éven át történt tárolást 75o ezer forintra tehető az értéke.

- Ez most az önök számláját terheli.

- Sajnos igen, benne van a Halászbástya állóeszköz értékében.

- Ha tegyük fel a Kulturális Minisztérium ugyan ugy dönt, ahogy a Képző és Iparmüvészeti lektorátus, tehát nem engedélyezi közterületen a szobor felállitását, akkor egyáltalán mit tudnak csinálni ezzel a szoborral?

- Sajnos magán területen nem helyezhetjük el,mert nincsen akkora nagy udvarunk, hát akkor nem tudom mit lehet csinálni, vagy eladhatjuk a MÉH-nek és akkor esetleg beöntik, és megkapjuk a bronz árát kilóban a napi folyó áron.

- Bizunk benne, hogy talán még sem jut az enyészet sorsára ez a kalódó szobor, már csak azért sem, mert nem a külföldre távozott müvészt ábrázolja, hanem egy rózsát, aminek végülis nem óaz egyedüli alkotója. Minden esetre a Danubius mindeddig nem járt jól ezzel az örökséggel. Mint ahogy a következő riportunk főszerepláje sem. Előbb őt hallják, majd a jogászt. dr.Sárándy Imre válaszol Kapás Irénnek.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-126

Lakner László

MAGYAR HÍRLAP
1969 SEP. 30
Budapest

NÉGY FIATAL MŰVÉSZ – KÉT KIÁLLÍTÁS.

Mondják, hogy Párizsban 3—400 kisebb galéria van. Lehetséges. Azt is mondják, hogy a nagyság nem számít, egy-egy kisebb galériában olykor fontosabb kiállítás nyílik, mint a nagyokban. Ebben hasonlíthatunk Párizsra. Két tenyérnyi kiállítóhelyiségünkben, a Kulturális Kapcsolatok Intézetének galériájában és a Fényes Adolf-teremben négy fiatal képzőművész mutatkozott be.

Lakner László kiállítása rendkívül szűkszavú, a teremben mindössze néhány kép. Az is két téma csupán: egy száj, meg egy rózsa. Szinte úgy hangzik, mint egy Becaud-sanzon. Csak éppen nem akar elandalítani, tízezer voltjával föl sem akar rázni. Azt mondhatnók — semmit sem akar. — Ez a látszat. Lakner maga ezt mondja: „azt akarom, hogy ha a közönség belép, önkéntelenül is ezt mondja: hát csak ennyi?" Lakner értelmezni sem akarja a témát, csupán végigmegy rajta míves eszközökkel, árnyalatokkal, tónusokkal, és arra vigyáz, hogy mesterségbelileg minden a helyén legyen, minden tökéletes legyen. És most hadd kérdezzem én: valóban csak ennyi? A száj lehet vagy másfél méteres, a két rózsavariáció sem sokkal kisebb, és a montázsszerű képsor még nagyobb. Úgy tűnik, hogy talán díszletek, pontosabban háttérfalak egy soha-meg-nem-írandó mikrodrámához.

Bencsik István, Keserű Ilona és *Major János* művészete nem kevésbé problematikus, illetve Keserűt kihagyhatjuk ezúttal a játékból, mivel a Fényes Adolf-teremben kiállított rátétes, varrott szőnyegei nem kívánnak magyaráznivalót, nem vetnek fel kérdéseket. Egyértelműen kulturáltak, technikailag érdekesek.

Major János különös műfajt teremt, amelynek nehéz nevet adni. Talán pszichoanalitikai karikatúrának nevezhetnénk. Egy arc, amelynek szeme nincs, csak szemüvege, egy másik kép elfolyó formákkal, amelynek *Önnézés* a címe, vagy akár a *Vasárnap*, amely egyúttal a *Mata Hari* címet is viseli, egyaránt alkalmasak arra, hogy a mélylélektani búvárok gyönyörűségéül szolgáljanak, de arra is, hogy örömet szerezzenek azoknak, akik fütyülnek a mélylélektanra. Major kétértelműségének és művei kétélűségének jó példája *Táj* (1969) című rajza, amelyen háztetőt s légvédelmi szirénával egy tűzfalat láthatunk. Az épületek csupasz geometriáját egy, a tetőn kisarjadó, levelét vesztett fa bontja meg.

Ottlik Géza a kiállítás megnyitóján szabályos *l'art pour l'art* programot adott, elmondván többek között, hogy a művészet éppoly öncélú és haszontalan, mint a matematika, de öncélúságában éppolyan fontos, ugyanakkor annyira nélkülözhetetlen is. Nem kívánok vitatkozni vele, a tételére alighanem Bencsik István plasztikái válaszolnak a legékesszólóbban. Bencsik kétféle plasztikát állított ki; gyűrött bádoglemezeket, és fakockákból összeállított női arcot, női meg férfitesteket.

Kiindulási pontját meg sem kísérli leplezni. A testek elölnézetből csiszoltak, szinte naturális hűségűek, hátukon ellenben jól látszanak a fakockák, az építkezés nyomai. Címeik: *Idol I., Idol II., Test (belégzés), Csikos női mellkas (kilégzés), Férfi mellkas (belégzés), Férfi mellkas (kilégzés).* A kockák illesztési vonalai valóban lüktetve kísérik a négyzethálóra beosztott bőrfelület tágulását és szűkülését. S tudnunk kell azt is, hogy mindahány plasztika, valamennyi dr. Kovács Ferenc Kossuth-díjas orvos tudományos munkájával összefüggésben készült. Ottlik tételének cáfolatára a haszon itt megelőzi az esztétikai öncélúságot. Aki járt a Rákóczi úton a Tanszergyártó Vállalat kirakata előtt, látott óriásira növesztett, szétszedhető művirágot, látott plexitömbbe foglalt gyíkot, bogarat vagy tengeri csikót, azt tudhatja, hogy a tudománynak nemcsak haszna, de szépsége is van. És itt hadd kanyarodjak vissza Laknerhez.

Lakner László posztódarabokat helyez egymásra, és az ember így szól: szinte mint egy rózsa. Pedig Lakner le sem akarja tagadni, hogy posztót mutat. Aki pedig mégis hajlandó lenne elandalodni, azt sürgősen figyelmezteti, hogy a harmatcseppek ezen a „rózsán" nem egyebek, mint villanykörték. Tehát posztót látok, de azt mondom: rózsa. Jártam egyszer a központi díszletműhelyben, ahol nagyon is igyekeztek, hogy egy óriási méretű kellék valóban úgy fessen, mint egy rózsa. Mint egy „igazi". Ott rózsát mutattak, de csak ennyit tudtam mondani: drót és vászon. Hát ennyi a különbség.

Bojár Iván

Czinege Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter, *Benkei András* belügyminiszter és *Papp Árpád*, a Munkásőrség országos parancsnoka — a fegyveres erők napja alkalmából — *ünnepi parancsot* adott ki, amelyben *köszöntik hazánk, szocialista társadalmi rendünk, békénk és biztonságunk fegyveres védelmezőit.*

Szeptember 29-én, fegyveres erőink hagyományos ünnepén dolgozó népünk szeretettel és megbecsüléssel köszönti néphadseregünk, határőrségünk, karhatalmunk, rendőrségünk és munkásőrségünk személyi állományát. *Jelképezi ez a nap népünk és fegyveres erőink összeforrottságát, s milliókat emlékeztet a szent, hazafias kötelességre, drága szocialista hazánk védelmére* — hangzik egyebek közt a parancs.

Adózzunk tisztelettel Dózsa és Rákóczi bátor harcosainak, az 1848-49-es forradalom és szabadságharc hős katonáinak — folytatódik a parancs. Gondoljunk hálával és megbecsüléssel közvetlen elődeinkre és példaképeinkre, a Magyar Tanácsköztársaság forradalmi fegyveres erőinek harcosaira, a nemzetközi proletár osztályküzdelem magyar internacionalista katonáira, s azokra a hazafiakra, akik a nemzet sorsáért érzett felelősségtől vezetve, fegyvert ragadtak a

Czinege Lajos

Czinege Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter, az MSZMP Politikai Bizottságának póttagja — a fegyveres erők napja alkalmából — hétfőn este fogadást adott a Magyar Néphadsereg Központi Klubjának nyári helyiségében. Megjelent a fogadáson *Biszku Béla*, a MSZMP Központi Bizottságának titkára, *Fehér Lajos*, a kormány elnökhelyettese, az MSZMP Politikai Bizottságának tagjai, *Borbándi János*, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezetője, *Papp Árpád*, a Munkásőrség országos parancsnoka, *Méhes Lajos*, a KISZ központi bizottságának első titkára, továbbá számos más ismert közéleti személyiség.

Részt vett a fogadáson a néphadsereg tábornoki és parancsnoki karának sok tagja, ott voltak a Magyar Partizán Szövetség, a Magyar Honvédelmi Szövetség vezetői, a Honvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium, valamint a Munkásőrség országos parancsnokságának vezető beosztású munkatársai.

Megjelentek a fogadáson a budapesti diplomáciai képviseletek katonai és légügyi attaséi; *I. V. Tutarinov* vezérezredes, a Varsói Szerződés egyesített fegyveres erői parancsnokságának magyarországi képviselője, valamint *K. I. Provalov* vezérezredessel az élen — az ideiglenesen

Koszorúzás a fegyveres

A fegyveres erők napja alkalmából hétfőn délelőtt koszorúzási ünnepség volt a Hősök terén a Magyar Hősök Emlékművénél. A zenekar eljátszotta a Himnuszt, majd a magyar fegyveres erők nevében *Czinege Lajos* vezérezredes, honvédelmi miniszter, *Benkei András* belügyminiszter és *Papp Árpád*, a Munkásőrség országos

---

s a választékot vizsgálta
llenőrzési Bizottság

meg az igényeiknek megfelelő, kedvelt bútortípusokat.

Az ellenőrzés megállapította, hogy a bútorok minősége a mennyiségi és választéki fejlődéssel szemben nem javult. A KNEB türhetetlennek tartja, hogy a vásárolt bútor minőségét joggal kifogásolók többsége jelenleg saját költségén kénytelen a szükséges javítást elvégeztetni. Ezért a fejlesztést és a minőség javítását célzó egyéb intézkedések mellett feltétlenül szükséges, hogy az illetékes szervek vezetői a kimutatható minőségrontás és a rendelkezéseket sértő árak esetében törvényes szankciókat kezdeményezzenek. A KNEB a jelentést beható vita után elfogadta és azt intézkedés végett az illetékes szervekhez terjeszti.

Nemzet 1021

Lakner László képeinek kiállítása

a KKI bemutatótermében

Gyere már légy szíves; ez nem a mi világunk — cibálta kifelé jólfésült férjét a Kulturális Kapcsolatok Intézetének Dorottya utcai kiállító termeből a hölgy. S a férj, némileg vonakodva, de követte nejét a Luxus Áruházba.

Lakner László kiállítása csakugyan nem az „ő világuk" volt. Jól tették, ha elmentek. Ezt a tárlatot nem nekik, nem a kispolgároknak rendezték.

De akkor kinek? Nos, ne hagyjuk homályban a dolgokat; azoknak, akik nem felületesen, de a műves gondot és a gondolatot keresve járják a bemutatókat. Mert ők tudják, hogy Lakner kísérletei: rózsái és szájai — képei és szövetapplikációja — egy figyelemre méltó, következetes, és erős közéleti fűtöttséggel teli, kétségtelenül önálló hangú életmű fontos periódusához vezették nézőiket.

Lakner László jó festő és jó mester — a szó nemes kézműves értelmében. Semmit sem bíz a véletlenre: mielőtt szólna képeivel, alaposan át- és meggondolja, milyen szerkezet, s milyen forma alkalmas az elmondani kívánt gondolat legvilágosabb kifejtésére.

És nem szégyell tanulni mindazoktól, akik koruk teljességét tükröztek. Emlékezzünk csak Rembrandt-variációira, az alázatos tanítványi főhajtásnak és a rembrandti eszközök századunk képzőművészeti világába „montírozásának" e különös s oly sokatmondó keverékére. Lakner ugyanolyan szuverén biztonsággal jár közöttük, mint annak idején Vajda Lajos járt a szentendrei népművészet, népi építészet és ikonok világában. S ugyanúgy a maga művészetének testébe olvasztotta a hatalmas tanító műveinek tanulságait, mint Vajda. Eredményeit, két-három évvel ezelőtt született képeit jól ismerjük, s ezek világosan mutatják, hogy Lakner bár egyforma intenzitással figyel a múlt és a jelen mestereire, művészetének mondanivalójában korához, *korunkhoz csatlakozik* minden idegszálával. Vietnamban őrá is lőttek azok, akik a kivégzett buddhistákra irányították fegyverük csövét; a *Várakozók* reá is lestek.

De *mit jelentenek most ezek a rózsák és ezek a hatalmas szájak?* Megijedt volna Lakner attól, amit felidézett?... Nem. Folytatja a dolgok felderítését.

Most az oroszlán bajszát cibálja: kétméteresre növeli, megsokszorozza a rózsát, ezt a közhellyé koptatott virágot. Kihívja a csendéleteket és a csendéletpingálókat, merészen odalökve a kesztyűt. *Ez a rózsa.* Ezek a rózsák, mondják a képek, s hatalmasra növelt, botanikailag hiteles „tényeik" *lehetetlenné és nevetségesen együgyűvé tesznek minden felületes „színbenyomást", csacska gyönyörködést.*

A *szájakkal* Lakner László — úgy tetszik — festői erőit tette próbára. És ismét győzött. Sikerült a lehetetlen, hogy jellegét megőrizve ne csak reprodukálja, de elemezze is ezt a központi szerepű, száz formájú, ám önmagában egyáltalán nem „festői" részét az arcnak.

Lakner László rózsáinak és szájainak sorozatával a csupasz tények világába hatolt, hogy felderítse és meghódítsa legrejtettebb zugaikat. Újra bebizonyította: mindent tud, amit egy festőnek értelemmel és „kézzel" tudnia kell; s talán nem csalódunk, ha azt mondjuk, hogy új sikeres erőpróbája eredményeként rövidesen ismét magasabb fokon találkozunk majd vele és műveivel.

H. Gy.

MAGYAR NEMZET
Budapest
1989 OKT. 9.

szür

SZAKMUNKÁS
BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

zető, a titká
rátor egy k
dik meg. A
lavór láthat
eső. A kiren
herautó tart
sze csak két
fölött folyik a javítás. A szerelők a motorcserét a szabad ég alatt végzik, s nemegyszer láttam, hogy *sárban fekszik a szaki az alváz alatt.* Nem csodálkoztam, amikor mondták, hogy munkaerőhiánnyal küzdenek.

Helyesbít: nemcsak ez van a munkaerőhiány mögött. *Bérprobléma is.* Nagyon sok szerelő, gépkocsivezető állami gazdaságokban, termelőszövetkezetekben helyezkedik el, mivel azok is növelik teherautó- és vontatóparkjukat, szerelőműhelyeket létesítenek. Az AKÖV szerelőinél *törzsgárdáról nem lehet beszélni.* Van néhány öreg, igyekvő szakmunkás, akik már legyökeresztek, a *nyugdíjra várnak.* A fiatalok azonban állandóan vándorolnak, szinte átjáróház mind a két telep. Az öregek nagy szaktudással és rutinnal rendelkeznek, de *az erős munkatempót már nem bírják.* A fiatalok győznék erővel, náluk azonban *a rutin hiányzik.* Az összefogásnak, egymás segítésének, becsülésének a hiánya kihat a vállalat egész tevékenységére.

Idényvezetők és a balesetek

— A gépkocsivezetők, a „pilóták" helyzete is rendkívül nehéz. Naponta 14—16 órát dolgoznak. Így az engedélyezett havi 300—310 órát 20—24 nap alatt teljesítik. A kocsiknak azonban mégis menniük kell fuvarba, mert a szerződések kötik a vállalatot.

— Hogyan hidalják át ezt a nehézséget?

— Néha sehogy, néha úgy, hogy idényvezetőket [illegible]

0 te-
dösz-
azok

dult és
dója. A hos
csak fut a kocsi alá és nena a szemhéjak észrevétlenül lezárulnak. Ha ilyenkor ül mellette valaki és oldalba böki, akkor szerencséje van, ha nem, akkor az árokban köt ki és a jobbik esetben csak a kocsiban keletkezik több tízezer forintos kár.

— Ha rám lenne bízva, *én egyetlen gépkocsivezetőt sem engednék nyolc óránál tovább a volánnál ülni.*

A felelősségérzet hiánya

Aztán a rakodómunkásokról beszél, a „fogd meg" emberekről. Nagyon vegyes társaság. *Némelyikben semmi felelősségérzet nincs a munkájáért, társaiért.* Az egyik rakodóra rábízták, hogy vigye ki a kocsik után az üzemanyagjegyeket valamelyik faluba. Közben „elakadt" a kocsmában és két nap múlva ért csak oda. Addig a teherautók üzemanyag hiányában álltak.

Egyik este a telep udvarán matatni látott egy gépkocsivezetőt a teherautója körül. Kérdésére elmondta: leszereli a visszapillantó tükröt, kiveszi a biluxégőt a lámpából, eldugja a vontatórudat, mert reggelre hűlt helyüket találná. *A többiek ellopnák.*

Autószerelő, karosszérialakatos, motorszerelő tanulónak van elég jelentkező, de amikor végeznek, nagy részük ott hagyja a vállalatot. Oda mennek, ahol egy-két forinttal többet ígérnek nekik. A vezetés úgy igyekszik ezen segíteni, hogy az engedélyezett tanulólétszámnál többet vesz fel — *titokban,* a hivatalos

Lakner László

VEB
ZEITUNGSAUSSCHNITTDIENST GLOBUS

20. Mai 1975

Der Abend
Berlin

Q1A

Mit Grund und Bogen

Artist zwischen den Stilen: Die neuen Dimensionen des László Lakner

● EIN KUNSTLER, über dessen „virtuose" Pinselführung es sich mit der Feder genußvoll schnalzen läßt, den man als Conceptionisten, Surrealisten, vielleicht gar als Realisten verstehen mag, je nachdem, wo die persönlichen Vorlieben liegen. Und doch bleibt am Ende die alte Frage wieder offen, ob Geheimnis, die Rätselhaftigkeit an sich, die ungelöste, bereits eine unzweifelhafte Qualität sei ...

László Lakner, Gast des DAAD aus Ungarn, ist ein Faksimile-Artist. Malend zieht er die Schriftzüge der Großen, ihre Bögen und Schnörkel nach. Er kopiert die Autographen, hebt sie in eine neue, potenzierte Dimension. Goethes Handschrift aus dem Zweiten Faust, Beethovens Noten, Leonardos Studie der Reflexion des Sonnenlichtes durch den Mond werden in Öl fein auf die große Leinwand gebracht.

Aber auch ein Fahrausweis Béla Bartóks oder ein Telegramm, das Lenin an die ungarische Räterepublik sandte, eine von Kafka und Brot signierte Ansichtskarte der Gärten von Versailles werden nachge-bildet. Mit all den Fleckchen, den Stempeln und Ausstreichungen, Spuren von Zeit und Berührung.

Aber Lakner sucht nicht das malerische Denkmal: Auch die kalligraphischen Finessen eines für uns nicht lesbaren Briefleins einer Mariko aus Japan, nach Berlin 12 gesandt, werden nachvollzogen.

▶ In Trompe-l'oeil-Manier, verwirrend schön und schlicht, sehen wir, gemalt wiederum, eine Serie von Büchern: Platon, Leonardo, Lukacs und schließlich (unter dem Titel „Opinions") Gedichte von Lakner selbst — alle verschnürt, verknotet und aufgehängt. Erst in der Gesamtheit der Schrift-Bilder, der Bücher-Serie, im Beharren auf dem Prinzip, der Lakner-Methode, wird „Sinn" erkennbar. Und, wirklich, das Gründliche scheint hintergründig. Die Beliebigkeit der „Sujets" spiegelt zugleich die bewußte Unfähigkeit, irgendeine Totalität noch zu erfassen und zu gestalten. Auch das intensivste Studium kann nur noch den mikroskopischen Ausschnitt bewältigen.

Ist es ein Zufall, wenn Lakner ausgerechnet jene drei Signaturen, jeweils ironischerweise zweiteilig, malte und damit zugleich die Kriterien seiner eigenen Arbeit andeutete: Schwitters (die poetische Vewandlung), Duchamp (das So-Sein), Magritte (das Infragestellen)?

▶ Auch der Betrachter, so er bereit ist, selbst nun über die „Hintergründigkeit" zu spekulieren, wird den surrealen Zügen von Lakners Bildern nur in Ausschnitten auf die Schliche kommen. Er wird ihn, nebenbei, beim schnellen Nachmalen des banal glückstrahlenden Titelblattes der „Peking Rundschau" („Wieder eine reiche Ernte") finden oder sehen, wie er beim schlichten „Motiv" wiederum Einkehr hält und mit Akkuratesse knittrige Tüten und faltig-fransige Tücher zeichnet.

Kuriose Gesten der Veranstalter im Katalog: der Neue Berliner Kunstverein dankt seiner eigenen Artothek als Leihgeber, und der DAAD attestiert sich unter dem Titel „Klartext in Codeworten" ein gutes Gehör, wenn er schreibt, es sei „gut zu wissen, daß eine leise Stimme auch in einer lauten Zeit noch gehört wird".

PETER HANS GÖPFERT

(Jebensstraße 2, Mo bis Fr 10 bis 18, Sa 10 bis 13 Uhr, bis 28. Mai)

Lakner László

berall in Europa

rüche
ebte

enst „Der Abend"

MÜNCHEN, PARIS, ATHEN, WARSCHAU, 20. Mai

ter mit Temperaturen bis zu 28 Grad
Wasser. Dabei ertranken in Bayern
beiden sprang von seinem Schlauch-
esee in München umhergepaddelt war,
t unter. Wiederbelebungsversuche von
glos. Der zweite 14jährige wollte die
nburg durchschwimmen. Kurz vor dem
kann nicht mehr". Dann versank der
e noch nicht geborgen werden konnte.

Warschau stieg die Temperatur über
Pfingsten auf fast 30 Grad im Schat-
ten. Die vorzeitig geöffneten Frei-
bäder waren überfüllt. Der Pfingst-

KEIN PLATZ MEHR FREI war auf dem Fährschiff zwischen Neuharlingersiel und der Insel Spiekeroog. Das warme Wetter hatte Pfingstausflügler zu Tausenden auf die Nordseeinseln gelockt.

Foto: AP

Drei Segelflugzeuge in Österreich abgestürzt

WIEN, 20. Mai (AP)

In Österreich sind am Sonntag und Montag beim Absturz von drei Segel-

schweren Verletzungen. Die Ursache des Absturzes war zunächst noch unbekannt.

1021

NÉPSZABADSÁG

Jólfésültség és kánkán

„Gyere már, légy szíves; ez nem a mi világunk — cibálta kifelé jól fésült férjét a Kulturális Kapcsolatok Intézetének Dorottya utcai kiállítóterméből a hölgy" — olvastuk a minap a Magyar Nemzetben a Lakner László képeinek kiállításáról írott kritika bevezetőjeként. S a szerző a félreértések elkerülése végett még hozzátette: „Ezt a tárlatot nem nekik, nem a kispolgároknak rendezték." Azaz, akinek Lakner dekorativ színkompozíciókat alkalmazó, a pop-art jegyeit mutató tárlata nem tetszik — az kispolgár.

„Hiába is járnak kánkánt a snob öncélúság vezénynszóra koreografált tánckarai a kulturális közélet színpadán, történelmi érdeme csak a progresszív eszméiségű műveknek van" — olvastuk a napokban nyílott Szilágyi Jolán-kiállítás prospektusának bevezetőjében, ugyancsak első mondatként.

Furcsa véletlen, mondhatnánk, ha csupán arra gondolnánk: mi köze van a jólfésültségnek és a kánkánnak Lakner László, illetve Szilágyi Jolán művészetéhez? Segítik-e megértésüket ezek a rossz hangzású intonációk?!

Mindkét bevezető rossz légkört teremtő módon igyekszik az olvasó ítélkezésére rátelepedni. A morális presszió eszközével. Lakner alkotásainak éppúgy nincs szükségük az irántuk érdektelen megbélyegzésére — nem ettől értékesek vagy vitathatók; és Szilágyi Jolán műveinek progresszív voltát sem a katalógus előszavának — elvontsága miatt igencsak vitatható módszert képviselő — kánkánviziójával lehet a tárlatlátogatók figyelmébe ajánlani. Helyes, ha bíráljuk a sznobizmust, de tegyük azt konkrétan. Az valóban használhat.

A művek tárgyilagos, tényszerű, marxista elemzésére van szükség, melynek lényeges része az alkotásokkal kölcsönhatásban levő társadalmi atmoszféra igényes vizsgálata is.

Persze kánkán és jólfésültség nélkül...

V.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307
NÉPSZABADSÁG

Kalmár László

vezetésével. A Fórum-műsort ok-
tóber 29-én este közvetíti a tele-
vízió. A versenyfilmek közül Ba-
csó Péter *Fejlövés* és Fábri Zol-
tán *A Pál utcai fiúk* című alko-
tásait díszelőadáson látta a közön-
ség. Bemutattak két új magyar
filmet, Fejér Tamás *Az idő ablak-
kai* és Gyöngyössy Imre *Virág-
vasárnap* című filmjét.

A Belkereskedelmi Minisztérium felhívása a tüzelőszállítás segítésére

A tüzelőszállítás átmeneti zökkenői miatt a Belkereskedelmi Minisztérium ezúton is felhívja a vállalatokat, a közületeket, a termelőszövetkezeteket, hogy nyújtsanak segítséget a szállítási problémák megoldásához.

A minisztérium kéri a fuvaresz-közökkel rendelkező közületeket, hogy nélkülözhető Csepel, ZIL, GAZ, Skoda típusú normál és billenős tehergépkocsijaikat gépkocsivezetővel, rakodóval vagy anélkül legalább egyheti időtartamra engedjék át a tüzelőszállítást lebonyolító Belkereskedelmi Szállítási Vállalatnak, amely a tehergépkocsikért bérleti díjat, bért fizet.

A tüzelőszállításhoz nemcsak jármű, hanem munkaerő is hiányzik. Ezért a Belkereskedelmi Szállítási Vállalat egy vagy több napra, valamint szombati és vasárnapi alkalmi munkára, továbbá állandó foglalkoztatásra felvesz tehergépkocsi-vezetőket és rakodómunkásokat. Gépjárművezetők a IX. kerületi Máriássy utca 5—7. és Vágóhíd utca 13. szám alatt, rakodómunkások a VII. kerületi Thököly út 18. szám alatt jelentkezhetnek.

Új kiállítások

A Képcsarnok és a televízió képzőművészeti rovata közös rendezésében Máté János és Pap Zoltán ötvösművészek kiállítása nyílik meg pénteken a Képcsarnok Vállalat Derkovits Termében. A kiállítás október 30-ig tekinthető meg. A televíziós közvetítés a Tv Galéria sorozatának 11. adá-

Lakner László

városi kertész

1771-ben Pesten

Schmall

I. 212. l.

Lakner László

Az amszterdami Kristiaan Galériában többekkel együtt az ő lapjait is bemutatták (1968. III. 5 - III. 28.), majd Tilburgban a Holland Fesztivál keretében.

Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 71. l

Lakner László

Szines geometrikus egyszerű tábla.

58. sz. „Menekülő", olaj, 101 x 73 cm.

Műcelódesügyi minisztérium.

Szántó Tibor: Pictura Hungarica I.

A mai magyar festészet, Budapest, 1971

Lakner László

Budapesten született 1936-ban. Tanulmányai: A Képzőművészeti Főiskola. Munkái: Budapest, 1964; Győr, 1965, Budapest 1969.

Szántó Tibor: Pictura Hungarica I. A magyar festőművészet, Budapest, 1971.

Lakner László

Szerepelt a z Iparterv kiállitásán /1968. XII. 13--2o./.

Képzőművészeti Almanch 2, ~~xxxx~~ Corvina 197o, 48.l.

Lakner László 1.

Művészetéből kozmopolita művészetfelfogás körvonalai bonatakoznak ki. Érett müveivel Riversszel vagy Rauschenberggel azonos mezőnyben mozog.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o, 117.l.

1950-ben felvételt nyert a Képzőművészeti Gimnáziumba, 54-ben a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Bernáth Aurél tanotványa volt. 1960-ban diplomázott a Manufakturális nyomda cimü munkával. Ebben az évben sorozatban festette a naturalizmusukkal tüntető képeket.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 1970, 117.l.

Lakner László

Felzárkózik az érett alkotók sorába.

Rózsa Gyula; Fiataloi tárlata? A Studió 58--68 kiállitásról; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 28.l.

Előtte Csernus Tibor járta végig a Bernáth-tanitványok számára kinálkozó utat; a lappangó naturalizmust kihivóval cáfolni.

Szabadi Judit; Lakner László festészete; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 1970, 118.l.

Lakner László

Rembrandt ~~xxx~~ Danaéjának egy változatával az elsárgult levelezőlap-reprodukciók avittságát idéző módon az egész európai kulturtörténet válságát fogalmazta meg.

A Fiatal Képzőművészek Studiójának jubileumi kiállítása a Műcsarnokban Perneczky Géza: A pátosztól a groteszkig; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 1970, 26.l.

Lakner László

Inger Hanmann dán festőmüvésznő itteni tartózkodása alatt felkereste a müvészt mütermében, s a magyar képzőmüvészettel foglalkozó beszámolójában emliti meg azokat a müvészeket, akiket mütermükben felkeresett. Közöttük szerepel a müvész is a dán Sondags-Aktuel c. lap hasábjain, melyről az Élet és Irodalom "Tájékozódás" c. rovatában "Dán ujság magyar képzőmüvészekről" cimmel ir.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. febr. 26.
XVI. évf. 9. sz. 6. lap

Lakner László

grafikus

„Kompozíció"
(rajz)

Láncz Sándor: Van-e modern realista . . . .
Művészet, 1971. december - 6.oldal

Kakucs László

grafikus

Önálló úton haladó művész.

Láncz Sándor: Van-e modern realista. . .

Művészet, 1971.december - 6.oldal

Lakner László
grafikus

Lakner egy kompozíciója pop hatást mutatják.

Láncz Sándor: Van-e modern realista . . .
Művészet, 1971.december - 6.oldal

Lakner László

Grafikával csoportkiállításon szerepelt (kamara-jellegű) a Műszaki Egyetem Diákotthonában (1968. IV. 12 - IV. 26.). Szürrealista és pop-art elemekkel komponált montázsszerhesztésű lapokat.

Vepszöumo. Almanach 1, Cosmina 1969, 69. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szab
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó. .

f

Lakner László

Pályafutását a szecesszió egyik gyümölcsöző útkeresőjeként jellemzi meg.

Perneczky Géza: A kiáramlás és a konstruktivizmus új útjai a magyar festészetben; V. évszázadok. Almanach 1, Corvina 1969, 59. o.

Lakner László

Tanulmány 1965, tézkarc

Népszínmű. Almanach 1, Corvina 1969, 194. l.

Lakner László

A funkciók kernek képzőművészetében – a rajzhoz hasonlóan – megosztottak. – Irányzatok megnevezése addott művészekhez sorol fel, akiket magukhoz közelállónak érez. – Szerinte formai problémák a művészetben nem léteznek.

Körkérdés; Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 120.l.

25.

Magyar Iparmüvészeti Főiskola
rtási ideje alatt látogathassa
ályok betartása mellett igénybe

.nap.

Farkas Domonkos sk.
igazgatóhelyettes

Lakner László

Vele egy iskolába szokás sorolni – a különbség ellenére is – Gyémánt Lászlót és Korga György-öt.

Frank János: Jegyzetek a XI. Képzőművészeti Kiállításról; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1965. 30. l.

Lakner László

Az egyik oldalsó terében egyetlen olajfestmény vonzza kiváltja a főhelyet. A Tanulmány egy cigarettázóhoz monochróm, a pop-art-os kerek mellett erősen expressív.

Frank János: Jegyzetek a XI. M. Képzőmű. Kiállításról; Képzőmű. Almanach 1, Gorina 1969, 30. l.

Lakner László

Tanulmány egy cigarettásról, o. v., 1967,
110 x 85 cm (repró)

Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 162. l.

Lakner László

művei szerepeltek az V.Miskolci
Grafikai Biennálén

Napjaink 197o január
4.old.

Lakner László

Három hónapon át tart nyitva Szófiában "Az elkötelezett realista festészet kiállitása" melyet a Bolgár Képzőmüvészek Szövetségének termeiben rendeznek és május 9.-én nyitnak me meg.A lap -"Nemzetközi Tárlat Szófiában" cimmel beszámol arról, hogy a kiállitáson magyar müvészek is részt vesznek, közöttük emliti meg a müvész nevét.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. május 5.
XVII. évf. 18. sz. 6. lap.

Lakner László:

Elgondolkoztató képein a karáriszban eddig idegen testként adaptált pop-art hatás jelentkezik; a Műcsarnokban az Új művek címen megnyílt kiállításon ilyen képekkel vett részt.

Bojár Iván: Szegnemle a Műcsarnokban

Magyar Műhely 1971/67. szám 6. old

Lakner László

A hévizi kórház új fedett fürdőépülete /Kun Attila, Legány Zoltán é pitészek, Segesdi György, Lakner László, Scholz Erik képzőművészek, Garajszky József belsőépitész./ - Ism: Szende László, Müszaki Tervezés, 1968. 11.sz. 34-36. l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - MűvtTrt.Ert. 1971.2.sz. 149-182. l.

154. l.

Lakner László

A pécsi Káptalan utcában nyilt meg a Vasa
rely Muzeum. Vadas József: "Ami a mappá-
ból kimaradt" cimmel a kortárs müvészekre
való hivatkozással felsorol néhány, -kü-
lönféle müvészeti irányt követő- müvészt,
s ismerteti munkásságukat: Barcsay Jenő,
Bortnyik Sándor, Derkovits Gyula, Hantai
Simon, Hincz Gyula, Kassák Lajos, Kepes
György, Lakner László, Martyn Ferenc, Mo-
holy Nagy László, Paizs László, Tóth
Menyhért, Z. Gács György nevét emliti meg
Közöttük szerepelnek a külföldön élő, ~~XXX~~
vagy élt magyar müvészek is.
Fenti cikket lásd: Victor Vasarely nevé-
nél. Élet és Irodalom, Bp. 1976. juni. 12
XX. évf. 24. sz. 12. lap.

Lakner László

Domanovszky György: Magyar népi kerámia. /Ill. Lakner Láazló, foto: Koffán Károly/, Bp,1968.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - MMtört.Ert.1971.2.sz.189-182.l.

163. l.

LAKNER LÁSZLÓ, festő

LAKNER LÁSZLÓ: "Engadelmesen",cimü müve. 21.old.
Fekete repr.

Múzeumi Magazin.1967. okt.

Kakner Kán Ló, Jerő

L.: Deim Pál

Rózsa Gy.: Jó róka ... 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976 [illegible] 6.

Lakner László

Méltatás

Németh Lajos: A Gresham - mult és jelen.
Müvészet, 1976. december - 6. oldal.

Lakner László

A más uton haladók közé tartozik Bohus Zoltán és Nádler Tibor szobrász is. Kecskés H. Tibor, Ef Zámbó István, Szabó M. László, Szkladányi József, Holdas György müveit a "legérdekesebb" jelzővel illette a kritikus. De rögtön utána azt is kijelenti, hogy a választott példaképekhez legfeljebb „csak közelednek" és nem közelitik meg őket. Az előző nemzedékhez tartozik: Kondor Béla, Deim Pál, Keserü Ilona, Berki Viola, Melocco Miklós, akik ugyan szintén példaképeket követtek utjuk elején.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. dec. 18. XX. évf. 51. sz. 12. lap.

LAKNER LÁSZLÓ festő, grafikus
Budapest, 1936

1960-ban fejezte be főiskolai tanulmányait, mesterei Pap Gyula és Bernáth Aurél voltak. 1958 óta kiállító művész; 1968-ban nagyobb anyaggal szerepelt a Nemzeti Galéria grafikai bemutatóján, 1969-ben önálló tárlata volt a Kulturális Kapcsolatok Intézetében. Csoportkiállítások keretében bemutatkozott számos kelet- és nyugateurópai országban, szerepelt az 1972-es Velencei Biennálén. Több kiállitási és pályázati dij, köztük az esseni Folkwang Muzeum díjának kitüntetettje (1968). - Bravuros technikával készült, a szürrealista és tasiszta irányok formajegyeit is felhasználó munkáiban aktuális társadalmi és emberi problémák vizuális kivetitését keresi. Ujabb művein a pop-art hatása érződik.

Szabics László

Méltatás.

Geleczey Mihältz Plakátok szünetben.

Művészet, 1977. julius - 36.oldal.

Lakner László

A „Míg kő a kő" című francia-
film plakátját annak idején
Lakner László készítette.

Geleczey Mihály Plakátok szünetben.

Művészet, 1977. julius - 36.oldal.

Lakner László

"Fonnyadt bimbó" cimmel a Mücsarnokban rendezett "Studió 76" c. kiállításról Vadas József ir. Néhány olyan névvel kezdi akiknek hatását érezni lehet a fiatalok munkáján. Ezek a müvészek: Domanovszky Endre, Kokas Ignác, Sváby Lajos. Véssey Gábor: "Mesterek és tanitványok" c. kompozicióját a kiállitás mottójául javasolja mintegy magyarázatképpen a müvek tartalmára. Babos Éva, Gábor István, Hidvégi Valéria és Kollár György müvészeket a mesterek követői közé sorolja. Ezután következnek a más utat keresők: Dienes Gábor, El Kazovszkij, Záborszky Gábor. Élet és Irodalom, Bp. 1976. dec. 18. XX. évf. 51. sz. 12. lap.

Lakner László

Lakner László neve, mint a montázs technika meghonositója -Kecskés H. Tibor két festményével kapcsolatban-került szóba. Ef Zámbó István munkájáról a kritikusnak Kondor Béla jut eszébe és Vajda Lajos, "akitől Kondor tanult".
Farkas Ádám és Váró Márton már nincsenek a tanitványok sorában. Önálló müvészek mint Almásy Aladár, Banga Ferenc, Szemethy Imre, a grafikusok közül.
Kiemeli Nagy Gábor Kondor parafrázisait, de ennél is a régi leckék ismétlésére utal.
A "Fonnyadt bimbó" c. részletes Vadas-kritikát lásd: Farkas Ádám nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. dec. 18. XX.évf.51. sz. 12. lap.

Lakner László

"Plakát a lakásban" cimmel Vadas József a Munkásmozgalmi Muzeum tárlatát ismerteti, melyet "Nemzetközi Antifasiszta Plakátkiállitás" cimmel, a fasizmus felett aratott győzelem harmincadik évfordulójára rendeztek. A résztvevő magyar müvészek: Konecsni György, Ék Sán dor, Kemény György, Sós László, Balla Margit, Felvidéki András, Lakner László, Gadányi György és a külföldiek között szerepel Victor Vasarely is. A müvészek munkáját értékelő részletes beszámolót, -Vadas József cikkét- lásd: Konecsni György nevénél.
Elet és Irodalom, Bp. 1975. okt. 11. XIX. évf. 41. sz. 13. lap.

Lakner László festő grafikus

L.:Berda Ernő

Láncz S.:Képzőművészeti krónika 687-692.

Jelenkor, Pécs, 1977. jul.-aug. XX/7-8.

Lakner László

Fejér Csaba, Ferenczy Béni, Fényi Géza, Fóth Ernő, Frank Frigyes, Gadányi Jenő, Göllner Miklós, Gyarmathy Tihamér, Hajnal János, Hincz Gyula, Helló László, Iván Szilárd, Kerényi Jenő, Keserü Ilona, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Kóka Ferenc, Kokas Ignác, Kender Béla, Korniss Dezső, Kucs Béla, Lakner László, Makrisz Agamemnon, Marton László, Martyn Ferenc, Medgyessy Ferenc, Melocco Miklós, Miháltz Pál, Németh József művészek szerepelnek a "Képek és szobrok három évtized művészetéből" c. kiállitásen.
A nevek folytatását lásd: a 3.-as cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Lakner László

Orosz János, Papp Gyula, Pirk János, Pór Bertalan, Ridovics László, Sarkantyu Simon, Schéner Mihály, Scholz Erik, Sikuta Gusztáv, Somogyi Árpád, Somogyi János, Somogyi József, Sváby Lajos, Szabó Vladimir, Szalay Ferenc, Szentiványi Lajos, Szentgyörgyi Kornél, Szőnyi István, Szkok Iván, Tar István, Tóth Béla, Vigh Tamás, Záborszky Viola müvészeket emliti meg Vadas József cikkében, "Képek a várfalon" cimmel.
Az erről szóló ismertetést lásd: Bernáth Aurél nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Lakner László

Anna Margit, Baranyó Sándor, Balogh András, Balogh Ervin, Barcsay Jenő, Barta Ljaos, Bartha László, Bartl József, Bálint Endre, Benedek György, Benedek Jenő, Berényi Ferenc, Berki Viola, Bernáth Aurél, Bér Rudolf, Bokros Birman Dezső, Borsos Miklós, Breznay József, Csáky-Maronyák József, Csernus Tibor, Csikszentmihályi Róbert, Deim Pál, Domhnovszky Endre, Ék Sándor, Farkas Áladár művészek nevét sorolja fel és ismerteti munkásságukat Vadas József: "Képek a várfalon" c. kritikájában, a "képek és szobrok három évtized művészetéből" c. kiállításról. Folytatás a 2.-es cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Lakner László

1974 novemberében a Művész kiállítást rendezett az NSZK-beli Aachenben a Neue Galerie-ben.

Bereczky László: Évtizedes léptekkel.....
Művészet, 1980. október - 2. lap.

Lakner László

Bak Imre és Lakner László
1973 decemberében kiállítást
rendezett Pozsonyban a Gá-
leria Akumulátorban.

Bereczky László: Évtizedes léptekkel.....
Művészet, 1980. október - 2. lap.

Lakner László

A Galerija Savremene Unjetnosti Zágrábban
a Tendencije 5 kiállitáson részt vett
a müvész.

Bereczky Lóránd: Évtizedes léptekkel....
Müvészet, 1980. október - 2. lap.

Lakner László

A müvész kiállitást rendezett a kápolna-müteremben Balatonbogláron.

Bereczky Lóránd: Évtizedes léptekkel....
Müvészet,1980. október - 2.lap.

Lakner László

1968-ban a STUDIO 56-58 kiállitáson
részt vett a müvész.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről.
MÜVÉSZET, 1980.okt óber - 20.lap.

Lakner László

1969-ben az IPARTERV" disztermében
kiállitása volt a müvésznek.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről.
MÜVÉSZET, 1980.október - 20.lap.

Lakner László

Lakner László kiállítása
a Kulturális Kapcsolatok
Intézetének kiállítóterében
1969-ben volt.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetéről.
MÜVÉSZET, 1980. október - 20. lap.

Lakner László festőművész

„Fellő és fogoly" (Vietnam), olaj, vászon, 120 x 90 cm. 1969., a Kulturális Minisztérium tulajdona.

(rlpr.)

Művészet, 1979. júl. 3. old.

Lakner László festőművész

A művész politikai plakátja a helsinki találkozóra készült (1973, v. 74-ben): két kinyújtott, kitárt tenyérben Európa térképét tartja, óvóan, féltve. (emlitve).

Mit ér egy fehérpénz?

1979. IV. 19. Kossuth 11. 24 – Vné –

Lakner László. [ ]

LAKNER LÁSZLÓ
GRAFIKÁJA

Lak

Fotós, Keszthely, 1950. márc.

XII/3.

Lakner Károly, grafikusművész

a Műcsarnokban megnyílt kiállítás címe: „Művészet és társadalom 1945–1980." A termek egyik oldalon a társadalom politika jellemzői, a másik oldalon ugyanennek az elmúlt 35 évnek a művészi megjelenítésait tárja elénk a kiállítás.

Szerepel a tárlaton Lakner és Gadányi plakátja: A szét tengerben feltön évatt Európa. Emlékf

Molnár Zsolt: Kiállított történelem.

Magyar Ifjúság, 1980. ápr. 18.

Lakner László festőművész

Interiőr - képe /emlitve/ egyik korai, 1961-ben készült műve, részlet gazdagságával tűnik ki.

Méhes László festőművész műhelyében.

1980. III. 2. Petőfi 19.15 /Bné/.

Lakner László festőművész

Móri Járási Művelődési Központjában, a Lamberg-kastélyban nyílt meg a „35 év magyar művészete" című kiállítás. A művek a Magyar Nemzeti Galéria anyagából vannak válogatva. A művész műve szerepel a tárlaton.

Á. Szabó János: Móri galéria. 35 év művészete.
Fejér Megyei Hírlap, 1980. ápr. 20.

Lakner László MDK

Kiállitási hir

Müvészet 1968 ápr.p.41.

NDK

Lakner László

Tanulmányok előlről és hátulról,
rk,, linó, repr.

11. M. Képzőm. kiáll. Műcs. 1968.

MDK

Löbner László
grafikus

„Strandon"

Élet és Irodalom, 1968. jún. 29 – 5 lap.

Lakner Károly
graphus

M.D.K.

Tanulmány.

Élet és Irodalom, 1961. okt. 7. — 1 l.

N.T.M.

Lakner László
Grafikus

M.D.K.

Illusztráció

Szabó Magda: Valami
Élet és Irodalom, 1962. március 12 – 9 lap.

Lakner Károly
Grafikus

M.D.K.

Illusztráció

Siphay Barna: Holdfény
Élet és Irodalom, 1962. augusztus 18 — 4 lap

M.D.K.

Lakner László
grafikus

Illusztráció

Pesold Ferenc: Takácsverés
Élet és Irodalom, 1962. julius 7. — Flep

Lakner László

szerepel az alább említett táblákon

Borbély László: A Tv. miskolci grafikai biennálé

Napjaink, 1970 I. n. 4 old.

Lukács László

rejtve (repr.)

Illés Endre: A megsértett ember.
Budapest VII. évf. 3. sz. 1968. márc. 11. e.

MDK

Lakner László festő

Artner T.: A Képzőm.Főiskola évadzáró kiáll.
Szabad Nép. 1956. jul.6.

MDK

Lakner László, festő

szerepel az Ernst Múzeum
kiállításán. Az: „frappáns
és kultivált plakátot komponált
a kiállításhoz ..."
Rózsa Gyula: Stúdió '70 M. Z.

Népszabadság, Bp. 1970 ápr. 12.

Lackner László
festő

Résztvett a Stúdió 58 – 68 kiállítá-
sán a Műcsarnokban

M. Kiss Pál: Házi kiállítások
Látóhatár 1969 V – VI. 554.

M.D.K.

Lakner László

Perneczky Géza: "Magyar Pop-müvészet" cimmel ir a Kulturális Kapøcsolatok Intézete kiállitásáról: "Óriási rózsák és még óriásibb szájak, szép dekorativ sorrendben.."-mondja a kritika, birálva a müvész rózsás lapjait a rózsás érzelmekkel, majd folytatja: "..Lakner eljárása áll legközelebb az amerikai müvészek módszereihez, magyarságát inkább bizonyos technikai kérdések mutatják."

Élet és Irodalom, Bp. 1969. okt. 4.
XIII. évf. 4o. ~~lap.~~ sz. 9. lap

M.D.K.

Lakner László

"Jászol" cimmel közölt képének repr.-ja.

Élet és Irodalom Bp. 1969. nov. 29.
XIII. évf. 48. sz. 2. lap

Lakner László

szonosította magát a mágikus naturalizmussal, Goya és Rembrandt hatása érzelhető művein.

Szabadi Judit: Set down in black and white. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 n. 1971.

Lakner László

műveit közelállóinak tekinthet-
jük Majos János metszeteihez.

Szabadi Judit: Set down in black
and white. The New Hungarian Quar-
terly, Budapest, 1968. 29sz. 197l.

Lakner

Festőnek[1] rímautárnak[3] tekintik a képét[2]

Németh Lajos: Gondolatok a X. Magy. Képzőművészeti Kiállításról

Kritika 1965 11sz. 46.l.

Verlag

Fachbuchhandlung Kubbat

Berlin Lepsius-Str. 1 a Telephon

Lepsius-Str. 1 Telephon

Berlin, 1951 Nr. 1.

Lakner László

Emlékre /Stúdio 70/

Szabadidő

Magyar Ifjúság, Bp. 1970. évf. 3.

Sunlitre / Sterling 50/

Sealed tube

Alger Hutchf, Ag. 1950. Grp. 4.

Lakner László

Nem szerepelt a kiállításon

Németh Lajos: Gondolatok a X. Magy. Képzőm-i Kiállításról

Kritika 1965 11sz. 46.l.

Lehner László

Emlitve

Szlovákiai Magyar grafika
Utunk 1970. évf. 3.

Takner Károly fotó

Szerepel a „Studió 58-68" c.
kiállítás a Műcsarnokban

M. Kiss Pál: Magyar Művészek

Kájtár Kiadó 1969 VI. k. 553 old.

Lakner László

Köztes műfajnak a szöveges közléseket tartalmazó festészetet értjük. Itt azonban már a konceptuális művészet irányzatának bonyolult sajátosságai is közrejátszanak.

Beke László: műfajok és médiumok.
MŰVÉSZET, 1979. október - 32.- oldal.

Lakner László

A Szépművészeti Múzeumban szombaton megnyílt a jubileumi plakátkiállítás – 1945-től napjainkig. Szerepel évi fellő kezelésben nyílgió Európa-plakát-ja. (emlitve)

(Karaugonó): Tettre kész cenzúra.

Esti Hírlap, 1975. márc. 24.

Lakner László

az művészet az új generációhoz tartozik.

Sós Magda: Képzőművészetünkről.

Magyar Élet, 1945. jan. 4. P. ald.

Lakner László grafikus

a Petőfi Irodalmi Múzeumban filmplakátok kiállítása nyílt meg, melyen szerepelnek művei, plakátjaiban ellesnélő hang, a sok asszociációt keltő kép jellemzi.

Fekete Judit: Magyar, lengyel, csehszlovák filmplakátok.

Magyar Nemzet, 1984. szept. 6.

Lakner László

A két kézbe simuló Európát ábrázoló plakátjának nagyszerü mondanivalóját elemzi Vadas József: "A látható jelszó" c. kritikájában, mely a Szépmüvészeti Muzeumban rendezett Jubileumi Plakátkiállitásról szól, amely harminc év plakáttermésérő1 ad képet.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. ápr. 5.
XIX. évf. 14. sz. 13. lap.

Lakner László festőművész

A "Tájékozódás" c. rovatban "Lakner Aachenban" cimmel a lap közli, hogy a művész hosszabb idő óta Berlinben dolgozik, mint a Német Akadémia ösztöndijasa. November 30.-án rendezett kiállitást müveiből a nyugat-németországi Aachenban a Neue Galerie termeiben, melyről a lap azt irja, hogy ez a tárlat a "legjelentősebb európai gyüjteménye a hetvenes évek képzőművészetének," mely átfogó képet ad a művész eddigi munkájáról,-irja tudósitásában a lap. Wolfgang Becker, a Galéria igazgatója irta a kiállitás katalógus előszavát.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. jan.11. XIX.évf. 2.sz.
6. lap.

Lakner László

kiállitásaim óriásira nyitott szájak, hatalmas rózsák domináltak.

Magyar Hirlap 1975 8.évf. 8/6

Bojár Iván: Virágok hatalma

Lakner László

szerepelt a jubileumi plakátkiállitáson
a Szépmüvészeti Muzeumban.

Magyar Hirlap 1974 85/6
Havas:Kiállitásról kiállitásra

Lakner László

Részletek a kiállításon

Jubileumi plakátkiállítás
Bp. Szépművt. Múz. 1975.

Lakner László

Alain Jouffroy a fiatalok körül
Lakner László művészetéről írja
le benyomásait

Sinkovits Péter: A mai magyar avantgárd...
Művészet, 1975. október - 41 oldal

Lakner László

1971-ben a Szindbádhoz Lakner László készített plakátot.

Menyhárt László: Az agy mozija, avagy....
Müvészet, 1975. szeptember - 16. oldal

Lakner László

Lakner – Gadanyi: Európa,
Brüszel plakátja (repro)

Bretlánovszky Klára: Soha többé.
Nők Lapja, 1975 okt. 11 – 5 oldal

László Lakner

Komposition, 1965.
Mischtechnik.
[repr.]

Bildende Kunst, 1974. 11. 542. old.

Lakner László

a Szépművészeti Múzeumban rendezett jubileumi tárlaton – mely egyben a VII. országos plakátkiállítás szerepel, múve; az első, díjat kerekben magyar Európa. (emlitve)

Gyoprádmegyei Hírlap, 1945. ápr. 17.

Lakner László

a Szépművészeti Múzeumban rendezett III. országos plakátkiállításon szerepel művei, melyek stílus fotográfiák.

Tamádi Attila: Plakátművészetünk útja, Népszava, 1945. ápr. 27.

Lakner László

Az utóbbi esztendők egyik legnagyszerübb politikai plakátját tervezte Lakner László, amelyből Vagyóczky Károly készitett kitünő blokkot az Európai Biztonsági és Együttmüködési Konferencia tiszteletére,-irja Vadas József: "Fogas bélyeg" cimmel közölt kritikájában, a Fényes Adolf Teremben rendezett bélyeg kiállitásról.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. febr. 22.
XIX. évf. 8. sz. 13. lap.

LAKNER LASZLÓ, festo

Kovats Albert, "A rajzróé" c. könyvében nem az ismert népszerüsitett illusztrációs anyaggal tamasztja alá mondanivalóját, hanem kevéssé ismert müvekkel, pl.: Vajda Lajos Kassák Lajos, Czimra Gyula, Fekete Nagy Béla, Vajda Julia, LAKNER LASZLÓ magyar és Klee, Mario Prassinos, Archipenko, J. Villon, stb. idegen müvészek müveivel is. /1983/.
103. old

S. NAGY KATALIN: Könyvekről----Műhelytitkok 101. old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 12. sz. Bp.

Lakner László

grafikus

Bakfark Bálint a XVI. század lant-
művészeti ~~mangkenez~~ camerkenez táskáját
Lakner László tervezte.

—: Kulturális Élet
Tulcea, 1975. jan. 14 – 12 lap.

Lakner László
grafikus

Kovács Éva: Apádkori ősiség
című könyvéhez Lakner László
rajzai készültek illusztrációknak.

—: Kulturalisztikai
Tiszatáj, 1975. jan. 7 – 12 oldal

Lakner Károly

A Műegyetem Irinyi utcai kollégiumában 1968 őszi-
szakon rendezett kiállítás-
ról szóló cikk a művész.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde művészetről.
MŰVÉSZET, 1980. október - 20. lap.

LAKNER SÁMUEL, posztósmester

1841-ben ő és Purth János posztóik kikészitésénél a költséges indigó-festés helyett az olcsóbb és tetszetősebb "szép festést" alkalmazták. 36.old. 9.jegyz

SZÖVÉNYI ISTVÁN: A régi kőszegi posztógyár keletkezése 34.old.

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1958.I.köt. Szombathely, 1958

Lakner László

1968.decemberében az IPARTERV diszmtermében volt a müvész kiállitása.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről. MÜVÉSZET,1980.október - 20.lap.

Lakner László

1967.márciusában volt a Fényes Adolf Teremben a müvész kiállitása.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről.
MÜVESZET,1980.októner - 20.lap.

Lakner László

1966-ban a "STUDIO 66" kiállitásán az ERNST MUZEUM-ban szerepelt a müvész a müveivel.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről. MÜVÉSZET,1980.október - 20.lap.

Lakner László

A nemzetközi fotókiállítás résztvevője volt
a művész a Kunsthalle-ban Sodertälje-ben.

Bereczky László: Évtizedes léptekkel.....
Művészet, 1980. október - 2. lap.

Lakner László, grafikus

Megemlítve.
(Jubileumi alkotókiállítás.)

Aradi Nóra: Jó művek, kem jó rendezés 7,

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. ápr. 9,

98

Lakner László, grafikus

szerepel.
↓

(harangozó): Jubileumi plakátkiállítás a Képzőművészeti Múzeumban 2,

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. márc. 24.

Lakner Károly

Az 1975-ben megnyílt VII. országos plakátkiállításon a Szépművészeti Múzeumban szerepelt műve.

Nelpnava, 1975. ápr. 27. 103. ell. 98n. 8p.

Laknes László festő

Díjat kapott a Studió 66-os
kiállításon

Magyar Ifjúság 1966 IV. 23

Lakner László

szerepel a miskolci grafikai biennálén

Bolpár Kálmán: miskolci tárlat

Magyar Ifjúság 1965 XII. 11

MDK

Lakner László

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1968 febr.29

MDK

Lakner László

Várakozók /Példázat/, o.

Studió 67. Fiatal képzőm.kiáll. Ernst Múz.1967.

Lakner

Szerepel a Stúdió 66
kiállítása az Ernst Múzeumban

Réki Erzsébet: Stúdió 66

Magyar Ifjúság 1966 IV. 30

Lakner László
grafikus

M.D.!

Rosít vett a ~~[illegible]~~ gyűjteményben.
„Tanulmányok előtörténetéről és hatásáról". (repro)

Lanyi Sándor: A grafika a XI. . . .
Művészet, 1968. márc – 24 lap.

MDK

Lakner László

Változatok, rk.

Szegedi nyári tárlat, Móra F.Muz. 1967.jul.

Lakner László

3 műve szerepel a „Stúdió 66"
kiállításon az Ernst Múzeumban

Passuth Krisztina: A Stúdió 66
festőművészeinek kiáll. az Ernst M.-ben

Visegrád 1966 VI. n. 459 old.

MDK

Lakner László

repr.:

Tanulmányok

4. miskolci o. graf. biennale 1967.
Miskolci Gal.

Lakner László

MDK

Változatok, repr.

Szegedi nyári tárlat, Móra F.Muz. 1967. jul.

Lakner László festő

szerepel a „Studió 58-68" kiállításon a Műcsarnokban - emlékre.

Pestmegyei Hírlap 1968 december 23
4. old

MDK

Lakner László

Kiállitási hir

Müvészet 1968 máj.p.48.

Lakner László

Szerpel a Nemzeti galéria
„Ifj magyar festészet"
kiállításán

Nagyvárad 1968 I. 3

MDK

Lakner László

Kiállitási kritika

Élet és irodalom 1968 márc.16.

MDK

Lakner László

Képvásárlási hir

Magyar Nemzet 1900 maj.15

MDK

Lakner László

Németh L. kritikája

Kritika 1968 jun.p.44.

MDK

Lakner László

Tanilmányok I., lito

" II. "

4. miskolci o. graf. biennale 1967.
miskolci Gal.

Lakner László festő, grafikus (1936-

M.D.K.

1960-ban fejezte be tanulmányait a Képző- művészeti Főiskolán mint Vishy Balint és Bernáth Aurél növendéke, Szamos harai kiállításon vett részt, főleg a Fiatal Művészek Stúdiójával együtt, ahol művészet mesélő szürreálisnak jellemzett kellett. Grafikái állandóan szerepelnek a Műcsarnok grafikai Biennáléin, továbbá bemutatásra kerültek a Csehszlovákiában és Belgiumban rendezett modern magyar festészeti kiállításon. A londoni kiállításon 5 darabja szerepel, amelyek közül a kataloguson a „Menekülő" c.-t közli (100 x 73 cm)

Twentieth Century Hungarian Art. Paintings, sculpture and graphic works. Intr.: István Genthon.

The Arts Council of Great Britain at the Royal Institute Galleries, Piccadilly, 1967.

4. és 22.o.

Lakner László
grafikus

Fanyar, gunyoros és okos a
„Szög"-nek szóló vonaltanulmánya

Vidos Zoltán: A "Studio 70" -
Müvészet, 1970.november - 34.lap

Lakner László

szerepel a
„Stúdió 58-68" kiállítása a
műcsarnokban

N. N.: Stúdió 58-68

Ének-hangaromnap 1968 I. 5.

Lakner László
festő

Egyszak mag festményet
mutatta be a táborban.

Vidos Zoltán: A "Studio 70" -
Művészet, 1970.november - 34.lap

Lakner

Saigon ja Laila hova az ember. Megvásárolták az állam részére.

Pernecky Géza: Festmények az állami vásárlási kiállításon.

Magyar Hírek, 1967. VII. 19. 4. o.

Lakner László

Kivégzés c. festménye
a Magyar Művészek Vietnamért
Kiállításon.

Pemecky Géza: Két vietnami kiállítás.
Magyar Nemzet, 1967. VII. 20. 4. o.

MDK

Lakner László

Kiállitási hir

Budapester Rundschau 1968 márc.15.

965. 5000. FNyV. 4. 3233.

MDK

Lakner László

Kiállitási kritika

Napló/Veszprém/ 1967 nov.12.

MDK

Lakner László

Kiállitási hir

Előre 1967 nov.11.

Lakner László

A müvészeti kifejezés uj utját kutató müvei a Nemzeti Galéria Mai magyar grafika kiállitásán.

Vigilia 1968. máj. 351.l.

MDK

Lakner László
grafikus

Illusztráció

Lengyel József: Felhők fölött
Élet és Irodalom, 1961. okt 14—41.

Lakner Károly

grafikus

M.D.K

Rajza

Élet és Irodalom, 1960. szept. 9 — 6 lap.

Lakner Károly
grafikus

M.DK

Illusztrációk

Szabó István: Balkezes játék /
~~Élet és Irodalom~~, 1963. november 23 - 11 lap
Nőh Lajos

Lakner László

grafikus

M.D.K.

Illusztráció

Vámossy Miklós: Micsoda boldogság

Élet és Irodalom, 1963. szept 21 - 9 lap

Lukner László
grafikus

M.D.K.

Illusztráció

Thurzó Gábor: Egy idegen gyerek
Élet és Irodalom, 1964. febr. 1–11 hap

Lakner László

Tanulmány

Rajz, reprodukció.

Valóság, 1964. 4-sz. 53. l.

M.D.K.

Lakner László
grafikus

Váci Mihálytól kérult rajza

Váci Mihály: Két új vers
Élet és Irodalom, 1963. november – 5 lap

Lakner László
festő

M.D.K

A Fiatal Képzőművészek táborában
vett részt.

Bolgár Kálmán: Fiatal Képzőművészek szemlje
Művészet, 1963. szeptember – 41 lap.

MIK

Lakner László

Kivégzés

studio 66. fiatal művészek 6. kiáll. Ernst Múz.
1966. máj.

KÖZLŐK

intetve a foglalkozása, az földmüves/

PUVÁR

MDK

Lakner László

Rembrandt-tanulmányok, o.

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Muz.

MDK

Lakner László

Népszava 1968 jan.3.

Lakner László
grafikus

M.D.K.

Verne: A 15 éves kapitány
c. regényének illusztrációi.
val a harmadik díjat nyerte

Művészeti életünk
Művészet, 1961. április – 41 lap

Lukner Károly, festő.

MOL

Figyelmet érdemel festménye.
(Ernst Múzeum.)

Rósa Gyula: Stúdió 64 9. c

NÉPSZABADSÁG hn. 1964. dec. 24.

Kalmár László
grafikus

M.D.K.

Furmanov: Csapajev regényéhez
készült illusztrációival a második díjat nyerte

Művészeti életünk
Művészet, 1961. április – 411.

M.D.K

Lakner László festő

„Kivégzés" című képe „szerepel a táblaton".

Fóthy János: Három kiállítás művészet, 1968. január - 40 lap

Lakner László

Politechnika és festészet szerepel a fiatalok kiállítása az Ernst múzeumban.
(repró)

Népművelés 1965, I. n. 39o.

Lakner László

tanulmánya (repr.)

Valóság. X. (1967.) 2. sz. 128. l.

Lakner Károly

A III. Balaton Nyári Tárlaton
4000 Ft-os díjat kapott

Felcsúton, 1966 VIII. n. 743 old.

Lakner László
grafikus

Rést vett a tárlaton

Borbély László: Az V. Miskolci Országos ...
Művészet, 1970 március – 19 lap.

Lőrincz László

Emlékre

Permecsky Géza: Mutató kézlélegzet
Élet és Irodalom Tp. 1970. márc. 7.

M.D.K.

Lahner László
grafikus

Rajz (illusztráció)

Szabó Magda: Vendégek
Élet és Irodalom, 1961. jan. 20 – 81.

Lechner László
Grafikus

M.D.K.

Rajz (illusztráció)

Molnár Zoltán: Sebesültek.
Élet és Irodalom, 1961. április 28 – 8 lap.

MDK.

Lakner László

Kiállitási hiradás

Dunaujváros 1966 ápr.22.

Lakner László festő

MDK

Szürrealista képpel képviseli a fiatalokat.

R. Gy.: Mai magyar művek a nőkosfe-
hérvári képtárban 7

NÉPSZABADSÁG, bp. 1966. jún. 30.

Lakner László

festő

M.D.

1965-ben készült az „Emlékek egy filmből". A Saigoni buddhista emlékhelyre című kép a Saigonból érkező döbbenetes hírek nyomán született.

Lánczi Sándor: Lakner László. Művészet, 1967. okt. - 21 kép.

Lakner Lánó

Reprodukció

Ny. Drán 1966. ápr. ?

Krakner Károly
festő

M.DK

O'Neill: Hosszú út parázsig
terverte. A Savoy kávéház
freskóit festette. Műterme ma,
Bernstok volt műterme.

Frank János: Krakner Károlyról
Élet és Irodalom, 1966. jan. 22-8 lap

Lakner László
festő

M.D.K

Legnyalt képeiek címe: „Hivek".
A Nemzeti Galériában nem ré-
gen megpeltek vietnami képei.

Frank János: Lakner László élete és kodalom, 1966. január 22 - 8 kgp

Lakner László M.P.K.

Politechnika, repr.

H aulisch Lenke: Fiatal müvészek V. kiállitása

Népmüvelés 1965. 1. sz.

Lakner László
grafikus

M.D.K.

Ősz (rajz)

Élet és Irodalom, 1962. okt. 20 – 5 lap

Lakner László M.D.K.

Müvei a Fiatal müvészek Studiójánka kiállitásán

Politechnikai szertárszekrény

Tasnádi Attila: Kiállitási jegyzetek

Kortárs 1965. márc.

M.D.K

Lakner László

festő-

A főiskolát 1960-ban fejezte be. Kiállítása még nem volt, részt vett a bécsi Europahaus kiállításán. Az És-ben és az Új Írásban illusztrál.

Frank Jakos: Lakner Lászlónál

Élet és Irodalom, 1966. jan. 22-8 lap

Lakner László

Szerepelt a III. miskolci grafikai biennálén.

Népszabadság 1965. dec. 15.

Biztató szerepnemle. Rózsa Gyula.

Lakner Lajos, grafikus MDK

Említésre méltó művekkel szerepel a III. Miskolci Ork. Grafikai Biennálén.

Rózsa Gyula: Biztató szeptember 9

NÉPSZABADSÁG, BP. 1965. dec. 1.

Lakner László

Művei nevezettek a III. miskolci biennaléra.

Magyar Nemzet 1965. nov. 10.

a III. Miskolci Grafikai Biennálé. Pernecky Géza.

M.D.K.

Lakner László

"Kompozició" c. rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. január 25.
XIII. évf. 4. sz. 7. lap

M.D.K.

Lakner László

"Az emberi testet felépitő csontváz egy részletét festette meg olyan monumentális igénnyel, ami Henry Moore robusztus formáival hasonlitható össze,"-irja Perneczky Géza: "Utkereső fiatalok" c. kritikájában.
Tizenegy fiatal müvész rendezett kiállitást az Iparterv Deák Ferenc utcai disztermében, s az itt szereplő müvészek alkotásait elemzi a fenti cimü beszámoló.

Élet és Irodalom, Bp. 1968. dec. 28.
XII. évf. 52. sz. 8. lap

MDK

Lakner László

Szérigráfikus tanulmány, rk.

3. Miskolci O. Grafikai Biennale,

Nemz. Szinház 1965.

MDK

Lakner László

Forradalmárok kivégzése, o.

Menekülő, o

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Muz.

y Irón 7 es tendős hadikfalvi kisl

Laknes László

Bemutatja munkáit a
szőlőrigeli Lőrincz-szőlő-
barát körben

Népművelés 1966 V.n. 36 old.

MDK

Lakner László

Saigonban kivégzett buddhisták emlékére, o.

M. képzőművészek a fasizmus ellen, N.Gal.

1965.

MDK

Lahner László
grafikus

„Madár"
"

Élet és tudomány, 1965. ápr. 10 - 7 lap

Lakner László

„Ablakok" kapu.

Korunk, Kolozsvár 1968. 10. 496–497.

M.D.K.

Lakner László

"Rózsa" c. képének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. dec. 13.
XIII. évf. 50. sz. 3. lap

Lakner László

„Tánc" Repr.

Kovacs, Kolozsvár 1969. II. 202.

H.D.K.

Lakner Lajos
grafikus

Illusztráció.

Rákosi Gergely: Az élet változásai.
Élet és Irodalom 1962. szeptember 15 – 9 lap

M.D.K.

Lakner László
grafikus

Illusztráció

Rónay György: Zöldár
Élet és Irodalom, 1964. jún. 20–10 lap

Lakner László
grafikus

MDK.

Illusztráció.

Szebeszinyi Lehel: Domb kapolnával a alant a falu

Élet és Irodalom, 1964. jún. 13. – 11 lap

M.D.K.

Lehner Lenke

grafikus

Akt

Élet és Irodalom, 1967. febr. 20 - 4 db

Lakner László

rajza (repr.)

Valóság X. (1967.) 7. sz. 12. l.

Lakner László

A Müvész kiállitása a Müszaki Egyetem "R" klubjában 1970.decemberében volt.

BEKE LÁSZLÓ: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről. MÜVÉSZET, 1980.október - 20.lap.

Lakner Lajtó, grafikus

L: Bukta Imre

P. Kós J: A feszültség feloldható J.

Népszabadság, Bp. 1980. dec. 31.

Lakner László

Felhő- és fogoly (Vietnam)
rézmetszet

Menyhárt László: Amit a művész lát.
Művészet, 1979. július – 2 lap.

Lakner László

„Felhő és fogoly"
(nyomó)

Hernyhárt László: Ünnet a művészet.
Művészet, 1979. július – 2. lap.

Lakner László

2./

Az 1945. év utáni grafikai eljárások folyamatáról számot adva, Passuth Krisztina mutatja be a következő művészek alkotásainak egy-egy reprodukcióját, vonatkozó tanulmányának megvilágitására:
Kassák Lajos, Bálint Endre, Korniss Dezső, Gyarmathy Tihamér, Deim Pál, Gross Arnold, Kondor Béla, Lakner László, Kass János, Maurer Dóra, Major János, Pásztor Gábor.
A kiadvány megemlékezik több külföldi kiállitásról, a modern kinai fametszésről, Paul Klee grafikáiról, az 1977-es velencei biennálé grafikai anyagáról, a St. Louis Art Muzeumban rendezett tárlatról Dürertől Jasper Johns-ig. Élet és Irodalom, Bp. 1979. febr. 17. XXIII. évf. 7. sz. 6. lap.

Lakner László

"Grafikánkról New York-ban" cimmel Bodri Ferenc arról tudósit, hogy egyik hires amerikai lap, a New York-ban megjelenő "Print Review" sorozatosan közli a grafikai eljárások kelet-európai történetét, s eközben a műfaj magyarországi fejlődésére is kitér. Pataki Dénes tanulmánya 1530-tól 1945-ig ismerteti a sokszorositással készült művészeti ág utját, s ennek illusztrálására az alant felsorolt művészek munkájából bemutat egy-egy reprodukciót: Szelepcsényi György, Tischler Antal, Morelli Gusztáv, Barabás Miklós, Olgyai Viktor, Komjáti Gyula, Buday György, Rudnay Gyula, Uitz Béla, Moholy-Nagy László, Derkovits Gyula, Barcsay Jenő.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. febr. 17. XXIII. évf. 7. sz. 6. lap.

Lakner László
grafikus

M.D.K.

Litografiai eredetik

Vajkai Aurél: Veszprém megyei tárlat
Művészet, 1968. október – 42 lap.

Lakner László
grafikus

M.D.K.

Pénzvet a tanulatban.

B.L.: Palyárat a Fiatal Képzőművészek Stúdiójában
Művészet 1968. október - 28 lap.

Laknes László

szerepel a Fiatalok Studiója
kiállításán a műsorokban

Pernecsky Géza: A pátosztól a
groteszkig

Élet és Irodalom 1969. I. 4 old.

Laknes Károly

Szerepel az Igaszter volin keresztben
dec. 12-én megnyitott tárlaton

Meghívó

Lakner

Fedezpel a Fiatal Művészek Stúdiója
kiállítása a Műcsarnokban

Marosi László: Jubilál a Stúdió

Kialfóld 1969 II. 4.

Latner László

fotomontázs hatósugár a képen

Tájkat. Stúdió 66.
Pestmegyei Hírlap 1966. máj. 8. 8.o.

Lakner Károly, [ ] MDK

Szerepel a Stúdió 58-68 kiállításon.

Rózsa Gyula: Fiatalok tárlata? M.

Népszabadság, Bp. 1969. jan. 10.

Laknes László

Szerepel az amsterdami magyar Találkozóson

N. N.: Kulturális kapcsolataink

Fejér megyei Hírlap 1969 I. 10

Lakner László, festőművész

Barabás Márton fiatal festőművész ingyenvezetett pedagógiai képét, több kiállításon lehetett látni, ilyen: „Tisztelet Preisser bácsinak", ez a mű a pop-art stílusjegyeit hordozza magán. – A művész elmondja, hogy a magyar festészet és grafika fejlődésének egyik jelentős lépcsője is el szorosan kapcsolódik ehhez a pop-art és az általa meglelnékenyített irányzathoz. A magyar pop-művészet legkvalitásosabb képviselőjének Lakner László tartja. Mellette szintén László volt az, aki szintén jelentőset alkotott ebben az itthon szürrealistának nevezett stílusban.

Gyárfás Péter: Testvérművészek. Barabás Márton. Magyar Ifjúság, 1981. jún. 26.

Lakner László

Zs.M.: "Fiatal képzőmüvészeink francia szemmel" c. beszámolójában irja:
A Szentendrei Müvésztelepre látogatott el Georges Boudaille francia kritikus, hogy az ifjabb magyar müvésznemzedék tagjait megismerje. A Les Lettres Francaises egyik januári számában ir a fiatal képzőmüvészek között Lakner Lászlóról, akinek itt felfigyelt müveire.
G.Boudaille öt évvel ezelőtt volt itt és a közelmultban részt vett egy budapesti képzőmüvészeti szümpozionon.Cikkében régebbi müvész ismerősei mellett méltatja az ifjabb müvésznemzedék tagjait is.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. január 30.
XV. évf. ~~január 30.~~ 7. lap
5. pld.

LAKNER LÁSZLÓ, festő

Egy Modern Magy. Képtár létrehozására a Múz. 200 magy. művésztől kért képeket.

Egy olajképet ajándékozott. 183. old

KOVACS PÉTER: Évi jelentés. Uj szerzemények. Képzőmű-vészeti Gyűjtemény 183. old

ALBA REGIA. István Király Múzeum évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

Lakner László

„Április" c. rajzát körli hátsó borítója belső oldalán a

Budapest, 1969.4.sz.

246

Lehner László

műbőr vegyelnek a Műszaki Egyetem „K" épületében rendezett kiállításon.

Magyar Nemzet 1970 december 15
4. old.

Lakner Károly

Kockák egy régi filmből c. mű (eml)

szerepel az „Ly művek" c. tárlaton a Műcsarnokban

Horváth György: Elkötelezett alkotások az „Ly művek" körül

Magyar Nemzet 1971 III. 9

Lakner László

„Egy csak nap" c. műve
emlékére a „Studió 70" vállalásban
at Ernst Mirenmban

Magyar Nemzet 1970 április 17
5. old.

Lakner László, festő

– Várakozók (Példázat) c. képe a Stúdió 67 c. kiállításon

Ujvári Béla: Stúdió 67
Magyar Hírlap, 1967. V. 20.

Lakner László

Képírásban van Horváth Gyula gyűjteménye-
ivben.

Várhatók, régiségek; Műgyűjtő, 1970. 4. sz. 22. l.

Lakner László

Cikk jelent meg róla a
Képzőművészeti Almanachban

Eml: Prokszt; Sárgom buddhisták;
Kivépés c. lépek

„kritikus": Zavaros Képzőmű-
vészeti Almanach

Kapjak Nemzet 1971 II. 7

Lakner László

A Fiatal Kép. műv. Stúdió pártalapja

Horváth György: Fiatal képző-
művészeink helyzete

Élő Kommunista 1971 II. 52 old

Lakner László
grafikus

„Ylreb" (rézmetszet)

Kaksay László: A térábrázolás alakulása.
Művészet, 1971. január - 4.lap

Lakner László
grafikus

„Ihrek" című festménye sok kitűnő
„fele jelenetet fog össze montázs-
szerű összeállításban.

Maksay László: A térábrázolás alakulása.
Művészet, 1971. január - 4.lap.

Lakner László

„Menetrend"

„Rembrandt" c. lapei szerepelnek

a „Magyar Művészet 1945-1969" kiállításon

Magyar Nemzet 1969 október 12.

12. old.

Lakos Károly

Szeged a Műegyetem
2. épületének tetőzetén
(1970 XII. 14)

Megkívó

Lakner festő

M.D.K.

Miltatás.

Gence Gyula: A fiatal képzőművészek stúdiójának II. szemeszter léje.

Élet és Irodalom, 1961. május 19 – 5 lap.

Lakner, [ ] MDk

felkészültsége vitathatatlan.

Bencze Gyula: A Magyar Képzőművészek Szövetségének Közgyűlése elé 8. l

Bu. 1963. febr. 13.

NÉPSZABADSÁG

M.D.K.

Lehner Kálmán
grafikus

„Tozsik"

Élet és Irodalom, 1968. jan. 27. - 7 lap.

M.D.K.

Lakner László festőművész

A Pesti Szinházban bemutatott "Szekrénybe zárt szerelem" c. szindarab előadásához tervezett szinpadképeit Sas György: a darab cimével azonos kritikájában kiemeli.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1969. ápr. 12.
13. évf. 15. sz. 5. lap

DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Lakner László

soha nem volt non-figurativ festő"

Képzőművész Almanach Bp. 1969. 59. o.

Penczykiy: Ny utak

Lakner László

egetlen olajfestményével fűtőházkom
ellenére is kiviszi a főhelyet

Képzőműv. Almanach Bp. 1969. 30. o.

Franck: Jegyzetek

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Lakner László
festő

M.D.K.

Részt vett a tárlaton

Bertalan: Megyedrzinad képekben szobrokban
Varnépe, 1969. szept. 28.

Lakner László
festő

M.D.K

„Menekülők" jut állítatlan
ki és Rembrandt levelező-
lapját.

Horváth György: Egy elszalasztott lehetőség
Magyar Nemzet 1969 okt.21.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Lakner László, festő

Hozzászólás a Magyar Nemzet Kritikájához a kult. kapcsolatok Intézetében megnyílt kiállítással kapcsolatban.

V. Jóllétünkben és Kánikán 7

Népszabadság, Bp. 1969. okt. 15.

Lockner László

a dolgok különválóságát és az ember alkotó aktusát szigetszerű hatalmába hozni akaró művészete

Képzőművészeti Almanach Bp. 1969. 28. o. Németh:

Magyar grafika

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Lakner László

„Tanulmány egy cigarettáspakkra" monokrom festmény, expressivitása egészen tartalommal töltötte meg a pop-art kereteit sikkesa kifordult

Képzőművész Almanach 3p. 1969. 30. o.

Frank: Jegyzetek

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Lakner László

a Nemzeti Galériában kiállítók listáját csupán L.L-nak és Konolor Bélának ígérték a grafikai és a festői tevékenysége

Képzőmű v. Almanach Bp. 1969. 25. o.

Németh: Mai magyar grafika

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Lakner László

Szerepel a KFKI Kisz klubjának
kiállításán

Plakát

Lockner László

~~Megnyitó~~ Képei a Studio 58-68-as fiatalok kiállításán a Műcsarnokban.

Pestmegyei Hírlap 1968. dec. 23. 4. o. Zs. A: Studio 58-68

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Lakner László grafikus

Szóróp körli, hogy a kecskeméti
nyári kiállításon grafikáiért
4000 Ft. jutalmat kapott.
Munkáit nem ismerik.

Szocialista Művészet, 1966 aug.

Lakner László grafikus

Szívesen említi, hogy a III. Balaton Nyári Tárlaton 4000 Ft. díjat kapott.

Művét nem említ.

Bodnár Éva!
„A Balaton a képben" – műrétesben".

Jelenkor 1966 - 8

Lakner Lajtó

szerepelt a Stúdió 64. kiállításon.

Élet és Irodalom 1964. dec. 12.

Stúdió 64. Franz János

Lakner Lajos, grafikus

Szimonaty.

MDK

Tamás István: A IV. Balatoni Nyári Tárlat 7

Népszabadság, Bp. 1968. júl. 9.

M.D.Y

Lakner László

grafikus

Rezi vett a tárlaton

Poggány G. Gábor: „Dolgozó emberek között"

Műrészet, 1968. május – 33 lap

Lakner

szerepel a Studió 58-68 c. tárcaban

Géra Pernecky: Studió 58-68

Budapesti Rundschau 1969 I. 17

Lakner László

Szerepelt a magyar grafikai kiállításom Hollandiában (1968)

N. N.: Külföldi kulturális kapcsolatok

Petőfi Népe 1969 I. 10